Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı

Johnny Saldaña

Çeviri Editörleri:
Aysel TÜFEKCİ AKCAN
Süleyman Nihat ŞAD

Kitaba eşlik eden web sayfası

PEGEM AKADEMİ

Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı
Johnny Saldaña
Çeviri Editörleri:
Aysel TÜFEKCİ AKCAN
Süleyman Nihat ŞAD

Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı

Johnny Saldaña

Çeviri Editörleri:
Aysel TÜFEKCİ AKCAN
Süleyman Nihat ŞAD

PEGEM AKADEMİ

Johnny Saldaña

Çeviri Editörleri: Aysel TÜFEKCİ AKCAN - Süleyman Nihat ŞAD

NİTEL ARAŞTIRMACILAR İÇİN KODLAMA EL KİTABI

ISBN 978-605-241-605-1
DOI 10.14527/9786052416051

Kitabın orijinal adı: The Coding Manual for Qualitative Researchers
Baskı sayısı: 3. Baskı
ISBN: 978-1-4739-0248-0
SAGE

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2019, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulu'nca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere http://pegem.net adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Mart 2019, Ankara

Yayın-Proje: Ayşe Açıkgöz
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1 İskitler/ANKARA
Tel: 0312-3411020
Faks: 0312-3413050

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Kısaltılmış İçindekiler

Yazar Hakkında xi
Üçüncü Baskıya Önsöz xiii
Türkçe Çeviriye Önsöz xv
Çeviriye Önsöz xvii

1 Kod ve Kodlama Sürecine Giriş 1
Çeviren: Süleyman Nihat Şad, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

2 Anlatımsal ve Görsel Veriler İçin Analitik Not Yazımı 43
Çeviren: Niyazi Özer, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

3 Birinci Döngü Kodlama Yöntemleri 67
Çeviren: Aysel Tüfekci Akcan, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

4 Birinci Döngü Kodlama Sonrası 211
Çeviren: Ali Kış, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

5 İkinci Döngü Kodlama Yöntemleri 233
Çeviren: Süleyman Nihat Şad, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

6 İkinci Döngü Kodlama Sonrası 273
Çeviren: Süleyman Nihat Şad, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Ek A Kodlama Yöntemleri Sözlüğü 291
Ek B Analitik Öneriler Sözlüğü 299
Ek C Kodlama İçin Alan Notu, Görüşme Kayıt Dökümü ve Belge Örnekleri 305
Ek D Kodlama ve Nitel Veri Analizi Becerilerinin Gelişimi İçin Alıştırmalar ve Etkinlikler 311

Kaynaklar 315
İndeks 333

İçindekiler

Yazar Hakkında xi
Üçüncü Baskıya Önsöz xiii
Türkçe Çeviriye Önsöz xv
Çeviriye Önsöz xvii

1 Kod ve Kodlama Sürecine Giriş 1

Bölüm Özeti 1
El Kitabının Amaçları 2
Kod Nedir? 4
Kodlama örnekleri 4
Örüntüler için kodlama 5
Kodlama mercekleri, fitreleri ve açıları 7
Keşfedici bir süreç olarak kodlama 9
Kodlama ve Kategorize Etme 9
Kodlardan kategorilere 10
Yeniden kodlama ve kategorize etme 11
Kod ve kategorilerden kurama 14
Kodlar ve temalar arasındaki farklar 15
Ne Kodlanır? 16
Sosyal örgütlenme birimleri 16
Kodlanan araştırmacı 17
Kodlanacak verinin miktarı 17
Kodlama Teknikleri 18
Sayfa düzeni 18
Ön-kodlama 20
Geçici notlar 21
Kodlarken dikkatte alınması gereken sorular 22
Çelişen verilerin kodlanması 23
Kod Sayısı 23
Veri "birleştirme" ve "ayırma" 23
Niteliklerin nicelikleri 25
Nitel verinin "nicelleştirilmesi" 25
Kod defteri ya da kod listesi 27

Elle ve BDNVAY ile Kodlama 28
Elle kodlama 29
Elektronik kodlama 30
BDNVAY için verilerin formatlanması 32
BDNVAY programlarının kodlama özellikleri 33
BDNVAY ile arama ve sorgulama 34
Tek Başına veya Ekiple Kodlama 36
İşbirlikli kodlama 36
Tek başına kodlama 37
Kodlama İçin Gerekli Kişisel Özellikler 38
Yöntem Üzerine 39
Kodlamaya yönelik eleştiriler 40
Bir zanaat olarak kodlama 42

2 Anlatımsal ve Görsel Veriler İçin Analitik Not Yazımı 43

Bölüm Özeti 43
Analitik Not Yazma Amaçları 44
Analitik Not Nedir? 44
Analitik Not Örnekleri 45
Yansıtma ve kırılma 53
Analitik Notların Kodlanması ve Kategorize Edilmesi 54
Analitik notlar, kodları ve kategorileri oluşturur 54
Temellendirilmiş Kuram ve Kodlama Esasları 55
Görsel Verilerin Analizi 57
Fotoğraflar 57
Belgeler ve eşyalar 61
Canlı ve videoya kaydedilmiş görüntüler 62
Rehber niteliğindeki örnek çalışmalar 64

3 Birinci Döngü Kodlama Yöntemleri 67

Bölüm Özeti 67
Kodlama Döngüleri 68
Uygun Kodlama Yöntem(ler)ini Seçmek 69
Kodlama kararları üzerine çeşitli bakış açıları 69
Araştırma sorusunun uyumu 70
Paradigmatik, kavramsal ve metodolojik değerlendirmeler 71
Kodlama ve apriori amaçlar 71
Karma yöntem çalışmalarında kodlama 72
Keşfedici kodlama 73
"Jenerik" kodlama yöntemleri 73
Yeni ve melez kodlama şemaları 74
Kodlama kararları için genel kriterler 74
Ezici korku üzerine 76

İki Yaygın Kodlama Hatası 76
Birinci Döngü Kodlama Yöntemlerine Genel Bir Bakış 80
Kodlama Yöntemi Profilleri 80
Kaynaklar 80
Açıklama 81
Uygulamalar 81
Örnek 81
Analiz 82
Notlar 82
Dilbilgisel Yöntemler 82
Nitelik Kodlama 83
Büyüklük Kodlama 86
Alt Kodlama 91
Eşzamanlı Kodlama 94
Temel Yöntemler 97
Yapısal Kodlama 98
Betimsel Kodlama 102
In Vivo Kodlama 105
Süreç Kodlama 110
Ön Kodlama 115
Kavram Kodlama 119
Duyuşsal Yöntemler 124
Duygu Kodlama 124
Değer Kodlama 131
Karşıtlık Kodlama 136
Değerlendirme Kodlaması 140
Edebiyat ve Dil Temelli Yöntemler 145
Dramatürjik Kodlama 145
Motif Kodlama 150
Öyküsel Kodlama 154
Sözel Değişim Kodlaması 159
Keşfedici Yöntemler 165
Bütüncül Kodlama 166
Geçici Kodlama 168
Hipotez Kodlama 170
Prosedürel Yöntemler 174
Protokol Kodlama 174
KMT (Kültürel Materyaller Taslağı) Kodlama 178
Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama 181
Nedensellik Kodlama 186
Veriyi Temalandırma 198
Metaözetleme ve metasentezleme 204
Diğer Birinci Döngü Kodlama Yöntemleri İçin Formlar 206

4 Birinci Döngü Kodlama Sonrası 211

Bölüm Özeti 211
Kodlama Sonrası Geçişler 212
Eklektik Kodlama 212
Kod Haritalama ve Kod Peyzajı 218
Kod haritalama 218
Kod peyzajı 223
İşlemsel Model Şemaları Çizme 226
Alternatif Geçiş Yöntemleri 228
Kodları kodlama 229
Kod tablosu hazırlama 229
Masaüstü kategoriler 230
Kodlardan temalara 231
Çalışma boyunca "ayaküstü sohbetler" 231
İkinci Döngü Kodlama Yöntemlerine Geçiş 232

5 İkinci Döngü Kodlama Yöntemleri 233

Bölüm Özeti 233
İkinci Döngü Kodlama Yöntemlerinin Amaçları 234
İkinci Döngü Kodlama Yöntemlerine Genel Bakış 235
İkinci Döngü Kodlama Yöntemleri 236
Örüntü Kodlama 236
Odaklı Kodlama 239
Eksensel Kodlama 244
Kuramsal Kodlama 250
Açımlayıcı Kodlama 255
Boylamsal Kodlama 260
Diğer İkinci Döngü Kodlama Yöntemleri İçin Formlar 268

6 İkinci Döngü Kodlama Sonrası 273

Bölüm Özeti 273
Kodlama Sonrası Yazma Öncesi Geçiş Süreçleri 274
Odaklanma stratejileri 274
"En iyi 10" listesi 274
"Üçleme" 275
Kod dokuma 276
"Dokuma" testi 276
Kodlamadan Kuramsallaştırmaya 277
Bir kuramın bileşenleri 277
Kategorilerin kategorileri 278
Kategori ilişkileri 280
Kurama kaynaklık eden kategoriler ve analitik notlar 281

Formatlamanın Önemi 282
Zengin metin vurgusu 282
Başlıklar ve altbaşlıklar 283
"Tek bakışta" bulgu sunumu 283
Kodlama Sürecinin Raporlaştırılması 284
Düzenleme ve Yeniden Düzenleme 286
Analitik hikâye örgüsü oluşturma 287
Teker teker ilerleme 287
Sonuçlardan başlayın 288
Dış Destek 288
Akran ve internet desteği 288
"Saklı hazineyi" aramak 289
Kapanış 289

Ek A Bir Kodlama Yöntemleri Sözlüğü 291
Ek B Analitik Öneriler Sözlüğü 299
Ek C Kodlama İçin Alan Notu, Görüşme Kayıt Dökümü ve Belge Örnekleri 303
Ek D Kodlama ve Nitel Veri Analizi Becerilerinin Gelişimi İçin Alıştırmalar ve Etkinlikler 309

Kaynaklar 313
İndeks 327

Yazar Hakkında

Johnny Saldaña güzel sanatlar alanında lisans ve yüksek lisans eğitimini Austin Texas Üniversitesinde Drama Eğitimi üzerine yapmıştır ve halen Arizona State Üniversitesinin (ASU) Herberger Tasarım ve Sanat Enstitüsü Film, Dans ve Tiyatro Okulunda Emeritus Profesör olarak görev yapmaktadır. *Longitudinal Qualitative Research: Analyzing Change through Time* (AltaMira Press), *Fundamentals of Qualitative Research* (ikinci baskı, Oxford University Press), *Ethnotheatre: Research from Page to Stage* (Left Coast Press), *Thinking Qualitatively: Methods of Mind* (Sage Publications) isimli kitapların yazarı, merhum Matthew B. Miles ve A. Michael Huberman ile birlikte *Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook* (üçünci baskı, Sage Publications) isimli kitabın ortak yazarı ve *Ethnodrama: An Anthology of Reality Theatre* (AltaMira Press) kitabının da editörüdür. Matt Omasta ile birlikte kaleme aldıkları giriş niteliğindeki yöntem kitabı *Qualitative Research: Analyzing Life* (Sage Publications) ise yayına hazırlanmaktadır.

Professor Saldaña'nın nitel sorgulama, veri analizi ve performans etnografisi alanlarındaki araştırmaları Amerikan Tiyatro ve Eğitim Birliği, Ulusal İletişim Kurumu Etnografi Dairesi, Amerikan Eğitim Araştırma Birliğinin Nitel Araştırma Özel İlgi Grubu ve ASU Herberger Tasarım ve Sanat Enstitüsü tarafından ödüllere layık görülmüştür. *Research in Drama Education, Multicultural Perspectives, Youth Theatre Journal, Journal of Curriculum and Pedagogy, Teaching Theatre, Research Studies in Music Education* ve *Qualitative Inquiry* gibi dergilerde çok sayıda makalesi yayımlanmış olup araştırma yöntemleri el kitaplarında birçok bölümün yazarlığını yapmıştır.

Üçüncü Baskıya Önsöz

Nitel araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı'nın üçüncü baskısı yeni analitik not örnekleri (Bölüm 2) ve belirli analiz yöntemleri (Değer, Değerlendirme, Motif, Öyküsel Kodlama ve Sözel Değişim Kodlaması) için yeni veri örnekleri (Bölüm 3) içermektedir. Kavram Kodlama, yeni bir ilk döngü kodlama yöntemi olarak, 32 yöntemden oluşan listeye dâhil edilmiştir. Yöntem profillerindeki uygulamalar ve analiz bölümlerinde yer alan tartışmaları daha da geliştirdim. Referanslar, BDNVAY profilleri ve Bölüm 2'deki görsel ve dijital verilerin analizine ilişkin bölümler güncellenmiş ve geliştirilmiştir. Metin boyunca birkaç yeni şekil eklenmiştir. Ek C'de iki yeni veri örneğine yer verilmiştir. Kodlama ve nitel veri analizi becerilerini geliştirmek için genişletilmiş veri setleri ve grup etkinlikleri gibi ek kaynakların yer aldığı kitaba paralel bir websayfası tasarlanmıştır.

Google Akademik güncellemeleri, konferanslar ve öğrencilerim ve meslektaşlarımla yaptığım e-posta yazışmalarım, son altı yıl boyunca temel eğitim ve yükseköğrenim, güzel sanatlar, kamusal ve sosyal hizmetler, işletme, teknoloji ve sosyal medya, iletişim, spor, gelişim, kişilerarası ilişkiler, sosyal bilimler, sağlık ve tıp gibi çeşitli disiplinlerdeki birçok uluslararası çalışmada *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*'nın birinci ve ikinci baskısından nasıl istifade edildiğini gösterdi. *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*'nın ve kuzeni diyebileceğim *Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook*'un dünya genelinde 100'ü aşkın ülkede 2000'den fazla çalışmada atıflanmasından gurur ve onur duydum. Lisansüstü öğrencileri ve hocaları, kitabın sade dili ve mesleki gelişimlerine ve projelerine yaptığı yol gösterici katkı konusunda ne kadar müteşekkir olduklarını söylediler. Ben de yayınları bu kitapta toplanan görüşlerin birçoğuna zengin bir şekilde kaynaklık eden bilim insanlarına minnettarlığımı ve şükranlarımı bir kez daha dile getirmek isterim. Adil kullanım kuralları çerçevesinde, kitapta gerekli yerlerde her birinin çalışmasını alıntılayarak, atıflayarak ve referans göstererek haklarını teslim etmeye özen gösterdim.

Bu kitabın yazarı olarak öncelikli rolüm, nitel yöntemlerle ilgili engin alan yazını arşivleyen çağdaş bir araştırmacı olarak hizmet etmek ve kodlarla ve kodlamayla ilgili malzemeleri seçici bir şekilde sunup açıklamaktır. Ancak bu konuda yazılan kitapların ve elektronik kaynakların hacmi son on yıl içerisinde katlanarak arttığı için muhtemelen bu alandaki her şeyi taramam mümkün değildir. Bu kitapta sunulan mevcut içeriği tamamlamak için kendi alanınızdaki bilgi altyapınızı ve tabii ki zengin kişisel deneyimlerinizi işe koşacağınız konusunda sizlere güveniyorum. Umarım *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*'nın geliştirilmiş üçüncü baskısı ve eşlik eden websayfası okurların nitel veri analizi konusunda çok daha fazla faydalanabileceği bir rehberlik sunar.

Johnny Saldaña
Emeritus Profesör

Türkçe Çeviriye Önsöz

*"Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı"*nın Dr. Süleyman Nihat Şad ve Dr. Aysel Tüfekci Akcan editörlüğünde Türkçeye çevrilmesinden onur duydum. Bu kitap nitel analiz konusunda Amerika Birleşik Devletleri'nde en çok satan kitaplar arasında ilk sırada yer almaktadır. Araştırma yöntemleri üzerine yaptığım çalışmalarıma 130'u aşkın ülkede yürüten 8,500'den fazla çalışmada atıf yapılmıştır. Bu durum, kodlamanın dünya çapında farklı disiplinlerde araştırmacılar tarafından kullanılan bir analitik yaklaşım olduğunun kanıtıdır.

Bu kitapta açıklanan yöntemler yorumlayıcı ama aynı zamanda sistematiktir. Bu yöntemler nitel araştırmacının büyük veri kesitlerini; analiz ettiği görüşme kayıtları, alan notları, dokümanlar ve medya verilerinden çıkardığı anlamlarını temsil eden yoğunlaştırılmış formlara dönüştürerek ifade etmesini mümkün kılar. Ancak kodlamanın ardından kodların sentezlendiği ve kategoriler, temalar, kavramlar, iddialar ve kuramlar gibi daha geniş yapılara dönüştürüldüğü titiz bir devam süreci de söz konusudur.

Akademik kariyerim boyunca nitel ve nicel analizler yaptım ve diyebilirim ki nitel veri analizi en zorlu fakat aynı zamanda en tatmin edici yöntemdir. İstatistik, eğitim araştırmalarımda çoğu meslektaşımın önemsiz ve alakasız bulduğu kanıtlar ve bulgular sunmuştur. Ama tema, iddia ve anlatı biçimindeki dil temelli analizler, okurlarıma ve bana hep daha anlamlı gelmiştir.

Nitel analiz, özenle seçilmiş çağrışımsal sözcüklerle fikirlerimi özlü bir şekilde dile getirmemi ve katılımcılarım hakkında ilgi çekici hikâyeler anlatmamı mümkün kılmaktadır. Fakat bu noktaya gelmek çok fazla zaman ve zihinsel enerji gerektirir. Günümüzde nitel verileri etkili bir şekilde muhafaza eden birçok yazılım olsa da henüz sözcükleri ve görselleri otomatik ve anlamlı bir şekilde analiz edebilen bir algoritma mevcut değildir. Bunu yapmak hâlâ nitel araştırmacının sorumluluğu ve ayrıcalığıdır.

Kodlama her bir veri biriminin özünü ve anlamını yakalayan, tam da doğru sözcüğü seçmek için derin yansıtıcı düşünme, geniş bir sözcük dağarcığı ve yaratıcı bir hüner gerektirir. Daha sonrasında ise elde edilen sonuçları yeni ve anlamlı analitik formlar halinde yeniden şekillendirmek için zekice bir örüntü oluşturma, meşakkatli bir düzenleme ve yaratıcı bir kavramsallaştırma süreci gerektirir. Sosyal hayata dair bu kadar titiz ve açıklayıcı başka bir sorgulama yaklaşımı yoktur.

Araştırmacıların *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*nı kendi analitik çalışmaları için erişilebilir ve faydalı bir kaynak olarak görmelerinden dolayı minnettarım. Türkiye'deki meslektaşlarımın bu çeviriyi yararlı ve değerli bulmalarını umut ediyorum.

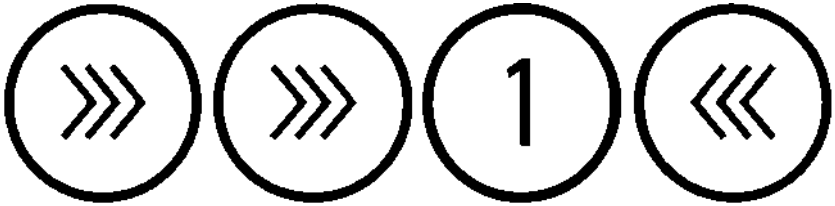
Johnny Saldaña, Professor Emeritus
Arizona State University, USA

Çeviriye Önsöz

Dayandığı yorumlamacı paradigma gereği, nitel araştırmaların hemen her aşamasında çeşitlilik ve tercihler söz konusudur. Bu nedenle nitel araştırmada kullanılan veri toplama tekniklerinde, örnekleme stratejilerinde, araştırma desenlerinde, analiz ve raporlaştırma sürecinde ve etik, geçerlik ve güvenirlik konularında katı standartlardan ziyade bazı temel prensipler noktasında uzlaşmalardan söz edilebilir. Nitel araştırma alanyazınında bu temel prensipler dışında kalan neredeyse her konuda zengin bir görüşler çeşitliliğine rastlamak mümkündür. Üzerinde hemen her nitel araştırmacının uzlaştığı görüşlerden biri de nitel araştırmalarda araştırmacının bizzat bir araştırma aracı olduğu görüşüdür. Bir diğer ifade ile araştırmacının bazı kişisel özellikleri, sahip olduğu bilgi birikimi, nitel araştırma deneyimi, araştırma becerileri ve özellikle de analitik düşünme becerisi araştırmanın başından son noktasına kadar araştırma sürecinde etkilidir. Araştırmacının araştırma aracı olması, nitel araştırmaya yeni başlayan araştırmacılar için aynı zamanda bir endişe kaynağıdır. Nitel araştırma alanına yeni giren araştırmacılar, nitelikli bir araştırma yürütmek için gereken bilgi, beceri ve tutum gibi özelliklere ne ölçüde sahip oldukları konusunda kaygı yaşamaktadırlar. Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı'nı nitel araştırmaya yeni başlayan araştırmacılar için bu kaygılarını giderecek yol gösterici bir kaynak sunmak amacıyla Türkçeye çevirmeye karar verdik. Kodlama süreci, tıpkı nitel araştırmanın diğer boyutlarında olduğu gibi temel prensipler bakımından ortak noktaları olan, ama aynı zamanda çeşitlilik gösteren bir alandır. Nitel araştırma alanında temel düzeyde bilgi birikimi olan ancak analiz konusunda sistematik bir kılavuza ihtiyaç duyan araştırmacılar bu kitap sayesinde farklı kodlama yöntemlerini ve bunların hangi durumlarda kullanımının uygun olduklarını anlayabilecek, kendi mevcut araştırmalarına en uygun kodlama yöntem(lerin)i seçip nasıl uygulayabileceklerini örnekleri ile görebileceklerdir. Ayrıca kitapta yer verilen her kodlama yöntemi ile ilgili olarak alanyazından başvurulabilecek ek kaynaklara yapılan referanslar aracılığı ile o yöntemle ilgili alanyazın bilgisini de geliştirebileceklerdir. Kitabın hem nitel araştırma alanına yeni giren, hem de alanda hâlihazırda deneyimi olan araştırmacılara yarar sağlayacağını ümit ediyoruz. Kitaba yönelik görüş ve önerilerinizi, gelecek baskılarda dikkate alınmak üzere, tufekciay@gmail.com ve nihat.sad@inonu.edu.tr e-posta adreslerine iletirseniz minnettar oluruz.

Kitabın çevirisinde katkıda bulunan bölüm çevirmenleri meslektaşlarımız Doç. Dr. Niyazi Özer ve Doç. Dr. Ali Kış'a, yayın sürecinde desteklerini esirgemeyen Pegem Akademi yönetimi ve çalışanlarına ve Türkçe çeviriyi okuyarak baskı öncesinde önerileriyle kitaba katkıda bulunan Doç. Dr. Kasım Kıroğlu'na teşekkür ederiz.

Çeviri Editörleri
Aysel TÜFEKCİ AKCAN
Süleyman Nihat ŞAD

Kod ve Kodlama Sürecine Giriş

BÖLÜM ÖZETİ

Bu bölümde öncelikle Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı'nın amaçları ve hedefleri açıklanmıştır. Ardından kod ve kategori kavramlarının tanımları ve bu kavramların nitel analizdeki rollerine ilişkin örnekler sunulmuştur. Bölümün devamında kodlama sürecinde izlenecek işlem adımlarının yanı sıra nitel analizde kullanılan yazılımlar ve ekip çalışmasına ilişkin tartışmalara yer verilmiştir. Son kısımda ise nitel analiz için bir araştırmacının sahip olması gereken özelliklere ve kodlama sürecinde yöntemin rolüne ilişkin görüşler sunulmuştur.

EL KİTABININ AMAÇLARI

Bu el kitabının üç temel amacı aşağıda sıralanmıştır:

- nitel veri toplama ve analiz süreçlerinde kullanılacak kodların, kodlama ve analitik not (memo) yazma süreçlerinin işlevlerini tartışmak;
- nitel veri analizinde yaygın olarak kullanılan çeşitli kodlama yöntemlerini tanıtmak,
- okurlara nitel verilerin kodlanması ve ardından analiz edilmesi süreçlerine ilişkin kaynaklar, tanımlar, uygulama önerileri, örnekler ve alıştırmalar sunmak.

Bu el kitabı, nitel araştırma tasarımı ve alan araştırmaları üzerine yazılmış mevcut çalışmaları tamamlayacak bir başvuru kaynağı niteliğindedir. Kitapta özellikle kodlar ve kodlama süreçleri ile bunların nitel veri analizindeki işlevlerine odaklanılmıştır. Kitap başlangıç düzeyindeki nitel araştırmacılara genel olarak kodlama yöntemlerine ilişkin geniş bir repertuvar sunmaktadır. Okurlar, söz konusu yöntemlere ilişkin ek bilgilere ya da daha ayrıntılı tartışmalara, yönlendirilen kaynaklardan ulaşabilirler. Örneğin temellendirilmiş kuramın (bkz. Bölüm 2) tanımı, işlem adımları ve analiz süreçlerine ilişkin aydınlatıcı bilgilere Kathy Charmaz'ın (2014) *Constructing Grounded Theory* isimli çalışmasında yer verilmiştir. Temel nitel analiz süreçleriyle ilgili olarak Graham R. Gibbs'in (2007) *Analysing Qualitative Data* isimli çalışmasında genel bir inceleme sunulurken; Miles, Huberman ve Saldaña'nın (2014) *Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook* başlıklı kitabında daha ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

Nitel Analiz El Kitabı tek bir araştırma geleneği ya da metodolojisine dayanmamaktadır. Kitap boyunca okurlara kodlar ve kodlama sürecine ilişkin farklı bakış açıları, alandaki uzmanlara ait farklı görüşleri karşılaştırabilme imkânı sunacak şekilde arka arkaya sunulmuştur. Aşağıda bu türden farklı bakış açılarını yansıtan örneklerden ikisine yer verilmiştir:

> Nitel analiz konusunda yetkin hale gelmek isteyen her araştırmacı önce iyi ve kolay kodlama yapmayı öğrenmelidir. Araştırmanın niteliği büyük ölçüde kodlamanın niteliğine bağlıdır. (Strauss, 1987, s. 27)

> Ancak, kodlamanın nitel görüşmeler için bir analiz yöntemi olarak kullanılmasına karşı en güçlü itiraz felsefi değil, işe yaramadığı ve yarayamayacağı gerçeğidir. Pratikte bu mümkün değildir. (Packer, 2011, s. 80)

Ben dâhil hiç kimse kodlamanın işlevselliği ya da nitel veri analizinde başvurulacak "en iyi" yol olduğu konusunda kendini nihai otorite olarak göremez. Doğrusu, açıklık ya da esneklik adına, bu kitapta yer verdiğim bazı kodlama yöntemlerini uyarlama ve hatta yeniden adlandırma yoluna gidecek kadar özgür davrandığım oldu. Bunu alandaki terminolojiyi standart hale getirmek için değil, sadece kitabın genelinde kullanılan kavramlar açısından bir tutarlılık sağlamak adına yaptım.

En başından vurgulamam gereken bir başka husus da şudur: *Bazen verilerin kodlanması kaçınılmaz bir gerekliliktir, ama bazen de elinizdeki çalışmada en son yapılacak şey kodlama yapmaktır.* Her araştırmanın problem(ler)i, metodolojisi, kavramsal çerçevesi ve veri toplama süreçleri kendi bağlamına özgüdür. Ayrıca, araştırma verilerini kodlamayı tercih edip etmemeniz, nitel araştırma konusunda benimsediğiniz kişisel değer, tutum ve inanç sistemlerinizle alakalıdır. *Fundamentals of Qualitative Research* kitabımdan alınan aşağıdaki paragraf ise benim bu konudaki yaklaşımımı yansıtmaktadır:

> Nitel araştırma zaman içerisinde evrilerek sosyal bilimlerden sanatsal alanlara kadar oldukça geniş yelpazede multidisipliner bir girişim haline gelmiştir. Ancak yöntembilim dersi veren birçok akademisyenin saha çalışmasının nasıl yürütüleceği ve raporlaştırılacağı konusundaki yönelimleri, tercihleri ve tarifleri değişmektedir. Şahsen ben beşeri araştırmalarla ilgili daha pragmatik bir tavır takınırım ve doğru iş için doğru aracın seçilmesi konusunda farklı alternatiflere açığımdır. Bazen bir şiir anlatılmak isteneni en iyi şekilde dile getirir, bazen de bir veri matrisi. Bazen söylenmek isteneni en iyi kelimeler anlatır, bazen de sayılar. Alanınızdaki araştırma yöntemlerini eklektik bir yaklaşımla kullanabilme konusunda ne kadar yetkinseniz, sosyal yaşamın farklı örüntüleri ve taşıdığı karmaşık anlamları yorumlayabilme konusunda da o kadar yetkin olursunuz. (Saldaña, 2011b, s. 177–178)

Kodlama nitel verilerin analizinde kullanılacak *tek* yol değildir, yollardan sadece *biri*dir. Esasen hem bir yöntem olarak kodlamayı bir çırpıda yerin dibine sokup reddedenlere, hem de körükörüne bir hayranlıkla kodları ya da tabiri caizse "kodlama fetişizmi"ni yere göğe sığdıramayanlara karşı dikkatli olmanızı öneririm. Bana sorarsanız, şu ya da bu kuramcının varsayımlarına ya da katı yöntembilimcilerin yönlendirmelerine takılmaktansa araştırma projeniz için kodlamanın uygun bir yöntem olup olmadığına bizzat karar vermenizi öneririm.

Nitel araştırmaya giriş düzeyinde yazılmış o kadar çok ve o kadar iyi kaynak var ki aralarından en iyisini seçmek ya da nitel araştırma dersinde temel kaynak olarak hangisini takip edeceğine karar vermek giderek zorlaşıyor. Şu anda okuduğunuz kaynak ise nitel araştırmaya giriş kitaplarını tamamlayıcı niteliktedir, çünkü çoğu kitap kodlama konusuna gelince yazarın kendi tanımladığı, tercih ettiği ya da imzası niteliğindeki yöntemleri tartışmanın ötesine geçememektedir. Bu çalışmayla öğrencilere ve meslektaşlarıma ister derslerinde isterse ders dışında alıştırma ya da ödev amaçlı kullanabilecekleri; araştırma tezleri, makaleleri ya da projelerinde başvurabilecekleri, ben de dâhil farklı araştırmacılar tarafından geliştirilmiş çeşitli kodlama yöntemleri arasından özenle seçilmiş olanların tek kitapta derlendiği faydalı bir başvuru kaynağı sunmak istedim. Diğer taraftan el kitabına dâhil etmediğim kodlama yöntemleri de yok değil. Örneğin psiko-terapi alanında kullanılan Anlatı Süreçleri Kodlama Sistemi (Angus, Levitt, & Hardtke, 1999) gibi belli bir disipline özgü yöntemleri ya da tıbbi mülakatlarda kullanılan ve yöntemi geliştiren araştırmacının ismiyle anılan Davis Gözlem Kod sistemi (Zoppi & Epstein, 2002, s. 375) gibi yöntemleri kitabımın kapsamına bilerek dâhil etmedim. Bu yöntemlerle ilgili ek bilgilere ihtiyaç duyan okurlar Kaynakça bölümüne bakabilir.

Bu el kitabının öncelikli amacı okurlara bir başvuru kaynağı sunmaktır. Dolayısıyla okurların kitabı baştan sona okumasına gerek yoktur. Ancak kitapta yer verilen 33 kodlama yöntemine ve analiz süreçlerine aşina olmak isteyen her okur kitabı baştan sona okuyabilir. Sadece belirli kodlama yöntemlerini ilgilendiren birkaç kodlama ilkesi dışında tüm kodlama ilkeleri ilk iki ünitede ele alınmıştır. Tüm içeriği gözden geçirmek isterseniz, tek seferde her şeyi okumak yerine her seferinde tek bir bölümü okumanızı öneririm, yoksa aşırı gelebilir. Araştırmanız için en uygun kodlama yöntem(ler)ine karar vermek için kitabı gözden geçirirken fikir edinmek için öncelikle ilgili kodlama yönteminin Açıklamalar ve Uygulamalar bölümlerine ya da Ek A'daki kodlama yöntemleri sözlüğüne bakmanızı öneririm. Bu kitapta yer verilen kodlama yöntemlerinin bazılarını belki de akademik kariyeriniz boyunca yürüteceğiniz araştırmaların hiçbirinde kullanmayabilirsiniz, ancak her araştırmacının kendi özgün projesinde "ihtiyaç halinde" başvurabileceği birçok kodlama yöntemine kitapta yer verilmiştir. Akademik bir ders müfredatında olduğu gibi kodlama yöntemlerinin sunumunda da belirli bir sıra dikkate alınmıştır. Bu sıra her zaman basitten karmaşığa olmasa da, genelde en temel yöntemlerden başlayarak orta ve ileri düzey yöntem gruplarına doğru ilerleyecek şekilde tasarlanmıştır.

KOD NEDİR?

Nitel bir araştırmada kod sıklıkla, dil temelli ya da görsel bir veriyi betimlemek amacıyla sembolik olarak kullanılan özetleyici, çarpıcı, özü yansıtan ve/veya çağrışımsal nitelikteki bir sözcük ya da kısa bir ifade olarak tanımlanabilir. Veriler görüşme kaydı, katılımcı gözlem notları, günlükler, dokümanlar, açık uçlu anket sorularına verilen cevaplar, çizimler, eşyalar, fotoğraflar, videolar, internet siteleri, e-posta yazışmaları, akademik veya kurgusal literatür vs. içerebilir. Birinci döngü kodlama süreçlerinde kodlanan veri tek bir kelimeden de oluşabilir bir paragraftan da, bir sayfa dolusu metinden de oluşabilir, video görüntülerinden de oluşabilir. İkinci döngü kodlama süreçlerinde kodlanan veriler ilk döngüdeki veri birimlerinin aynısı olabileceği gibi, daha uzunca metinler, verilerle ilgili analitik notlar ve hatta o ana kadar üretilen kodların yeniden düzenlenmiş hali olabilir. Charmaz (2001) kodlamayı verilerin toplanması ve anlamlandırılması arasındaki "kritik bağlantı" olarak tanımlar.

Aralarında kısmen paralellikler olsa da, nitel veri analizinde kullanılan *kod* ile göstergebilim (semiyotik) alanında kullanılan *kod*u birbiriyle karıştırmamak gerekir. Göstergebilimde kod, göstergelerin (sembollerin) kendilerine has sosyal ve kültürel bağlamları içerisindeki yorumunu yansıtır. Analizi yapan göstergebilimcinin bazı kod tercihleri mecazi olabilirken, çoğu kod mecaz değildir (Lakoff & Johnson, 2003 tarafından oluşturulan ilkelere göre).

Nitel veri analizi bağlamında ise kod, eldeki veriyi temsil ya da "tercüme etmek" (Vogt, Vogt, Gardner, & Haeffele, 2014, s. 13) suretiyle ileride örüntüler saptamak, veriyi kategorize etmek, iddia ya da önerme geliştirmek, temellendirilmiş kuram gibi analitik süreçlerde kullanılmak üzere her bir veriye yorumlanmış anlamlar yüklemek amacıyla araştırmacı tarafından üretilmiş yapılardır. Nasıl ki bir kitap, film ya da şiirin başlığı o eserin ana konusu ve özünü temsil edip açıklıyorsa, bir kod da bir verinin ana konusu ve özünü temsil ederek açıklar.

Kodlama örnekleri

Aşağıdaki örnekte bir şehrin kenar mahalleleriyle ilgili alan notları içerisinden seçilerek kodlanmış kısa bir veri sunulmuştur. Paragrafın sağında büyük harflerle yazılı olan kelime Betimsel Kod niteliğinde olup aynı üst-simge numarasını taşıdığı soldaki paragrafın ana konusunu özetlemektedir:

[1] Evlerin büyük bir kısmının önlerinin tel örgüyle çevrili olması dikkatimi çekti. Bir sürü köpek (çoğu Alman kurt köpeği) ve tel örgülerde "Dikkat Köpek" yazan tabelalar var. [1] GÜVENLİK

Aşağıdaki örnekte ise lise son sınıf öğrencisinin en sevdiği öğretmenini betimlemesinin istendiği nitel bir görüşme kayıtlarının dökümünden alınmış veriler üzerinde çoklu kodlamanın nasıl yapıldığı gösterilmektedir. Kodlar öğrencinin öğretmenine değer verme gerekçelerine dayanmaktadır. Özellikle kodlardan birinin katılımcının sözlerinden aynen alınarak tırnak içinde nasıl verildiğine dikkat edin. Katılımcıdan birebir alınan bu tür kodlara "In Vivo" kod adı verilir:

[1] Öğretmenim bana değer verir. Sözleriyle değil yaptıklarıyla örnek olur. [2] Ne zaman ihtiyacım olsa yanımdadır, hatta annem babam bile yanımda değilken... Hayatımda sahip olduğum değişmeyen birkaç şeyden biri odur. Bu çok güzel. [3] O yakınlardayken kendimi rahat hissediyorum.

[1] ÖZSAYGI
[2] İSTİKRAR
[3] "RAHAT"

Sizce bu kodlar uygun mu? Metni okurken aklınızdan başka sözcük ya da tanımlamalar geçti mi? Sizin tercihleriniz benimkinden farklı ise hiç sorun değil. Kodlamada tek bir doğru olmaz. Kodlama temelde yorumlamaya dayalı bir eylemdir. Ayrıca unutulmamalıdır ki kod, sadece hacim açısından metni daha küçük birimlere *indirgemez*, bazen veriyi *özetleyebilir*, *damıtabilir* ya da *yoğuşturabilir*. Madden (2010), böyle bir analitik çalışmanın, araştırmanın hikâyesinden hiçbir şey eksiltmediğini, aksine ona "değer kattığını" belirtir (s. 10).

Yukarıda sunulan kodlama örnekleri bilerek basit ve açık olanlardan seçilmiştir. Ancak araştırmacının akademik disiplinine, ontolojik ve epistemolojik yönelimlerine, kuramsal ve kavramsal çerçevelerine ve hatta sadece kodlama yöntemi tercihine göre bile bazı kodlar veriye çok daha fazlasını çağrıştıran anlamlar yükleyebilir. Aşağıdaki örnekte, bir anne onlu yaşlardaki oğlunun okul yıllarında yaşadığı sorunları anlatmaktadır. Ortaya çıkan kodlar, ortaokul ve lisenin ilk yıllarının çoğu genç için zor bir dönem olduğuna dair bakış açısını yansıtmaktadır. Bunlar spesifik türde kodlar değil, Eklektik Kodlama denilen açık uçlu bir süreçten elde edilen "ilk izlenime" dayalı ifadelerdir:

[1] Oğlum, Barry, beşinci sınıfın sonlarından itibaren altıncı sınıf boyunca gerçekten çok zor zamanlardan geçti. [2] Çocukluktan gençliğe geçerken, okulda çevresindeki insanları memnun etmekten hoşlanan biriydi ve öğretmenleri de onu ölesiye seviyordu. [3] Arkadaşlarından özellikle özendiği iki tanesi ona çok da iyi davranmıyordu. [4] Oğlumu sürekli eleştirip, aşağılıyorlardı. Barry ise bunu adeta kabullendi ve sanki uzunca bir süre içselleştirdi. [5] O dönem, yani beşinci sınıfta ve altıncı sınıfın başlarında oğlumu gerçekten dışladılar ve arkadaşlarım diye bildiği herkes yok olmuştu.

[1] ORTAOKUL CEHENNEMİ
[2] ÖĞRETMENLERİN GÖZDESİ
[3] KÖTÜ ETKİLER
[4] ÇİFTE BELA
[5] KAYIP ÇOCUK

Araştırmacı bir metnin ana fikrini deşifre etmek amacıyla veriye yoğunlaştığında çözümleme (*de*coding) yapıyordur. Metne uygun kodu belirleyerek metni etiketlediğinde ise kodlama (*en*coding) yapıyordur. Bu el kitabı boyunca kolay bir şekilde anlaşılabilmesi için, sadece kodlama (coding) terimi kullanılacaktır. Burada özellikle anlaşılması gereken şey kodlamanın, veri toplama ve daha kapsamlı veri analizi süreci arasındaki geçiş işlemi olduğudur.

Örüntüler için kodlama

Örüntü, veri setindeki bir eylemin/verinin en az iki kez tekrarlı, düzenli ya da tutarlı bir şekilde ortaya çıkması olarak tanımlanabilir. "Temel düzeyde, örüntü teklik ve çokluk arasındaki ilişkiyle alakalıdır. Örüntü, belirli bir düzen içerisinde bir araya gelmiş çoklu

unsurlar gerektirir" (Stenner, 2014, s. 136). Nitel araştırmacılar olarak bizler dünyayı "daha anlaşılır, öngörülebilir ve izlenebilir" (s. 143) kılmak için insanların yaşam ve çalışma şekillerinin nispeten tutarlı göstergeleri olabilecek örüntüler ararız. Bu örüntüler araştırma bulgularımız için daha güvenilir kanıtlar sunarlar, çünkü örüntüler, insanların günlük yaşamlarındaki alışkanlıklarını ve onlar için nelerin önemli ya da dikkate değer olduğunu gösterir. Örüntüler, insanların "beş R"sine dair betimlemelerimizi doğrulamaya yardımcı olur: Rutinler (***Routines***), ritüeller (***Rituals***), kurallar (***Rules***), roller (***Roles***) ve İlişkiler (***Relationships***). İnsanların bu eğilimlerini fark etmek, anlama dair somut örneklerle ilgili gözlemlerimizi somutlaştırmanın yollarından birisidir.

Şimdiye kadar sunulan örneklerde, özellikle metinlerin kısalığından dolayı her veri birimine kendine özel bir kod atandığı görülebilir. Daha uzun ve tam veri setlerinde, aynı kodların metin boyunca birçok kez tekrar tekrar kullanıldığını görebilirsiniz. Bu doğal bir durum ve kasıtlı bir süreçtir. Doğal bir durumdur, çünkü insana dair iş ya da eylemde çoğunlukla tekrarlı eylem örüntüleri ve tutarlılıklar söz konusudur. Kasıtlı bir süreçtir, çünkü kodlayıcının öncelikli amaçlarından birisi eldeki veri seti ile kayıt altına alınmış insana dair iş ya da eylemdeki tekrarlı örüntüleri ve tutarlılıkları bulmaktır. Aşağıdaki örnekte, bir ilkokulda öğrencilerin sıra olma etkinliğine ilişkin kısa bir veride aynı Süreç Kodunun (bir eylemi betimleyen sözcük ya da sözcük öbeği) nasıl iki kez kullanıldığına dikkat ediniz:

[1] Bayan Jackson masasından kalkar ve öğrencilere seslenir: "Pekala, çocuklar, hadi öğlen yemeği için sıraya girelim. Birinci sıra." Ön sırada oturan beş öğrenci ayağa kalkar ve sınıf kapısına yürür. Oturan çocuklardan bazıları kendi aralarından konuşmaya başlar. [2] Bayan Jackson çocuklara bakarak, "Konuşmuyoruz, konuşmanızı yemekhaneye saklayın. [3] İkinci sıra." İkinci sırada oturan beş öğrenci daha ayağa kalkarak sırada duran arkadaşlarının arkasına geçerler."

[1] ÖĞLEN YEMEĞİ SIRASINA GİRME

[2] DAVRANIŞ YÖNETİMİ

[3] ÖĞLEN YEMEĞİ SIRASINA GİRME

Yukarıdaki metni kodlamanın başka bir yolu da öncelikle DAVRANIŞ YÖNETİMİ'nin farklı bir eylem ya da ÖĞLEN YEMEĞİ SIRASINA GİRME eyleminin akışını bozan bir müdahale olmadığını kabul etmek ve DAVRANIŞ YÖNETİMİ'ni, aslında ÖĞLEN YEMEĞİ SIRASINA GİRME eylemini de içeren daha geniş bir sosyal şemanın içiçe geçmiş ya da karşılıklı ilişkili bir parçası olarak yorumlamaktır. Dolayısıyla Eşzamanlı Kodlama (tek bir veri içerisinde iki ya da daha fazla kodun atanması) dediğimiz yöntemi kullanarak yapılacak böyle bir kodlama aşağıdaki gibi görünebilir:

[1] Bayan Jackson masasından kalkar ve öğrencilere seslenir: "Pekala, çocuklar, hadi öğlen yemeği için sıraya girelim. Birinci sıra." Ön sırada oturan beş öğrenci ayağa kalkar ve sınıf kapısına yürür. Oturan çocuklardan bazıları kendi aralarından konuşmaya başlar. [1a] Bayan Jackson çocuklara bakarak, "Konuşmuyoruz.. konuşmanızı yemekhaneye saklayın.[1] İkinci sıra." İkinci sırada oturan beş öğrenci daha ayağa kalkarak sırada duran arkadaşlarının arkasına geçerler."

[1] ÖĞLEN YEMEĞİ SIRASINA GİRME

1a DAVRANIŞ YÖNETİMİ

İş, örüntüleri ve devamlılığı anlamaya geldiğinde bazı önemli hususlara dikkat etmek gerekir: Kişisel özellikler bir örüntüdür (Saldaña, 2003, s. 118–122) ve veride örüntülenmiş farklılıklar olabilir (Agar, 1996, s. 10). Bazen katılımcıların bir konuya dair anlattıklarından hareketle veriyi kodlarız ve kategorize ederiz. Katılımcılar sizinle örneğin okul yaşantılarıyla ilgili kişisel algılarını paylaşabilirler, ancak onların kişisel deneyimleri ve eğitime dair değer yargıları, tutumları ve inanç sistemleri öylesine değişebilir ki kimisi çok sıkılmış ve okuldan kopmuştur, kimisi ise okula karşı çok hevesli ve içsel motivasyona sahiptir. Kodlanmış veri setinde kategorize etmek üzere örüntüler aradığınızda, bazen verileri sadece tamamıyla ya da büyük ölçüde benzer oldukları için değil aynı zamanda ortak bir noktaları olduğu için (hatta çelişkili bir şekilde bu ortaklık farklılıklar içerse bile) de bir arada gruplayabilirsiniz.

Örneğin, herkesin ülkemizi kimin yönetmesi gerektiğine dair belirgin bir görüşü olabilir. Bu konuyla ilgili hepimizin kişisel bir fikrinin olması ortak noktamızdır. Ancak iş ülkeyi *kimin* yönetmesi gerektiğine geldiğinde hepimizin görüşlerinde bir farklılaşma olabilir. Şunu kabul etmeliyiz ki nitel araştırmalarda kategori oluşturmanın ilginç özelliklerinden biri verinin her zaman kesin ve belirgin sınırlarının olmaması, en iyi ihtimalle "bulanık" sınırlarının olduğu gerçeğidir (Tesch, 1990, s. 135–138). Bu yüzden gerektiğinde Eşzamanlı Kodlama kullanılabilecek seçeneklerden biridir. Hatch (2002) araştırmacılara örüntüleri değişmeyen düzenli yapılar olarak değil değişken formlar olarak görmelerini tavsiye eder. Bir örüntü aşağıdaki özellikleri taşıyabilir:

- benzerlik (olaylar aynı şekilde gerçekleşirler)
- farklılık (olayla önceden tahmin edilebilecek şekilde farklı yollarla gerçekleşirler)
- sıklık (olaylar sıklıkla ya da nadiren gerçekleşir)
- sıra (olaylar belirli bir sırayla gerçekleşir)
- etkileşim (olaylar başka etkinlikler veya olaylarla ilişkili olarak gerçekleşir)
- nedensellik (bir olayın bir başka olaya yol açtığı görülür) (s. 155)

Ancak Alvesson ve Kärreman (2011), araştırmacıları nitel verilerin kodlanması sürecine dar bir odakla bakmanın analitik süreci aşırı basitleştireceği ve zengin temellendirilmiş kuram sürecini engelleyeceği konusunda uyarır: "Tutarsızlıklar, paradokslar, belirsizlikler, süreçler vb. kesinlikle sosyal gerçekliğin kilit özellikleridir ve –hem başlı başına araştırma konuları olarak hem de olgunlaşmamış bir örüntü saptama sürecinin ötesine geçmek ve spesifik örüntülerle ilgili başta doğru kabul edilen varsayımları yeniden üretmek adına– keşfedilmeye değerdirler" (s. 42). Alvesson ve Kärreman'ın bu önerileri çok yerindedir, çünkü merakımızı cezbeden, bizleri yaşamın normal ve olağan akışı içerisinde eşzamanlı olarak var olma nedenlerini sorgulamaya ve araştırmaya iten şey sadece yaşamın içerisindeki intizam değil aynı zamanda yaşama dair anormallikler ve sapmalardır. Bu sürece "Uzaklaşımsal Analiz (abductive analysis)" denir (Tavory & Timmermans, 2014). Kodlama yaparken kesinlikle örüntüler oluşturunuz, ancak hiçbir yere yerleştiremediğiniz o bir ya da iki kodun da canınızı sıkmasına ve analiz sürecinizi sekteye uğratmasına müsaade etmeyiniz. Bu istisnaları daha geniş sosyal şemaların içerisindeki varlık nedenleri (amaçları olmasa bile) konusunda daha derin bir şekilde düşünmeye sevk eden uyarıcılar olarak kullanınız.

Kodlama mercekleri, filtreleri ve açıları

Kodlama araştırmacının analitik bir mercekten bakmasını gerektirir. Ancak veride olan biteni nasıl algıladığınız ve yorumladığınız bu merceğin nasıl bir filtreyle kaplı oldu-

ğuna ve araştırılan olguya hangi açıdan baktığınıza bağlıdır. Örneğin, yaşlı bir adamın şu ifadesini ele alalım: "Bu ülkede yasadışı göçmenlere yer yok. Bu suçluların hepsini toplayıp geldikleri yere gönderin." Verileri katılımcıların ifadelerine dayandırmak için In Vivo kodlama yöntemini kullanan bir temellendirilmiş kuram araştırmacısı bu ifadeyi aşağıdaki gibi kodlayabilir:

[1] Bu ülkede yasadışı göçmenlere yer yok. Bu suçluların hepsini toplayıp geldikleri yere gönderin. [1] "YER YOK"

Birden çok katılımcının görüşlerini ayrıntılı bir şekilde betimlemek ve kategorize etmek amacıyla Betimsel Kodlama yönteminden faydalanan şehir etnografı bir başka araştırmacı ise aynı veriyi aşağıdaki gibi kodlayabilir:

[1] Bu ülkede yasadışı göçmenlere yer yok. Bu suçluların hepsini toplayıp geldikleri yere gönderin. [1] "GÖÇ SORUNLARI"

Öznel bakış açılarını açıklamak ve etiketlemek için Değer Kodlama yönteminden faydalanan eleştirel ırk kuramcısı üçüncü bir araştırmacı ise aynı veriyi şöyle kodlayabilir:

[1] Bu ülkede yasadışı göçmenlere yer yok. Bu suçluların hepsini toplayıp geldikleri yere gönderin. [1] "YABANCI DÜŞMANLIĞI"

Bu el kitabında sunulan kodlama yöntemleri araştırmacıların nitel araştırmaya yaklaşımına göre tercih edip uygulayabilecekleri çok çeşitli mercekler, filtreler ve bakış açıları sunar. Ancak bunun öncesinde, katılımcı gözlemci olarak araştırmaya dâhil olma düzeyiniz (Saha çalışmaları esnasında kenardan gözlem mi yaptınız, aktif gözlem mi yaptınız yoksa tam gözlem mi?) elinizdeki veriyi algılama, kaydetme ve kodlama yaklaşımınızı belirler ya da yönlendirir (Adler & Adler, 1987). Kullandığınız filtreler görüşmeler esnasında sorduğunuz soruları ve aldığınız cevapların türünü (Brinkmann & Kvale, 2015) ve alan notlarınızın ayrıntısını ve nasıl yapılandırıldığını (Emerson, Fretz, & Shaw, 2011) etkiler. Mercekler, katılımcılarınızın (ve bizzat araştırmacının) cinsiyeti, sosyal sınıfı ve ırk/etnik kökeni (Behar & Gordon, 1995; Saldaña, 2015; Stanfield & Dennis, 1993) ve verinin toplandığı kişinin yetişkin ya da çocuk olmasıyla alakalıdır (Greene & Hogan, 2005; Tisdall, Davis, & Gallagher, 2009; Zwiers & Morrissette, 1999).

Merriam'ın (1998) ifadesiyle "analizlerimiz ve yorumlarımız (araştırma bulgularımız), başlangıçta çalışmamızın dayandığı yapılar, kavramlar, dil, modeller ve kuramları yansıtacaktır" (s. 48). Araştırmacının kodlama sürecindeki kararlarını etkileyen sadece nitel araştırmaya yaklaşımı ya da araştırmanın türü (örn. durum çalışması, etnografi, fenomenoloji) ve ontolojik, epistemolojik ve yöntembilimsel konular değildir (Creswell, 2013; Mason, 2002). Sipe ve Ghiso'nun (2004), ilkokul öğrencilerinin metin okuma ve tartışma etkinliğiyle ilgili verileri kodlarken karşılaştıkları ikilemleri tartıştıkları çalışmalarında açıkça belirttikleri gibi "Tüm kodlama süreci kanaate dayalıdır." çünkü araştırmacı kodlama sürecine "kendi öznelliğini, kişiliğini, eğilimlerini [ve] özgünlüğünü" katar (ss. 482–483). Ünlü yönetmen Akira Kurosawa'nın klasik filmi Rashomon'daki karakterler gibi analiz sürecinde de birden çok gerçeklik vardır, çünkü her birimiz sosyal yaşamı farklı bakış açılarımızla algılar ve yorumlarız.

Keşfedici bir süreç olarak kodlama

Nitel araştırmacıların çoğu, bir analiz taktiği olarak verilerini hem veri toplama esnasında hem de sonrasında kodlarlar, çünkü kodlama *aslında* analizin kendisidir. Ancak farklı görüşlere göre de "Kodlama ve analiz eş anlamlı değildir. Ancak kodlama analizin önemli bir boyutudur" (Basit, 2003, s. 145). Kodlama *heuristic* (Yunanca "keşfetmek" fiilinden gelir), yani belirli bir formülü ya da izlenecek algoritması olmayan açımlayıcı bir problem çözme sürecidir. Kodlar "anlam oluşturan" önemli ifadelerdir; kodlar "gerçekleşmeleriyle [başka] şeylerin gerçekleşmesini sağlarlar" (Fuller & Goriunova, 2014, s. 168); kodlar bir araştırma raporu için güçlü ve anımsatıcı bir analiz ve yorumlamayı başlatır. Ayrıca, kodlama sadece bir etiketleme değil, bir *bağlantı kurma* işidir: "Kodlama sizi veriden bir fikre ve fikirden de o fikirle alakalı tüm verilere götürür" (Richards & Morse, 2013, s. 154).

Kodlama döngüsel bir eylemdir. Verileri tek seferde mükemmel bir şekilde kodlamak nadiren mümkündür. İkinci (belki de üçüncü ya da dördüncü) döngü kodlamada nitel verilerin en belirgin özellikleri işlenir, süzülür, vurgulanır ve böylece kategori, tema ve kavramlar oluşturularak anlam yakalanır ve/veya kuram oluşturulur. Coffey ve Atkinson'a (1996) göre "kodlama, genellikle bizi veriyle ilgili daha fazla soruya götürmek için verinin analitik açıdan uygun yollarla parçalara ayrıldığı .... veri [özeti] ile veri bütünlüğünün karışımından oluşan bir süreçtir" (ss. 29–31). Locke, Feldman ve Golden-Biddle (*baskıda*) kodlama sürecini durağan bir eylemden ziyade "canlı" bir eylem olarak niteler. Kodlama "içerisinde kodlama, kodlar ve verinin birbirini şekillendirdiği organik bir süreçtir; her biri birbirine bağlı ve birbirinden ayrılmaz unsurlardır" (s. 6). İlk turda bir veri kodlandığında, bu kod artık sabit bir gösterge olmaktan çıkar, "analizin devamındaki gözlemleri ve fikirleri etkileyecek ve yönlendirecek" (s. 6) dinamik ve esnek bir süreç başlar. Esasen, basit bir mekanik teyitten ziyade derinlikli nitel bir analitik keşif yapmak için keşfedici akıcılık gereklidir.

Konuya eleştirel yaklaşan Dey'e (1999) göre "Kategorilerle veriye anlamlar yükleriz, kodlamayla ise bu anlamları hesaplarız" (s. 95). Bazılarına göre, *kod* "üç harfli lanet bir kelimedir." Az sayıda yöntembilimci kodu, analizde henüz keşfedilmemiş önemli bir kategorinin basit bir şekilde not edilmiş kısa hali ya da kısaltması olarak görmektedir. Maalesef, bazıları da aslında veri analizinin iki farklı unsuru olmalarına rağmen *kod* ve *kategori* kavramlarını birbirinin yerine kullanmaktadır. Bana göre kodlar, araştırılan konunun özünü açıklayan esas unsurlardır; benzerliğe ve belli bir düzene göre kümelendiklerinde (yani bir örüntü oluşturduklarında) kategorilerin geliştirilmesini ve böylelikle aralarındaki bağlantıların analizini aktif bir şekilde kolaylaştırırlar. Son olarak, kodlama süreciyle ilgili Charmaz'ın (2014) sevdiğim bir metaforunu aktarmak gerekirse, kodlama "analizinizin kemiklerini oluşturur... Bütünleştirme sayesinde bu kemikler hareket edebilen bir iskelete dönüşecektir" (s. 113).

KODLAMA VE KATEGORİZE ETME

Kodlama; bir şeyi sistematik bir düzen içerisine koymak, bir şeyi sistemin ya da bir sınıflandırmanın parçası haline getirmek, kategorize etmek demektir. Nitel verilere tekrarlı bir şekilde kodlar uyguladığınızda, kodlama yapmış olursunuz. Bu, anlamı pekiştirmek ve açıklama geliştirmek için verinin bölünmesi, gruplanması, yeniden organize edilmesi ve bağlanmasına izin veren bir süreçtir (Grbich, 2013). Bernard (2011) analizi kısaca, "verilerin içerisindeki örüntülerin ve bu örüntülerin veride bulunma nedenlerini açıklamaya yardımcı olacak fikirlerin araştırılması" (s. 338) olarak tanımlar. Kodlama, araş-

tırmacının benzer şekilde kodlanmış verileri organize ederek bazı ortak özelliklerinden dolayı (bir örüntünün başlangıcı) belirli kategoriler ya da "aileler" altında gruplandırmasını sağlar (Bölüm 5'te Örüntü Kodlama ve Odaklı Kodlama örneklerine bakınız). Araştırmacı, verileri gruplarken hangi verilerin "benzer göründüğünü" ve "benzer algılandığını" belirlemek için sınıflandırma mantığıyla birlikte içsel ve sezgisel algılarını kullanır (Lincoln & Guba, 1985, s. 347).

Kodlardan kategorilere

Sentez, yeni bir bütün oluşturmak için farklı şeyleri birleştirmektir ve nitel veri analizinde, özellikle de kodlamalardan kategori oluşturmaya (ve kategori oluşturmadan da diğer analitik sentezlere) geçişte başvurulan öncelikli keşif yöntemidir. Nicel çalışmalarda bu işlemin bir benzeri bir dizi sayının ortalamasını almaktır. Nicel araştırmacı örneğin 100 ile 62 puan arasında değişen 10 farklı sınav puanını alır, puanları topladıktan sonra (872), toplam kişi sayısına (10) böler ve ortalamayı bulur (87,2). Böylelikle 10 farklı sınav sonucunu sentezleyerek yeni bir anlam bütünü ya da sembolü elde etmiş olur. Peki nitel veri analizinde buna benzer keşifedici bir süreç var mı? Hem evet, hem hayır.

Bir kategoriye ulaşmak amacıyla 10 adet farklı fakat bir şekilde benzer kodun "ortalamasını" almak mümkün müdür? Kelimeleri toplayıp ortalamasını hesaplamada kullanılacak nitel bir algoritma ya da formül yoktur. Ancak indirgenmiş bir cevaba ulaşmak için değilse bile bizi *birleşik bir anlama* götürecek şekilde nitel verilere dair ortak bir sonuç sentezlemenin yolları mevcuttur. Bu birleşik anlam sembolik olarak bir kategori, tema, kavram ya da iddia biçimini alabilir ya da yeni bir dizi araştırmayı, yorumlayıcı düşünceyi ya da yeni bir kuramın berraklaşmasını başlatabilir. Bir kıyas yapmam gerekirse, "Nicel veri analizi ortalamayı hesaplarken, nitel veri analizi anlamı hesaplar."

Örneğin, Harry, Sturges ve Klingner'ın (2005) azınlıkların özel eğitim programlarında sayıca daha fazla temsil edilmeleriyle ilgili etnografik çalışmalarında, başlangıçta sınıf MATERYALLERİ, BİLGİSAYARLAR ve DERS KİTAPLARI olarak kodlanan veriler **Kaynaklar** ana başlığı altında kategorize edilmiştir. Çalışma ilerledikçe, Öğretmen Becerileri adında başka bir ana kategori ve onun altında da ***Öğretim Becerileri*** ve ***Yönetim Becerileri*** alt kategorileri ortaya çıkmıştır. Genel hiyerarşik "kodlama şeması" içerisinde bu alt kategoriler altında yer alan kodlar (Silver & Lewins, 2014) aşağıda sunulmuştur:

Kategori: Öğretmen Becerileri

Alt kategori 1: Öğretim Becerileri

Kod: PEDAGOJİK
Kod: SOSYO-DUYGUSAL
Kod: TARZ/KENDİNİ İFADE
Kod: TEKNİK

Alt kategori 2: Yönetim Becerileri

Kod: DAVRANIŞÇI TEKNİKLER
Kod: GRUP YÖNETİMİ
Kod: SOSYO-DUYGUSAL
Kod: TARZ (öğretim tarzıyla çakışıyor)
Kod: YAZILI OLMAYAN PROGRAM

Bir başka örnekte, Eastman (2012) "Rebel Manhood: The Hegemonic Masculinity of the Southern Rock Music Revival" başlıklı etnografik çalışmasında temellendirilmiş kurama özgü Ön, Odaklı ve Eksensel Kodlama yöntemlerini kullanarak "asi erkeğin ekonomik kaynaklarının yetersizliğini telafi etmek amacıyla kullandığı kimlik çalışma stratejileri [güney ABD] ve üst sınıftan erkeklerin hegemonik erkekliklerini ifade etmek için kullandıkları otorite" (s. 195) kategorilerini geliştirmiştir. Çalışmadaki ana kavramsal kategorilerden biri üç alt kategorili (***Eğitimi Protesto ve Kültürel Sermayeyi Red, Çalışma ve Kariyeri Protesto*** ve ***Ekonomik Otoriteyi Protesto***) **Protest Maskulenlik Olarak Asi Erkeklik** kategorisidir. İkinci bir kavramsal kategori ise yine üç alt kategorili (***Alkol İçmek ve Şiddet, Uyuşturucu Kullanımı*** ve ***Otoriteyi Protesto ve Risk Alma)*** **Dengeleyici Asi Erkeklik Eylemleri** olmuştur.

Maykut ve Morehouse (1994), analiz sürecinde kategorileri sadeleştirmek için hangi ifadelerin ilgili kategoriye dâhil edileceğini açıklayan bir dâhil etme kuralı geliştirir ve bir doğrudan alıntıyla da kuralı örnekler. Örneğin, bir durum çalışmasında ortaya çıkan kategorilerden biri **Fiziksel Sağlık** ise hangi içeriğin bu kategoriye dâhil edileceğini gösteren kural niteliğindeki önerme aşağıdaki gibi yazılabilir:

> **Fiziksel Sağlık:** Katılımcı sağlık, ilaç, acı gibi fiziksel sağlığıyla ilgili konuları paylaşır:"Her gece 25 miligram amitiriptilin alıyorum."; "Bu yeni diyet sayesinde yaklaşık 4,5 kilo verdim."

Ortaya çıkan kategoriler aşağıdaki gibi betimsel konulardan ziyade kavramsal süreçler olarak da evrilebilir:

> **Eşitsizlik:** Katılımcılar kendilerine yönelik adil olmayan muameleleri ve başkalarına yönelik kayırmacılığı algılar: "Bu işyerinde 25 yıldan fazladır çalışıyorum ve işe yeni başlayan bazıları benden daha fazla maaş alıyor."

Daha sonra kategorilerin önerme niteliğindeki ifadeleri birbirleriyle karşılaştırılarak olası ilişkiler görülmeye çalışılır ve bu önermelerin birleşiminden hareketle bir *sonuç önermesi* yaratılır.

Ancak, her kuralın istisnaları da vardır. Harding'e (2013) göre doğru gerekçelere dayandırılabiliyorsa "kodlar aynı anda birden fazla kategoriye ya da alt kategoriye yerleştirilebilir" (s. 102). Bu taktik Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama ve analiz gibi analitik yöntemlerle bağdaşmamakla birlikte (bkz. Bölüm 3), kategorilerin her zaman kesin sınırlarla ayrılmadığını, aksine sıklıkla birişik olduklarını savunan "bulanık diziler" paradigması bağlamında oldukça mantıklı bir yaklaşımdır (Bazeley, 2013, s. 351). Ben kodlarımı tekil tutmayı ve analizde en uygun kategoriler altında kümelemeyi tercih ederim. Ancak *gerekirse ve gerektiğinde* bir kodun birden fazla kategori altında toplanabileceğini bilmek güzeldir. Ancak bir analizde bu tür çoklu kodlamaların sayısının artması kodların ve/veya kategorilerin gerektiği gibi açık ve net tanımlanmadığı anlamına da gelebilir, çünkü kategori sınırlarının "bulanıklığı" ile "dağınıklığı" arasında büyük bir fark vardır.

Yeniden kodlama ve kategorize etme

Verileri tek seferde mükemmel bir şekilde kodlamak nadiren mümkündür. Nitel araştırma, dil ve imgelerin titizlikle incelenmesini ve insanların deneyimlerine ilişkin ortaya çıkan anlamlar ve örüntüler üzerinde derinlemesine düşünülmesini gerektirir. Birinci

döngü analiz yöntemleri tekrar kullanılarak veriler artık daha deneyimli bir gözle yeniden kodlanabilir. İkinci döngü analiz yöntemleri ise verilerin ikinci (ve üçüncü ya da dördüncü) kez gözden geçirilmesi aşamasında kullanılabilir. Bolivya'da çocukluk konusunu araştırdığı çalışmasında Punch (2009) kendi tanımladığı halleriyle kodlarının, kategorilerinin ve temalarının etnografik saha çalışması ve eşzamanlı veri analizi esnasında ortaya nasıl çıktığını ve alt dallara nasıl ayrıldığını aşağıdaki gibi açıklamıştır:

> Başlangıçtaki geniş kodlarımdan birisi "Ev"di. Evdeki yaşama ilişkin her şey bu kategori altında kodlanmıştı ve ardından üç temaya ayrılmıştı: Cinsiyet rolleri; evdeki çocuk/yetişkin iş rolleri; otorite ve disiplin. Bu son kategoriyi tekrar okuduktan sonra, bunun sadece çocuğun üzerindeki ebeveyn otoritesini ilgilendirmediğini aynı zamanda çocukların yetişkinlerin otoritesine karşı koyma stratejilerini de içine aldığını fark ettim. Bu iki alt unsuru yeniden düzenledikten sonra çocukların stratejileri temasını alt türlere ayırmaya karar verdim: Kaçınma stratejileri, başa çıkma stratejileri ve uzlaşma stratejileri. Son olarak da uzlaşma stratejileri alt temasını gözden geçirirken bu başlığı çocuk/ebeveyn uzlaşmaları ve kardeşler arası uzlaşmalar şeklinde ikiye ayırabileceğimi fark ettim. Daha sonra bu veriler çocukların ev yaşantılarına ilişkin araştırma bulgularımın temelini oluşturdu. (ss. 94–95)

Punch'ın yukarıdaki açıklamalarından hareketle bir kodlama şeması oluşturup bunu bir şemaya ya da hiyerarşik bir ağaca dönüştürmek istersek aşağıdaki gibi bir liste elde edebiliriz:

I. EV

- A. **Cinsiyet Rolleri**
- B. **Evde Çocuk/Yetişkin İş Rolleri**
- C. **Otorite ve Disiplin**
  1. ***Yetişkinlerin Çocuklar üzerindeki Otoritesi***
  2. ***Çocukların Yetişkin Otoritesine Karşı Koyma Stratejileri***
     - a. Kaçınma Stratejileri
     - b. Başa çıkma Stratejileri
     - c. Uzlaşma Stratejileri
       - i. *Çocuk/Ebeveyn Uzlaşması*
       - ii. *Kardeş Uzlaşması*

Verilerinizi tekrar tekrar kodlarken, kodlarınız ve kategorileriniz giderek daha da sadeleşecek ve benimsediğiniz metodolojik yaklaşıma bağlı olarak daha kavramsal ve soyut bir hâl alacaktır. İlk döngüdeki kodlarınız daha sonra başka kodların içerisine dâhil edilebilir, yeniden adlandırılabilir ya da topyekûn silinebilir. İkinci döngü kodlamaya doğru ilerledikçe, daha önce kodladığınız verilerinizi farklı ve hatta yeni kategoriler altında yeniden düzenleyebilir ve sınıflandırabilirsiniz. Abbott (2004) kodlama sürecini bir odanın dekore edilmesine benzetir: "Denersiniz, sonra geriye çekilir bir bakarsınız, ardından birkaç şeyin daha yerini değiştirir, yine geriye çekilir bir bakarsınız, daha köklü bir düzenleme yaparsınız ve bu böyle gider" (s. 215).

Örneğin, bir keresinde dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin birbirlerine ne tür akran zorbalığı uyguladıklarını öğrenmek için gözlem ve görüşmeler yaptım (Saldaña, 2005b). Bu çalışma, doğaçlamaya dayalı drama ve rol oynama etkinlikleri kullanılarak çocuklara okulda akran zorbalığıyla başa çıkma becerileri ve stratejileri öğretmeyi amaç-

layan bir eylem araştırmasının öncesindeki hazırlık aşamasını oluşturuyordu. Öncelikle çocukların cevaplarını **Fiziksel** ve **Sözel** zorbalık olarak iki türe ayırdım. Bu kategorilere giren kodlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

Kategori: Fiziksel Zorbalık

Kod: İTELEMEK
Kod: KAVGA ETMEK
Kod: TIRMALAMAK

Kategori: Sözel Zorbalık

Kod: İSİM TAKMA
Kod: TEHDİT ETME
Kod: ALAY ETME

Kodlama devam ettikçe, bazı zorbalıkların aynı anda hem fiziksel hem de sözel eylemleri içerdiğini gözlemledim. Örneğin, bir çocuk eliyle diğerlerini itekleyip oyundan ATARKEN bir yandan da "Bizimle oynayamazsınız." diyebiliyordu. Bu yüzden ortaya üçüncü bir ana kategori çıktı: **Fiziksel ve Sözel Zorbalık**.

Çalışma ilerledikçe, farklı yöntemlerle daha fazla veri toplandı ve çocukların akran zorbalığına ilişkin algılarında ve eylemlerinde cinsiyetin önemli bir değişken olduğu çarpıcı bir şekilde ortaya çıktı. Diğer taraftan yaşça daha küçük katılımcılara göre, zorbalığın çocuğun bedeni ya da sözleriyle ilgili olmadığı, daha çok "güç" ve "duygularla" alakalı olduğu anlaşıldı. Başlangıçtaki üç kategori ikinci döngü analiz esnasında ikiye düştü ve daha çok cinsiyet temelli gözlemlerden hareketle yeniden adlandırıldı. Elde edilen yeni kategoriler ile yeniden düzenlenmiş alt kodlara ve kodlara ilişkin birkaç örnek aşağıda sunulmuştur:

Kategori: Fiziksel *güç* kullanarak uygulanan zorbalık (ağırlıklı olarak erkek çocuklar yapıyor)

Kod: KAVGA ETMEK

Alt kod: TIRMALAMAK
Alt kod: İTELEMEK
Alt kod: YUMRUKLAMAK

Kategori: Başkalarının *duygularını* inciterek uygulanan zorbalık (ağırlıklı olarak kız çocuklar yapıyor)

Kod: AŞAĞILAMA

Alt kod: İSİM TAKMAK
Alt kod: ALAY ETMEK
Alt kod: KÜFÜRLÜ KONUŞMA

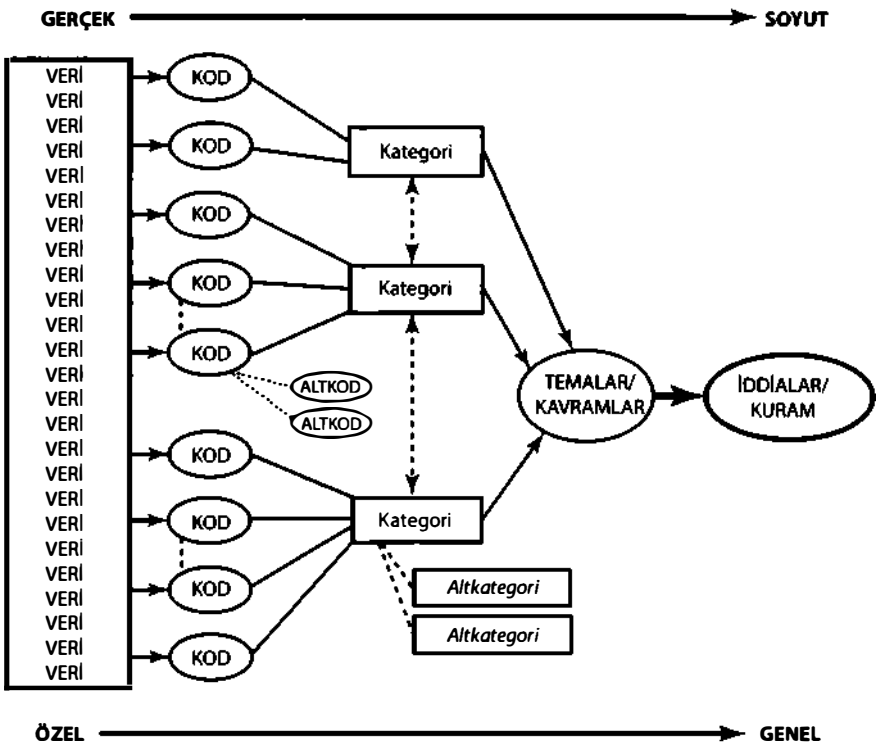
Burada özellikle dikkat edilmesi gereken husus alt kodların ait oldukları kodla ilgili spesifik ve gözlemlenebilir türde *gerçek* eylemleri içermeleri, diğer taraftan **Zorbalık** başlıklı iki ana kategorinin ise doğaları itibarıyla daha *kavramsal* ve *soyut* olmalarıdır.

Bu konuyla ilgili daha geniş bir tartışma için 3. Bölüm'deki Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama başlıklarına, kodların kategorilere dönüştürülme süreciyle ilgili de 3. Bölüm'deki

Ön Kodlama, 5. Bölüm'deki Odaklı Kodlama örneklerine ve 4. Bölüm'deki kod haritalama ve kod peyzajı tekniklerine bakınız.

Kod ve kategorilerden kurama

Bazı kategoriler kendi içinde kodlanmış veri kümeleri içerebilir ve bunların daha da sadeleştirilerek alt kategorilere dönüştürülmesi gerekir. Ana kategorileri birbirleriyle karşılaştırdığınızda ve bunları çeşitli yollarla birleştirdiğinizde, artık elinizdeki verinin "kendine özgü gerçekliğinin" ötesine geçer ve kademeli olarak tematik, kavramsal ve kuramsal bir soyutlamaya doğru ilerlersiniz. Temel bir süreç olarak kodların düzenlenmesi işi genellikle aşağıda Şekil 1.1'de gösterilen ideal akış şemasına göre ilerlemelidir:

Şekil 1.1 Nitel araştırmada kodlardan kurama doğru ilerleyişin akış şeması

Unutulmamalıdır ki araştırmada bir kurama ulaşabilmek şemada çizilenden çok daha karmaşık bir süreçtir. Richards ve Morse (2013) kategorizasyon sürecini "çok çeşitli verilerden verilerin oluşturduğu şekillere ya da verilerin temsil ettiği türlere ulaşmak" olarak açıklarken *Kavramları* "daha genel, üst düzey ve daha soyut yapılar" (s. 173) olarak

tanımlar. Bu temaların ve kavramların aralarındaki sistematik ilişkiyi ortaya koyabilme becerimiz bizi bir kuramın geliştirilmesine doğru götürebilir (Corbin & Strauss, 2015). Diğer taraftan Layder (1998) önceden oluşturulmuş sosyolojik kuramların ilk kodlama sürecini yönlendirebileceğini savunur. Sonuç olarak nitel araştırmanın amacı her zaman ortaya orijinal bir kuram koymak değildir, ancak araştırmacı farkında olsun ya da olmasın mevcut kuramlar araştırma sürecinin tamamına yön verecektir (Mason, 2002).

Çocuklara yönelik akran zorbalığıyla ilgili yukarıdaki örnekte, araştırmanın sonunda iki ana kategori geliştirdim: **Fiziksel *Güç* Kullanarak Uygulanan Zorbalık** ve **Başkalarının *Duygularını* İnciterek Uygulanan Zorbalık**. Peki, bu kategorilerden hareketle hangi ana temalar ya da kavramlar geliştirilebilir? Analizde fark ettiğimiz belirgin temalardan birisi geç çocuklukta *akran zorbalığında cinsiyetin belirleyici olduğuydu.* Somut verilerden soyut kavramlara ulaşma girişimimizde yapılandırdığımız üst düzey kavramlardan biri *"damgalamaydı."* Yaptığımız gözlemler çocukların çeşitli açılardan farklı algıladıkları akranlarını sıklıkla "tuhaf" olarak etiketlediklerini ve bu yüzden şiddet eylemlerine başvurduklarını göstermiştir (Goffman, 1963). Sınıflarda veri toplamak için geçirdiğimiz sürenin sınırlılığından dolayı bu çalışmada formel bir kuram üretemedik. Ancak herhangi bir çalışmanın yerel bağlamının gözlenmesi neticesinde ulaşılan özet niteliğinde yoruma dayalı bir yargı olarak da tanımlanabilecek *kilit iddiamız* (Erickson, 1986) aşağıdaki gibi geliştirilmişti:

> Bir sanatçı ve aktivist olan Augusto Boal'a göre, yetişkinlerin sosyal değişim adına tiyatroya gitmeleri "köklü bir değişim provasıdır." Ancak 9–11 yaşlarındaki çocukların sosyal değişim adına tiyatroya gitmeleri ergenlik öncesi sosyal etkileşim için "tiyatro seçmelerine" katılmaya benzer. Bu araştırmanın kilit iddiası şöyle ifade edilebilir: *Sosyal değişim için tiyatro, bir ilkokul sınıfı bağlamında yaratılan mikro kültürün içerisindeki kişilerarası sosyal sistemleri ve güç hiyerarşilerini açık bir şekilde ortaya çıkarır, çünkü çocukların drama esnasında sergilediği özgün tavırlar, statülerini ve damgalarını yansıtmaktadır.* Bir teşhis koyarcasına hangi çocuğun lider, hangisinin takipçi, karşı koyan ya da hedef olduğunu; kimin diğerlerini etkilediğini ya da ihmal edildiğini; hangi çocuğun ileriki sınıflarda baskın olmaya devam edeceğini ve hangisinin daha baskın olanlara boyun eğeceğini gösterir. (Saldaña, 2005b, s. 131'den uyarlanmıştır.)

Bu kilit iddia, *aktarılabilirlik* ilkesinin gereği olarak, bir kuram gibi, özelden genele doğru ilerlemeye çalışır. Burada aktarılabilirlikle kastedilen, sınırlı bir bağlamda sadece altı ilkokul sınıfında gözlemlenenlerin farklı bağlamlarda benzer ilkokullarda da benzer şekilde gözlemlenebilmesidir. Bu kilit iddia aynı zamanda, mevcut ya da gelecekteki benzer bağlamlarda nelerin gözlemlenebileceğine ve gerçekleşebileceğine dair örüntüleri öngörmek suretiyle de özelden genele doğru gider.

Kodlar ve temalar arasındaki farklar

Birçok nitel araştırma kaynağında araştırmacılara öncelikle "temalar için kodlama yapmaları" önerilir. Bence bu yanıltıcı bir öneridir, çünkü bu tanımlama terminoloji denizini bulandırır. Tema; kodlama, kategorizasyon ya da analitik bir yansıtma sürecinin çıktısı olabilir, ama bizzat kodlanan bir yapı değildir. Bu yüzden bu el kitabında "tema kodlama" diye bir yöntemden ziyade tematik analize ilişkin referanslara ve "Veriyi Temalandırma" adında bir bölüme yer verilmiştir. Bir veri, araştırmanın amaçları doğrultusunda içerik

ve anlam bakımından ayırt edilmek ve isimlendirilmek için bir veya gerekirse birkaç kez kodlanır. Rossman ve Rallis (2003) ikisinin arasındaki farkı şöyle açıklar: "Kategori elinizdeki veri setinin *açık* bir bölümünü betimleyen bir *sözcük* ya da *sözcük öbeğidir*, ancak tema daha çok *ilk bakışta anlaşılmayan örtük* süreçleri betimleyen bir *ifade* ya da *cümledir* (s. 282, vurgu eklenmiştir). Örneğin, GÜVENLİK bir kod olabilir, ama İNKÂR YANLIŞ BİR GÜVENLİK ALGISIDIR ifadesi bir tema olabilir.

Nitel araştırmacılar belirli bir algoritmaya göre çalışan bir robot değildir. Veriyi kodlamadan önce ya da kodlarken dikkatli bir şekilde okuyor ve inceliyorsak, mutlaka verinin bir yerinde bir ya da daha fazla temayı (ya da bir örüntüyü, yönelimi ya da kavramı) fark ederiz. Böyle bir şey fark ettiğinizde mutlaka analitik bir not (memo) tutmalısınız (bkz. Bölüm 2), çünkü bu notlar devam eden kodlama sürecinize rehberlik edebilir. Analiziniz sonucunda bir dizi temanın ortaya çıkması iyi bir şeydir, ama analiz döngülerinin başında kullanılabilecek spesifik kodlama yöntemleri ile katılımcılara ait süreçler, duygular ve değerler gibi olgulara ilişkin zengin keşifler de yapılabilir.

NE KODLANIR?

Richards ve Morse (2013) analiz sürecine atfen mizahi bir dille "Hareket ediyorsa, kodlayın" (s. 162) der. Ancak, veride kodlanacak olan tam olarak nedir?

Sosyal örgütlenme birimleri

Lofland, Snow, Anderson ve Lofland (2006) başlıca sosyal örgütlenme *birimlerini* aşağıdaki gibi sıralar:

1. kültürel uygulamalar (gündelik rutinler, mesleki görevler, mikrokültürel etkinlikler vb.);
2. önemli olaylar (boşanma, şampiyonluk maçları, doğal afetler gibi beklenmedik ya da sıradışı olaylar);
3. karşılaşmalar (alışveriş, dilenme vb. gibi iki ya da daha fazla birey arasındaki kısa süreli etkileşimler);
4. roller (öğrenci, anne, müşteri vb.) ve sosyal tipler (zorba, cimri, sınıfın ineği vb.);
5. sosyal ve kişisel ilişkiler (karı ve koca, parti düşkünleri vb.);
6. gruplar ve klikler (çeteler, cemaatler, aileler, sporcular vb.);
7. örgütler (okullar, fastfood restoranları, hapishaneler, şirketler vb.);
8. yerleşim yerleri ve yaşam alanları (köyler, mahalleler vb.);
9. alt kültürler ve yaşam tarzları (evsizler, dazlaklar, gayler vb.)

Bu el kitabında yukarıdaki örgütlenme birimlerden herhangi birine özgü bir kodlama yöntemi (örn. "karşılaşma kodlaması", "örgüt kodlaması" ya da "yaşam tarzı kodlaması") yer almamaktadır. Fakat yukarıda verilen birimler Lofland vd.nin tanımladığı aşağıdaki *boyutlar* açısından birleştirildiğinde, bir araştırma ve aynı zamanda *kodlama için* uygun konular haline gelirler:

1. bilişsel boyutlar ya da anlamlar (örn. ideolojiler, kurallar, benlik kavramları, kimlikler);
2. duygusal boyutlar ya da duygular (örn. sağlık hizmetlerinde sempati, trafik kavgası, işyeri doyumu);
3. hiyerarşik boyutlar ya da eşitsizlikler (örn. ırksal eşitsizlikler, şiddete maruz kalan kadınlar, lise klikleri)

Lofland vd. ayrıca katılımcı aracılığının veride gözlemlenen yapılar ve süreçler ile sebep ve sonuçları nasıl etkilediğinin incelenmesini önerir (2006, ss. 144–167).

Yukarıdaki örgütlenme birimlerinin adı geçen boyutlar *açısından* kodlanması amacıyla Bölüm 3'te tanımlanan birinci döngü kodlama yöntemlerinden Duygu Kodlama, Değer Kodlama ve Karşılaştırma Kodlama kullanılabilir. Yapılar ve süreçler Betimsel Kodlama, Süreç Kodlama ve Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama ile ayırt edilebilirken, sebepler ve sonuçlar Nedensellik Kodlama, Örüntü Kodlama ya da Temellendirilmiş Kuramda başvurulan ikinci döngü kodlama yöntemleriyle analiz edilebilir (bkz. Bölüm 5; ve Maxwell, 2004).

Kodlanan araştırmacı

Bölüm 3-5'te tanımlanan kodlama örneklerinde, mülakatı yapan kişinin ana ve devam niteliğindeki sorularının ve yorumlarının kodlanmadığını fark edeceksiniz. Bunun temel sebebi *bu gibi durumlarda* araştırmacının tümcelerinin anlamından ziyade işlevlerinin önemli olması ve kodlanmalarına gerek duyulmamasıdır. Ayrıca, görüşme verilerini incelerken katılımcıların söyledikleri benim için daha önceliklidir, çünkü araştırdığım şey benim değil onların algılarıdır. Benim anlam oluşturma girişimine olan katkım zaten katılımcıların açıklamaları üzerinden kodlama yoluyla yaptığım yorumlardır.

Ancak bir görüşmeci ile görüşülenin arasındaki iletişim veri toplamanın ötesine geçerse, yani bu etkileşimler araştırılan konuya ya da ortaklaşa oluşturulan anlamlara ilişkin iki yönlü önemli diyaloglar içerirse, araştırmacının veri setine katkıları da katılımcı verileriyle birlikte kodlanabilir. Elbette, araştırmacının birinci ağızdan kaleme alınan katılımcı gözlem notları da kodlanmalıdır, çünkü bu notlar hem doğal seyri içerisinde gerçekleşen olay ya da eylemleri belgelendirir hem de sosyal yaşama dair önemli yorumlar ve kuvvetle ihtimal zengin analitik kavrayışlar içerir.

Kodlanacak verinin miktarı

Nitel araştırma yöntembilimcilerinin görüş ayrılığı yaşadığı konulardan biri kodlanması gereken veri korpusu (veri setinin tamamı) miktarıdır. Bazı yöntembilimciler (örn. Lofland vd. 2006; Strauss, 1987; Wolcott, 1999) sahada toplanan verilere ait her detayın dikkate alınmaya değer olduğunu, çünkü bunların önemli sosyal kavrayışlar geliştirmemizi sağlayabilecek insanın olağan gündelik yaşamının örüntülenmiş bir minyatürünü oluşturduğunu düşünürler. Çoğunlukta olmasalar da bazıları (örn. Guest, MacQueen, & Namey, 2012; Morse, 2007; Seidman, 2013) veri setinin sadece araştırma sorularıyla alakalı en belirgin bölümlerinin analiz edilmeye değer olduğunu ve toplam veri setinin yarısından üçte ikisine kadarlık kısmının özetlenebileceğini ya da "silinebileceğini" ve geri kalan verinin yoğun analize tabi tutulabileceğini düşünmektedir. Paulus, Lester ve Dempster (2014) dijital nitel analiz programları sayesinde verilerin tamamının dökümünün alınmasına artık gerek kalmayabileceğini, örneğin Transana gibi programlarda ses/görüntü kayıtlarının tamamının gerektiğinde başvurulmasına imkân sağlayacak şekilde muhafaza edilerek tercihen verinin sadece "ana fikrini" ya da "özünü" yansıtacak şekilde deşifre edilebildiğini belirtmektedir (ss. 94–100).

Böyle bir tercihin en önemli riski ise verinin silinen bölümlerinin aslında tüm taşların yerine oturmasını sağlayabilecek henüz keşfedilmemiş bilgiler içermesi ya da araştırmacının bir kodu, kategoriyi, temayı, kavramı, iddiayı ya da kuramı yeniden düşünmeye

sevk edebilecek farklı ya da aykırı örnekler barındırması ihtimalidir. Ancak etnografik metinlere postmodern bir bakış açısıyla yaklaşanlar tüm doküman ve raporları zaten bir şekliyle kısmi ve eksik sayarlar, dolayısıyla bir veri korpusunun tamamının ya da kısaltılmış halinin muhafaza edilmesi ve kodlanmasıyla ilgili her argüman tartışmaya açık görünmektedir. Yine de verinin hacmi, sadece yeterli nitel verinizin olmasını değil üzerinde çalışabileceğiniz uygun şekilde deşifre edilmiş ve formatlanmış yeterli *nitelikte* verinizin olabilmesini de güvence altına alır (bkz. Poland, 2002).

Uzun yıllardır nitel veri analizi yapmak bana, araştırmacının veri setinde neyin önemli neyin önemsiz olduğuna karar vermesinin tamamen deneyimle alakalı olduğunu öğretti. Dolayısıyla ben sadece verinin su yüzüne çıkan kısmını, yani Auerbach ve Silverstein'nın (2003) dediği gibi "alakalı metni" kodlarım. Sullivan (2012) veri korpusu içinden kodlamaya değer bulduğu kısımları "kilit anlar" olarak ve yoğun tematik ya da söylem analizlerinde farklı katılımcılarla aynı konu hakkında yapılan görüşmelerden elde edilmiş metinlerin yeniden yapılandırılarak birleştirilmiş hallerini ise diyalogların içinden "ince elenip sık dokunmuş" "bam telleri" olarak tanımlar. Bunların dışındaki her şey yirminci yüzyıla ait bir film yapım stüdyosunun montaj odasının zeminindeki kırıntılar gibi yerlere dökülür.

Sahadaki araştırma kariyerimin başlangıcında çok şey öğrendim. Sahadan topladığım neredeyse her şeyi kodluyordum. Nitel araştırmaya yeni başlayanlara da aynısını yapmalarını öneririm, ancak bu öneri sizi çok da bağlamasın. Siz de deneyim kazandıkça veri korpusunda neyin önemli ve kodlamaya değer olduğunu, neyin önemsiz olduğunu fark edeceksiniz. Kodlarken kasmayın, aklınızı kullanın. (Elbette görüşmelerin ve alan notlarının farklı yerlerinde önemsiz ya da kısmen önemli kısa metinler her zaman olacaktır. Bunları U/D–Uygun Değil şeklinde kodlayabilirsiniz.)

Öyleyse, neyi kodlamak *gerekir*? Veride katılımcıların gündelik yaşamından kesitler, örneğin katılımcıların etkinlikleri, algıları, katılımcılar tarafından üretilmiş eşyalar ve somut belgeler kodlanabilir. Araştırmacının analitik notlar halinde hazırlanmış olduğu kendi yorumlarını içeren yansıtıcı veriler (Bölüm 2'de tartışılmıştır) ve alan notlarında yer alan gözlemci yorumları da kodlanabilecek önemli içeriklerdir. Kodlama sürecini çözülmesi imkânsız bir gizem ya da okurun dikkatini başka yöne çeken aldatmacalar ve fark edilmesi çok zor ipuçları içeren bir dedektif hikâyesi gibi algılamamak gerekir. "Madem ki insanların eylemleri; niyetler, güdüler, inançlar, kurallar, söylemler ve değerler gibi sosyal ya da kültürel anlamlara dayalıdır ya da bunlardan etkilenir" (Hammersley & Atkinson, 2007, s. 7), öyleyse neden sadece doğrudan bu eylemleri ve anlamları kodlayamayasınız ki (elbette bunların elinizdeki veride temsil ediliyor olduğunu ve okuduklarınızdan makul düzeyde çıkarım yapabilme becerisine sahip olduğunuzu varsayarsak)? Bir veri setinden kod, kategori, analitik not ve özet grafik formatında yeni veriler elde etme süreci ve ortaya çıkan *ürünlerin* tamamı "üst-veri faaliyetleri" olarak tanımlanır (MacQueen & Guest, 2008, s. 14).

KODLAMA TEKNİKLERİ

Veri setini kodlama için hazırlamak araştırmacının içeriğe biraz daha aşina olmasını sağlar ve birkaç analitik süreci de başlatmış olur. Aslında bu, asıl işe başlamadan önceki "ısınma" evresine benzetilebilir.

Sayfa düzeni

Elle (yani kâğıt ve kalemle) kodlama ve analiz yapmak üzere kâğıt üzerindeki verilerinizi hazırlarken görüşme kayıtlarının dökümleri, alan notları ve araştırmacı tarafından

oluşturulan diğer yazılı içerikleri çift satır aralığıyla sayfanın sol yarısına ya da üçte ikilik kısmına yaslayarak sayfanın sağ tarafında kodlarınızı ve notlarınızı yazabileceğiniz geniş bir kenar boşluğu bırakınız. Veri setinizi, uzun kesintisiz paragraflar halinde arka arkaya yığmak yerine, [her ne kadar gerçek yaşamda "sosyal etkileşimler sınırları net çizgilerle ayrılmış birimler şeklinde gerçekleşmese de" (Glesne, 2011, s. 192)] elinizden geldiğince konu ya da alt konuların farklılaştığı noktalarda satır boşlukları bırakarak, ayrı ayrı kısa paragraflar halinde hazırlamaya çalışınız. Söylem analizinde paragrafların bu şekilde birimlere ayrılmasını ve şiir dizesi gibi yeniden düzenlenmesini metnin "kıtalara" ayrılması olarak adlandıran Gee, Michaels ve O'Connor (1992) "metni formatlamayla ilgili tercihlerin analizin bir parçası olduğunu ve verideki bazı anlam ve niyetleri açığa çıkarabileceği gibi gizleyebileceğini de" vurgular (s. 240). Birimlere ayırma tercihleri ayrıca verilerin Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi Yazılımlarına (BDNVAY) yüklenmek üzere formatlanması sürecinde de önemli bir rol oynar (ileride tartışılacaktır).

Aşağıda bir kelime işlemci programında hiçbir boşluk bırakılmadan hazırlanmış bir görüşme kaydının dökümüne örnek sunulmuştur. Beyaz, erkek bir doktora öğrencisiyle yapılan görüşmede katılımcı, doktora çalışmasının gidişatıyla ilgili görüşlerini ifade etmiştir:

KATILIMCI: 27 yaşındayım ve ödemem gereken 50,000 dolarlık öğrenim kredim var. Bu borç beni dehşet korkutuyor. Seneye tezimi bitirmem gerekiyor, çünkü okula devam edecek maddi durumum yok. Bir iş bulup çalışmaya başlamak zorundayım.

GÖRÜŞMECİ: Ne tür bir iş bulmayı umuyorsun?

KATILIMCI: Üniversitede bir öğretim görevliliği olabilir.

GÖRÜŞMECİ: Aklında belirli bir yer var mı?

KATILIMCI: Tekrar doğu kıyılarına dönüp oradaki belli başlı üniversitelerin birinde çalışmak istiyorum. Ancak başka yerlerden gelecek tekliflere de kapalı değilim. Jake ve Brian gibi diğer bazı arkadaşlarımın [mezuniyet aşamasındaki doktor adayları] iş görüşmelerinden ellerinin nasıl boş döndüğünü dinlemek insanı kötü hissettiriyor. Bu, beyaz bir erkek olarak benim de işe alınma ihtimalimin düşük olduğu anlamına geliyor.

GÖRÜŞMECİ: Bence çoğu işveren renginden ziyade işi en iyi yapabilecek kişiyi arar.

KATILIMCI: Belki. Elimde sağlam referanslar [referans mektupları] olursa, işime yarar. Ders notlarım gerçekten yüksekti ve konferanslarda da ismimi yeterince duyurduğumu düşünüyorum.

GÖRÜŞMECİ: Tüm bunlar önemli tabii.

KATILIMCI: Tez önerisi ilk adım. Yani, KEK [Kurum Etik Kurulu] onayı ilk adım. Bu yaz literatür taramasına başlıyorum, ardından sonbaharda mülakatlar ve gözlemlerimi yapacağım, bu arada da yazma işlemi devam edecek ve nihayet ilkbaharda bitirmeyi planlıyorum.

GÖRÜŞMECİ: Tezi tamamlamak için daha fazla zaman gerekirse peki?

KATILIMCI: Seneye ilkbaharda bitirmek zorundayım.

Yukarıdaki gibi formatlanmamış bir içerik olduğu gibi bir BDNVAY programına yüklenebilir. Ancak elle kodlama yapmak için ya da bazı BDNVAY programları için ön formatlama gerektiğinde, konu ya da alt konular değiştikçe görüşme metni ayrı birimlere ya da kıtalara ayrılabilir. Aralarında belirgin bir satır boşluğu olan her bir kıta kendi içinde kodlanacak başlı başına bir veri birimi haline getirilebilir. İsimlerin kısaltılması ya da kodlanmayacak cümlelerin köşeli parantez içine alınması gibi diğer biçimlendirmeler de bu sayfa hazırlama aşamasında yapılabilir:

K: 27 yaşındayım ve ödemem gereken 50,000 dolarlık öğrenim kredim var. Bu borç beni dehşet korkutuyor. Seneye tezimi bitirmem gerekiyor, çünkü okula devam edecek maddi durumum yok. Bir iş bulup çalışmaya başlamak zorundayım.

[G: Ne tür bir iş bulmayı umuyorsun?]
K: Üniversitede falan bir öğretim görevliliği olabilir.
[G: Aklında belirli bir yer var mı?]]
K: Tekrar doğu kıyılarına dönüp oradaki belli başlı üniversitelerin birinde çalışmak istiyorum. Ancak başka yerlenden gelecek tekliflere de kapalı değilim.

Jake ve Brian gibi diğer bazı arkadaşlarımın [mezuniyet aşamasındaki doktor adayları] iş görüşmelerinden elleri nasıl boş döndüğünü dinlemek insanı kötü hissettiriyor. Bu, beyaz bir erkek olarak benim de işe alınma ihtimalimin düşük olduğu anlamına geliyor.
[G: Bence çoğu işveren renginden ziyade işi en iyi yapabilecek kişiyi arar.]
K: Belki.

Elimde sağlam referanslar [referans mektupları] olursa, işime yarar. Ders notlarım gerçekten yüksekti ve konferanslarda da ismimi yeterince duyurduğumu düşünüyorum.
[G: Tüm bunlar önemli tabii.]

K: Tez önerisi ilk adım. Yani, KEK [Kurum Etik Kurulu] onayı ilk adım. Bu yaz literatür taramasına başlıyorum, ardından sonbaharda mülakatlar ve gözlemlerimi yapacağım, bu arada da yazma işlemi devam edecek ve nihayet ilkbaharda bitirmeyi planlıyorum.
[G: Tezi tamamlamak için daha fazla zaman gerekirse peki?]
K: Seneye ilkbaharda bitirmek zorundayım.

Yukarıdaki görüşme verisi 4. Bölüm'de Eklektik Kodlama başlığı altında kodlanarak analiz edilecektir.

Ön-kodlama

Sözcüklerle ya da sözcük öbekleriyle kodlama yapmanın yanı sıra, Boyatzis'in (1998) "kodlanabilir anlar" dediği dikkate değer ve çarpıcı zengin ya da önemli alıntıları ya da pasajları yuvarlak içine almak, vurgulamak, kalın yazmak, altını çizmek ya da renklendirmek suretiyle "önceden kodlama" (Layder, 1998) fırsatını yabana atmayınız. Creswell (2013, s. 205) bir BDNVAY programına aktarılmış veri dosyasındaki bu tür önemli alıntıların daha sonra kolayca bulunabilmesi için diğer kodlarla birlikte eş zamanlı olarak ALINTILAR adı altında da kodlanmasını önerir. Belirli programlar, araştırmacının daha sonra erişim sağlamasına olanak verecek şekilde sadece dikkat çekici alıntıları depolamak

için özel alanlar sunmaktadır. Bu veriler, araştırma raporunuzda öne sürdüğünüz önerme, iddia ya da kuramlarınızı destekleyici nitelikte kilit kanıtlar sunabilir ve açıklayıcı örnek görevi görebilir (Booth, Colomb, & Williams, 2008; Erickson, 1986; Lofland vd., 2006). Bu kodlar ya da alıntılar öyle etkileyici olabilir ki araştırmanın başlığının, organizasyon çerçevesinin ya da hikâyenin ana konusunun bir bölümünü oluşturabilir. Örneğin, ilkokul öğrencileriyle yaptığım ezilenlerin tiyatrosu (diğer adıyla sosyal değişim tiyatrosu) konulu çalışmamda, çocukların kendilerine yönelik orantısız güç tehditleriyle başa çıkmada proaktif uzlaşma çabalarına başvurmayı öğretmeye çalışmama rağmen doğaçlama drama alıştırmaları esnasında sürekli kavgacı taktikler kullanmaları karşısında çok şaşırmıştım. Bu konudaki kaygılarım hakkında yaptığımız bir konuşmada dördüncü sınıfa giden bir kız çocuğu merakımı bir cümleyle giderdi: "Şiddetle baş etmek için bazen iyi olmamak gerekir" (Saldaña, 2005b, s. 117). Bu alıntı o kadar etkileyiciydi ki çalışmanın hemen girişine bu ifadeyi koyarak hem okurun ilgisini çekmeye karar verdim hem de çalışmanın devamında anlatılan hikâyenin ana mesajını açıklamak için kulandım.

Bernard ve Ryan (2010) görüşme kayıtlarının dökümü aşamasında kelime işlemci yazılımların zengin metin biçimlendirme özelliklerini kullanılarak ilk kodlama ve kategorizasyonun pratik bir şekilde yapılabileceğini önermiştir. Katılımcıların soğuk algınlığıyla ilgili yaşantıları hakkındaki görüşlerinin incelendiği bir sağlık çalışmasında, "*Hastalığın belirti ve semptomları italik karakterlerle belirtilmiş*; tedavi ve davranış değişiklikleri altı çizili olarak belirtilmiş ve **teşhis ise kalın harflerle vurgulanmıştır**" (s. 91, zengin metin biçimlendirme özellikleri alıntıya eklenmiştir). Araştırmacının kodlama ve analitik gözden geçirme öncesinde kendine ait alan notlarını "ilk bakışta" ayırt edilebilmesi için de zengin metin biçimlendirme seçeneklerinden faydalanılabilir:

- Betimleme, açıklama içeren alan notları normal fontlarla yazılır.
- **"Katılımcıların söyledikleri, alıntılar kalın fontlarla yazılır."**
- *Araştırmacının öznel izlenimleri ya da analitik notları gibi gözlemci yorumları italik olarak yazılır.*

Geçici notlar

Kodlamaya tüm saha çalışmaları bittikten sonra değil daha verileri toplar*ken* ve formatlar*ken* başlayınız. Alan notlarınızı yazarken, kaydedilmiş görüşme kayıtlarının dökümü yapılırken ya da alandan topladığınız dokümanları dosyalarken; ilgili notun, deşifrenin ya da dokümanın üzerine kod olabilecek geçici kelime ya da ifadeler yazabilirsiniz ya da daha sonra bakmak üzere araştırma günlüğüne bir madde ya da analitik not olarak ekleyebilirsiniz. Yazdığınız notlar bu aşamada kesin ya da nihai kodlar olmak zorunda değildir. Amaç çalışma ilerlerken araştırmacıya analitik açıdan fikir verebilecek kısa notlar almaktır. Hafızanıza çok güvenmeden aklınıza gelen fikirleri hemen not etmelisiniz. Aklınızdan geçen düşünceler uçup gitmeden bir şekilde kayda geçmelisiniz.

Ayrıca geçici kod olarak düştüğünüz bu notları parantez içinde ya da büyük, italik ya da kalın harflerle yazarak ana metinden ayrı unsurlar olduklarını belirtmelisiniz. Liamputtong ve Ezzy (2005, ss. 270–273) veri sayfasını iki yerine üç sütuna ayırmayı önerir. Bunlardan en geniş olan birinci sütun verinin kendisini (görüşme kayıtlarının dökümü, alan notları vb.) içerir. İkinci sütun, geçici kodlar ve notlara ayrılmıştır. Son sütunda ise nihai kodlar gösterilir. İkinci sütundaki ayrıntılı düşünülmüş fikirler ya da ilk izlenimler araştırmacının ham verilerle nihai kodlar arasında geçici bir bağlantı kurmasına yardımcı olabilir:

SÜTUN 1 **Ham Veri**	SÜTUN 2 **Geçici Kodlar**	SÜTUN 3 **Nihai Kodlar**
[1] Emeklilik yaşım yaklaştıkça bir an önce emekli olmak istiyorum. Daha 55'ime bile girmedim ama şu anda emekli olmak için her şeyimi verirdim. Ancak ödemem gereken bir ev kredim var ve emekli olmadan önce daha çok para biriktirmem lazım. Belki milyonlar bana çıkar ümidiyle piyango oynamaya devam ediyorum. Şans henüz bana gülmedi.	*"emeklilik yaşı"* *mali yükümlülükler* *erken emeklilik hayalleri*	[1] EMEKLİLİK KAYGISI

Bazı öğrencilerim, analizin ilk aşamalarında kâğıdın sağ tarafındaki boşluğu metnin belirli bölümlerine ait geçici kodlara ayırırken, sol taraftaki boşluğu daha sonra yazacakları analitik notlar için daha kapsamlı konu başlıklarına ya da yorum içeren notlara ayırırlar (bkz. Bölüm 2).

Hemen her yöntembilimci sayfa boşluklarına analitik notlar ya da yorumlar yazarken; kod, konu ve belirgin örüntü ya da tema olabilecek geçici fikirler üretirken eldeki verilerin mutlaka önden ayrıntılı bir şekilde okunmasını önerir. Kod kelimeleri ya da ifadelerini, kısaltmalar ya da referans sayıları kullanmadan tam olarak yazınız. Zihninizde kod çözümleme sürecini daha da zorlaştıracak şekilde "ERT-BÖL. BŞK." ya da "122.A" gibi sadeleştirme ya da ikinci bir kodlama işleminden kaçınınız.

Kodlarken dikkatte alınması gereken sorular

Auerbach ve Silverstein (2003, s. 44) araştırmacının kodlama sürecinde hedefinden sapmadan isabetli kararlar verebilmesi için araştırma konusunun, kuramsal çerçevenin, temel araştırma sorusunun, çalışmanın amaçlarının ve diğer önemli hususların yazılı olduğu bir sayfayı süreç boyunca elinin altında bulundurmasını önerir. Emerson vd. (2011) ise araştırma amacı ne olursa olsun her araştırmacının alan notlarını kodlarken aşağıdaki sorulara cevap aramasını önerir:

- İnsanlar ne yapıyorlar? Ne başarmaya çalışıyorlar?
- Bunu tam olarak nasıl yapıyorlar? Özelde hangi araçları ve/veya stratejileri kullanıyorlar?
- İnsanlar olan bitenle ilgili ne söylüyor, bunları nasıl tanımlıyor ve anlıyor?
- Hangi varsayımlarda bulunuyorlar?
- Olan bitene dair ben ne görüyorum?
- Bu notlardan ne öğrendim?
- Bu notları analize neden dâhil ettim?
- Burada olup bitenler alan notlarımın başka yerlerinde kaydettiğim diğer olaylar ya da durumlarla hangi açıdan benzeşmekte ya da farklılaşmaktadır?
- Bu olay ya da durumun geniş manada önemi ya da anlamı nedir? Bu durumu özel yapan şey nedir? (s. 177)

Bu soru listesine benim de tüm kodlama ve veri analizi döngülerinde sorduğum şu soruyu eklerdim: "Dikkatinizi en çok ne çekti?" Sunstein ve Chiseri-Strater (2012) listeyi daha da genişleterek araştırmacıların her aşamada kendilerine şu soruları sormalarını önerir:

- Beni şaşırtan neydi? (varsayımlarınızı izlemek için)
- Merakımı cezbeden neydi? (araştırmacı olarak konumunuzu izlemek için)
- Beni rahatsız eden neydi? (değer, tutum ve inanç sisteminiz içerisindeki çatışmaları izlemek için) (s. 115).

Çelişen verilerin kodlanması

Araştırmanızda çok sayıda katılımcıyla çalışıyorsanız, bir katılımcının verisini kodladıktan sonra diğerini kodlamaya geçmeniz önerilir. Kodlayacağınız ikinci veri seti ilk katılımcının verilerini tekrar kodlamanızı ve izleyen katılımcıların verilerini kodlamayla ilgili tercihlerinizi etkileyebilir ve değiştirebilir. Bu durum araştırmacının öncelikle görüşme kayıtlarının dökümünü, ardından tüm güne ait alan notlarını, son olarak da bir dokümanı analiz etmeyi tercih ettiği aşamalı bir kodlama süreci için de geçerli olabilir. Bazeley ve Jackson (2013) "analiz sürecinin başlarında olası kavram (ya da kavramların ifade ediliş tarzı) çeşitliliğini maksimize edecek şekilde ... kodlanan ikinci dokümanın birinciden bazı önemli açılardan" farklı olması gerektiğini belirtir (ss. 69–70). Unutulmamalıdır ki tercih edilen kodlama yöntem(ler)ine bağlı olarak, bazı kodlar belirli veri türlerinde daha sık görünürken bazılarında o kadar sık görünmeyebilirler. Kullanılan BDNVAY programı, analiz ilerledikçe kodlar ve kodların sıklıklarıyla ilgili bilgileri izleme olanağı sunar.

KOD SAYISI

Araştırma projenizde üreteceğiniz kod, kategori, tema ve/veya kavramların sayısı birçok bağlamsal etmene göre değişebilir, ancak öğrencilerin en çok merak ettiği şey, kodların nitel veriye hangi sıklıkla uygulanması "gerektiğidir." Bu sorunun cevabı verinizin özelliğine, hangi kodlama yöntemini tercih ettiğinize ve analizin ne kadar detaylı olmasını istediğinize ya da olması gerektiğine (bir başka ifadeyle ne kadar filtre uygulanacağına) bağlıdır.

Veri "birleştirme" ve "ayırma"

Aşağıdaki veri, yoksul mahalle çocuklarının devam ettiği bir ortaokulda derse giren iki yıllık mesleki kıdeme sahip bir öğretmenin üniversitede hizmet öncesi eğitim kapsamında öğretim yöntemleri dersini alan öğretmen adaylarıyla yaptığı konuşmadan alınmıştır. Özellikle tüm paragrafın özünü yakalamak ve açıklamak amacıyla tek bir In Vivo Kod'un nasıl kullanıldığına dikkatinizi çekmek isterim. Bu şekilde kodlamaya Bütüncül Kodlama, yani geniş bir tek fırça darbesiyle betimleme denir:

[1]"ÖĞRENİLMESİ GEREKEN ÇOK ŞEY"

[1]Bunları sizi üzmek ya da korkutmak için anlatmıyorum, ama bunlar benim için gerçekti. Farklı öğrenci gruplarında daha önce öğretmenlik yaptığım için bu gruba hazır olduğumu düşünüyordum. Fakat bu, kenar mahalle okulu, öyle benzersiz bir durum ki. Hayır, bu söylediğimi geri almalıyım: Artık o kadar da benzersiz bir durum değil. Giderek daha fazla okul, kenar mahalle okullarına

dönüşüyor... Bu çocukları gerçekten tanımam gerekti, dillerini öğrenmem gerekti, çete işaretlerini öğrenmem gerekti, hangi müziklerin kabul edildiğini öğrenmem gerekti, hangi tişörtleri hangi belirli günlerde giyip diğer hangi günlerde giyemediklerini öğrenmem gerekti. Daha önce hiç aklıma gelmeyen ancak öğrenilmesi gereken çok şey vardı.

Yukarıda kullanılan kodlama yöntemine "birleştirici" kodlama denir. Tam tersi kodlama yapan birine de "ayırıcı", yani verileri kodlanabilir daha küçük parçalara ayıran kişi denir (Bernard, 2011, s. 379). Aynı pasajın böyle daha ayrıntılı bir şekilde In Vivo Kodlanmış hali aşağıdaki gibi olabilir:

Bunları sizi üzmek ya da korkutmak için anlatmıyorum, ama bunlar benim için [1]gerçekti. Farklı öğrenci gruplarında daha önce öğretmenlik yaptığım için bu gruba [2]hazır olduğumu düşünüyordum. Fakat bu, kenar mahalle okulu, öyle benzersiz bir durum ki. Hayır, bu söylediğimi geri almalıyım: Artık o kadar da benzersiz bir durum değil. Giderek daha fazla okul, [4]kenar mahalle okullarına dönüşüyor... Bu çocukları [5]gerçekten tanımam gerekti, [6]kültürlerini öğrenmem gerekti, dillerini öğrenmem gerekti, çete işaretlerini öğrenmem gerekti, hangi müziklerin kabul edildiğini öğrenmem gerekti, hangi tişörtleri hangi belirli günlerde giyip diğer hangi günlerde giyemediklerini öğrenmem gerekti. Daha önce hiç aklıma gelmeyen ancak [7]öğrenilmesi gereken çok şey vardı.

[1] "GERÇEK"
[2] "HAZIR OLDUĞUMU DÜŞÜNÜYORDUM"
[3] "BENZERSİZ BİR DURUM"
[4] "KENAR MAHALLE OKULLARI"
[5] "GERÇEKTEN TANIMAM GEREKTİ"
[6] "KÜLTÜR"
[7] "ÖĞRENİLMESİ GEREKEN ÇOK ŞEY"

İkinci analiz bir yerine yedi kodla analiz edilmiştir. Sayıları verme sebebim çok kod olmasının daha iyi olduğunu ya da kod sayısının az olmasının daha makbul olduğunu ima etmekten ziyade birleştirici kodlamanın hızlı ve pratik bir kodlama yöntemi olduğunu (tabiî ki sonrasında daha ayrıntılı alt kodlamalar yapılabilir) diğer yandan ayırma yönteminin ise analizin başında çok daha titiz bir kodlama yaklaşımı sunduğunu vurgulamaktır.

Araştırmacının harcaması gereken zaman ve zihinsel enerji gibi kaçınılmaz etmenlerin yanında her iki yaklaşımın da kendine özgü avantaj ve dezavantajları vardır. Birleştirmede, bir olgunun en özlü şekilde kategorize edilmesi söz konusuyken; ayırma yöntemi, veride betimlenen sosyal eylemin dikkatle incelenmesini gerektirir. Ancak kodlayıcı kavramsal açıdan doğru sözcükleri ya da ifadeleri kullanamazsa birleştirici kodlama yöntemi oldukça yüzeysel bir analize yol açabilir (bkz. Kavram Kodlama, Bölüm 3). Diğer yandan verilerin çok hassas bir şekilde ayrıştırılarak analiz edilmesi kodların kategorize edilmesi aşamasında araştırmacıyı bunaltabilir. İlgili alanyazında bu konuya ilişkin farklı bakış açıları mevcuttur. Örneğin Stern (2007) "Asla satırı satırına analiz [kodlama] yapmam, çünkü aslında atlanması gereken çok fazla içerik vardır. Bunu yerine, bir takip ve yakalama operasyonu ile verinin [üstünde toplanan] kaymağı ararım" (s. 118) diyerek birleştirici kodlama yaptığını itiraf eder. Diğer yandan Charmaz'a (2008) göre satırı satırına ayrıntılı bir kodlama, "araştırmacının güdüleri, korkuları ya da çözülmemiş kişisel meselelerini katılımcılara ya da topladığı veriye yansıtma ihtimalini de azaltarak" (s. 94) analizin güvenilirliğini artırır.

İkinci döngü kodlama esnasında tekrar kodlama yaparken, birinci döngü kodlamada ortaya çıkan kod sayılarının fazla olduğunu fark edip daha önce birkaç parça halinde kodladığınız uzun bir paragrafın aslında tek bir kilit kodla daha iyi temsil edilebileceğine karar verebilirsiniz. Araştırmacı kendine, çalışmasına ya da belirli araştırma amaçlarına en uygun kodlama yaklaşımının hangisi olduğuna ancak analiz konusunda deneyim kazandıkça karar verebilir.

Niteliklerin nicelikleri

Harding (2013), tavsiyesinin tamamen öznel olduğunu açıkça belirtmekle birlikte bir kodun analizde dikkate alınabilmesi ve araştırma bulgularına olası bir katkı sağlayabilmesi için katılımcıların en az yaklaşık dörtte biri tarafından paylaşılması gerektiğini söyler. Harding ayrıca kategori ya da tema gibi bir "ortaklığın" oluşturulabilmesi için toplam katılımcıların yaklaşık dörtte üçünün kendi aralarında benzer bir kodu paylaşması gerektiğini önerir. Ancak deneyimlerimin bana öğrettiği kadarıyla, *bazı durumlarda*, veri korpusu içinde sadece bir kez karşılaşmış olsanız bile çok özgün bir kod ya da farklı katılımcılar ya da yerlerde sadece iki üç kez karşılaştığınız bir kod daha sonraki analizlerde önemli bir kavrayış geliştirmeniz adına büyük bir öneme sahip olabilir. Ancak diğer taraftan, birkaç yerde karşılaştığınız söz konusu kod araştırma problemleriniz ya da amacınız açısından alakasız, önemsiz ve sonuca götürmeyen bir kod da olabilir. İki ihtimalden hangisinin geçerli olduğuna analizi yapan araştırmacı karar verecektir.

Friese (2014), nitel bir araştırma projesinde binlerle ifade edilecek kadar kod sayısına ulaşılmasının ciddi bir risk olduğunu, toplamda 50-300 arasında farklı kodun makul olabileceğini önermektedir (s. 92, 128). Lichtman (2013) ise eğitim alanındaki çoğu nitel çalışmada yaklaşık 80–100 farklı kod üretilebileceğini, bu kodların 15-20 kategori ya da alt kategori altında birleştirilebileceğini ve bunların da sonuçta beş ila yedi kavramla ifade edilecek şekilde sentezlenebileceğini öngörür (s. 248). Creswell (2013) "yalın kodlama" sürecine başlarken analizlerine geçici 5-6 koddan oluşan kısa bir listeyle başlar. Kod sayısı, toplamda beş ya da altı ana tema altında toplanacak toplam 25–30 kategoriyi geçmez (ss. 184–185). Farklı disiplinler ya da nitel araştırma konusundaki farklı yaklaşımlar bu konuda farklı sayılar önerse de, MacQueen, McLellan, Kay ve Milstein (2009) araştırmacıların özellikle de bir başkası tarafından geliştirilmiş bir analiz sistematiğini kullanıyorlarsa bir çalışmada "genellikle tek seferde en fazla 30-40 kodla başa çıkabildiklerini" gözlemlemiştir (s. 218).

Analizin anlamlı ve tutarlı olabilmesi için ulaşılacak nihai tema ya da kavram sayısının minimum düzeyde tutulması önerilse de, tutturulması gereken standart ya da sihirli bir sayı yoktur. Lichtman'ın önerdiği beş ile yedi arasındaki ana kavramının ve Creswell'in beş ile altı arasındaki tema önerisinin aksine, antropolog Harry F. Wolcott (1994, s. 10) yazılarında nitel bir araştırma raporunda sonuç olarak sunulacak her neyse bunun üçü geçmemesini önerir.

Nitel verinin "nicelleştirilmesi"

Bazı araştırmacılar, derlemelerde ya da istatistiksel analizlerde kullanılmak üzere nitel verilerini ve/veya kodlarını sayısal göstergelere dönüştürmek isteyebilir. Sandelowski, Voils

ve Knafl (2009) "sayıların kültürel olarak bilimsel kesinlik ve gücü çağrıştıran retorik cazibesinin nitel verileri nicel verilere dönüştürme zorunluluğunu daha da pekiştirmeye hizmet ettiğini" (s. 208) ifade eder. Sandelowski ve arkadaşları sayısallaştırmanın ya da sözel verilerin bir şekilde sayıları içeren bir formata dönüştürülmesinin farklı anlam indeksleri yaratmak adına bir tür "veri mühendisliği" yapmak olduğunu öner sürerler. Nasıl ki kodlar geniş bir veri içeriğinin sembolik düzeydeki özetlerini oluşturuyorsa, sayılar da araştırmanın ölçülen bir sonucunun sembolik özetini teşkil etmektedir.

Nitel verilerin sayısallaştırılmasının çeşitli nedenleri vardır, ancak danıştığım bazı yöntembilimciler öncelikle kendime "nitel verileri *neden* sayılara dönüştürdüğümü" sormamı önerdiler. Kelimeleri sayılara dönüştürme nedeniniz sadece araştırma sonuçlarınızın daha ikna edici ve sağlam olacağına inanmanız ise, bunu yanlış bir nedenle yapıyor olabilirsiniz. Aslında, sayısallaştırma daha çok içerik analizi gerektiren çalışmalarda, karma yöntem çalışmalarında ve deney-kontrol grupları arasındaki farkı ya da tek denekli çalışmalarda zamana karşı ortaya çıkan farkları test etmeyi amaçlayan saha deneylerinde işe yarayabilir. Karma yöntemlerle ilgili çalışmalar (Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010; Vogt vd., 2014) nicel ve nitel verilerin birlikte kullanılmasının ve dönüştürülmesinin gerekçeleri ve yöntemleri konusunda mükemmel tartışmalar sunmaktadır. Burada amaçlardan sadece biri olan *paradigmatik doğrulama*dan ayrıntılı bir şekilde bahsedeceğim.

Kendilerine özgü farklı sembolik anlam sistemleriyle nicel ve nitel yöntemlerin iki farklı araştırma yaklaşımı sunduğunu dikkate aldığımızda, her bir yaklaşımla aynı lokal olguyu ya da veri setini incelediğimizde kıyaslanabilir türde sonuçlara ulaşmamız mümkündür. Örneğin, bir çalışmada katılımcıların kapalı uçlu sorulara verdikleri nicel cevaplar ile hemen devamında sorulan açık uçlu sorulara verdikleri yazılı cevapları içeren verileri analiz ettiğim bir çalışmada (McCammon, Saldaña, Hines, & Omasta, 2012) farklı yaşlardan yetişkinlerin e-mail aracılığıyla katıldığı ankette yer alan sorulardan biri şöyleydi:

1. a. Lisedeyken yaptığım bir konuşma/sunum ve/veya rol aldığım bir tiyatro oyunu şu anda nasıl bir yetişkin olduğumu etkilemiştir [uygun seçeneği işaretleyiniz:]

4 – Kesinlikle Katılıyorum
3 – Katılıyorum
2 – Katılmıyorum
1 – Kesinlikle Katılmıyorum

1. b. Lisedeyken yaptığınız konuşma/sunum ve/veya rol aldığınız tiyatro oyununun, şu anda nasıl bir yetişkin olduğunuzu hangi açılardan etkilediğini düşünüyorsunuz?

Paradigmatik doğrulama, nicel verilere ait sonuçlar sadece nitel analizlerinizle uyumlu olduğunda ya da onu tamamladığında değil onları doğruladığı durumlarda gerçekleşir. Bir başka ifadeyle, nicel analiz sonuçları nitel analiz sonuçlarıyla "uyuşur" ya da örtüşür. Araştırmanın bir bölümünde farklı katılımcıların (örn. kadın ve erkekler; gençler, orta yaşlılar ve yaşlılar) hem açık uçlu hem de kapalı uçlu anket sorularına verdikleri cevaplar karşılaştırılarak nicel analizlerle gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş, *ayrıca* farklı gruplardan katılımcıların yazılı cevaplarından hareketle üretilen kodlar ve kategoriler arasında dikkate değer farklar olup olmadığına bakılmıştır.

Sayısal verileri istatistiksel açıdan karşılaştıran testlerinin sonuçlarına göre kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark çıkmadıysa ($p < .05$), söz konusu grupların nitel cevaplardan hareketle üretilen kodlar ve kategoriler açısından da gruplar arasında önemli farklar olmamalıdır. Diğer taraftan grupların nicel puanları arasında (örneğin yirmili yaşlardaki katılımcılarla 50 ve üstü yaştaki katılımcıların ilgili maddeye verdikleri puanlar arasında) istatistiksel açıdan anlamlı bir fark *olduğunda*, ilgili katılımcıların nitel verilerine ait kodlar ve kategoriler arasında da farklar gözlenmiştir. Örneğin, daha genç katılımcılar lisede rol aldıkları tiyatro etkinliklerinin ya da yaptıkları konuşma ve sunumların kendilerine daha içsel faydalar (arkadaşlıklar, empati, sanatsal gelişme vb.) sağladığını ifade ederken, daha yaşlı katılımcılar bu faaliyetlerin kendilerine daha çok dışsal ödüller ve başarılar (oyunlarda roller, ödüller, kariyerde ilerleme) sağladığını belirtmişlerdir. Böylelikle sayısal bulgular nitel analiz sonuçlarının desteklenmesinde yardımcı olmuştur. Bir başka ifadeyle nicel veriler nitelleri ya da niteller nicelleri doğrulamıştır.

Paradigmatik doğrulama, araştırmacıya yaptığı analizin "gerçekliğini kontrol etme" fırsatı sunar. Paradigmatik doğrulama ayrıca araştırmacının analiz sonuçlarını hem çok boyutlu hem de daha güvenilir bir şekilde raporlamasını sağlayacak şekilde verileri hem nitel hem de nicel iki mercekten bakarak inceleme imkânı sunar. Büyüklük Kodlama, nitel verilerin dönüştürülme ya da "nicelleştirilme" yollarından biri olarak kullanılabilir. Hipotez Kodlama (ve biraz uyarlamayla kısmen Değerlendirme Kodlama) iki (ya da daha fazla) katılımcı grup arasındaki farkları test etmek için tasarlanmıştır (bu kodlama yöntemleri için Bölüm 3'e bakınız). İki katılımcı gurubun cevaplarına ait başlıca kodlar arasındaki frekans ya da değerlendirmeye dayalı farklar örneğin *t*-testi (büyük örneklemlerde) ya da nonparametrik Mann–Whitney *U*-testi (daha küçük örneklemler ya da sıralama düzeyindeki veriler için) ile istatistiksel olarak karşılaştırılabilir. Çoğu BDNVAY programları kodlarınız üzerinde istatistiksel işlemler yapabilmenize imkân vererek frekans, kümeleme analizi, korelasyon katsayısı vb. nicel sonuçlar üretebilir. Dedoose gibi yazılımlar katılımcıların istatistiksel bilgilerini, demografik özellikleri ya da diğer "tanımlayıcı özellikleri" açısından karşılaştırabilme özelliğine sahiptir.

Bu tartışmalardan, her çalışmada nitel verilerin dönüştürülmesi ya da sayısallaştırılması gerektiğini savunduğum şeklinde bir sonuç çıkarılmamalıdır. Dönüştürme ya da sayısallaştırma işi sadece ve sadece analiz hedefinize ulaşmanıza yardımcı olacaksa ve araştırma sorularınıza en iyi cevapları sunacaksa başvurulacak bir seçenek olmalıdır. Şayet bu konuda şüpheleriniz varsa, meslektaşlarımdan bazılarının önerdiği üzere, önce kendinize nitel verileri sayılara *neden* dönüştürdüğünüzü sorun.

Kod defteri ya da kod listesi

Analiziniz ilerlerken kodlarınızın sayısı hızlı bir şekilde artabilir ve değişebilir. Bu yüzden ortaya çıkan kodlarınızın kaydını ayrı bir kod defterinde tutunuz. Kod defteri, kodlarınızın, kodlara ait içerik tanımlamalarının ve referans almak için kısa veri örneklerinin derlendiği bir dosyadır. BDNVAY programları, projenizde yarattığınız kodların bir listesini tutmanıza ve kodlarınızı açıklayabilmenize olanak sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Analiz esnasında listenin içeriğini ve gidişatını değerlendirmek üzere hem ekrandan hem de çıktı alınarak kodlarınızı gözden geçirilebilirsiniz. Bu listenin tutulması analiz esnasında kodların ana kategoriler ve alt kategoriler şeklinde tekrar tekrar düzenlenmesini mümkün kılar. Farklı sahalarda farklı katılımcılarla çalışıldığında bu analiz yönetim tekniği araştırmacıya karşılaştırmalı bir liste de sunar. Örneğin bir okul sahasından topladığınız verilerden elde edeceğiniz kod listesi bir başka okul sahasından elde edeceğinizden önemli ölçüde farklı olabilir.

Özellikle de bir grup araştırmacı aynı projede ortak bir veri seti üzerinde çalıştığında kod defterleri ya da BDNVAY kod listeleri araştırmacılar için standart bir kodlama

kılavuzu görevi görecektir (bkz. İşbirlikli Kodlama). Bernard ve Ryan (2010, s. 99) nispeten sınırlı sayıda kod içeren çalışmalarda kod defterindeki her bir kod için aşağıdaki özelliklerin tanımlanabileceğini önermiştir:

- *kısa tanımlama* – kodun ismi
- *ayrıntılı tanımlama* – kodlanan verinin nitelikleri ya da özelliklerine dair 1–3 cümlelik bir açıklama
- *dâhil edilme kriteri* – veri ya da olguyu kodlanmaya değer kılan koşullar
- *hariç tutma kriteri* – veri ya da olgunun kodlanmaya değer olmadığını gösteren istisnalar ya da özel durumlar
- *tipik örnekler* – ilgili koda en iyi uyan birkaç veri örneği
- *tipik olmayan örnekler* – tipik olmamakla birlikte hâlâ ilgili koda uyan aykırı ya da özel veri örnekleri
- *"benziyor ama değil"* – ilgili kodun yanlışlıkla atanması muhtemel veri örnekleri

Bazeley ve Jackson (2013), her ana kodun analiz şemasındaki "amacının" ve "işlevinin" açıklandığı bir "görev tanımının" olması gerektiğini önerir (s. 256).

Ayrıca kod defterini *dizin* ile karıştırmamak da gerekir. Dizinler; alfabetik, hiyerarşik, kronolojik, kategorik vb. şekillerde düzenlenmiş veri korpusuna ait birleşik kod listeleridir. BDNVAY programları nitel veri korpuslarını dizinleme konusunda oldukça başarılıdır.

ELLE VE BDNVAY ile KODLAMA

İstatistik ve nicel veri analizi dersi veren bazı öğretim elemanları, formülleri ve işlemleri bilişsel olarak kavrayabilsinler ve unutmasınlar diye öğrencilerine tüm hesaplamaları önce hesap makinası yardımıyla "elde yaparak" öğrenmelerini zorunlu tutarlar. İstatistiksel bir testin nasıl yapıldığını bu şekilde öğrendikten sonra, öğrenciler artık sayısal verileri hesaplamak için tasarlanmış bilgisayar programlarını kullanmaya geçebilirler.

Kodlama ve nitel veri analizi için de aynı durum söz konusudur. Diğer öğretim elemanları gibi ben de öğrencilerimden öncelikle temel kelime işlemci yazılımlarına girilmiş ve formatlanmış verilerin çıktıları üzerinde sadece "elle" kodlama ve nitel veri analizi yapmalarını istiyorum. Bunun temel sebebi ders düzeyinde verilen veri toplama ödevlerinin nispeten küçük çaplı olması ve elle analiz edilebilmesinin kolay olmasıdır. Ancak doktora çalışması ya da bağımsız bir araştırma kapsamında öğrencinin çok sayıda kişiyle mülakat yapması ya da sahada uzun süre veri toplaması ve sayfalarca not tutması gerekiyorsa, BDNVAY programları artık kaçınılmaz ve hayati bir araç haline gelir.

Basit (2003), kişisel deneyimlerinden yola çıkarak elle kodlama ile elektronik kodlamayı karşılaştırmış ve şu sonuca varmıştır: "Seçim tamamen projenin boyutuna, bütçesine, mevcut zamana ve araştırmacının yatkınlığına ve uzmanlığına bağlıdır" (s. 143). Ben bu ölçütlere araştırmanın hedeflerini ve elektronik kodlama sisteminin verdiği memnuniyeti de dâhil ederdim. Gallagher (2007) ve araştırma ekibindeki arkadaşları, farklı sahalarda BDNVAY programı kullanarak yaptıkları bir etnografik araştırmada yazılım tercihleriyle ilgili görüşlerini şöyle dile getirmişlerdir:

> Veri yönetimi açısından yazılım tercihimiz etkiliydi, ancak incelikli ve karmaşık veri analizi süreci açısından yetersiz kalmıştı. [Yazılım paketi] görünüşte iyiydi, ama içi boştu; yazılım

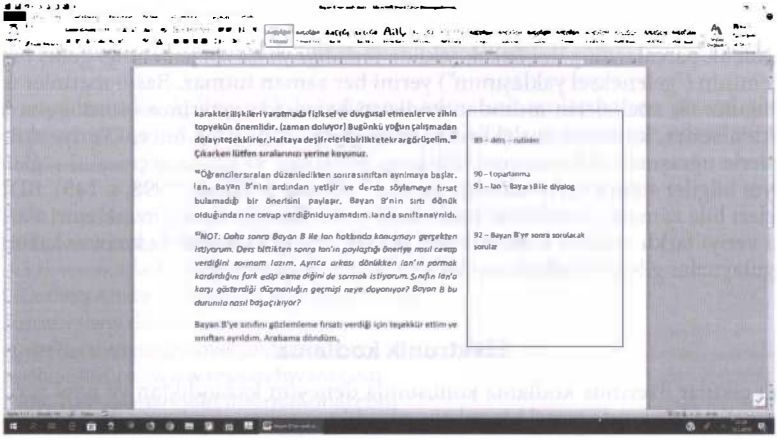
> yüzünden asıl aradığımız şey olan bütünlüğe odaklanamadık ve onu yakalayamadık. ... Bu yüzden, nitel veri ve onu çevreleyen bağlamların katıksız niteliğine ve karmaşık doğasına saygı duyan elle [kodlama] sistemine geri döndük. (s. 71, 73)

Çıktılar üzerinden elle işbirlikli kodlama yapmak bir araştırma ekibi için yeterince zor bir iştir. İşin zorluğu, BDNVAY dosyalarını araştırma ekibindekilerle farklı zamanlarda paylaşıp tekrar toplamaya çalıştığınızda katlanarak artacaktır.

Elle kodlama

Kodlama ve nitel veri analizinin temel ilkelerini, BDNVAY programlarının zaman zaman karmaşık yönergeleri ve birçok işleviyle aynı anda öğrenmeye çalışmak, her araştırmacı için olmasa da bazıları için çok yorucu olabilir. Zihinsel enerjinizi veriden çok yazılım programına harcayabilirsiniz. İlk kez analiz yapacaklara ya da sınırlı veri setiyle çalışanlara bilgisayar ekranına bakmadan doğrudan kâğıt üzerinde kodlama yapmalarını öneririm. Araştırmacı kâğıtta yer alan nitel verileri elle işlerken ya da kodları kalemle doğrudan kâğıda yazarken yaptığı işe daha hâkim olduğunu ve işi sahiplendiğini hisseder. Belki de bu önerim eski okul yıllarımda edindiğim çalışma alışkanlıklarımdan ileri geliyordur.

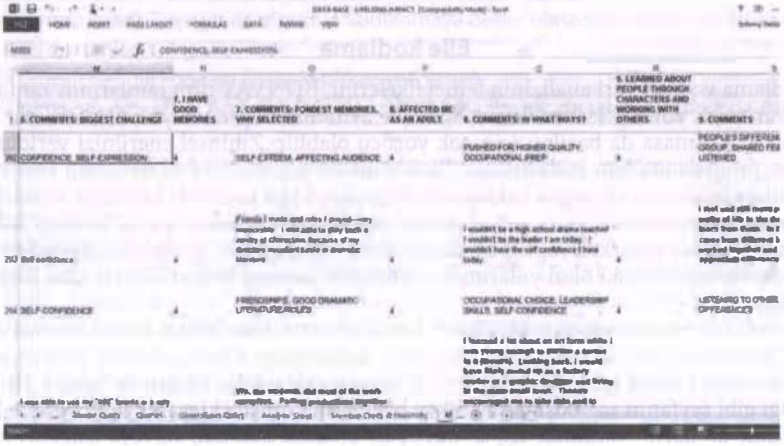
Yazılım okuryazarı olanlar, Microsoft Word programının birkaç temel işlevini kullanarak doğrudan verinin üzerinde kodlamaya başlayabilir. Kimisi metnin bir bölümünü seçerek veriye karışık gelen kodu içeren bir yorum ekleyebilir. Kimisi de Şekil 1.2'de gösterildiği gibi sayfanın sağ boşluğuna dikey bir metin kutusu ekleyerek ilgili veriyle hizalı bir şekilde kodlarını yazabilir. Toplamda üç ile on arası ana kod ve/veya kategori gerektirecek kadar küçük veri setlerini analiz edecek araştırmacılar aynı kategorilere belirli renkler atayarak da kodlama yapabilirler.

Şekil 1.2 Sağ tarafında metin kutusu içine kodlamaların yapıldığı Microsoft Word programında hazırlanmış alan notları (Teresa Minarsich'in arşivinden)

Karma yöntemle yürüttüğüm tarama türü bir projede Microsoft Excel programını veri tabanı olarak kullandım çünkü katılımcılardan 234 anket dönmüştü ve programın sun-

duğu mükemmel düzenleme özelliği sayesinde tek tek hücrelere binlerce veriyi ve karşılık gelen kodları yazabildim (bkz. Şekil 1.3). Her satır, bir katılımcıdan dönen anket sonuçlarını, her sütun da anketteki bir soruya verilen cevapları içermiş oldu. Her katılımcının altında yer alan ilave bir satırda da kişinin verisine ait kodlara yer verildi. Excel programı aynı zamanda anket puanlamalarının ortalamalarını hesaplamama ve alt grup karşılaştırmaları için *t*-testleri yapmama olanak sağladı. Programın HÜCRE BİRLEŞTİR işlevi, önceden iyi formatlanmış olmaları koşuluyla belirlenen hücrelerdeki nitel verileri birleştirerek kodların tek bir hücreye aktarılmasını hızlandırır.

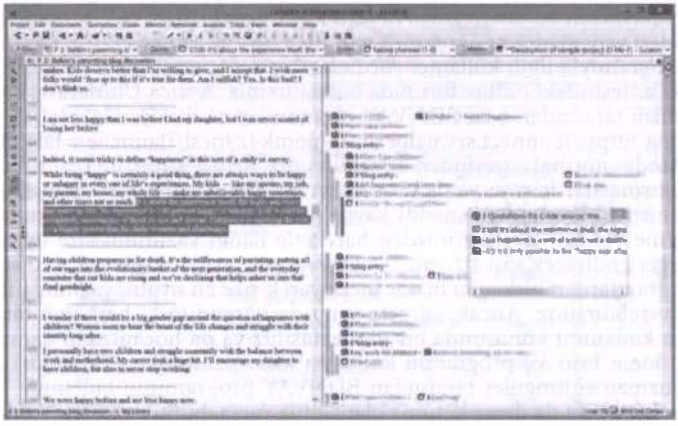
Şekil 1.3 Microsoft Excel sayfasında hücrelere girilen karma yöntem verisi ve kodlar

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki bir bilgisayar monitörünün ekranı, her bir kodun kendi indeks kartına, "post-itlere", sayfalara ya da kâğıt şeritlere yazılarak büyük bir yapbozun küçük parçalarını görebilecek şekilde serildiği ya da düzenlendiği geniş bir masa ya da zeminin ("geleneksel yaklaşımın") yerini her zaman tutmaz. Basılı metinler üzerinde yaptığınız ilk analizlerin ardından kodların kafanızda yeterince oturduğuna kanaat getirdikten sonra, kodlarınızı elektronik dosyaya aktarın. Ama önce, "Veriye dokunun. ... Verilerle uğraşmak aklınıza yeni fikirlerin gelmesini ve kayda geçmesini sağlar. Böylece soyut bilgiler somut veriye dönüşmüş olur" (Graue & Walsh, 1998, s. 145). BDNVAY taraftarları bile zaman zaman kod listelerinin ve kodlanmış verilerin çıktısını alarak elinizdeki veriyi farklı yollarla keşfetmenize olanak sağlayacak şekilde kırmızı kalemler ya da vurgulayıcılar gibi geleneksel araçlarla çalışmanızı önerir.

Elektronik kodlama

Yazılı çıktılar üzerinde kodlama konusunda deneyim kazandıktan ve nitel veri analizinin temelleri hakkında temel bir anlayış edindikten sonra, deneyime dayalı edindiğiniz bu bilgi altyapısını artık BDNVAY programı üzerindeki çalışmalarınıza uyarlayabilirsiniz. Unutmayınız ki hiçbir BDNVAY programı sizin yerinize kodlama yapmaz... Bu iş hâlâ araştırmacının sorumluluğudur. Yazılım sadece araştırmacının analitik yansıtmalarını kolaylaştırmak için verileri etkili bir şekilde depolamaya, düzenlemeye, yönetmeye ve yeniden şekillendirmeye yarar.

Şekil 1.4'te BDNVAY programı ATLAS.ti'den bir ekran görüntüsüne yer verilmiştir. Görüldüğü gibi programda veriler ekranın sol tarafında yer alırken her veriye karşılık gelen kodlar ve ilgili işaretler ekranın sağ tarafına yerleştirilmiştir. Transana gibi uzmanlık gerektiren bazı programlar ise doğrudan dijital ses ya da video kayıtları üzerinden kodlama yapma olanağı sağlamaktadır. Birçok analiz programı aynı zamanda hem nitel hem de nicel, yani karma yöntem gerektiren veri analizlerini mümkün kılmaktadır. Araştırmacılara veri korpusunun tamamını bu programlara aktarmadan önce bir günlük alan notları ya da bir katılımcıya ait görüşme kayıtlarının dökümü gibi küçük bir veri üzerinde çalışmalarını tavsiye ederim. Bilgisayarda metin işlemeyle ilgili diğer tüm çalışmalarda olduğu gibi bu tür analizlerde de önlem olarak orijinal dosyalarınızı mutlaka yedekleyiniz.

Şekil 1.4 ATLAS.ti BDNVAY programından bir ekran görüntüsü (ATLAS.ti Scientific Software Development GmbH, Berlin; http://atlasti.com/)

Web sayfalarından kullanım kılavuzlarına, konu anlatımlarına, en güncel sürümlerine ulaşma imkânı bulabileceğiniz başlıca BDNVAY programlarının adresleri aşağıda sunulmuştur:

- AnSWR: http://www.cdc.gov/hiv/library/software/answr/index.html
- AQUAD: www.aquad.de/en
- ATLAS.ti: www.atlasti.com
- CAT (Coding Analysis Toolkit): cat.ucsur.pitt.edu/
- Dedoose: www.dedoose.com
- DiscoverText: www.discovertext.com
- HyperRESEARCH: www.researchware.com
- INTERACT: www.mangold-international.com
- MAXQDA: www.maxqda.com
- NVivo: www.qsrinternational.com
- QDA Miner: www.provalisresearch.com
- Qualrus: www.qualrus.com
- Quirkos: www.quirkos.com
- Transana (ses ve video verileri için): www.transana.org

- V-Note (ses ve video verileri için): www.v-note.org
- Weft QDA: www.pressure.to/qda/
- WordStat: www.provalisresearch.com

Seçilen BDNVAY programları, hem PC hem Mac ve az sayıda da olsa Android cihazlarla kullanılabilecek sürüm seçenekleri sunmaktadır. AnSWR, AQUAD ve Weft QDA gibi programlar ücretsizdir. Ticari amaçlı başlıca programlarla ilgili alanyazını incelemek için Bazeley ve Jackson (2013), Edhlund (2011), Friese (2014), Silver ve Lewins (2014) ve Richards (2015) gibi yazarların çalışmalarını inceleyebilirsiniz. Ayrıca temel metin işleme yazılımları ve ofis araçlarıyla nitel veri analizi için Hahn'a (2008) ve La Pelle'ye (2004); yazılımla ileri hesaplama stratejilerinin kullanımı için Brent ve Slusarz'a (2003) ve Meyer ve Avery'ye (2009); nitel veri toplama ve analizi için kullanılabilecek çeşitli dijital araçlar için Paulus vd.ne (2014); DiscoverText ve Coding Analysis Toolkit (CAT) gibi Web 2.0 araçları için Davidson ve di Gregorio'ya (2011); ve çeşitli BDNVAY programlarının neleri yapıp neleri yapamadığını öğrenmek için Richards ve Morse'a (2013) bakınız. Birçok BDNVAY programıyla ilgili kullanıcı yorumları ve değerlendirmeleri http://caqdas.soc.surrey.ac.uk/ adresindeki online forumda bulabilirsiniz. Ayrıca Uluslararası Nitel Metodoloji Enstitüsü tarafından bazı BDNVAY programlarına ilişkin düzenlenen webinarların kayıtlarına https://connect.srv.ualberta.ca/p6mk4z9ncsl/?launcher=false&fcsContent=true&pbMode=normal adresinden ulaşabilirsiniz. Belirli türde nitel çalışmalar ve hatta bireysel araştırmacılar için şu ya da bu yazılım programı "en iyidir" demek çok işlevsel değildir. Elinizdeki verilerden, maddi kaynaklarınızdan ve programın kullanıcı-dostu olma özelliğine yönelik tercihlerinizden hareketle hangi yazılımın size uygun olduğunu en iyi değerlendirecek kişi sizsiniz. Dolayısıyla yukarıda listelenen web adreslerinde sunulan programlardan birkaçını bizzat inceleyerek size en uygun yazılımla ilgili isabetli bir karar verebilirsiniz. Ancak, süreçte şunu da öğrendim ki herhangi bir BDNVAY programının kullanımı konusunda bir meslektaşınız ya da hocanızdan danışmanlık almak hayati önem taşır ve programın kullanım kılavuzunu okumaktan çok daha etkilidir. Hatta uzman eğitmenler tarafından BDNVAY programının kullanımı konusunda verilen bir çalıştaya ya da derse katılma olanağınız varsa, bunu çok daha şiddetle tavsiye ederim. Diğer alternatiflerden bazıları ise BDNVAY şirketlerinin sunduğu çevrimiçi video sunumları, eğitimleri ve webinarları takip etmektir. Bu şirketlerin bazıları tarafından hâlihazırda YouTube'a yüklenmiş (yazılım programının ismiyle arama yaptırabilirsiniz) çok sayıda kısa ürün tanıtım videosu mevcuttur.

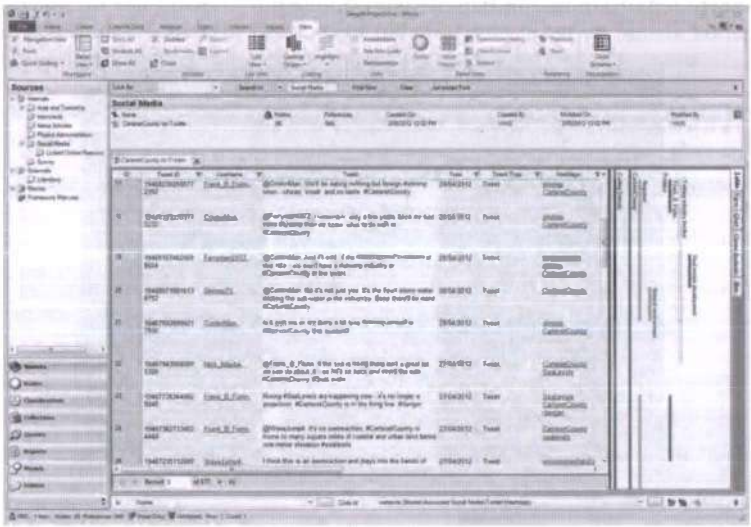
Bu kitabı kaleme alırken bile nitel veri yönetimi ve analizi için özel tasarlanmış veya uyarlanabilen çok sayıda yeni teknolojik araç piyasaya çıkmaya devam etmektedir. ATLAS.ti gibi bazı programlara bir iPad üzerinden erişilebilirken; NVivo gibi bazı yazılımlar Twitter, Facebook ve YouTube gibi platformlardan sosyal medya içeriklerini aktarabilme (ya da "yakalayabilme") ve analiz edebilme özelliğine sahiptir. Bugün araştırmacıların kendilerine sunulan tüm bu elektronik, yazılımsal ve İnternet temelli kaynakların hızına yetişmesi adeta imkânsız hale gelmiştir. Araştırmacılara tek tavsiyem öncelikle tüm seçenekler hakkında olabildiğince genel bir bilgi edinerek analiz çalışmalarına köstek değil destek olabilecek en uygun araçları akıllıca seçmeleridir. "Bir yazılım için kod, sadece veri seti içindeki birçok unsura bağlanabilen ve sonrasında içerik sorgulaması yapılıp çağırılabilen basit bir nesneden ibarettir. Bunun dışındaki her şey araştırmacının eline bakar" (Friese, 2014, s. 211).

BDNVAY için verilerin formatlanması

Alan notları ve özellikle de görüşme kayıtlarının dökümleri gibi nitel verilerin başlık ve paragrafların biçimsel özellikleri, kullanılan yazılım programının gerektirdiği metin formatlarıyla uyumlu olmalıdır. Bu uyum programın kodlama ve geri çağırma özellikleri-

nin tutarlı ve hatasız bir şekilde çalışabilmesi açısından oldukça önemlidir. Çoğu ticari programda, zengin metin biçiminde kaydedilmiş dokümanlar programa aktarılır ve işlenir, böylelikle program araştırmacıya veriler üzerinde renkli, kalın veya italik fontlar gibi ilave "estetik" kodlama araçlarını kullanabilme imkânı sunar (Silver & Lewins, 2014, s. 50).

Bazı BDNVAY programlarının en işlevsel özelliklerinden biri, kod etiketlerinin "tek bakışta' ayırt edilebilecek ve görsel bir sınıflandırma sunacak şekilde çeşitli renklerle görüntülenebilmesidir. Şekil 1.5'te, NVivo'nun en güncel versiyonundan (10) örnek bir ekran görüntüsüne yer verilmiştir. Resimde Twitter'dan aktarılan verilerin hangi kısmının hangi isimle kodlandığını gösteren kodlar ve "kodlama şeritleriyle" verilerin nasıl eşleştirildiği görülmektedir.

Şekil 1.5 NVivo programında kodlama şeritlerinin kullanımını gösteren örnek bir ekran görüntüsü (NVivo / QSR International Pty Ltd.; www.qsrinternational.com)

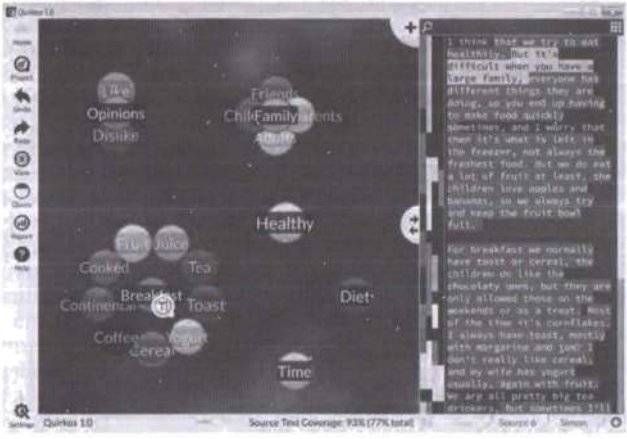
Quirkos gibi programlar kullanıcılara, belirledikleri renklerle kodlama yapabilme özelliği sunar. Bu özellik sayesinde program her bir kodlama şeridine ve ona karşılık gelen daire için farklı bir renk kodu tanımlar. Araştırmacının ikinci döngü analizde benzer renklerle kodlanmış verileri gözden geçirmesi, birinci döngü analizde yaptığı kodlamaları sadeleştirmesini ve yeni veya revize edilmiş kategoriler oluşturulmasını kolaylaştırır.

BDNVAY programlarının kodlama özellikleri

Seçilen nitel analiz programları araştırmacılara elde yapabileceği her şeyi dijital olarak yapabilme olanağı sunar. Örneğin araştırmacı bir metnin aynı ya da birbirini izleyen bölümlerine birden çok kod atayabilir (bu yöntem ilgili literatürde "eşzamanlı kodlama," "çift kodlama," "eşdizimli kodlama," "çoklu kodlama," ya da "binişik kodlama" gibi farklı isimlerle anılır); kodlanmış uzun bir metnin içerisindeki kısa bir bölümü kodlayabilir

("altkodlama," "içiçe geçmiş kodlama," ya da "yuvalanmış kodlama"); ve benzer kodlanmış birçok metni daha kapsamlı tek bir kod altında toplayabilir ("örüntü kodlama," "üst kodlama," "şemsiye kodlama," ya da "hiyerarşik kodlama"); seçilen bir veri ya da kodla ilgili anında ve kolayca ek açıklamalar, yorumlar veya analitik notlar ekleyebilir. Her BDNVAY programında, kodlama işlevleri ve işlemleri kendine özgü terimlerle tanımlandığı için kullanıcıların mutlaka programın işleyişiyle ilgili kullanım kılavuzuna bakması önerilir.

İnsan beyninin aksine BDNVAY programları, araştırmacının sürekli evrilen ve giderek karmaşıklaşan kodları "tek bakışta" resmin bütününü gösteren hiyerarşiler, kümeler ya da ağlar şeklinde düzenlemesine imkân tanır. Şekil 1.6'da verilen Quirkos'un son sürümüne ait ekran görüntüsünde, sağ tarafta verilere ait renkli şeritler, sol bölmede de şeritlerle aynı renkte kodlanmış daireler gösterilmiştir.

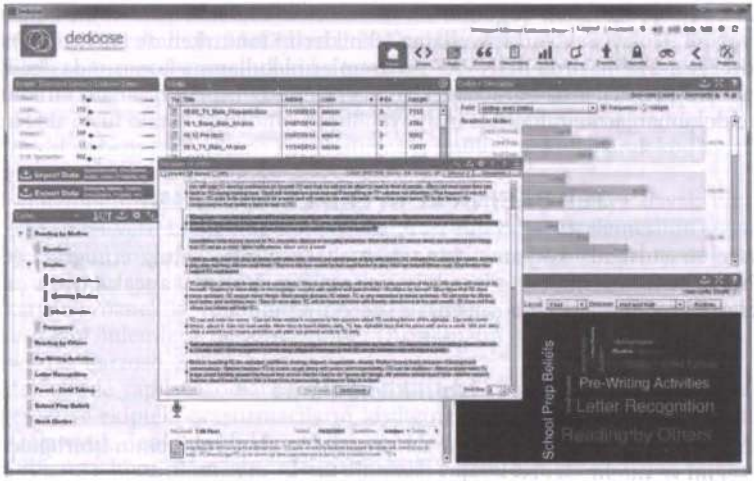
Şekil 1.6 Quirkos programında renk-kodlu şeritler ve dairelerin eşleşmesini gösteren ekran görüntüsü (Quirkos Software, www.quirkos.com)

Her ne kadar yukarıda yazılımların araştırmacının yerine kodlama yapmayacağını vurgulasam da, çoğu BDNVAY programında, araştırmacıları, özellikle de anketlerden ya da yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen benzer metinleri tekrar tekrar kodlama zahmetinden kurtarabilecek "otomatik kodlama" işlevi mevcuttur. Ancak bu işlevin hatasız bir şekilde çalışabilmesi için söz konusu metinlerin istenilen şekilde formatlanması ve birebir aynı sözcük ya da sözcük öbeklerini içermesi gerekir. Örneğin ATLAS.ti programının kullanım kılavuzunda otomatik kodlama işlevi her kullanıldıktan sonra sonuçların mutlaka kontrol edilmesi önerilir. Silver ve Lewins (2014) ise sırf var diye araştırmacıların kendilerini bu özellikleri kullanmak zorunda hissetmemeleri gerektiğini vurgular.

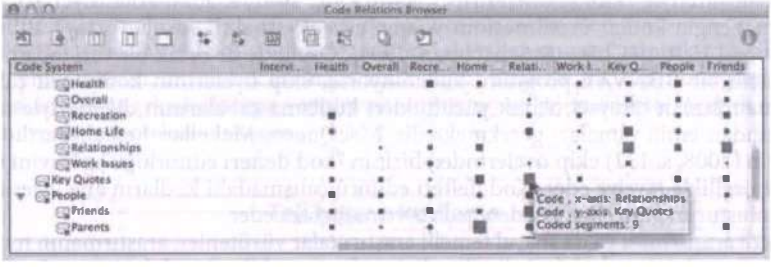
BDNVAY ile arama ve sorgulama

BDNVAY programlarının elde kâğıt-kalemle kodlama ve analiz yapmaya kıyasla sunduğu avantajlardan bir diğeri de kilit sözcükler ve sözcük öbekleri ya da benzer şekilde kod-

lanmış verileri arayabilme ve sorgulayabilme özelliğidir. Kodlanmış metinler içinde yapılan aramalar veya sorgular sayesinde araştırmacı; bitişik, binişik, sıralanmış kodları ya da kodların metin içinde birbirine uzaklıklarını bile bulabilir. Bu arama işlevleri; geri alma, filtreleme, gruplama, bağlantı kurma ve karşılaştırma gibi eylemleri gerçekleştirebilme özellikleri sayesinde, araştırmacıya verilerden çıkarım yapma, ilişkilendirme, örüntüleri ve ilişkileri keşfetme, yorumlama ve kuram geliştirme gibi bilişsel işlemleri gerçekleştirmesine olanak sağlar (Bazeley, 2013; Silver & Lewins, 2014). Şekil 1.7'de Dedoose programının bir veri setine ait nitel, nicel ve görsel bilgileri eşzamanlı olarak sunabilme özelliği gösterilmiştir. Şekil 1.8'de MAXQDA programının kodlanmış veriler içerisindeki *olası* ilişkileri belirlemeye yarayan Kodlararası İlişki Sorgulama penceresine bir örnek sunulmuştur (Kuckartz, 2007). Penceredeki matriste yer alan karelerin büyüklükleri kodlar arasındaki bu tür eşleşmelerin nispi sıklığını ifade etmektedir. Kodlararası İlişki Sorgulama penceresindeki karelerin üzerine çift tıklandığında program binişik kodlar içeren tüm metinleri getirmektedir.

Şekil 1.7 Dedoose programının çoklu ve eşzamanlı veri sunumu özelliğine ait ekran görüntüsü (SocioCultural Research Consultants, www.dedoose.com)

Şekil 1.8 MAXQDA programının Kodlararası İlişki Sorgulama penceresine ait ekran görüntüsü (Verbi Software, www.maxqda.com)

BDNVAY programları ayrıca araştırmacılara, analiz sürecinde kodlama, analitik not yazma ve örüntüleri keşfetme gibi birden çok analitik işlevi aynı anda hızlı bir şekilde yapabilme olanağı tanır. Bunlara yazılımların ikinci döngü kodlama esnasında birkaç fare tıklaması ve tuşla yeniden kodlama, kodu kaldırma, yeniden adlandırma, silme, taşıma, birleştirme, gruplandırma ve daha kısa ve daha uzun metin içeriklerine farklı kodlar atama gibi özellikleri de eklendiğinde, BDNVAY kullanmanın kâğıt-kalemle kodlamaya göre üstünlükleri çok geçmeden kendini gösterecektir. Özellikle de kâğıt üzerindeki nitel veri setinin hacmi altından kalkılmaz bir hâl aldığında, nitel yazılım programları, verileri ve kodlamaları anlaşılır bir şekilde görselleştirebilme özellikleri sayesinde araştırmacının gerekli düzen ve organizasyon duygusunu edinerek çalışması üzerinde daha fazla bilişsel hâkimiyet kurmasını sağlar.

Bu bölümün geri kalanında BDNVAY programlarının kodlama ve veri analizinde nasıl kullanıldığını daha ayrıntılı bir şekilde anlatmak yerine, el kitabının bundan sonraki bölümlerinde gerektiğinde okurların "ilgili ek kaynaklara" yönlendirilmesi tercih edilmiştir. El kitabının okurlarının çoğu, büyük ihtimalle nitel veri analizine yeni başlayan araştırmacılar olduğundan, çoğunun ilk olarak elde kodlama yöntemini kullanacağını varsayıyorum. Dolayısıyla farklı kodlama tekniklerini tanıtırken de bu varsayımdan hareket edeceğim. Hâlihazırda BDNVAY programlarını kullanma konusunda deneyimli ya da uzman araştırmacılar da burada açıklanan ilkeleri yazılımlarıyla analiz ettikleri projelerine ve dokümanlarına rahatlıkla uyarlayabilirler.

TEK BAŞINA VEYA EKİPLE KODLAMA

Çoğu nitel araştırmada kodlama, işine dört elle sarılmış "yalnız etnograf" (Galman, 2007, 2013) benzetmesindeki gibi tek başına yapılan bir iştir, ancak büyük çaplı saha çalışmaları içeren projeler ekip çalışmasını gerektirebilir.

İşbirlikli kodlama

Ortak araştırma projesinde yer alan araştırmacılar kodlama sürecinin işbirliği içinde yapılabileceğini ve yapılması gerektiğini savunur (Erickson & Stull, 1998; Guest & MacQueen, 2008; Schreier, 2012). Kafa kafaya vermek, verileri farklı şekillerde analiz etmeyi ve yorumlamayı da beraberinde getirir: "Bir yandan araştırma ekibi kodları şekillendirirken, diğer yandan, oluşturulan kodlar da çalışılan olguya dair ortak bir yorum ve kavrayış yaratmak suretiyle ekibi şekillendirir" (Weston vd., 2001, s. 382). Potansiyel olarak yeni ve daha zengin kodlar üretilmesinin yolunu açacak proaktif sorular ortaya atılır (Olesen, Droes, Hatton, Chico, & Schatzman, 1994). Özellikle de ortak bir veri tabanı ve çok kullanıcılı bir BDNVAY programı kullanılıyorsa, ekip üyelerinin koordineli çalışması ve zaman zaman bireysel olarak yürüttükleri kodlama çabalarının diğerleriyle uyumlu olduğundan emin olmaları gerekmektedir. MacQueen, McLellan-Lemal, Bartholow ve Milstein (2008, s. 132) ekip üyelerinden birinin "kod defteri editörlüğü" görevini üstlenmesini özellikle tavsiye eder. Kod defteri editörü çalışmadaki kodların ana listesini ekip adına oluşturur, günceller, gözden geçirir ve muhafaza eder.

Eylem araştırması ya da sosyal temelli araştırmalar yürütenler, araştırmanın muhatabı olan katılımcıları/paydaşları da veri analizi ve devamındaki sosyal değişime yönelik öneriler geliştirme süreçlerinde aktif görev almaya teşvik edebilir (Stringer, 2014). Örneğin Northcutt and McCoy (2004) odak grupların "benzer" ilgi alanlarıyla ilgili kendi kate-

gorilerini oluşturmalarını istediği etkileşimli bir analiz yöntemi tanımlamıştır. Çocuklara ve ergenlere de sosyal dünyalarıyla ilgili konuları nasıl araştıracakları ve analiz edecekleri öğretilebilir (Alderson, 2008; Heiligman, 1998; Warren, 2000). Haw ve Hadfield (2011) ve Heath, Hindmarsh ve Luff (2010) deneyimli meslektaşları ve bazen de katılımcıları, saha çalışmalarından elde edilen video görüntülerini izleyerek araştırılan konuların farklı boyutlarını karşılıklı sorgulamak ve tartışmak üzere davet edildikleri "veri oturumları" düzenlerler. Meslektaşlarla birlikte yürütülen böyle bir çalıştay kapsamında yapılacak görüş alışverişleri, daha yoğun incelemelere ve formel video analizlerine başlamadan önce araştırma ekibine yeni ve farklı bakış açıları sunabilir.

Ekip üyeleri, daha geniş bir analiz ağı içerisinde birbirleri için "imece usulü bir denetleme" mekanizması sunacak şekilde hem kendi verilerini hem de diğerlerinin sahadan topladığı verileri kodlayabilirler. İşbirliğinin yoğun olduğu bu tür çalışmalarda *kodlayıcılararası tutarlılık (intercoder agreement)* ya da *yorum uyumu* (*interpretive convergence*) (farklı kodlayıcıların belirli verilere belirli kodları atama konusunda uyuşma ve tutarlılıklarını muhafaza etme yüzdesi) gibi ölçütler analiz sürecinin önemli bir gereği haline gelir (ilgili formüller ve tartışmalar için bkz. Bernard, 2011, s. 447–9; Boyatzis, 1998, s. 144–59; DeCuir-Gunby, Marshall & McCulloch, 2011; Hruschka vd., 2004; ve Krippendorff, 2009). Nitel araştırmacılar arasındaki bu tutarlılığın bir standardı ya da asgari bir yüzdesi olmamakla birlikte, kanıt niteliğinde sayısal bir değer arayanlar için %80–90 arası uygun asgari bir ölçüt olarak alınabilir. Birçok BDNVAY programı örneğin kappa katsayısı, Pearson'ın *r*'si ve benzeri kodlama karşılaştırma formüllerini kullanarak kodlayıcılararası tutarlılığı hesaplama imkânı sunar.

Bazı yöntembilimciler ise, analiz süreci tamamen yorumlamaya dayalı bir girişim olduğu için, nitel veri analizinde kodlayıcılararası tutarlılık incelemesinin uygunluğunu ve gerekliliğini sorgular. Dolayısıyla, araştırma ekipleri bu tür nicel hesaplamalardan topyekûn uzak durarak tutarlılığı sağlamak adına sadece yoğun grup tartışmaları, "diyalojik karşılıklı öznellik" (dialogical intersubjectivity), kodlayıcı hükmü ve basit grup konsensüsü gibi önlemlerle de yetinebilirler (Brinkmann & Kvale, 2015; Harry vd., 2005; Sandelowski & Barroso, 2007).

Komite halinde yapılan kodlama, eldeki verinin miktarına, karmaşıklığına ve dürüst olmak gerekirse ekipteki araştırmacıların kişiliğine bağlı olarak zamandan tasarruf etmenizi sağlayacak demokratik bir çabaya da dönüşebilir, sonu hüsran olan sorunlarla dolu sinir bozucu bir girişime de... Grup dinamiği gereği, birlikte kodlama yapmak üzere düzenli olarak toplanacak bir ekibin beş kişiyi geçmemesi önerilir. Beş kişiden fazlası problem çözme ve karar alma süreçlerinin giderek daha da güçleşmesine neden olacaktır. Ayrıca kodlama sürecinin sekteye uğraması ya da mesleki uyuşmazlıklar yaşanması halinde, kritik bir karar alınması gerektiğinde ne yapılacağına dair stratejilerin ve alternatif planların önceden tasarlanması da akıllıca olacaktır. Ben araştırma projelerinde meslektaşlarımla birlikte çalışmam gerektiğinde bile her zaman "yalnız kurt kodlayıcı" olmayı tercih ederim, ancak her aşamada kodladığım verilerin bir kopyasını gözden geçirmeleri için ekip arkadaşlarıma veririm ve yaptığım analizleri en katı biçimde incelemelerini ve denetlemelerini isterim.

Tek başına kodlama

Yalnız başınıza bir etnografi çalışması yapıyorsanız, kodlamalarınız ve analizleriniz hakkında ayaküstü de olsa bir meslektaşınız ya da danışmanınızla mutlaka konuşunuz. Hem tek başına hem de ekiple çalışan kodlayıcılar analiz devam ederken o ana kadar ulaş-

tıkları bulguları teyit ettirmek amacıyla araştırmanın katılımcılarına bile danışabilir (bu sürece "katılımcı teyidi" adı verilir). Farklı projelerde çalışıyor bile olsanız meslektaşlarınızla kodlanmış alan notlarınızı paylaşarak kodlama ve analiz konusunda düştüğünüz ikilemleri tartışarak meslektaş dayanışması oluşturunuz ve üzerinde çalıştığınız kategoriler arasında daha iyi bağlantılar kurma konusunda hem kendinize hem de başkalarına yardımcı olunuz (Burant, Gray, Ndaw, McKinney-Keys, & Allen, 2007; Strauss, 1987). Bu türden tartışmalar yalnızca içsel düşünme süreçlerinizi dile getirmek için fırsatlar sunmakla kalmaz aynı zamanda ortaya çıkan fikirlerinizi netleştirmenizi ve belki de verileriniz hakkında yeni kavrayışlar geliştirmenizi mümkün kılar.

Ezzy (2002, s. 67–74), sahada çalışmaya devam ederken analizlerinizin nasıl ilerlediğini kontrol etmek için kullanabileceğiniz bazı stratejiler önerir. Her ne kadar ekiple çalışan araştırmacılar da istifade edebilse de, daha çok tek başına çalışan araştırmacıların analizlerinin inandırıcılığını (trustworthiness) değerlendirmek için başvurabilecekleri bu öneriler şunlardır: (1) Görüşme verilerinizin dökümünü *yaparken* kodlamaya başlayınız; (2) araştırma projenizle ilgili bol miktarda analitik not içeren yansıtıcı bir günlük tutunuz; ve (3) süreçte o ana kadar yaptığınız yorumları bizzat katılımcılarınızın teyidini alarak kontrol ediniz.

KODLAMA İÇİN GEREKLİ KİŞİSEL ÖZELLİKLER

Tümevarım, tümdengelim, çıkarım yapma, kestirme, sentez yapma, değerlendirme, mantıksal ve eleştirel düşünme gibi bilişsel becerilerin yanı sıra, her nitel araştırmacının özellikle kodlama süreçleri için sahip olması gereken yedi kişisel özellik vardır.

Öncelikle, *organize* olmanız gerekir. Bu insanlarda doğuştan var olan ya da olmayan özel bir yetenek değildir. Organizasyon, öğrenilip bir alışkanlık haline getirilebilecek bir dizi disipline edilmiş yetenekten ibarettir. Küçük kapsamlı bir nitel çalışmanın bile verileri on binlerce veya bazen yüzbinlerce kelime içerebilir. Üreteceğiniz birden çok kod, nitel analiz için sıkıca organize edilmiş bir çerçeve oluşturmanızı gerektirecektir; esasında, organizasyon *bizzat* analizin kendisidir. Sabit disklerin ve BDNVAY programlarının sunduğu elektronik dosyalama imkânlarına rağmen, nitel çalışmalarda sayfalarca kâğıt okuyup işlemeniz gerekebilecektir. İster dijital olsun ister basılı kopya, gelen tüm verilere tarih ve isim vererek, mutlaka bir yedeklerini almalısınız.

İkincisi, *sabırlı* olmanız gerekmektedir. Nitel araştırma yöntemleri üzerine yazan neredeyse herkesin hem fikir olduğu bir şey varsa o da veri kodlama sürecinin zorlayıcı ve zaman alıcı olduğudur. Bazı yazarlar kodlamanın ne kadar usandırıcı ve yorucu olabileceğini söylerler. Elbette gerektiğinde kodlamaya ara verilmelidir. Bu sayede araştırmacı kendine gelip dikkatini toplayabilir. Ancak tüm dikkatinizi vererek uzun saatler çalışabilmeniz için elverişli bir ortam ve çalışma planı hazırlamanız ve kendinize bir çalışma etiği geliştirmeniz önemlidir.

Üçüncüsü, *belirsizlikle başa çıkabilmeniz* gerekir. Kodlamak ve kodları düzenlemek, belirli algoritmaların veya prosedürlerin basitçe izlendiği nesnel süreçler değildir. Evet, bazen şansınız yaver gidebilir ve birdenbire cevaplar orta yerden karşınıza çıkabilir. Fakat çoğu zaman, çözmeye çalıştığınız analitik yapbozun bir parçası günler, haftalar, hatta aylar boyunca kayıp olabilir. Zengin fikirlerin zihninizde şekillenmesi zaman alır, dolayısıyla zamanı geldiğinde bu fikirlerin ortaya çıkacağı konusunda kendinize güveninizi ve inancınızı asla yitirmemelisiniz. Ancak, analitik notlar yazmaya devam ederek bu süreci hızlandırabileceğinizi unutmayınız.

Dördüncüsü, *esnek* olmalısınız. Kodlama, sadece bir değil belki iki kez (bazen de daha fazla) yeniden kodlama yapmanızı gerektiren döngüsel bir süreçtir. Neredeyse hiç kimse

ilk seferde doğrusunu bulamaz. Yöntemle ilgili ilk seçimlerinizin işe yaramadığını ya da sizi istediğiniz cevaplara götürmediğini fark ederseniz, analiz yaklaşımınız konusunda esnek davranarak yönteminizi biraz modifiye edebilir ya da tamamen değiştirebilirsiniz. Neredeyse hiçbir araştırmacı geliştirdiği kodlama planını baştan sona hiç sapmadan izlemez – analiz ilerledikçe planlar değişip gelişebilir.

Beşincisi, *yaratıcı* olmalısınız. Sosyal bilimlerde sanatın yeri büyüktür. Ünlü etnograf Michael H. Agar (1996) analizin ilk aşamalarının "biraz veriye ama daha çok sağ beyne" dayandığını iddia eder (s. 46). Genellikle nitel araştırmacıların, verilerinin derinlerine inmeye çalıştıklarını savunuruz, ancak oluşturulan veya seçilen her kod ve kategori araştırmacının birçok seçenek arasından yaptığı bir tercihtir. Yaratıcılık aynı zamanda görsel düşünebilmek, metaforlar üzerinden düşünebilmek ve bir problemi ele alırken olabildiğince çok sayıda olası çözümleri düşünebilmek anlamına gelir. Yaratıcılık, veri toplama, veri analizi ve hatta nihai raporunuzu yazma aşamasında bile elzemdir.

Altıncısı, *son derece etik* davranmanız gerekir. Bu ilkeyi tanımlamak için belki dürüstlük kelimesi de kullanılabilir, ancak özellikle bu ifadeyi seçtim çünkü katılımcılarınıza her zaman son derece etik davranmalı ve onlara saygı duymalısınız, verileriniz konusunda her zaman son derece etik olmalısınız ve metinde sorunlu olduğunu düşündüğünüz kısımları göz ardı etmemeli ya da silmemelisiniz; analiz konusunda her zaman son derece etik olmalısınız, bilimsel bir bütünlük anlayışını sürekli muhafaza etmeli ve sonuca ulaşmak için sıkı çalışmalısınız.

Yedinci ve belki de kodlama için en gerekli beceri ise *geniş bir kelime dağarcığıdır.* Nicel araştırma geleneğinin geçerliliği sayısal doğruluk ve kesinlikte yatar. Nitel araştırmalarda ise, önemli olan seçtiğimiz sözcüklerin doğruluğu ve kesinliğidir. Örneğin, bir olayın "bir ihtimal", "ihtimalen," "belki", "ihtimal dâhilinde" ve "muhtemelen" gerçekleşmesi arasında ince yorum farkları varken bir başka olayın "çoğu kez," "genellikle" ve "sıklıkla" gerçekleşmesi arasında daha belirgin bir yorum farkı fardır (Hakel, 2009). Ya da mesela popüler bir SitKom dizisinde oyunculardan birinin yüzüne kremalı pasta fırlatılması ŞİDDET EYLEMİ olarak mı yoksa MİZAHİ SOYTARILIK olarak mı kodlanmalıdır? Kodlarınız, kategorileriniz, temalarınız, kavramlarınız, iddialarınız ve teorilerinizi doğru kelimelerle isimlendirmeniz için kapsamlı bir sözlüğe ya da eş anlamlı kelimeler sözlüğüne sürekli başvurmanız gerekecektir. Kapsamlı bir sözlükte bazı kilit kelimelerin kökenlerini ararken sizi şaşırtacak yeni anlamlarıyla karşılaşabileceksiniz (örneğin, ikiyüzlü kelimesinin kökeninin aktör kelimesinden geldiğini biliyor muydunuz?). Kod ya da kategori adı olarak belirlenen kilit bir sözcüğe eş anlamlılar sözlüğünde bakarken analiziniz için çok daha iyi ve doğru bir sözcükle karşılaşabilirsiniz.

Kodlama ve nitel veri analizi için bir araştırmacının sahip olması gereken bilişsel beceriler ve kişisel özellikler ile ilgili uygulamalı bir tanıtım için Saldaña (2015) ve Ek D'de yer alan alıştırma ve etkinliklere bakınız.

YÖNTEM ÜZERİNE

Nihai araştırma raporunun yöntem bölümünde araştırmacının kodlarını nasıl geliştirdiğine ve kodladığına dair ayrıntılı -veya yüzeysel- açıklamalara nadiren yer verilir (ama bir doktora tezinden bahsediyorsak yazarın kod defterini ek olarak tezin sonunda sunmayı düşünmesi gerekir). Okurların büyük bir çoğunluğu ana kategoriler ya da bulgular gibi çalışmanın çok daha önemli bölümleri dururken bu açıklamaları okumayı muhtemelen sıkıcı ya da gereksiz bulacaktır. Aynı zamanda, bilimsel dergiler makale başvurularında kelime sınırlamasına gittiği için araştırma süreciyle ilgili bazı unsurlara

metinde yer verilmemesi gerekir ve bu yüzden sıklıkla kodlar ve kodlama süreciyle ilgili bilgiler bir kenara bırakılır. Ama dürüst olmak gerekirse akademik topluluğun çoğunun bunu önemsediğini sanmıyorum (bkz. Stewart, 1998). Yayınlanan araştırmaların, sahne gerisindeki asıl önemli olan ayrıntıları mutlaka içermesi gerektiğini düşünmüyorum. Şunu kabul etmek gerekir ki kodlama ve analitik not yazma sürecinde harcadığınız uzun zaman ve yoğun çabalar ve analiz yapma konusunda süreç boyunca edindiğiniz keyifli kişisel gelişim sadece ve sadece siz ve verileriniz arasındaki özel süreçlerdir (bkz. Constas, 1992). Akşam yemeğine önemli bir misafir davet ettiyseniz, misafirlerinizin planlanan yemek saatinden iki ya da üç saat önce gelerek sizi mutfakta yemek yaparken izlemelerini istemezsiniz. Normalde olması gereken yemekten hemen önce gelerek hazırlamak için uğraştığınız yemeklerin tadını çıkarmalarıdır.

Ancak benzetme bir yana, lütfen bu el kitabını ham verileriniz için bir "kod defteri" olarak görmeyiniz. Burada tanıtılan yöntemler her seferinde lezzetli yemekler pişirmeyi garantilemek için denenen tarifler gibidir. Yöntem "sadece kavrama kapasitemizi düzenlemek için kullandığımız bir yoldur – doğrudan bu kavrayışı beraberinde getirmez" (Ruthellen Josselson'dan aktaran Wertz vd., 2011, s. 321). Çoğu yöntembilimci kodlama süreçlerinin, çalışmanın kendine özgü bağlamlarına göre özelleştirildiğini kabul eder; elinizdeki veriler, siz ve verileri kodlamak için kullandığınız yaratıcı becerileriniz gibi benzersizdir... Sorularınıza ben cevap veremem, sadece siz ve verileriniz cevap verebilir. Tüm samimiyetimle, size sadece biraz rehberlik ve eğer şanslıysak belki de bir nebze kavrayış sunmayı vadedebilirim.

Kodlamaya yönelik eleştiriler

Kodlamaya yönelik gerek felsefi gerekse metodolojik bazı makul eleştiriler yapılmıştır. Ancak bu eleştirileri her duyduğumda, meslektaşlarımın bu çekincelerinin esasen kodlama girişimini tam anlamıyla angaryaya dönüştüren ve sonuçlarını sıklıkla neredeyse konu-bazlı listelere indirgeyen mekanik ve teknik paradigmaların hâkim olduğu kodlamaya yönelik eski positivist yaklaşımlardan kaynaklandığını düşünmeden de edemiyorum. Aşağıda, en çok duyduğum kodlama aleyhindeki eleştirilerden bazıları ve bunlara karşı cevaplarım yer almaktadır.

Kodlama indirgemecidir. Kodlamayı nasıl algılarsanız kodlama odur. Kodlamayı indirgemecilik olarak görürseniz, sizin için indirgemeci bir süreç olacaktır. Ancak bu bölümün başında yaptığım kodlama tanımımda, bu analitik eylemi, veriye özet ve/veya hatırlatıcı nitelikte özellikler yoluyla zengin sembolik anlamlar yüklemeyi içeren bir girişim olarak ele aldığımı hatırlatmak isterim. Bu kitapta yer verilen 33 kodlama profili, araştırmacılara bir dizi yöntem sunar. Tasarım ya da zorunluluk gereği, birkaç tanesinin amacı sadece betimleme amaçlı basit bir konu listesi sunmaktır. Çok daha azı ise geliştiren kişilerin tasarrufları doğrultusunda araştırmacılara sıkıca izlemeleri gereken formüller ya da tarifler sunar. Ancak genele bakıldığında bu yöntemlerin çoğu aslında katılımcıların seslerini, süreçlerini, duygularını, motivasyonlarını, değerlerini, tutumlarını, inançlarını, yargılarını, çatışmalarını, içinde yaşadıkları mikro kültürleri, kimliklerini, yaşamlarındaki örüntüleri vb. keşfetmeyi amaçlar. Bunlar "indirgemeci" çıktılar değil, araştırdığımız insanların çok boyutlu özelliklerdir.

Kodlama nesnel olmaya çalışır. Kısmen öyle ama değil. Konu, araştırma yaklaşımının ontolojik, epistemolojik ve metodolojik varsayımlarıyla ilgili uzun uzadıya bir tartışmayı gerektirebilir. Ancak bu tartışmaya hiç girmeden kestiremeden cevap vereyim. Ekiple kodlama yaparken hesaplanan kodlayıcı tutarlığında, bağımsız kodlama yapan iki ya da daha fazla araştırmacının her verinin anlamı konusunda mutabık kalmasının beklenmesi aslında "nesnelliğin" analizde asıl itici güçmüş gibi görünmesine neden olmaktadır. An-

cak gerçekte amaç sadece iki ya da daha fazla insanın benzer sonuçlara ulaşması olduğu için süreçte nesnellikten çok da söz edilemez.

Her bir araştırmacı için veriye sembolik anlamlar (yani kodlar) yüklemek kişinin kendi imzasını atması gibidir. Dolayısıyla her birimiz sosyal dünyayı kendi penceremizden büyük ihtimalle farklı bir şekilde algıladığımızdan, onu farklı şekilde deneyimleriz, farklı şekilde yorumlarız, farklı şekilde belgeleriz, farklı şekilde kodlarız, farklı şekilde analiz ederiz ve farklı şekilde yazarız. Nesnellik nicel araştırmalarda her zaman için ideal ama yapmacık ve başarılması neredeyse imkânsız bir amaçtır. Hâl böyleyken nitel araştırma geleneği bu kamburu neden sırtında taşısın ki? Nesnel olduğumuzu iddia etmeyiz çünkü düşüncenin kendisi zaten sahte bir tanrı gibidir.

Kodlama mekaniktir, araçsaldır ve sizi verinizden uzaklaştırır. Nitel bir araştırmacı olarak işinizi doğru yaparsanız, hiçbir şey gerçeklikten çok uzaklaşamaz. İyi kodlama yapmak her verinin anlamı üzerine derinlemesine düşünmeyi gerektirir. İyi kodlama yapmak, okumanızı, yeniden okumanızı ve tekrar tekrar okumanızı, yetmezse yeni baştan okumanızı gerektirir. İyi kodlama yapmak, sizi veri korpusunuzun içine tamamen gömer ve böylece verilerinizin tüm ayrıntısı, incelikleri ve nüanslarına giderek daha fazla ve daha yakından aşina olursunuz. Sonuçta nitel bir araştırmacı bir katılımcının söylediklerini kelimesi kelimesine hatırlayabiliyor ve nereye kodlandığını söyleyebiliyorsa, kodlamanın araştırmacıyı asıl amacından "uzaklaştırdığı" nasıl söylenebilir ki...

Kodlama saymaktan başka bir şey değildir. Geleneksel içerik analizi çalışmalarında, bir dizi kodun kaç kez görüldüğünü saymak, ögelerin ya da olguların sıklığını değerlendirmek için aslında önemli bir ölçüdür. Ancak, ilerleyen bölümlerde yapacağım uyarılardan birisi de bir kodun görülme sıklığının, o kodun önem derecesinin bir göstergesi olmadığıdır. Burada sunulan kodlama yöntemlerinin çoğunda izlenen analiz yaklaşımı araştırmacıdan kodları saymasını istemez; aksine araştırmacının kafa yormasını, dikkatle incelemesini, sorgulamasını, deneyimlemesini, hissetmesini, empati ya da sempati duymasını, şüpheyle yaklaşmasını, değerlendirmesini, organize etmesini, örüntülemesini, kategorize etmesini, bağlantı kurmasını, entegre etmesini, sentezlemesini, yansıtmasını, hipotez kurmasını, iddiada bulunmasını, kavramsallaştırmasını, soyutlamasını ve eğer yeterince iyiyse kuramsallaştırmasını ister. Saymak kolaydır; kafa yormak ise zahmetli iştir.

Kodlama "tehlikeli," "saldırgan" ve "yıkıcıdır." Kodlama eylemini tanımlamak için bu sözcüklerin neden seçildiğini anlamakta zorlanıyorum. Bu sözcükler, nitel veri analizi ile değil, ancak doğal afetler, suçlular ve savaş gibi kavramlarla bağdaştırılabilir. Bu yakıştırmalar bir korku kültüründen kaynaklanan hezeyanlar gibi geliyor bana ve eleştiri sahiplerinin dertlerini anlatmak için seçtikleri sözcüklerden hareketle bile eleştirilerin meşruiyetine ve doğruluğuna şüphe düşürüyor. Bir başka ifadeyle, bence bunlar bir tartışmada tercih edilmeyecek kadar zayıf sözcüklerdir. Zaten doğru sözcükleri seçemeyenlerden de iyi kodlayıcı olmaz.

Kodlama modası geçmiş bir nitel veri analizi yöntemidir. Nitel verileri kodlama, yarım yüzyılı aşkın bir geleneğe sahiptir ve birçok disiplinde ve bilimsel yayında kabul gören bir yöntemdir. Zaman içerisinde gerek kodlama işi için gerekli teknolojiler gerekse yöntembilimsel yaklaşımlar ve yöntemler evrilerek gelişmiştir. Ancak temel kodlama süreci nitel araştırmacılar için makul bir tercih olarak bugüne kadar varlığını korumuştur. Bu geleneğin hâlâ ayakta kalmasının nedeni, yerleşik kurallara körü körüne bağlılık değil çok miktarda verinin belirli bir amaç doğrultusunda analiz edilmesinde başarılı bir şekilde kullanılabilmesidir.

Son zamanlarda bazı akademik çevrelerde kodlamayı kuram-temelli analiz yöntemleriyle uyuşmayan modası geçmiş pozitivist bir yaklaşım gibi gösteren bir karalama ve dışlama eğilimi hâkimdir (örn. Derrida, Foucault, Deleuze, Butler'dan esinlenilmiştir). Kodlama kuram ya da kuramcıları bir kenara itmez ya da yasaklamaz. Analizi yapan kişi

analitik notlarını yazarken ve nihai araştırma raporunu hazırlarken kuramı çalışmasının içerisine yedirebilir. Kodlama ne bir felsefe ne de bir dünya görüşüdür; kodlama, verilerinizden ve verileriniz üzerine yaptığınız derin yansıtmalardan hareketle dünyayı daha iyi anlayabilmek için yapılan basit bir keşif çabasıdır.

Veri analizi için kodlamadan daha fazlası gereklidir. Kesinlikle katılıyorum. Ek B'de sunulan 40'tan fazla analiz yaklaşımı bile tek başına bu görüşü destekler. Bu el kitabında kodlamanın bir keşif süreci, yani sunulan ya da topladığınız veriler hakkında sizi düşünmeye sevk eden bir keşfetme yöntemi olduğu savunulmaktadır. Bu bölümün en başında verilen iki önemli ilkeyi unutmamanız için bir kez daha hatırlatmakta yarar görüyorum:

- Kodlama nitel verilerin analizinde kullanılacak tek yol değildir, yollardan sadece biridir.
- Bazen verilerin kodlanması kaçınılmaz bir gerekliliktir, ama bazen de elinizdeki çalışmada en son yapılacak şey kodlama yapmaktır.

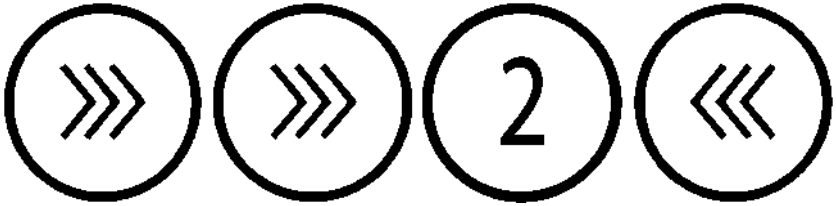
Bir zanaat olarak kodlama

Nitel araştırma geleneğindeki yorumlamacı dönüşümün ve etnografik alan çalışmaları yoluyla özgürleştirici sosyal eylemlere ve anlatıya dayalı sunumlara doğru oluşan yönelimlerin farkındayım (Denzin & Lincoln, 2011). Yürüttüğüm nitel araştırma projeleri de aslında gerçekçiden edebiye, itiraf içereninden eleştireline (Van Maanen, 2011) kadar oldukça geniş bir yelpaze içermektedir. Ancak aynı zamanda bir tiyatrocu olarak alanım, bir eserin başarılı bir şekilde sahnelenebilmesi için yaptığımız işin hem sanat *hem de zanaat* boyutuna önem vermemiz gerektiğini söyler. Diğer taraftan bir öğretmen eğitimcisi olarak öğretmeyi öğretmek de benim işimdir. Dolayısıyla mesleki sorumluluklarım bunu gerektirdiğinden çok farklı öğretim yöntemlerine adapte olabilmem gerekir. Bazı öğretim yöntemleri planlıdır, yönetseldir, zaman açısından verimlidir ve dikkatle planlanmış bir program tasarımına dayanmaktadır. Ancak zaman zaman öğrencilerime de vurguladığım gibi yaratıcılık dürtüsünün peşinden gitmek, içgüdülerinize güvenmek, risk almak ve basit bir şekilde başkalarının duygularını anlamaya çalışmak da sınıfta kullanılabilecek makul öğretim yöntemleridir. Eğitim karmaşık bir olgudur; aynen genelde sosyal yaşamın ve özelde de nitel araştırmanın olduğu gibi... Corbin ve Strauss (2015) araştırmacılara yerinde bir öneride bulunur: "En iyi kodlama yaklaşımı, rahatlamak ve aklınızın ve sezgilerinizin sizin için çalışmasına izin vermektir" (s. 219).

"Neyi nasıl" yapmam gerektiği konusunda her zaman sahip olduğum bu yüksek farkındalık, araştırmalarımda çalışma etiğime de sirayet eder. Sadece ne yaptığım değil aynı zamanda niçin yaptığım konusunda kendi çapımda farkındalığım yüksektir. Nitel araştırma gibi gelişen, sezgisel, tümevarımsal ve sosyal duyarlılık içeren bir girişimde bile yönteme dair bir üstbiliş son derece önemlidir. Bu farkındalık zamanla ve deneyimle (ve deneme yanılmayla) ortaya çıkar, ancak "nasıl yapacağınız" konusunda bir ön bilginiz varsa hızlıca gelişme kat edebilirsiniz. Umarım bu el kitabı öğrenme sürecinizi olumlu anlamda destekler ve bir nitel araştırmacı olarak mesleki ve kişisel gelişiminize katkı sağlar.

Bu giriş bölümünde kodlar ve kodlama süreçleri irdelenmiştir. Bir sonraki bölümde ise kodlama sürecine eşlik eden keşfedici bir süreç olan analitik not yazma süreci ele alınacaktır.

https://study.sagepub.com/saldanacoding3e web sitesini ziyaret ederek BDNVAY programı linkleri, kod listeleri ve kodlama örnekleri, ücretsiz örnek SAGE dergi makaleleri, örnek görüşme kaydı dökümleri ve grup alıştırmaları ve etkinliklerine ait zengin kaynaklara erişebilirsiniz.

Anlatımsal ve Görsel Veriler İçin Analitik Not Yazımı

BÖLÜM ÖZETİ

Bu bölümde öncelikle analitik not yazmanın amaçları ve hedeflerinden bahsedilmiş, ardından veri toplama ve veri analizi süreçlerinde yansıtma konusunda 12 öneriye yer verilmiştir. Temellendirilmiş kuram sürecinin metodolojisi ile ilgili bir başlığa yer verilen bölüm görsel verilerin analizine ilişkin öneriler ile tamamlanmıştır.

ANALİTİK NOT YAZMA AMAÇLARI

Analitik not yazma; kodlama süreciniz ve kod tercihleriniz, araştırma sürecinizin gidişatı, verinizden çıkan örüntüler, kategoriler, alt kategoriler, temalar ve kavramlar gibi sizi olası bir kurama götüren unsurlara ilişkin yansıtmalarınızı kâğıda dökmenizi sağlar. Kâğıt üzerindeki verilerinizin kenar boşluklarına yazdığınız (diğer adıyla "kenar notları") ya da veri ile ilişkilendirdiğiniz ve BDNVAY program dosyalarında listelediğiniz kodlar, analiz edilinceye kadar sadece etiketlerden ibarettir. Bütün araştırma süreci hakkında sürecin öncesinde, süreç esnasında ve sonrasında yaptığınız özel ve kişisel yazılı değerlendirmeleriniz; soru sormayı, bulmacanın parçalarını birleştirmeyi, ilişki kurmayı, strateji oluşturmayı, problem çözmeyi, cevap üretmeyi ve veriye bütüncül olarak bakmayı gerektiren keşfedici bir süreçtir. Robert E. Stake'e (1995) göre, "İyi bir araştırma, iyi yöntemlerden çok iyi bir kavrayışla ilgilidir" (s. 19). Valerie Janesick'e (2011) göre ise nitel araştırmacı bazı bilgilere sistematik analizin yanında "bilgi temelli önseziler, sezgiler ve tesadüfi keşifler aracılığıyla ulaşarak araştırılan ortama, bağlama ve katılımcılara dair daha zengin ve güçlü bir açıklama geliştirmeyi hedeflemelidir" (s. 148).

ANALİTİK NOT NEDİR?

Analitik notlar kısmen araştırmacı günlüğü ya da blog günlüklerine benzeyen; araştırılan katılımcılar, olgular ya da süreçler ile ilgili "zihninizi boşaltabileceğiniz" bir alan gibidir: "Notlar verilerimizle ilgili olarak kendi kendimizle sohbet ettiğimiz yerlerdir" (Clarke, 2005, s. 202). Notlar "kabaca deneysel bir araştırmadaki laboratuvar defterine eşdeğerdir" (Vogt vd., 2014, s. 394).

"Bir kod sistemi geliştirme ile araştırılan olguya ilişkin bir anlayışın evrilmesi arasında karşılıklı bir ilişki olduğundan" (Weston vd., 2001, s. 397), kodlama ve analitik not yazma süreçleri eş zamanlı yürütülen nitel veri çözümleme etkinlikleridir. Bir kodu, yalnızca veriye uyguladığınız önemli bir sözcük veya ifade olarak değil, aynı zamanda uyandırdığı daha derin ve karmaşık anlamlar üzerine yapılan yazılı yansıtma için bir hatırlatıcı veya çağrıştırıcı olarak düşünün. Burada amaç, "neyi neden yaptığı konusunda eleştirel bir şekilde düşünmek; kendi varsayımlarıyla yüzleşmek ve sıklıkla onlarla mücadele etmek; düşüncelerinin, eylemlerinin ve kararlarının araştırmayı yürütme biçimini ve ne gördüğünü ne ölçüde şekillendirdiğini anlamak suretiyle" (Mason, 2002, s. 5) veri seti üzerinde araştırmacının yansıtma yapmasını sağlamaktır. Bu yüzden not yazma, problemden *uzaklaşmanıza*, çözüme *yaklaşmanıza* ya da aynı anda her ikisini de yapmanıza yardımcı olur. "Analitik notlar, araştırmacı için entelektüel bir çalışma atölyesi yaratmayla alakalıdır" (Thornberg & Charmaz, 2014, s. 163).

Analitik tabirini neden tercih ettiğimi açıklamam gerekirse, bence içeriği ne olursa olsun tüm notlar analitiktir. Bazı yöntembilimciler, farklı türdeki notları öncelikli amaçlarına göre farklı şekilde etiketlemenizi, sınıflandırmanızı ve ayrı tutmanızı önerir; örneğin kodlama notu, teorik not, araştırma sorusu notu, görev notu gibi. Ancak kendi çalışmalarımda bir çerçeveleme aracı olarak yapay bir not kategorisinin gerektirdiği sınırlar içerisinde özgürce ve analitik bir şekilde not yazmakta zorlandım. Kathy Charmaz, temellendirilmiş kuram çalıştaylarında "Notlarınızı yakın bir arkadaşınıza mektup yazıyormuşsunuz gibi yazın. Sıkıcı ve akademik bir dile hiç gerek yok." diye tavsiyede bulunur. Ben sadece aklımdan geçenleri yazarım, *ardından* başlık vermek ve böylelikle

daha sonra veri setindeki yerini belirleyebilmek için ne tür bir kod yazdığımı belirlerim.

Evet, notlar da veridir, bu nedenle notlar da BDNVAY programları ile kodlanabilir, katerogize edilebilir ve sorgulanabilir. Her bir notu tarihlendirmeniz, çalışmanızın gidişatını izlemenize yardımcı olur. Her nota açıklayıcı bir başlık ve hatırlatıcı alt başlık verilmesi, onu sınıflandırmanıza ve gerektiğinde basit bir BDNVAY programı aramasıyla geri çağırmanıza olanak tanır. Yazdıklarınızın derinliğine ve kapsamına bağlı olarak, analitik notlarınıza nihaî yazılı raporunuzda uzun paragraflar halinde yer verebilirsiniz.

Burada analitik notlar ile alan notları arasındaki farkın belirtilmesinde de yarar vardır. Alan notları, araştırmacının katılımcı gözlemlerinin yazılı olarak belgelenmesidir. Alan notları, karşılaşılan sosyal eylemlere ilişkin gözlemcinin kişisel ve öznel tepkilerini ve yorumlarını içerebilir. Alan notları, aşağıda betimlenen analitik notlar için önerilen kategorilere yönelik değerli gözlemci yorumları ve kavrayışlar içerebilir (Bogdan & Biklen, 2007). Bu açıdan araştırmacının kendi alan notları, zengin analizlerin yapılabileceği potansiyel alanlardır. Analitik notlara benzeyen bu bölümleri veri setinizden ayırmanızı ve onları sadece analitik yansıtma yapmak üzere ayrı bir dosyada tutmanızı öneririm.

Nitel yöntemlerde uzmanlaşmış neredeyse her araştırmacı şu konuda hemfikirdir: Aklınıza verilerin kodlanması ya da analizi ile ilgili ve önemli *herhangi bir şey* geldiğinde, her ne yapıyorsanız derhal bırakın ve hemen bir not yazın. Amaç, verileri özetlemek değil onları yansıtmak ve açıklamaktır. Geleceğe yönelik talimatlar, cevaplanmamış sorular, analizle ilgili hayal kırıklıkları, kavrayış içeren bağlantılar ve araştırılan ve araştırmacı hakkındaki her şey notların içeriğini oluşturabilir. Çoğu BDNVAY programı, araştırmacıya belirli bir veri veya kod için anında bir analitik notu (veya yorum/bilgi notu) ekleme ve ilişkilendirme olanağı sağlar. Ancak, bazen hiç müsait olmadığınız ve beklenmedik zamanlarda (örn. duşta, direksiyon başında, yemeğin ortasında vb.) zihninizde bir anda bir şimşeğin çaktığı "Aha!" dediğiniz anlar olabilir. Bu yüzden kısa notlar almak ya da hatırlatıcılar yazmak için bilgisayar yerine yanınızda her zaman bir kalem ve küçük bir not defteri veya dijital bir ses kaydedici ya da el mikrofonunu bulundurun. Paulus vd. (2014), yansıtmalarınızı hızlıca yazıya dökmek ve daha sonra hatırlamak için bulut tabanlı dijital bir not alma sistemi olan Evernote'u kullanmanızı önermektedir (ss. 21-22). "Hatırlamak için zihninizin bir kenarına attıklarınıza" güvenmeyin.

ANALİTİK NOT ÖRNEKLERİ

Nitel araştırmalarda analitik not yazma işi, doğası gereği açık uçludur. Buna rağmen, yansıtma yaparken dikkate alınabilecek bazı genel öneriler vardır. Aşağıda, yetişkinlerin lisede yaşadıkları sanat deneyimleriyle ilgili cevapladıkları çevrimiçi bir anketten elde edilen verilerden bir alıntı sunulmuştur. 1970'li yıllarda ortaokula devam eden şimdilerde ellili yaşlarında olan bir kadın, ergenlik döneminde geçirdiği çalkantılı kişisel deneyimlerini ve sahne performansının terapötik bir dışavurum aracı olarak nasıl işine yaradığını anlatıyor. Verilere uygulanan kodlar, ilk izlenim sonucu üretilen Eklektik Kodlardır (bkz. Bölüm 4). Alıntının ardından araştırmacının analitik not örneklerine yer verilmiştir:

KAREN: [1] Drama deneyimim sayesinde o an yaşadığım kızgınlığı ve gizlediğim duyguları ifade edebileceğim bir ses buldum. Bir başkasının rolüne bürünerek bağırmak, çağırmak ve ağlamak hayat kurtaran bir terapiydi. [2] 11 yaşındayken cinsel istismara maruz kaldım ve bu durumdan 30 yaşına kadar asla kimseye bahsedeme-

[1] TERAPİ OLARAK DRAMA

[2] CİNSEL İSTİSMAR

dim ve yıllarca psikolojik destek aldım. [3] Ailem ben 12 yaşındayken taşındığında [bir batı sahili eyaletinden], babamın bir birlikteliği vardı ve ailem yeni bir başlangıç için başka bir yere [bir doğu sahili eyaletine] taşındı. Ben lise ikinci sınıf öğrencisiyken, babam bir kadınla ilişki yaşamaya başladı ve Kasım 1977'de evimizi terk ettikten sonra, Ocak 1978'te bu kadınla evlendi.

[3] PARÇALANMIŞ AİLE

[4] Lise 3. sınıftayken, doktor bana 17 yaşında tamamen normal sağlıklı bir kız olmama rağmen, asla çocuk sahibi olamayacağımı söyledi. Bilinmeyen bir nedenle erken menopoza girmiştim ve bugün bile hâlâ devam ettiğim bir hormon tedavisi almaya başladım. Annem, iyi niyetli olmasına rağmen, bana bu konu hakkında hiç kimseye bir şey söylemememi, aksi halde herkesin bana "defolu mal" gözüyle bakacağını söyledi. [5] Bu yüzden sakladığım sırları öğrenirler korkusuyla, lisede hiç kimseyle yakınlık kuramadım.

[4] "DEFOLU MAL"

[5] SIR SAKLAMA

Aşağıda örneklendiği üzere, yalnızca yukarıdaki gibi kodlanmış kısa bir veri üzerinden kapsamlı analitik notlar yazmak çok mümkün değildir. Verilen örnek, analitik not yazarken aynı verinin birden çok mercekten, süzgeçten ve bakış açısından nasıl ele alınabileceğini göstermek için bilerek kısa tutulmuştur.

Analitik not yazarken aşağıdaki durumlar (özel bir önem sırası olmaksızın) göz önünde bulundurulmalıdır:

Katılımcılarla ve/veya olguyla nasıl bir kişisel bağlantınız olduğuyla ilgili düşünün ve yazın.

Kendiniz ve üzerinde çalıştığınız sosyal dünya arasında bağlantılar kurun. Katılımcıların bakış açılarını ve dünya görüşlerini anlamak için katılımcıların davranışlarıyla empati ve sempati kurun. Onlarla hangi açılardan benzersiniz? Çalıştığınız olguya ilişkin kendi duygularınızı, ilişkilerinizi, değerlerinizi, tutum ve inançlarınızı sorgulayın. Yukarıdaki veri alıntısıyla ilgili şöyle bir analitik not yazılabilir:

24 Mart 2014
ÇALIŞMA İLE OLAN KİŞİSEL İLİŞKİM: ERGEN DRAMASI
Bir drama eğitimcisi olarak, iyileşme sürecinde sanatın gücünü gördüm ve katılımcıları için terapötik faydaları olduğunu düşünüyorum. Her ne kadar çocukken cinsel tacize uğramış olmasam da ya da parçalanmış aile geçmişim olmasa da, beni başkalarına daha yakın olmaktan alıkoyan ergenlik dönemine ait derin, karanlık sırlarım vardı. Bu zavallı kadın çocukluğunda kesinlikle bir travma yaşamış ve "DEFOLU MAL" tanımlaması sadece fiziksel değil aynı zamanda zihinsel/duygusal sağlığını da içeriyor. Tüm bu yaşananlar, büyürken insanın başkalarına duyduğu güven ve güvensizlik duygularıyla ilgili kim bilir ne kadar çok soruna neden olmuştur.

Kod seçimleriniz ve bu seçimlerin işlemsel tanımlarıyla ilgili düşünün ve yazın.

Kodlarınızı tanımlayın ve verileriniz için yaptığınız belli tercihlerin gerekçelerini açıklayın. Bu düşünme süreçlerinizin "gerçeği ne ölçüde yansıttığına" dair bir iç kontroldür

ve yapılan yansıtma olası başka kodların ya da daha rafine kodlama yöntemlerinin ortaya çıkmasını sağlayabilir (4. Bölüm'deki Eklektik Kodlamaya bakın). Glaser (1978) bize "analizi yapan araştırmacının kodlarla ilgili notlar yazarak, betimsel verinin analitik özelliklerini resmettiğini ve açıkladığını" (s. 84) hatırlatmaktadır. Çoğu BDNVAY programlarındaki kod yönetim sistemleri, oluşturduğunuz her bir kod için daha özlü bir tanımlama yapmanıza olanak tanırken, ilgili yazılımların not yazma sistemleri kodların anlamlarını yansıtmanız ve genişletmeniz için daha geniş alan sunar. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart 2014
KOD TANIMLAMASI: "DEFOLU MAL"
Karen'ın kendi tanımlaması olan "DEFOLU MAL" onun çocuk doğurma konusundaki fiziksel yetersizliğini ifade ediyordu, ancak yaşadığı duygusal defonun aynı zamanda çocukken yaşadığı cinsel taciz ve ebeveynlerinin ayrılmasından da kaynaklandığı sonucuna vardım. Günümüzde gittikçe daha fazla genç birey bir şekilde "defolu" görünüyor. Kolej öğrencilerimle etkileşime geçtikçe ve onların yüksek bakım ihtiyaçlarıyla ilgilendikçe, Daniel Goleman'ın *Duygusal Zekâ* kitabındaki son nesil gençliğinin duygusal "bagaj" taşımaya yatkın oldukları yönündeki kötümser tahmininin ürkütücü bir şekilde doğru olduğunu görüyorum.
Bir katılımcı, çocukluk ya da ergenlik çağında yaşadığı ve bir şekilde yara izleri bırakan travmatik bir olaydan bahsettiğinde, "DEFOLU MAL" tanımlamasını kullan.

Katılımcıların rutinleri, ritüelleri, kuralları, rolleri ve ilişkileriyle ilgili düşünün ve yazın.

Toplumsal hayatın birbiriyle ilişkili bu beş boyutu, sosyal eylemlerin analizi ile ilgili temel kavramlardan bazılarıdır ve İngilizcede "beş R" [*Routines, Rituels, Rules, Roles, Relationships*] olarak isimlendirilir (Saldaña, 2015). Kısaca açıklamak gerekirse, *rutinler*, insanların günlük işleri ve yaşamlarında tekrarlayan ve bazen sıradan olarak görülen olaylardır. *Ritüeller*, katılımcı için özel bir anlam taşıyan önemli eylemler ve olaylardır. *Kurallar*, genel anlamda, sosyalleşmiş davranışları ve insan eylemlerini meşrulaştıran veya sınırlandıran davranış parametreleridir. *Roller* (ebeveyn, öğrenci, ayrıcalıklı evlat, mağdur vb.) büründüğümüz ya da başkalarına atfettiğimiz kişilikleri ve bir kişinin kimliğini ve algılanan statüsünü oluşturan kişilik özelliklerini tanımlamaktadır. *İlişkiler* ise insanların kurallar çerçevesinde rutinleri ve ritüelleri uygularken sahip oldukları roller kapsamında sergiledikleri tepki ve etkileşim biçimleridir.

Analitik yansıtmada kullanılabilecek bu başlıklar, sosyal dünyada insan olmanın ne anlama geldiğine dair birçok karmaşık boyutu kapsamaktadır ve sosyal yaşamın bu beş boyutunun her biri kendine özgü bir analitik not hak edebilir. Ancak, katılımcı eylemi, tepkisi ve etkileşiminin dinamiklerine odaklanmak için iki veya daha fazlasının ilişkilendirilmesinde fayda vardır. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart 2014
BEŞ R: İHLAL EDİLEN KURALLAR, İHLAL EDİLEN ROLLER VE BİR İYİLEŞME RİTÜELİ
Karen'ın genç yaşamı yetişkinler tarafından yapılan bir dizi trajik kural ihlaliyle doludur: cinsel istismar, sadakatsizlik, boşanma ve terk edilme, artı genç yetişkin bir kadın ve müstakbel bir anne olarak rollerini olumsuz etkileyen kendi kural bozucu (yani çok erken yaşta gelişen menopoz) hastalığı. Başkalarının *kural* ihlalleri, kendisinin de *rol* ihlali yapmasına neden olmuştur. Ancak "hayat kurtaran" tiyatro ritüeli Karen'ı "defolu mal" sta-

tüsünden arındırmıştır. Antropologların kirlenme ritüeli olarak tanımladıkları bu durum mevcut ve gelecekteki rollerini ve ilişkilerini iyileştirmiştir.

Ortaya çıkan örüntüler, kategoriler, temalar, kavramlar ve iddialarla ilgili düşünün ve yazın.

Tek tek kodların eninde sonunda daha geniş bir sınıflandırma şemasının parçası olacağını unutmayın. Kodların geçici olarak yerleştirileceği kategoriler ve/veya alt kategoriler üzerine yansıtma yapmak, bir temanın ortaya çıkmasını sağlar, üst düzey bir kavramı çağrıştırır veya o ana kadar yaptığınız analizinizde bir düzen hissi oluşturmaya başlayan bir iddiayı teşvik eder. Charmaz (2014, s. 170), verideki örüntüler ve verilerin değişkenliğine dair bir kavrayışın ortaya çıkabilmesi için araştırmacının *karşılaştırmaya* (insanları ve onların düşüncelerini veya deneyimleri karşılaştırma, kodları karşılaştırma, kategorileri karşılaştırma, veriyi mevcut literatürle karşılaştırma vb.) ağırlık vermesini önerir. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart 2014
ORTAYA ÇIKAN ÖRÜNTÜLER, KATEGORİLER, TEMALAR, KAVRAMLAR VE İDDİALAR: ETKİ FARKLILIKLARI

Veri tabanını incelerken anketi yanıtlayan kişilerin, sanatsal faaliyetlere katılanların elde ettikleri "sonuçları", hiç etki olmamasından hayat kurtarmaya kadar değişen şekillerde ifade ettiklerini gördüm. Bazıları sanatsal faaliyete katılımlarını sadece lise yılları için değerli bir etkinlik olarak görürken, diğerleri bunu bir ömür boyu yürüttüklerini belirtmiştir. Bu etkinin en belirgin nedenlerinden biri de öğretmen kalitesidir. Fakat öğretmenlerinin vasat veya kötü olduğunu düşünenlerin neden katılımlarından bir şeyler kazandıklarını anlamaya ihtiyacım var.

Değişkenlik neredeyse "hiç"ten "çok"a kadar değişiyor. Bu değişimin boyutlarının olması, analiz ilerledikçe bir ana kategori/temellendirilmiş kuram ortaya çıkabileceğini gösteriyor.

Kodlar, örüntüler, kategoriler, temalar, kavramlar ve iddialar arasında olası bağlar ve süreçlerle (bağlantılar, ilişkiler, örtüşmeler, akışlar) ilgili düşünün ve yazın.

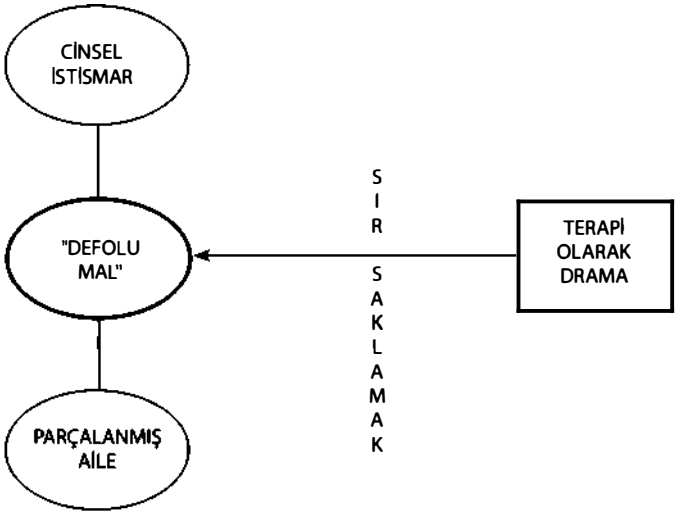
Nitel veri analizinin en kritik sonuçlarından biri, çalışmanın her bir bileşeninin birlikte nasıl bir bütünlük oluşturduğunu yorumlamaktır. Kodlamalardan seçilen anahtar sözcüklerin analitik not anlatılarıyla bütünleştirilmesi (*kod dokuma* olarak adlandırdığım teknik), bulmaca parçalarının nasıl kusursuz bir şekilde bir araya geldiğini düşündüğünüzü göstermenin pratik bir yoludur. Kavramlar içerisindeki ve kavramlar arasındaki ilişki ağlarını gösteren taslak şemalar da analitik not alma kapsamında kullanılabilir (genişletilmiş örnek için Bölüm 4'e bakınız). Ağ ve süreç şemaları, muhtemel hiyerarşileri, kronolojik akışları, etmenleri ve etkileri (yani sebep ve sonuç) düşünmenizi sağlar. Yukarıdaki verilerden ortaya çıkarılan kodlar şunlardır: TERAPİ OLARAK DRAMA, CİNSEL İSTİSMAR, PARÇALANMIŞ AİLE, "DEFOLU MAL" ve SIR SAKLAMA. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart 2014
AĞLAR VE SÜREÇLER: KOD DOKUMA GİRİŞİMLERİ

Yukarıda alıntılanan bu veri ile ilgili kod bütünleştirme girişiminin savı şöyledir: "DEFOLU MAL" (örneğin CİNSEL TACİZ, PARÇALANMIŞ AİLE) ile ilgili SIRLARINI gizleyen öğrenciler DRAMAYI TEDAVİ-

LERİNİN sanatsal bir biçimi olarak görebilirler. Bu savın başka bir versiyonu şöyledir: "TERAPİ OLARAK DRAMA eğitimi veren öğretmenlerin tek amacı tedavi değildir; ancak kendilerini 'DEFOLU MAL' (örneğin CİNSEL TACİZ, PARÇALANMIŞ AİLE, SIR SAKLAMA) olarak gören öğrenciler, sanat türünü bir tedavi biçimi olarak görebilirler."

Bu kodları taslak olarak çizdikten sonra (bkz. Şekil 2.1) şu yargıya vardım: *Drama/tiyatro ile geçirilen olumlu yaşantılar ve bunların terapötik faydaları, bazı öğrencilerin sakladıkları sırlarıyla etraflarına ördükleri koruyucu duvarları yıkmayı başarabilir.*

Şekil 2.1 Kod dokuma için bir analitik not taslağı

Ortaya çıkan veya ilgili mevcut kuram hakkında düşünün ve yazın.

Çalışmanızın yerel ve kendine özgü doğasının ötesine geçin ve gözlemlerinizin başka örneklemlere, büyük resme, genelleştirilebilir olana, hatta evrensel olana nasıl uygulanabileceği konusunda yansıtma yapın. Verilerinizde, aktarılabilirliği destekleyen olası metaforları ve sembolleri keşfedin. Kuramınızın insan davranışlarını önceden nasıl yordadığını ve bu davranışların oluşma nedenlerini nasıl açıkladığı üzerine düşünün. Mevcut literatürü ve kuramları kendi çalışma verilerinizle bütünleştirin veya karşılaştırın. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart2014
KURAM: DAMGA VE BENLİĞİN SUNUMU

Erving Goffman'ın *Damga* adlı eseri bazı öğrencilerin (ama çoğunun değil) lisede tiyatro programlama dersine neden gittiği hakkında pek çok şey söylemektedir. Bireyde içsel ya da dışsal bir çeşit yara varsa, dürtü onu gizleme yönündedir (SIR SAKLAMAK). Goffman'ın dediği gibi "artık hiç kimse tarafından sosyal kabul görmeyen bireyin değeri... zihnimizde [ya da damgalanan bireyin kendi zihninde] tam ve normal bir bireyden, kirlenmiş ve eksik bir bireye düşer."

Karen ayrıca duygularını sakladığını ve iyi bir sahne performansı için duyguların gerekli olduğu tiyatro sahnesine çıkmanın belki de o dönemde ihtiyaç duyduğu bir çıkış

noktası olduğunu itiraf etmişti. Tiyatro öğrencisi başarılı olursa, sanat sayesinde amacını, anlamını ve kişisel değerini bulabilir. "Başkası olmak" sadece sahne performansı için gerekli değildir. Aynı zamanda günlük yaşamımızda da kendini başkalarına kabul edilebilir biri olarak sunmak için de gereklidir (bkz. Goffman'ın *The Presentation of Self*).

Çalışmayla ilgili ortaya çıkan tüm sorunlar hakkında düşünün ve yazın.

Alan çalışması veya analitik notlarınızla ilgili yaşadığınız "küçük teknik sorunlar" üzerine yazarak yapacağınız yansıtmalar, karşılaştığınız ikilemlere çözüm üretebilir. Bu durum ayrıca, gözlemlediğiniz sosyal dünyanın karmaşıklığını açıklamak veya çalışma hakkında yaşadığınız hayal kırıklıklarını açıklamak için yapacağınız sürekli yansıtmalar [ya da *kırılmalar* - karmaşık ve muğlak "bulanık anlara" ilişkin düşünceler (O'Connor, 2007, s. 4)] ile ilgili kışkırtıcı sorular ortaya çıkmasını sağlar. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart 2014
SORUN: BÜTÜNLEŞTİRMEYE KARŞI BİREYSEL ÖRNEKLER

Özellikle de veri tabanında Karen'ınki gibi eşsiz bir hikâye karşıma çıkınca, anket yanıtlarını nitel temalar ile bütünleştirmede sorunlar yaşıyorum. Aynı zamanda sonuçları nicel olarak ifade etme tuzağına ("katılımcıların %65'i ..... dedi" gibi) düştüğümü görüyorum. Aslında bunda bir sorun yok, ancak ben bu bakış açısının ötesine geçmek istiyorum. Sanırım verilerimden örüntüler oluşturabilmek için Erickson'un sezgisel keşif yöntemini kullanarak iddialar geliştirmek iyi bir yol olarak görünüyor. Ancak Karen'ın hikâyesini güçlü bir kanıt olarak öne çıkarmak istiyorum.

Her zaman "nitel ortalama" diye bir şey olup olmadığını ve analizde nitel ortalamanın herhangi bir değeri olup olmadığını merak etmişimdir. Nicel çalışmalarda herhangi bir ortalama, yanıtların dağılımındaki çeşitliliği ihmal eder, bunun yerine "ortalama" veya tipik olanı gösterir. Fakat nitel araştırmada bunu yapacaksanız, verilerinizi nicelleştirebilirsiniz. (Hazır bu konudan bahsederken, acaba "nitel ortanca" diye bir şeyden söz edilebilir mi?)

Çalışma ile ilgili kişisel veya etik ikilemleriniz hakkında düşünün ve yazın.

Katılımcıların insan olduğu hemen hemen her çalışmada farklı büyüklüklerde etik sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu ikilemlerin çoğu, katılımcıların görüşmelerde beklenmedik bir şekilde söylediklerine veya araştırmacının değerleri, tutumları ve inanç sistemiyle çelişen özelliklere dair alandaki gözlemlerine bağlı olarak çoğunlukla görmezden gelinir. Yansıtma bu hususlarda sürekli dikkatli olmanızı sağlar ve olası çözüm yolları üretmeniz. için beyin fırtınası yapmanıza yardımcı olabilir. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir

24 Mart 2014
ETİK: UÇ DURUMLAR krş. BİREYSEL ÖRNEKLER

Bu anketin onam formunda, araştırma sonrasındaki izleme sürecinde izin verirlerse araştırma ekibinden birinin katılımcılarla irtibat kurabileceği belirtildi. Karen, bu konuyla ilgili olumlu cevap yazmış, ancak geçmişiyle ilgili bildiklerimden ötürü ona cevap verme ve özellikle de telefonda konuşma konusunda kendimi rahat hissetmiyorum. Karen'ınki kuşkusuz örnek bir durum; ancak, sırf bu kadar ağır ya da şok edici olmasından dolayı bu durumu kullanmış olmak istemiyorum. Araştırmadaki 234 katılımcıdan sadece iki kişi daha benzer deneyimler hakkında yazdı - Drama "hayatımı nasıl kurtardı?" Bunlar uç durumlar mı? Yoksa sanatın insan gelişimi için ne kadar etkili olduğuna dair güçlü kanıtlar

mı? Zaman zaman müdafilik bu tür hikâyeleri gerektirir. Ancak bazıları bu durumların oldukça dramatik olduğunu ve ironik bir şekilde bu durumların geneli temsil etmediğini düşünebilir.

Çalışmanın gelecekte ne yönde ilerleyebileceğiyle ilgili düşünün ve yazın.

Her nitel araştırma projesi doğası gereği eşsizdir ve birikerek ilerler. Katılımcılarla daha çok görüşme yaptığınız ve onları doğal sosyal ortamlarında gözlemlediğiniz zaman, gelecekteki olası araştırmalar için daha fazla fikir üretirsiniz. Veri toplama ve analiz süreçleri ilerledikçe, araştırmanızdaki eksik unsurları keşfedebilirsiniz veya ek veri toplama ihtiyacı duyabilirsiniz. Hatta başlangıçtaki bütün yaklaşımınızı yeniden şekillendirebilir ve araştırdığınız olay veya süreç hakkında yeni bir "kavrayış geliştirebilirsiniz. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart 2014
GELECEK İÇİN ÖNERİLER: EK LİTERATÜR İNCELEMESİ
Tiyatro eğitimi literatürünü inceleme konusunda oldukça iyi iş çıkardığımı düşünüyorum çünkü katılımcılarımızda gözlediğimiz pek çok şey literatürdeki araştırmalarda zaten belirtilmiş. Drama terapisi konusunda kesinlikle yetersizim ve olayı yaşayanların söylemlerini olması gerektiği gibi kullanamadım, bu nedenle Karen'ın özel durumu için bu alanlar keşfedilmeye değer olabilir. Ankette katılan diğer katılımcılar onun kadar açık sözlü olmadı ancak bu herkesin her şeyi bu kadar aleni bir şekilde ifşa ettiği anlamına gelmiyor.
Aklıma yeni bir fikir geldi: Anahtar sözcük olarak "iyileşme." Aramalarda bunu kontrol et ve bununla ilgili bir çalışma olup olmadığına bak.

Araştırma boyunca ürettiğiniz tüm analitik notlar hakkında düşünün ve yazın (meta-notlar)

Corbin ve Strauss (2015) başlangıçta yazılan notların basit ve betimleyici bir şekilde başlama eğilimi gösterdiğini, daha sonraki notların ise daha kalıcı ve soyut hale geldiğini belirtmektedir. Bu durum kendiliğinden olabilse de araştırmacı bilinçli olarak bunu başarmak zorundadır. Araştırma boyunca gözlemlenen ve geliştirilen şeyleri stratejik olarak özetleyen, bütünleştiren ve revize eden "meta notları" oluşturmak için araştırma sürecinde geliştirdiğiniz notları düzenli olarak gözden geçirin. Bu yöntem aynı zamanda araştırmacıya araştırma ve devam eden analiz sürecine ilişkin bir "gerçeklik kontrolü" yapma olanağı da sağlar. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart 2014
METANOT: KIRILGANLIK, İNCİNEBİLİRLİK, DAYANIKLILIK
Araştırma boyunca oluşturduğum notları gözden geçirdikten sonra, "DEFOLU MAL" koduna çok fazla odaklandığımı fark ettim. Sağlık draması ile ilgili bir başka çalışmamda, bu türden önemli temaların insanların "kırılganlıkları, incinebilirlikleri ve dayanıklıkları" üzerine odaklandıklarını gördüm. Bu araştırmada bir lisedeki drama/konuşma etkinliğine katılan herkes başlangıçta kırılgan, hasar görmüş ya da travma geçirmiş değildi. Ancak bu öğrenciler etkinliklere katıldıktan sonra, sınıf içi ya da dışı sanatsal deneyimleri esnasında sunum ve performans için bir izleyici kitlesi önüne çıktıklarında kendilerini açmaları *istendi*. Ankete katılan hemen hemen herkes, lisedeki bu tür deneyimlerin onlara bir çeşit dayanıklılık özelliği katan yaşam boyu GÜVEN hissi sağladığını söylemişlerdir.

Tam burslu olarak aldığı üniversite diploması, yıllar süren evliliği, evlat edindiği çocuklar ve hâlihazırda üniversitedeki idari pozisyonuna ilişkin yazdıklarından sonra Karen'inki kesinlikle bir başarı hikâyesidir.

Araştırma sorularınıza verdiğiniz geçici yanıtlar hakkında düşünün ve yazın.

Analiz süreci ilerledikçe, araştırmanızın öncül (önceden belirlenmiş) araştırma sorularına, amaçlarına ve hedeflerine odaklanmak, projenizin rotasından sapmamanızı sağlayacaktır. İşe asıl soruyu yazarak başlayın ve ilerleyen süreçlerde cevapları ayrıntılı bir şekilde ele alın. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart 2014

ARAŞTIRMA SORUSU: YAŞAMBOYU ETKİ

Bu çalışmada cevap aranan soru şudur: Lisede tiyatro/konuşma sınıflarına ve/veya ilgili ders dışı etkinliklere katılmak, mezuniyet sonrasında yetişkinleri olumlu yönde nasıl etkilemektedir? Karen, lisedeki tiyatro öğretmeninin, kariyer yapmasını ve üniversite derecesi almasını sağlayan bursu kazanmasına nasıl yardım ettiğini anketin sonlarında yazmıştı. Lisede, erişkin gelişim çağındaki kritik bir dönemde, bir sanat formu olarak tiyatro "yaşam kurtaran terapi" gibiydi. Sanırım ailesindeki çalkantıların neden olduğu yaraların iyileşmesi biraz zaman aldı ve şimdi 50'li yaşlarındayken bu yaralardan tamamen kurtulup kurtulmadığını merak ediyorum. Ancak, ergenlik döneminde tiyatro, ona farklı karakterleri canlandırma fırsatı sunarak ihtiyaç duyduğu duygusal boşalmayı "yüksek sesle haykırma" fırsatı sundu.

Çalışmanızın nihaî raporu hakkında düşünün ve yazın.

Genişletilmiş analitik notlar, çalışmanın nihaî raporunu bütünleştirmek için sağlam düşünce yazıları haline gelebilir. "Yüksek sesle yazdıkça" kendinizi kolayca düzenlenebilecek ve bitmiş metnin içine doğrudan eklenebilecek bölümler derlerken bulabilirsiniz. Analitik not yazmayı ayrıca, ileride yazacağınız nihaî raporun organizasyonu, yapısı ve içeriği üzerinde düşünmek için bir araç olarak kullanabilirsiniz. Yönteminiz ve yönteminizin hedefleri ile uyuşan notlar geliştirin. Örneğin, çalışma ile bir kuram geliştirmeyi hedefliyorsanız, merkezi/ana kategoriyi, özelliklerini ve boyutlarını ele alan nihaî rapor notları oluşturun. Çalışma fenomenolojik ise, olgunun özüne ve esaslarına odaklanın. Potansiyel okurlarınızın çalıştıkları disipline özgü ilgilerine de hitap etmeye dikkat edin. Örneğin eğitim alanında çalışanlar iletişim alanında çalışanlara göre, öğrencilerin geleceğini belirleyen sınavların politikaları ve sonuçlarıyla daha fazla ilgilenebilirler. Örnek bir analitik not şöyle yazılabilir:

24 Mart 2014

NİHAÎ RAPOR: BİR ALINTI YELPAZESİ

Tiyatronun/konuşmanın tüm toplumsal rahatsızlıkların ilacı olduğu gibi abartı bir iddia ile inandırıcılığımızı yitirmemek adına, hayat boyu etkisinin değişkenliğini göstermek oldukça önemlidir. Konu ile ilgili bir katılımcının yazdıklarından, "Gerçekten benim yetişkin yaşamımı değiştirmedi." kısmını alıntılamalıyım; sonrasında başka bir katılımcının yazdıklarından, "Tiyatroya dâhil olmak hayatımı değiştirmedi gibi hissetmeme rağmen lise yaşantımı kesinlikle değiştirdi. Tiyatro çok çalıştığım, eğlendiğim ve sabırsızlıkla beklediğim bir şeydi." kısmını almalıyım. Son bir örnek alıntı olarak, drama öğretmenini "Hayatımdaki en büyük etkilerden biri ... Onun rehberliği olmasaydı, hayatım bugünkünden muhtemelen çok farklı olurdu diye düşünüyorum." diyen bir internet strateji danışmanının yanıtını alsam iyi olur.

Okuyucuyu en fazla etkiyebilecek alıntılar, "Tiyatro ve konuşma benim ve kardeşimin hayatımızı kurtardı." diye itiraf eden film editörüne ve "Benim için hayat kurtarıcı bir te-

daviydi." diyen Karen'a ait. Karen'ın ankete verdiği yanıtlarda kapsamlı bir açıklama yok - Karen'ın hikâyesini bir bağlama oturtmak ve tüm anlatılanları ve öyküyü derli toplu bir senaryo içinde sunmak zorundayım. Karen'ın ifadelerine kısaca değinip geçmek istemiyorum, aslında onun etkileyici hikâyesine raporda daha fazla yer vermek istiyorum.

Seçilen BDNVAY kullanım kılavuzları, analiz ilerledikçe bilgi paylaşımı yapmak ve ortaya çıkan yeni fikirler hakkında bilgi alışverişinde bulunmak için, notların araştırma ekibindeki farklı kişiler tarafından okunmasını önerir. Richards (2015), BDNVAY ile yapılan kod aramaları, sorgular ve benzeri incelemelerin not alma yoluyla araştırmacı tarafından belgelenmeye ve yansıtılmaya değer olduğunu belirtmektedir.

Özetlemek gerekirse, analitik notlar araştırmacıya şu konularda düşünme ve yazma olanağı fırsatı sunar:

- katılımcılarla ve/veya olgularla olan kişisel bağlantınız
- kod tercihleriniz ve işlemsel tanımları
- katılımcıların rutinlerinleri, ritüelleri, kuralları, rolleri ve ilişkileri
- ortaya çıkan örüntüler, kategoriler, temalar, kavramlar ve iddialar
- kodlar, örüntüler, kategoriler, temalar, kavramlar ve iddialar arasındaki olası bağlar ve süreçler (bağlantılar, ilişkiler, örtüşmeler, akışlar)
- ortaya çıkan veya ilgili mevcut kuram
- araştırmayla ilgili yaşanan sorunlar
- araştırmayla ilgili kişisel ya da etik ikilemler
- araştırmanın gelecekte ne yönde ilerleyeceği
- araştırma sürecinde üretilen notlar (metanotlar)
- araştırma sorularınıza verdiğiniz geçici yanıtlar
- araştırmanın nihaî raporu

Birks, Chapman ve Francis (2008), analitik not yazımının genel amaçlarını hatırlamak için İngilizce "MEMO (NOT)" kelimesinin ilk harflerinden oluşan güzel bir akrostiş örneği sunmuştur:

M[apping research activity] – Araştırma etkinliklerinin haritalanması (araştırmanın tasarım ve yürütülmesi ile ilgili karar verme süreçlerinin bir dış denetleyici gibi belgelenmesi)

E[xtracting meaning] – Veriden anlam çıkarma (analiz ve yorumlama, kavramlar, iddialar, kuramlar)

M[aintaining momentum] – İvmeyi sürdürmek (araştırmanın evrimsel yolculuğu boyunca araştırmacının bakış açıları ve yansıtma becerisi)

O[pening communication] – İletişimi başlatma (araştırma ekibi üyeleri arasında)

Yansıtma ve kırılma

Nitel verilerin analizi kırılma metaforu kullanılarak açıklanabilir (O'Connor, 2007). Kırılma, aynada yansıyan gerçekliği ve araştırmacının baktığı merceği birleştiren bir bakış açısı sunar. Bu bakış açısı;

> çukur ve kırık; yer yer görüşü engelleyen, bazen üzerine gelen ışınları dağıtan bir içbükey mercek, bazen de bir noktada toplayan dışbükey bir mercek olarak görev görür. Bu nedenle, beklenmedik ve orantısız görüntüler getirebilir. Aynanın içine giren görüntüyü aynen yansıtmaz, kasıtlı olarak bazı şeyleri öne çıkarır, diğerlerini ise gizler. Neyin ortaya çıkacağını ve neyin gizli kalacağını ... öngörmek mümkün değildir. (s. 8)

Sorunlu, belirsiz ve karmaşık konular *hakkında* yazdığınızda kristal berraklığın ortaya çıkacağının garantisi yoktur. Ancak bu yaklaşım, çok boyutlu sosyal dünyaya ilişkin derin bir farkındalık yaratacak sezgisel bir keşif ve bulanık olana yeniden odaklanmaya başlamanızı sağlayacak bir taktik görevi görür.

Nihayetinde analitik not yazma, kodlama aşamasından çalışmanıza ilişkin daha formel ifadeler yazma aşamasına geçiş sürecidir (bkz. 6. Bölüm). Yukarıda değinilen başlıklara ilişkin yansıtmalarınız ve kırılmalarınız bir bütün olarak, çalışmanızın sunumunu belirleyen bir dizi ana fikrin şekillenmesi açısından potansiyel materyalleri oluşturur. Önemli analitik notlar, verilerinizi titizlikle yansıtmanızı sağlayarak analizin niteliğine katkıda bulunabilir. Stern (2007) "eğer veriler, kuram geliştirme sürecinin tuğlaları ise, notlar çimentosudur" (s. 119) der. Birks ve Mills (2015) ise notları analitik makinanın "yağına" ve "çalışma sürecini kayıt altına alan bir dizi enstantaneye" (s. 40) benzetmektedir.

ANALİTİK NOTLARIN KODLANMASI VE KATEGORİZE EDİLMESİ

Çalışmadan elde edilen analitik notlar, içeriklerine göre kodlanabilir ve sınıflandırılabilir. Gibson ve Hartman (2014, Bölüm 11) notların *sınıflandırılmasının* yalnızca düzenleme amaçlı değil aynı zamanda yazınızın yapıtaşı olan unsurların ana hatlarını oluşturan analitik bir eylem olduğunu vurgulamaktadır. Yukarıda verilen örneklerdeki tanımlayıcı başlıklar İLİŞKİ AĞLARINA, ORTAYA ÇIKAN ÖRÜNTÜLERE, KATEGORİLERE, TEMALARA, KAVRAMLARA, İDDİALARINIZA, ETİK VE META NOTLARA ilişkin yansıtma yaparak ilişkili notları kendi içinde gruplamanızı sağlar. Alt başlıklarınız ise alt kodlar ya da temalar olarak işlev görür ve içeriği araştırmanıza özgü gruplar halinde alt kategorilere (örneğin belirli katılımcılar için yazdığınız analitik notlar, belli kod grupları, geliştirdiğiniz belli kuramlar vb.) ayırmanıza yarar. BDNVAY programları verilerinizi düzenli bir şekilde gözden geçirmeniz ve yansıtmanız için bu sınıflandırma özelliklerini size sunar.

Analitik notlar, kodları ve kategorileri oluşturur

Kodlama yöntemlerini açıklarken sıkça belirttiğim ilkelerden biri şudur: Verinizin bir bölümünü kodladıktan ve kodları farklı listeler halinde sınıfladıktan sonra bile, *analitik not yazma işi, ilave bir kod ve kategori oluşturma yöntemi olarak işlev görür*. Verilerinize atadığınız belli kodlar ile ilgili notlar yazarak daha iyi kodlar keşfedebilirsiniz. Belli bir veriye ilişkin spesifik bir kodla ilgili kafa karışıklığı yaşadığınızda, not yazma süreci sayesinde birden mükemmel bir koda ulaşabilirsiniz. Bazı kodların nasıl kümelenmiş ya da birbirleriyle ilişkili göründüğü hakkında not yazarken bile bu kodlarla ilgili bir kategori tanımlanabilir. Kodlar ya da kategoriler sadece görüşme dökümlerinin sayfa boşluklarında ya da başlıklarında olmazlar, aynı zamanda analitik notlar *içerisine* de gömülüdürler. Corbin ve Straus (2015), *Basics of Qualitative Research* adlı kitaplarının dördüncü baskısında bu prosedüre ilişkin titiz ve detaylı hazırlanmış örnekler sunarlar.

Verinin döngüsel olarak toplanması, kodlanması ve analitik notlarının yazılması birbirinden bağımsız doğrusal süreçler değildir, "bir araştırmanın başından sonuna kadar sürekli olarak belirsizliğini koruyan iç içe girmiş" (Glaser ve Strauss, 1967, s. 43) süreçlerdir. Bu, temellendirilmiş kuramın başlıca yazarları olan Barney G. Glaser ve Anselm L. Strauss tarafından geliştirilen en önemli ilkelerden biridir ve daha sonraları Juliet Corbin, Kathy Charmaz, Adele E. Clarke ve Janice Morse tarafından kaleme alınan çalışmalarda daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bryant ve Charmaz'ın (2007) editörlüğünü yaptığı *The Sage Handbook of Grounded Theory* adlı eser bu yönteme ilişkin geniş çaplı makalelerin derlendiği belki de alanda en çok kabul gören kaynaktır.

TEMELLENDİRİLMİŞ KURAM VE KODLAMA ESASLARI

Kısaca ifade etmek gerekirse 1960'lı yıllarda geliştirilen temellendirilmiş kuram, yöntemsel açıdan nitel araştırmaya yönelik ilk sistematik yaklaşımlardan biri olarak kabul edilmektedir. Süreç genellikle orijinal veriler üzerine "temellendirilmiş" olan ya da bu verilerde kök salan bir kuramın geliştirilmesiyle sonuçlanan, bir dizi kümülatif kodlama döngüsü yoluyla verilere belirli kod türlerinin atanmasını içeren ayrıntılı bir analitik odaklanmayı kapsar. Morse (2012) yöntemin özellikle "hastalık geçişlerinde gerçekleşen değişimleri -sağlıktan hastalığa ve ölüme, hastalıktan sağlığa- ya da sağlığı koruma sürecinde" (s. 23) not almak için uygulanabilir olduğunu belirtmektedir. Strauss ve Corbin (1998) temellendirilmiş kuram için en azından ayrıntılı kodlamanın yapıldığı 10 görüşme veya gözlemin gerekli olduğunu önermektedir, ancak diğer yöntembilimciler en az 20, 30 ya da 40 ayrı görüşme yapılmasını önermektedir. Temellendirilmiş kuram çalışmalarımdan birinde (Saldaña, 1995) 15 genç katılımcıdan elde ettiğim görüşme verilerini değerlendirdim ve bu veri seti çalışmamın ana kategorisi ve bu kategorinin özellikleri ile boyutlarını yapılandırmama yetecek değişkenliği sundu.

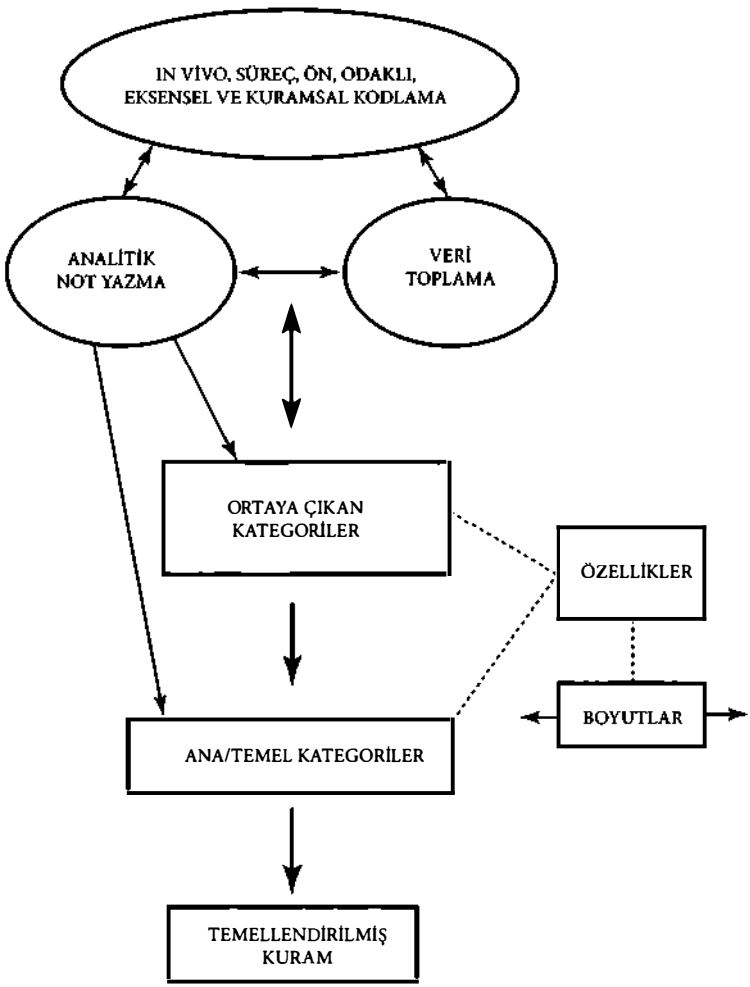
Bu kodlama el kitabında, temellendirilmiş kuramın kodlama düzeni altı ana yöntemden oluşturulmuştur (bu yöntemlerin hepsi temellendirilmiş kuram dışındaki çalışmalarda da kullanılabilir): In Vivo, Süreç, Ön, Odaklı, Eksensel ve Kuramsal Kodlama. (Daha önceki yayınlarda Ön Kodlama "Açık" Kodlama olarak ve Kuramsal Kodlama ise "Seçici" Kodlama olarak ifade edilmişti.)

In Vivo, Süreç ve Ön Kodlama, verileri tek tek kodlanmış veri parçalarına ayıran ya da bölen, başlangıç düzeyindeki veri analizinde kullanılan ilk döngü kodlama yöntemleridir. Odaklı, Eksensel ve Kuramsal kodlama ise ikinci döngü yöntemleridir. Bu yöntemler veri analizinin sonraki aşamalarında yapılan ve kodların hem kelime-kelime hem de metaforik olarak sürekli karşılaştırılması, yeniden organize edilmesi ya da "odaklanılması" yoluyla kategorilere dönüştürüldüğü, diğerlerinin etrafında döndüğü "eksen" kategorilerin geliştirilmesi için bazılarının öncelendirildiği ve bunların temellendirilmiş kuramın temellerini açıklayan bir merkezi ya da ana kategoriyi oluşturmak için birleştirildiği süreç. Kategorilerin aynı zamanda benzer kodlanan verilerin ranjını ya da dağılımını yansıtan "özellikleri" ve "boyutları" vardır.

Yukarıda değinilen altı kodlama yönteminin her biri ileriki bölümlerde açıklanmıştır, ancak burada belirtilmesi gereken nokta devam eden kodlama süreçlerinin analitik not yazma, notların yeniden organize edilmesi ve çalışmanın nihaî raporu ile bütünleştirilmesi ile karşılıklı ilişki içerisinde olduğudur. Gordon-Finlayson'un (2010) belirttiği üzere "kodlama basitçe yansıtmanın (not yazma yoluyla) gerçekleştiği bir yapıdır. *Temellendirilmiş kuramın asıl lokomotifi kodlama değil, not yazmadır*" (s. 164, vurgu eserin orijinalindedir). Glaser ve Holton (2004) ise "Analitik notlar kategoriler ve/veya kategorilerin

özellikleri arasındaki ilişkilere dair hipotezler sunar ve kuramı oluşturmak için araştırmacının bu ilişkileri diğer kategori kümelerinin içerisine bütünleştirmeye başlamasını sağlar." diyerek bir adım öteye gider.

Şekil 2.2'de "klasik" temellendirilmiş kuram oluşturma sürecine kaynaklık etmek üzere geliştirilmiş oldukça indirgemeci ve basit bir model gösterilmiştir. Şekilde özellikle analitik not yazmanın, kuram oluşturmanın önemli aşamaları ile nasıl bağlantılı bir unsur olduğu görülmektedir.

Şekil 2.2 "Klasik" temellendirilmiş kuram geliştirme için basit bir model

İlerleyen sayfalarda kodlama bölümlerinde yer alan analitik not alma örneklerini olabildiğince azalttım. Çünkü şahsen araştırma yöntemleri kitaplarında okuduğum uzun örneklerin oldukça spesifik ve yorucu olduğunu düşünüyorum. Aynı veriye ilişkin analitik not alma sürecinin ilk kodlama döngüsünden ikinci kodlama döngüsüne kadar nasıl bir seyir izlendiğini görmek istiyorsanız, Ön, Odaklı, Eksensel ve Kuramsal Kodlama bölümlerine bakın.

GÖRSEL VERİLERİN ANALİZİ

Bazıları için fotoğrafların, belgelerin, yazılı materyallerin (dergi, broşür vb.), internet sayfalarının, videoların/filmlerin, çocuk çizimlerinin, televizyon yayınlarının ve alan araştırmasının fiziksel ortamı ve eşyaları dışındaki öğelerinin (oda dekoru, mimari, katılımcıların kıyafetleri ve aksesuarları vs.) analiz edilmesi oldukça güçtür. Göstergebilim analizi (semiyotik) gibi görsel sunumların analizine ilişkin (ör. Gibson & Brown, 2009; Grbich, 2013) mevcut bazı kodlama çerçeveleri olmasına rağmen, görsel verilerin analizi için en iyi yolun sezgilere dayalı sorgulama yaparak ve stratejik sorular sorarak veriye bütüncül ve yorumlayıcı bir bakış açısıyla yaklaşmak olduğunu düşünüyorum. Tek kelimelik ya da kısa ifadelerden oluşan kodlar yerine (nitel içerik analizi gibi bir yaklaşım kullanılmak isteniyorsa yine de mümkündür), araştırmacının alan notları ve analitik notlarla belgelenmiş görsele ilişkin dikkatli incelemeleri ve yansıtmaları sayesinde görsel veriye *eşlik eden* dil-temelli veriler ortaya çıkar. Ne gariptir ki resimler ve imgelerden "ne anladığımızı" dile getirmek için sözcükleri kullanmamız gereklidir. Bu nedenle sosyal yaşama ait görüntüleri belgelemek için kullandığımız tüm tanımlayıcı sözcükler ve yorumlar zengin ve dinamik sözcüklerden oluşmalıdır. Gee (2011) yazılı metinleri analiz etmek için kullandığımız söylem analizinin, görsel materyallerin analizi için de geçerli olduğunu belirtmektedir (s. 188).

Aşağıda birkaç görsel materyal türü için önerilen bazı analitik yaklaşımlara kısaca değinilmiştir. İlave kaynaklar için bölüm sonunda yer alan *Rehber Niteliğindeki Örnek Çalışmalar* başlığına bakınız.

Fotoğraflar

Görsel verileri kodlamanız gerektiğinde, örneğin genellikle belirli unsurların sistematik bir şekilde sayılması, indekslenmesi ve sınıflandırılmasını gerektiren geleneksel etnografi ya da içerik analizi gibi bir araştırma yürüttüğünüzde Dilbilgisel, Temel ve Duyuşsal Yöntemlerden (bkz. Bölüm 3) birini seçmenizi öneririm. Uygulayacağınız kodlama türü, çalışmanıza ve veri analizinize yön veren araştırma sorularınız ile ilişkili olmalıdır. Örneğin Duygu Kodlama, görsellerin modu ve tonu ya da resimlerde yer alan katılımcıların duygularına odaklanırken, Betimsel Kodlama ve Alt Kodlama içeriğe ilişkin ayrıntılı bir envanter çıkartır. İçeriğe bağlı olarak alt kodlarla etiketlenen başlıca kodlar gibi görsel tasarım unsurları da kodlamaya uygundur. Örneğin:

ÇİZGİ Kodu; Örnek Alt Kodlar DİYAGONAL, EĞİMLİ, DEĞİŞKEN

DOKU Kodu; Örnek Alt Kodlar PÜRÜZLÜ, METALİK, KADİFEMSİ

RENK Kodu; Örnek Alt Kodlar KOYU MOR, SOLUK KAHVERENGİ TONLARI, BELİRGİN TONLAR

KOMPOZİSYON Kodu; Örnek Alt Kodlar KALABALIK, DENGELİ, MİNİMALİST

Dijital fotoğraflar veri kayıtlarının bir parçası olarak ve anlık analitik referans için alan notları ile ilgili metinlere doğrudan yapıştırılabilir. Bazı BDNVAY programları, dijital bir fotoğrafın belirli bir alanını seçmenizi ve seçtiğiniz bölgeye bir kod atamanızı sağlar.

Fotoğrafları ve diğer görsel verileri, sözel metinler için izlediğimin *tersi* bir sırayla analiz etmeyi tercih ederim. Görsel verilerin analizine kodlarla başlamam. Onun yerine görsele ilişkin ilk izlenimimi ve bütüncül yorumumu gösteren kısa hatırlatıcı ve analitik notlarla başlarım. Sonrasında fotoğraflardaki destekleyici ayrıntılara (kişisel iddialarımı doğrulayan ya da yanlışlayan kanıtlar) bakarak görsel okumamın ne derece güvenilir olduğunu değerlendiririm. Analitik metin oluşturuldukça, görsele ilişkin yorumlardan hareketle notlar içerisinden kodlar türetirim. Ayrıca fotoğrafı yorumlarken görüntünün ana mesajını açıklamak adına fotoğrafa bir başlık veririm. Bu da Veriyi Temalandırmanın bir yoludur (bkz. Bölüm 3).

Şekil 2.3'te ticari bir yolcu gemisindeki gezinti galerisinin içinden, fotoğraf makinesi zemin kattan tavana odaklanarak çekilen bir fotoğraf yer almaktadır. Benim fotoğrafa ilişkin almış olduğum ilk notlar (ilk izlenime ve açık yorumlarıma ilişkin serbest yazım) şöyle:

Vay be! Mekân oldukça lüks. İnsanları etkilemek için yapılmış, çok klas ve sanatsal bir tasarım.

Şekil 2.3 Ticari bir yolcu gemisindeki gezinti galerisinin tavanı (fotoğraf yazar tarafından çekilmiştir)

Daha formel bir analitik not, alınan kısa notlara ve resmin kendisine ilişkin daha detaylı bilgiler verir. Tasarım öğelerinin aşağıdaki başlıklarda kod olarak kullanıldığına dikkat ediniz:

30 Ocak 2014
GÖRSEL PERFORMANS: BİR YOLCU GEMİSİNİN SKENOGRAFİSİ
Bazen eski lüks dünyayı; zengin cilalı ahşaplar, peluş kumaşlar, avizeler ve mum ışığı şeklinde düşünürüz. Ancak çağımızda lüks dünya artık cam, parlak metaller, boyalı ay-

nalar ve LED renkli ışıklar demektir. Klasik sanat tasarım çizgileri ve şekilleri, sert ancak parlak, yansıtıcı yüzeylerle ve modern eğlence teknolojisi ile birleştirildiğinde, geçmiş ile bugün buluşur.

Fotoğrafta, açık ALANIN büyüklüğü mekânın alabildiğine genişletilebildiğini gösteriyor. Küçük parlak spot IŞIKLARI mekâna sıcaklık katarken, LED noktalar için soğuk renklerin kullanılması yıldızlı bir gökyüzü havası katıyor ve bu durum ALAN yanılsamasını genişletiyor. Altın metal şeritlerle kaplı yontulmuş buzlu cam yansımalı yüzeylerin yanına yerleştirilmiş DOKULAR geleneksel olarak soğuk fakat kavisli HATLAR ile yumuşatılmış. Mekâna ilişkin genel görünüm hem modern hem de klasik – klasik HATLARLA modern DOKULARIN karması bir "bilim-kurgu tasarım".

Bu fotoğraf için başlığım: Eski Dünya Yeni Dünyayla Buluşuyor.

Fotoğraflardaki insan katılımcıların yüz ifadelerinin, beden dillerinin, kıyafetlerinin, diğer insanlar ve çevreleriyle olan mekânsal ilişkilerinin ve diğer bilinen bağlamsal unsurların (örn. fotoğrafın çekilmesinden hemen önceki ve sonraki eylemler, katılımcıların biyografileri, fotoğrafçının kimliği) analiz edilmesi gerekir. Şekil 2.4'de bir gemi gezisinin oturma alanındaki evli bir çiftin fotoğrafı yer almakta. İlk izlenime ilişkin notlarım şöyle:

Şekil 2.4 Bir yolcu gemisinin salonundaki evli bir çift (fotoğraf yazar tarafından çekilmiştir; bireyler kimliklerinin gizli tutulmasını istedi)

Neşeyle kahkaha attıkları bir anlarında fotoğraflanan mutlu, rahat bir çift. Resmin mesajı "huzurlu ve neşeli."

Analitik not, araştırmacı tarafından düşülen notları genişletir ve katılımcının davranışlarına ve araştırmacının bu davranışlara ilişkin çıkarımlarına odaklanır. Başlıklarda kullandığınız kodları veya anahtar sözcükleri bir yere not etmeyi unutmayın.

1 Şubat 2014
İLİŞKİLER: UYUMLU BİRLİKTELİK

Bağlam: Fotoğraftakiler Temmuz 2013'te bir Alaska yolcu gemisinde seyahat eden orta sınıf, çalışan, 40'lı yaşlarının ortalarında evli bir çift. Çiftin iki çocuğu geminin gözetimli çocuk bakım merkezinde oynuyorlar. Bir arkadaş öğlen sonrasında gemi güvertesindeki salonda bir kahve molasında fotoğrafı çekti ve her ikisinin de doğal bir şekilde güldüğü anı yakaladı.

Yorumlar: Çiftin bu kadar RAHAT görünmesi beni şaşırttı. Koca ellerini başının arkasında birleştirmiş, sanki dikey olarak uzanıyormuş gibi, süveterinin kıvrımı düzgün bir şekilde BÜKÜLÜYOR ve gözleri uyumak için kapanmış gibi. Kadın saçlarını serbestçe aşağı salmış ve önündeki bir fincan çay da bir KEYİF anı olduğunu gösteriyor. Her ikisi de yumuşak tonlarda kıyafetler giymiş ve düz yüzeye sahip kumaşlarıyla giysilerinin DOKULARI bile birbirine benzer. Giydikleri kıyafetler sadece soğuk hava için değil aynı zamanda rahat hissedebilmek için.

Çiftlerin zaman içerisinde sadece benimsedikleri değerlerin değil aynı zamanda YÜZ ÖZELLİKLERİNİN de birbirlerine benzediğini duymuştum, çünkü hem benzer durumlara benzer tepkiler geliştirler hem de yüz ifadelerini birlikte yeniden şekillendirirler. Resimdeki çiftin birbirlerine UYUMLARINI ve aidiyetlerini pekiştiren ortak bir YÜZ tipleri var gibi. Günlük kıyafet tercihleri bile RENK ve KUMAŞ konusunda TEKTİPLEŞMİŞ. Bu bağlamda fiziksel yakınlığa gerek yoktur – bu gemide, ALAN bir lüks ve onlar da bu fırsatı değerlendiriyorlar. Fakat aralarındaki tesadüfi negatif ALAN bile oransal dağılmış, sanki aynı pozda birbirlerine daha yakın yerleştirilebilirlermiş ve UYUMLU BİRLİKTELİKLERİ bozulmayacakmış gibi duruyor.

Fotoğraf Başlığı: Kahkahayla Uzanmak

Alan notlarında veya bir arşivde muhafaza edilen görsel veriye ilişkin analitik notlar yazmak ve bu verileri tekrar tekrar gözden geçirmek, nitel araştırmalarda daha uygun yaklaşımlardır. Çünkü bu, görsel malzemenin ögelerine, nüanslarına ve karmaşıklığına detaylı ancak seçici olarak dikkat etmeye ve eserin bütünlüğünü daha kapsamlı bir şekilde yorumlamaya izin verir. Clark (2011, s. 142) fotoğraf, çizim, kolaj ve diğer sanatsal ürünler gibi katılımcı tarafından üretilen görsel eserlerin isim (yani üretildikten *sonra* araştırmacı tarafından analiz edilen nesneler) olarak değil fiiller gibi, yani sanatsal ürünün yaratılması *esnasında* katılımcılar ile birlikte incelenen ve ardından katılımcıların kendi çalışmalarına ilişkin yorumları ve anlamlandırmalarına yer verilen süreçler olarak görülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Nasıl ki iki kişi okudukları bir metni aynı şekilde yorumlayamazlarsa, bir görseli de aynı şekilde yorumlayamazlar. Görsel unsurlara ilişkin analiz yaparken her birimiz, geçmiş tecrübelerimizi, değerler sistemimizi, alan uzmanlığımızı ve dolayısıyla kişisel tepkilerimizi, yansıtmalarımızı ve eğilimlerimizi işe koşarız. Spencer (2011), görsel unsurlara ilişkin yapılan okumalarda "ayrıntılı tanımlama" analitik anlatıları olarak adlandırılan sosyolojik bir anlayışın benimsenmesi gerektiğini savunmaktadır: "Görsel araştırmada 'ustalık', tümevarımcı kuvvetler (toplanan verilerin kendi kendini anlatmasına izin verme) ve tümdengelimci kuvvetler (kuramsal modellerden ve kavramlardan türetilen ilkeleri yapılandırma, düzenleme) arasında bir denge gerektirir" (s. 132).

Belgeler ve eşyalar

Belgeler, yazarlarının ilgilerini ve bakış açılarını yansıttıkları için eleştirel olarak incelenmeleri gereken "sosyal ürünlerdir" (Hammersley & Atkinson, 2007, s. 130) ve "kasıtlı ya da kasıtsız olarak değerleri ve ideolojileri" yansıtırlar (Hitchcock & Hughes, 1995, s. 231). Özellikle resmi belgeler "güç, meşruiyet ve gerçekliğin sergilendiği alanlardır" (Lindlof & Taylor, 2011, s. 232). Araştırma yöntemleri dersimi alan öğrencilerimle, öğretmenler tarafından hazırlanan ders kitapçıkları gibi basılı materyalleri analiz ettiğimde, onlara, "Belgenin görünüşü ve içeriğine ilişkin çıkarımlarınızdan hareketle bana bu belgeyi oluşturan kişi hakkında bir şeyler söyleyin." diyorum. Öğrencilerimin materyali hazırlayan kişi hakkında hiçbir bilgisi yok ancak ben materyali hazırlayan kişiyi tanıyorum. Öğrencilerimin verdiği yanıtlardan yazarın cinsiyeti ("Bu belgeyi oluşturan yazarın kadın mı erkek mi olduğuna inanmanıza neler sebep oldu?"), eğitim düzeyi ("Sözcük dağarcığı ve anlatım biçimi yazar hakkında size ne tür bilgiler veriyor?"), değer sistemi ("Yazar için neyin önemli olduğunu düşünüyorsunuz?") ve düşünme biçimi ("Kullandığı tasarım, düzen, renk seçimi ve yazı tipi yazarın çalışma etiği hakkında ne tür bilgiler veriyor?") gibi konular hakkında neler söyleyebildiklerini değerlendiriyorum. Belgedeki "ipuçlarını" yazarının kişilik profilini çıkarmak için tümevarımsal, uzaklaşımsal, tümdengelimsel ve retrodüktif olarak okurken öğrencilerin kavrayışları oldukça yüksektir.

Ürettiğimiz ürünlerin kim olduğumuzu belirlediği kuramını kabul ederseniz, kendimiz için oluşturduğumuz ortamların da kim olduğumuzu şekillendirdiğini söyleyebiliriz. Çalışma alanı, ofis ve ev gibi kişisel ortamlar, kullanıcının/sahibinin topladığı, oluşturduğu, devraldığı ve/veya satın aldığı malzemeleri veya eşyaları içerir. Her bir eşya oraya nasıl geldiği ile ilgili bir maziye ve varlığına ilişkin bir sebebe ya da anlama sahiptir. Ortamların; organizasyon, bakım, temizlik, aydınlatma, renk ve diğer tasarım unsurları gibi belli mikro öğelere ilişkin ayrıntıların bir bütün olarak nasıl bir araya getirildiğine bağlı makro bir "görünümü" ve "hisleri" vardır. Yeni bir ortama girdiğimde aklımda oluşan ilk analitik iş, "Burada çalışan/yaşayan insan ya da insanlar hakkında bana bir şeyler söyle." olur. Bir mekânda görsel olarak dikkatimizi çeken önemli öğelerle ilgili rehbere sorular sorabileceğimiz ve cevaplarını alacağımız bir gezi turu olsa ve bu turda o mekânda yaşayan bireyler bize eşlik etse, o mekânın sakinleri ve o mekândaki eşyalar hakkında çok şey öğrenebiliriz. Ortamın farklı bölümleri ile ilgili dijital fotoğraf çekme izni alabilirsek, sonrasında görsel belgeler analitik not alma yoluyla bize daha fazla yansıtma ve anlamlandırma olanağı sağlar. Bir ortamdaki her bir unsurun kapsamlı bir listesini çıkarmamıza gerek yoktur, ancak görsel analizlerimde benimsediğim en temel ilke, "Bu ortama ilişkin ilk ve genel izlenimim nedir ve hangi detaylar bu izlenimi edinmeme neden oldu?" sorusunu cevaplamaktır.

Clarke'ın (2005) temellendirilmiş kuram yaklaşımı, eşyalarda gizli olan ve alan notlarımızda belgelenmiş olan sosyal dünyamıza ait maddi unsurların analiz edilmesi gerektiğini vurgular. Clarke ayrıca ön görsel söylem/materyal analizinde, kodlamanın önemli olmadığını bunun yerine yorumlamanın ve analitik not yazmanın kritik önemde olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle önemli olan aslında daha sonra analiz edilmek üzere kodlanmış olan notların kendisi, yani araştırmacının anlatımlarıdır.

Canlı ve videoya kaydedilmiş görüntüler

Alan çalışmasında görselleri genellikle metinsel anlatımlar yoluyla belgeleriz. Örnek olarak aşağıda genç bir aktörün lisede oynadığı modern bir komediye ait üç boyutlu, hareketli görseller üzerine yazılmış alan notları sunulmuştur. Doğal sosyal yaşamın gözlemlenmesinin aksine, canlı veya videoya kaydedilmiş tiyatro performansının gözlemlenmesinde aktörün bedeni ve sesiyle sergilediği hem planlı hem de doğaçlama oyunculuk göz önünde bulundurulur.

> Diğer aktörlerle karşılaştırıldığında, Barry'nin hareketleri keskin, canlı ve ekonomiktir. Kompozisyonlarda durgun pozlar sergiliyor, seyircinin dikkatini cezbetmiyor. Sesi açık, kuvvetli, telaffuzu iyi, ses aralığı geniş ve çeşitli. Dinamik, enerjisi yüksek, diyaloğu oldukça gerçekçi. Halatla ilgili bir hata olduğunda (setin düşen bir parçası) bile durumu iyi idare ediyor. Diğer aktörlerin aksine, "yürürken ayağı dolaşmıyor," başıboş dolanmıyor ve sallanmıyor. Diğerleri abartılı rol yapıyor, komik anları kaçırıyor, konuşmaları bazen özensiz ve duyulması güç. Lider vasfıyla Barry'nin varlığı kendini hissettiriyor. Yakışıklı görünüyor, bir süredir uzun olan saçını kısa kestirmiş, genç bir futbol oyuncusunun sağlam fiziğine sahip.

Bu yazılı görsel (ve sözel) veri setinin sayfa kenarlarına kodlama yapmaktansa, bu alan notu hakkında yazılacak aşağıdaki gibi bir analitik not görsel söylemler üzerine odaklanabilir:

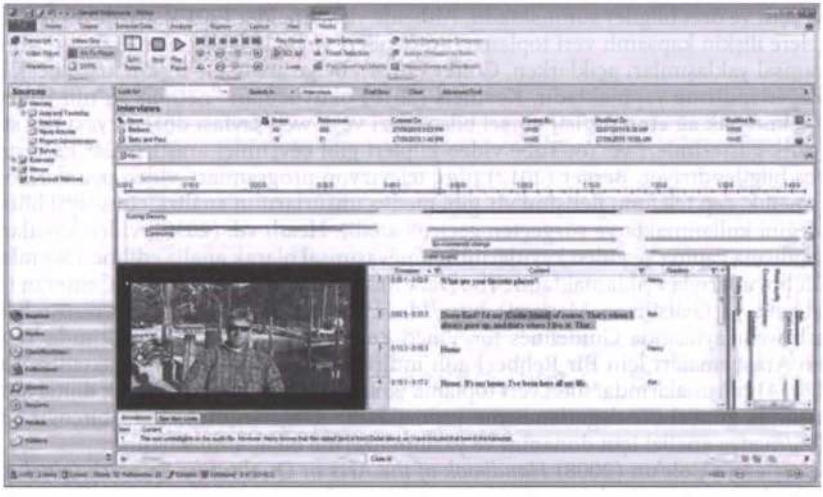
> 10 Kasım 2011
> GÖRSEL VERİ: BARRY'NİN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ
>
> Howard Gardner'ın belirttiği üzere iyi bir aktörün "kinestetik zekâsı" olmalıdır. Bir lise aktörü olarak Barry, sahnede iken bunun ziyadesiyle farkında olduğunu gösteriyor, oysa günlük hayatta rahat ve hatta "tıknaz." Performansınız sırasında vücudunuzun yaptığı her şeyin uyumu ve bunun bilinci olarak tanımlayabileceğimiz bu zekâ, kaynağını üstbilişten ve teknikten alır. Herkes, hatta üniversite düzeyindeki aktörler bile bu becerilere sahip değildir.
>
> Hollywood'un erkek ünlülerinin çoğunluğu yakışıklıdır, kaslı bir vücut yapıları vardır ve fiziksel görünümleri hayran kitlelerini etkiler. Güzel ve günlük yaşamda popülerdirler. Sınıfta, ders başlamadan önce Barry'yi çevreleyen kızlar olduğunu gözlemledim. "Esas oğlan" rolü sadece oyunda önemli bir rol oynamak anlamına gelmez, aynı zamanda planlı bir etkinliğe katılmaya istekli olan başkalarına öncülük etme anlamına da gelir. Vücut özelliklerinin farkında ancak bu konuda böbürlenmiyor ve bu da karizmasına ve görünüşüne ayrı bir hava katıyor. Lisedeyken (ve yetişkinlik döneminde), iyi bir görünüşünüz varsa, avantajlı olursunuz. Bu durumda onun için kullandığım etiket/kod: RAHATLATICI GÜVEN.

Dijital fotoğrafın durağan görüntüsü, ayrıntılı bir görsel analiz yapmanızı sağlar. Ancak Walsh vd. (2007), bir davranışa ait dijital video verisinin pek çok kez kodlanabileceğini çünkü her oynattığınızda "harekete" ilişkin farklı yönlere ait ayrıntılara odaklanmanızı sağladığını belirtmektedir. Heath vd. (2010) ise videonun kodlanması ve sınıflandırılmasına karşıdır. Bunun yerine "konuşma, görüntü ve beden dilinin karşılıklı etkileşimini içeren sosyal eylem ve etkileşimi" destekleyen analitik tümevarımsal bir yaklaşımı savunmaktadır (s. 9). Kısa video fragmanları; bir sayfa boyunca dikey olarak akan konuşma

analizi dökümleri ve yüz analizi, odak noktaları, jestler, mimikler ve nesneleri/eşyaları kullanma becerisi gibi unsurların bir sayfa boyunca yatay olarak akan görsel kayıtlarının betimsel dökümleri yardımıyla mikro analize tabi tutulur.

İkili video analizi, bulguların doğruluğunu ve inandırıcılığını daha iyi yapmanızı sağlar ve daha güçlü sonuçlar üretir. Çalışmalarımdan bir tanesinde, yetişkinlerle birlikte rol yapan bir çocuk videosunu inceledim. Videoyu bir araştırma görevlisi ile birlikte izledim ve her ikimiz de gözlediklerimizle ilgili alan notlarına benzer bireysel notlar aldık. Gözlemlerimizi tartışmak ve karşılaştırmak, benzerliklerimizi ve herhangi birimiz tarafından kaçırdığımız bir şey olup olmadığını ortaya koymak için 60 dakikalık videoyu her 10 dakikada bir durdurduk. Gerektiğinde analitik bir bakış açısı oluşturmak ya da bulgularımız arasındaki anlaşmazlıkları gidermek için videoyu geri sardık. Her 10 dakikalık bölümde yaptığımız yansıtmalar, "kısa sohbetler" yapmamızı ve çocukların yetişkinlerle nasıl etkileşimde bulunduğu konusunda fikir birliğine varmamızı sağladı. Fikir alışverişi ve gelişimi, tek başımıza üretebileceğimizden daha zengin sonuçlar ortaya koydu.

Eğer bir video/film için kodlama sistemleri kullanıyorsa, analize sadece içerik alınmaz. İçeriğin sanatsal etkisini değerlendirmek için kullanılan film yapım teknikleri de (ör. EL MİKROFONU, ODAKLANMA, FİLM KARELERİ ARASI HIZLI GEÇİŞLER, ÇÖZÜLME, SESLENDİRME) analize dâhil edilmelidir. Walsh vd. (2007) ve Silver ve Lewins (2014) dijital videoları kodlamak için birçok yazılım programı (örn. Transana, The Observer) önermektedir. Bu araştırmacılar aynı zamanda her bir programın maliyeti, sürümü ve kullanım kolaylığı gibi sınırlılıklarından da bahsetmektedir. Farklı BDNVAY programları (örn. ATLAS.ti ve NVivo) da metinler dışındaki dijital videoların ve fotoğrafların kodlanabilmesi için programa aktarılmasına ve kaydedilmesine olanak tanır. Şekil 2.5'te görsel verilerin kodlanması sürecini gösteren bir NVivo ekran görüntüsü yer almaktadır. Friese (2014), dijital verileri tam olarak analiz edebilmek için bir videonun transkriptinden (dökümünden) yapılacak kodlama yerine doğrudan video dosyasını kodlamayı önermektedir (s. 103).

Şekil 2.5 NVivo programında video kodlamayı gösteren bir ekran görüntüsü (NVivo/QSR International Pty Ltd. izni ile; www.qsrinternational.com)

Genel olarak, bir araştırmacının yaptığı video analizi, bir video kameranın ve oynatıcının işlevleriyle karşılaştırılabilir. Gözleriniz büyük resmi ve küçük ayrıntıları yakalamak için içe ve dışa doğru yakınlaşabilir. Gerektiğinde, hareketin ayrıntılarını ve nüanslarını ayrıntılı bir şekilde incelemek için videoyu durdurabilir, bir bölümü ağır çekimde oynatabilir veya döngüsel olarak tekrar oynatmak üzere seçebilirsiniz. Videonuzla ilgili yazılı analiziniz orijinal görüntülere eşlik eden altyazı veya DVD film müziği yorumu gibidir.

Önerilen rehber niteliğindeki çalışmalar

Literatürde nitel araştırmacılar için görsel medya ve materyallerin analizi konusunda daha ayrıntılı yaklaşımların anlatıldığı kitaplar bulunmaktadır. Clarke (2005) *Durumsal Analiz* kitabındaki "Görsel Söylemlerin Resmedilmesi" başlıklı bölümünde, analiz yapılırken göz önünde bulundurulması gereken bir dizi soru listesi sunmuştur. Bu sorular estetik beceri perspektifinden ("Resimdeki renk varyasyonu dikkatinizi resme vermenizi nasıl sağladı?") bağlamsal ve eleştirel okumalara ("Resim bu dünyada ne işe yarar? Örtülü bir şekilde ve açıkça normalleştirilen nedir?) kadar değişen bir kapsamdan oluşmaktadır (ss. 227–228). Thomson (2008) ve Freeman ve Mathison (2009, ss. 156–163), çocukların çizimleri ve katılımcılar tarafından oluşturulan fotoğraf ve medyanın nasıl analiz edileceğine ilişkin mükemmel bir rehber ve soru listesi sunmaktadır ("Resimlerin daha büyük düşüncelerle, değerlerle, olaylarla, kültürel yapılarla ilişkisi nedir?"). Hammersley ve Atkinson (2007) iç mekânların etnografik bakış açısıyla nasıl analiz edileceğine ilişkin oldukça kapsamlı bir rehber sunmaktadır. Berger (2014), kişisel eşyalarımızın ve maddesel kültürün anlam ve değerlerini yorumlamak için günlük nesnelerin ve eserlerin sosyolojik, psikolojik, antropolojik ve diğer disiplinlerin bakış açısından nasıl analiz edilebileceğini mükemmel bir şekilde açıklamaktadır.

Grbich (2013), görsel unsurların ve medya araçlarının analizi konusunda genel bir bakış açısı ve özet bilgiler sunmaktadır. Altheide ve Schneider (2013), basılı ve elektronik belgelere ilişkin kapsamlı veri toplama protokolleri ve bu belgelerin analizlerine yönelik kavramsal yaklaşımları açıklarken, Coffey (2014), belge analizine ilişkin kısa ancak özlü bir değerlendirme yapmaktadır. Kozinets (2010) okuyucuları "netnografi"nin [İnternet veya teknolojik ağ etnografisi] görsel bileşenleri veya web sayfası düzeni, yazı tipi stilleri, grafik gösterimleri ve YouTube video klipleri gibi çevrimiçi araştırmalar konusunda hızlıca bilgilendiriyor. Berger (2012) film, televizyon programları, video oyunları, basılı reklamcılık, cep telefonu iletişimi vb. gibi medya unsurlarının analizi için sosyal bilimler merceğini kullanmakta ve süzgeçten geçirmektedir. Heath vd. (2010), video kayıtları ile ilgili çalışma yapma ve video kayıtlarının tümevarımsal olarak analiz edilmesi konularını bütün boyutlarıyla açıklamaktadır. The Data Research and Development Center'ın (Veri Araştırma ve Geliştirme Merkezi) http://drdc.uchicago.edu/what/video-research.html adresli web sayfasında Guidelines for Video Research in Education (Eğitimde Yapılan Video Araştırmaları İçin Bir Rehber) adlı indirilebilen bir belge sunulmaktadır. Paulus vd. (2014) çalışmalarında, nitel veri toplama ve analizi için kullanılabilecek dijital araçlar konusunda güncel bir değerlendirme yapmaktadır. Değerlendirmelerin birçoğu görsel analizi/medya analizi için donanım ve yazılım üzerine odaklanmaktadır.

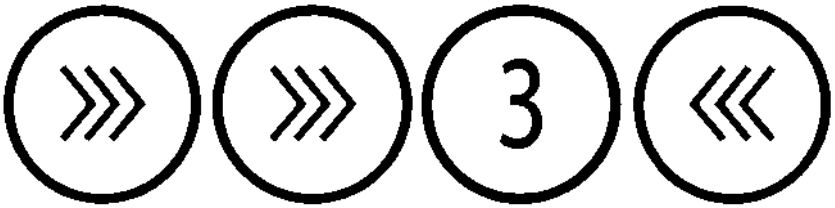
Knowles ve Cole'un (2008) *Handbook of the Arts in Qualitative Research (Nitel Araştırmalarda Sanat El Kitabı)* fotoğrafçılık, video ve diğer popüler görsel türler için ilave okumalar sunarken, Margolis ve Pauwels (2011) tarafından yazılan ve etkili pek çok yazarın bir araya geldiği *The Sage Handbook of Visual Research Methods'ta (Görsel Araştırma Yöntemleri Sage El Kitabı)* bölümlerde konu ile ilgili tartışmalar okunabilir. Sanat tarihi

ve eleştirisi, sinema çalışmaları, moda tasarımı, mimari, dijital fotoğrafçılık ve diğer ilgili alanlardaki genel giriş kitapları bile, analitik çalışmalarınızı destekleyecek; çizgi, renk, doku, ışıklandırma, simetri, kompozisyon ve diğer unsurlar gibi tasarım ilkeleri konusundaki bilgi birikiminizi artırabilir.

Bir tiyatro sanatçısı olarak sahne tasarımı için eğitildim, bu nedenle etnografik çalışma yöntemlerimde görsel okur-yazarlık "aşina olduğum" bir durumdu. Farklı medya araçları yoluyla aktarılan günümüz görsel kültürleri hepimize varsayılan olarak görsel okur-yazarlığı, yani görsellere, bunların sunum ve temsillerine ilişkin aşırı bir farkındalığı öğretmekte ve dayatmaktadırlar. Görsel verileri analiz etmek için yapmış olduğum sistematik yöntem okumalarım sonunda, insanların düşünce ve yorumlamaya ilişkin gizil ve içgüdüsel yeteneklerine rakip olacak doyurucu başka bir yaklaşım bulamadım. Görsel materyalleri analiz ederken ve analiz sonuçlarınızı yazarken sezgisel ve bütünsel düşüncelerinize güvenin, bir diğer ifadeyle "organik araştırma" olarak adlandırabileceğimiz bir kişisel karşılık metodolojisi kullanın.

Bir sonraki bölüm, ilk döngü kodlama yöntemleri ve nitel araştırmanız için en uygun olan kodlama yöntemini seçme konusunda bu el kitabından nasıl faydalanabileceğinizi anlatan genel bir açıklama ile başlamaktadır.

BDNVAY linkleri, kod listeleri ve kod örneklerini de içeren zengin kaynaklara ulaşmak için **https://study.sagepub.com/saldanacoding3e** adresine gitmeyi unutmayın; ücretsiz SAGE dergi makalelerini, örnek mülakat transkriptlerini ve grup alıştırmalarını seçin.

Birinci Döngü Kodlama Yöntemleri

BÖLÜM ÖZETİ

Bu bölümde öncelikle, analitik çalışmanızda bir ya da daha fazla belirli kodlama yöntemlerini seçerken göz önünde bulundurmanız gereken unsurlar anlatılacaktır. Daha sonra 26 birinci döngü kodlama yönteminin profili sunulacaktır. Her bir profilde şunlara yer verilecektir: Kaynaklar, Açıklama, Uygulama, Örnek, Analiz ve Notlar.

KODLAMA DÖNGÜLERİ

Bir metnin tiyatroya aktarımıyla ilgili bir deyiş vardır: "Oyunlar yazılmaz - *yeniden* yazılır." Bunun nitel araştırmacılar için karşılığı şöyledir: "Veri kodlanmaz - *yeniden* kodlanır." Bazı yöntembilimciler bir çalışmada kodların aşamalı bir şekilde arıtılması sürecini, "aşamalar," "seviyeler" ya da "geribildirim çevrimleri" gibi tanımlamalarda ifade ederler. Fakat bana göre, kodlamanın doğası (veriyi veriyle, veriyi kodla, kodu kodla, kodu kategoriyle, kategoriyi kategoriyle, kategoriyi yeniden veriyle karşılaştırma vs.) nitel analitik sürecin doğrusaldan ziyade döngüsel olduğunu göstermektedir.

Bu el kitabında kodlama yöntemleri, birinci döngü ve ikinci döngü kodlama yöntemleri olmak üzere iki ana bölüme ayrılmış olup ayrıca her iki bölümdeki yöntemleri içeren bir de melez yöntem mevcuttur (bkz. Şekil 3.1).

BİRİNCİ DÖNGÜ KODLAMA YÖNTEMLERİ

Dilbilgisel (Grammatical) Yöntemler
- Nitelik Kodlama (attribute coding)
- Büyüklük Kodlama (magnitude coding)
- Alt Kodlama (subcoding)
- Eşzamanlı Kodlama (simultaneous coding)

Temel (Elemental) Yöntemler
- Yapısal Kodlama (structural coding)
- Betimsel Kodlama (descriptive coding)
- In Vivo Kodlama (In Vivo coding)
- Süreç Kodlama (process coding)
- Ön Kodlama (initial coding)
- Kavram Kodlama (concept coding)

Duyuşsal (Affective) Yöntemler
- Duygu Kodlama (emotion coding)
- Değer Kodlama (values coding)
- Karşıtlık Kodlama (versus coding)
- Değerlendirme Kodlaması (evaluation coding)

Edebiyat ve Dil (Literary and Language Methods) Temelli Yöntemler
- Dramatürjik Kodlama (dramaturgical coding)
- Motif Kodlama (motif coding)
- Öyküsel Kodlama (narrative coding)
- Sözel Değişim Kodlaması (verbal exhange coding)

Keşfedici (Exploratory) Yöntemler
- Bütüncül Kodlama (holistic coding)
- Geçici Kodlama (provisional coding)
- Hipotez Kodlama (hypothesis coding)

Prosedür (Procedural) Temelli Yöntemler
- Protokol Kodlama (protocol coding)
- KMT (Kültürel Materyaller Taslağı) Kodlama (outline of cultural materials coding)
- Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama (domain and taxonomic coding)
- Nedensellik Kodlama (causation coding)

Veriyi Temalandırma (Themeing the Data)

BİRİNCİ DÖNGÜDEN İKİNCİYE KODLAMA YÖNTEMİ

Eklektik Kodlama (eclectic coding)

İKİNCİ DÖNGÜ KODLAMA YÖNTEMLERİ

Örüntü Kodlama (pattern coding)
Odaklı Kodlama (focused coding)
Eksensel Kodlama (axial coding)
Kuramsal Kodlama (theoretical coding)
Açımlayıcı Kodlama (elaborative coding)
Boylamsal Kodlama (longitudinal coding)

Şekil 3.1 Birinci döngü ve ikinci döngü kodlama yöntemleri (açıklamalar için bkz. Ek A)

Birinci döngü yöntemleri verinin ilk kodlanma sürecinde gerçekleşen ve yedi alt kategoriye ayrılan süreçlerden oluşur: Dilbilgisel, Temel, Duyuşsal, Edebiyat ve Dil Temelli, Keşfedici, Prosedür Temelli yöntemler ve Veriyi Temalandırma olarak adlandırılan profil. Her bir alt kategorinin ana özellikleri bu bölümde kısa girişler halinde açıklanacaktır ve ayrıca Ek A'da da açıklamalar bulunmaktadır. Birinci döngü yöntemlerinin büyük bir kısmı oldukça anlaşılırdır.

İkinci döngü yöntemleri (bkz. Bölüm 5) sınıflama, önceleme, bütünleştirme, sentezleme, özetleme, kavramsallaştırma ve kuram inşa etme gibi analitik beceriler gerektirdiği için biraz daha zorlayıcıdır. Eğer özenli bir birinci kodlama (ve yeniden kodlama) döngüsü sonucunda kodladığınız verilere hâkimseniz, ikinci döngü kodlamaya geçişiniz çok daha kolay olacaktır. Fakat unutmayınız ki uygulamanız gereken tek yöntem kodlar değildir. Ünlü antropologlar George ve Luise Splinder'ın (1992) da ifade ettikleri üzere, "Önceden belirlenmiş gözlem kategorileri ya da herhangi bir veri toplama aracı ile elde edilen veriden daha önemli olabilecek ince ayrımları ve farkları ancak bir insan gözlemci görebilir. ... Belirli yaşantılar/olaylar insan yaşamında sonsuz bir şekilde tekrar eder, ancak yine de her bir olay eşsizdir" (ss. 66-67). Bu nedenle kodlamadan önce, kodlama esnasında ve kodlama sonrasında analitik notlar yazmak, kritik bir analitik sezgisel keşfetme süreci halini alır (bkz. Bölüm 2).

Bu bölüm el kitabının en uzun bölümüdür ve böyle olmak zorundadır, çünkü sırf kullanışlı olsun diye bölümü daha kısa iki ya da üç bölüme ayırmak, yöntemleri de yapay bir şekilde ayırmayı gerektirirdi. Yöntemlerin tamamı aslında tek bir büyük kategorinin parçasıdır ancak işlevlerine göre farklı alt kategorilere ayrılmıştır.

UYGUN KODLAMA YÖNTEM(LER)İNİ SEÇMEK

Hangi kodlama yöntem(ler)i (özellikle çoğul seçeneğine dikkatinizi çekerim) çalışmanıza uygundur? İzin verirseniz bu soruya nitel araştırmalarda çok sık tekrarladığımız bilgece ancak yorucu bir öneriyle cevap vereyim: "Duruma göre değişir." Ünlü yöntembilimci Michael Quinn Patton (2015) bu durumu şu şekilde açıklar: "Her bir nitel araştırma biricik olduğu için, kullanılacak analitik yaklaşım da biricik olacaktır" (s. 522). Bu el kitabının başlarında belirttiğim gibi, ben de dâhil hiç kimse, nitel verinin kodlanmasında "en iyi" yolun hangisi olduğu konusunda nihaî otorite olduğunu iddia edemez.

Çalışmanızın doğası ve amaçlarına bağlı olarak, verinizdeki karmaşık süreçler ve fenomenleri açıklamak için bir yöntemin tek başına yeterli olacağını ya da iki veya daha fazla yönteme ihtiyacınız olacağını görebilirsiniz (bkz. Eklektik Kodlama, Bölüm 4). Bu el kitabında tanıtılan kodlama yöntemlerinin çoğu birbirinden tümüyle ayrı değildir, hatta bazıları işlev bakımından örtüşür; ihtiyaç halinde bazıları "birleştirilip eşleştirilebilir." Ancak, bir çalışmada çok sayıda yöntemi kullanarak (örn. birinci döngü yöntemlerinin 10'unu birlikte) ya da uyumsuz yöntemleri birleştirerek (örn. Keşfedici Yöntemler ile Prosedür Temelli Yöntemler) analitik suları bulandırmamaya dikkat edin.

Öncelikle nitel araştırmaya yeni başlayanlar için çeşitli bağlamlarla ilgili bir dizi cevap sunmama izin verin.

Kodlama kararları üzerine çeşitli bakış açıları

Hangi kodlama yöntem(ler)i çalışmanız için uygundur? Kimileri kodlamanın veriyi dikkatle okuma ve yeniden okuma süreciyle başlayıp, bu süreç eşliğinde devam etmesi

gerektiği görüşündedirler, çünkü bu şekilde yalnızca kodlama sisteminizde değil, bilinçaltınızda da bir anda kavrayışların gelişmesini sağlayacak bağlantılar oluşur (DeWalt & DeWalt, 2011). Kimileri her çalışmada, hesap verebilirliği, derinliği ve genişliği geliştirmek için birden fazla kodlama yönteminin ve en az iki farklı analitik yaklaşımın denenmesi gerektiği görüşündedirler (Coffey & Atkinson, 1996; Leech & Onwuegbuzie, 2005; Mello, 2002). Konuşma ve söylem analizi gibi bazı araştırma türlerinde kodlama hiç işe koşulmayıp, sadece verinin ayrıntılı dökümlerine ve veri ile ilgili kapsamlı analitik notlara yer verilir (Gee vd., 1992). Kimileri ise metnin anlamı ve metindeki temaların fenomenolojik yorumuna dayanmak için veriyi kodlamaktan tümüyle vazgeçerler (van Manen, 1990; Wertz vd., 2011). Kimileri kodlamanın performans etnografisi ve öyküsel sorgulama gibi yeni yorumlayıcı nitel araştırma metodolojileri ile bağdaşmayan aykırı bir eylem olduğu görüşündedirler (Hendry, 2007; Lawrance-Lightfoot & Davis, 1997). Kimileri ise kurallarla belirlenmiş kodlama yöntemlerinin tümüyle mekanik, nafile ve amaçsız olduğuna (Dey, 1999), basite indirgeyen kapalı bir sistem olduğuna ve post-yapısal araştırma yaklaşımları açısından bir "fiyasko" olduğuna (Jackson & Mazzei, 2012, s. ix) ve hatta anlam inşa etme bakımından "yıkıcı" ve "katı" olduğuna inanırlar (Packer, 2011, ss. 79, 235). Benim gibi bazıları ise, belirli nitel araştırmalarda kodlamanın gerekli olduğuna ve karşılığını verdiğine inanırlar, ancak hangi kodlama yöntem(ler)inin (şayet varsa) en uygun olduğunu ve bizi anlamlı bir analize götürebileceğini belirlemeden önce ilk veri toplama ve gözden geçirme sürecinde açık bir tavır sergilemeyi arzularlar. Bu kişisel yaklaşımı "pragmatik seçicilik" olarak adlandırıyorum.

Araştırma sorusunun uyumu

Hangi kodlama yöntem(ler)i çalışmanız için uygundur? Ana ve alt araştırma sorularınızın –ve dolayısıyla aradığınız cevapların– doğası yapacağınız belirli kodlama tercih(ler)i üzerinde etkilidir. Trede ve Higgs (2009) araştırma sorularının nasıl ontolojik, epistemolojik ve diğer tutumlarla uyumlu hâle getirilmesi gerektiğini değerlendirmişlerdir: "Araştırma soruları, bir sorgulamanın değerlerini, dünya görüşünü ve istikametini içinde barındırır. Araştırma soruları aynı zamanda ne tür bir bilginin üretileceğinin belirlenmesinde de etkilidir" (s. 18).

Örneğin, ontolojik sorular katılımcıların zihnindeki gerçekliklerinin doğasına yöneliktir, dolayısıyla bununla uyumlu araştırma soruları şu şekilde yazılabilir: "...nın doğası nedir?", "....'a ilişkin yaşanmış deneyimler nelerdir?" ve "... olmak nasıl bir şey?" Bu tür sorular veride bulunan kişiye özgü ve yoruma dayalı anlamların keşfedilmesini gerektirir. Gerçekliğin doğasına ilişkin görüşleri kataloglayıp açıklayabilecek başlıca kodlama yöntemleri arasında In Vivo, Süreç, Duygu, Değer, Dramatürjik ve/veya Odaklı Kodlama ile Veriyi Temalandırma yöntemleri sayılabilir.

Epistemolojik sorular, ilgili fenomeni anlamaya ve bilmeye yönelik kuramlarla ilgilidir. Bununla uyumlu araştırma soruları şu şekilde yazılabilir: " ... nasıl olur?", "... olmak ne anlama gelir?" ve "...yı neler etkiler?" Bu tür sorular veriden hareketle katılımcıların eylemlerinin/süreçlerin ve bakış açılarının keşfedilmesini gerektirir. Bu epistemolojileri kataloglayıp açıklayabilecek başlıca kodlama yöntemleri arasında Betimsel, Süreç, Ön, Karşıtlık, Değerlendirme, Dramatürjik, Alan ve Sınıflandırıcı, Nedensellik ve/veya Örüntü Kodlama ile Veriyi Temalandırma yöntemleri yer alır.

Bunların tümü tabii ki sadece yarım yamalak ve farazi soru cümlelerine dayalı verilen birkaç kodlama tavsiyesidir. Buradaki asıl mesele sorduğunuz soru *formlarına* bağlı ola-

rak hangi kodlama yöntem(ler)inin ihtiyaç duyduğunuz *türde* cevaplar üreteceğini titizlikle değerlendirmenizdir.

Paradigmatik, kavramsal ve metodolojik değerlendirmeler

Hangi kodlama yöntem(ler)i çalışmanız için uygundur? Belirli kodlama yöntem(ler) i kararları veri korpusunun ilk gözden geçirilme sürecinin başında, esnasında ve/veya sonrasında ortaya çıkabilir. Çocuklarla yürüttüğüm bir çalışmada (Saldaña, 2005b) çocukların seslerine yer vermek ve analizi onların bakış açılarına dayandırmak için ağırlıklı olarak In Vivo kodlama kullanıldı. (In Vivo kodlar kod olarak araştırmacı tarafından oluşturulan sözcük ya da ifadeler yerine doğrudan katılımcıların dilini kullanırlar.) Bu seçim eleştirel etnografik desenin bir parçası olarak önceden yapılmıştı. Böylece, kodlama kararı çalışmanın paradigma ya da kuramsal yaklaşımına dayalı olarak verilmişti. Fakat öğretmenlerle yürüttüğüm bir başka projede (Hager, Maier, O'Hara, Ott & Saldaña, 2000) görüşme kayıtlarının dökümü ve alan notlarının gerilim ve güç sorunları ile dolu olduğunu fark ettikten *sonra* Karşıtlık Kodlama (ÖĞRETMENLER krş. YÖNETİCİLER gibi katılımcılararası ya da katılımcıların kendi içlerindeki fiili ya da kavramsal çatışmaları yansıtan ifadeler) kullandım. Böylece kodlama yöntemine ilişkin karar, çalışma esnasında *ortaya çıkan kavramsal çerçeveye* dayanarak verildi. Yine yürüttüğüm bir boylamsal etnografik çalışmada (Saldaña, 1997) başlangıçta farklı kodlama yöntemlerini birleştirip eşleştirdim (Eklektik Kodlama) çünkü ne olup bittiğinden ve dolayısıyla ne aradığımdan tam olarak emin değildim. Daha sonra Betimsel Kodlama asıl kodlama yöntemim oldu *ve* 20 ayı aşkın bir sürede topladığım çok çeşitli türde veri (görüşme kayıtlarının dökümleri, alan notları, dokümanlar vs.) olduğu için zaman içerisinde katılımcının yaşam seyrindeki değişimi takip etmemi sağlayacak Boylamsal Kodlama yöntemine ihtiyaç duydum. Dolayısıyla bu örneklerde kodlama kararları çalışmanın metodolojik ihtiyaçları doğrultusunda verilmiş oldu.

Kodlama ve apriori amaçlar

Hangi kodlama yöntem(ler)i çalışmanız için uygundur? Bazı yöntembilimciler kodlama yöntem(ler)ine yönelik tercihlerin ve hatta geçici bir kodlar listesinin, çalışmanızın kavramsal çerçevesi ya da paradigması ile uyumlu kılınması ve doğrudan araştırma soruları ve amaçlarına yönelik bir analizi mümkün kılması için önceden belirlenmesi gerektiği yönünde tavsiyede bulunurlar (bkz. Yapısal, Geçici, Hipotez, Protokol ve Açımlayıcı Kodlama). Eğer amacınız bir fenomen ya da sürece dair *yeni* bir kuram geliştirmekse, bu durumda klasik ya da yeniden tasarlanmış temellendirilmiş kuram ve ona eşlik eden kodlama yöntemleri –In Vivo Kodlama, Süreç Kodlama, Ön Kodlama, Odaklı Kodlama, Eksensel Kodlama ve Kuramsal Kodlama– önerilen ancak zaruri olmayan seçeneklerinizdir. (Bu kodlama profillerinin örnekler ve analiz kısımlarında belirli bir durumun birinci döngü kodlama yöntemlerinden ikinci döngü kodlama yöntemlerine doğru nasıl ilerlediğini göstermek için aynı katılımcı ve onun verilerine bağlı kaldım.)

Fakat iyi niyetli bazı araştırma amaçlarının oldukça sorunlu olduğu sonradan ortaya çıkabilir. Örneğin, *kimlik*, farklı disiplinlere göre –bazen de kişiye göre– birçok farklı yaklaşımla ele alınabilen ve çoklu tanımı olan bir kavramdır (ya da yapı, süreç, fenomen, vs.). Psikoloji, sosyoloji, antropoloji, insan gelişimi, eğitim, çocuk çalışmaları, feminist

çalışmalar, kültürel çalışmalar, eşicinsellik çalışmaları, görsel çalışmalar gibi çalışma alanlarının her birinde *kimliğin* ne anlama geldiği ve neyi kapsadığına dair disipline özgü araştırmacı toplulukları, alanyazın, kuramlar ve sözlü gelenekler vardır. Multidisipliner okumalarımda, bu oldukça karmaşık kavrama dair bakış açılarının ne kadar çeşitli olduğunu ve "neredeyse ama tam da değil" gibi bir anlayışın hakim olduğunu gözlemledim. İnsan özellikleri (cinsiyet, yaş, etnisite vs.), kültür, değerler, tutumlar ve inançlarla ilgili önceden belirlenmiş kodlar kimlik üzerine yapılacak çalışmaların büyük ihtimalle en vazgeçilmez unsurlarıdır.

Fakat daha sonra neyin daha az ya da çok önemli olacağı, araştırılanın kim olduğu ve araştırmacının kim olduğuna bağlıdır. Kimileri kimliğin bir var olma durumu olduğunu, kimileri ise kimliğin bir var olma süreci olduğunu söyleyecektir. Kimileri kimliğin bir insanın geçmişinin birikimi olduğunu, kimileri ise kendimizi şimdiki zamanda nasıl gördüğümüz ve gelecekteki olası benliklerimizi nasıl tasavvur ettiğimizin kimlik olduğunu söylerler. Kimileri, kimliğin kişinin kendi benliğine ait bir duygu olduğunu; diğerleri ise kimliğin kişiyi başkaları ile benzer ve başkalarından farklı kılan şeyler olduğunu söyler. Kimileri kimliğin anlattığınız kişisel öykülerden oluştuğunu; diğerleri ise başkaları ile kurduğunuz kişilerarası ilişkilerden oluştuğunu söyler. *Kişilik* başkalarına atfettiğiniz bir şeydir, fakat kimlik kendinize atfettiğiniz bir şeydir.

Kimileri, kimliğin yaptığınız şey olduğunu söyler; kimileri ise değer verdiğiniz ve inandığınız şeyler olduğunu; kimileri, nasıl bir performans gösterdiğinizin kimlik olduğunu söylerken kimileri ise sahip olduğunuz ve tükettiğiniz şeylerin kimliğiniz olduğunu söyler. Kimileri, kimliğin kategorilere ayrılabileceğini söyler; diğerleri bütüncül olduğunu; kimileri bir tasarı olduğunu; diğerleri ise farklı sosyal bağlamlarda değişen çoklu formlardan oluştuğunu söyler. Kimileri, kimliğin kültürel; kimileri politik ve kimileri ise sosyolojik olduğunu söyler. Bununla birlikte kimliğin analitik bileşenleri farklı ama ayrılmaz olduğundan dolayı, kimileri kimliğin yukarıdakilerin hepsi olduğunu; kimileri bunlardan bazıları ve aynı zamanda daha da fazlası olduğunu söyleyecektir. Burada anlatılmak istenen şey şudur: *Kimlik nasıl tanımlanıyorsa öyle var olur*. Bu nedenle eğer apriori kodlar kullanıyorsanız, kimlikle ilgili kodları verinize uygulamadan önce kimliğin ne anlama geldiği üzerinde oldukça derin düşünmek zorundasınız.

Karma yöntem çalışmalarında kodlama

Hangi kodlama yöntem(ler)i çalışmanız için uygundur? Uygulayacağınız kodlama yöntem(ler)ine bağlı olarak, seçiminiz sayısal dönüşüm ve dönüştürme olasılıkları içerebilir. Karma yöntem çalışmaları son zamanlarda (Creswell & Plano, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010; Vogt vd., 2014) nitel verinin bazen istatistiksel analiz (frekans ve yüzde gibi betimsel hesaplamalar) ya da ölçme araçları geliştirmek için nasıl "nicelleştirilebileceğini" incelemektedir. Ana kodlar ve hatta katılımcıların görüşmelerinden yapılan önemli alıntılar, cevaplayanların farklı sayısal değerlerden birini seçmelerinin istendiği ölçek maddeleri yazmada bir çıkış noktası işlevi görebilir. Bu el kitabında sunulan Büyüklük Kodlama veriye ve hatta kodlara, 3 = YÜKSEK, 2 = ORTA, 1 = DÜŞÜK gibi derecelendirme değerleri içeren sayı ya da benzer semboller uygulayan bir yöntem olarak sunulmaktadır. Nitel ve nicel verinin birleştirilmesine karşı çıkarak metodolojik açıdan sadeliği savunanlar da vardır. Fakat ben araştırmacı olarak yeri geldiğinde analizi tamamlayıcı keşifsel bir unsur olarak sayısal gösterimlere açık olmamız gerektiği kanaatindeyim. Büyüklük Kodlama; Değer, Duygu ve Değerlendirme gibi Duyuşsal Kodlama Yöntemleriyle ve Keşfedici Yöntemlerden Hipotez Kodlamayla birlikte kullanılabilir.

BDNVAY programlarının birçoğu kelimelerin ve kodların frekansını hesaplama, "nicelleştirilmiş" nitel verilerin Excel çalışma sayfaları halinde tablolaştırılması ve hatta dönüştürülmüş nitel verinin nicel analiz programlarına aktarılabilmesi gibi istatistiksel olanaklar sunmaktadır. Mikrosoft Excel, *t*-testi ve varyans analizi (ANOVA) gibi belirli bazı istatistiksel analizler yapma imkânı da sunar. Bazı BDNVAY programları nicel veriyi içe aktarıp nitel verilerle ilişkilendirmek suretiyle karma yöntem analizini mümkün kılmaktadır. Unutmayınız ki veri korpusundaki kelimelerin frekansı önemin bir göstergesi olmak zorunda değildir, ancak ortaya çıkmakta olan fakat henüz tespit edilmemiş örüntüleri araştırmak için sorgulama (örn. NVivo özelliklerinde olduğu gibi) yapılmasında yarar vardır.

Keşfedici kodlama

Hangi kodlama yöntem(ler)i çalışmanız için uygundur? Öğrencilerimden birkaçı önsezi temelli sorgulamalara dayalı kodlama varyasyonlarını araştırdılar. Öğrencilerden biri analitik notunda sadece "ne olacağını görmek için" bir görüşme kaydı dökümünden bir pasajın iki kez kodlandığını yazmıştı – biri Betimleyici Kodlama ile ve daha sonra temiz bir diğer kopyası da Karşıtlık Kodlama ile. *Art arda* iki kodlama yöntemini uygulamanın kendisine aynı veri setine yönelik daha zengin bir bakış açısı kazandırdığını öğrendi. Bir diğer öğrenci, benzer şekilde sonucun nasıl olacağını görmek için, sayfa kenar boşluklarından yararlanmak suretiyle görüşme kaydı dökümü sayfasının sol boşluğunda veriyi Karşıtlık Kodlama, sağ tarafında ise In Vivo Kodlama yöntemiyle kodladı. In Vivo Kodlamanın bireylerin kendilerine özgü koşulları hakkında daha yüksek seviyede bir farkındalık uyandırdığını, Karşıtlık Kodlamanın ise belirli durumların özelinin ötesine geçmesine ve daha kavramsal fikirleri daha geniş bir popülasyona aktarmasına olanak tanıdığını gördü. Bunlar, araştırmacının "Acaba….. olursa ne olur?" sorusuna cevap arama merakından başka hiçbir şeyin tetiklemediği Eşzamanlı Kodlama formlarıdır. Eğer bir adım daha ileri gidip kasıtlı bir biçimde ikinci döngü analize doğru bir tercihte bulunsalardı, Eklektik Kodlamaya girişmiş olurlardı (profili Bölüm 4'te verilmiştir).

"Jenerik" kodlama yöntemleri

Hangi kodlama yöntem(ler)i çalışmanız için uygundur? Bu el kitabında profilleri sunulan yöntemlere aşina bir danışman ve projenizin bizzat kendisi, size özel tavsiyede ve rehberlikte bulunabilir. Bense size mentörlük yapmak yerine, veriye ve analize aşağıdaki temel kodlama yöntemlerinin kombinasyonundan oluşan "jenerik" bir yaklaşımla başlamanızı, ancak eğer sizin için kayda değer bulgular üretmede işe yaramıyorlarsa onları değiştirmeye açık olmanızı tavsiye ederim:

Birinci döngü kodlama yöntemleri

1. Nitelik Kodlama (her tür veri için veri yönetme tekniği olarak kullanılabilir)
2. Yapısal Kodlama veya Bütüncül Kodlama (her tür veriye yukarıdan genel bir bakış için kullanılabilir)
3. Betimsel Kodlama (alan notları, dokümanlar ve eşyalar gibi verilerin içeriğinin detaylı bir envanterini çıkarmak için kullanılabilir)
4. In Vivo Kodlama, Süreç Kodlama ve/veya Değer Kodlama (görüşme kayıtlarının dökümü için, katılımcıların bakış açıları ve eylemlerine aşina olma yöntemi olarak kullanılabilir)

İkinci döngü kodlama yöntemleri

1. Eklektik Kodlama (birinci döngü tercihlerinizi rafine etmek için kullanılabilir)
2. Örüntü Kodlama ve/veya Odaklı Kodlama (ön bir analitik strateji olarak kodlanmış verinizin kategorizasyonu için kullanılabilir)

Yeni ve melez kodlama şemaları

Hangi kodlama yöntem(ler)i çalışmanız için uygundur? Yararlanabileceğiniz kodlama yöntemleri bu el kitabında profilleri sunulan 33 kodlama yöntemi ile sınırlı değildir. Örneğin, öğretmenler Bloom'un bilişsel alan sınıflamasını –HATIRLAMA, ANLAMA, UYGULAMA, ANALİZ ETME, DEĞERLENDİRME ve YARATMA– (Sousa, 2011, ss. 256-264) kullanarak öğrencilerin sözel ve yazılı cevaplarını kodlayabilirler. Boylamsal durum çalışmalarımdan birinde, katılımcının yaşadığı çalkantılı ergenlik döneminin belirli aşamalarındaki "inişleri" ve "çıkışları", müzikte kullanılan ADAGİO, MEZZO, FORTE, ALEGRETTO ve ANDANTE gibi sembolik dinamikleri (bir tür Büyüklük Kodlama) kullanarak kodlamıştım. Bir öğrencimin Afrika kökenli Amerikalı bir sanatçıyla yaptığı görüşmelerden ortaya DIŞLAMA, KAPSAMA, YANLILIK ve ETNİK GERİLİM gibi ırk/etnisite ve ilişkiler ile ilgili kodlar çıkmıştı.

Gerektiğinde sadece kendi kodlama yönteminizi değil, aynı zamanda kendi veri analitik süreçlerinizi de geliştirmekten çekinmeyiniz. Bernauer (2015) geleneksel yazılı görüşme kaydı dökümlerinin kodlanmasının neden olduğu aşırı yorgunluk sonucunda görüşme verilerini sadece dinleyerek analiz ettiği "sözel kodlama" adını verdiği bir yöntem geliştirmiştir. Bu yöntemde ses kayıtları, verinin içeriğine tam anlamıyla hakim olmak, önemli alıntıları saptamak, ortaya çıkan kodları, temaları ve kavramları yazıya dökmek için birkaç gün boyunca defalarca dinlenir. Daha sonra araştırmacı araştırma soruları ile ilişkili çarpıcı katılımcı pasajlarını, kendi analitik yansıtmalarıyla birlikte yeniden sözel olarak kaydeder. Bunlar giderek daha özet açıklamalar haline gelir ve ardından nihai araştırma raporunda malzeme olarak kullanılır. Bu sözel kodlama biçimi, araştırmacının katılımcıların tam anlamıyla ağzından çıkanları derinlemesine incelemesini sağlayarak katılımcının ses tonu, konuşma hızı, altmetinler ve benzeri unsurlara ilişkin hassas çıkarımlar ve yorumlar yapabilmesine olanak sağlar. Katılımcılardan yapılan alıntılar ile araştırmacı notlarının iç içe geçmesi birikimli ve dönüştürücü içgörürlerle sonuçlanan diyalojik bir alışverişe benzer.

Kendi çalışmanızın ihtiyaçlarına ve alanınıza özgü kaygılara cevap verecek şekilde özelleştirilmiş yeni ya da melez kodlama yöntemleri geliştirebilirsiniz ya da mevcut kodlama şemalarını uyarlayabilirsiniz. Bu amaçla birinci ve ikinci döngü kodlama yöntemlerine ait profillerinin sonunda alternatif yöntemlere ait şablonlar sunulmuştur.

Kodlama kararları için genel kriterler

Hangi kodlama yöntem(ler)i çalışmanız için uygundur? Bir ya da daha fazla yöntemi seçmek ya da göz önünde bulundurmak için aşağıda bir özet sunulmuştur. Ancak bu kriterlerin büyük bir kısmına, verinizin bir kısmı üzerinde bir miktar ön kodlama yapmadan önce yer verilemeyeceğine dikkatinizi çekmek isterim. Bu nedenle, birkaç sayfa alan notu ve/veya görüşme kaydı dökümü üzerinde başlangıçtaki kod tercihlerinizin

pilot uygulamasını yapın. Ayrıca, bu el kitabındaki yöntem profillerinde, Ek A'da ve Ek B'de tavsiye edilen uygulamaları birer zorunluluk, sınırlılık, kısıtlılık olarak değil, birer seçenek, rehber ve yönerge olarak inceleyin. Glesne (2011) araştırmacılara "kullanımla birlikte çalışmaya uygun bir biçimde karmaşıklaşacaklarını bilerek, başlangıçtaki basit kodlama şemalarınızla yetinin" (s. 191) şeklinde güvence verir. Bir derleme ve özet olarak şu ana dek ele alınan genel prensipler ve etkili faktörler ve ayrıca kodlama yöntem(ler)i tercih(ler)inizi etkileyebilecek kriterler şunlardır:

Temel prensipler

- Her nitel çalışma biricik olduğundan kullanacağınız analitik yaklaşım da biricik olacaktır – ki bu da kodlamayı içerebileceği gibi içermeyebilir de.
- Bazı yöntembilimciler çalışmanızın kavramsal çerçevesi, paradigması ve araştırma hedefleriniz ile uyumluluğu için kodlama yöntem(ler)i tercihinizin ve hatta bir kodlar listenizin çalışmadan önce (tümdengelimsel) belirlenmesi gerektiğini tavsiye ederler. Fakat süreçte ortaya çıkan, veri temelli kodlama (tümevarımsal) tercihleri de meşrudur.
- Gerektiğinde kendi çalışmanıza özgü ihtiyaçlar ve alana özgü meselelere göre özelleştirilmiş yeni ya da karma kodlama yöntemleri geliştirebilirsiniz ya da mevcut şemaları uyarlayabilirsiniz.

Başlangıç aşamasında karar verme

- Veri toplamanın başlangıcı esnasında açık olun ve hangi kodlama yöntem(ler)inin –eğer kullanılacaksa– en uygun olacağı ve nitelikli analiz sağlayacağını gözden geçirin.
- Veriye ve analize "jenerik" kodlama yöntemlerinin kombinasyonundan oluşan bir yaklaşımla başlayın fakat sizin için önemli bulgular üretmiyorlarsa onları değiştirmeye açık olun.
- Eğer amacınız bir fenomen ya da sürece dair yeni bir teori geliştirmekse o zaman klasik ya da yeniden tasarlanmış temellendirilmiş kuram ve ona eşlik eden kodlama yöntemleri (In Vivo, Süreç, Ön, Odaklı, Eksensel ve Kuramsal Kodlama) önerilen ancak zaruri olmayan seçeneklerinizdir.
- Kodlama tercih(ler)inizin sunduğu imkânları sınamak için birkaç sayfa veri üzerinde pilot uygulamasını yapın.

Kodlama uyumu

- Sorduğunuz araştırma sorularına bağlı olarak hangi kodlama yöntem(ler)inin ihtiyaç duyduğunuz türde cevaplar üretebileceğini titizlikle değerlendirin.
- Belirli veri türlerinin (örn. görüşme kayıtlarının dökümleri, katılımcı gözlem alan notları) seçtiğiniz kodlama yöntem(ler)ine uygun olduğundan emin olun.
- Çalışmanızın doğası ve amaçlarına bağlı olarak, verinizdeki karmaşık süreçler ve fenomenleri yakalamak için bir yöntemin tek başına yeterli olacağını ya da iki ya da daha fazla yönteme ihtiyacınız olacağını görebilirsiniz.
- Uyumsuz yöntemleri birleştirmeme konusunda dikkatli olun, her bir yöntemi amaçlı bir şekilde seçin.
- Uyguladığınız kodlama yöntem(ler)ine bağlı olarak seçiminiz, basit betimsel istatistikler ya da karma yöntem çalışmalar için sayısal değişim ve dönüşüm gerektirebilir.

Kodlama esnekliği

- Kodlama tercihleri sadece veri korpusunun ilk gözden geçirilme sürecinin hemen öncesinde değil, ortaya çıkan yeni kavramsal çerçeveler ve çalışmanın metodolojik ihtiyaçlarına bağlı olarak bu süreç esnasında ve sonrasında da yapılabilir.
- Araştırmacının "Acaba..... olursa ne olur?" sorusuna cevap arama merakından başka hiçbir şeyin tetiklemediği önsezi temelli sorgulamalara dayalı kodlama varyasyonlarını araştırın.
- Veri kodlanmaz – yeniden kodlanır. Eğer ilk tercihleriniz işe yaramıyorsa yöntem(ler)inizi değiştirmeye hazır olun.

Kodlama çıktıları

- Başlardaki "işe koyulma" aşaması geçtikten sonra verinize kodları uygulamada daha rahat ve kendinizden daha emin olmalısınız.
- İlerlediğiniz analitik yol sizde karmaşık ve özgül olanı kavrıyor olduğunuz hissi uyandırmalı, karmakarışıklık içinde olduğunuz hissini değil.
- Kodlama yöntem(ler)ini veriye uyguladıkça ve analitik notlar yazdıkça, yeni keşifler yaptığınız, yeni içgörüler edindiğiniz ve katılımcılarınız, onların geçtikleri süreçler ve/veya incelediğiniz fenomen ile ilgili yeni bağlantılar kurmakta olduğunuzu hissetmelisiniz.

Ezici korku üzerine

Nitel verilerinin analizi ödevlerine başlayan öğrencilerimin en sık yaşadığı kaygılardan biri, aralarından seçim yapmaları gereken kodlama yöntemlerinin muazzam çeşitliliği altında ezilme duygusudur. Her ne kadar derste belirli yaklaşımları nispeten incelemiş ve sınıf içi egzersizler yapmış olsak da, kendi verilerini kendileri kodlamaya geçtiklerinde o ilk korkuyu yaşıyorlar. Yaklaşık 20 yıl önce alandaki ilk günümde topladığım verileri kodlarken doğru yapıp yapmadığımı merak ettiğimi ve tüm bunların ne işe yaradığı şüphesi içinde olduğumu çok iyi hatırladığım için bu "ezici korkuyu" iyi biliyorum.

Farklı ve yeni tarzda bir çalışmaya ilk kez koyulan birçok kimsede olduğu gibi, en başta tereddütler yaşamanıza ya da daha kötüsü beyninizin felç olmasına yol açan bir kaygı yaşayabilirsiniz. Fakat bu ezici korkunun sizi durdurmasına izin vermeyin. Bunun işe yeni koyulan (ve hatta deneyimli) araştırmacıların birçoğunda görülen yaygın bir duygu olduğunu unutmayın; yalnız değilsiniz. Nitel veri analizinizi her seferinde bir parça veri ile ele alın. Süreçte ara sıra ufak iniş çıkışlar olsa da öğrendikçe ve uygulamaya devam ettikçe kodlama daha kolay ve hızlı ilerleyecektir.

İKİ YAYGIN KODLAMA HATASI

En sık gözlemlediğim kodlama hatalarından biri görüşme kaydı dökümü verileri için *Betimsel Kodlamanın varsayılan yöntem olarak seçilmesidir*. Betimsel kodlama yeterli miktarda alt konular listesi (ne hakkında konuşulduğu) üretir, fakat genellikle analizciye katılımcılar ve onların bakış açıları hakkında içgörülü anlamlar sunmaz. Örneğin aşağıda sorunları olan ergen oğlunun erken dönem okul yılları üzerine yansıtmada bulunan bir annenin anlatılarını içeren bir pasaj sunulmuştur. Hikâyenin içeriğinin ne kadar

dokunaklı olduğuna, fakat tercih edilen iki Betimsel Kodun –yeterli olsa da– hikâyenin özünü ya da katılımcının endişelerini yakalayamadığına dikkat edin:

[1] Oğlum, Barry, beşinci sınıfın sonlarından itibaren altıncı sınıf boyunca gerçekten çok zor zamanlardan geçti. Çocukluktan gençliğe geçerken, okulda çevresindeki insanları memnun etmekten hoşlanan biriydi ve öğretmenleri de onu ölesiye seviyordu. [2] Arkadaşlarından özellikle özendiği iki tanesi ona çok da iyi davranmıyordu. Oğlumu sürekli eleştirip, aşağılıyorlardı. Barry ise bunu adeta kabullendi ve sanki uzunca bir süre içselleştirdi. O dönem, yani beşinci sınıfta ve altıncı sınıfın başlarında oğlumu gerçekten dışladılar ve arkadaşlarım diye bildiği herkes yok olmuştu.

[1] ÖĞRENCİ-ÖĞRETMEN İLİŞKİSİ

[2] KÖTÜ ROL MODELLER

Başlangıç aşamasındaki kodlayıcıların çoğu bu şekilde çalışma eğilimindedir, veriye betimleyici isimler ya da isim tamlamaları uygularlar, ne var ki böyle bir kodlama bir "zanaattır" ama "sanat" değildir. Şimdi aynı veri pasajına farklı bir kodlama yöntemi (In Vivo Kodlama) ile bakın. In Vivo Kodlar katılımcının kendi gerçek ifadelerinden ortaya çıkarlar ve uygulanan bu dört kod önceki iki Betimleyici Koda göre çok daha çağrışımsaldır:

[1] Oğlum, Barry, beşinci sınıfın sonlarından itibaren altıncı sınıf boyunca gerçekten çok zor zamanlardan geçti. [2] Çocukluktan gençliğe geçerken, okulda çevresindeki insanları memnun etmekten hoşlanan biriydi ve öğretmenleri de onu ölesiye seviyordu. [3] Arkadaşlarından özellikle özendiği iki tanesi ona çok da iyi davranmıyordu. Oğlumu sürekli eleştirip, aşağılıyorlardı. Barry ise bunu adeta kabullendi ve sanki uzunca bir süre içselleştirdi. [4] O dönem, yani beşinci sınıfta ve altıncı sınıfın başlarında oğlumu gerçekten dışladılar ve arkadaşlarım diye bildiği herkes yok olmuştu.

[1] "ZOR ZAMANLAR"

[2] "İNSANLARI MEMNUN ETMEKTEN HOŞLANAN BİRİ"

[3] "ONU AŞŞAĞILADILAR"

[4] "ONU DIŞLADILAR"

Analitik not yansıtması için bu dört kod listelendiğinde, hikâyedeki çatışmalar açığa çıkartılmakta ve hikâyenin duygusal boyutlarına odaklanılmaktadır.

"ZOR ZAMANLAR"

"İNSANLARI MEMNUN ETMEKTEN HOŞLANAN BİRİ"

"ONU AŞAĞILADILAR"

"ONU DIŞLADILAR"

Ayrıca In Vivo Kodların Betimsel Kodlara göre daha eylem yönelimli olduklarına da dikkatinizi çekmek isterim.

Yine hikâyedeki dinamikleri yakalamak için uygun bir diğer yöntem de katılımcılar tarafından aktarılan gerçek ya da kavramsal eylemleri etiketlemek için ulaçların ("bağfiil" eki alan kelimeler) kullanıldığı Süreç Kodlamadır:

[1] Oğlum, Barry, beşinci sınıfın sonlarından itibaren altıncı sınıf boyunca gerçekten çok zor zamanlardan geçti. Çocukluktan gençliğe geçerken, okulda çevresindeki insanları memnun etmekten hoşlanan biriydi ve öğretmenleri de onu ölesiye seviyordu. [2] Arkadaşlarından özellikle özendiği iki tanesi ona çok da iyi davranmıyordu. Oğlumu sürekli eleştirip, aşağılıyorlardı. Barry ise bunu adeta kabullendi ve sanki uzunca bir süre içselleştirdi. [3] O dönem, yani beşinci sınıfta ve altıncı sınıfın başlarında oğlumu gerçekten dışladılar ve arkadaşlarım diye bildiği herkes yok olmuştu.

[1] İNSANLARI MEMNUN ETMEK

[2] DIŞLANMAYI İÇSELLEŞTİRMEK

[3] ARKADAŞLARINI KAYBETMEK

In Vivo ve Süreç Kodları yan yana karşılaştırdığınızda onların olgu hakkında potansiyel olarak nasıl daha çağrışımsal analitik not yazımını teşvik ettiklerini ve analiz için kısa bir öyküsel olay örgüsünü akla getirdiklerini fark edebilirsiniz:

in Vivo Kodlar	**Süreç Kodları**
"ZOR ZAMANLAR"	İNSANLARI MEMNUN ETMEK
"İNSANLARI MEMNUN ETMEKTEN HOŞLANAN BİRİ"	DIŞLANMAYI İÇSELLEŞTİRMEK
"ONU AŞŞAĞILADILAR"	ARKADAŞLARINI KAYBETMEK
"ONU DIŞLADILAR"	

Özetlemek gerekirse, *Betimsel Kodlamayı nadiren kullanın ve tercihen görüşme kaydı dökümlerinin analizinde hiç kullanmayın.* Konu temelli adlar, size insan durumu hakkında fiiller, ulaçlar ve katılımcıların kendi kelimeleri kadar çok şey söylemezler. Duygu, Değer ve Dramatürjik Kodlama gibi diğer yöntemler de katılımcının kafasından neler geçiyor olabileceğini açığa çıkartmada size yardımcı olabilir. Ben Betimsel Kodlamayı görüşmelerde sadece analitik amacın değerlendirme ya da karşılaştırma olduğu zamanlarda kullanmayı tercih ederim (bkz. bu bölümdeki Büyüklük ve Değerlendirme Kodlaması ve 5. Bölüm'deki Boylamsal Kodlama).

En sık gözlemlediğim kodlama hatalarından ikincisi *kod çoğalmasıdır*. Buna şöyle bir benzetme yapabiliriz: Günün birinde dosyalamayı planlayarak gün be gün bir yığın kâğıdın rastgele bir masaya istiflenmesi. Fakat birkaç aylık bu rastgele istiflemeden sonra, kâğıt miktarı sizde eninde sonunda ezici bir duygu yaratır ve elinizdeki malzemeyi organize etmeye nereden ve nasıl başlayacağınızı bilemez hâle gelirsiniz. Her bir kâğıt parçası veri setinizden bir kodu temsil etse, geri dönüşü olmayan bir noktaya geldiğinizi fark etmeden sayı binleri bulacaktır.

Eğer kodlanmış verilerin ve kodların organizasyonu ve yönetimi özellikleri olan BDNVAY programları ile çalışıyorsanız, bu sorun o kadar ürkütücü olmayabilir. Fakat eğer oldukça hacimli bir veri korpusunun basılı kopyası üzerinde ve elle çalışıyorsanız kod enflasyonu sorununu kontrolden çıkmaya başlamadan önce en azından minimize etmek zorundasınız. Şekil 3.2'de ilk kategorizasyon için bir yemek masası üzerine dizilmiş, her birinde In Vivo Kodların yazılı olduğu yüzlerce küçük kağıt örneği gösterilmektedir.

Şekil 3.2 Her biri ayrı kağıtlarda In Vivo Kodlar (fotoğraf çalışmayı yürüten araştırmacıya aittir, gizlilik talep edilmiştir)

Her ne kadar bu araştırmacının analizleri oldukça içgörü dolu olsa da, hedefe giden yol oldukça çetin olmuştur. Kendinizi benzer bir çıkmaza düşmekten korumak için aşağıdaki önerilerde bulunmak isterim:

- *Bir ayırıcı olarak değil, birleştirici olarak kodlayın* (bkz. Bölüm 1). Müteakip profillerde sunulan kodlama örneklerinin pek çoğu veriyi yorumlama olanaklarını göstermek için kasıtlı olarak detaylandırılmıştır. Ve veri pasajları kısa olduğu için örneklerdeki kodların çoğu sadece bir kez görülmektedir. Kendi veri/kod oranınızı sürecin erken aşamalarında inceleyin ve detaylı kodlama işinizi kolaylaştırıyor mu yoksa zorlaştırıyor mu belirleyin. Nitel araştırma yöntembilimcilerinden bazılarının ileri sürdükleri "satır satır kodlama" önerisine ihtiyatla yaklaşın.
- *Seçtiğiniz kodları tekrar tekrar kullanın.* Unutmayın ki kodlamanın amaçlarından biri verideki örüntüyü yakalamaktır. İnsan yaşamında tekrar eden eylemler ve genellikle birden fazla katılımcı arasında ortak ya da birbirini destekleyen bakış açıları vardır. Veri korpusundaki her bir veri kesiti kendine özgü tek bir kod gerektirmez. Verinin tamamına yayılmış benzerlikleri araştırın ve giderek gelişen bir mevcut kodlar repertuvarı kullanın.
- *Kodlamaya devam ederken kodları daha geniş kodlar ya da kategoriler altında toplayın.* Birçok insanın ev işi yaparken uyguladığı bir şey, mutfağı temizleme işini yemekten sonraya bırakmak yerine mutfağı yemek yaparken temizlemektir. Bu daha sonraki temizlik işinin daha etkili ve daha zahmetsiz olmasını sağlar. Aynı ilke kodlama için de geçerlidir. Veri toplarken ve analiz ediyorken "temizleyin" ya da yeniden kodlayın veya kodlarınızı kategorize edin (bkz. Bölüm 4'teki Kodları Kodlama). Kabul edilmelidir ki bu yeni kod ve kategoriler geçicidir, çünkü devam etmekte olan analiz başlangıçtaki sınıflandırmanızda yeniden düzenlemelere yol açabilir. Fakat eğer önceden başlangıç niteliğinde organizasyon yaparsanız, analitik sürecin bir adım ilerisinde olursunuz.
- *Verinin sadece gerekli kısımlarını kodlayın.* Alanda topladığınız her şey araştırma sorularınızla ve dolayısıyla analizle ilgili olmak zorunda değildir. Her ne kadar tüm veri ayrıntıla-

rı çalışmanızdaki büyük resmi görmede yardımcı olabilse de, detaylı analitik kodlama işi çalışmayla doğrudan "alakalı metin" olarak görülen veri kesitleri ile sınırlı tutulabilir.

- *Bırakın analitik not alma, sizin için işin çoğunu değilse bile bir kısmını yapsın.* Kodlama düşünmeye hizmet eder. Sosyal bir fenomen hakkında ulaştığınız içgörüler, gözden uzak yoğun kodlama çalışmalarından, daha da önemlisi kurduğunuz ve raporladığınız analitik bağlantılardan ortaya çıkar. Analitik not alma (bkz. Bölüm 2), ayrı detayları bir araya getirerek daha uyumlu anlamlara dönüştürme girişimidir. Kodlama ilerledikçe araştırmaya ilişkin beliren büyük resimle ilgili yazmaya devam edin. Veri toplama ve analiz devam ederken sizde oluşan fikirleri sentezleyin ve bütünleştirin.

BİRİNCİ DÖNGÜ KODLAMA YÖNTEMLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Birinci döngü kodlama yöntemleri yedi geniş alt kategori altında organize edilmiştir, fakat unutmayın ki bu yöntemlerden birkaçı kısmen de olsa örtüşmektedir ve uyumlu bir şekilde "birleştirilip eşleştirilebilir" ya da belirli bir çalışmada uygulanmak üzere Eklektik olarak Kodlanabilir. Örneğin, bir görüşme kaydı dökümünün kodlanmasında In Vivo, Ön, Duygu, Değer ve Dramatürjik Kodlamanın bir birleşimi kullanılabilir. Bir diğer örnek olarak, tek bir kod nitel metasentezleme için hem Kavramsal hem de Bütüncül olabilir (bkz. Veriyi Temalandırma).

Dilbilgisel Yöntemler nitel verinin organizasyonunu, detaylarını ve yapısını kuvvetlendirir. *Temel Yöntemler* nitel metinlerin kodlanması için temel yaklaşımlardan oluşur. *Duyuşsal* Yöntemler katılımcı duygularını, değerlerini ve insan deneyimindeki diğer öznel nitelikleri inceler. *Edebiyat ve Dil Temelli Yöntemler* kodlama için yazılı ve sözlü iletişimin farklı boyutlarından hareket eder. *Prosedür Temelli Yöntemler* veri kodlama yollarını, tabiri caizse "standardize" ederken, *Keşfedici Yöntemler* açık uçlu incelemelere olanak tanır. Veriyi Temalandırma üzerine olan son kısım, cümleler şeklindeki uzun kod pasajlarının katılımcı anlamlarının özünü ve esaslarını açığa çıkarabileceğini beyan eder.

KODLAMA YÖNTEMİ PROFİLLERİ

El kitabında profili verilen her bir kodlama yöntemi benzer bir formatta sunulmuştur.

Kaynaklar

Bu kısımda çalışmaları kodlama yöntemi hakkında bilgi ve ilham kaynağı olan yazarların hakkı teslim edilir. Yazarların çalışmalarının başlıkları el kitabının Kaynakça bölümünde bulunabilir. Bir listeleme her zaman kaynak çalışmada o kodlama prosedürü hakkında daha fazla bilgi olacağı anlamına gelmez. Birkaç durumda ise kaynak çalışma o kodlamanın uygulamasına yönelik prosedürleri içermeksizin yöntembilimsel temelleri değerlendirmiş ve açıklamıştır.

Açıklama

Bu kısımda kodun ve işlevinin kısa bir açıklaması sunulmuştur. Kısmen karmaşık olan kodlama yöntemleri için aydınlatma amacı ile genişletilmiş açıklamalara yer verilmiştir. Yöntem ve onun uygulanması ile ilgili daha özlü bir değerlendirme için ayrıca bkz. Ek A.

Uygulamalar

Bu kısımda kodlama yönteminin genel amacı ve hedeflenen çıktıları kısaca açıklanmıştır. Kodlama yöntemini içerebilecek (içermesi gereken değil) olası çalışmalara ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Bu öneriler kapsamında belirli araştırma yöntembilimleri (örn. temellendirilmiş kuram, öyküsel sorgulama), disiplinler (örn. eğitim, iletişim), çıktılar (örn. temalar listesi oluşturma, katılımcı eylemliliği hakkında öğrenme) ve uygunluk (örn. alan notlarından ziyade görüşme kaydı dökümünden oluşan verilere daha uygun olan bir kodlama yöntemi) yer almaktadır.

Örnek

Alan notlarından, görüşme kayıtlarının dökümlerinden ve dokümanlardan çeşitli uzunlukta pasajlar kodlamanın gösterimi için malzeme sağlamıştır. Burada kullanılan tüm özgün veriler üniversitenin Kurumsal Etik Kurulunca onaylanmış (ki bu da katılımcıların verinin yayınlanmasına onayını içermektedir) ve bağımsız ya da ders kapsamında yürütülen araştırma projelerinden, daha önce yayımlanmış araştırmalardan, kamuya açık dış alan gözlemlerinden ve kamuya açık dokümanlardan elde edilmiştir. Katılımcı gizliliğini korumak amacı ile katılımcı adları için takma adlar kullanılmış ve yer bilgileri değiştirilmiştir. Birkaç örnek sadece gösterim amacı ile oluşturulmuş olan kurgusal veriden ibarettir. Örneklerdeki içerik, sıradan ile apaçık olan arasında çeşitlilik göstermekte ve çok sayıda konu alanını (örn. öğretmenlik, insan gelişimi, sağlık hizmetleri, çalışma alanı organizasyonu, kişilerarası ilişkiler) kapsamaktadır. Anlaşılırlığa yardımcı olması için örneklerin büyük bir kısmı kasıtlı olarak kısa ve kolay anlaşılır niteliktedir.

Şu ana kadar gördüğünüz gibi kodlar, metnin yanında, sayfanın sağ boşluğunda, büyük harflerle ve ilgili olduğu veri pasajını kendisine bağlayan üstsimge numaralarla birlikte sunulmuştur.

Batıya doğru, otobana giriş yolu boyunca ve Main Sokağından Wildpass Yoluna yukarı doğu arabayı sürerken, [1] terkedilmiş bakımsız ambar binaları, içi dolu ve boş bazı binaların duvarlarına [2] sprey boyalı çete grafitileri vardı. Yol üzerinde bir [3] Kurtuluş Ordusu Yardım Mağazası, bir Napa Oto parça dükkânı, bir lastik imalat tesisi, sanayi siteleri arasında eski evler, bir oto cam dükkânı, İçki/Gıda Satış yerleri, Budget Lastik, bir çek bozdurma ofisini geride bıraktım. Yine, [4] duvarlarda sprey boya vardı.

[1] BİNALAR
[2] GRAFİTİ
[3] İŞYERLERİ
[4] GRAFİTİ

El kitabında bu görsel strateji "bir bakışta" anlaşılırlığı sağlamayı amaçlamaktadır, fakat sizin kendi kodlama süreciniz bu sistemi takip etmek zorunda değildir. Eğer basılı kop-

ya üzerinde çalışıyorsanız (ilk defa yürütülen ve küçük ölçekli nitel araştırma projeleri için oldukça önerilir) verideki bir pasajı daireler içine alma, altını çizme, ütünü boyama yapabilirsiniz ve bir çizgi çizerek sayfa kenarında yazılı kodlarınızla bağlantısını kurabilirsiniz. Eğer bir BDNVAY programı kullanıyorsanız (büyük ölçekli ve uzun süreli nitel araştırma projeleri için oldukça önerilir), metni seçmek ve ona eşlik edecek kodu yazmak ya da sunulan menü seçeneğinden seçmek için programın özelliklerinden yararlanmalısınız. Word ve Excel programları da makul miktarda bir nitel veri için temel düzeyde kod girişleri için yeterlidir. Excel özellikle küçük ölçekli tarama ve değerlendirme gibi karma desen çalışmalarında oldukça kullanışlıdır.

Unutmayın ki aynı şekilde düşünen ve büyük olasılıkla aynı şekilde kodlayan iki nitel araştırmacı yoktur. Burada sunduğum örneklere kod olarak sizin fikirleriniz farklı olabilir – hatta daha da iyi olabilir. Veriyi benden farklı yorumlamanız oldukça normaldir.

Analiz

Yönteme bağlı olarak, bazı örnekler kodlama sonrası analizin sonuçlarına yönelik kısa bir tartışmayı gerektirmektedir. Bu kısım araştırmacıların takip edebilecekleri olası yollar, ileri veri analizi için öneriler ve uyarı niteliğinde tavsiyeler sunmaktadır. Referansta bulunan kaynaklar, belirli bir kodlama sürecini neyin takip ettiğine yönelik daha kapsamlı bir tartışma içerecektir.

Bu kısımda, ileri değerlendirme için önerilen analitik ve temsili bir stratejiler listesi (ne zorunlu ne de her şeyi kapsayan) sunulmuş ve araştırma türü (örn. fenomenoloji, öyküsel sorgulama), analitik yöntem (örn. frekans sayımı, içerik analizi), grafiksel temsil (örn. matrisler, görseller), bir sonraki döngünün kodlama süreçleri ve diğer hususlara yönelik tavsiyelere yer verilmiştir. Referanslar nitel çalışmanızı geliştirmek için detaylı mükemmel yöntemler sağlayacaktır. Bu analitik önerilere dair bir sözlük için bkz. Ek B.

Notlar

Bu kısımda ilgili kodlama yöntemine yönelik sonuç niteliğinde ve tamamlayıcı notlar yer almaktadır.

DİLBİLGİSEL (GRAMMATICAL) YÖNTEMLER

Dilbilgisel kodlama yöntemleri dilin gramerini değil, fakat bir tekniğin temel dilbilgisel ilkelerini ifade ederler.

Nitelik Kodlama (attribute coding) veri hakkında önemli bilgileri ve katılımcıların demografik özelliklerini ilerleyen zamanlarda veri yönetimi ve referans amacı ile kayıt altına alır. Aslında tüm nitel çalışmalar bir tür Nitelik Kodlama kullanacaklardır.

Büyüklük Kodlama (magnitude coding) verinin yoğunluk ya da frekans gibi çeşitli değişken özelliklerini tanımlamak için gerektiğinde veriye alfasayısal ya da sembolik kodlar ve/veya alt kodlar atar. Büyüklük Kodları nitel veriye istatistiksel ya da sıfat yapısında bir doku kazandırır ve karma yöntemler ya da nicel çalışmalarda yardımcı olur.

Alt Kodlama (subcoding) bir kodu detaylandırmak ya da zenginleştirmek için ikinci düzey bir etiketleme sağlar. Bu yöntem, genel kod daha sonra bir hiyerarşik düzenleme, sınıflama için daha genişletilmiş bir indeksleme, kategorizasyon, alt kategorizasyon gerektireceği zaman ya da incelikli nitel veri analizi için uygundur.

Eşzamanlı Kodlama (simultaneous coding) bir veri kesitindeki karmaşıklığı detaylandırmak için iki ya da daha çok sayıda kodun kullanılması ya da örtüşmesi durumunda ortaya çıkar. BDNVAY programları eşzamanlı olarak çoklu kodlamaları gösterme ve yönetme özelliklerinden dolayı bu yöntem için kullanışlıdır.

Nitelik Kodlama (Attribute Coding)

Kaynaklar

Bazeley, 2003; DeWalt & DeWalt, 2011; Gibbs, 2002; Lofland vd., 2006

Açıklama

Richards (2015) bu tür kodlamaya "Betimsel Kodlama" demektedir, fakat bu terim bu el kitabında başka bir bağlamda kullanılacaktır. Yine Bogdan ve Bilken (2007) de bu kodlamayı "Ortam/Bağlam Kodları" olarak sınıflandırmakta, Kuckartz (2014) bunun için "Sosyo-demografik Kodlama" etiketi kullanmakta, diğer bazı kaynaklar ise "Mekanik Kodlama" ve "Betimleyiciler" olarak etiketlemektedir. Bu el kitabında BDNVAY program dili ile uyum sağlaması nedeniyle Nitelik Kodlama terimi tercih edilmiştir.

Nitelik Kodlama, alan çalışması ortamı (örn. okul adı, şehir, ülke), katılımcı özellikleri ve demografik bilgileri (örn. yaş, cinsiyet, etnik köken, sağlık durumu), veri türü (örn. görüşme kaydı dökümü, alan notu, doküman), zaman aralığı (örn. 2014, Mayıs 2015, 8:00-10:00) ve nitel ve bazı nicel analizler için diğer ilgili değişkenler gibi bazı temel betimsel bilgilerin, genellikle veri setine gömülü olarak değil veri setinin başında işaretlenmesidir. BDNVAY programları ilgili dosyalardaki veri seti için Nitelik Kodların girişini olanaklı kılmaktadır.

Uygulamalar

Nitelik Kodlama neredeyse tüm nitel çalışmalar için, ama özellikle de çoklu katılımcıları ve alanları olan çalışmalar ve çok çeşitli veri türlerini içeren çalışmalar (örn. görüşme kaydı dökümleri, alan notları, anı kayıtları, dokümanlar, günlükler, yazışmalar, eşyalar, video) için uygundur.

Nitelik kodlama nitel veri yönetimi için oldukça kullanışlıdır ve analiz ve yorumlama için gerekli olan katılımcı ve bağlam bilgilerini sağlar. Mason (1994) bu süreci veri kesitlerini veri setinde kolaylıkla konumlandırabilmeye yaradığı için veriye "adres" vermek olarak tanımlar. Lofland vd. (2006) daha sonra yapılacak kategorizasyon ve karşılıklı ilişkilerin keşfi için veri setinde "insanlara/ortama özgü" faaliyet ve davranış türlerini tanımlayan bilgilerin kodlar olarak girilmesi önerisinde bulunur. Altheide ve Schneider

(2013) medyanın, örneğin bir haberin aktarım aracı (gazete, dergi, internet sitesi, TV (canlı, banttan yayın, yerel kanal, ulusal kanal) vs.), yayın/basım tarihi, rapor uzunluğu, başlığı, ana konusu, temaları ve benzeri jenerik niteliklerinin kaydedilmesini önerir.

Örnekler

Her veri seti araştırmacı tarafından her bir katılımcı için standart bir formatta oluşturulmuş Nitelik Kodlar ve betimleyiciler içerebilir:

KATILIMCI (TAKMA İSİM): BARRY
YAŞ: 18
SINIF DÜZEYİ: 12
GENEL NOT ORTALAMASI: 3.84
CİNSİYET: ERKEK
ETNİSİTE: BEYAZ
CİNSEL YÖNELİM: HETEROSEKSÜEL
SOSYAL SINIF: ALT ORTA SINIF
DİN: METHODİST
VERİ FORMATI: GÖRÜŞME 4/5
ZAMAN: MART 2013

Katılımcı gözlem alan notlarından oluşan bir veri setinde aşağıdakine benzer Nitelik Kodları yer alabilir:

KATILIMCILAR: 5. SINIF ÖĞRENCİLERİ
VERİ FORMATI: KATILIMCI GÖZLEM ALAN NOTLARI / SET 14/22
ALAN: WILSON İLKOKULU, OYUN ALANI
TARİH: 6 EKİM 2014
SAAT: 11:45-12:05
FAALİYETLER İNDEKSİ (alan notu içeriğinin belli başlı unsurlarının bir listesi)
- TENEFÜS
- ERKEK ÇOCUKLAR FUTBOL OYNUYOR
- ERKEK ÇOCUKLAR TARTIŞIYOR
- KIZ ÇOCUKLAR SOHBET EDİYOR
- KIZ ÇOCUKLAR DÖRT KÖŞE OYUNU OYNUYOR
- ÖĞRETMEN GÖZETİMDE
- DİSİPLİN

Analiz

BDNVAY programları Nitelik Kodlarını içerebilir (programın diline bağlı olarak bunlar Nitelikler, Özellikler, Değerler vs. şekilde adlandırılmış olabilirler) ve onların veri ile bağlantısını sağlayabilir. Bu programlar ayrıca, araştırmacının birinci ve ikinci döngü

kodlarla kodlanmış verileri taramalarına ve verileri yaş, sınıf düzeyi, cinsiyet, etnisite, din, coğrafi bölge ve diğer demografik değişkenlere göre tablolar ya da matrislerde karşılaştırmalarına olanak sağlarlar. Verinin sistematik bir incelemesi ya da hatta seçili özelliklerin farklı kombinasyonlarına göre önsezi temelli sorgulanması sonucunda daha önce öngörülmemiş karşılıklı ilişki örüntüleri (örn. korelasyon), etmenler ve etkiler (örn. nedensellik), kültürel temalar ve boylamsal eğilimler ortaya çıkabilir (Bazeley, 2003). Seçili Nitelik Kodların Nominal veri olarak ele alınıp diğer veri setleri ile ilişkisinin analiz edilebilmesi için nicel dönüşümü de mümkündür (örn. NİTELİK YOK = 0, NİTELİK VAR = 1; cinsiyet kodlama için, ERKEK = 1, KADIN = 2).

Rubin ve Rubin (2012) tarih, zaman, insanların ya da programların sayısı gibi veri *içerisinde* sıradan görünen nitelik referanslarının olaylar ya da konu işaretleyicileri olarak kodlanabileceği önerisinde bulunmuşlardır. Olay ya da konu işaretleyicileri özellikle de farklı bakış açılarında çoklu katılımcıların olduğu durumlarda verideki organizasyon, hiyerarşi ve mantıksal akışı gözler önüne serebilir. Seçilen katılımcı türleri için SAĞ KURTULAN, ŞEHİT, MAĞDUR ve benzeri gibi rol nitelikleri atamayı da düşünebilirsiniz.

Bir tür *kodlama grameri* olan Nitelik Kodlama, katılımcılar, alan ve çalışmayla ilgili diğer içerikler hakkında betimleyici "kapak" bilgilerinin kaydedilme yolu olarak tasarlanmıştır.

Nitelik Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- kültürlerarası içerik analizi (Bernard, 2011)
- frekans sayımı (LeCompte & Schensul, 2013)
- semantik ağ analizi için grafik teori teknikleri (Namey, Guest, Thairu, & Johnson, 2008)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan, Fellows, & Guevara, 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)
- karma yöntem araştırmaları (Creswell, 2014; Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- tarama araştırmaları (Fowler, 2014; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Nitel eğitim araştırmalarında (örn. Greig, Taylor, & MacKay, 2013) kız ve erkeklerin verilerinin ayrılmasına ve karşılaştırılmasına çaba sarf edilmelidir. Örneğin, yakın zamanlardaki beyin-temelli öğrenme araştırmaları farklı cinsiyetlerde çocukların bilgiyi işleme süreçlerinde önemli farklılıklar olduğunu ileri sürmektedir. Çokkültürlü/çoketnisiteli çalışmalar ve eleştirel ırk teorisi projeleri de farklı ırk/etnik kökenden katılımcılardan elde edilen verileri ayırıp karşılaştırabilir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve etnisiteye göre Nitelik Kodlamasının araştırmacının öğrencilerin kampüs içi yemek dü-

zenlerinin üniversitenin "topluluk ve çeşitlilik" hedefine ulaşmasına nasıl karşı olduğunu gözlemlemesini sağladığının bir örneği için Rebekah Nathan'ın (2005) *My Freshman Year* başlıklı etnografisine bakınız (ss. 61-66, 171-172).

Büyüklük Kodlama (Magnitude Coding)

Kaynaklar

Miles vd., 2014; Weston vd., 2001

Açıklama

Büyüklük Kodlama, kodlanmış mevcut bir veriye ya da kategoriye onun yoğunluğunu, frekansını, yönünü, varlığını veya değerlendirme içeriğini belirtmek için eklenen alfasayısal ya da sembolik kodlardan veya alt kodlardan oluşur. Büyüklük Kodları nitel, nicel ve/veya betimlemeyi güçlendirecek nominal göstergeler olabilir.

Uygulamalar

Büyüklük Kodlama frekans ve yüzdeler gibi temel istatistiksel bilgileri içeren betimsel nitel çalışmalar ve eğitim, sosyal bilimler ve sağlık hizmetleri alanında çıktıların bir kanıtı olarak nicel ölçümlerin de kullanıldığı nitel araştırmalar için uygundur. Metinlerdeki olumlu, olumsuz ve tarafsız bakış açılarını inceleyen duyarlılık analizi ya da düşünce madenciliği çalışmaları Büyüklük Kodlamayı bir nitel not alma sistemi olarak uyarlayabilirler (Liu, 2012). Nicel meta analizler ya da nitel metaözetleme ve metasentezleme çalışmalarında Büyüklük Kodlama, çalışmalar arasında bulgulardaki uygulama tesiri ya da etkisini karşılaştırmak için kullanılabilir.

Bazı araştırmacılar istatistiksel analiz için nitel verileri ve/veya kodlarını nicel temsillere dönüştürmek isteyebilirler. Bu, içerik analizi çalışmalarında, karma yöntem araştırmalarda ve deney ve kontrol grupları arasında farklılıkları test etmek isteyen alan deneylerinde uygulanabilir. Büyüklük Kodlama nitel veriyi dönüştürmenin veya "nicelleştirmenin" yollarından biri olarak işlev görebilir. İki grup arasında önemli bir kod serisinin frekans ya da değerlendirilen özellikler açısından farklılıkları örneğin, t-testi (büyük örneklemler için) ya da parametrik olmayan ki-kare veya Mann-Whitney U testi (daha küçük örneklemler için) yolu ile hesaplanabilir.

Herhangi bir nitel araştırmada nicel temsillerden ya da büyüklüğün ortaya koyduklarından uzak durmak oldukça zordur. "Katılımcıların çoğu," "*sıklıkla* meydana geldi" ya da "*oldukça* önemlidir" gibi ifadeler çalışmalarımızda sık sık yer alır. Bu tür betimleyiciler birer taahhüt olmaktan ziyade, "yaklaşık bir doğruluk" ve metnin dokusunu güçlendirmek için bir değerdirler.

Bazı yöntembilimciler nitel ve nicel uygulamaların birleştirilmesine karşıdırlar. Ancak karma yöntem araştırma, nitel sorgulamada rağbet gören bir yöntemdir. Büyüklük Kodlama, kodlara, alt kodlara ve kategorilere doku ekleyen tamamlayıcı bir stenografidir.

Bazen en iyi kelimeler anlatır, bazen sayılar, bazense daha zengin bir cevabı oluşturmak için her ikisi uyum içinde çalışabilir ve birbirini pekiştirirler.

Örnek

Büyüklük Kodları yoğunluk ifade eden kelime ya da kısaltmalardan oluşabilir:

GÜÇ = GÜÇLÜ
ORT = ORTA
FY = FİKRİM YOK

ya da frekans ifade eden kelime ya da kısaltmalardan:

S = SIKLIKLA
B = BAZEN
H = HİÇ BİR ZAMAN

Büyüklük Kodları ağırlık ya da önem gibi sürekliliklerde olduğu gibi yoğunluğu ya da frekansı ifade etmek için de betimleyici kelimeler yerine sayılardan oluşabilirler:

3 = YÜKSEK
2 = ORTA
1 = DÜŞÜK
0 = YOK / UYGUN DEĞİL
47 ÖRNEK
16 ALIŞVERİŞ
%87

Fielding (2008) kodlamanın belirli bir sürecin, olgunun ya da fikrin "yönünü" belirtebileceği önerisinde bulunur:

OLUMLU BENLİK ALGISI
OLUMSUZ BENLİK ALGISI

Büyüklük Kodları ayrıca kavramsal fikirler ya da görüşleri temsil eden semboller aracılığı ile yön de belirtebilirler. Evergreen (2014) bu sembolleri kodlandıkları şeye bir değerlendirme atfettikleri için "yargısal simgeler" (s. 41) olarak adlandırır:

← = TEMEL DÜZEY EĞİTİME DÖNÜŞ
→ = İLERLEMECİ EĞİTİM DÖNÜŞÜMÜ
↓ = OKULDA STATÜKOYU MUHAFAZA ETMEK
↔ = EĞİTİM İÇİN KARMA ÖNERİLER

Büyüklük Kodları bir kategori içerisinde bir şeyin varlığını ya da yokluğunu ifade etmek için semboller ya da yargısal simgeler uygulayabilir:

+ = VAR
Ø = YOK
? = BİLİNMİYOR, BELİRSİZ
E = EVET
H = HAYIR
B = BELKİ

Büyüklük Kodları değerlendirilen içeriği ifade eden kelime ve sayılardan oluşabilir:

OLM = OLUMLU
OLS = OLUMSUZ
TRS = TARAFSIZ
KRM = KARMA

Ve Büyüklük Kodları görsel vurgu ve yargısal değerlendirme amacı ile zengin metin ve yazı tipi özelliklerinden (yazılımınız elverdiğinde) yararlanabilirler:

KRİTİK!

YERSİZ FAALİYET

klinik depresyon...

KARARLI

Aşağıdaki örnekte bir hasta, aile hekimi ile uyku problemi alanında uzman hekimler arasındaki farklılıkları ve nitelikleri açıklıyor. Betimsel Kodlama hastanın hekimlerin her biri hakkında dile getirdiği konuyu ifade ederken, bunları takip eden sayısal derecelendirme araştırmacının hastanın aldığı bakımın niteliğine ilişkin yorumunu ifade etmektedir. Bu Büyüklük Kodlamada kullanılan derecelendirme sistemi şu şekildedir:

3 = YÜKSEK NİTELİKTE
2 = TATMİN EDİCİ NİTELİKTE
1 = DÜŞÜK NİTELİKTE
[boşluk] = DEĞERLENDİRİCİ BİR İFADE YOK

Görüşme metninde atfedilen derecelendirmeyi destekler nitelikteki kelime ve ifadeler referans olması için koyu punto ile belirtilmiştir:

[1] Aile hekimim olan Dr. Lucas-Smith'in ofisi çok düzenli, hasta kabul görevlileri **cana yakın** ve hasta bakım personeli **oldukça profesyonel** davranıyorlar. Fakat [2] Dr. Johnson'ın ofis çalışanları sanki **eğitim gören stajyerler** gibiler ve bunda da **iyi değiller**. Bazen, sanki olan biten hiçbir şeyden **haberdar değil** gibiler, anlatabiliyor muyum?

[1] DR LS PERSONEL: 3

[2] DR J PERSONEL: 1

Şimdi, Dr. [3] Lucas-Smith biraz **soğuk**, belki biraz **fazla "profesyonel**," fakat [4] tıptan görece yeni mezun dola-

[3] DR LS NEZAKET: 2

[4] DR LS UZMANLIK: 3

yısıyla **en gelişmiş bilgilere sahip**. Onun bu yanını **beğeniyorum**: Benim daha önceki doktorların ne yapacaklarını bilemedikleri iki sağlık sorunumu **ortadan kaldırabilmişti** – sol koltuk altımda bir kist ve bacağımda yüzeysel bir kan pıhtısı.

Dr. Johnson bir nevi eski kafalı fakat [5]**yaptığı işi biliyor**. [6]Onun ofisine yaptığım ziyaretlerden **memnunum** fakat [7]o kadar çok konuşuyor ki ona "Sadece beni tedavi et ve bir an önce buradan çıkayım, zaten bir saat boyunca seni bekledim." diyesim geliyor.

[8]Dr. Lucas-Smith ile zaman çok **etkin** kullanılıyor, ofiste de dışarısında da, muhtemelen çok **popüler** olduğu ve görmesi gereken çok fazla hastası olduğu için. **Kendinizi aceleye getirilmiş hissetmiyorsunuz** fakat **bir amaç için orada bulunduğunuzu** ve bu yüzden de doğrudan işe koyulduğunu hissediyorsunuz.

[5] DR J UZMANLIK: 3
[6] DR J NEZAKET: 2
[7] DR J BEKLEME SÜRESİ: 1

[8] DR LS BEKLEME SÜRESİ: 3

Analiz

Büyüklük Kodları bir bakışta analiz için özetleme tabloları ya da matrislere yerleştirilebilir (bkz. Şekil 3.3).

DR NİTELİKLERİ:	DR LS	DR J
PERSONEL	3	1
NEZAKET	2	2
UZMANLIK	3	3
BEKLEME SÜRESİ	3	1
TOPLAM	11	7

Şekil 3.3 Özetleme Tablosunda Büyüklük Kodları

BDNVAY programları ve Microsoft Excel; Büyüklük Kodlardan seçilen istatistikleri oluşturabilir. Örneğin, seçilen programlar metnin kodlanmış bir kesitine ya da kodun kendisine yüklediğiniz "ağırlığı" diğerleri ile karşılaştırmalı olarak görmenize olanak ta-

nır ve böylece analiz için bir başka büyüklük ölçümü sağlar. Excel'de ortalama, t-testi ve ki-kare dağılımı gibi betimsel ve çıkarımsal istatistik için fonksiyonlar vardır. Ve Wheeldon ve Åhlberg (2012, ss. 138-142) veri toplama süresince her bir değişkenin frekansını veya var olup olmadığını kaydetmek için karma yöntem istatistiği olarak 0'dan başlayıp (belirgin değil) 9'a kadar (fazlasıyla belirgin) derecelendirdikleri bir "belirginlik puanlaması" önerirler.

Temellendirilmiş kuram kodlama yöntemleri bir özelliğin ya da kategorinin yoğunluk ya da frekans gibi *boyutlarının* araştırılmasını önerir. Büyüklük Kodlama veride gözlenen bu boyutların dağılımını geçici olarak haritalama amacıyla ilk döngü aşamalarında alt kodlar olarak kullanılabilir. Yukarıdaki kodlama örneğinde, doktorların profesyonellik dereceleri 1'den (düşük kalite) 3'e (yüksek kalite) bir dağılım gösterebilir. Daha sonraki kodlama döngüleri, odağı belirli kişilerden alıp soyut kavramların üzerine çevirecektir. Böylece, PROFESYONELLİK "düşük'ten "yükseğe" ya da In Vivo Kod dili ile söylersek, "ESKI KAFALI"dan "EN GELİŞMİŞ" olana doğru değişen boyutları ile kodlanmış yeni bir özellik haline gelir.

Sayılar ve kelimeler ya da nicelikler ve nitelikler bazen karşıtlıktan ziyade işbirliği içinde çalışırlar. Sağlık sorunları nedeniyle acil servise başvurmam gereken anlar oldu ve bu durumlarda bana ilk muayenem sırasında hemşireler şu soruyu sordular: "Birden ona kadar derecelendirirsek, *bir* 'hiç ağrı yok,' *on* 'dayanılmaz bir ağrıyı' ifade ettiğinde, ağrınızın derecesi nedir?" Benim hemşireye beyan ettiğim sayı –nicel bir gösterge– onu benim vücudumla ilgili rahatsızlık/nitelik algım konusunda bilgilendirerek atması gereken en uygun adımı atması konusunda ona yol göstermiştir. Kültürel olarak yapılandırılmış olan "1'den 10'a ölçümü" bir niteliğin büyüklüğünü ifade etmek için sınırlı aralıklı sayılar kullanır. İnsanların büyük bir kısmının, 1'den 10'a ölçümünde 3 ya da 8 dendiğinde o sayının belirttiği tahmin edilen nitelik ile ilgili örtük ortak bir anlayışa sahip olduklarını gözlemlemek ilgi çekicidir.

Bir tür *kodlama grameri* olan Büyüklük Kodlama bir fenomenin yoğunluğunu, frekansını, yönünü, varlığını ya da yokluğunu veya değerlendirilen içeriği "niceleştirmenin" ve/veya "nitelleştirmenin" bir yolu olarak tasarlanmıştır (Tashakkori & Teddlie, 1998). Genellikle bir kodun ilk döngü kodlama yöntemleri esnasında geliştirilmesi ve açıklığa kavuşturulması sürecidir fakat bir kodun, alt kodun ya da kategorinin boyutlarını ve değişkenliğini belirlemek için ikinci döngü kodlama esnasında da kullanılabilir.

Büyüklük Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- Hipotez Kodlama ve Örüntü Kodlama
- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- tek değişkenli, iki değişkenli ve çok değişkenli analiz için veri matrisleri (Bernard, 2011)
- betimsel istatistik analizleri (Bernard, 2011)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- semantik ağ analizi için grafik teori teknikleri (Namey vd., 2008)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)

- karma yöntem araştırmaları (Creswell, 2014; Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- kısa etnografi (Handwerker, 2001)
- duyarlılık analizi (Liu, 2012)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- tarama araştırmaları (Fowler, 2014; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Büyüklük Kodlama yoğunluk, frekans, yön, varlık ya da yokluk ve/veya değerlendirilen içerik gibi süreklilikleri içeren Değer, Duygu, Hipotez ve Değerlendirme Kodlarına uygulanabilir. Örneğin, Faherty (2010) ÖFKE1 ve ÖFKE2 kodları arasında sırasıyla *orta düzeyde* öfke ve *aşırı* öfke olarak bir ayrım yapar (s. 63). Friese (2014, s. 53) dijital dosya adlarının bile sınıflama ve erişim kolaylığı için cinsiyet, meslek, yaş, görüşme tarihi ve benzeri betimleyiciler içermesi şeklinde akıllıca bir öneride bulunur. 22 yaşında bir restoran servis görevlisinin görüşme dosyası E-GARSON-22-MAYIS 29 2014.docx şeklinde isimlendirilebilir.

Alt Kodlama (Subcoding)

Kaynaklar

Gibbs, 2007; Miles vd., 2014

Açıklama

Yöntem alanyazını, birincil bir kod bir başka kod ile etiketlendiğinde bunu adlandırmak için farklı terimler kullanır: "bütünleşik kodlama," "içiçe kodlama," "ikincil kodlama," "birleşik kodlama," vs. Bu el kitabında en yaygın terim olan Alt Kodlama terimi kullanılacaktır.

Alt kod verinizin hacmine ya da kategorizasyon ve analiz için ihtiyaç duyduğunuz belirliliğe bağlı olarak birincil kodu detaylandırmak ya da kaydı zenginleştirmek için birincil koda atanan ikincil bir etikettir. Gibbs (2007) en genel kodun "ebeveyn," altında yer alan kodların ise "çocuk" olarak adlandırıldığını ileri sürer; hiyerarşide aynı ebeveyni paylaşan alt kodlar "kardeştirler" (s. 74).

Uygulamalar

Alt Kodlama neredeyse tüm nitel çalışmalar için, ama özellikle de etnografiler ve içerik analizleri, çoklu katılımcıları ve alanları olan çalışmalar ve çok çeşitli veri türlerini içeren

çalışmalar (örn. görüşme kaydı dökümleri, alan notları, anı kayıtları, dokümanlar, günlükler, yazışmalar, eşyalar, video) için uygundur. Bu yöntem aynı zamanda, genel kodlar daha sonra bir hiyerarşik düzenleme veya sınıflama içinde daha detaylı bir indeksleme, kategorizasyon, alt kategorizasyon gerektireceği zaman ya da incelikli nitel veri analizi için, "birleştiriciden" ziyade "ayırıcı" (bkz. Bölüm 1) olarak uygundur.

Alt Kodlama birincil ancak genel bir kodlama (Bütüncül Kodlama gibi) şemasının uygulamasını takiben araştırmacının sınıflama şemasının çok geniş olduğunu fark etmesi durumunda da kullanılabilir. Örneğin, OKUL olarak kodlanmış bir veri daha sonra OKUL-SINIFLAR, OKUL-OYUN ALANLARI, OKUL-KAFETERYA, OKUL-ÖN OFİSLER vs. şeklinde alt kodlanabilir. Eğer analizci birtakım niteliklerin ya da karşılıklı ilişkilerin ortaya çıktığını fark ederse, alt kodlar birincil kodlara eklenebilir. Örneğin, OKUL-BAŞARISIZLIK, OKUL-İŞLETMETİPİ, OKUL-ÖZERK, OKUL-A+.

Örnek

Aşağıdaki örnekte bir etnografın alan notları, metropol bir şehrin içindeki düşük gelirli bir mahalleyi betimler. Notların eğik punto ile yazılmış olan *OC* kısımları gözlemcinin notları (Bogdan & Bilken, 2007, ss. 163-164), olguların betimlemelerine yedirilmiş öznel izlenimler ve notlardır ve bunlar da kodlar ve alt kodlar için dikkate alınmayı hak eder. Şu ana dek gözlem için ana öğeler MAHALLE SAKİNLERİ, İŞYERLERİ ve GRAFİTİ idi, ancak notların bu kısmı birincil kodu detaylandıran, ona atanmış alt kodlarıyla (çocuklar) birlikte EVLER'e (ebeveyn kod olarak işlev gören basit bir Betimsel Kod) odaklanmıştır:

[1] Bazı evler yıkık dökük olmalarından dolayı terkedilmiş gibi görünüyorlar. Fakat pencerelerden görülen ya da bahçedeki eşyalar size birilerinin hâlâ orada yaşamakta olduğuna dair ipucu veriyor. [2] Evlerden birinin ön duvarında İsa'nın portresinin olduğu bir resim ve haç işareti var. Çatıların bir kaçında TV antenleri dikkatimi çekti.

[1] EVLER-YIKIK DÖKÜK

[2] EVLER-DEKOR

OC: [3] Kablolu yayın yok - bu bir lüks; buna güçleri yetmez; bir öncelik değil.

[3] EVLER-EKONOMİ

[4] Bazı evlerin arka bahçelerinde çamaşır ipinde çamaşırlar asılı. [5] Bir evin önünde ufak bir Meryem Ana heykeli, [6]"Köpek/Perro Var" tabelası var. [7] Bazı evlerin ön bahçelerinde sandalyeler, döşemesi eskimiş mobilyalar var.

[4] EVLER-BAHÇELER
[5] EVLER-DEKOR
[6] EVLER-GÜVENLİK
[7] EVLER-BAHÇELER

OC: [8] Sahip olduklarımızın hepsi bu.

[8] EVLER-EKONOMİ

Analiz

Daha sonrasında veri çekme esnasında EVLER ile kodlanmış her şey genel bir kategori altında toplanacaktır ve daha özel alt kategoriler alt kodlardan oluşacaktır. Böylece BAHÇELER ile alt kodlaması yapılan her şey bir kutuda yeniden bir araya getirilecek, DEKOR ile

alt kodlaması yapılanlar ayrı bir kutuda vs. Bu içerikler gerekirse veri korpusunun daha hassas düzeyde analizi için daha ileri bir seviyede yeniden organize edilebilir. EVLER olarak kodlanan verideki alt kodlar aşağıdaki gibi bir araya getirilip düzenlenebilir ve bu da konuya ilişkin etnografik bir metnin taslağı işlevi görebilir (bkz. Betimsel Kodlama):

I. EVLER

A. EKONOMİ
   1. İNŞA EDİLME ZAMANI
   2. YIKIK DÖKÜK
   3. HİZMET ERİŞİMİ

B. DEKOR

   1. DIŞ MEKÂN
   2. SANAT ÜRÜNLERİ
   3. DİNİ EŞYALAR

C. BAHÇELER

   1. ÖN BAHÇELER
   2. YAN VE ARKA BAHÇELER

D. GÜVENLİK

   1. BAHÇE ÇİTLERİ
   2. TABELALAR
   3. KÖPEKLER

Bir tür *kodlama grameri* olan Alt Kodlama öncelikli olarak veriyi detaylandırma ve ana kategorilere, alt kategorilere, hiyerarşilere, sınıflandırmalara, indekslere yerleştirerek organize etmenin bir yolu olarak tasarlanmıştır.

Alt Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- kültürlerarası içerik analizi (Bernard, 2011)
- betimsel istatistiksel analiz (Bernard, 2011)
- alan ve sınıflandırıcı analiz (Schensul, Schensul, & LeCompte, 1999b; Spradley, 1979, 1980)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- karşılıklı ilişkiler (Saldaña, 2003)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Alt Kodlamayı sadece detaylı veri analizinin ve indekslemenin gerekli olduğu durumlarda kullanın. İlk defa elle (basılı kopya üzerinde) kodlama yapanlar için biraz kafa karıştı-

rıcı olabilir ancak BDNVAY programları için not alma ve daha sonra veriyi geri çağırma oldukça kolaydır. Alt Kodlamanın daha fazla örnekleri için Büyüklük, Ön, Değerlendirme, Protokol, KMT (Kültürel Materyaller Taslağı), Alan ve Sınıflandırıcı ile Boylamsal Kodlama profillerine bakınız. Kodları ve alt kodları elle düzenleme, alt kodları frekanslarına göre kategorilere organize etme yöntemleri için bkz. Bölüm 4, Kod Düzenleme.

Alt Kodlama Eşzamanlı Kodlamadan farklıdır. Bir Alt Kod doğrudan birincil bir kodla ilişkilidir (örn. EVLER-YIKIK DÖKÜK), Eşzamanlı Kodlar ise – aynı veri korpusuna atanmış iki ya da daha fazla önemli kod olup, çıkarımsal anlamları bakımından farklılık gösterebilirler (örn. EVLER ve YOKSULLUK).

Eşzamanlı Kodlama (Simultaneous Coding)

Kaynaklar

Miles vd., 2014

Açıklama

İki ya da daha fazla kod bir metnin aynı pasajına ya da ardışık pasajlarına atandığında, yöntem alanyazınında bunu adlandırmak için çeşitli terimler kullanılır: "eşzamanlı kodlama," "çift kodlama," "eşdizimli kodlama," "çoklu kodlama," "binişik kodlama," "bütünleşik kodlama," "içiçe kodlama," "paralel kodlama" vs. Bu el kitabında daha basit olduğundan Eşzamanlı Kodlama terimi kullanılacaktır. Eşzamanlı Kodlama tek bir nitel veri korpusuna iki ya da daha fazla kod uygular ya da ardışık nitel veri birimlerine binişik bir şekilde ortaya çıkan iki ya da daha fazla kodu uygular.

Uygulamalar

Eşzamanlı Kodlama, karmaşık "sosyal etkileşimler soyutlanmış münferit birimler halinde gerçekleşmediği" (Glesne, 2011, s. 192) için, veri içeriğinin aynı anda birden fazla kodu gerektiren ve hak eden çoklu anlamlara işaret ettiği durumlarda uygundur. Bir veri kesiti hem betimsel hem çıkarımsal olarak anlamlıysa ya da analizci hem açık (görünen) hem de örtük (altta yatan) anlamları yorumluyorsa Eşzamanlı Kodlama gerekçelendirilebilir. Ancak Eşzamanlı Kodlamanın aşırı bir biçimde kullanılması halinde bunlardan bazılarının araştırmacıda kararsızlık yaratabileceği konusunda dikkatli olmalısınız. Eşzamanlı Kodlamanın aşırı kullanımı aynı zamanda açık ve odaklı bir araştırma amacının eksikliğini ve böylece veri analizi için de temiz bir lens ve filtrenin olmadığını gösterebilir. Eğer Eşzamanlı Kodlama kullanacaksanız, kullanım gerekçenizi açıklayın.

Örnekler

Aşağıdaki örnekte, bir devlet okulu öğretmeni ile yüksek lisans diploması almanın maaşını nasıl etkilediği konusunda görüşme yapılmıştır. Öğretmenin güzel sanatlar alanında aldığı yüksek lisans diploması sanat alanında bir diplomadan 30 kredi daha fazla ders

saati gerektirmesine karşın, bölge okul yönetimi onun kazandığı bu diplomanın meşruluğunu kabul etmemiştir. Birinci örnekte araştırmacı öğretmenin hikâyesinde birbirinden farklı iki sorunun yer aldığını düşündüğü için *tüm birimin* nasıl sadece iki kodla kodlanmış olduğuna dikkat ediniz. "Kültür şoku ve uyum" sürecine referansta bulunan bir diğer kod, daha sonra çalışmanın kavramsal çerçevesi olarak uygulanmıştır. Bu kod, birime atfedilen iki ana kodla *binişiklik* gösterir:

BEN: Güzel sanatlar yüksek lisans diplomanızın maaşınızda ya da mesleki statünüzde bir etkisi oldu mu?

NANCY: [1a & 1b] En ufak bir etkisi olmadı. Ama mücadele ettim. Bölge okul yönetim ofisinin insan kaynakları sorumlusuna 60 kredi değerinde güzel sanatlar yüksek lisans diploması aldığımı ve onların maaş artışı için sanat yüksek lisans diploması şartı aradıklarını anlattığım birkaç mektup yazdım. Ve benim diplomam 30 kredi daha fazla ki bu da bir üst maaş artış seviyesi olan "Yüksek Lisans + 24." Birlikte bunların üzerinden tekrar tekrar geçtik ama bana ek maaş artışı vermedi. Sonra ona şu an 96 kredim olduğunu, yani sanat yüksek lisansı için aradıkları 30 kredinin çok çok üzerinde bir lisansüstü eğitimim olduğunu açıkladım ama yine de vermediler. Yani biraz tartışmalı bir mesele ve yapmayacaklar.

[1a] ADALETSİZLİK
[1b] BÖLGE OKUL YÖNETİM BÜROKRASİ

BEN: Mücadeleye devam edecek misin ya da...

NANCY: [2] Hayır, peşini bırakacağım çünkü biliyorum ki bu şekilde kazanamayacağım. Anlatabiliyor muyum? Sadece biliyorum. Dolayısıyla bırakacağım ve buradayken muhtemelen "Yüksek Lisans + 24" seviyesine de ulaşamayacağım çünkü bu benim için bir bakıma tümüyle yeni bir diploma demek. Bu yüzden sadece şu an neysem ona tutunacağım.

[2] KÜLTÜREL UYUM

Alan notlarından ikinci bir örnek olarak bir okulun bağış toplama etkinliği betimlenmiştir. Veri *biriminin tamamı* betimsel bir Süreç Kodu olan BAĞIŞ TOPLAMA ile kodlanmıştır ancak bu birim içerisindeki etkinliklerin her birini tanımlamak için birbirinden ayrı fakat birbiriyle ilişkili dört Süreç Kodu yer almıştır. Bu örnekte bunlar birincil *hiyerarşik kod* içerisindeki *iç içe kodlar* olarak görülebilirler:

Bugün Sevgililer Günü ve koridorlarda öğrenciler ve öğretmenlerin ellerinde çiçekler olduğu görülebilir. Nancy üzerinde kırmızı bir bluz ve kot pantolon giymiş ve kırmızı parıltılı bir çift küpe takmış.

[1] Saat 08:00'de Nancy'nin sınıfına girdim. Platformun yanı başında büyük bir karton koli ve karanfillerle dolu iki plastik tüp duruyor. Nancy öğrencilerine "Bu yıl çok güzel değiller mi? Geçen yıldan daha güzeller." dedi. Çi-

[1] BAĞIŞ TOPLAMA

çeklerin maliyeti 150 dolar ve hedef 150 dolar kâr elde etmek. Nancy bunları almak için dün marketin çiçek bölümüne gitmiş.

[1a] Nancy, satmak için çiçek alan üç kız öğrencisine "Tamam, çocuklar her biri bir dolar. Ve çocuklar bende hiç bozukluk yok. [1b] Bugün çok eğleneceğiz." dedi. Kızlar çiçeklerle sınıftan ayrıldı. Nancy koridora çıktı ve bir öğrenciye seslendi, [1c] "Hey Mike, nasılsın?... Onları kafede satacaklar... Evet, şu an oradalar."

[1d] İki ortaokul öğrencisi geldi ve çiçeklere baktılar. Erkek öğrenci: "Bir tane ister misin Elena?" Elena: "Evet." Erkek öğrenci: "Hangi renk?" Elena: "Kırmızı." Erkek öğrenci Nancy'ye bir dolar uzattı, çiçeği Elena'nın kafasının üzerinde sallayarak ve gülerek "Burada, burada!" dedi.

[1a] GÖREVLENDİRME

[1b] MOTİVE ETME

[1c] PROMOSYON

[1d] İŞ GÖRME

Analiz

Yukarıdaki ilk örnek, bir olayın ya da katılımcı hikâyesinin zenginliği ve karmaşıklığının araştırmacının veri korpusuna sadece bir ana kod atamasını zorlaştıran ve nitel veride nadiren ortaya çıkan bir durumu gösterir. Ve eğer araştırmacının çalışma odağı birkaç ilgi alanını kapsıyorsa ve tek bir veri korpusu bu alanlardan birden fazlası ile ilgili noktalar içeriyor ya da onları temsil ediyorsa bu durumda Eşzamanlı Kodlama kullanılabilir. Bu yöntem ayrıca karşılıklı ilişkilerin araştırılmasında bir aracı olarak da iş görür. Eğer ADALETSİZLİK ile kodlanmış pasajlar sürekli olarak BÖLGE OKUL YÖNETİM BÜROKRARİSİ, PERSONEL ÖZERKLİĞİ, MÜDÜR LİDERLİĞİ ve KÜLTÜREL UYUM gibi kodlarla birlikte yer alıyorlarsa, ortaya çıkmakta olan örüntüler keşfedilebilir ve test edilebilir.

İkinci örnek (BAĞIŞTOPLAMA) Eşzamanlı Kodlama yolu ile belirli bir kodlanmış fenomen ya da sürecin nasıl onu oluşturan öğelere bölünebileceğini göstermektedir. Bu derecede detaylı çalışma Süreç Kodlama, Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama ya da Nedensellik Kodlamayı destekleyebilir ya da onlara doğru bir yol açabilir. Bu tür kodlama ayrıca verideki hem "büyük resmi" hem de "ormandaki tek tek ağaçları" görmenize yardımcı olur.

Eğer muazzam büyüklükte bir veri korpusu varsa ve özellikle de eğer bunlar elle kodlanacaksa lojistik olarak Eşzamanlı Kodlama çok ender kullanılmalıdır. Geniş çaplı Eşzamanlı Kodlama ile baş etmede BDNVAY programları çok daha donanımlıdır. Van de Ven ve Poole (1995) boylamsal istatistiki analiz için kodlanmış nitel veriyi nicel zıt değişkenlere dönüştürmüşlerdir ancak önce zaman içindeki önemli her bir olay için beş taneye kadar farklı kodun izini sürebilecekleri bir yol belirlediler. Bu yoldaki nitel kodlar olaya karışan insanlar, onların kurumdaki ilişkileri ve çıktılarının değerlendirilmesi gibi unsurlar içerebilir. Kodlamaları sadece eşzamanlı değil, aynı zamanda çok boyutlu idi. NVivo gibi BDNVAY programları bir metnin aynı pasajına çoklu kodlar atayabilirler ki

bu daha sonra programın "kesişimleri" işlemesini –ilişkilerin, bağlantıların ve metrislerin oluşturulması- mümkün kılmaktadır (Bazeley & Jackson, 2013).

Bir tür *kodlama grameri* olan Eşzamanlı Kodlama nitel verinin karmaşık pasajlarına eğer gerekirse ve gerektiği zaman çoklu kodlar ve/veya kodlama yöntemleri uygulamanın bir yolu olarak tasarlanmıştır.

Eşzamanlı Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- semantik ağ analizi için grafik teori teknikleri (Namey vd., 2008)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012)
- karşılıklı ilişkiler (Saldaña, 2003)
- durumsal analizler (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)

Notlar

Eşzamanlı Kodlama, Alt Kodlamadan farklıdır. Bir Alt Kod doğrudan kendi birincil koduyla ilişkilidir (örn. EVLER-YIKIK DÖKÜK); Eşzamanlı Kodlar ise ifade ettikleri anlam bakımından farklılık gösterebilirler (örn. EVLER-YOKSULLUK).

TEMEL (ELEMENTAL) YÖNTEMLER

Temel kodlama yöntemleri nitel veri analizinde birincil yaklaşımlardır. Veri korpusunu gözden geçirmek için basit ama odaklı filtreleri vardır ve daha sonraki kodlama döngüleri için temel oluştururlar.

Yapısal Kodlama (structural coding) veri korpusunun hem kodlanmasında hem kategorize edilmesinde veri kesitine içerik temelli ya da araştırma konusunu yansıtan kavramsal ifadeler kullanır. Yapısal Kodlama daha ileri düzey detaylı kodlama için genellikle temel teşkil eder.

Betimsel Kodlama (descriptive coding) veriye konu içeriğinin bir envanterini oluşturan basit etiketler ekler.

In Vivo Kodlama (In Vivo coding) ve *Süreç Kodlama (process coding)* temellendirilmiş kuram için temel teşkil eden yöntemler olmalarına rağmen diğer analitik yaklaşımlarda da kullanılabilirler. In Vivo Kodlama kodlar için katılımcıların kullandıkları dilden hareket eder. Süreç Kodlama kodlar için sadece ulaçları kullanır. Temellendirilmiş kuram yöntemlerinde kullanılan diğer teknikler şunlardır: Ön, Odaklı, Eksensel ve Kuramsal Kodlama.

Ön Kodlama (initial coding) veriye temellendirilmiş kuram yaklaşımının ilk temel aşamasıdır. Yöntem araştırmacının veri korpusunu ilk gözden geçirmesinde tam anlamıyla açık uçludur ve In Vivo ve Süreç Kodlamayla birleştirilebilir.

Kavram Kodlama (concept coding) veride beliren "büyük resim" niteliğindeki fikirleri açığa çıkartır ve onları etiketler. Her ne kadar diğer bazı birinci ve ikinci döngü kodlama yöntemleri de kavramsal kodlar üretebilse de buradaki profil, yöntemin tek başına nasıl kullanılabileceğini gösterecektir.

Yapısal Kodlama (Structural Coding)

Kaynaklar

Guest vd., 2012; MacQueen vd., 2008; Namey vd., 2008

Açıklama

Bu yöntem için gündelik dilde kategorizasyon işlevine göndermede bulunan "faydacı kodlama" terimi kullanılır. Bu el kitabında yararlanılan kaynaklarda adlandırıldığı gibi Yapısal Kodlama terimi kullanılacaktır.

Yapısal Kodlama görüşmeyi çerçeveleyen araştırma sorusu ile ilgili veri kesitine içerik temelli ya da araştırmanın konusunu yansıtan bir kavramsal ifadeyi etiketler (MacQueen vd., 2008, s. 124). Daha sonra daha detaylı kodlama ve/veya analiz için benzer şekilde kodlanmış veri kesitleri bir araya getirilir.

Uygulamalar

Yapısal Kodlama hemen her tür nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle çoklu katılımcıları olan, yapılandırılmış ya da yarı yapılandırılmış veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, hipotez testi yapılan, ya da ana kategoriler veya temaların bir liste ya da indeksini oluşturmak için keşfedici incelemelerin yapıldığı araştırmalar için uygundur.

Yapısal Kodlama "bir etiketleme ve indeksleme aracı olarak işlev gören, araştırmacının büyük veri korpusunun belirli bir analizle ilgili kesitine hızlı erişimini sağlayan" (Namey vd., 2008, s. 141) soru temelli bir kodlamadır. Yapısal Kodlama birbiriyle karşılaştırılacak veri kesitleri arasındaki benzerlikleri, farklılıkları ve ilişkileri incelemek için veri korpusunu hem kodlar hem de birincil düzeyde kategorize eder. Kaynaklar Yapısal Kodlamanın araştırmacı tarafından oluşturulan alan notları gibi diğer verilerden çok görüşme kayıtlarının dökümü için daha uygun olabileceğini, fakat açık uçlu anket sorularına verilen yanıtlar için de bu yöntemin uygun olabileceğini belirtirler.

Örnek

Aşağıdaki örnekte, sigara kullanan katılımcılarla bu alışkanlıkları hakkında görüşme ve anket yoluyla veri toplanan karma yöntem bir araştırma yürütülmüştür. Araştırmanın odak noktalarından biri katılımcıların geçmişte (eğer olmuşsa) sigara bırakma girişimleri ve bu süreçte tercih ettikleri teknikler ile bunlarla başarılı olup olmadıkları konusudur.

Aşağıdaki örnekte, görüşmeci orta yaş bir erkeğe onun sigara kullanma geçmişi ve alışkanlığı hakkında sorular sormaktadır. Veri kesitinin, çalışmanın belirli bir araştırma sorusu ve onunla ilgili Yapısal Kodu takip ettiğine dikkatinizi çekmek isterim. Yapısal Kodlama satır başı gerektirmediğinden örnekler tüm sayfaya yayılmış haldedir. Katılımcıların yanıtları ve görüşmecinin soruları, sonda soruları ve müteakip ifadelerinin kodlanan kesite dâhil edilmiş olduğuna dikkatinizi çekerim:

Araştırma Sorusu: Katılımcılar geçmişte (eğer olmuşsa) ne tür sigara bırakma tekniklerine başvurmuşlardır?

Yapısal Kod: [1] BAŞARISIZ SİGARA BIRAKMA TEKNİKLERİ

[1] BEN: Sigarayı bırakmayı hiç denediniz mi?

KATILIMCI: Evet, birkaç defa.

BEN: Bunlardan herhangi biri başarılı oldu mu?

KATILIMCI: Sadece kısa bir süreliğine. Sonra yeniden başladım.

BEN: Geçmişte ne tür sigarayı bırakma teknikleri denediniz?

KATILIMCI: En işe yarayanı nikotin pastilleriydi sanki ve onlarla iki üç hafta boyunca gayet iyi idare ediyordum. Ama sonrasında hayatın getirdikleri araya girdi ve o kadar çok iş stresi vardı ki yeniden başladım.

BEN: Başka hangi teknikleri denediniz?

KATILIMCI: Uzun zaman önce birden kesmeyi denedim. Sigarayı aklımdan çıkartmak için evle ilgili işlerle kendimi meşgul ettim. Fakat birkaç gün sonrasında arabama hırsız girdi ve camları kırıldı, dolayısıyla strese yenildim ve yeniden başladım.

Araştırma Sorusu: Katılımcıların başarısız sigara bırakma denemelerine yol açan faktörler neler?

Yapısal Kod: [2] SİGARA BIRAKMADA BAŞARISIZLIK NEDENLERİ

[2] BEN: Sigaraya başlama nedeni olarak "strese yenildim" dediniz.

KATILIMCI: Evet ve hayır, yenildiğim sigara içmiyor olmanın stresi değildi, yaşam stresiydi -arabaya hırsız girmesi, iş- benim için çok fazlaydı ve dağıldım, bir sigaraya ihtiyacım vardı, *gerçekten* ihtiyacım vardı.

BEN: Yeniden sigara içmenize neden olan işle ilgili durum neydi?

KATILIMCI: Üzerimde çok fazla sorumluluk ve bir sürü beklenti vardı. O sıralarda işlerin olması gerektiği gibi olmayacağından endişe ediyordum, yeterli personelim var mıydı, işlerin yetişmesi gereken tarihler, çok ama çok stresliydi. Ve aslında işlerin böyle olacağını biliyordum, belki de sigarayı bırakmak için yanlış zaman seçmiştim.

BEN: Peki "hayatın getirdikleri"? (KATILIMCI kısık sesle güler) Onlar –

KATILIMCI: Hayatın getirdikleri – çamaşır, ütü, market alışverişi, ahh, kedilerin beslenmesi, onların kumlarının temizlenmesi, yapmak için neredeyse hiç zamanın olmadığı halde bir şeyler yapmak için etrafta koşturup durmak.

BEN: Sizi anlayabiliyorum. Şimdi, ne zaman "birden kesmeyi" denediniz, bununla nasıl baş ettiniz? ...

Araştırma Sorusu: Katılımcılar geçmişte (eğer olmuşsa) ne tür sigara bırakma tekniklerine başvurmuşlardır?

Yapısal Kod: [3] BAŞARILI SİGARA BIRAKMA TEKNİKLERİ

[3] BEN: Peki, en son nasıl bıraktınız?

KATILIMCI: Bazı arkadaşlarım kendilerinde tuhaf yan etkileri olduğunu söylese de Chantix'in reçete edilmesi bende işe yaradı. Bu ilaç inanılmaz bir şeydi, gerçi bazı yan etkiler oldu ama bence onlar nikotin yoksunluğundan kaynaklıydı, ilaçtan değil.

BEN: Chantix ilk kullanımda işe yaradı mı?

KATILIMCI: Evet, fiziksel sıkıntılarda işe yaradı ama psikolojik sıkıntılarda yardımı olmadı. Onlarla kendim baş etmek zorundaydım.

BEN: Psikolojik etkilerle nasıl baş ettiniz?

KATILIMCI: Sadece çok yiyerek. Kilo aldım ve bunun olacağını da biliyordum. Bununla baş etmem gerekiyordu. En kötüsü, öyle çok öfkeliydim ki birilerini incitme isteği duyuyordum. Sanki ben sigara içemiyorsam, birilerinin bunun bedelini ödemesi gerekiyordu! (gülüşme)

Analiz

"Yapısal kodlama genellikle geniş bir konu ile ilgili bir metin kesitinin belirlenmesine yol açar; bu kesitler daha sonra konu içinde ya da konular arası daha derin analizler için temel oluşturabilirler" (MacQueen vd., 2008, s. 125). Kodlama yöntemi verinin daha sonraki nitel analizi için bir kategorizasyon tekniği olarak kullanılmak suretiyle basit bir düzeyde tutulabilir. Fakat araştırmanın amaçlarına bağlı olarak nicel uygulamalar da mümkündür.

Namey vd. (2008) "bir metinde belirli bir temanın toplamda kaç kez yer aldığından ziyade, bir tema hakkında konuşan katılımcıların sayısından hareketle frekansların tespit edilmesini önerir. ... [Bir] kod frekans raporu hangi temaların, fikirlerin ya da alanların yaygın ve hangilerinin nadiren ortaya çıktığını belirlemede yardımcı olabilir" (s. "43). Yukarıda profili verilen çalışmada, belirli araştırma soruları ile ilgili veriyi elde etmek için diğer katılımcıların benzer şekilde kodlanmış veri kesitleri bir araya getirilebilir, sonra daha ileri düzeyde kodlanabilir ve/veya alt kodlanabilir. Bu grup için BAŞARILI SİGARA BIRAKMA TEKNİKLERİ aşağıdakine benzer kodları ve çoktan aza doğru sıralanmış frekans değerlerini içerebilir:

Teknik	Katılımcı sayısı
REÇETE EDİLEN İLAÇLAR	19
E-SİGARA	12
NİKOTİN BANDI	8
"BİRDEN KESME"	7
Kendini Meşgul Et	2
Para Biriktirme Düşüncesi	2
Egzersiz	2
Sigarayı Düşünmemeye Çalış	1
DESTEK AĞI	7
Arkadaşlar	4
Partner/Eş	2
Telefon Hattı	1
NİKOTİN SAKIZI	5

NİKOTİN PASTİLİ	4
AZALTARAK BIRAKMA	4
PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK	2
KAÇINMA TERAPİSİ	1

Yukarıdaki veriye "bir bakışta" göz atmak **Danışmanlık Müdahalesinin** (PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK, KAÇINMA TERAPİSİ) bu grupta en az kullanılan teknik olduğunu, REÇETE EDİLEN İLAÇLARIN ise en yaygın kullanılan **Medikal Müdahale** olduğunu göstermektedir. Veri azaltma grafik-teorik teknikleri "aynı zamanda semantik ağ analizi olarak da adlandırılır" ve tablolar ve matrisler yolu ile "metinler bünyesindeki karmaşık semantik ilişkilerin belirlenmesinde kullanılabilir" (Namey vd., 2008, s. 146). Bu çalışmadaki veri, örneğin kadın ve erkeklerin sigara bırakma tercihlerinde herhangi bir farklılığın olup olmadığını incelemek için cinsiyete göre analiz edilebilirdi.

Hiyerarşik kümeleme ve çok boyutlu ölçümler gibi ileri düzey istatistiksel teknikler bağlantıları, eşdizimlilikleri, yakınlık ve uzaklıkları, boyutları ve nitel verinin diğer nicel yönlerini tespit edebilir. Yukarıdaki örnekte **Nikotin İkame Maddeleri** (SAKIZ, PASTİL) hiyerarşik kümeleme analizinde anlamlı bir şekilde ilişkili olabilirler. BDNVAY programları ve onların dönüştürülmüş veriyi nicel veri analiz programlarına transfer edebilmeleri bu tür analitik işler için vazgeçilmezdir. Ne var ki nicel bir takviye her zaman için gerekli değildir. Tematik analiz ve temellendirilmiş kuram gibi diğer nitel yöntemler de Yapısal olarak Kodlanmış veriye uygulanabilir.

Yapısal Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- birinci döngü kodlama yöntemleri
- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- semantik ağ analizi için grafik teori teknikleri (Namey vd., 2008)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012)
- karşılıklı ilişkiler (Saldaña, 2003)
- kısa etnografi (Handwerker, 2001)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- tarama araştırmaları (Fowler, 2014; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- tematik analizler (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Yapısal Kodlama, Bütüncül Kodlamanın analitik kuzenidir. Ancak Bütüncül Kodlama doğası gereği daha keşifsel ve geçici iken, Yapısal Kodlama belirli bir araştırma sorusu ve konu tarafından çerçevelenmiş ve yönlendirilmiştir.

Betimsel Kodlama (Descriptive Coding)

Kaynaklar

Miles vd., 2014; Saldaña, 2003; Wolcott, 1994

Açıklama

Bu yöntem alanyazında bazı kaynaklarda "konu kodlama" olarak da geçmektedir fakat bu el kitabında Wolcott'ın terminolojisine uygun olacak şekilde Betimsel Kodlama kullanılacaktır. Haştag olgusu ya da sosyal medya iletişiminde kullanılan konu öncesi "#" sembolü, birbiriyle ilişkili içeriği tespit edip onlar arasında bir bağlantı kurduğu için Betimsel ya da "haştag" Kodlamanın popüler bir biçimidir.

Betimsel Kodlama verideki bir pasajın temel konusunu bir kelimede ya da kısa bir ifadede –genellikle isim olarak– özetler. Buna açıklık getirmek için Tesch (1990) şöyle bir ayrımda bulunur: "Bunların [kodların] *içeriğin* birer kısaltmaları değil, *konu* kimlikleri oldukları unutulmamalıdır. Konu, *hakkında* yazılan ya da konuşulan şeydir. İçerik ise, mesajı oluşturan varlıktır" (s. 119).

Uygulamalar

Betimsel Kodlama neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle veri kodlamayı öğrenmekte olan başlangıç düzeyindeki nitel araştırmacılar, etnografiler ve çok çeşitli veri türlerini içeren çalışmalar (örn. görüşme kaydı dökümleri, alan notları, anı kayıtları, dokümanlar, günlükler, yazışmalar, eşyalar, video) için uygundur. Ne var ki ben Betimsel Kodlamanın durum çalışması ve küçük grup görüşme kayıtlarının dökümlerinin analizinde kullanılmasını *hiç* önermem, çünkü bu yöntemin isim temelli kodları katılımcıların zihninden geçenleri açığa çıkarmaya elverişli değildir. Bu tür çalışmalarda In Vivo, Değer, Duygu ve/veya Dramatürjik Kodlama gibi anlam odaklı diğer yöntemlere güvenebilirsiniz.

Etnografik çalışmaların çoğu "Burada neler oluyor?" gibi genel sorularla ve "Bu çalışma ne hakkında?" gibi yansıtıcı sorularla başlar. Betimsel Kodlama bu tür soruları cevaplamak için verideki temel konuların analizinde kullanılabilecek yaklaşımlardan sadece biridir. Turner (1994) bu döngüye daha ileri analitik çalışma için gerekli "temel" kategorilerin oluşturulmasını sağlayan "temel söz dağarcığı" gelişimi adını verir (s. 199). Betimleme nitel sorgulamanın dayanağıdır ve öncelikli hedefi sosyal eylemdeki insanların nüanslarını irdelemekten ziyade, genel olarak okuyucuya gördüklerinizi görmesi ve duyduklarınızı duyması için yardımcı olmaktır (Walcott, 1994, ss. 55, 412).

Çeşitli zaman dilimleri boyunca toplanmış veriden elde edilen Betimsel Kodlar ve bunların matrislerde gösterimi katılımcıların süreç içindeki değişimini değerlendirmede kullanışlıdır (Saldaña, 2003, 2008). Nicel meta analizler ya da nitel metaözetleme ve metasentezleme çalışmalarında, çalışmalar arasında bulgulardaki uygulama tesiri ya da etkisini karşılaştırmak için betimsel kodlama kullanılabilir. Yöntem aynı zamanda etnografik alan çalışmalarında madde cinsinden ürünlerin ve fiziksel çevrelerin kaydedilmesi ve analizi için de uygundur (Hammersley & Atkinson, 2007, ss. 121–139).

Örnek

Aşağıdaki örnekte, bir etnograf metropolitan bir şehrin içindeki düşük gelirli bir mahallede gezinir ve ortamı betimleyen alan notları tutar. Alan notları betimsel bir şekilde yazılmıştır – yani mümkün olduğunca olgusal ve nesnel bir biçimde. Alan notlarının tamamına serpiştirilmiş, eğik punto ile yazılmış olan *OC* kısımları gözlemcinin notlarıdır (Bogdan & Bilken, 2007, ss. 163-164). Gözlemci notları, olguların betimlemelerine yedirilmiş öznel izlenimler ve notlardır olup kodlamada dikkate alınmayı hak ederler. Konular değiştikçe bazı Betimsel Kodların nasıl tekrar ettiğine dikkatinizi çekmek isterim:

Batıya doğru, otobana giriş yolu boyunca ve Main Sokağından Wildpass Yoluna yukarı doğu arabayı sürerken, [1]terkedilmiş bakımsız ambar binaları, içi dolu ve boş bazı binaların duvarlarına [2]sprey boyalı çete grafitileri vardı. Yol üzerinde bir [3]Kurtuluş Ordusu Yardım Mağazası, bir Napa Oto parça dükkânı, bir lastik imalat tesisi, sanayi siteleri arasında eski evler, bir oto cam dükkânı, İçki/Gıda Satış yerleri, Budget Lastik, bir çek bozdurma ofisini geride bıraktım. Yine, [4]duvarlarda sprey boya vardı.

[1] BİNALAR
[2] GRAFİTİ
[3] İŞYERLERİ
[4] GRAFİTİ

OC: [5] Bölgede araba odaklı işyerleri bolluğu var gibi. Sanayi görünümlü bir atmosfer – "showroom" niteliği yok. Burada "tamir", satıştan daha önemli.

[5] İŞYERLERİ

Turquoise Yolunda arabamı park edip bir ilkokulun bahçesinin etrafından yürümeye başladım. [6] Evlerin çoğunun ön bahçesi toprak zemin; bitki olarak da sadece ot yetişmiş. Muhtemelen sokak başına bir evin bahçesinde çime benzer bir şey var. Çoğunluk ilgilenilmemiş, bakım gösterilmemiş halde. Evler sanki en son 1930'larda, 1940'larda inşa edilmiş gibi görünüyor. [7] İlkokulun "Girmek Yasak" tabelası üzerinde sprey boya ve çetelere özgü ufak semboller gördüm. [8] Okul bahçe duvarı kenarında bir bira şişesi ve bira kutusu duruyor. [9] Evlerin duvarları farklı farklı – belki de sokak başına ancak bir evin duvarları idare eder biçimde boyanmış durumda. Evlerin çoğu soyulmuş boyayla, çürük keresteyle, ya da aynı evde çeşitli malzemelerle (kereste, sıva, teneke) kaplı.

[6] EVLER
[7] GRAFİTİ
[8] ÇÖP
[9] EVLER

OC: Öncelikler, enerji ve finansal kaynaklar evlerin görünümüne yönelik değil. Endişelenecek daha önemli şeyler var.

[10] Evlerin büyük bir kısmının önlerinin tel örgüyle çevrili olması dikkatimi çekti. Bir sürü köpek (çoğu Alman kurt köpeği) ve tel örgülerde "Dikkat Köpek" yazan tabelalar var.

[10] GÜVENLİK

OC: Evdeki eşyaları güvende tutmaya yönelik bir girişim. Hırsızlardan korunma, malvarlığını koruma. Mesafeni koru – bu, benim.

Analiz

Betimsel Kodlama öncelikle veri içeriğinin kategorize edilmiş bir envanteri, tablo halinde bir hikâyesi, özeti ya da indeksine yol açar. İkinci döngü kodlamaya ve ileri düzey analize ve yoruma hazırlık için gereklidir (Walcott, 1994, s. 55). Örneğin, daha ileri analiz için yukarıdaki örnekte EVLER ile kodlanmış tüm pasajlar alan notlarından çıkartılarak, çevrenin düzenlenmiş ve kategorize edilmiş öyküsel bir portresi için farklı bir dosyada bir araya getirilecektir:

> Mahallelinin öncelikleri, enerjileri ve finansal kaynakları evlerin görünümüne yönelik değil. Endişelenecek daha önemli şeyler var.
>
> Evler sanki en son 1930'larda 1940'larda inşa edilmiş gibi görünüyor. Çatıların bir kaçında (kablolu yayından ziyade) TV antenleri dikkatimi çekti. Evlerin duvarları farklı farklı – belki her sokak başına bir evin duvarları idare eder biçimde boyanmış durumda. Fakat evlerin çoğu soyulmuş boya, çürük kereste ya da aynı evde kereste, sıva, teneke birleşiminden ibaret. Bazı evler yıkık dökük olmalarından dolayı terkedilmiş gibi görünüyorlar. Fakat pencerelerden içeri ya da bahçelerine bakın; orada hâlâ insanlar yaşıyor.
>
> Bazı evlerin arka bahçelerinde çamaşır ipinde çamaşırlar asılı. Evlerin çoğunun ön bahçeleri yetişen tek bitkinin ot olduğu toprak zeminden ibaret. Muhtemelen sokak başına bir evin bahçesinde çime benzer bir şey var; diğer ön bahçelerde sandalyeler, döşemesi eskimiş mobilyalar var. Bir evin önünde ufak bir Meryem Ana heykeli var. Bir diğerinin ön duvarında İsa'nın bir portresinin olduğu bir resim ve bir haç işareti var.

Berger (2014), Clarke (2005) ve Hammersley ve Atkinson (2007) alan çalışması ve alan notlarında sosyal dünyamızı oluşturan fiziksel çevrenin ve eşyaların sembolik anlamlarının yorumlanmasına özel önem verilmesi gerektiğine dikkat çekmektedirler. Evlerin onarımdan dizaynına, işyerleri, okullar, eğlence yerleri, sokaklar ve benzeri her şey anlam yüklüdür. Bir ev sadece bir yapı değildir, "sembolik bir düzenleme alanıdır. ... orada yaşayanlara ait kimliklerin," özgeçmişlerin ve değerlerin "fiziksel bir dışavurumudur" (Hammersley & Atkinson, 2007, s. 136). Betimsel Kodlama zengin alan notlarında katılımcıların gündelik hayatta yarattıkları, ele aldıkları, üzerinde çalıştıkları ve deneyimledikleri somut ürünleri kaydetmek için kullanılabilecek yaklaşımlardan biridir.

Betimsel Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- Alt Kodlama, Hipotez Kodlama, Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama, Örüntü Kodlama ve Odaklı Kodlama
- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- kültürlerarası içerik analizi (Bernard, 2011)

- alan ve sınıflandırıcı analiz (Schensul, Schensul, & LeCompte, 1999b; Spradley, 1979, 1980)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- semantik ağ analizi için grafik teori teknikleri (Namey vd., 2008)
- Temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)
- karma yöntem araştırmaları (Creswell, 2014; Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- kısa etnografi (Handwerker, 2001)
- tematik analizler (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Betimsel Kodlama nitel araştırmaya yeni başlayanlar ve özellikle de BDNVAY programlarını ilk kez kullananlar için kolay anlaşılır bir yöntemdir. Yöntem veriyi basit bir düzeyde kategorize etmek suretiyle araştırmacının çalışmaya dair organize bir fikre sahip olmasını sağlar. Ne var ki sadece basit betimsel isimlerle kodlamak çalışma ilerledikçe, özellikle de görüşme kayıtlarının dökümlerinden oluşan verinin, daha karmaşık ve teorik bir analizini olanaklı kılmaz.

In Vivo Kodlama (In Vivo Coding)

Kaynaklar

Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987; Strauss & Corbin, 1998

Açıklama

In Vivo Kodlama yöntem alanyazınında "harfiyen kodlama," "motamot kodlama," "tümevarımsal kodlama," "yerli kodlama," doğal kodlama" ve "emik kodlama" şeklinde de kullanılmıştır. Ancak en çok bu adla bilindiği için bu el kitabında In Vivo Kodlama kullanılacaktır.

In Vivo kelimesinin kök anlamı "canlı olanın içinde" olup, kod söz konusu olduğunda nitel veri kayıtlarındaki dilin kendisinde olan kelime ve kısa ifadeler, "[katılımcıların] kendileri tarafından kullanılan terimler" (Strauss, 1987, s. 33) anlamına gelmektedir.

Halk terimleri ya da *yerli* terimler belirli bir kültürün, altkültürün veya mikrokültürün üyeleri tarafından üretilen kelimelerdir. Halk terimleri bir gruptaki kültürel kategorilerin varlığına işaret eder (McCurdy, Spradley, & Shandy, 2005, s. 26). Örneğin, evsiz gençlerin bazıları "bozukladıklarını" (gelip geçenden bozuk para istemek) söylerler. Dijital kültür "tweet," "dpi" ve "FML." gibi terimler ve kısaltmalar yarattı. In Vivo Kodlamada

belirli bir alt kültüre özgü söz dağarcığı ya da argo bu yerel terimleri ortaya çıkarma yöntemlerinden biridir (kategorizasyon konusunda daha fazla öneri için bkz. Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama).

Uygulamalar

Betimsel Kodlama neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle veri kodlamayı öğrenmekte olan başlangıç düzeyindeki nitel araştırmacılar ve katılımcıların sesine değer veren ve onların sesini duyurmaya öncelik veren çalışmalar için uygundur. In Vivo Kodlama temellendirilmiş kuramın ilk kodlama aşamasında kullanılan bir kodlama yöntemidir ancak bu el kitabındaki bazı farklı kodlama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir.

In Vivo kodlama özellikle gençlerle yürütülen eğitim alanındaki etnografik çalışmalarda oldukça kullanışlıdır. Çocukların ve gençlerin sesleri genellikle ötekileştirilir, bu nedenle onların kendi gerçek sözleri ile kodlama yapılması bir yetişkinin gençlerin kültürülerini ve dünyalarını anlamasını geliştirir ve derinleştirir. In Vivo Kodlama aynı zamanda eylem ve uygulayıcı araştırmaları için de oldukça uygundur (Coghlan & Brannick, 2014; Fox, Martin, & Green, 2007; Stringer, 2014) çünkü bu araştırma türünün öncelikli amaçlarından biri, "*motamot ilkesine* yani katılımcıların kendi kelimelerinden elde edilen terim ve kavramları kullanmaya" bağlılıktır. "Böyle yapmakla [araştırmacıların] insanların deneyimlerindeki asıl anlamları yakalama ihtimali daha olasıdır" (Stringer, 2014, s. 140).

Örnek

Aşağıdaki örnekte yetişkin bir kadın görüşmeci 16 yaşındaki ergen bir kız olan Tiffany ile lisede arkadaşlık konusu üzerinde görüşme yapıyor. In Vivo Kodların nasıl tırnak içine alındığına ve nasıl verinin hemen hemen her satırının bir kodu olduğuna dikkat edin. Bu "ayırıcı" olarak kodlamadır:

[1] Geçen yıl okuldan nefret ediyordum.	[1] "OKULDAN NEFRET EDİYORDUM"
[2] Birinci sınıf berbattı, nefret ettim.	[2] "BİRİNCİ SINIF BERBATTI"
Ve [3] bu yıl aslında çok daha iyi.	[3] "BU YIL DAHA İYİ"
Hım, [4] neden bilmiyorum. Sanırım yaz döneminde [5] bir nevi insanların ne düşündüklerini umursamayı bıraktım ve sadece şeyi umursamaya başladım, bilemiyorum. [6] Açıklaması zor.	[4] "NEDEN, BİLMİYORUM"
	[5] "UMURSAMAYI BIRAKTIM"
	[6] "AÇIKLAMASI ZOR"
[7] Kendim hakkında yeni şeyler fark ettim, sonra geri döndüğümde birdenbire [8] insanların beni sevmesi için [9] uğraşmadığımda ve [10] onların istediklerini yapmaya çalışmadığımda insanların [11] beni daha çok sevdiklerini gördüm. [12] Bu biraz tuhaf.	[7] "YENİ ŞEYLER FARK ETTİM"
	[8] "İNSANLARIN BENİ SEVMESİ İÇİN"
	[9] "UĞRAŞMADIĞIMDA"
	[10] "DİĞER İNSANLARIN İSTEDİKLERİ"
	[11] "BENİ DAHA ÇOK SEVDİLER"
	[12] "BİRAZ TUHAF"
[13] Sürekli onları memnun etmeye çalışmak	[13] "ONLARI MEMNUN ETMEYE ÇALIŞMAK"

yerine, [14]o kadar uğraşmadığım zaman beni daha çok sevdiklerini gördüm. Ve bilmiyorum, sanki herkes – herkes, hım, [15] arkadaşım olan insanlar sanki artık bana daha yakınlar. Ve [16] beni tanımayan insanlar da beni tanımaya çalıştılar. [17]Bilmiyorum.

[14]"O KADAR UĞRAŞMADIĞIMDA"
[15]"ARKADAŞLAR YAKINLAŞTI"
[16]"BENİ TANIMAYA ÇALIŞTILAR"
[17]"BİLMİYORUM"

Temellendirilmiş kuram alanındaki önemli yazarlar, çalışmada titizliği ve In Vivo (ya da diğer) Kodların verinin her bir satırı boyunca yer alması gerekliliğini savunurlar. Amaçlarınıza bağlı olarak, In Vivo Kodlar daha az frekansta kullanılabilir, mesela her üç-beş cümle için bir kelime ya da ifade olacak şekilde. Yukarıdaki görüşme kaydı örneğinde, ben 17 In Vivo Kod yerine kod sayısını 4 ile sınırlandırabilirdim-"birleştirici" olarak kodlama:

Geçen yıl okuldan nefret ediyordum. [1] Birinci sınıf berbattı, nefret ettim. Ve bu yıl aslında çok daha iyi. Hım, neden bilmiyorum. Sanırım yaz döneminde bir nevi insanların ne düşündüklerini ve umursamayı bıraktım ve sadece şeyi umursamaya başladım, bilmiyorum. Açıklaması zor. [2] Kendim hakkında yeni şeyler fark ettim, sonra geri döndüğümde birdenbire insanların beni sevmesi için [3] uğraşmadığımda ve onların istediklerini yapmaya çalışmadığımda insanların beni daha çok sevdiklerini gördüm. Bu biraz tuhaf. Sürekli onları memnun etmeye çalışmak yerine, o kadar uğraşmadığım zaman beni daha çok sevdiklerini gördüm. Ve bilemiyorum, sanki herkes – herkes, hım, [4] arkadaşım olan insanlar sanki artık bana daha yakınlar. Ve beni tanımayan insanlar da beni tanımaya çalıştılar. Bilmiyorum.

[1]"BİRİNCİ SINIF BERBATTI"
[2]"YENİ ŞEYLER FARK ETTİM"
[3]"UĞRAŞMADIĞIMDA"
[4]"ARKADAŞLAR YAKINLAŞTI"

Analiz

Katılımcı sesini ön plana çıkaran görüşme kayıtlarının dökümleri ya da diğer dokümanları okurken koyu punto yapılması gereken, altı çizilmesi gereken, eğik punto yapılması gereken, vurgulanması gereken kelime veya ifadelere ya da sözlü olarak dile getirilmişse ses tonlamasına dikkat gösterin. Etkili isimler, eylem odaklı fiiller, çağrışımsal özellikte söz dağarcığı, incelikli ve alaylı ifadeler, gülümseme ve metaforlar vs. gibi özellikler metinde özellikle dikkat edilmesi gereken yerleri işaret edebilir. Eğer aynı kelimeler, ifadeler ya da bunların varyasyonları katılımcı tarafından sıklıkla kullanılmışsa (yukarıdaki örnekteki "bilmiyorum" gibi) ve In Vivo Kodlamaya değer ise kodlama yapın. In Vivo Kodlar katılımcı için "önemli olanın ne olduğunu kavrayıp kavramadığınız konusunda önemli bir kontrol sağlayabilir" ve anlamları özetleyip aydınlığa kavuşturmanızda yardımcı olabilirler (Charmaz, 2014, s. 135). Bu nedenle araştırmacı tarafından oluşturulmuş kodlardan farklı olarak katılımcıdan esinlenilerek belirlenen kodları daima tırnak içine alarak takip edin: "OKULDAN NEFRET EDİYORDUM."

Sayfa başına ortalama kaç kodun olması gerektiği ya da önerilen metin/kod oranının ne olduğuna yönelik belirlenmiş bir kural ya da formül yoktur. In Vivo Kodlamada kendi

iç görünüze güvenin. Veride bir şey dikkat çekici görünüyorsa onu kod olarak uygulayın. Analitik not alama süreci boyunca araştırmacının yansıtıcı düşünmesi ikinci döngü kodlama ile birlikte daha sonra In Vivo Kodların sayısını azaltacak ve ilk yaptıklarınızın yeniden analizine olanak tanıyacaktır. Strauss (1987, s. 160) da araştırmacının In Vivo Kodları sadece temalar olarak değil kategorilerin olası farklı *boyutları* –yani bir özelliğe ilişkin aralık ya da skala– olarak da incelemelerini önerir.

Geniş çeşitlilikteki In Vivo Kodları başlangıç düzeyinde organize etmenin yöntemlerinden biri onları metin editörü üzerinde bir sayfada listelemek ve daha sonra kesip yapıştırma yolu ile ait oldukları kategorileri yansıtan gruplar altında toparlamak ve bir şekilde düzene (örn. hiyerarşik, kronolojik, mikro düzeyden makro düzeye gibi) yerleştirmektir. Yukarıdaki ayırıcı kodlama örneğindeki 17 In Vivo Kodları kullanarak şöyle bir organizasyon yapılabilir:

I. "OKULDAN NEFRET EDİYORDUM"

A. "BİRİNCİ SINIF BERBATTI"

II. "UMURSAMAYI BIRAKTIM"

A. "DİĞER İNSANLARIN İSTEDİKLERİ"

1. "İNSANLARIN BENİ SEVMESİ İÇİN"
2. "ONLARI MEMNUN ETMEYE ÇALIŞMAK"

B. "YENİ ŞEYLER FARK ETTİM"

1. "UĞRAŞMADIĞIMDA"
2. "O KADAR UĞRAŞMADIĞIMDA"

III. "BU YIL DAHA İYİ"

A. "ARKADAŞLAR YAKINLAŞTI"
B. "BENİ DAHA ÇOK SEVDİLER"
C. "BENİ TANIMAYA ÇALIŞTILAR"

iV. "NEDEN, BİLMİYORUM"

A. "BİLMİYORUM"
B. "BİRAZ TUHAF"
C. "AÇIKLAMASI ZOR"

Unutmayın ki analitik not yazmak temellendirilmiş kuramın kodlama sürecinin kritik derecede önemli bir bileşenidir ve analitik *notların yazımı aynı zamanda kod ve kategori geliştirme yöntemi olarak da iş görebilir*. Yukarıdaki örneğe ilişkin bir analitik not yazma örneği şu şekilde olabilir (In Vivo Kodların ve katılımcıdan yapılan alıntıların nasıl metne yayıldığına dikkat edin):

25 MAYIS 2011
KOD: "BİLMİYORUM"

Nitelikli arkadaşlık ilişkilerini sürdürme paradoksu nedeniyle Tiffany'nin kafası gerçekten karışmış ("BİLMİYORUM," "AÇIKLAMASI ZOR"): "insanların beni sevmesi için uğraşmadığımda ve onların istediklerini yapmaya çalışmadığımda insanların beni daha çok sevdiklerini gördüm." 16 yaşında "kendim hakkında" –başkalarının istedikleri ya da ondan

bekledikleri yerine, kim olduğu, kim olmak istediği– şeyleri öğreniyor. Tıpkı nasıl ki orta çocuklukta bilinen ve gelişimsel olan *duygusal karmaşa* varsa, belki de ergenliğin de bunun eşdeğeri olan ve KİMLİK ARAYIŞI ile eşzamanlı bir SOSYAL KARMAŞA aşaması vardır.

In Vivo Kodlar "aktörlerin temel problemlerinin nasıl çözüme kavuşturulduğu ya da ele alındığı konusunda analiste bilgi veren davranışları ve süreçleri" (Strauss, 1987, s. 33) yakalamaya yarar ve kodlamada katılımcıların görüşlerine ve eylemlerine kendilerinin yükledikleri anlamları muhafaza etmeye yardımcı olur (Charmaz, 2014).

In Vivo Kodlar ayrıca zengin kategori, tema ve kavram geliştirme için imgeler, semboller ve metaforlar sunmanın yanı sıra verinin sanat temelli yorumları için çağrışımsal içerik sağlayabilirler. Tiffany'nin kendi dilinden örnekler kullanarak yukarıdaki vinyete ait kodların ve görüşme kaydı dökümlerinin şiirsel bir yeniden yapılandırılması ("bulunan şiir" ya da "şiirsel kayıt" da denilmektedir) şöyle olabilir:

İlk yıl:
berbattı,
okuldan nefret ettim. ...
Yaz döneminde:
başkalarının ne düşündüklerini umursamayı bıraktım,
kendim hakkında yeni şeyler fark ettim. ...
Bu yıl daha iyi:
arkadaşlar daha yakınlaştı,
beni tanımaya çalışıyorlar,
beni daha çok seviyorlar. ...
Bilmiyorum neden:
biraz tuhaf,
açıklaması zor. ...
Bu yıl daha iyi. (Saldaña, 2011b, s. 129)

Oyun yazarı ve motamot tiyatro performansçısı Anna Deavere Smith insanların gündelik söylem içerisinde "organik şiirler" şeklinde konuştuklarını ileri sürmektedir. Dolayısı ile In Vivo Kodlama bir katılımcıda doğal olarak var olan organik şiiri açığa çıkarmanın yollarından biridir.

In Vivo Kodlama birinci döngü kodlamada başlıca kodlama yöntemi olarak, küçük ölçekli çalışmalarda seçilen tek yöntem olarak kullanılabilir anacak, araştırmacının veriye ilgili fenomen ya da sürece dair kavramsal veya teorik görüşlerine katkıda bulunabilecek olan bakış açısını sınırlandırabilir. Bazen katılımcı en iyi biçimde dile getirir; bazense araştırmacı. Veri analizinde ilerledikçe kodlama yöntemlerini birleştirip eşleştirmeye hazırlıklı ve gönüllü olun.

Bazı BDNVAY programları analistin veriden bir kelime ya da ifadeyi seçmesine ve bir ikona tuşlayarak seçili metni In Vivo Kod *olarak* kodlamasına izin vererek In Vivo Kodlamayı kolaylaştırmaktadır. Fakat bazı Bazı BDNVAY program özelliklerinin yalnızca uyguladığınızla *birebir aynı* kodu paylaşıyorsa çoklu metin birimlerini bir arada toplayabileceğini unutmayın. In Vivo Kodlanmış veri genellikle öyle benzersizdir ki örneğin, çok dikkatli bir gözden geçirmeyi ve araştırmacının bizzat kendisi tarafından bir In Vivo nod (*düğüm*) altında kategorize edilmesini gerektirir. Ayrıca seçilmiş olan BDNVAY programı In Vivo Kod girişi ile birlikte onu belirlemeyi olanaklı kılan tırnak

içine alma uygulamasına izin vermeyebilir. Bu durumda kodlama için tırnak içine alma yerine gerekirse alternatif bir format (örn. tümü BÜYÜK HARF) bulmalısınız.

In Vivo Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- ikinci döngü kodlama yöntemleri
- eylem ve uygulayıcı araştırmaları (Altrichter, Posch & Somekh, 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- alan ve sınıflandırıcı analiz (Schensul, Schensul, & LeCompte, 1999b; Spradley, 1979, 1980)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- Temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- etkileşimsel nitel analiz (Northcutt & McCoy, 2004)
- kodlar/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- metafor analizi (Coffey & Atkinson, 1996; Todd & Harrison, 2008)
- öyküsel araştırma ve analiz (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- şiirsel ve dramatik yazma (Denzin, 1997, 2003; Glesne, 2011; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015; Saldaña, 2005a, 2011a)
- çoksesli analiz (Hatch, 2002)
- portreleme (Lawrence-Lightfoot & Davis, 1997)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- duyarlılık analizi (Liu, 2012)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Nitel veri kodlamada yeni olan araştırmacılar genellikle başlangıç için In Vivo Kodlamayı güvenli ve emin bir yol olarak görürler. Fakat daha kavramsal ve teorik bir içgörü ve analiz seviyesine geçme becerinizi sınırlandırabileceği için bu stratejiye aşırı bağlı kalmaktan sakınmalısınız.

Carolyn Lunsford Mears'ın (2009) görüşme ve görüşme kaydı dökümlerinin analizini konu alan *Interviewing for Education and Social Science Research: The Gateway Approach* başlıklı seçkin kitabına bakınız. Kitapta katılımcıların ifadelerinden seçilmiş ve yeniden düzenlenmiş motamot metinler şiirsel bir mozaikte sunulmuştur.

Süreç Kodlama (Process Coding)

Kaynaklar

Bogdan & Biklen, 2007; Charmaz, 2002, 2008; Corbin & Strauss, 2015; Strauss & Corbin, 1998

Açıklama

Yöntem alanyazınının bazılarında Süreç Kodlama "eylem kodlama" olarak adlandırılmıştır ancak daha geniş bir kavramsal yansıması olduğundan bu el kitabında Süreç Kodlama olarak kullanılacaktır.

Süreç Kodlama verideki eylemleri ifade etmek için sadece ulaçları ("bağ-fiil" eki alan kelimeler) kullanır (Charmaz, 2002). Gözlemlenebilir basit aktiviteler (örn. okumak, oynamak, TV izlemek, kahve içmek) ve daha genel kavramsal eylemler (örn. mücadele etmek, uzlaşmak, hayatta kalmak, uyum sağlamak) bir Süreç Kod yoluyla bu şekilde kodlanabilir. İnsan eylemlerinin süreçleri "stratejik, rutin, rastgele, özgün, otomatik ve/veya düşünceli" olabilir (Corbin & Strauss, 2015, s. 283). Süreçler ayrıca belirli bir sıralamada ortaya çıkan, değişen ya da beliren şeyler gibi zamanın dinamiği ile iç içe geçmiş eylemleri ya da zaman içinde stratejik olarak uygulanan eylemleri de akla getirirler (Hennink, Hutter, & Bailey, 2011, s. 253; Saldaña, 2003).

Uygulamalar

Süreç Kodlama neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle de insan hayatındaki rutinler ve ritüelleri ve ayrıca "eylem ve etkileşim biçimlerindeki ritim, değişim ve tekrarları ve kişiler bir amaca ulaşmak için ya da bir problemi çözmek için eylemde bulunduklarında ya da etkileşime girdiklerinde ortaya çıkan duraklamaları ve kesintileri" (Corbin & Strauss, 2015, s. 173) araştıran çalışmalar için uygundur. Süreçler aynı zamanda "önyargı, kimlik, bellek [ve] güven gibi psikolojik kavramlar" içinde de gömülüdür çünkü bunlar "insanların sahip olduğu şeyler değil, yaptıkları şeylerdir" (Willig, 2008, s. 164). Temellendirilmiş kuramda Süreç Kodlama; Ön Kodlama, Odaklı Kodlama ve Eksensel Kodlama ile eşzamanlı olarak gerçekleşir ve eylemin/etkileşimin sonuçlarına yönelik araştırma sürecin bir parçasıdır. Daha detaylı bir inceleme için süreçler *alt* süreçlere de bölünebilir (Corbin & Strauss, 2015, s. 174).

In Vivo Kodlamada olduğu gibi Süreç Kodlama da veriye tek başına uygulanacak belirli bir yöntem değildir, ancak küçük ölçekli çalışmalarda tek başına kullanılabilir.

Örnek

Aşağıdaki örnekte, yetişkin bir kadın görüşmeci bir ergen ile dedikodu hakkında görüşmektedir. Kodların hepsinin ulaç temelli olduğuna dikkat edin (görüşmecinin soruları ve cevaplarının kodlanmadığına – sadece görüşülenin cevaplarının kodlandığına da dikkat edin). Verideki neredeyse her satıra bir kod düşmektedir. Bu "ayırıcı" olarak kodlamadır:

TİFFANY: Hımm, [1] sorunlardan birisi bu, [benim okulum] oldukça küçük, dolayısıyla [2] eğer birine bir şey söylerseniz [3] ve sonra o da iki kişiye söylemeye karar verirse, [4] sonra o iki kişi de başka iki kişiye söyler ve [5] bir süre sonra geri kalan herkes öğrenmiş olur. [6] Söylediğiniz şey her neyse okuldaki herkes sizin söylediğinizi öğrenir. Yani...

BEN: Şimdiye dek senin hakkında bir dedikodu yayıldı mı?

[1] OKUL BÜYÜKLÜĞÜNÜ SORUNSALLAŞTIRMAK
[2] BİR ŞEY SÖYLEMEK
[3] BAŞKALARINA SÖYLEMEK
[4] BAŞKALARINA SÖYLEMEK
[5] HERKESİN BİLMESİ
[6] NE SÖYLEDİĞİNİN BİLİNMESİ

TİFFANY: Evet, [7] sadece aptalca şeyler, tamamen saçma şeyler de. [8] Onları gerçekten tekrar etmek istemiyorum.

[7] DEDİKODULARI REDDETMEK
[8] SÖYLENENLERİ TEKRAR ETMEMEK

BEN: Tamam, yapmak zorunda değilsin.

TİFFANY: [9] Gerçekten anlamsız şeylerdi. Ve [10] dedikoduların en kötü yanı, [11] ki ben insanların ne düşündüklerini de umursamıyorum aslında, çünkü zaten eğer bunları düşünüyorlarsa oldukça aptallar demektir. Fakat [12] beni ilgilendiren şey geçen yıl, özellikle birinci sınıfta olduğu gibi, okul genelinde çok berbat bir yıldı. Ve [13] sanırım bir yönüyle de iyiydi, gerçek arkadaşlarınızın kimler olduğunu anlıyorsunuz, çünkü [14] bazıları bana sırt çevirdi ve [15] söylentilerin doğru olduğunu konuşmaya başladılar ve [16] bazı insanlar da "bu kişi onun arkadaşı, biliyor ki böyle söylüyor" şeklinde düşünmeye başladılar. Dolayısı ile [17] bu da durumu daha vahim hale getirdi. Ve [18] insanlar hakkında ve hımm [19] gerçek arkadaşlarınızın kimler olduğu hakkında gerçekten çok şey öğreniyorsunuz. Bu [20] süreç boyunca yanımda duran tek kişi sanırım LuAnn oldu ve [21] kim ne derse desin söylenenlere gülüp geçti.

[9] ANLAMSIZLIĞI REDDETMEK
[10] DEDİKODULARI ELEŞTİRMEK
[11] İNSANLARIN NE DÜŞÜNDÜĞÜNÜ UMURSAMAMAK
[12] BERBAT BİR YILI HATIRLAMAK
[13] GERÇEK ARKADAŞLARINIZIN KİMLER OLDUĞUNU ANLAMAK
[14] SIRT ÇEVİRMEK
[15] SÖYLENTİLERİN DOĞRU OLDUĞUNU KONUŞMAK
[16] BAŞKALARININ DOĞRU ZANNETMESİ
[17] DURUMU VAHİMLEŞTİRMEK
[18] İNSANLAR HAKKINDA ÇOK ŞEY ÖĞRENMEK
[19] GERÇEK ARKADAŞLARINIZIN KİM OLDUĞUNU ÖĞRENMEK
[20] ARKADAŞLARIN YANINDA DURMAK
[21] BAŞKALARININ SÖYLEDİKLERİNE GÜLÜP GEÇMEK

Analiz

Charmaz (2008) "Bir süreci araştırıyorsanız kategorileriniz de onun aşamalarını [ya da evrelerini] yansıtacaktır." şeklinde önemli bir tespitte bulunur (s. 106). Veri süreçler açısından gözden geçirilirken analitik not yazmada hikâye yazım teamülleri kullanılır – örneğin, birinci adım, ikinci adım, kırılma anı, üçüncü adım, akabinde olan bitenler ve benzeri. Katılımcı dilinde yer alan "eğer," "olduğunda," "çünkü," "daha sonra" "ve dolayısıyla" vs. geçiş göstergeleri araştırmacıya bir eylemin sıra dizimi ya da süreçleri hakkında ipuçları sağlar. Bu sıra dizim ya da süreçler eylemlerin sayısal serileri olarak sıralanabilir, maddeler halinde çıktılar seti olarak listelenebilir ya da akış diyagramı olarak ilk taslaklar halinde grafiksel temsillerle gösterilebilir. Yukarıdaki örneğe dayanarak basit bazı örnekler şöyle olabilir:

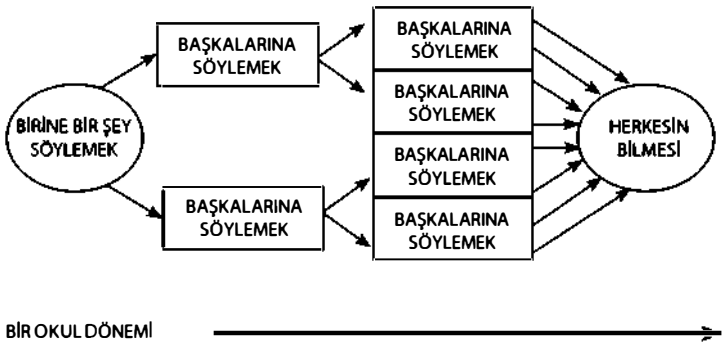
Anlatı – Dedikoduların Yayılması:

1. [eğer] birine bir şey söylerseniz,
2. ve sonra o da iki kişiye söylemeye karar verirse,
3. sonra o iki kişi de başka iki kişiye söyler,
4. ve bir süre sonra geri kalan herkes öğrenmiş olur.

Kodlanmış Süreç – Dedikoduların Yayılması:

1. BİR ŞEY SÖYLEMEK
2. BAŞKALARINA SÖYLEMEK
3. BAŞKALARINA SÖYLEMEK
4. HERKESİN BİLMESİ

Dedikoduların yayılması sürecine ilişkin bir gösterim için bakınız Şekil 3.4.

Şekil 3.4 Dedikoduların yayılması sürecine ilişkin bir gösterim

Dedikoduların Sonuçları (çıktılara götüren Süreç Kodları referans olması açısından listelenmiştir):

- Haksız suçlamalar (SÖYLENTİLERİN DOĞRU OLDUĞUNU KONUŞMAK, BAŞKALARININ DOĞRU ZANNETMESİ)
- Karşı karşıya gelme (SIRTÇEVİRMEK)
- Duyguların incinmesi (DEDİKODULARI ELEŞTİRMEK, DURUMU VAHİMLEŞTİRMEK)
- Kötü hatıralar (SÖYLENENLERİ TEKRAR ETMEMEK, BERBAT BİR YILI HATIRLAMAK)
- Bağlılıkların pekişmesi (GERÇEK ARKADAŞLARINIZIN KİMLER OLDUĞUNU ANLAMAK, GERÇEK ARKADAŞLARINIZIN KİM OLDUĞUNU ÖĞRENMEK, ARKADAŞLARIN YANINDA DURMAK)
- Sosyal farkındalık (İNSANLAR HAKKINDA ÇOK ŞEY ÖĞRENMEK)
- "Doğru olanı yapma" kişisel gelişim (DEDİKODULARI REDDETMEK, ANLAMSIZLIĞI REDDETMEK, DEDİKODULARI ELEŞTİRMEK, İNSANLARIN NE DÜŞÜNDÜĞÜNÜ UMURSAMAMAK, BAŞKALARININ SÖYLEDİKLERİNE GÜLÜP GEÇMEK)

Bernard ve Ryan (2010, s. 131-132) katılımcının geçtiği sürecin yatay bir matriste gösterimini önerirler, böylece matrisin ilk hücresi *tarihsel bağlamı* gösterir, buna müteakip olarak *asıl olayı* başlatan *tetikleyicilere* yer verilir. Daha sonra, *ilk tepki* özetlenir ve *uzun-vade sonuçlar* ile bitirilir.

Analitik not yazma yoluyla araştırmacının yansıtmada bulunması ile birlikte ikinci döngü kodlama Süreç Kodlarının sayısını düşürecektir ve çalışmanın bir yeniden analizini olanaklı kılacaktır. Dey (1993) bir süreci oluşturan faktörler arasındaki karşılıklı

karmaşık etkileşimin ve "olayların nasıl cereyan ettiğine ve nasıl evrildiğine dair ve olayın taraflar için değişen önemine dair" nasıl bir kavrayış edinebileceğimizin göz önünde bulundurulması konusunda bizi teşvik eder. "Süreç zaman içinde bir hareket ve değişimi işaret eder. Durağan betimleme yerine olayların daha dinamik bir açıklamasını geliştirebiliriz" (s. 38). Charmaz (2014, s. 169-170) süreçler hakkındaki analitik notlarımızda nelerin süreci yavaşlattığı, sürece engel teşkil ettiği, süreci hızlandırdığı ve hangi durumlarda sürecin değiştiği üzerinde yansıtma yapabileceğimiz önerisinde bulunur. BDNVAY programların bağlantılandırma özelliği veri korpusu boyunca bir katılımcıya ait süreçleri işaretlemenizi ve takip edebilmenizi olanaklı kılar. Analitik notlarda ve taslakların yazımında kullanabileceğiniz süreç eğilimli söz dağarcığı için bkz. Analitik Hikâye Örgüsü, Bölüm 6.

Süreç Kodlar bir eylemi dile getirdiğinden, geliştirdiğiniz her bir kodu kinestetik bir deneyim ve analiz şeklinde *ele almanızı* öneririm. Jestler yoluyla ya da tüm bedeninizle kodun anlamını dile getiren hareketleri canlandırın. Örneğin, DEDİKODULARI REDDETMEK kodu, avucunu yukarı kaldırarak "külahıma anlat" der gibi kayıtsız bir ifadeyle yüz çevirerek yorumlanabilir. GERÇEK ARKADAŞLARINIZIN KİM OLDUĞUNU ÖĞRENMEK bir arkadaşa sarılıyor gibi yapılarak yorumlanabilir. Başlangıçta bunu biraz tuhaf bulabilirsiniz, fakat bunu katılımcılara ve kodların sembolik ve alt metin anlamlarına dair daha derin bir anlayış geliştirmenin sanat temelli bir keşfi şeklinde inceleyin.

Süreç Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- Nedensellik Kodlama
- ikinci döngü kodlama yöntemleri
- eylem ve uygulayıcı araştırmaları (Altrichter, Posch , & Somekh, 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- bilişsel haritalama (Miles vd., 2014; Northcutt & McCoy, 2004)
- karar modelleme (Bernard, 2011)
- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- Temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012)
- mantık modelleri (Knowlton & Phillips, 2013; Yin, 2014)
- kodlar/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- vinyet yazma (Erickson, 1986; Graue & Walsh, 1998)

Notlar

Corbin ve Strauss'un (2015) Süreç Kodlara ilişkin değerlendirmelerinin genişlik ve derinliğini anlamak için okuyucuyu, süreci açığa çıkartan not yazmaya ilişkin ve mikro ve makro düzeyde analizin veriye nasıl yansıtılabileceğine ilişkin kapsamlı açıklama ve ayrıntılı örneklere yer verdikleri *Basics of Qualitative Research* başlıklı kitaba yönlendirmek isterim. Charmaz'ın (2014) *Constructing Grounded Theory* başlıklı eseri de bu kodlama yöntemi ile ilgili okunması gereken bir diğer kitaptır.

Süreç kavramlarına referans olması bakımından Caldarone ve Lloyd-Williams'ın (2004) eylem fiilleri kavram dizinine bakınız. Ayrıca bir katılımcının taktik ve stratejilerini analiz etmede kullanılabilecek benzer bir yaklaşım için Dramatürjik Kodlamaya ve süreç ile eylem aşamaları, evreleri ve döngüleri arasındaki bağlantılar için Nedensellik ve Boylamsal Kodlamaya bakınız.

Ön Kodlama (Initial Coding)

Kaynaklar

Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987; Strauss & Corbin, 1998

Açıklama

Temellendirilmiş kuram ile ilgili erken dönem yayınlarında Ön Kodlamadan "açık kodlama" olarak söz edilir. Bu el kitabında birinci döngü kodlama süreçleri ile uyum içinde işlemsel bir adımın atılmasını işaret ettiği için Charmaz'ın (2014) terimi kullanılacaktır.

Ön Kodlama nitel veriyi ayrı parçalara böler, onları yakından inceler ve benzerlik ve farklılıklar açısından karşılaştırır (Strauss & Corbin, 1998, s. 102). Ön Kodlamada amaç, özellikle de temellendirilmiş kuram çalışmalarında, "veriyi yorumlarken ortaya çıkabilecek olası tüm teorik doğrultulara açık olmaktır" (Charmaz, 2014). Bir araştırmacı olarak verinizin içeriği üzerine ve verideki nüanslara derinlemesine yansıtmada bulunmanız ve bunların sahipliğini üstlenmeniz için bir fırsattır. Ön Kodlama tam olarak belirli bir formüle dayalı bir yöntem değildir, önerilen bazı genel esaslar doğrultusunda bir birinci döngü ve açık uçlu veri kodlama yaklaşımıdır.

Ön Kodlama; In Vivo Kodlama ya da Süreç Kodlamadan veya bu el kitabında profili verilen yöntemler arasında seçilen herhangi bir kodlamadan yararlanabilir. Bazen olası ya da gelişmekte olan bir kategorinin unsurlarını veride fark edebilirsiniz. Böylesi durumlarda bunları birinci döngüde kodlayın.

Uygulamalar

Ön Kodlama neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle de temellendirilmiş kuram çalışmaları, etnografiler ve çok çeşitli veri türlerini içeren çalışmalar (örn. görüşme kaydı dökümleri, alan notları, anı kayıtları, dokümanlar, günlükler, yazışmalar, eşyalar, video) için uygundur.

Ön Kodlama daha ileri düzey incelemeler için araştırmacıya analitik tutamaklar sağlaması ve "[bu] çalışmayı ne yönde ilerleteceğini görmesi" için bir başlangıç noktası oluşturur (Glaser, 1978, s. 56). Ancak Clarke (2005) Ön Kodlama teşebbüsünde bulunmadan önce "verinin hazmedilmesi ve veri üzerinde yansıtmada bulunulması" için belirli bir zaman ayrılması önerisinde bulunur (s. 84). Bu döngüde belirlenen kodların tamamı deneme niteliğinde ve geçicidir. Kodların bazıları analiz ilerledikçe yeniden farklı şekilde ifade edilebilir. Bu meşguliyet belirmekte olan bir teorinin oluşturulması ve desteklenmesi için daha fazla veriye ihtiyaç olduğu konusunda araştırmacıyı uyarabilir.

Charmaz (2014) detaylı, satır-satır Ön Kodlamanın (aşağıdaki örnekte olduğu gibi) araştırmacı tarafından oluşturulan alan notlarından ziyade görüşme kaydı dökümlerinin dökümleri için daha uygun olabileceği önerisinde bulunur.

Örnek

Aşağıdaki örnekte, yetişkin bir kadın görüşmeci bir ergen ile onun sosyal arkadaşlıkları hakkında görüşmektedir. (Görüşmecinin sorularının, cevaplarının ve diğer söylediklerinin kodlanmadığına, sadece görüşülenin cevaplarının kodlandığına da dikkat edin.) Temellendirilmiş kuramın nihaî hedeflerinden biri kodlardan kategoriler oluşturmak olduğundan, Ön Kodlamada zorunlu olmasa da ben zaman zaman sadece Süreç Kod (örn. ETİKETLEMEK) eklemekle kalmam, onunla ilişkili Alt Kodları da (örn. ETİKETLEMEK: "BİLGİSAYAR KURDU"; ETİKETLEMEK: "KASLI ATLETİK TİPLER") eklerim. Bunlar analiz ilerledikçe daha sonra kategorilere, boyutlara, veriye ilişkin özelliklere dönüşebilirler ya da dönüşmeyebilirler. Aşağıdaki örnekteki kılı kırk yaran satır-satır kodlama bir "ayırıcı" olarak kodlamadır:

[BEN: Geçen hafta yemekhanedeki kendini beğenmiş kız hakkında bir şeyler söylüyordun. Daha sonra ayrıcalık gözeten insanlardan hoşlanmadığından sözettin. Peki, sen ne tür, ya da senin arkadaşların kimler? Yani ne tür insanlarla takılıyorsun?]

TİFFANY: [1] Herkesle takılıyorum. Gerçekten, [2] seçtiğim herkesle. O kadar uzun zamandır burada olduğum [yaşadığım] için, [3] dönüp anasınıfı zamanıma bakıyorum da, buradaki herkes bir dönem [4] gerçekten benim [5] en iyi arkadaşım olmuşlar.

[1] "HERKESLE TAKILMAK"
[2] "SEÇMEK"
[3] ARKADAŞLIKLARI HATIRLAMAK
[4] NİTELEME: "GERÇEKTEN"
[5] "HERKESLE EN İYİ ARKADAŞ"

[BEN: Kilise korosundakileri mi kast ediyorsun?]

TİFFANY: Sınıfımdaki [6] hemen hemen herkesi. Hayır, okulda. Ve bu nedenle [7] çok uzun zamandır arkadaş olduğum [8] belirli insanlar var. Ve bu yüzden insanlar hakkında [9] kalıp yargılar kullanmam adil olmaz, "mesela, [10] gerçekten süper popüler güzel kızların [11] hepsi zalimdir, hepsi kendini beğenmiştir, hepsi birbirleri hakkında konuşup dururlar" gibi şeyler söyleyemem çünkü [12] hepsi öyle değil. Bazıları, bazıları öyle değil. Ve benim arkadaşlarım, [13] benim arkadaş olduklarım onlar. Ve bir de, bir de [14] bilgisayar kurdu olan insanlar var. Fakat bunların [15] bazıları, bizim okuldaki bilgisayar kurdu olanların, zararsız bilgisayar kurdu olan insanlar değiller. Bazıları daha çok çantalarının üstüne gamalı haç sembolü çizen [16] tuhaf-psikopat-katil-bilgisayar-kurdu [17] türünden insanlar.

[6] NİTELEME: "HEMEN HEMEN"
[7] "ÇOK UZUN ZAMANDIR" ARKADAŞ
[8] "BELİRLİ İNSANLARLA" ARKADAŞ
[9] "KALIP YARGILAR ADİL DEĞİL"
[10] ETİKETLEME: "GERÇEKTEN SÜPER POPÜLER GÜZEL KIZLAR"
[11] KALIP YARGILARI TESPİT ETMEK
[12] KALIP YARGILARI YIKMAK
[13] ARKADAŞLARI SEÇME: "SÜPER POPÜLER GÜZEL KIZLAR"
[14] ETİKETLEME: "BİLGİSAYAR KURDU"
[15] NİTELEME: "BAZILARI"
[16] ETİKETLEME: "TUHAF-PSİKOPAT-KATİL-BİLGİSAYAR-KURDU"
[17] NİTELEME: "TÜRÜNDEN"

[BEN: Yani Kolorado .... gibiler mi diyorsun?]

TİFFANY: Evet, [18] bazıları kısmen öyle. Bu gerçekten ürkütücü. [19] Ama sonra, yine [20] hepsi öyle değil. Bunların [21] hepsi tüm popüler insanları öldürmek istiyor değiller ki. İşte [22] ben onlarla arkadaşım. Bir de [23] kaslı atletik tipler var, [24] adamların da hepsi geri zekâlı değil ki. Dolayısıyla [25] bir konu hakkında iki çift söz edebilen atletik tiplerle de arkadaşım.

[18] NİTELEME: "BAZILARI"
[19] NİTELEME: "AMA SONRA"
[20] KALIP YARGILARI YIKMAK
[21] NİTELEME: "HEPSİ DEĞİL"
[22] ARKADAŞLARI SEÇME: "BİLGİSAYAR KURTLARI"
[23] ETİKETLEME: "KASLI ATLETİK TİPLER"
[24] KALIP YARGILARI YIKMAK
[25] ARKADAŞLARI SEÇME: "İKİ ÇİFT SÖZ EDEBİLEN KASLI ATLETİK TİPLER"

[BEN: (gülme) Yani sen kendini bir şeye ... koymuyorsun?]

TİFFANY: [26] Ben aslında insanlarla kim olduklarına bakarak arkadaş olurum, [27] takıldıkları gruba göre değil. Çünkü bence şu, [28] şöyle düşünmek çok aptalca [29] "insanlar bu kişinin yanında beni görseler acaba hakkımda ne düşünürler?" falan filan.

[26] ARKADAŞLIK KRİTERİ: "İNSANLARIN KİM OLDUKLARI"
[27] ARKADAŞLIK KRİTERİ: GRUP AİDİYETİ ÖNEMLİ DEĞİL
[28] ARKADAŞLIK AHLÂKI
[29] BAŞKALARININ NE DÜŞÜNDÜĞÜNÜ UMURSAMAMAK

[BEN: Yani kendini belirli hiçbir grupla tanımlamıyorsun?]

TİFFANY: [30] Hayır.

[30] BİREYSELLİĞİ KORUMAK

[BEN: Sence başkaları seni herhangi bir ... olarak tanımlıyor mu?]

TİFFANY: Bence [31] insanlar, insanlar beni popüler olarak tanımlıyor. Bunun nedeni aslında şu, ben [32] çok zeki ama kötü kalpli birisiyle takılmaktansa (kıkırdıyor) [33] biraz geç anlayan ama iyi kalpli biriyle takılmayı tercih ederim.

[31] KENDİNİ BAŞKALARININ GÖZÜNDEN TANIMLAMAK: POPÜLER
[32] ARKADAŞLIK KRİTERİ: "ZEKİ AMA KÖTÜ KALPLİ" OLMAYANLAR
[33] ARKADAŞLIK KRİTERİ: "BİRAZ GEÇ ANLAYAN AMA İYİ KALPLİ" OLANLAR

Analiz

Her ne kadar materyale aşinalık kazandıktan sonra hemen hızlı ve doğaçlama bir şekilde kodlamaya geçmeniz tavsiye edilse de satır-satır kodlama –veri korpusunun bir "mikro analizini"– yapmak suretiyle veri içindeki zengin dinamiklere özel bir dikkat gösterin (Corbin & Strauss, 2015, ss. 70–72). Temellendirilmiş kuramın bazı yazarları bu denli detaylı bir kodlamanın her zaman gerekli olmayabileceğini kabul etmektedirler, dola-

yısıyla araştırma amacınız ve analitik çalışma etiğinize bağlı olarak cümle-cümle ya da paragraf-paragraf kodlama da kabul edilebilir. Parantez içindeki kodlar ya da soru işareti ile biten kodlar analitik yeniden değerlendirme ya da not yazma ve kayıt sürecinin bir parçası olabilirler.

Ön kodlamanın temellendirilmiş kuram yöntembilimciler için önemli bir özelliği *süreçlere* –katılımcı eylemlerini önceleyen olaylar, eylemlerin nedenleri ve sonuçları– yönelik bir arayış ve ön kodlamadaki geçicilik hissidir. Yukarıdaki Ön Kodlama örneğinden seçilip alınan ARKADAŞLARI SEÇMEK ve KALIP YARGILARI YIKMAK ("bağ-fiil" eki alan kodlar) bu tür aktif süreçlerdendir ve ikinci döngü kodlamada daha fazla geliştirilebilirler ya da geliştirilmeyebilirler.

Ayrıca, temellendirilmiş kuram kodlamanın bu ya da daha sonraki döngülerinde kategorilerin özellikleri ve *boyutlarına* –benzer şekilde kodlanmış ve ilişkili olan veri pasajlarını bir araya getiren kavramsal fikirler– yönelik bir arayış olacaktır. Yukarıdaki örnekte, ARKADAŞLARI SEÇMEK sürecinin BİLGİSAYAR KURTLARI ve KASLI ATLETİK TİPLER kategorileri bulunmaktadır. Bunlardan her birinin özellikleri ya da ARKADAŞLIK KRİTERİ vardır – örneğin KASLI ATLETİK TİPLER "İKİ ÇİFT SÖZ EDEBİLEN." Bu kategoriler ve onların özellikleri ikinci döngü kodlamada daha fazla geliştirilebilirler ya da geliştirilmeyebilirler.

Nitel verinin Ön Kodlaması esnasında araştırmacının kişisel bir sorgulama ya da bir "geçeklik kontrolü" yapması kritik bir öneme sahiptir, bu nedenle o zamana kadarki sürece yönelik yansıtmaları içeren analitik notlar yazılır. *Analitik not yazmanın aynı zamanda bir kod ve kategori geliştirme yöntemi olarak işlev gördüğüne* dikkatinizi çekmek isterim. Bir özelliğin boyutlarına bakıldığında çeşitlilik ve varyans "belirgin" olduğundan, öncelikle çeşitlilik ve varyansın nedenleri üzerinde yansıtıcı bir biçimde düşünün. Yukarıdaki kodlama metni ile ilgili bir analitik not örneği şu şekilde olabilir:

> 30 Mayıs 2011
> KOD: AYRIMCILIK
> Ergenlik bir çelişkiler zamanı gibi görünüyor, özellikle de arkadaşların seçimi söz konusu olduğunda. Tiffany ayrıcalık gözeten insanların, onlara atfedilen etiketlerin ve okulda onlarla ilgili önyargıların farkında. Her ne kadar kendisi de bir grubu geniş terimlerle ("süper popüler güzel kızlar," "bilgisayar kurtları," "kaslı atletik tipler") etiketlese de grup içinde alt kategorilerin olduğunu ve önyargılara uymayan istisnaların olduğunu kabul ediyor. Her ne kadar arkadaşlarını "kim olduklarına bakarak" seçtiğini ve başkalarının "beraber takıldığı" kişilere göre onun hakkında ne düşündüklerini umursamadığını söylese de, önyargı ile yaklaşılan gruplardan kiminle arkadaş olacağı konusunda belirli kriterleri var. Başkalarının kendisini "popüler" olarak tanımladıklarını düşünüyor ve buna bağlı olarak da bu grubun bir parçası olması nedeniyle kendisine başkaları tarafından atfedilen önyargılı özelliklerin farkında. Kullandığı dil nitelemelerle dolu: "bazıları," "hepsi değil," "kısmen," "gerçekten," "hemen hemen" vs. Gelişimsel açıdan, bir ergen olarak *ayrımcılık* konusunda doğru hedefte gibi görünüyor – önyargıların istisnalarına yönelik olarak bilişsel AYIRIMCILIK yapmak, kendi arkadaşlıkları ile ilgili olarak da SOSYAL AYRIMCILIK yapmak.

Her ne kadar birinci döngü süreci, geniş bir olanaklar varyansını ifade eden "ilk" ya da "açık" etiketleri ile etiketlense de, Glaser (1978) bu evrede geliştirilen kodların bir şekilde birbiri ile ilişkili olması önerisinde bulunur (s. 57). Corbin ve Strauss (2015) analiz boyunca araştırmacıya devam etmekte olan çalışmanın görselleştirilmesi ve duplikasyondan kaçınmada yardımcı olması için ortaya çıkan tüm kodların ayrı bir listesinin tutulmasını önerirler. BDNVAY programlarındaki kod listesi özelliği bu konuda son derece yararlıdır.

Ön Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- ikinci döngü kodlama yöntemleri, özellikle Odaklı ve Eksensel Kodlama
- temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- kodlar/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Ön Kodlama veride ne gözlemlediğiniz ve veriden hangi çıkarımlarda bulunduğunuza bağlı olarak ve fenomeni anlamlandırırken devreye soktuğunuz kişisel bilgi ve deneyimlerinize –"deneyimsel veri" analitik notlara dâhil edilmesi gerekir, ancak analitik notların asıl odak noktası değildir– bağlı olarak betimselden kavramsala ya da kuramsal olana doğru bir çeşitlilik gösterebilir.

Oldukça uyumlu bir birinci döngüden ikinci döngüye geçiş yöntemi için bkz. Bölüm 4, Eklektik Kodlama.

Kavram Kodlama (Concept Coding)

Kaynaklar

Mihas, 2014; Saldaña, 2015

Açıklama

Burada açıklayacağım şekliyle Kavram Kodlama bazı araştırma yöntembilimcileri tarafından "analitik kodlama" olarak adlandırılmıştır. Bu el kitabında analitik kodlama çok genel bir terim olduğundan Kavram Kodlama kullanılacaktır.

Kavram Kodlar verinize ya da devam etmekte olan analitik çalışmaya mezo veya makro düzeyde anlam yükler (örn. bir kodlar ya da kategoriler serisi). Kavram, sembolik olarak ifade edilen anlamı tek bir öğe ya da eylemden daha geniş bir biçimde dile getiren bir kelime ya da kısa bir söz dizisidir – somut ve görünür olanın ötesinde olan "daha büyük bir resim." Bir kavram bir obje veya gözlemlenebilir davranıştan ziyade bir fikri ifade eder. Örneğin, saat bir dakikadan diğerinde değişirken dokunabileceğiniz ve görebileceğiniz bir şeydir, fakat onun kavramsal özelliği *zaman*dır. Bir insan kilise binasını görebilir ve ona dokunabilir fakat aynı şey *ruhanilik* ya da *din* için söz konusu değildir. Diğer bazı kavram örnekleri şunlar olabilir: *romantizm, ekonomi* ve *teknoloji.* Bu kavramların birer isim olduğuna dikkatinizi çekmek isterim.

Kavramlar ayrıca *hayatta kalma* ve *baş etme* gibi süreçlerle de ilgili olabilirler. Kavramsal süreçler birleşerek daha büyük ve geniş bir şema oluşturan ufak gözlemlenebilir eylemlerden oluşurlar. Örneğin, öğlen vaktimi bir alışveriş merkezinde vitrin gezerek, alışveriş yaparak ve yemek bölümünde öğle yemeğimi yiyerek geçirebilirim fakat buradaki genel eylem *tüketmek*tir. Alışveriş merkezindeyken 8 yaşındaki bir kız çocuğunun doğum günü için 25 dolarlık bir hediye çeki alabilirim ancak sadece ona bir doğum günü hediyesi almış (gözlemlenen eylem) olmuyorum, aynı zamanda çocuklara tüketim

kültürünü aşılıyorum (kavram). Bir piyanistin piyanodaki siyah ve beyaz tuşlara ustalıkla basışını izleyebilirim, fakat onun yaptığı şey aynı zamanda *müzik icra etmek*tir. Hatta şöyle diyerek biraz daha ileri gidebilirim, piyanistin yaptığı şey sanatçı *duyarlılıklarını dile getirmek* ya da *işitsel sanat yaratmak*tır. Bazıları için haftanın beş günü Starbucks'a gitmek sadece kahve almak ve içmek (gözlemlenebilir eylemler) demek değildir, fakat aynı zamanda *bir sabah ritüelini gerçekleştirmek, bir çalışma günü alışkanlığını sürdürmek* ya da *bir bağımlılığı beslemek*tir. Bu kavram ifadelerinin söz konusu durumlardaki daha geniş süreçleri ifade etmek için "bağ-fiil" eki alan kelimelerle beraber kullanıldığına dikkatinizi çekmek isterim.

Uygulamalar

Bir kavram genellikle ilişkili bileşenlerden oluşur. Dolayısı ile Kavram Kodları daha büyük veri birimleri ya da veri kesitlerine uygulanma eğilimindedir – kavramın ifade ettiği büyük resimle uyumlu bir analitik yığılma. Kavram Kodları teori ve teori geliştirmeye odaklı çalışmalar için uygundur. Kavram Kodlama aynı zamanda analistin çalışmada yerel ve belirli olanı daha soyut ve genellenebilir bağlamlara taşımak istediği durumlarda uygun bir yöntemdir. Kavram Kodlama daha geniş sosyal yapılar üzerinde düşünmeye teşvik ettiğinden kültürel çalışmalar, sosyopolitik sorgulamalar ve eleştirel teori için değerli olabilir.

Kavram Kodlama her veri türü için ve çoklu katılımcıları ve alanları olan çalışmalar için ve çok çeşitli veri türlerini içeren çalışmalar (örn. görüşme kaydı dökümleri, alan notları, anı kayıtları, dokümanlar, günlükler, yazışmalar, eşyalar, video) için uygundur. Yöntem, alan çalışmasındaki belirli katılımcıların ötesine geçip çalışmanın dile getirdiği *fikirlere* doğru ilerlediği için diğer kodlama yöntemlerindeki detayları ve nüansları pas geçer. Bu nedenle Kavram Kodlama fenomenoloji, etnografi ve temellendirilmiş kuram -sonuncusunda özellikle de kavramsal örnekleme için– gibi araştırma türlerinde işe yarar (Corbin & Strauss, 2015).

Kavram Kodlama burada tek başına kullanılan bir yöntem olarak sunulmuştur, fakat belirtmekte yarar var ki Süreç, Değer ve Bütüncül Kodlama gibi birinci döngü kodlama yöntemlerinin birçoğu doğası itibarı ile kavramsal olan kodlardan yararlanabilirler. Birinci döngü kodların bir serisi ya da kategorize edilmiş bir kolleksiyonu bir Kavram Kod altında toparlanabilir. Kavramlar daha sonra Örüntü, Odaklı, Eksensel, Kuramsal ve Açımlayıcı gibi ikinci döngü yöntemlerinden de türetilebilirler.

Örnek

Aşağıdaki örnekte, İrlanda'da bir Amerikan turist ile bir İrlandalı arasında sosyal bir ortamda bir konuşma geçer. Birbirlerinin ülkeleri hakkında bakış açılarını karşılaştırmaktadırlar. Veriye uygulanan Kavram Kodlar ulusal kültür üzerine bir çalışma ile ilgilidir. Kodların, verideki içeriğin konusunu değil, içerikteki fikirleri dile getirdiğine ve bazılarının In Vivo Kodlamayı kullandığına dikkatinizi çekmek isterim. Konuda bir değişim yeni bir veri kesitini ve dolayısıyla yeni bir kavramın iş başında olduğunu göstermektedir.

AMERİKALI: Hani [1] bazı şehirlerin kokusu olur, bilir misiniz? Belirli bir kokuları vardır, mesela New York'un neredeyse ağır bir kokusu vardır, biraz trafik egzozu ile eski beton karışımı. Ve buradaki [bu İrlanda şehrindeki] nedir bilmiyorum, fakat neredeyse parfümlü çamaşır suyu gibi kokuyor.

[1] KOKU KÜLTÜRÜ

İRLANDALI: (*gülerek*) Çamaşır suyu mu?
AMERİKALI: Ya, belki de benim olduğum yerde öyle, ama bu kokuyu kaldığım otelin koridorlarında, restoranlarda, dışarıda ve hatta birisi yanımdan geçerken bile aldım ve bunun bir parfüm olduğunu zannettim. Kötü bir koku değil fakat çok keskin bir koku, tıpkı bir tür doğal bir kimyasal gibi, açıklayamıyorum.
İRLANDALI: Şu anda o kokuyu alıyor musun?
AMERİKALI: Hayır, biz, hımm, bizim etrafımızda yemek var, yani şu an sadece yemeklerin kokusunu alıyorum. ...

İRLANDALI: [2]Amerika ile ilgili en sevdiğim şey bolluk. Yani bilirsiniz, burada [İrlanda'da] bir kafeye gidersiniz ve bulacağınız şey sadece süttür. Ben Amerika'da kafeye gittiğimde %1, %2 yağ oranı olan, yağsız, tam yağlı, yarım yağlı süt var, bilirsiniz. Ve o yollar! Burada tek yöne gidecek en fazla iki şerit vardır, sizde yollarda aynı yöne giden beş altı şerit var. Bizde o kadar yol için ne yeterli araba ne de yeterli arazi var. Ve alışveriş merkezleri, burada alsa onlar gibilerini göremezsiniz. Genellikle tek tek dükkânlar vardır, fakat orada siz hepsini tek çatı altında toplamışsınız. Büyük, çok büyük mağazalar.

[2] AMERİKAN "BOLLUK"

AMERİKALI: Evet. [3] Burada sokaklarda yürürken gözüme takılan ilk şey ergenlerin okul için giydikleri üniformalar oldu.
İRLANDALI: Üniformalar mı?
AMERİKALI: Evet, çok zarifler. Genç kızları tam boy uzunlukta etekler ve şık ceketler içinde, erkekleri üzerinde her okulun kendi arması olan havalı süveterler içinde görmek. Bu kadar şık üniformaları Amerika'da asla göremezsiniz. Bana Harry Potter filmlerini anımsattı!
İRLANDALI: (gülerek) Harry Potter?
AMERİKALI: Evet. Fark yaratan şey işte o eski dünya tarzı.
İRLANDALI: Ve bu senin olduğun yerde yok mu?
AMERİKALI: Hayır, Okul üniformaları çok daha sıradan; kızları tam boy uzunlukta etekler içinde ve erkekleri de süveterler içinde asla göremezsiniz, en azından benim yaşadığım yerde [güneybatı Amerika'da]. Burada bir tarzları var, bir gelenek duygusu var, çok köklü bir gelenek. ...

[3] ŞIK TEKDÜZELİK

AMERİKALI: [4] (*yayınlanmakta olan bir TV spor programını işaret ederek*) Şimdi, bu oynadıkları nedir?

[4] YERLİ MÜSABAKA

İRLANDALI: Hurling
AMERİKALI: Bunun ne demek olduğu hakkında hiçbir fikrim yok.
İRLANDALI: Oynanabilecek en hızlı oyunlardan biridir.
AMERİKALI: Dışarıdaki şu iki adamın yaptıkları da bu değil mi? Kullandıkları malzemeler aynı gibi görünüyor.
İRLANDALI: Evet, evet. Burada çok popülerdir. Bu oyunda, ayakların çok hızlı hareket etmeli.

Analiz

Kavram Kodlamada analist oldukça (yaratıcı değilse) yorumlayıcı bir tutum sergiler. Geniş bir veri pasajına belirli bir anlam atamanın tek bir doğru yolu yoktur, ancak kodlarınızın kavramsal olana geçebilmesi için somut ve gözlemlenebilir olanın ötesine geçmesi gerekir. Örneğin yukarıda son veri kesitindeki 4. kod HURLİNG olabilirdi fakat bu kavramsal bir kod değil – bu bir Betimsel ya da bir Süreç Koddur, çünkü HURLİNG bir konuyu ve eylemi ifade ediyor. İRLANDA SPORU kabul edilebilir bir Kavram Kodu olabilirdi fakat bu bile dile getirilen *fikri* değil, konuyu ifade eder. Dolayısı atanan kod yerli müsabaka oldu çünkü analist pasajı yerel ortama özgü hem de televizyonda yayınlanan ulusal/kültürel spor etkinlikleri üzerine bir pasaj olarak yorumladı. Kodun bu ifade edilişi belki de Glaser ve Strauss'un (1967) çağrışımsal güç ya da "yakalamak" dediği şeydir.

Belirli kavramların geliştirilmesinde disipline özgü ilgileriniz, belirli araştırma sorularınız ve araştırma konularınız size yol gösterebilir. Bazen de verinizin üzerine düşünürken verinin bizzat kendisi eşsiz anlam öbeklerinin açığa çıkmasını sağlayabilir. Kavramlar durağan isimler ya da basit ulaçlar yerine yaratıcı ifadeler kullandığınızda daha zengin olurlar. Yukarıdaki örnekteki 1. kod KOKU KÜLTÜRÜ birkaç kod denemesinin –bunlardan bazıları ULUSAL KOKU VE KÜLTÜREL "PARFÜM"– ardından ortaya çıkan bir kod seçimiydi. KOKU KÜLTÜRÜ katılımcıların nasıl koktuklarını ya da bölgeyi nasıl "kokulandırdıklarını" ifade eden soyut bir süreçtir. 2. kod AMERİKAN "BOLLUK", analist anlatılanı daha iyi özetleyecek bir kavramsal dili olmadığını hissettiği için doğrudan konuşanın ifadesinden ortaya çıkmıştır. 3. kod ŞIK TEKDÜZELİK, konuşmacının kendi kelimelerini yeni çağrışımsal bir ifade ile dokumakta ve onu dönüştürmektedir.

Her bir Kavram Kodu (ya da benzer Kavram Kodların bir koleksiyonu) sadece katılımcıların ve alanın ötesine uzanan değil fakat aynı zamanda kodun ifade ettiği soyutlama ve genellemelerin de üzerinde olan kendine ait bir analitik not yazılmasını gerektirir. Dolayısı ile buradaki düşünce Amerika ve İrlanda'nın ve onların vatandaşlarının konuşmalarının ötesine, kültürel ve kültürlerarası olan ya da daha üst düzey kavramlara yöneliktir. Bu notların nasıl geleneksel analiz ve çalışmanın ötesine geçtiğine ve kodların dile getirdiği daha çağrışımsal anlam ve yorumlara uzandığına dikkatinizi çekmek isterim.

5 HAZİRAN 2014
KAVRAM: KOKU KÜLTÜRÜ

Bilim, koku duyumuzun o koku ile güçlü bağı olan bazı hatıralarımızı tetiklediğini söylemektedir. "Mekândaki bedenler" coğrafyanın bir parçasıdır, ama "hatıralar" "yerlerin" parçasıdır. Koku duyusu bizi zihnen bir yerlere götürür. Beyinde hikâyeleri uyaran sinaptik bağlantılar gerçekleşir. Belki de hikâyeleri sadece anlatmayız; onları koklarız. Öyküler kokuludur.

Her yer gibi her hikâyenin de kendine özgü ayırıcı bir kokusu vardır. Öykümü bir kolonya ya da parfüm gibi şişeler. Üzerimize sıkılan parfüm belirli bir şekilde kokmak değil, belirli bir şekilde öykülemektir. Koku bir karakteri yaratır ve (gerçekte yaşayamadığım zaman) ben zihnimde o karakterin maceralarını yaşarım. Parfümler bir hikâyedir, bir alt kültürdür, beni ileride düşkünü olacağım anılara dönüşecek olan yeni ve heyecanlı ideal yerlere götürürler. Yerlerin kokusu vardır.

Coğrafya bir kokudur. Bir nefes çekerim ve ... oradayım.

6 HAZİRAN 2014
KAVRAM: AMERİKAN "BOLLUK"

Super Size Me belgeselini ve ondaki Amerikan bolluk temalarını hatırlıyorum. Ne var ki yoksulluk sınırında düşük ücretle çalışan o kadar çok Amerikalı varken bu çelişkili "bolluk" etiketi karşısında şaşkın durumdayım. Bolluk göstermelik bir öykü gibi, bir zamanlar belki de gerçek olan ancak artık cimri ve zengin sanayicilerin sahip oldukları ulusal/kültürel bir klişe.

%1'lik zenginin, nüfusun %99'unu farklı ihtiyaçlar düzeyinde kontrol altında tuttuğu bu zamanlar tehlikeli zamanlardır. Devrimler böyle gerçekleşir, büyük bir kalabalık artık "yeter" der ve kendi paylarına düşeni talep eder. Fakat kalabalık susturulur – bize altı şeritli yollar verin ve biz mutlu oluruz. Bize 100 mağazası olan alışveriş merkezleri verin ve biz daha çok mutlu oluruz. Herkesin Bath and Body Works mağazasından orijinal bir parfüm alacak gücü yoktur belki ama alışveriş merkezleri harika düzenleyicilerdir – herhangi bir ırktan ve sınıftan herhangi biri bu kutsal tüketim mekânlarına girebilir. Yeni bir ulus mu yaratmak istiyorsunuz? Hey, gelin yerine yeni bir Build-a-Bear mağazası açalım.

Kavram Kodlama en çok, kodlar eleştirel düşünmeye ve yazmaya teşvik edici ve tetikleyici olduklarında işe yararlar. Daha ileri bir analiz için benzer kavramların sistematik olarak kategoriler içinde gruplanması mümkündür ancak üzerinde düşünmek için daha geniş bir temanın organize edilmesinde belki de topluca çok daha iyi iş görürler. ŞIK TEKDÜZELİK ve YEREL MÜSABAKA gibi kodlar bir kültürdeki gelenekler ve değerler sistemini tartışmak üzere bir araya getirilebilir. Nitel araştırma yöntembilimcilerinden Paul Mihas (2014) benzer bir tekniği "taşıyıcı kod" –yani iki ya da daha fazla parçalı kodu kapsayan ya da kodları örgüleyen (bkz. Bölüm 2) tek bir kavramsal kod– şeklinde ifade eder. Örneğin, kasırgadan hayatta kalarak ve evinde az miktar maddi zararla kurtulan bir katılımcı görüşmenin bir yerinde ŞANSLI olduğundan bahsedebilir, ancak bir başka yerinde komşularının kendisinden çok daha fazla mağduriyet yaşadıklarını gördüğü için SUÇLULUK duygusu hissettiğini ifade edebilir. Mihas ŞANS ve SUÇLULUK kodlarını bu iki durum arasındaki gerilimi kavramsallaştıracak ve görüşmenin geri kalan kısımlarına da uygulanabilecek tek bir kodda bütünleştirmeye çalışır. Dolayısı ile ŞANS-SUÇLULUK ÇATIŞMASI ya da ŞANS VE SUÇLULUK ARASINDA YAŞAMAK şeklinde kavramsal taşıyıcı bir kod katılımcının bu tür deneyimlerinden herhangi birini paylaştığı daha geniş görüşme verilerine uygulanır. Kavramlar büyük fikirleri ifade eder, bu nedenle analitik notlarınızda kavramlar üzerinde düşünürken "büyük düşünmekten" korkmayın.

Ön Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- Eksensel Kodlama
- kültürlerarası içerik analizi (Bernard, 2011)

- temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- kodlar/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- metafor analizi (Coffey & Atkinson, 1996; Todd & Harrison, 2008)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- politik analiz (Hatch, 2002)
- kısa etnografi (Handwerker, 2001)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Kavram Kodlama veride tek başına kullanılması gereken bir yöntem değildir. Bu el kitabında profilleri verilen diğer pek çok birinci ve ikinci döngü kodlama yöntemleri kavram benzeri kodlar üretir. Kavram geliştirme ile ilgili daha detaylı bir tartışma için bkz. Bölüm 4, Kodları Kodlamak.

DUYUŞSAL (AFFECTIVE) YÖNTEMLER

Duyuşsal yöntemler, doğrudan onaylamak ve adlandırmak suretiyle insan deneyiminin öznel niteliklerini (örn. duygular, değerler, çatışmalar, yargılamalar) inceleyen yöntemlerdir. Bazı araştırmacılar bu yöntemlerin sosyal bilim araştırmalarında nesnellikten ve bilimsel titizlikten yoksun olduğu görüşündedirler. Fakat duyuşsal nitelikler insan eylemlerinin, tepkilerinin ve etkileşimlerinin merkezinde yer alırlar ve insan durumuna yönelik araştırmalarımızda bunların göz ardı edilmemeleri gerekir. Yeni gelişmekte olan ve öznel görüşleri, duyguları ve tutumları inceleyen duyarlılık analizi, Duyuşsal Yöntemlerden yararlanabilir.

Duygu Kodlama (emotion coding) ve *Değer Kodlama (values coding)* katılımcıların iç bilişsel sistemleri ile ilgilidir. Duygu Kodlama, kısaca, katılımcıların deneyimledikleri duyguları etiketler. Değer Kodlama, katılımcının etkin olan değer, tutum ve inanç sistemi bütününü değerlendirir.

Karşıtlık Kodlama (versus coding) insanların sıklıkla çatışma yaşadıklarını kabul eder ve karşıtlık kodları güç için mücadele içinde olan bireyleri, grupları ya da sistemleri belirler. Karşıtlık Kodlama eleştirel araştırmalar için biçilmiş kaftandır.

Değerlendirme Kodlaması (evaluation coding) programların ya da politikaların değerini ve özelliklerini dile getiren veriyi nasıl analiz edebileceğimize odaklanır.

Duygu Kodlama (Emotion Coding)

Kaynaklar

Goleman, 1995; Kahneman, 2011; Prus, 1996

Açıklama

Duygu Kodlama katılımcının hatırladığı ve/veya deneyimlemekte olduğu ya da araştırmacı tarafından katılımcı ile ilgili olarak çıkarımsanan duyguları etiketler. Goleman (1995) bir *duyguyu* "bir his ve ona özgü düşünceler, psikolojik ve biyolojik durumlar ve harekete geçme eğilim aralığı" olarak tanımlar (s. 289). *Ruh hali* ise daha genel bir havadır, süregiden bir niteliktir ya da bir başkasının duygusal tonu hakkındaki algıdır.

Uygulamalar

Duygu Kodlama neredeyse tüm nitel çalışmalar için, ama özellikle de içsel ve kişilerarası deneyim ve eylemleri, özellikle de sosyal ilişkiler, akıl yürütme, karar-verme, yargılama ve risk alma durumlarını inceleyen çalışmalar için uygundur.

Duygular evrensel insan deneyimi olduklarından, araştırmamızda duyguların dikkate alınması katılımcıların bakış açılarına, dünya anlayışlarına ve yaşam koşullarına ilişkin derin içgörüler sağlar. Yaptığımız hemen her şeye bir duygu(lar) eşlik eder: "Duyguyu eylemden ayırmak mümkün değildir; bunlar birlikte akar, biri diğerine yol açar" (Corbin & Strauss, 2015, s. 23). Altta yatan duygu durumunu anlamak, katılımcılarınıza sempati duymak ve onlarla empati kurabilmek için sözel olmayan ipuçlarını okuma beceriniz Duygu Kodlamada kritik öneme sahiptir. Kozinets (2010) kendimizin ve katılımcılarımızın "akılcı olmayan" yaşantılarımıza dikkat göstermemiz gerektiği önerisinde bulunur. "Alan notlarında ve kültürel etkileşimlerde aklı ön planda tutup duyguları göz ardı etmek, yaşanmış deneyimlere ilişkin düzgün ve "nesnel" bir kategorizasyon şemasını dayatmak değil, duyguları ön planda tutmak" (s. 168) etnografik çalışmaları zenginleştirir. Brinkmann (2012, s. 117) "Duygular, düşünceler ve moral düzen birbiriyle derinden ilişkilidir." demektedir. Gerçekten de Batı toplumları dönüştükçe duygusal değerler değişmiştir: "Sonuç olarak 'çok şey istiyorum' yerine 'yetişemiyorum' hayatın merkezî problemi haline gelmiştir. Suçluluğun yerini tükenmişlik, ayak uyduramama korkusunun yerini yetersizlik korkusu ve yaygın sosyal patoloji olarak nevrozun yerini depresyon almıştır" (s. 116). Dolayısı ile bir insanın duygularının titizlikle incelenmesi sadece bir kişinin iç dünyasında olan biteni değil, fakat muhtemelen aynı zamanda bir toplumda altta yatan genel ton ve ruh halini de –onun değerler sistemini– açığa çıkartır.

Örnek

Aşağıdaki örnekte evcil hayvanlarla ilgili bir görüşmede yaşlı bir kadın yakın zamanda kedisinin hastalanması ile ilgili bir hikâye paylaşır. Duygu Kodları; duygu durumları ve duygusal tepkiler ile In Vivo Kodların karışımından oluşur. Görüşme kaydı dökümünün birimlere ya da bölümlere (bkz. Bölüm 1) ayrılmış olduğuna –çünkü bunların analizde bir rolü olacaktır– dikkatinizi çekerim. Kodlayıcının seçimleri sadece yazılı kayıtların içeriğine değil, aynı zamanda kaydedilmiş sesin tonlarındaki nüanslara dayalı çıkarımlara ve alan notlarında tanık olunan/görüşme sürecinden hatırlanan duyguların kayıtlarına da dayanmaktadır:

[1] Kedimin şeker hastalığı olduğunu ilk öğrendiğimde sanki gerçek ötesi bir rüyadaymışım gibi hissettim. Haber bana veterinerim tarafından telefondan ve şefkatle ama aciliyet halinde söylenmişti, bir [2] kasırga içinde gibiydim. Onların insülin ve şırıngalar için siparişleri girebilmeleri için onlara eczanemle ilgili bilgiler vermem gerekiyordu. [3] Asistana "İnsan eczanesi mi hayvan eczanesi mi?" diye sorduğumu hatırlıyorum.

[1] "GERÇEK ÖTESİ BİR RÜYA"

[2] "KASIRGA"

[3] KAFA KARIŞIKLIĞI

[4] Ayrıca veterinerime tüm bunların maliyetinin ne olacağını, kedimin ne kadar ömrü olduğunu ve bundan sonra neler olacağını da sordum. Kedime insülin iğnesini nasıl yapacağımı öğrenmek için randevu aldım. [5] Bu korku ödümü koparttı. Daha önce hiç iğne yapmadım ve [6] kedimi inciteceğim düşüncesi ve daha da kötüsü bunu yanlış yapmak ve ona zarar vermek düşüncesi içimi parçalıyordu. [7] Veterinerin karşısında cesur gibi davranmaya çalışıyordum ve [8] düşündüğüm kadar zor olmadığını gördüm.

[4] KÖTÜ ŞEYLER OLACAĞI ÖNSEZİSİ

[5] "KORKU"

[6] "İÇİMİ PARÇALIYORDU"

[7] "CESUR GİBİ DAVRANMA"

[8] KORKUNUN KAYBOLMASI

[9] Dolayısı ile ilk üç gün sadece gerilim, gerilim, gerilim ile doluydu, şırıngayı doğru bir şekilde doldurduğumdan, kedime iğneyi doğru bir şekilde yaptığımdan ve ilaca ters bir reaksiyon olmadığından emin olmaya çalışıyordum.
[10] Kedim, bu arada adı Duncan, ilacı iyi tolere etti, her şey yolunda gibi davrandı.
[11] Gerilimi azaltmak için medikal bir tavır sergiliyordum ama üç gün içinde işler rutinleşti.
[12] O gayet iyi, eski halinden bir farkı yok,
[13] fakat benim, hep kafamda bir yerde, ilaca kötü reaksiyon vereceği ihtimali var.

[9] "GERİLİM"

[10] UFAK SÜRPRİZ

[11] YANSIZLIK

[12] RAHATLAMA

[13] ŞÜPHE

[14] *(uzun bir sessizlik, gözler ağlamaklı)*
[BEN: Sorun yok, ben de kedi severlerdenim.]
[15] Aman tanrım, bu öyle zor ki. Tıpkı çocuk gibiler, anlıyor musunuz?

[14] HAFİF AĞLAMA

[15] EBEVEYNE ÖZGÜ ENDİŞE-SEVGİ

Analiz

İnsan duygularını betimleyen yüzlerce sözcük vardır ve bu nedenle potansiyel kodlar repertuvarı oldukça geniştir. Ayrıca belirli diller ve kültürlere özgü duygu durumlarını ifade eden kelimeler vardır. Fakat bir duyguyu betimlemek ve katılımcının duygusal deneyimlerini kodlamak amacıyla en uygun kelimeyi bulmaya çabalayan araştırmacı için, dildeki çeşitlilik ve keskinlik aynı zamanda bir güçlük kaynağı da olabilir. Her ne kadar duyguların çoğunluğu olumlu veya olumsuz kategorilerine girse de, mesela "mutluluk"

gibi bir terim, mutluluk bağlamsal olduğu ve kişiden kişiye değişiklik gösterdiği için, arzu ettiğimiz kadar basit ve standart değildir (Kahneman, 2011, s. 393, 407, 481). Psikolog Erik Fisher (2012) duyguları, onları ifade edecek sözcükleri dile getirmeden önce yaşadığımıza dikkat çeker. Ve hatta deneyimden sonra bile, katılımcı duyguları hatırlamada zorlanır çünkü *bazı* "duyuşsal deneyimler anlıktır ve o duygu yaşanıp geçtikten sonra [sahih] bir iç gözleme elverişli değildir" (Schwarz, Kahneman, & Xu, 2009, s. 159).

Duygu Kodlar için kullanılabilecek analitik bir strateji, kodların *duygusal yolculuklarının* ya da *duygusal hikâye* örgüsünün –belirli olaylar geliştikçe duyguların izlediği *yapısal güzergâhın*– izini sürmektir. Yukarıdaki örnekte her bir veri bölümündeki kodlar bir araya getirilmiştir:

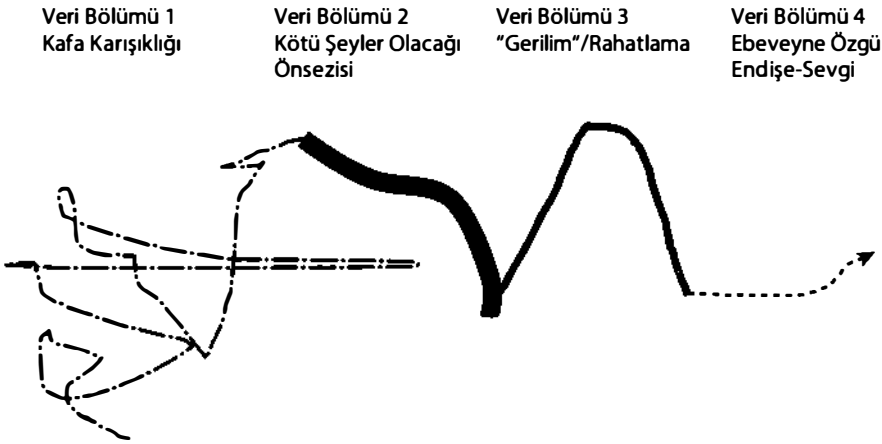
- birinci bölüm: "GERÇEK ÖTESİ BİR RÜYA", "KASIRGA", KAFA KARIŞIKLIĞI
- ikinci bölüm: KÖTÜ ŞEYLER OLACAĞI ÖNSEZİSİ, "KORKU", "İÇİMİ PARÇALIYORDU", "CESUR GİBİ DAVRANMA", KORKUNUN KAYBOLMASI
- üçüncü bölüm: "GERİLİM", UFAK SÜRPRİZ, YANSIZLIK, RAHATLAMA, ŞÜPHE
- dördüncü bölüm: HAFİF AĞLAMA, EBEVEYNE ÖZGÜ ENDİŞE-SEVGİ

Analitik notlar her bir veri bölümündeki Duygu Kodlarının ortak noktalarını ya da vinyetin bütünü analiz edildiğinde her bir veri bölümünde gözlemlenen duygu hikâyesinin ne olduğunu irdelemektedir:

> 11 Haziran 2011
> ÖRÜNTÜLER: EVCİL HAYVAN HASTALIĞINDA YAŞANAN DUYGUSAL YOLCULUK
>
> Bu kadının evcil hayvanına karşı hissettiği duygu EBEVEYNE ÖZGÜ BİR SEVGİYE benzemektedir. ("Tıpkı çocuk gibiler, anlıyor musunuz?"). Dolayısı ile bir evcil hayvanın sahibi hayvanın ciddi bir hastalığı –özellikle de şeker tanısı– hakkında kötü haberi ilk aldığında KAFA KARIŞIKLIĞI tüm düşüncelerine yayıldığı için gerçeklik bir an durmuş gibi hissediyor. Veterinerle yeni medikal tedaviler hakkında görüşmek için randevu ayarlanırken KÖTÜ ŞEYLER OLACAĞI ÖNSEZİSİ kişide KORKU yaratıyor. Fakat müşteri bir baş etme mekanizması olarak soruna yönelik gerçek duygularını saklıyor olabilir.
>
> Bunu, hayvanın sahibi yeni bakım ve sağlık ile ilgili sorumluluklarına uyum sağlarken süregiden bir GERİLİM dönemi takip ediyor. Bu olumsuz yolculuk süresince kişi her şeyin düşündüğünden daha kolay olduğunu ve daha olağan bir şekilde ilerlediğini fark ettikçe –aslında SÜRPRİZ yaşayarak– birkaç olumlu iniş çıkış yaşıyor. Ve her ne kadar uyum sağlama süreci nihayetinde bir rutine ve RAHATLAMA duygusuna yol açsa da, evcil hayvanının sağlık durumuna ilişkin ortadan kaybolmayan bir ŞÜPHE kalıyor. AĞLAMANIN insanlar için "doğal bir sıfırlama, yeniden kurma düğmesi" olduğunu duymuştum. Belki de ağlamak iç karartıcı değil de, süregiden GERİLİM durumlarında içinizdeki kötü duyguları temizleyip yola devam edebilmek için ara sıra ulaşılması gereken bir iniş çıkıştır.
>
> Genel olarak bu katılımcı için bu deneyim, duyguların lunaparklardaki meşhur hız treni gibi bir iniş çıkıştan ziyade daha çok perili evin bilinmezlerinde gergin bir gezinti gibiydi.

Şekil 3.5 araştırmacının, katılımcının duygusal güzergâhına dair ifade ettiği yorumunu göstermektedir, bu koreograf Bill T. Jones tarafından geliştirilmiş olan ve zaman içindeki duygusal yolculuğu temsil eden sanat temelli bir yöntemdir. Değişen çizgisel desenler Duygu Kodlarını görsel olarak sembolize etme girişimleri olup, her bir veri bölümü, görüşmenin o bölümdeki genel ruh halini en iyi yansıtan kod(lar) ile temsil edilmiştir. Bazı aktörler ve dansçılar tarafından da kullanılan bu teknik, canlandırdıkları karakterlerin performanstaki yolculuklarını kavramsallaştırmalarına yardımcı olur ve bu yöntem

katılımcıların bir konu ile ilgili hatırladıkları duygusal yolculuklarına dair daha derin bir kavrayış geliştirmek için yaratıcı bir keşif olarak nitel araştırmacılar tarafından uyarlanabilir.

Şekil 3.5 Katılımcı bakış açısından bir duygusal güzergâh

Ele alınan fenomenin oldukça karmaşık (kanser tedavisi gibi), son derece bağlamsal (boşanma deneyimi gibi) olduğu durumlarda ya da görece uzun bir sürece yayıldığında (insanın kişisel üniversite eğitimi deneyimleri gibi), Duygu Kodlara Alt Kodlar uygulanabilir ya da analistin hangi duygunun (duyguların) hangi belirli zaman veya deneyimlerle birlikte ortaya çıktığını ayırt etmesine imkân verecek şekilde kategorize edilmelidir – örn. Boşanma kararı alınırken hangi duygular buna eşlik eder? Çocuk velayeti duruşmalarında hangi duygular yaşanmaktadır? Boşanma evrakları imzalanırken hangi duygular açığa çıkar? Bu durumda, duygusal deneyimi bağlamına yerleştirebilmek için Duygu Kodundan önce (ya da eşzamanlı olarak) bir Betimsel ya da Süreç Kod uygulanır:

BOŞANMA KARARI ALMAK – KİŞİSEL BAŞARISIZLIK
ÇOCUK VELAYETİ DURUŞMASI – NEFRET
EVRAKLARI İMZALAMAK – İNTİKAM

Robert ve Kurth-Schai (1992) de tek bir duygunun olası çeşitleri ve yoğunluğu konusunda araştırmacıları uyarır (s. 139). Örneğin, intikam ya da misilleme mahiyetinde bir eylem soğukkanlılıkla, kindarca ya da art niyetle gerçekleştirilebilir. Eğer analiz için nüanslar önemli ise, bir adım daha ileri giderek ana duyguya Alt Kodlama ya da Büyüklük Kodlama uygulayın. Ayrıca duygusal durumların fazlasıyla karmaşık olduğunu ve tekil deneyimlerin çoklu ya da hatta birbiriyle çatışan duygular içerebileceğini unutmayın – örn. "utanç bir suçluluk duygusunu gerektirir" (Handwerker, 2015, s. 115). Bu nedenle Eşzamanlı Kodlama ve/veya Karşıtlık Kodlama (örn. YAS krş. RAHATLAMA), Duygu Kodlama ile eşzamanlı olarak kullanılabilir. Ve duygusal tepkiler değer, tutum ve inanç sistemlerimiz ile iç içe olduğundan Değer Kodlama da önemli bir eşzamanlı kodlama yöntemidir.

Eğer ÖFKE, ÖFKELİ ya da KIZGIN gibi Duygu Kodları var ise, unutmayın ki öfke bir sonuç duygusudur ve onu, MAHCUBİYET, KAYGI ya da UTANÇ gibi tetikleyici bir duygu önceler. "Öfke, benliğe yönelik aşağılayıcı bir durumdan; suçluluk, moral bir değerin çiğnenmesinden ve umut, en kötüyle yüzleşirken daha iyiye özlem duymaktan kaynaklanır" (Salovey, Detweiler-Bedell, Detweiler-Bedell, & Mayer, 2008, s. 537). Veri toplarken, katılımcınızın öfkeden önceki duygularını inceleyin ve analiz esnasında ÖFKE kodu yer alıyorsa tetikleyici duyguyu ve ona uygun kodu belirlemek için verinizi gözden geçirin. Birçok BDNVAY programları verinizdeki duygusal patikada bağlantılar kurmanızı olanaklı kılacaktır. Malumun ilanı gibi görünse de, hüsran ya da öfkenin olduğu yerde gerilim veya çatışma da vardır. Bu nedenle, sadece duygular değil onları başlatan *eylemler* de göz ardı edilmemelidir (Back, Küfner, & Egloff, 2010; Bernard & Ryan, 2010, ss. 35–36).

Gelişimsel olarak orta çocukluk (yaklaşık 8-9 yaşlar arası), çocukların yeni duygular yaşadığı ama bunları ifade edebilecek kelime dağarcıklarının olmadığı bir *duygusal karmaşıklık* dönemidir. Bazı genç insanlar (ve yetişkinler) duygularını ifade etmek için metaforlar ve gülümsemeyi kullanırlar (örn. "ayakları yerden kesilmiş gibi mutlu olmak," "sanki arafta gibiydim"). Araştırmacılar birinci döngü kodlama esnasında In Vivo Kodlar ("ARAFTA OLMAK"), daha sonrasında ise katılımcı tarafından deneyimlenen duyguları ifade etmek için daha standart etiketler (GERÇEK ÖTESİ) kullanmayı seçebilirler. Fakat eğer bir metaforik söz dizimi, deneyimi daha çağrışımsal –ya da daha doğru– bir biçimde yansıtıyor ise o söz dizimini kod olarak kullanmayı düşünebilirsiniz. Eatough ve Smith (2006) bireylerin "duygusal performansları bize sadece onların kendi duygusal deneyimleri hakkında değil, aynı zamanda dil yoluyla edindikleri duygusal söylem becerileri ve kurallar hakkında da bilgi verdikleri için" katılımcıların ifadelerinde kullandıkları *dile* çok dikkatle yaklaşılması gerektiği tavsiyesinde bulunurlar (s. 117).

Yetişkinlikte bile herkes, özellikle de heteroseksüel erkekler (Schwalbe & Wolkomir, 2002) duygularını ifade edemeyebilir, duyguları tartışma konusunda rahat olmayabilir ya da onları doğru bir şekilde adlandıramayabilirler. Hatta bazı insanlar duygu/izlenim yönetimi, yanıltma, duygu inkârı (bu böylece yani olduğu gibi kodlanabilir) konusunda oldukça hünerli de olabilir. Ne var ki bir insanın ne hisstetiğini ya da nasıl hissettiğini ifade edememesi, her zaman bir yetersizlik olarak görülmemelidir: "İnsanların kafa karışıklıkları ve kararsızlıklarına ve yaşadıklarını yaşadıklarından daha anlaşılır ya da dengeli bir biçimde ifade edemiyor olmalarına karşı saygı duymalıyız" (Miller, Hengst, & Wang, 2003, s. 222). Araştırmacılar kendilerini, katılımcıların belirli ortamlarda ve bağlamlardaki duygusal deneyimlerine dair satır aralarını okuyarak bazı çıkarımlarda bulunmaya çalışırken bulabilirler. Böyle durumlarda katılımcınızın özellikle beden diline ve ses tonundaki nüanslara dikkat gösterin.

Eğer danışmanlık eğitiminiz yoksa alan çalışması esnasında amatör bir psikolog rolü oynamaktan kaçının ve insanlarla hatırlandığında güçlü ve stres oluşturabilecek duygulara neden olabilecek hassas ya da travmatik meselelerle ilgili görüşme yaparken etik kodlara bağlı kalmaya çalışın (McIntosh & Morse, 2009; Morse, Niehaus, Varnhagen, Austin, & McIntosh, 2008).

Büyük disiplinlerin her biri (psikoloji, sosyoloji, iletişim, gelişim, eğitim vs.) duyguları farklı yaklaşım ve yöntemlerle incelerler. Bu konu doğası itibarı ile oldukça karmaşıktır, bu nedenle duygular ile ilgili kavramsal çerçeveleri, işlemsel tanımları ve teorileri değerlendirmek için sinirbilim de dâhil çeşitli çalışma alanlarından alanyazını inceleyin. Kahneman (2011) "kayıptan kaçınma," "olumlu önyargı" ve "geçerlik yanılsaması" gibi daha geniş psikolojik yapılar ve süreçler oluşturmak üzere bilişin ve duyguların nasıl karşılıklı etkileştiklerini çarpıcı bir biçimde dile getirir. Zira benim de sadece bilimsel paradigma-

lara değil, aynı zamanda halk arasındaki yaygın inanışlardan birine yakınlığım vardır: "Hayat %20 başına gelenler, %80 senin nasıl tepki verdiğinden ibarettir." Bu bizim, sadece eylemleri değil fakat daha çok insanların onları çevreleyen koşullarla verdikleri duygusal *tepkilerini* ve *etkileşimlerini* incelediğimiz anlamına gelir.

Duygu Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- birinci döngü kodlama yöntemleri
- eylem ve uygulayıcı araştırmaları (Altrichter, Posch, & Somekh, 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- bilişsel haritalama (Miles vd., 2014; Northcutt & McCoy, 2004)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- karşılıklı ilişkiler (Saldaña, 2003)
- yaşam seyri haritalama (Clausen, 1998)
- metafor analizi (Coffey & Atkinson, 1996; Todd & Harrison, 2008)
- öyküsel araştırma ve analiz (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- şiirsel ve dramatik yazma (Denzin, 1997, 2003; Glesne, 2011; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015; Saldaña, 2005a, 2011a)
- portreleme (Lawrence-Lightfoot & Davis, 1997)
- duyarlılık analizi (Liu, 2012)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)

Notlar

MAXQDA programı "emojikodlar" diye adlandırılan ve çeşitli yüz ifadeleri (sürpriz, iğrenme, ağlama vs.) ve jenerik simgeler (kalpler, yıldızlar, farklı insan rolleri – bkz. Figür 3.6) gösteren popüler emojilere dayalı bir görsel kodlama özelliğine sahiptir. Emojikodlar daha görsel temelli bir analiz için veriye atanmış metin-temelli kodların yerine geçebilir ya da onlara eşlik edebilir. Emojikodlama katılımlı eylem araştırması ya da toplum temelli araştırma projeleri kapsamında gençlerin veriyi nasıl kodlayacaklarını öğrenmelerinde de işe yarayabilir. MAXQDA, emojikodları aynı zamanda uluslararası araştırma ekibinin farklı üyeleri arasında, verideki dile yönelik ufak farklılıkların olması durumunda daha evrensel bir dil sağlaması bakımından da teşvik etmektedir.

Arlie Russell Hochschild'ın (2003) uçak kabini çalışanları arasındaki "duygusal iş yükü" konusunda çığır açan sosyolojik çalışması ve teorileri için ve bu teorileri diğer hizmet ve yardım sektörlerindeki mesleklere aktarabilmek için *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling* adlı eserine bakınız. Ayrıca temel duyguları tanımlamanın ne derece güç olduğu konusunda derinlikli bir tartışma için Scheff'e (2015); alan çalışması sırasında nitel araştırmacının duygusal zekâsına dair muhteşem bir tartışma için Collins ve Cooper'a (2014); ve duygular ile bilgisayar okuryazarlığı öğrenimi konusundaki büyüleyici karma yöntem çalışması için Esterhuizen, Blignaut, Els ve Ellis'e (2012) bakınız. Son olarak, sosyal bilimci Brené Brown'ın savunmasızlık üzerine yaptığı ve gündelik hayattaki duygusal yapıyı açıklayan etkileyici TED konuşmasını izleyin: http://www.ted.com/talks/brene_brown_on_vulnerability.html.

Şekil 3.6 Bir Mac bilgisayardan MAXQDA programının emojikodlar ekran görüntüsü (Verbi Yazılım'ın izni ile, www.mazqda.com)

Değer Kodlama (Values Coding)

Kaynaklar

Gable & Wolf, 1993; LeCompte & Preissle, 1993

Açıklama

Değer Kodlama katılımcının bakış açılarını ya da dünya görüşünü yansıtan değerleri, tutumları ve inançları temsil eden kodların nitel veriye uygulanmasıdır. Her ne kadar bu üçü farklı kavramlar olsa da, Değer Kodlama terimi üçünü de kapsayacak şekilde kullanılmıştır.

Kısaca, *değer* kendimize, bir başkasına, bir şeye ya da bir fikre atfettiğimiz önemdir. Değerler insanların yaşamlarını yönlendiren ilkeler, moral kodlar ve durumsal normlardır (Daiute, 2014, s. 69). "Kişisel [bir şeyin bir kimseye ifade ettiği] anlam ne kadar büyükse, karşılığı da o kadar büyüktür; bir şeyin karşılığı ne kadar büyükse, kişisel değeri de o kadar büyüktür" (Saldaña, 1995, s. 28). *Tutum*, kendimiz, bir başkası, bir şey ya da bir fikir hakkındaki düşünme ve hissetme biçimimizdir. Tutumlar "Öğrenilmiş değerlendirici kavramları ya da inançları yansıtan ve bunlara dayanan, kısmen dayanıklı olan değerlendirici ve duyuşsal tepkiler sisteminin" bir parçasıdır (Shaw & Wright, 1967,

s. 3). *İnanç* değerlerimize ve tutumlarımıza ek olarak kişisel bilgi dünyamızı, deneyimlerimizi, düşüncelerimizi, önyargılarımızı, ahlâkımızı ve sosyal dünyaya dair diğer tüm yorumsal bakış açılarımızı içeren sistemin bir parçasıdır. "İnançlar kendilerine atfedilen değerlerin içinde yer alırlar" (Wolcott, 1999, s. 97) ve "eylem kuralları" olarak değerlendirilebilirler (Stern & Porr, 2011, s. 28). Değerler, tutumlar ve inançlar sosyal etkileşimlerimiz ve kurumlar ile kültürel ve (varsa) dini aidiyetlerimiz aracılığıyla oluşur, devamlılık kazanır ya da değişirler (Charon, 2013, ss. 102, 131, 133, 221; Lieberman, 2013, ss. 8–9).

Uygulamalar

Değer Kodlama neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle de durum çalışmalarında kültürel değerler ve inanç sistemleri, kimlik, içsel ve kişilerarası deneyim ve eylemleri inceleyen çalışmalar, takdirkâr sorgulama, sözlü tarih çalışmaları, eleştirel etnografi, sosyoloji ve boylamsal nitel çalışmalar için uygundur.

Düşünce, duygu ve eylemde kendini dışa vuran bu üçlü yapı arasında karmaşık bir karşılıklı etkileşim vardır, ancak Değer Kodlamada hepsinin kodlanması ya da eğer çalışmanın amacı katılımcı motivasyonu, eylemliliği, nedensellik veya ideolojinin belirlenmesini kapsamıyorsa bu üçü arasında ayrım yapılması gerekliliği yoktur. Değer Kodları, Geçici Kodlama olarak apriori bir şekilde (veri toplama öncesinde) ya da veri kodlama esnasında belirlenebilir.

Değer Kodlama görüşme kaydı dökümlerinin dökümleri, bloglar, vloglar ve günlükler, anı defterleri, sosyal medya notları gibi katılımcı tarafından oluşturulmuş materyallere ve aynı zamanda doğal katılımcı eylemlerinin belgelendiği alan notlarına da uygulanabilir. Çoklu kaynakların kullanılması aslında kodlamayı güçlendirir ve bulguların inanırlığını arttırır (LeCompte & Preissle, 1993, ss. 264–265). Katılımcının kendi değerleri, tutumları ve inançları olarak ifade ettiği şeyler her zaman onun gözlemlenen eylemleri ve etkileşimleri ile uyumlu olmayabilir.

Örnek

Aşağıdaki örnekte yer alan Değer Kodları, her ne kadar katılımcının hangi ifadesinin hangi yapıya ait olduğunu belirlemek bazen güç bir iş olsa da, D: (değer), T: (tutum) ve İ: (inanç) kısaltmaları ile temsil edilen üçlü yapıda ayırt edilmiştir. Kariyerinin ortalarında ve kent merkezi dışındaki orta sosyoekonomik sınıftan bir okulda çalışan bir kadın öğretmen kendi genel öğretim felsefesini ve dördüncü sınıf çocuklarla çalışma deneyimlerini görüşmeci ile paylaşıyor:

[1] Bir çocuğun bu dünyada yalnız olmadığını öğrenmesinin önemli olduğunu düşünüyorum. İyi geçinmek zorunda olduğunuz insanlar var – arkadaşlar, aile, öğretmenler, farklı renkleri olan insanlar, farklı dilleri konuşan insanlar.

[1] D: YEREL VE GLOBAL FARKINDALIK

[2] Ben sınıfımda gerçekten de birbirimize saygı çerçevesinde yaklaştığımız ve herkesin kendini güvende ve emin hissetmesi için herkesin elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığı bir topluluk duygusu oluşturmaya çalışıyorum.

[2] D: SINIF TOPLULUĞU

[3] Fakat bu iki yönlü bir yol. Sen –çocukları kastediyorum– insanların senin yanındayken rahat hissetmelerini sağlamak için çaba sarf etmelisin. [4] Lakap takmak yok, alay etmek ve aşağılamak yok, zorbalık yok. [5] İdeal olan bu. Her zaman gerçekleşmeyebilir ama ideali bu.

[3] T: ÖĞRENCİ MESULİYETİ

[4] D: SAYGI

[5] İ: İDEALİN GERÇEKLEŞMESİ MÜMKÜNDÜR

[6] Ve sorumluluk. Bilmiyorum, meslek ahlâkı mıdır yoksa başka bir şey mi, fakat onlardan istediğim sorumluluk almaları, işleri ile meşgul olmaları, bağlılık göstermeleri ve bu yolu takip etmeleri. [7] Bazen yapılması gereken bir şeyi yapmadıklarında ya da neden yaptıklarını bilmeden bir şey yaptıklarında onlardan sudan mazeretler işitiyorum, anlıyor musunuz? [8] Onların *düşünmelerini* istiyorum, hepsi bu. Yapılması gerekene odaklanmalarını, zihinlerinin rastgele gezinmesine izin vermemelerini ve yapmaları gerekeni yapmalarını istiyorum. ...

[6] D: KİŞİSEL SORUMLULUK

[7] T: HOŞLANILMAYANLAR: "SUDAN MAZERETLER"

[8] D: ODAKLANMIŞ ZİHİN

[9] Ayrıca çocukların öğrenmenin heyecanlı bir şey olabileceğini öğrenmelerini istiyorum. Bir çocuğun "okumaktan nefret ediyorum" dediğini duymak kalbimi parçalıyor. [10] Hmm, o zaman sorun okuduğun şeydedir. Evet ders kitabı olarak hepimiz şu berbat okuma kitaplarını kullanıyoruz, [11] fakat kütüphaneye gittiğimizde onların Newbery ödüllü yazarların değerli eserlerini tanımalarına imkân veriyorum. Kitap okurken edebiyatın ne kadar muhteşem ve heyecan verici olduğunu göstermek için olabildiğince tutku ile okuyorum.

[9] İ: ÖĞRENMEK HEYECAN VERİCİDİR

[10] T: KULLANIMI ZORUNLU OKUMA KİTAPLARINDAN NEFRET ETMEK

[11] D: DEĞERLİ EDEBİ ESERLER

Analiz

Elinizde değerlere, tutumlara ve inançlara göre kodlanmış veri birimleri olduğunda bir sonraki adım onları kategorize etmek ve üç yapının sistemin birbirine bağlı birer parçası olduğu düşüncesinden hareketle, toplu anlamları ve karşılıklı etkileşimleri üzerinde düşünmektir. Yukarıdaki veriden şunu elde edebiliriz:

Yapısal kod/kategori: öğretim felsefesi ve hedefler
Değerler

[1] D: YEREL VE GLOBAL FARKINDALIK
[2] D: SINIF TOPLULUĞU
[4] D: SAYGI

[6] D: KİŞİSEL SORUMLULUK
[8] D: ODAKLANMIŞ ZİHİN
[11] D: DEĞERLİ EDEBİ ESERLER

Tutumlar

[3] T: ÖĞRENCİ MESULİYETİ
[7] T: HOŞLANILMAYANLAR: "SUDAN MAZERETLER"
[10] T: KULLANIMI ZORUNLU OKUMA KİTAPLARINDAN NEFRET ETMEK

İnançlar

[5] İ: İDEALİN GERÇEKLEŞMESİ MÜMKÜNDÜR
[9] İ: ÖĞRENMEK HEYECAN VERİCİDİR

Analitik not yazma ve iddia geliştirme üç yapının en belirgin kodlarını birbiriyle ilişkilendirir:

17 Haziran 2014
İDDİALAR: BİR ÖĞRETMENİN DEĞERLER SİSTEMİ
Bu öğretenin öğrencileri için yüksek hedefleri ve beklentileri var ve bu ideallerin farkına varmaları konusunda öğrencilerini sorumlu görüyor. Öğretmenin değerleri, tutumları ve inançları birbirini tamamlayıcı nitelikte. İnançları pozitif yönde ancak tutumları daha çok hoşlanmadığı şeylere odaklı. Değerleri sınıfın yerel mikro kültüründen dünya popülasyonu ve değerli edebî eserlere uzanan çeşitlilikte geniş bir spektrumu sergiliyor. Kariyerinin ortalarında hâlâ sınıf içi öğrenme sürecine yönelik standartlarını/ideallerini koruyor, ancak aynı zamanda öğrencilerinin yetersiz çalışma ya da saygısızca davranışlarının yanlarına kâr kalmasına izin vermeyen kıdemli bir öğretmen yanı da var: "Ve sorumluluk. Bilmiyorum, meslek ahlâkı mıdır yoksa başka bir şey mi fakat onlardan istediğim sorumluluk almaları, işleri ile meşgul olmaları, bağlılık göstermeleri ve bu yolu takip etmeleri." Genel olarak öğretmenin içerik öğretimi ilerlemeci, fakat sınıf yönetimi ve genel tavırları oldukça geleneksel ya da "eski kafalı" da diyebilirsiniz.
Sınıf gözlemlerine devam ederken, özellikle de onun ideallerini karşılamadıklarında çocuklara ne tür mesajlar verdiğine kulak kesileceğim.

Kavramsal değerler, tutumlar ve inançlar her zaman katılımcılar tarafından dile getirilmeyebilirler. "... düşünüyorum," "... hissediyorum," "... istiyorum" gibi açıkça ipucu veren ifadelerin yanı sıra, "... önemlidir," "... seviyorum," "... yapmam gerekir" gibi ifadeler neye değer verildiği, inanıldığı, düşünüldüğü ya da hissedildiği konusunda sizi uyarır. Fakat bazen bir insanın neye değer verdiğini, ne düşündüğünü, ne hissettiğini ve neye inandığını öğrenmenin en direkt yolu ona basitçe "Neye değer veriyorsunuz?", "Sizin için önemli olan nedir?", "Sizin için en önemli olan şey nedir?", "... hakkında ne düşünüyor ve hissediyorsunuz?" diye sormaktır.

Bireysel düzeydeki değerler kişinin ait olduğu sosyal ve kültürel ağların etkisi altındadır, ancak *hayırseverlik*, *uyum gösterme* ve *güvenlik* gibi sosyal gruplar arasında evrensel olarak kabul gören moral kodlar ve değerler sistemleri de vardır (Handwerker, 2015, ss.

18–19). Örneğin, *ayırıcı birliktelikler*, "insanların değerlerinin, en yoğun etkileşimde bulundukları gruplardan etkilendiğini dile getiren" sosyolojik bir teoridir (Rubin & Rubin, 2012, s. 132). Gubrium ve Holstein (2009, s. 70) bize değerlerin bireylerin kendi biyografileri ve var oldukları tarihsel dönem tarafından şekillendiğini hatırlatırken, Chang (2008, s. 96) kişisel değerlerin aynı zamanda meşgul olduğumuz aktiviteler ve sahip olduklarımıza da yansıdığını ileri sürer. Değer Kodlamadan türetilen analiz ve analitik notlar, ebeveynler, akranlar, okul, din, medya ve yaş grubu gibi kişilerden, kurumlardan ve olgulardan hareketle ve aynı zamanda katılımcının kişisel deneyimlerin, gelişiminden ve sosyal etkileşimleri ve sahip olduğu mal varlığı üzerinden kendisinin oluşturduğu kimliklerden hareketle katılımcının değerlerinin, tutumlarının ve inanç sistemlerinin kökenlerini keşfedilebilir.

Likert tipi ölçekler ve semantik ayrışım türünden anketler ve ölçme araçları bir katılımcının belirli bir konu ile ilgili değerleri, tutumları ve inançlarını toplamak ve ölçmek için tasarlanırlar (Gable & Wolf, 1993). Anacak, nicel veri istatistiksel analiz için anlamı sayılara dönüştürür, yine de psikoloji, görüş incelemeleri, değerlendirme araştırmaları ve organizasyonel çalışmalar gibi alanlarda kullanım alanı bulunmaktadır. Ayrıca bu nicel ölçümler bir değerin, tutumun ve inancın, cevap çeşitliliği ve farklı derinliklere olanak tanıyan üç boyutlu bir okyanustan ziyade, sabit ve doğrusal bir cevaplar dizisini (örn. azdan çoğa, kesinlikle katılıyorumdan kesinlikle katılmıyoruma) gerekli kılan bir yönü ve yoğunluğu olduğunu varsayarlar (Saldaña, 2003, ss. 91–92). Nitel sorgulama, katılımcının sosyal dünya ile ilgili olarak neye değer verdiğini, inandığını, düşündüğünü ve hissettiğini, dil-temelli anlamlar yolu ile toparlamak ve değerlendirmek için daha zengin olanaklar sunar.

Elbette çocukların ve ergenlerin değerleri, tutumları ve inançları dünya vatandaşları olarak büyüme süreci içerisinde ortaya çıkar ve bu süreçte gelişir, ancak değerlerin, tutumların ve inançların yetişkin yaşamı süresince, özellikle de ileriki yıllarda, sıkı bir şekilde sabit kalıp kalmadığı konusunda ya da bunların kişisel deneyimler, içinde bulunulan koşullar ve kişinin kendisi ya da başkaları hakkında derin düşünme anları yaşamalarını tetikleyen aydınlanma anlarına bağlı olarak az ya da çok değişip değişemeyeceği konusunda farklı bakış açıları vardır. Ben değer, tutum ve inanç yapılarının hayat boyunca kısmen akışkan olduğuna ve farklı nedenlerle farklı yönlerde evirildiğine inanıyorum. Bu nedenle bir veri setini D/T/İ için kodlarken, gözlemlediğimiz şeyin o katılımcının o belirli zaman dilimindeki yapıları olduğunu kabul etmemiz gerekir. Boylamsal nitel veriler ve onlara eşlik eden kodlar (bkz. Bölüm 5) bir insanın D/T/İ'lerinde bir zamandan diğerine farklılıklar olduğunu açığa çıkartabilir.

Son olarak, Değer Kodlama bir paradigma, bir bakış açısı ve bir konumsallığı da gerektirir. Eğer bir katılımcı "evliliğin gerçekten de sadece bir kadın ve bir erkek arasında olması gerektiğini düşünüyorum" derse, *araştırmacı kendi* değerler, tutumlar ve inançlar sistemine bağlı olarak bunu çok sayıda farklı şekillerde kodlama güçlüğü ile karşı karşıya kalır. Dolayısıyla, bu katılımcının ifadesi D: GELENEKSEL EVLİLİK şeklinde mi, İ: HETERONORMATİFLİK şeklinde mi, yoksa T: HOMOFOBİK şeklinde mi kodlanmalıdır? Eğer amaç katılımcının dünya anlayışı ve kişisel ideolojisini yakalamak ise, bu durumda ilk ve ikinci kodlar katılımcının bakış açısına daha yakındır. Fakat eğer çalışma, örneğin, bir eleştirel etnografi ise bu durumda son kod muhtemelen daha uygun olacaktır. Değer Kodlama değer yüklüdür.

Değer Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- eylem ve uygulayıcı araştırmaları (Altrichter, Posch, & Somekh, 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- kültürlerarası içerik analizi (Bernard, 2011)
- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- politik çerçeve analizi (Ritchie & Spencer, 1994)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- etkileşimsel nitel analiz (Northcutt & McCoy, 2004)
- yaşam seyri haritalama (Clausen, 1998)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)
- öyküsel araştırma ve analiz (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- politik analiz (Hatch, 2002)
- portreleme (Lawrence-Lightfoot & Davis, 1997)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- duyarlılık analizi (Liu, 2012)
- tarama araştırmaları (Fowler, 2014; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Daiute (2014) kişisel değerlerin bağlama bağlı olarak birincil ya da ikincil olarak yorumlanabileceğine dikkat çekmektedir (s. 86). Değer Kodlama bir katılımcının ihtiyaçlarını ve arzularını yansıttığından ve duygular kişinin değerler sistemi ile karmaşık bir şekilde iç içe geçmiş olduğundan dolayı benzer ve tamamlayıcı nitelikte yöntemler için bkz. Dramatürjik ve Duygu Kodlama. Boylamsal Kodlama da değerler, tutumlar ve inançların zaman içinde bireydeki ya da kültürdeki değişimini değerlendirmek için etkili bir yöntemdir.

Karşıtlık kodlama (Versus Coding)

Kaynaklar

Altrichter vd., 1993; Hager vd., 2000; Wolcott, 2003

Açıklama

Karşıtlık Kodlama birbiri ile doğrudan karşıt kişileri, grupları, sosyal sistemleri, kurumları, olguları, süreçleri, kavramları vs. dikotom ya da ikili terimlerle tanımlar. Wolcott (2003) karşıt çiftlerden her birini (kelimenin kökeni Fransızcada "yarım" anlamına gelmektedir), ikili –ve yalnızca ikili– bir grup içinde birbirini karşılıklı olarak dışlayan bölümlerden biri olarak tanımlar. *Teachers versus Technocrats* adlı eserinde bu sosyal bölünmenin, günlük olağan akıştan ziyade stres zamanlarında eğitimcinin alt kültürü boyunca uzandığını ifade eder (ss. 116, 122-127). Karşıt çiftler sosyal hayatın pek çok alanında mevcuttur ve genellikle aralarında asimetrik bir güç dengesi söz konusudur, bu ikilem kendini X krş. Y kodu şeklinde gösterir (örn. ÖĞRETMENLER KRŞ. EBEVEYNLER, MUHAFAZAKÂRLAR KRŞ. DEMOKRATLAR, İŞ KRŞ. OYUN).

Uygulamalar

Karşıtlık Kodlama politika çalışmalarında, toplumsal cinsiyet çalışmalarında, değerlendirme araştırmalarında, eleştirel söylem analizinde, durumsal analizde ve güçlü çatışmaları, ayrımcı ya da saldırgan söylemleri ya da katılımcılar içinde, arasında birbirine rakip amaçlar olduğunu dile getiren veri setleri için uygundur. Kültürlerarası çatışmalar ve çatışan normlar ile değer sistemleri de bu kodlama yönteminden yararlanabilir (Handwerker, 2015).

Eleştirel etnografi gibi bazı yöntembilimlerde araştırmacı kasıtlı olarak bir grup ya da onunla ilgili meselelerde "taraf" olabilir. Eylem araştırması (Altrichter vd., 1993; Stringer, 2014) ve uygulayıcı araştırması (Fox vd., 2007) gibi diğer türlerde, güç çatışması sorunlarını ve bileşenler ve paydaşlar arasındaki mikro politikaları ayırt etmek olumlu yönde sosyal değişimi başlatma ve hızlandırma için önemli bir tanılayıcıdır. Agar'a göre (1996) çağdaş bir etnograf "sosyal tahakküm, hiyerarşi ve sosyal ayrıcalıkların örüntüsünü arar. Etnograf mevcut örüntüyü koruyan gücün ne olduğunu, insanların onu nasıl kabullendiğini ya da ona nasıl direnç gösterdiğini inceler. Odak noktası adaletsizliği açığa çıkartan örüntülerdir" (s. 27). Çalışmalarında Foucault'nun güç ve bilgi teorilerini kavramsal çerçeve olarak kullananlar Karşıtlık Kodlamayı uygun bir analitik yaklaşım olarak görebilirler.

Örnek

Aşağıdaki örnekte öğretmenlerin, devletin güzel sanatlar alanında akademik başarı için geliştirdiği standartlar ile ilgili sorulara cevap verdikleri bir çalışmada (Hager vd., 2000) öğretmenler kendi uygulamalarını etkileyen güncel politikalar üzerine düşünürken ve bunlarla mücadele ederken açıkça belirgin karşıt çiftler ortaya çıkmıştır. Katılımcılar kendi bakış açılarını açıkladıkça veride güçlü çatışmalar belirgin bir şekilde açığa çıkmıştır. Sorulara cevabı içeren bir e-posta mesajı şu şekildedir:

[1]Standartlar geldiğinde, mentor öğretmenim onlara şöyle bir göz attı ve "Ne büyük saçmalık!" dedi ve onları reddetti. [2]O, standartların genellikle imkânsız olduğunu ve tüm materyali kapsamaya yaklaşmak için bile süper öğrencileri olan süper öğretmenler

[1] ÖĞRETMENLER KRŞ. STANDARTLAR

[2] İMKÂNSIZ KRŞ. GERÇEKÇİ

olmanız gerektiğini düşünüyor. [3]Ben de standartları kullanmıyorum. Ders planlarımın standartların çoğunu içerdiğine inanıyorum fakat [4]ders planlarımı standartlara göre tasarlamıyorum.
Ders planlarımı sınıfımdaki öğrencilerin ihtiyaçlarına göre tasarlıyorum. Projeleri öğrencilere göre özelleştirme eğilimindeyim. [5]Öğrencileri diğer öğrencilerle karşılaştırarak değil, bireysel olarak ve kişisel gelişimlerini dikkate alarak değerlendiriyorum. [6] Birçok yönüyle standartların, öğrencilerin birer otomat olmalarını ve aynı becerileri göstermelerini beklediğini ve çeşitliliklere yer vermediğini düşünüyorum.

[3] ÖĞRETMENLER KRŞ. STANDARTLAR

[4] STANDARTLAR KRŞ. ÖĞRENCİLERİN İHTİYAÇLARI

[5] KİŞİYE ÖZEL KRŞ. BAŞKALARIYLA KARŞILAŞTIRMA

[6] STANDARTLAŞTIRMA KRŞ. "ÇEŞİTLİLİKLER"

Analiz

Yukarıda gösterilen çalışmada veri korpusunda çatışan personel, bakış açıları, politikalar, felsefeler, müfredatlar, uygulamalar vs. olduğunda bunlar kavramsaldan gerçek olana kadar bir çeşitlilikte türlü dikotomlar olarak kodlanmışlardır:

EYALET KRŞ. BÖLGE
MEZUNİYET İÇİN ZORUNLU KRŞ. SEÇMELİ
FİLDİŞİ KULE KRŞ. VAROŞ
TALİMAT KRŞ. ÖZERKLİK
ÜRÜN KRŞ. SÜREÇ

Öğretmenin ifadelerinin çok temsilî olduğu ya da tek bir kelime veya sözcükle özetlenmesinin zor olduğu durumlarda In Vivo Kodlar kullanılmıştır:

ÖZGÜNLÜK KRŞ. "BUNLARI KİM YAZDI?"
"EĞLENCELİ" KRŞ. "SINAV ODAKLI ÖĞRETİM"

Her çalışma için gerekli olmasa da Karşıtlık Kodlama bizi üç tür karşıt çiftlere götürebilir: Öncelikli paydaşlar, tarafların çatışma durumunda bunu nasıl algıladığı ve buna karşı nasıl eylemde bulundukları ve mevzubahis olan asıl mesele – ki bu sonuncusu ana tema, çekirdek kategori, anahtar iddia vs. olarak ortaya çıkabilir. Yukarıda profili verilen çalışmada diğer tüm Karşıtlık Kodlarını içerisinde barındıran temel üç karşıt çift şunlardır:

Biz (öğretmenler) krş. **Onlar** (diğer tüm personel, örneğin, okul müdürü, okul bölge müdürlüğü, eğitim bakanlığı, devlet üniversiteleri vs.)

Sizin Yönteminiz (zorunlu kılınan ancak kötü yazılmış standartlar) krş. **Bizim Yöntemimiz** (kendi sanatlarını ve öğrencilerini tanıyan ve yerel düzeyde çalışan deneyimli eğitimciler)

Uyum formu (talimat verilen ve standardize edilmiş bir müfredata uymak) krş. **Sanat formu** (bir konu alanı ve uygulamasında yaratıcı ifade)

Son kategorinin doğrudan katılımcıların ifade etmedikleri ancak araştırma ekibinin çalışma üzerine tartışmaları esnasında üretilmiş oldukça kavramsal bir yapı olduğuna dikkat ediniz. Bu kavramsal kategori dile getirildiğinde, "ah-ha!" etkisi yaratmış ve alan çalışmasındaki ana temayı yakaladığımız konusunda bize ipucu vermiştir.

Verinizdeki tüm kodları ilk analitik taktik olarak bu üç ana kategoriden biri içerisinde kategorize edin (**Paydaşlar, Bakış Açıları/Eylemler, Meseleler**), fakat kodları sadece bu üçü değil, ortaya çıkabilecek diğer kategoriler altında yeniden düzenlemeye açık olun. Analitik not yazımında Gibson ve Brown'ın (2009) ifade ettiği gibi "aynı ampirik alanda birbirine karşıt iki özelliğin nasıl var olduğunu açıklamaya çalışmak için karşıtlığın nedenlerine" (s. 141) odaklanılabilir. Analizde aynı zamanda insanların çatışmanın ortaya çıkmasına ya da süregitmesine neden olabilecek "hataları" ve çatışma çözüldüyse nasıl çözüldüğü de dikkate alınmalıdır (s. 134).

Augusto Boal'un (1995) sosyal değişim teorisi, insanların nadiren soyut kavramlar ya da ideolojilerle (örn. KATILIMCI KRŞ. DİN) çatışma içerisinde olup, daha ziyade diğer insanlarla veya kendileriyle (örn. KATILIMCI KRŞ. KİLİSE YÖNETİMİ, KATILIMCI KRŞ. KİŞİSEL İNANÇ KAYBI) çatışma içinde olduklarını ileri sürer. Başlangıç aşamasında Karşıtlık Kodlarınızı gerçek, gözlemlenebilir çatışmalar üzerine kurun. Soyut karşıt çift kategorileri daha sonra ikinci döngü kodlamada ve analizin ilerleyen evrelerinde ortaya çıkabilirler. Ancak, temellendirilmiş kuram çalışmaları için Charmaz (2009) hangi analiz aşamasında olursa olsun kavramsal gerilimlere ya da "karşıtlık metaforlarına" –örneğin, MÜCADELE KRŞ. TESLİMİYET, SOSYAL TANIMLAMA KRŞ. ÖZ-TANIMLAMA (s. 157)– bakılmasını önermektedir. Birisinin ya da bir şeyin otoritesinin korunması adına kimin ya da neyin itibarsızlaştırıldığını inceleyin.

Konuyla ilgili bir diğer teknik Richard Winter'ın icat ettiği ve eğitsel eylem araştırmalarına uyguladığı bir yöntem olan "ikilem analizi" tekniğidir (Altrichter vd., 1993, ss. 146–152). Çalışmada veri, profesyonel uygulama ve karar vermeyi engelleyen tutarsızlıklar ve çelişkileri bulmak ve bir araya getirmek amacıyla gözden geçirilmiştir. Bu ikilemler "bir yandan" ve "diğer yandan" şeklinde değişen cümleler halinde listelenmiştir. Örneğin:

- Bir yandan, standartlar dansın okullardaki katkısı ve değerini meşrulaştırmaktadır.
- Diğer yandan, dans okullarda zorunlu değil, seçmeli bir derstir.

- Bir yandan, dans alanda yetişmiş uzman eğitimciler tarafından öğretilir.
- Diğer yandan, uzman dans eğitimcilerini işe alımları için hiçbir bölge okul yönetiminde gerekli fon bulunmamaktadır.

Bu tür cümle çiftleri uygun bir biçimde kategorize edilebilir ve uygulayıcılar tarafından değerlendirme ve eylem için incelenebilir ya da kategorizasyon ve analiz için Karşıtlık Kodlara dönüştürülebilir. Örneğin, yukarıdaki ilk cümle çifti MEŞRU KRŞ. SEÇMELİ ya da "KATKI VE DEĞER" KRŞ. SEÇMELİ GÖSTERİŞ şeklinde kodlanabilir. İkinci cümle çifti, İDEAL KRŞ. GERÇEK ya da PERSONEL İHTİYACI KRŞ. PERSONEL FESHİ şeklinde kodlanabilir. BDNVAY programları Karşıtlık Kodlama için birbiri ile içerik ya da bakış açısı bakımından çelişen iki ayrı veri pasajını etkili ve kolay bir biçimde birbirine bağlayabilir. Uygulayıcı araştırmaları için bir diğer etkili model ise paydaşların karşıt bakış açılarını listeleyip çeşitli büyüklükte oklar kullanarak değişim ve statüko arasındaki karşıt güçleri gösteren "güç alanı analizidir" (Fox vd., 2007, ss. 37–38, 172–176).

Karşıtlık kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- eylem ve uygulayıcı araştırmaları (Altrichter, Posch, & Somekh,1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- politik çerçeve analizi (Ritchie & Spencer, 1994)
- Temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- etkileşimsel nitel analiz (Northcutt & McCoy, 2004)
- öyküsel araştırma ve analiz (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)
- politik analiz (Hatch, 2002)
- çoksesli analiz (Hatch, 2002)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Karşıtlık Kodlamanın savunucu krş. muhalif paradigması, veride her zaman kesin bir kahraman ve cani olması gerektiği anlamına gelmez. Çatışmalar bağlamsaldır, ince nüansları vardır ve her zaman her iki tarafın da anlatacakları kendi hikâyeleri vardır. Clarke (2005) "herhangi bir söylemde sadece 'iki tarafın' değil, N sayıda tarafın ve çoklu bakış açılarının" (s. 197) olduğunu ileri sürer. Ve şu klasik sözde olduğu gibi, "Her hikâyenin üç yüzü vardır: Senin hikâyen, benim hikâyem ve gerçek hikâye." Ancak yine de, Karşıtlık Kodlama mevcut güç meselelerini insanların genellikle onları anladığı şekliyle –dikotomlar ya da ikilemler olarak– açığa kavuşturur. Kişilerarası ilişkilerde "konumsallaştırma teorisi" ile ilgili bir tartışma için bkz. Harré ve van Langenhove (1999).

Bölüm 4'te yer alan kod haritalama tanımlaması Karşıtlık Kodlamada gösterilen çalışmadan yararlanmıştır.

Değerlendirme Kodlaması (Evaluation Coding)

Kaynaklar

Patton, 2008, 2015; Rallis & Rossman, 2003

Açıklama

Değerlendirme Kodlaması nitel veriye programların ya da politikaların katkısı, değeri ya da önemine dair yargılamaları atfeden (temelde) nicel-olmayan kodlar uygular (Rallis & Rossman, 2003, s. 492). Program değerlendirme "program hakkında yargıda bulunmak,

programın etkililiğini geliştirmek ve/veya gelecek program uygulama kararlarını bilgilendirmek için programa ilişkin aktiviteler, özellikler ve çıktılar ile ilgili sistematik bilgi toplanmasıdır. Politikalar, kurumlar ve personel de değerlendirilebilir" (Patton, 2015, s. 18). Rallis ve Rossman'a göre değerlendirme verileri açıklar, karşılaştırır ve öngörür. Açıklama, örüntü içeren gözlemlere ya da niteliği ölçen detaylara veya özelliklere ilişkin katılımcı cevaplarına odaklanır. Karşılaştırma, programın bir ideal ya da standarda göre ne düzeyde olduğunu inceler. Öngörme, eğer gerekiyorsa değişim için ve değişimin nasıl uygulanacağına dair önerilerde bulunur.

Uygulamalar

Değerlendirme Kodlaması özellikle çoklu alan ve uzun zaman dilimine yayılan politika, eylem, örgütsel ve (tabii ki) değerlendirme çalışmaları için uygundur. Takdirkâr sorgulama da Değerlendirme Kodlamanın faydalarından yararlanabilir.

Değerlendirme Kodları araştırmacının değerlendirici bakış açısından ya da katılımcılar tarafından dile getirilen nitel anlatımlardan ortaya çıkabilirler. Bu el kitabında profili verilen seçili bazı kodlama yöntemleri (Büyüklük Kodlama, Betimsel Kodlama, Değer Kodlama ve temellendirilmiş kuram kodlama yöntemleri) Değerlendirme Kodlamada kullanılabilir ya da onu tamamlayabilir, ama aynı zamanda "kodlama sistemi en başta değerlendirmeyi başlatan ve onu yapılandıran soruları yansıtmak durumunda" (Pitman & Maxwell, 1992, s. 765) olduğu için Değerlendirme Kodlaması çalışmaya göre özelleştirilir.

Örnek

Aşağıdaki örnekte, özel beslenme ve diyet ihtiyaçları olan insanların günlük sağlık bakımlarını nasıl yönettikleri ve sağlık çalışanlarının onlarla nasıl çalıştığını inceleyen bir araştırma yürütülmüştür. Ağır besin alerjisi ve sindirim sistemi rahatsızlıkları olan otuzlu yaşların başında bir erkek tanı, tedavi ve diyet deneyimlerini hatırlamaktadır. Görüşme kayıtlarının dökümünden alınan bu pasajlar, belirli bir tedaviye ve onun etkilerine odaklıdır.

Aşağıda örneklenen Değerlendirme Kodlaması, Eklektik Kodlama (Bölüm 4'te ayrıntılı olarak ele alınmıştır) kullanmıştır – yani Büyüklük Kodlama (katılımcının olumlu [+] veya olumsuz [-] ifadelerini not etmek için), Betimsel Kodlama (konuyu not etmek için), Alt Kodlama veya In Vivo Kodlama (belirli nitel değerlendirici ifadeleri not etmek için), ilave bir öneriler kodlama etiketi (ÖNR) ve buna müteakip belirli bir analitik not/eylem karışımı. Değerlendirme Kodlaması incelemenin içeriği ve doğasını yansıtmak durumunda olduğu için, tüm kodlar söz konusu durumla ilişkilidir:

SAM: [1] Kayropraköröm beni doktora yönlendirdi, çünkü kendisi "Ben ilaç yazamam ama gerçekten bunu sisteminizden atmak için size bu ilacı yazmamız gerekiyor." diyerek ne yapmak istediğini anlattı.

[1] + YÖNLENDİRME: İLAÇ

[2] Dolayısıyla beni, onun da benim de tanıdığım birine yönlendirdi ve bu doktor, sahte bir tıp doktoru.

[2] – DOKTOR: "SAHTE"

"Hiçbir şey bilmiyorsun." modundayım [3] ve şöyle devam ediyorum, testler yaptı, ki bu iyi, tüm testleri yaptırdı, kan testleri, karaciğer ve bir sürü şey. O ise, [4] "Hımm, ne yapacağımı bilmiyorum." deyince ben de "Peki ya o ilaç, hani doktorun önerdiği?" "Hımm, onu sana ben de önerebilirdim ve o en iyi ilaç ama sende sorunun ne olduğunu bilmiyorum."

[3] + TEST YAPMAK: "İYİ"

[4] – DOKTOR: "NE YAPACAĞIMI BİLMİYORUM"

[5] Ve ben, sanki her şey ta ortaçağ günlerine dönmüş gibi. Şey, doktorumla bir sürü zaman geçiriyorum ve bunu tedavi ediyoruz ve sadece etki etmesini bekliyoruz. [6] Fakat doktorumun, tüm doktorlarda olduğu gibi, şu egosu var. Sanki, "Ben tanrıyım, herkesten daha iyi bilirim."

[5] ÖNR: DOKTOR DESTEĞİ

[6] – DOKTOR: "EGO"

[7] Ve işte, ilaçları kullandım. Ve oldu, kelimenin tam anlamıyla cuma gecesinden pazar akşamına dek kendimde değildim. Ben daha önce hiç, buna hastalık bile diyemem, sanırım komadaydım. Yapabildiğim tek şey işemek için ayağa kalkmaktı, su bile alamıyordum. Olan şey, yaşadığım şey, daha sonra araştırdığım ve kayropraktörümün de bir nevi bildiği kadarıyla, ki sezgisi çok güçlüdür, [8] ilaç karaciğerimde bir paraziti öldürmüş ve bu şekilde bir reaksiyona neden olmuştu. [9] Eğer önceden bunu bilseydim, ve geriye dönüp bakınca anlıyorum ki bu tepkiye karşı kullanılabilecek bir çay varmış ve onu kullansaydım gayet iyi olacaktım. Fakat bu tür şeyleri ancak deneyimle öğreniyorsunuz. ...

[7] – İLAÇLAR: YAN ETKİ

[8] + İLAÇLAR: PARAZİTİ ÖLDÜRDÜ

[9] ÖNR: ALTERNATİF TEDAVİ BİLGİLERİNİN VERİLMESİ

[10] Ve, bunları, tüm bunları cebimden karşılıyorum çünkü kullandığım tedavi için sigorta şirketim ödeme yapmıyor. Bunu ödemiyorlar. [BEN: Sigorta şirketi neden bu tedaviyi kapsamıyor?]
Kayropraktör için ödeme yapmıyorlar, diyetisyen için ödeme yapmıyorlar. Bunlar toplumun önemli gördüğü şeyler değil gibi.

[10] – SİGORTA: "ÖDEMİYOR"

Analiz

Patton (2008, s. 478) değerlendirme bulgularını anlamlandırmada kullanılacak dört ayrı sürece dikkat eker: Verinin örüntüler için analizi; bunların önemine dair yorumla-

ma; sonuçların değerlendirilmesi; ve eylem için öneriler. "En basit ifadeyle, değerlendirmelerin üç soruya cevap vermesi beklenir: Ne? Eee, yani? Bundan sonra?" (s. 5)

Değerlendirme araştırması müşterileri ve bileşenleri ilk olarak en çok şunu bilmek isterler: İşe yarayan ve yaramayan şeyler neler? Dolayısıyla + ve – Büyüklük Kodlama araştırmacının hızlı bir kategorizasyon yapması için öncelik kazanır, bunu belirli konular, alt konular ve bildirimler takip eder. Örneğin, yukarıdaki veriden:

Olumlu bildirimler

YÖNLENDİRME: İLAÇ
TEST YAPMAK: "İYİ"
İLAÇLAR: PARAZİTİ ÖLDÜRDÜ

Olumsuz bildirimler

DOKTOR: "SAHTE", "NE YAPACAĞIMI BİLMİYORUM", "EGO"
İLAÇLAR: YAN ETKİ
SİGORTA: "ÖDEMİYOR"

ÖNR kodları, personel veya konu ile kategorize etmek değerlendirmenin önerilerinin akışını düzenlemede ve bunların takip edilmesinde yardımcı olur.

ÖNR: DOKTOR DESTEĞİ
ÖNR: ALTERNATİF TEDAVİ BİLGİLERİNİN VERİLMESİ

Tümevarımsal çalışma için değerlendirme analisti bireylerdeki ve programlardaki etki ve çıktı (eğer varsa) formundaki değişimleri inceler. İncelenecek değişim türlerinin bazılarını sıralamak gerekirse katılımcı becerilerinde, tutumlarında, duygularında, davranışlarında, bilgilerinde, program ideolojilerinde, politikalarda ve prosedürlerdeki değişimlerdir. Yukarıdaki örnek karşılaştırma için yeterli sayıda benzer bireylerle görüşmeler sonrasında tedavi uygulamaları üzerinde düşünmek ve muhtemelen uygulamaları değiştirmek için bir doktorun ya da bir kliniğin özel kullanımı amacıyla mikro düzeyde analiz edilebilir. Fakat analiz, temellendirilmiş kuram kodlama kullanılarak medikal sosyolojideki "belirsizlik" (Tavory & Timmermans, 2014, s. 83) kavramını ve ülkedeki sağlık bakım sistemi ve sigorta programlarının hastaların ihtiyaçlarını nasıl karşılayıp karşılayamadığını incelemek üzere makro düzeye de genişletilebilir. Animating Democracy (2014) program etkilerini değerlendirmek için altı çıktı ve gösterge türü önerisinde bulunur, bunlar aynı zamanda çalışmaya özel kodlar için genel kategoriler olarak da işlev görebilirler. Aşağıdaki alanlarda değişime bakın:

- Farkındalık ve bilgi – insanlar ne biliyor
- Tutumlar ve motivasyon – insanlar ne düşünüyor ve hissediyor
- Davranış ve katılım – insanlar ne yapıyor
- Söylem – söylenenler ve duyulanlar neler
- Kapasite – teknik bilgi ve kaynaklar
- Sistemler, politikalar ve şartlar – devamlılık gösteren değişimler

Değerlendirme verileri bireysel görüşmelerden, odak grup görüşmelerinden, katılımcı gözlemden, anketlerden ve dokümanlardan elde edilebilir. Bireylerin her birinin kendi

görüşleri vardır, dolayısıyla sadece genel bir değerlendirme değil, geniş bir çeşitlilik gösteren cevaplar görmeye, analiz etmeye ve sunmaya hazır olun. Değerlendirmenin pek çok şekli vardır: çıktı, uygulama, önleme, özetleme, şekillendirme vs. Nitel yaklaşımların, özellikle de prosedürel değerlendirme için, tam ve yetkin bir ağızdan açıklaması için bkz. Patton (2008, 2005) ve eylem araştırması projelerinin bir parçası olarak değişimin hızlandırılması ve gerçekleştirilmesi için bkz. Stringer (2014).

Değerlendirme Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- eylem ve uygulayıcı araştırmaları (Altrichter, Posch, & Somekh, 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- karar modelleme (Bernard, 2011)
- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- politik çerçeve analizi (Ritchie & Spencer, 1994)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- semantik ağ analizi için grafik teori teknikleri (Namey vd., 2008)
- Temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012)
- etkileşimsel nitel analiz (Northcutt & McCoy, 2004)
- mantık modelleri (Knowlton & Phillips, 2013; Yin, 2014)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)
- kodlarla/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- karma yöntem araştırmaları (Creswell, 2014; Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010)
- politik analiz (Hatch, 2002)
- çoksesli analiz (Hatch, 2002)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- duyarlılık analizi (Liu, 2012)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

"Değişim" bazı araştırma yöntembilimcilerin "etki," "dönüşme," "dönüşüm," "evrim" ve diğer ufak farklılıklar içeren ya da daha keskin terimler kullanmayı tercih ettikleri kaygan ve tartışmalı bir terimdir ve bu ilkelerin bazıları Boylamsal Kodlama ile de ilişkilidir (Bölüm 5'te ele alınmıştır). Unutmayın ki değişim araştırmacının ve en önemlisi katılımcının onu nasıl tanımladığına göre mevcudiyet gösterir.

Değerlendirme araştırmalarının müşteri ve analist arasında nasıl bir sözleşme yapıldığına bağlı olarak politik ve gizli gündemleri olabilir. "Nesnel" bir değerlendirmeci olmak imkânsızdır, ancak veri toplamada ve katkı ve değeri değerlendirmek için verinin analizinde sistematik olmak mümkündür. Temel olarak katılıcıların kendilerinin –asıl paydaşlar– ne söylediklerine ve ne yaptıklarına dayanın. Değerlendirme araştırması hangi (ve kimlerin) değerlerin ve standartların kullanıldığına bağlı olan bağlam-özel bir teşebbüstür. Stake'in (1995) belirttiği gibi, "tüm değerlendirme çalışmaları durum çalışmalarıdır" (s. 95).

EDEBİYAT VE DİL (LITERARY AND LANGUAGE) TEMELLİ YÖNTEMLER

Edebiyat ve dil temelli kodlama yöntemleri edebî eser analizine ilişkin yerleşik yaklaşımlardan ve sözlü iletişim analizine yönelik çağdaş bir yaklaşımdan beslenir. *Dramatürjik Kodlama, Motif Kodlama* ve *Öyküsel Kodlama* altta yatan sosyolojik, psikolojik ve kültürel yapıları keşfetmek için kod atanmasında kendilerine özgü çeşitli geleneksel edebî yaklaşımlardan beslenir. Dramatürjik Kodlama kültürel hayata performans olarak ve katılımcılarına da sosyal drama karakterleri olarak yaklaşır. Motif Kodlama, analize çağrışımsal bir yaklaşımla, halk edebiyatının sembolik unsurlarını kod olarak kullanır. Öyküsel Kodlama katılımcı hikâyelerinin yapısal özelliklerini incelemek için kod olarak edebî terimleri kullanır. Bu yöntemler oldukça sistematik görünse de zengin sanat temelli sunumlara yol açabilmektedirler.

Sözel Değişim Kodlaması H. L. (Bud) Goodall Jr.ın imzasını taşıyan, konuşmayı sosyal uygulamalar ve yorumsal anlamlar üzerinden düşünerek analiz etmeye yönelik etnografik bir yaklaşımdır.

Dramatürjik Kodlama (Dramaturgical Coding)

Kaynaklar

Berg, 2001; Feldman, 1995; Goffman, 1959; Saldaña, 2005a, 2011a

Açıklama

En genel anlamı ile Dramatürjik Kodlama, doğal gözlemler ve görüşme metinlerine "sosyal drama" olarak yaklaşır. Hayat, insanların bir oyunda rol alan çatışma içindeki karakterlerin etkileşimde bulundukları "performans" olarak görülür. Görüşme kayıtlarının dökümleri birer monoloğa, kendi kendine konuşmaya ve diyaloğa dönüşür. Doğal sosyal eylemin gözlem ya da video kayıtları sahne yönergeleri doğrultusunda doğaçlanan senaryoları temsil eder. Çevre, katılımcı kıyafetleri ve eşyaları; sahne dekoru, kostüm ve sahne eşyaları olarak görülür.

Dramatürjik Kodlar karakter, oyun metni ve oyunun sahnelenmesine yönelik analizin terim ve geleneklerini nitel veriye uygular. Karakter için bu terimler şunlar olabilir:

1. AMC: katılımcı aktörün eylem fiilleri biçiminde ifade edilen *amaçları*, güdüleyicileri
2. ÇAT: katılımcı aktörün amacına ulaşmasını engelleyen *çatışmalar* veya *engeller* (bkz. Karşıtlık Kodlama)

3. 146
4. TAK: katılımcı aktörün çatışma ve engellerle baş etmek ve amaçlarına ulaşmak için kullandığı *taktikler* veya *stratejiler*
5. TUT: katılımcı aktörün ortama, diğer insanlara ve çatışmaya yönelik *tutumları* (bkz. Değer Kodlama)
6. DYG: katılımcı aktörün deneyimlediği *duygular* (bkz. Duygu Kodlama)
7. ALTM: *alt metinler*, katılımcı aktörün dile dökülmemiş düşünceleri ya da yaratmaya çalıştığı izlenim, genellikle ulaçlar ("bağ-fiil" eki alan kelimeler) biçimindedir (bkz. Süreç Kodlama)

Karakter ile ilgili bu altı unsur bir oyun yazarı, bir yönetmen ve bir aktörün tiyatro performansı yolu ile icra etmeye çalıştıkları şeyleri gösterir. Bogdan ve Bilken (2007) bu yukarıdakilere genellikle "strateji kodlar" şeklinde referansta bulunur.

Uygulamalar

Dramatürjik Kodlama özellikle öyküsel ve sanat temelli sunum formlarındaki durum çalışmalarında katılımcıların içsel ve kişilerarası deneyimlerini ve eylemlerini incelemek için uygundur (Cahnmann-Taylor & Siegesmund, 2008; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015). Yöntem aynı zamanda iki ya da daha fazla katılımcının günlük rutin eylemlerini, tepkilerini ve etkileşimlerini içeren veya iki ya da daha fazla sayıda katılımcının çatışma içinde olduklarının gözlemlendiği alan notları için de uygundur. Katılımcıların kişisel amaçlarının ve taktiklerinin periyodik olarak ilerleyen eylemler ve tepkiler olarak karşılaştırılması güç ilişkilerini ve fail olarak insanı kavrayışınıza derinlik katar.

Dramatürjik Kodlama araştırmacıyı niteliklere, bakış açılarına ve katılımcının güdüleyicilerine duyarlılaştırır. Bu yöntem aynı zamanda sosyal eylem, tepki ve etkileşim içindeki insanların çatışmayı nasıl anlamlandırdıklarına ve yönettiklerine dair derin bir kavrayış sağlar. Lindlof ve Taylor (2011) "Katılımcıların kendi güdüleyicilerini dile getirme biçimleri iletişim çalışmalarının çoğunun merkezini oluşturmaktadır" (s. 206) ve "*Drama* çerçevesi iletişimle performans olarak ilgilenen çalışmalar için oldukça uygundur" (s. 270) demektedirler. Bununla hemfikir olan Lincoln ve Denzin (2003) şunu eklerler: Kültür "bir isim, bir ürün ya da durağan bir şey değil, süregiden bir performanstır. Kültür gelişmekte olan bir üretimdir ve bu yüzden performansları ve onların temsillerini yaşanmakta olan deneyimin merkezine yerleştirir" (s. 328). Bunlara ek olarak Feldman (1995), "dramatürjik analiz genellikle kurumsal ritüeller gibi kamusal performansları anlatmak için kullanılır, ancak aynı zamanda ebeveynlik rollerinin yerine getirilmesi gibi, nispeten özel performansları anlamak için de kullanılabilir" (s. 141).

Dramatürjik Kodlama en iyi biçimde, veri kaydındaki tek başına ve kapsamlı olan vinyetler, epizotlar ya da hikâyelere uygulanır. Hatta hikâyeleştirilmiş veri bir perde açılış önsözü ve dönüm noktası gibi kurgusal araçları içeren "sahneler" şeklinde alt veri bölümlerine ayrılabilir (Riessman, 2008, ss. 110–111).

Örnek

Aşağıdaki örnekte, bir kadın görüşmeci kıdemli bir lise öğretmeni ile onun öğretim uygulamaları konusunda görüşürken şöyle bir soru yöneltir: "Sınıf içinde çatışma ve disiplin ile nasıl baş ediyorsunuz?" Öğretmen önce kişisel bir anekdot anlatıp daha sonra genel uygulamalarını açıklayarak cevap verir:

(kıkırdayarak) [1] Gülüyorum çünkü bu geçtiğimiz hafta benim için büyük bir disiplin haftası oldu. [2] Birinci sınıf öğrencilerimiz neden bu kadar itaatsiz ve saygısız? ... Neyse, disiplinle nasıl baş ediyorum? [3] Ben kendimi oldukça net, açık ve doğrudan ifade ederim. [4] Kimsenin saçmalıklarına tahammül göstermem. Ve [5] çocukları davranışları için doğrudan isimleriyle uyarırım. Ve bu bugün sınıfta [6] bir çocuk oracıkta oturup bana gözlerini belerken [7] yine oldu. Ve [8] ben hemen onu durdurdum ve [9] "Gözlerini belerken aslında yaptığın şey konuştuğun kişiye küfretmektir ve bu saygısızcadır ve benim sınıfımda kabul edilemez. [10] Bu yüzden, ya çıkar gidersin ya da saygısızlık ve itaatsizlikten adın yazılır." Bu kampüste bunun [11] cezası iki gün kampüsten uzaklaştırmadır. Dolayısı ile burada, hımm, [12] bizim bir numaralı problemimiz saygı ile ilgili disiplin sorunları. Ve bu yüzden ben bunu her gün [13] dürüst davranarak ve çocukları ismen uyararak sınıfımda [14] uyguluyorum ve [15] öğretiyorum. [16] Bazı çocuklar başlarda geriliyorlar fakat en nihayetinde [17] benim tarzıma alışıyorlar ve bunu takdir ediyorlar ve daima geri dönüp "Aaa, buna hiç bu açıdan bakmamıştım." diyorlar. Yani hoş bir şey. Fakat sizin bunu gündeme getirmeniz komik oldu, çünkü [18] bu hafta tam bir kâbustu ve neden böyle olduğunu bilmiyorum. [19] Tuhaf değil mi?

[1] TUT: İRONİK
[2] ALTM: TÜKENMİŞLİK
[3] TAK: "DOĞRUDAN"
[4] TAK: "SAÇMALIKLARINA TAHAMMÜL GÖSTERMEM"
[5] TAK: HESAP VEREBİLİRLİK
[6] ÇAT: SAYGISIZLIK
[7] DYG: YILGINLIK
[8] AMC: YÜZLEŞME
[9] TAK: UYARMAK
[10] TAK: ÜLTİMATOM
[11] TAK: UZAKLAŞTIRMA
[12] AMC: DİSİPLİN
[13] TAK: DÜRÜSTLÜK
[14] AMC: "UYGULUYORUM"
[15] AMC: SAYGIYI ÖĞRETMEK
[16] ÇAT: ÇOCUKLAR "GERİLİYORLAR"
[17] TAK: "BENİM TARZIM"
[18] DYG: BİTAP DÜŞMÜŞ
[19] TUT: İRONİK

Analiz

Bir dizi vinyet, epizot ya da hikâye toplandıktan sonra amaçlar, çatışmalar/engeller, taktikler/stratejiler, tutumlar, duygular ve alt metinler üzerinde düşünerek ve bunları listeleyerek kodlanmış veriyi altı karakter analizi kategorisine ayırın:

AMAÇLAR: YÜZLEŞME, DİSİPLİN, "UYGULUYORUM", SAYGIYI ÖĞRETMEK
ÇATIŞMALAR: SAYGISIZLIK, ÇOCUKLAR "GERİLİYORLAR"
TAKTİKLER: "DOĞRUDAN", "SAÇMALIKLARINA TAHAMMÜL GÖSTERMEM", HESAP VEREBİLİRLİK, UYARMAK, ÜLTİMATOM, UZAKLAŞTIRMA, DÜRÜSTLÜK, "BENİM TARZIM"
TUTUMLAR: İRONİK, İRONİK
DUYGULAR: YILGINLIK, BİTAP DÜŞMÜŞ
ALT METİNLER: TÜKENMİŞLİK

Katılımcı aktörün karşılaştığı çatışmalara/engellere karşı yaptığı eylem türlerini (amaçlar ve taktikler/stratejiler) not edin. Eylemler, tepkiler ve etkileşimler (">" işareti "başlatır" anlamındadır) sıra dizinini ayırt etmek için ilişkili kodları bir sırada toplayın:

ÇAT: SAYGISIZLIK > DYG: YILGINLIK > AMC: YÜZLEŞME > TAK: UYARMAK > TAK: ÜLTİMATOM

Ayrıca bir amacın sadece katılımcı aktörün kendisinin ne istediğini değil, aynı zamanda *başkalarının* ne yapmasını istediğini de içerebileceğini unutmayın. Tutumlar, duygular ve alt metinler katılımcı aktörün bu durumlardaki içsel bakış açıları hakkında size ipucu verirler. Bir katılımcı aktörle ilgili olarak bütün dramatürjik unsurlar üzerinde düşünürken cevaplamanız gereken kışkırtıcı bir soru, "Bu kişinin başı nasıl bir belada?" sorusudur. Katılımcı aktörün içsel düşüncelerini açığa çıkartan birinci ağızdan ya da bilgece bir anlatı olarak bir vinyet yazın (Erickson, 1986; Graue & Walsh, 1998) ya da katılımcı aktörün kişilik özelliklerini (yani dramatürjik bir deyişle, onun sosyal performanstaki karakterizasyonunu) vurgulayarak betimsel bir profilini oluşturun.

Veri analizi ve sunumuna dramatürjik yaklaşım, görüşme kayıtlarının dökümlerinin sahne monologlarına dönüştürülmesi ya da sahne diyaloglarına uyarlanması şeklinde genişletilebilir (Saldaña, 2011a). Araştırmacı/etnodramatist, bir katılımcı aktör performansı tasarlar ve gereksiz veya ilişkisiz pasajları atarak, hikâye akışı ve yapısını güçlendirmek için gerektiğinde cümleleri yeniden düzenleyerek, eğik punto ile uygun fizikî ve vokal eylemlere dair sahne yönergeleri önermek suretiyle metni daha estetik bir formda yeniden oluşturur. Yukarıdaki 230 kelimelik motamot görüşme kaydı dökümü (310 kelimelik bir pasajdan alınmıştır) aşağıda bir aktörün seyirci önünde oynaması için 121 kelimelik bir monologa dönüştürülmüştür ve katılımcının amaçları, çatışmaları/engelleri, taktikleri/stratejileri, tutumları, duyguları ve alt metinlerine kasıtlı olarak referansta bulunulmuştur:

(uzun bir günün ardından sınıfını temizlerken seyirciye dönerek)
DIANNE: Birinci sınıf öğrencilerimiz neden bu kadar itaatsiz ve saygısız? Öğrencilerimden biri bugün bana gözlerini belerdi – yine. Onu durdurdum ve dedim ki,
(öğrenciyle konuşur gibi yaparak)
"Gözlerini belerken aslında yaptığın şey konuştuğun kişiye küfretmektir ve bu saygısızcadır ve benim sınıfımda kabul edilemez."
(seyirciye dönerek)
Kimsenin saçmalıklarına tahammül göstermem. Bu okulda saygı bir numaralı sorunumuz. Bunu her gün dürüst davranarak sınıfımda uyguluyorum ve öğretiyorum. Bundan dolayı bazı çocuklar başlarda geriliyorlar fakat en nihayetinde benim tarzıma alışıyorlar ve bunu takdir ediyorlar. Daima geri dönüp diyorlar ki,
(gergin bir öğrenciyi portreler gibi)
"Aaa, buna hiç bu açıdan bakmamıştım."
(kendisi olarak, kafasını sallayıp, nefes verip kıkırdayarak)
Tuhaf değil mi? (Saldaña, 2010, s. 64'ten uyarlanmıştır)

Bir diğer dramatürjik karakter kavramı ana hedeftir – katılımcının sosyal dramadaki genel ya da nihaî hedefi. Yukarıda profili verilen monologda saygı –hem sınıfta hem de öğretmenin kendisi için sergilenen– katılımcının ana hedefi olabilir. Fakat gözlemlerden ve görüşmelerden seçilip alınan ilave hikâyeler bu ana hedefin asıl tema olduğunu destekleyebilir veya öğretmende etkili başka bir hedefi açığa çıkartabilir.

Goffman (1963) bir insanla ilk karşılaşmamızda ona "sosyal bir kimlik" yükleyen kategoriler ve nitelikler atfetme eğiliminde olduğumuza dikkat çeker. Buna karşılık, kişi de başkalarından örtük bir biçimde onların önünde sergilediği izlenimin (yani belirli bir izlenim uyandırmak için kendiliğin sunumu) "görünürde sahip olduğu özelliklere gerçekten de sahip olan bir karakter" olmasını bekler (Goffman, 1959, s. 17). Bu ilk izlenimler alan çalışması ilerledikçe değişir ve katılımcımızın "karakterini" anlamaya başlarız. Ve eğer araştırmacı ile katılımcı aktör arasında yeterli güven sağlanırsa, katılımcı araştırmacıya belirli bir izlenim uyandırmak için kendiliğin sunumunun ardındaki özgün olanı açığa çıkartan "perde arkası" bilgiler sağlar.

Unutmayın ki başkalarının eylemlerine ve güdüleyicilerine yönelik çıkarımlar sosyal dramada seyirci konumundaki araştırmacının bakış açılarından yapılır. Bu çıkarımlar bazen yanlış olabilirler ve katılımcı aktör ile teyit için müteakip görüşmeler gerekli olabilir. Ne var ki psikoloji bizi insanların her zaman eylemlerinin ardında yatan güdüleyicileri anlamayabilecekleri ve neden belirli bir şekilde eylemde ya da tepkide bulunduklarını anlayıp ifade edemeyebilecekleri konusunda uyarır.

Eğer katılımcı gözlem ya da ses/görüntü kayıtlarından oluşan bolca veriniz varsa ve keşfetmek isterseniz Dramatürjik Kodlamanın bunlara ek iki boyutu daha vardır:

1. FİZ: Katılımcı aktörün *fiziksel* eylemleri, beden hareketleri, jestler, görünüm, kondisyon, giyim-kuşam, mekan kullanımı vs.
2. SÖZ: Katılımcı aktörün sesinin *sözel* boyutu: tonlama, telaffuz, konuşma akıcılığı, ses yüksekliği, kelime dağarcığı vs.

Katılımcı aktörün performansla ilgili özelliklerinin kodlanması ve analizi "kendi"liğin başkalarına sunumu hakkında çok şey söyleyebilir ve alt metinler, beden imajı, benlik algısı, özgüven, izlenim uyandırma yönetimi, sosyal etkileşim, zekâ, statü, iş ahlâkı, sağlık ve gündelik yaşamın ve iş hayatının rutinlerinin gözlemlenmesi aracılığı ile diğer detayları açığa çıkartır. Sözel olmayan iletişim verileri ve analizi ile ilgili muhteşem bir alanyazın taraması için bkz. Denham ve Onwuegbuzie (2013).

Dramatürjik Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- öyküsel araştırma ve analiz (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)
- performans çalışmaları (Madison, 2012; Madison & Hamera, 2006)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- şiirsel ve dramatik yazma (Denzin, 1997, 2003; Glesne, 2011; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015; Saldaña, 2005a, 2011a)
- portreleme (Lawrence-Lightfoot & Davis, 1997)
- vinyet yazma (Erickson, 1986; Graue & Walsh, 1998)

Notlar

Dramtürjik kodlama bir katılımcının ihtiyaçlarını ve isteklerini yansıtabileceğinden, Değer Kodlamaya da bakabilirsiniz. Dramatürjik analiz ile ilgili çağdaş yöntemler için bkz. Öyküsel Kodlama; Cannon'ın (2012) etnodramatik oyun yazımına yönelten Dramatürjik Kodlama tartışması; Caldarone & Lloyd-Williams'ın (2004) amaçlar için eylem fiilleri kelime dizini; Lieblich, Zilber ve Tuval-Mashiach'ın (2008) "fail olma, yapı, iletişim ve güzel tesadüf" modeli.

Bölüm 4'te profili verilen Eklektik Kodlama, bir görüşme kaydı dökümünün analizinde ilk kodlamaya müteakip olarak Dramatürjik Kodlamanın bir başka örneğini sergiler.

Motif Kodlama (Motif Coding)

Kaynaklar

Mello, 2002; Narayan & George, 2002; S. Thompson, Motif-Index of Folk-Literature (http://www.ruthenia.ru/folklore/thompson/index.htm); Thompson, 1977

Açıklama

Bu profilde Motif Kodlama, nitel veriye halk masalları, mitler ve efsanelerin türleri ve unsurlarını sınıflandırmak amacıyla önceden geliştirilmiş ya da özgün indeks kodların uygulanmasıdır. *Edebî bir araç* olarak motif öyküsel bir çalışmada bazen birkaç defa görünen bir unsurdur ve Motif Kodlamada motif ya da unsur veri pasajında birkaç defa veya sadece bir defa görünebilir.

Tür masalın bütününü ifade eder ve "süperinsan işleri," "dinî hikâyeler" ve "evli çiftlerin hikâyeleri" gibi genel başlıklar içerebilir. Tür, bağımsız varlığı olan geleneksel bir masaldır. Bütünlüklü bir öykü olarak anlatılabilir ve anlamı başka herhangi bir masala bağlı değildir" (Thompson, 1977, s. 415). *Motif*, "masaldaki en küçük unsurdur" ve karakterler (budalalar, canavarlar, dullar vs.), hikâyedeki eylem için önemli objeler ya da nesneler (şato, yiyecek, tuhaf kostümler vs.), tekil eylem tezahürleri (avlanma, dönüşüm, evlenme vs.) (ss. 415-416) gibi kendine özgü şeyler barındırır. Thompson'ın *Halk Edebiyatı Motif-İndeksi*ndeki bir mitolojik motif örneği şu şekildedir: "P233.2 Genç kahraman babasından azar yedi." İndeks buna benzer binlerce girdi içerir.

Uygulamalar

Motif Kodlama özellikle öyküsel ve sanat temelli sunum formlarındaki durum çalışmalarında katılımcıların içsel ve kişilerarası deneyimlerini ve eylemlerini incelemek için uygundur (Cahnmann-Taylor & Siegesmund, 2008; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015), ayrıca kimlik çalışmaları ve sözlü tarih çalışmaları için de uygundur. Eğer belirli bir unsur, hadise, nitelik, kişisel özellik, eylem ya da benzersiz bir sözcük/söz dizisi veri setinde

tekrarlı olarak ortaya çıkıyorsa, örüntü içeren gözlemlere muhtemel bir uygulama olarak Motif Kodlamayı dikkate alın.

Motif Kodlama bununla sınırlı olmamakla birlikte, temelde görüşme kayıtlarının dökümleri ya da günlükler ve anı defterleri gibi katılımcı tarafından oluşturulan öyküsel, hikâye temelli veriye daha uygundur. Analiz edilen her bir hikâye tek başına bir bütünlüğü, belirgin bir başlangıcı, ortası ve sonu olan bir veri birimi olmalıdır – bir vinyet ya da epizod. Farklı kişiler arasında (farklı varyantlarla) yüceltilen bir hikâye Motif Kodlamaya uygun olabilir – örn. katılımcıların her biri ABD'de 11 Eylül 2001'de haberleri nasıl duyduğunu ve o anda nerede olduğunu paylaşıyorlar. Öyküsel araştırma ve analizde her biri kendine özgü motifler içeren belirli hikâye türlerini ya da çeşitlerini ayırır, örn. hastalıklar, çoklu aksaklıklar, kontrolü yeniden kazanmaya dönük boş uğraşlar ve çözümsüz sonlar gibi motifler içeren *kaotik* öyküler (Frank, 2012, s. 47). Zingaro (2009) "Şaşırtıcı Grace" kurgusunun gidişatını hayatta kalanların iyileşme ve toparlanma hikâyeleri ile çerçeveler ("Bir zamanlar kaybolmuştum." / "Sonra gördüm ki ..." / "Şimdi kendimi buldum.").

Thompson'ın *Motif-İndeksi* folklorcular ve atropologlar için özel bir sistemdir ama web sitesi, insan deneyimlerinin kapsamı konusunda bilgi edinmeleri için diğer alanlardaki araştırmacıların gözden geçirmelerine değerdir.

Örnek

Aşağıdaki veri, alan gözlem kayıtları ile yer yer katılımcı alıntılarını içeren bir birleşimdir. 62 yaşında, hastalık derecesinde obez, diyabetik, eve hapsolmuş engelli bir erkek, evdeki yaşantısı hakkında araştırmacıyla konuşmaktadır. Hikâyesinin bazı önemli unsurlarını ve masal türünü sınıflandırmak için Thompson'ın *Motif-İndeksi*ni kullanan Motif Kodlama uygulanmıştır (araştırmacı tarafından geliştirilen Motif Kodlar ya da hatta Viladimir Propp'un halk masallarının işlevleri de uygulanabilirdi). Referans olması açısından Thompson'ın *Motif-İndeks* kod etiketleri alfasayısal kodlardan sonra ayraçlar içine alınarak eklenmiştir:

MASAL TÜRÜ / BİRİNCİL MOTİF – H1502 [TEST: GÜÇLÜĞE MUKAVEMET]

[1] Michael, gri ve yerlere kadar uzanan yatak kıyafetleri içinde, koltuğunda üstünü büyük bir örtü ile örtmüş. Küçük daire kasıtlı bir biçimde karanlık ve soğuk ancak içinde yaşandığını hissettiriyor. Koltuğun sağ tarafında ahşap bir kitaplık/raflar yerleştirilmiş; sol tarafında mutfak ölçüsünde iki çöp kutusu var (biri organik çöpler için diğeri geri dönüşüm için). Geri dönüşüm kutusu içinde 12 adet boş karton içecek paketiyle neredeyse dolmuş. Ayakları hizasında da 24 adet henüz paketi açılmamış su şişeleri bulunuyor.

[1] R40 [ESARET YERLERİ]

[2] "İhtiyacım olan her şeyi yakınımda bu raflarda tutuyorum ki sık sık ayağa kalkmak zorunda kalma-

[2] R53 [ESİR İÇİN SIĞINAK OLAN ESARET]

yayım." En üst rafta ufak bir lamba, su şişeleri, iki telefon (bunlardan biri çalışmıyor olabilir), birkaç tane uzaktan kumanda cihazı, bir kâğıt mendil kutusu, iki reçeteli ilaç kutusu (bunlardan biri antidepresan) ve iki tane neredeyse boşalmış jöle kavanozu var.

[3] "Eğer yere bir şey düşerse büyük ihtimal onu yerden alamam." Dairede sık sık bir şeyler kayboluyor, cep telefonu gibi. "Bulmak için numarayı arayabilirdim ama pili bitti."

[4]Michael dairenin içinde dolanmak için genellikle bir baston ya da yürüteç kullanıyor, özellikle de herhangi bir nedenle dışarı çıkması gerektiğinde.

[5] Yaklaşık haftada iki kez koltuğun yanındaki çöpleri dışarıdaki kovaya boşaltan ve onları da kaldırım kenarına taşıyan bir kadın arkadaşından yardım alıyor. Michael bu işi yürüteçle yapamıyor. [6]Bir keresinde bunu yaparken düştü ve kendini dik pozisyona getiremediği için saatlerce yerde mahsur kaldı.

[7] Bu tür bir şeyin yeniden olmasından korktuğundan dolayı her zaman evin ön kapısını kilitlemeden ve girişteki ışıkları açık bir şekilde bırakıyor ki acil bir durum olursa yardım alabilsin. "Zaten kapının kilidi de yok artık, bir yerlerde kaybettim."

[3] N350 [EŞYALARIN KAZARA KAYBOLMASI]

[4] H1110 [MEŞAKKATLİ İŞLER]

[5] N825.3 [YAŞLI YARDIMCI KADIN]

[6] H220 [ÇİLE]

[7] J100 [ZORUNLULUĞUN KAZANDIRDIĞI BİLGELİK (BİLGİ)]

Analiz

İster önceden belirlenmiş bir indeks isterse Motif Kodlama için özgün olarak geliştirdiğiniz kodlar kullanın, amaç zengin sembolik analiz için hikâyedeki potansiyel taşıyan hem olağan hem de önemli unsurların hepsini etiketlemektir. Jerome Bruner'ın öyküsel evrenseller çalışması, Joseph Campbell ve onun "Kahramanların Serüveni," Carl Jung'un arketipler, rüyalar ve semboller tartışması, Stith Thompson'ın folklor ile ilgili yazılarına ek olarak, bir hikâyenin motifinde işe koşulan mitsel özelliklerin anlaşılması için bunların tümü gözden geçirilmeye değerdir. Hatta klasik halk masalı motifleri ile kodlanan ve analiz edilen çağdaş bir katılımcı hikâyenin nasıl derin psikolojik anlamlar taşıdığını görmek için Bruno Bettelheim'in (1976) *The Uses of Enchantment* başlıklı klasik eseri de önerilebilir. Yukarıdaki örnekteki yaşlı adam halk masalı kahramanı Rapunzel'den çok farklı değildir, arada sırada başkaları (yaşlı bir kadın arkadaş ya da komşu) tarafından uzatılan ufak yardımlar dışında, kötü güçler (hastalık ve engellilik) tarafından esarete (kendi dairesinde) mahkûm edilmiştir. Bu masal, Bettelheim'e göre, "fantazi, kaçış, iyileşme ve avuntuyu resmeder" (s. 149)

Hatta araştırmacı bir atasözü formatında katılımcının hikâyesinden ne tür bir hayat dersi çıkartılabileceğini de analitik bir taktik olarak göz önünde bulundurabilir. Michael için muhtemelen, onu bu kaotik öyküden kurtaracak güvenilir bir figür ya da *deus ex*

machina [tanrısal bir müdahale] olmayacaktır. Masalın sonuna doğru hayat dersini ya da hayatı sürdürmesini sağlayan bilgeliği Michael'ın kendisi ifade eder: Ön kapıyı kilitlemeden bırak ve girişteki ışıkları açık tut – ironik bir biçimde, gelecekte mucizevi bir kurtarılmayı ifade eden iyimser ve umut yüklü semboller.

Shank (2002) katılımcı hikâyesi ve araştırmacının onu yeniden anlatımının bir mit, masal, fabl, öykü ve efsane olarak nasıl yapılandırılabileceğini anlatırken (ss. 148-152), Poulos (2008) arketipsel temaların ve mitlerden esinlenen otoetnografik anlatımın öyküsel araştırmada nasıl kullanılacağını göstermektedir (ss. 143-173). Berger (2012), Viladimir Propp'un halk masalı işlevlerinin (örn. ihlal, yanıltma, kurtarma, zafer, cezalandırma) TV programlarının medya analizinde nasıl kullanılabileceğini incelemiştir (ss. 22-27) fakat yöntem aynı zamanda görüşme kayıtlarının dökümlerinin ve katılımcı tarafından oluşturulan yazılı anlatıların analizi için de oldukça uygundur.

Motif Kodlama sizi insan durumunun zaman ötesi özelliklerine kanalize eden, çağdaş ve hatta sıradan sosyal hayatı epik öğelerle temsil eden yaratıcı bir yöntemdir. Hayatımızdaki "canavarlar" talepkâr işverenlerden istismarcı eşlere, oyun alanında şiddet uygulayan zorbalara kadar çeşitlilik gösterir. Bizler de zaman zaman kendimizi sadece bir insan tipinden diğerine değil, fakat insanla hayvan arası bir karaktere "dönüştürürüz." Motifler kısmen edebî öğeler, kısmen psikolojik ilişkilerdir ve motiflere belirli bir anlatı türünde yer verilmesi "bir dünya anlayışı ya da yaşama biçimi"ni aydınlatır (Fetterman, 2010, s. 65). Bu sembolik temsiller "bir halkın dünyevî-kutsal ve bilişsel-duygusal yaşamlarına" ya da tekli durum çalışmalarında duruma ilişkin sezgilerin ve değerlerin açığa çıkmasını sağlayan anlamlarla yüklüdürler (s. 65).

Motif Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- Öyküsel Kodlama ve Odaklı Kodlama
- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- yaşam seyri haritalama (Clausen, 1998)
- metafor analizi (Coffey & Atkinson, 1996; Todd & Harrison, 2008)
- öyküsel araştırma ve analiz (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- şiirsel ve dramatik yazma (Denzin, 1997, 2003; Glesne, 2011; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015; Saldaña, 2005a, 2011a)
- portreleme (Lawrence-Lightfoot & Davis, 1997)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- vinyet yazma (Erickson, 1986; Graue & Walsh, 1998)

Notlar

Stith Thompson'ın *Halk Edebiyatının Motif-İndeksi* çığır açan bir çalışmadır fakat kendisinden sonra gelen bazı araştırmacılar bu büyük indeksi hantal, eksik ve dünya halk edebiyatındaki çeşitliliği temsil etmekten uzak bulmuşlardır. Eğer İndeks'e aşina değilseniz, kullanımınız için uygun motifi bulmak çok sayıda madde arasında dolaşmanızı

gerektireceğinden yorucu ve zaman alıcı olabilir. Thompson'dan sonra geliştirilen yeni indeksleme sistemlerine referans kütüphaneleri ve web sayfaları üzerinden erişilebilir. Sistemin en iyi açıklamalardan birini şu sayfada bulabilirsiniz: http://www.talesunlimited.com/STmotifsearchhelp.asp.

İlişkili diğer yöntemler için bkz. Öyküsel, Protokol, KMT (Kültürel Materyaller Taslağı) Kodlama. Özellikle de Öyküsel Kodlama, veri örneğinde tekrar eden motifleri resmeder.

Öyküsel Kodlama (Narrative Coding)

Kaynaklar

Andrews, Squire, & Tamboukou, 2008; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute, 2014; Daiute & Lightfoot, 2004; Gubrium & Holstein, 2009; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003, 2008; Polkinghorne, 1995; Riessman, 2002, 2008

Açıklama

Andrews vd. (2008) "uygun araştırma materyalleri ya da türlerinin neler olduğu ya da hikâyeleri incelemede en iyi düzeyin ne olduğu ile ilgili genel kurallar" olmadığı gibi, "öykünün" tanımında da bir uzlaşımın olmadığını vurgular (s. 1). Bu profilde Öyküsel Kodlama nitel veriye (temelde) edebî öğeler ve analiz geleneğini çoğunlukla hikâye formunda uygular. "Hikâyeler, eylemlerin ve olayların hedeflere ulaşma ve amaçların tatmininde olumlu ya da olumsuz katkıda bulundukları insan deneyimlerini eşsiz bir biçimde tanımlayan bir bilgiyi dile getirirler" (Polkinghorne, 1995, s. 8). Öyküsel Kodlama –ve analiz– katılımcı anlatılarını kodlama ve yorumlamaya edebî, sosyolojik/sosyolinguistik, psikolojik ve antropolojik bakış açılarından yaklaşılabileceği için insan bilimleri, edebî eleştiri ve sosyal bilimden kavramları harmanlar (Cortazzi, 1993; Daiute & Lightfoot, 2004).

Bazı yöntembilimciler öyküsel analiz sürecinin "oldukça keşifsel ve spekülatif olduğunu" (Freeman, 2004, s. 74) ve "yorumsal araçlarının fenomeni, meseleyi ve insanların hayatını tarihsel olarak incelemek üzere tasarlandığını" (Daiute & Lightfoot, 2004, s. xi) ileri sürerler. Buna rağmen, araştırmacının, katılımcı anlatılarını hikâye yapısını anlamak ve daha estetik bir yeniden anlatım yaratmak için, veriye temelde edebî bir bakış açısından yaklaşmak isteyebileceği zamanlar olabilir. Sosyal bilimci Brené Brown bunu şöyle özetler: "Belki de hikâyeler ruhu olan verilerdir."

Uygulamalar

Öyküsel Kodlama, meşru bir bilme yolu olarak başlı başına değeri olan hikâyeler aracılığı ile insanlık durumunu anlamak için, katılımcıların içsel ve kişilerarası deneyimlerini ve eylemlerini keşfetmede uygundurlar: "Bazı ... hikâyelere eleştiri ve teori ile birleştirilmeye gerek duyulmayacak kadar tek başına güvenilmelidir" (Hatch & Wisniewski, 1995, s. 2). Hikâyeler ve hikâye anlatımı yerli halkların pedagojik, tanık olma, hatırlama ve ruhanîliği destekleme araçları olarak özellikle önemli kültürel niteliklerdendir (Iseke, 2013).

Riessman (2008) öyküsel analizin çeşitlilik gösteren (örn. tematik, yapısal, diyalog temelli, performans temelli) yöntemleri kapsadığına dikkatimizi çeker. Öyküsel analiz özellikle kimlik gelişimi; psikolojik, sosyal ve kültürel anlam ve değerler; eleştirel/feminist çalışmalar ve yaşam seyri belgelemeleri (örn. sözlü yaşam tarihi yoluyla) gibi çalışmalar için uygundur. Araştırmacının, katılımcının özne konumlandırması ve benlik sunumunu (Goffman, 1959) incelediği durumlarda, katılımcı ile terapi bağlamında çalışması halinde (Murray, 2003, 2008) ya da sanat temelli sunum veya temsil formları ile çalışması durumunda (Cahnmann-Taylor & Siegesmund, 2008; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015) öykünün nüansları hayli komplike olabilir.

Örnek

Aşağıdaki motamot dökümü yapılmış görüşmede sanat ağırlıklı eğitim hizmeti veren bir ilk/orta okulda ikinci yılını çalışan bir öğretmen profesyonel gelişimi ve meslektaşlarıyla ve öğrencileriyle olan ilişkilerini anlatmaktadır. Prosaik, şiirsel ve dramatik öğeler, bu anlatı alıntılarının yapısını ve özelliklerini vurgulamak için kod olarak kullanılmıştır. Ayrıca verilerin analiz için nasıl küçük stanzalara bölündüğüne dikkat edin:

BAŞLIK: "KENDİNDEN EMİN ... BELKİ"
TÜR: BİR KAHRAMANIN DEVAM EDEN SERÜVENİ
KAHRAMANIN SES TONU: DÖNÜŞÜMSEL, KENDİNDEN ŞÜPHE İLE KARIŞIK TEKRAR EDEN MOTİF: "HIMM"

BEN: Burada başka hangi yönlerden farklısın ya da değiştin?
NANCY: [1]Hmm, sanırım ilk yıl sadece idare etmeye çalışıyordum. İlk yıl öğretmeni olarak biraz zordu. [2]Ve sanırım şu an, artık, nasıl desem? Sınıfta daha rahatım. Hâlâ çok şey yapıyorum, uğraşıyorum ama [3]orada oturup onlara sessiz olmaları için bağırmıyorum. Sadece oturuyorum ve onlara bakıyorum ve yanlarına gidip "Ne yapıyorsun? Hımm, biliyorsun, seni bekliyorum." diyorum. [4]Sanırım bu şekilde çocukların sürekli kontrolde olması yerine ben daha fazla kontrolde hissediyorum. Birçok farklı yönden kontrolde olduğumu hissediyorum. Daha fazla, hımm, [5]nasıl ifade edeyim? [6]Ne yaptığım konusunda belki kendimden daha eminim.

[7]Geçen yıl sürekli diğer tüm öğretmenleri memnun etme ve onların istediklerini yapma endişesi içindeydim. Şimdi ise daha çok şöyleyim: [8]"Ben bir amaçla buradayım, bir müfredatım var ve bu size uymuyorsa üzgünüm ama ben bu alanda uzmanım" [9] *(hafif gülümseme)*, anlatabiliyor muyum?

[1] ÇATIŞMA

[2] ZAMANDA İLERİ/GERİ GEÇİŞ: ESKİDEN VE ŞİMDİ

[3] VİNYET

[4] ÇÖZÜM

[5] APAR

[6] BİTİŞİKLİK: "KENDİNDEN EMİN, BELKİ"

[7] ZAMANDA İLERİ/GERİ GEÇİŞ: ESKİDEN VE ŞİMDİ

[8] ÇÖZÜM

[9] ALTMETİN: İÇERLEME

[10]Ve ayrıca geçen yıl, benden ne istendiyse yaptım. Fakat bu yıl gerçi mücadele etmem gerekiyor ama "Hiç sanmıyorum." diyebiliyorum.

[10] ZAMANDA İLERİ/GERİ GEÇİŞ: ESKİDEN VE ŞİMDİ

[11] Hımm, başka neler değişti?
[12] Sanırım benim çocuklarla ilişkim.
BEN: Nasıl?
NANCY: Hımm, çoğu, özellikle de ortaokul öğrencileri, her ne konuda olursa olsun bana gelebileceklerini biliyorlar.
[13] Fakat aynı zamanda sınırların olduğunu ve sınırları aştıklarında bunun sonuçları olacağını da, hımm, davranış anlamında, uzaklaştırma gibi şeyler, biliyorlar, anlatabiliyor muyum? Hımm, onları daha iyi tanıyorum, hımm onların yaş dönemlerini ve sanırım bu da çok yardımcı oluyor.

[11] DÖNÜŞÜMSEL APAR
[12] EŞ KAHRAMAN
[13] HABERCİ

Analiz

Yukarıdaki örneğin Öyküsel Kodlaması yoluyla analist, kahramanın okul ortamındaki yakın karakterlerle ilişki serüveninin izini sürebileceği bir motif olarak görünen üç adet zamanda ileri/geri geçişlerin olduğu "eskiden ve şimdi" yapıları fark eder. Altmetinsel olarak görüşme kayıtlarında duyulan kendinden şüpheci ses tonu ve öğretmenin anlatı boyunca çıkarttığı "hımın" sesleri, metinde önemli bir noktada bütünlük kazanır: öğretmenin kendini "kendinden emin, belki"–bu, metnin başlığı olmayı hak eden bir ifadedir– şeklinde tanımlaması ile kurduğu ironik bitişiklik. Öğretmen üç önemli ikileme bulduğu çözümden söz etmekte fakat altmetindeki tereddüt Nancy için ileride denemeyanılmaların olacağının –ki muhtemelen o da aklının bir köşesinde bunu biliyor– bir habercisi gibidir.

Patterson (2008) öyküsel analize en klasik yaklaşımlardan birini ustaca tanımlar: altı parçalı Labov Anlatı Modeli. Görüşme kayıtlarının dökümlerindeki cümleler bu altı parçadan birine tasnif edilir, bu yapı insanların sözel anlatı sağladığı durumlarda neredeyse evrensel bir hikâye yapısı olarak ifade edilir:

1. ÖZET – hikâyenin konusu ne?
2. YÖNLENDİRME – kim, ne zaman, nerede?
3. KARMAŞIK OLAY DİZİSİ – daha sonra ne oldu?
4. DEĞERLENDİRME – yani?
5. SONUÇ – sonuçta ne oldu?
6. BİTİŞ – anlatıyı "sonlandırıcı" (s. 25)

Yukarıdaki öğretmen görüşme kaydı dökümü örneği Labov'un altı parçalı anlatı modeli çerçevesinde de kodlanabilirdi ve bu durumda klasik yapıya oldukça benzerlik gösteren bir durum ortaya çıkardı. Fakat Patterson kendi çalışması ve başka araştırmacıların çalışmalarında motamot anlatıların geçici düzenlemelere her zaman uygun olmayabileceğine ve bunların geleneksel hikâye grameri ve paradigmatik kodlama sistemlerine

uyumlu olmayan birçok nüanslar, yoğunluklar ve karmaşıklıklar içerebileceğine dikkat çekmektedir.

Polkinghorne (1995) *paradigmatik* ve *öyküsel* biliş ayrımı yapar. Bunlardan ilki özellikle de örüntü analizi için bolca öykünün olduğu veriden çıkarımsal kategorilerin geliştirilmesini hedefleyen temellendirilmiş kuram gibi yaklaşımları kapsar (Cortazzi, 1993, s. 7). Fakat bu tür bulgular "deneyimin akışı ve gidişatından ulaşılan soyutlamalardır" (Polkinghorne, 1995, s. 11), bunun yerine, öyküsel biliş bireysel ve eşsiz insan eylemlerini anlamayı hedefler. Ve postmodernistler arasında öyküsel sorgulama tek başına yürütülen bir araştırma eylemi değil, fakat araştırmacı ile katılımcılar arasında işbirlikli bir teşebbüstür.

Gubrium ve Holstein (2009) öyküsel metinleri analiz eden araştırmacıların, alanda toplanan anlatıların sadece psikolojik değil aynı zamanda sosyolojik bağlamını da göz önünde bulundurmaları gerektiği önerisinde bulunur: "Hikâyeler toplum hakkında oldukları kadar, toplumun *içinde* iş görürler" (s. 11). Yakın ilişkiler, yerel kültür, meslekler ve kurumlar gibi çevreler bireylerin kişisel hikâye anlatımlarını etkiler ve şekillendirir: "Büyük ve küçük hikâyelere, öykülemenin kategorik olarak birbirinden ayrı değil, karşılıklı olarak birbiriyle ilişkili boyutları olarak yaklaşın" (s. 144).

Katılımcının kendi hikâyesini anlatırken sıklıkla kullandığı motifler edebî etki amacıyla yeniden oluşturulan anlatıya dâhil de edilebilir. Bireyin ya da bir grubun iç gözlemsel hafızayı yoklama uğraşı (Grbich 2013; Liamputtong, 2013; McLeod & Thomson, 2009) sadece birçok hikâyenin değil aynı zamanda hikâyelerde tekrar eden motiflerin ve dolayısıyla onların ilgili anlamları ve genişletilmiş yeniden anlatıların yapısı için temel unsurları da ortaya çıkartır. Öğrencilik hayatım ve öğretmenlik kariyerimle ilgili kendi hafıza yoklama uğraşımda, çocukluğumdan bu yana öğrenme ve öğretimle ilgili anılarımda sık sık önemli bir motif olarak beliren "kırmızı kalem" ilgimi çekmişti. Öğrenci ödevlerini düzeltmede kullandığım kırmızı kalemin, bir şeyleri onarmaya yönelik eril ihtiyacımın, renksiz olarak algıladığım hayatıma renk katmanın ve sorulardan ziyade cevaplara daha fazla değer verdiğimi pekiştirmenin bir sembolü olduğu sonucuna ulaştım. Yaşam seyri, sözlü tarih ya da otoetnografik bir çalışma için önerdiğim üzere, "Bir kimsenin hayatındaki 'noktaları' birleştirmeyin – onun motiflerini birleştirin."

"Analiz birimi genellikle büyük bir veri kesitidir – hikâyelerin tamamı" (Daiute & Lightfoot, 2004, s. 2). Öyküleme araştırmacılarının pek çoğu için katılımcı hikâyelerinin anlamına dair içgörü, görüşme kayıtlarının dökümlerinin dikkatlice okunması ve kapsamlı araştırma günlüğü tutulması aracılığı ile araştırmacının derin yansıtmada bulunmasına bağlıdır. Clandinin ve Connelly (2000) "sorgulamanın açık bir biçimde bir teoriye, metodolojik taktiklere ve stratejilere dayanmadığı bir düşünme biçimi olan *akışkan sorgulama*ya" sadık kaldıklarını dile getirirler (s. 121). Onların öyküleme araştırmasına yaklaşımı "hikâyelenen hayatları formel kategorilerin birer örneği olarak temsil etmek değil, hikâyelenen hayatları hikâyelendiği hali ile ... temsil etmenin bir formunu bulmak" (s. 141) şeklindedir. Öykülemenin kaleme alınması zengin betimsel detayları ve katılımcının hayatının zaman içinde dönüşümünün ne şekilde ilerlediğine odaklı bir biçimde üç boyutlu sunumunu gerektirir. Buradaki nihaî hedef "belirli bir sonucun nasıl ve neden ortaya çıktığını" (Polkinghorne, 1995, s. 19) bir araştırma temsili olarak açığa vurabilen, tek başına bütünlüklü bir hikâye yaratmaktır. Fakat öyküleme araştırmasına farklı yaklaşımlar da araştırmacının yeniden anlatısı için kasıtlı olarak açık uçlu yapıları, okuyucuyu çağrışımsal kapanışlar ve sabit cevaplar yerine kışkırtıcı sorularla baş başa bırakan yapıları, vurgularlar (Barone, 2000; Poulos, 2008).

Bamberg (2004) "Her ne kadar iyi bir başlangıç noktası olsa da, öyküleri birer analiz birimi olarak yapıları ve içeriği bakımından analiz etmek kesinlikle yeterli değildir" (s.

153) demektedir. Öyküsel Kodlama için kodlama ve alt kodlama şemaları olarak elverişli birçok şiirsel, şiirsel olmayan ve dramatik unsurlardan sadece birkaçı şunlardır:

- **Hikâye tipi** (hayatta kalan öyküsü, aydınlanma öyküsü, arayış öyküsü, günah çıkarma anlatısı, kimliğini açıklama anlatısı, tanıklık vs.)
- **Biçim** (monolog, kendi kendine konuşma, diyalog, şarkı vs.)
- **Tür** (trajedi, komedi, romans, melodrama, hiciv vs.)
- **Ton** (iyimser, kötümser, etkileyici, öfkeli vs.)
- **Amaç** (tarihsel, uyarıcı, ikna edici, güçlendirici, iyileştirici vs.)
- **Ortam** (olay yeri, çevre, yerel renk, eşyalar vs.)
- **Zaman** (sezon, yıl, düzen, zaman aralığı, sıklık vs.)
- **Kurgu** (epizotlardan oluşmuş, vinyet, bölüm, sahne, perde açılış önsözü, alt kurgu vs.)
- **Hikâye** örgüsü (kronolojik, Labov'cu, çatışma/karmaşa, kırılma anı, tırmanan olaylar, dönüm noktası vs.)
- **Bakış açısı** (birinci şahıs, üçüncü şahıs, bilge, tanık vs.)
- **Karakter tipi** (öyküleyen, hikâye kahramanı, muhalif, birleşik, ikincil, grup, düzenbaz, *deus ex machina* vs)
- **Karakterizasyon** (toplumsal cinsiyet, etnisite, fiziksel betimleme, kişilik, statü, motivasyonlar, değişim/dönüşümler vs.)
- **Tema** (moral, hayat dersi, atasözü, önemli içgörü, teori vs.)
- **Edebî unsurlar** (haberci, zamanda ileri geçiş, zamanda geri geçiş, bitişiklik, ironi, motif, imge, sembolizm, kinaye, metafor, gülümseme, bitiş vs.)
- **Konuşma özellikleri** (ses yüksekliği, ses perdesi, vurgu, akıcılık, duraklama, kesinti, şive, deyiş vs.)
- **Konuşma etkileşimi** (selamlama, söz sırası alma, bitişik sözceler, sorular, yanıtlar, onarım mekanizmaları vs.)

Tıpkı sembollerin ve ritüellerin birer "kültürel stenografi" formları olması gibi (Fetterman, 2008, s. 290), yukarıdaki şiirsel, şiirsel olmayan ve dramatik unsurların gündelik ve yapılandırılmış iletişim örüntülerimizde birleşik ve bazen bilinçdışı kullanımı bizim kişisel kimlik ve değerlerimizin bize özgü biçimsel imzalarıdır – tiyatro performans uygulamalarında adlandırıldığı üzere "ses izleridir."

Öyküleme araştırmacıları İngilizce olmayan dillerdeki hikâye yapılarına ve bunun yeniden anlatıyı nasıl etkilediğine de dikkat etmelidir. Örneğin, Meksika hikâyelerinde sembolizm kullanımı Batı-merkezci bir bakış açısından "aleni," "beceriksizce," ya da "egzotik" olarak algılanabilirken, Meksikalı bakış açısından sembolik ilişkiler "gözü pek," "güçlü" ve "cesurca" olarak algılanabilir.

Öyküsel Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- yaşam seyri haritalama (Clausen, 1998)
- metafor analizi (Coffey & Atkinson, 1996; Todd & Harrison, 2008)
- öyküsel araştırma ve analiz (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)

- performans çalışmaları (Madison, 2012; Madison & Hamera, 2006)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- şiirsel ve dramatik yazma (Denzin, 1997, 2003; Glesne, 2011; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015; Saldaña, 2005a, 2011a)
- çoksesli analiz (Hatch, 2002)
- portreleme (Lawrence-Lightfoot & Davis, 1997)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- vinyet yazma (Erickson, 1986; Graue & Walsh, 1998)

Notlar

Öyküsel araştırma sistematik yöntemlerden anlamın açık uçlu keşiflerine kadar geniş bir çeşitlilik gösterir. Kendi öyküsel analizinize yaklaşmada "en iyi" yolu bulmaya çalışmak yerine, elverişli yöntemlerdeki çeşitlilik konusunda bilgilenerek alanyazından uygun olanları seçin.

Şiirsel, şiirsel olmayan ve dramatik unsurlarla ilgili bir referans için bkz. *NTC's Dictionary of Literary Terms* (Morner & Rausch, 1991), yazılı anlatıların yapılandırılması üzerine pragmatik tavsiyeler için bkz. Goodall (2008), çağrışımsal otoetnografi yazımı için bkz. Poulos (2008), öyküsel formlara ilişkin özlü bir derleme için bkz. Gibbs (2007), öyküsel analize eklektik bir yaklaşımlar koleksiyonu için bkz. Holstein ve Bubrium (2012). Ayrıca, psikolojide öyküsel analiz için muhteşem bir otobiyografik (ve biyografik) görüşme protokolü için bkz. Crossley (2007). Öyküsel kodlamaya ek yöntemler için bkz. Dramatürjik Kodlama, Motif Kodlama ve Veriyi Temalandırma.

Klasik edebî unsurları açığa çıkarma beceriniz üzerinde pratik yapmak için Tennessee William'ın *The Glass Menagerie* adlı oyununu okuyun ya da onun film versiyonlarından birini izleyin ve oyundaki sembolizm, metafor, ironi, bitişiklik, motif, kinaye, haberci ve benzeri kullanımları tespit edin.

Sözel Değişim Kodlaması (Verbal Exhange Coding)

Kaynaklar

Goodall, 2000

Açıklama

Sözel Değişim Kodlaması motamot görüşme kayıdı dökümlerinin analizi ve sözlü değişimdeki konuşma türleri ve önemli anların kişisel anlamlarının yorumlanmasıdır. Goodall'a (2000) göre kodlama, konuşmanın "jenerik türünün" belirlenmesidir; yansıtıcı düşünme konuşmanın anlamını inceler. Hedef, "alan deneyimlerinin çağrışımsal temsillerini" yaratmak, bir diğer ifade ile "*kültürün bir hikâyesini* yazmak" için temel analitik beceriler geliştirmektir (s. 121, vurgu eserde yer almaktadır).

Kodlama konuşmacılar arasındaki sözel değişimin motamot bir dökümü ile başlar (sözel olmayan ipuçları ve susuşları da içerir). Daha sonra kodlayıcı birim(ler)i belirlemek için sözel değişim tipolojisinde/yelpazesinde yer alan aşağıdaki beş formdan yararlanır:

1. *Sosyal konuşma* ya da *ritüel temelli etkileşim*, sosyal tanınma ve hitap karşılıklılığı ifade etmek için kullanılan temel sözel nezaket formları olan bir sosyal etkileşimler kümesidir. Örn:

   A: Merhaba

   B: Günaydın

   A: Nasılsın?

   B: İyiyim, sen nasılsın?

   Bu tür basit değişimler statü, cinsiyet, ırk, sosyal sınıf farklılıkları vs. kültürel örüntülerin iletimini sağlar.

2. *Olağan konuşma*, "gündelik hayattaki 'işlerde' rutinlerin gerçekleştirilmesini sağlamanın yanı sıra etkileşimde bulunanlara kişisel, ilişkisel ve bilgiyle ilgili konular ve meseleler hakkında veri sağlayan soru ve cevap örüntüleridir."
3. *Vasıflı konuşma*, kişiler arasında "daha yüksek seviyede ve daha derinlikli bilgi değişimi/tartışmasını" ifade eder ve münazara, çatışma yönetimi, profesyonel uzlaşma vs. gibi değişimleri kapsayabilir.
4. *Kişisel öyküleme*, "kişisel ya da kurumsal yaşamdaki önemli olaylara" dair "kişisel ya da karşılıklı kendini ifade etmeyi" kapsar.
5. *Diyalog*, konuşma bilgi alışverişi ve kişisel sınırları aşıp daha kendiliğinden ve coşkulu bir karşılıklılık seviyesine ulaşır (Goodall, 2000, ss. 103-104).

Sözel Değişim Kodlamasının kategorizasyonu ve analizinin ikinci seviyesi, önemli anların kişisel anlamlarının yorumlanmasını inceler. Bunun için öncelikle konuşma üslupları, sözel olmayan iletişim alışkanlıkları ve zengin kültürel bilgiler (argo, jargon vs.) gibi hususlar incelenir. Kategorizasyon daha sonra *uygulamaların* ya da "gündelik hayatın *kültürel performanslarının*" incelenmesine geçer (s. 116). Bu beş formun aynı zamanda gündelik meselelerden aydınlanma anlarına kadar çeşitlilik gösteren bir yelpazeyi de dile getirdiğine dikkatinizi çekmek isterim:

1. Gündelik hayatımızdaki yapılandırılmış ve sembolik olarak anlamlı eylemlerin *rutinleri ve ritüelleri*
2. Umulmadık ve beklenmedik olana dair şaşkınlık ve anlamlandırma anları
3. Çatışma yüklü değişimlerin *risk alma anları* ve *vaziyeti kurtarma anları*
4. Yaşanmışlıklarda genel bir örüntü olarak ya da bir sözel değişimde *krizler*
5. *Geçiş törenleri* ya da "kendi kişisel benlik algımızı ya da profesyonel statü veya kimliğimizi" önemli derecede "değiştiren ya da dönüştüren" olup bitenler (Goodall, 2000, ss. 116-119).

Bazı sorular sözel değişimin kodlanması, yorumlanması ve içerik ve anlamı üzerinde yansıtıcı düşünmesinde etnografa yardımcı olur. Örnek sorular: Buradaki ilişkinin nasıl

bir doğası var? Sabit pozisyonların (cinsiyet, ırk/etnisite, sosyal sınıf vb.) etkileri neler? Ritim, ses tonları ve susuşların genel anlama katkıları neler? (Goodall, 2000, ss. 106-107).

Uygulamalar

Sözel Değişim Kodlaması insan iletişim çalışmalarının ve kültürel uygulamaları diyalog etkileşimleri üzerinden inceleyen çalışmaların birçok çeşidi için uygundur. Sözel Değişim Kodlaması aynı zamanda otoetnografiler gibi hâlihazırda mevcut etnografik metinler (ikincil veri) üzerinde de uygulanabilir.

Yukarıdaki öneriler sözel değişimin analizinde aşırı sistematik yaklaşımın gerektiği anlamına gelmez. Goodall'ın "kodlaması" sayfa kenar boşluklarında kelime ve ifadelerden ziyade öyküseldir. Goodall'ın metni, "yeni etnografiyi" –"araştırmacının kişisel deneyimini kültürlerin analizini sağlayacak biçimde anlamlara" (s. 127) yediren, veride gömülü hikâyelendirilmiş anlatıları– çağrışımsal bir biçimde inceler. Sözel Değişim Kodlaması, konuşma türlerinin ve günlük kültürel uygulamaların odaklı parametreleri aracılığıyla konuşmanın karmaşıklığının yakından incelenmesinde acemi araştırmacılar için giriş niteliğinde bir yaklaşım olarak hizmet eder. Geleneksel sayfa kenar boşluklarında kodlama yöntemi yerine kapsamlı yazılı düşünme (analitik not almaya benzer şekilde) aracılığıyla yorumlayıcı anlamlandırma teşvik edilir.

Örnek

Sözel Değişim Kodlaması sayfa kenar boşluklarında girişler yapmaya dayanmadığı için örnek uygulama tüm sayfaya yayılacaktır. Bunu kodlama ve yansıtıcı düşünme öyküleri takip eder. Betimsel, bağlamsal ve keşfedici eylemlerin ve konuşma esnasında vurgulanan kelimelerin italik yazıldığına dikkatinizi çekmek isterim. Benimle eski bir sigara tiryakisi arasındaki diyalog temelli değişim bir oyun metni formatı kullanır.

(Raleigh-Durham Havaalanında 26 Temmuz 2013'te saat yaklaşık 17.30'da Delta Hava Yolları kapısında New York-LaGuardia uçuşum için ayakta bekliyorum. Oturan yolcular alanından ayrılmış bir yerdeyim ve arada bir elektronik sigaramdan içiyorum. Kapı görevlisi hoparlörden bir anons yapıyor. Ortalama boy ve kiloda beyaz, 50'lerinin sonlarında, siyah beyaz karışık saçlı, düzgün tıraş edilmiş top sakallı, gri takım elbiseli ama kravatsız bir adam bana yaklaşıyor; birbirimize isimlerimizi söylemediğimiz için ve konuşmanın sonlarında hangi ülkeden olduğunu söylediği için burada ona SWEDE diyeceğim.)

SWEDE: Ne dedi? *(Konuşmasında hafif bir Avrupalı aksanı sezdim fakat hangi ülkeden olduğundan emin değilim. Sesi orta tonda, orta yükseklikte ve yumuşak bir tonda.)*
JOHNNY: Kaptan'ın zamanında iniş yapabilecek miyiz diye New York'u aramasına kadar uçağa binişin erteleneceğini söyledi.
SWEDE: O... *(elektronik sigarama referansla)* Bunlar bir işe yarıyor mu?
JOHNNY: *(yüzünü ekşiterek)* Yeterli ama tatmin edici değiller.

SWEDE: Ben de sigara içiyordum.
JOHNNY: Bırakmadan önce 40 yıl boyunca içtim.
SWEDE: Ben bırakmak zorunda kaldım.
JOHNNY: Ben de. Bir arkadaşım, benimle aynı zamandan beri ve günde herhalde benimle aynı miktarda sigara içiyordu ve akciğer kanseri oldu, şimdi kemoterapi alıyor, çok fena. Ben de bıraktım, akciğer filmi çektirdim ve Tanrı'ya şükür tertemiz.
SWEDE: Bende de kanser vardı, bir yıl hastanede kaldım.
JOHNNY: Vav.
SWEDE: *(gülümseyerek)* Beni buradan şuraya kadar kestiler *(çenesinin bir yanından diğer yanına işaret ederek)* ve aldılar.
JOHNNY: *(neredeyse özür dilercesine)* Ov, çok üzgünüm.
SWEDE: *(gülerek)* Hayır, sorun yok, sizin hatanız değil.
JOHNNY: Yani, başınıza gelenlerden dolayı çok üzgünüm.
SWEDE: Oldukça zordu. Eşim hastanede bana dokuz ay bakmak zorunda kaldı.
JOHNNY: Vav. *(onaylayıcı bir tonda)* Fakat buradasınız ve bu çok iyi.
SWEDE: *(gülümseyerek)* Evet.
JOHNNY: New York'ta mı yaşıyorsunuz?
SWEDE: Aslında İsveçliyim, iş için buraya taşındım.
JOHNNY: Ben bir gösteri izlemek için New York'a gidiyorum, daha sonra evime döneceğim. Ben Arizonalıyım.
SWEDE: Ben sadece bir günlüğüne buradaydım, geri döneceğim. Sabah sekizden bu yana buradayım.
JOHNNY: Vav.
SWEDE: Siz?
JOHNNY: Bir üniversitede bir haftalığına ders vermek için buradaydım.
SWEDE: Burada çok üniversite var.
JOHNNY: Evet.
SWEDE: Ne dersi veriyorsunuz?
JOHNNY: Bir enstitü için araştırma yöntemleri. Siz ne iş yapıyorsunuz?
SWEDE: Yatırım planlamacısıyım.
JOHNNY: Bir banka mı yoksa yatırım firması aracılığıyla mı buradasınız?
SWEDE: Yatırım firması.
JOHNNY: Evet, son zamanlarda tasarruf ve yatırım üzerine çokça düşünmeye başladım. 2014 Mayıs'ında emekli olacağım.
SWEDE: (ilgili bir şekilde bakarak) Ne tür bir emeklilik planınız var?
JOHNNY: Eyalet emeklilik planına bağlıyım.
SWEDE: *(hafiften gözlerini devirerek)* Size bununla iyi şanslar.
JOHNNY: Oldukça iyi bir plan ama şu an elde ettiğim kadar gelirim olmayacak. Bu hem korkutucu hem heyecan verici ...
(Bir süre daha işlerimiz hakkında konuşmaya devam ettik ve konuşma dönüp dolaşıp sigaraya geldi.)
SWEDE: Hâlâ sigara içenlere yakın olmayı ve onu koklamayı seviyorum.
JOHNNY: Ben de. İçemesem de kokusu bana rahatlık veriyor.
SWEDE: Eşim sigara kokusunu hiç sevmez. Bu kokudan kaçar, suratını büzerek, "Ahh, bu iğrenç kokuyor!" der. Kıyafetlerimde, üstümde sigara kokusu olduğunda bundan nefret ederdi.

JOHNNY: Biliyorum. Nasıl koktuğum konusunda ben de hassaslaştım fakat artık bu sorun değil.
SWEDE: Sigara içenlere bakıyorum ve içmeyi özlüyorum.
JOHNNY: Ben sigara içenlerin arasında takılmayı ve sadece koklamayı seviyorum. Sigara içmeme gerek yok, sadece onların etrafında olmak istiyorum. Biliyorum ki eğer tek bir sigara içersem yeniden bağımlı olurum. Oldukça bağımlı bir kişiliğim var.
SWEDE: Uzun zaman önce iki hafta bırakmıştım. Fakat bir arkadaş "Hadi benimle bir sigara yak!" dedi, bardaydık. Ondan bir sigara aldım, daha sonra bardan eve doğru giderken "Bir paket alacağım." dedim ve yeniden başladım.
JOHNNY: Ben bunu yapamazdım. Biliyorum ki yeniden bağımlı hale gelmem tek bir sigaraya bakıyor.
SWEDE: Evet, öyle.
JOHNNY: Nikotin tabletlerim de var, çünkü uçakta bunları *(elektronik sigaramı işaret ederek ve onu tutarak)* içemezsin.

(Kapı görevlisi birinci sınıf ve öncelikli yolcuların sıraya girmesi için anons yaptı. SWEDE bana gülümseyerek "Haydi bakalım. Görüşürüz." dedi. Daha sonra benim koltuk numaramın olduğu bölüm uçağa biniş için çağrıldığında, uçağa bindim ve ekonomi sınıfındaki koltuğuma doğru ilerlerken birinci sınıfta oturan SWEDE'nin yanından geçtim. Göz teması kurduk; sırıtarak koluma uzandı ve güçlü bir şekilde sıvazladı; ben de hemen sırıtarak karşılık verdim ve aynı güçte onun kolunu sıvazladım.)

KODLAMA: Konuşmamız giriş niteliğindeki *sosyal konuşmayı* pas geçip uçuşlar hakkında bilgi değiş tokuşu üzerinden *olağan konuşma* ile başladı. İş ve emeklilik meseleleri ile ilgili tartışmamız kısa birer *vasıflı konuşma* arası şeklindeydi ama sözel değişimlerimiz boyunca dominant konu sigara ve sigarayla ilişkili hastalıklar meselesi olup, bizi hızlıca ve kolayca çeşitli *kişisel öykülemelere* taşıdı. Bizim finalde uçaktaki kol sıvazlayışımızı aşağıda açıklandığı gibi sözel olmayan önemli bir *diyalog* anı olarak sınıflandırırım.

YANSITMA: Eski sigara tiryakileri *ritüel* bağımlılık hikâyelerini, sigarayı bırakma denemelerini, geçmişteki kötü alışkanlığa dair nostaljilerini birbirleriyle rahatlıkla paylaşırlar. Yabancılar bir alışkanlığı/sigara kültürünü paylaştıklarında hızlıca bağ kurarlar ve sigarayı bırakmış olmaları aslında özledikleri bir deneyimi tam olarak anlayan bir insanla konuşmak için onları birbirine yöneltir. Sigara kullanımı, sigarayı bırakma ve onu oluşturan şeyler (alışkanlığın süresi, sigara içmeyenlerin rahatsız oluşu, sigarayı bırakma stratejileri vs.) sıklıkla ve kolaylıkla oluşturulan konuşma konularıdır. Swede'nin kanserle ilgili kriz durumuna yönelik şaşkınlık ve anlamlandırma anını benim özür diler tarzda *vaziyeti kurtarma anım* takip ediyor fakat Swede buna cana yakın bir biçimde gülüp geçiyor. Sigara içiyor olmanın getirdiği kötü "koku" damgası (konuşmanın bir bölümünde sıklıkla dile getirildi) ve bazen de sigara kaynaklı ciddi hastalıklardan iyileşme süreci kaotik öyküler (Frank, 2012, s. 47) olarak değil fakat onur işaretleri taşıyan hayatta kalma hikâyeleri olarak paylaşıldı. Swede "Beni buradan şuraya kadar kestiler." derken gülümsedi ve hatta sanki bir bıçak dövüşünden kalan yara izini gururla gösterir gibi böbürlendi.

Swede beni nikotin yerine geçen desteğimle yani elektronik sigaramla –geçmişte kalmış ama hafızada ve ellerde yer etmiş günlerin kültüre özgü uydurma bir eşyası– görmeseydi belki de benimle hiç konuşmayacaktı. O bir yatırım planlamacısı, takım elbise içinde, düzgün tıraşlı ve

uçakta birinci sınıfta koltuğu olan biri. Ben oldukça gündelik kıyafetler içindeydim ve ekonomi sınıfa tabiydim –saçı sakalı beyazlamakta olan aynı yaş aralığında iki kişiydik– fakat farklı bir etnisite ve sosyal sınıftan biri olan benimle konuşmayı başlatmada bir sorun görmedi. Her ikimizin de geçmişte kalan ortak bir kötü alışkanlığı vardı ve bu diğer tüm demografik özellikleri aştı. Onun, "Sigara içenlere bakıyorum ve içmeyi özlüyorum." ifadesi *tam olarak* benim de hissettiğim şeydi. Eski sigara tiryakileri eğer artık birlikte sigara içmiyorlarsa ve bu ortak alışkanlıkla uğraşın verdiği bağı paylaşamıyorlarsa, en azından bunun nasıl bir şey olduğuna dair anılarını paylaşan bir insanda rahatlama ve empatik anlayış bulabilirler.

Paylaştığımız bağımlılık ve bırakma hikâyelerimiz bizim duygusal nikotin ikâmelerimizdir. Nikotin bandı, nikotin pastili, elektronik sigara bizim hafif uçma hâli için süregelen psikolojik ve fiziksel ihtiyacımızı tatmin eder. Ama aynı şeyi yaşamış olan bir insanın olumlaması bize bir topluluk hissi, kültürel bir aidiyet hissi sağlar. İyileşmekte olan bağımlıları (geçmiş) bir kötü alışkanlığı paylaşmak kadar birbirine bağlayan neredeyse başka hiçbir şey yoktur. Swede ve ben birbirimize adlarımızı hiç söylemedik fakat bu önemli de değildi. Kimliklerimiz benzer bir ortak deneyimde köklenmiş ve bu deneyim aracılığıyla açığa çıkmıştı.

Uçakta sırıtarak birbirimizin kolunu sıvazlama sırasındaki *geçiş törenleri* ânı kısa süreli konuşmamızı tamamlayan, geçici ama hızlı bir biçimde kurulan ilişkimizi pekiştiren ve bir yakınlık, kardeşlik ve "Bu noktadayız ve bu güzel bir şey!" zaferinin olumlamasını kuvvetlendiren bir diyalog ânı idi. Yaşlandıkça zaman zaman ölümlü oluşumuz üzerinde yansıtıcı düşünen ellili yaşların sonlarında iki erkek, ortak geçmişimiz, ortak başarılarımız, ortak eski tiryaki kültürümüz ve kalan ömrümüze sembolik bir şekilde beş parmak çakarak "hınzır oğlanlar" oluyorduk.

Analiz

Goodall (2000) şöyle bir tespitte bulunur: "konuşma ve uygulamaların analizi ve kodlanması –ve onların anlamları üzerine yorumlayıcı yansıtmalar– aslında bir hikâyeyi, bir kültüre dair yorumunuzun oluşmakta olan bir hikâyesini, belirten örüntüler bulma sürecinin parçalarıdır" (s. 121). Yukarıda dökümü verilen sözel değişimlerin anlamları üzerine devam edecek yansıtıcı düşünme faaliyeti; bağımlıların kültürü, kanserden hayatta kalanlar, bağımlılıktan kurtulma ve iyileşme ve bunlar arasındaki karmaşık etkileşimler ve kesişimler gibi konuları ele alabilir. Sözel Değişim Kodlaması belki de vinyetler ya da profiller şeklinde tasarlanan daha çağrışımsal metinlerin yazımı için bir ön analitik adım olarak hizmet eder (Erickson, 1986; Seidman, 2013).

Goodall'ın konuşmanın analizine yorumlayıcı yaklaşımı, görüşme kayıtlarının dökümünde susuşlar, kelime vurguları, örtüşen diyaloglar gibi konuşma örüntülerini ve konuşmanın diğer boyutlarını kapsayan detaylı işaretleme sistemlerini de içeren, sistematik ve kapsamlı pek çok konuşma ve söylem analizi yaklaşımlarından sadece biridir (bkz., Agar, 1994; Drew, 2008; Frank, 2012; Gee, 2011; Gee vd., 1992; Jones, Gallois, Callan, & Barker, 1999; Lindlof & Taylor, 2011; Rapley, 2007; Silverman, 2006),

Sözel Değişim Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- eylem ve uygulayıcı araştırmaları (Altrichter, Posch, & Somekh, 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)

- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- metafor analizi (Coffey & Atkinson, 1996; Todd & Harrison, 2008)
- öyküsel araştırma ve analiz (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)
- performans çalışmaları (Madison, 2012; Madison & Hamera, 2006)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- şiirsel ve dramatik yazma (Denzin, 1997, 2003; Glesne, 2011; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015; Saldaña, 2005a, 2011a)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- vinyet yazma (Erickson, 1986; Graue & Walsh, 1998)

Notlar

Konuşma ve metni çağrışımsal bir biçimde analiz etmenin başka yöntemleri de vardır. Gilligan, Spencer, Weinberg ve Bertsch (2006), "nitel veri analizi için tipik olarak kullanılan [1980'lerde] kodlama şemalarının doğasına karşı duyulan zorlanma ve artan memnuniyetsizliğe cevaben" (s. 256) "insan ruhuna bir giriş kapısı olarak ses, yankılama ve ilişkilere dayalı bir psikolojik analiz yöntemi" (s. 253) olan *Dinleme Kılavuzu* geliştirmişlerdir. Motamot metnin dört aşamalı olan işaretlenmesi ve okunması, kurguyu, şiirsel yapılar olarak ilk ağızdan referansları, kontrpuan sesleri (örn. melodik notalar, sessizlik) ve bunu takiben ilgili araştırma sorusuna dayanan yorumlayıcı bir sentezi inceler. *Dinleme Kılavuzu* kullanılarak yapılan bir durum çalışması dökümünün analizine ilişkin daha açık ve detaylı bir örnek için bkz. Sorsoli ve Tolman (2008).

KEŞFEDİCİ (EXPLORATORY) YÖNTEMLER

Keşfedici yöntemler, daha rafine kodlama sistemleri geliştirilmeden ve uygulanmadan önce veriye keşfedici ve ilk kodların atanmasıdır. Nitel sorgulama süreç içinde gelişen ve tümevarımsal bir araştırma süreci olduğundan dolayı bu kodlama yöntemleri verinin ilk gözden geçirilmesi aşamasında geçici etiketlemeler uygular. Veri bu şekilde analiz edildikten sonra araştırmacılar daha özel birinci döngü ya da ikinci döngü kodlama yöntemlerine geçebilir (ayrıca bkz. Eklektik Kodlama, Bölüm 4).

Bütüncül Kodlama, veri korpusundaki genel içeriği ve oluşabilecek olası kategorileri belirlemek için her bir büyük veri birimine tek bir kod uygular.

Geçici Kodlama, araştırmacı tarafından, araştırmanın hazırlık aşamasında veri analiz edilmeden önce ortaya çıkabileceği düşünülen kodlardan geliştirilen bir "başlangıç listesi" ile başlar.

Hipotez Kodlama, veride ne olabileceğine yönelik olarak araştırmacının geliştirdiği "önsezileri" veri ilk analize tabi tutulmadan önce ya da sonrasında uygular. Veri korpusu gözden geçirildikçe hipotez temelli kodlar öngörüleni doğrular ya da yanlışlar ve bu süreç kodlama sisteminin kendisini daha rafine hale getirir.

Bütüncül Kodlama (Holistic Coding)

Kaynaklar

Dey, 1993

Açıklama

Bütüncül Kodlama bazı yöntem alanyazınında "makro-düzey kodlama" olarak da adlandırılmıştır. Bu el kitabında "düzey" terimi "döngü" ile örtüşmediğinden Bütüncül Kodlama adı kullanılacaktır.

Bütüncül Kodlama "verinin satır satır analiz edilmesinden ['ayırıcı' olarak kodlayıcı] ziyade, veriye bir bütün olarak yaklaşıp ana temaları ve sorunları anlamaya ['birleştirici' olarak kodlayıcı] yönelik" (Dey, 1993, s. 104) bir girişimdir. Yöntem, birinci ya da ikinci döngü yöntemler yoluyla daha detaylı bir kodlama ya da kategorizasyon süreci öncesinde, bir veri birimine hazırlık niteliğinde bir yaklaşımdır. Bütüncül ile satır satır arasında yer alan bir "orta derece" yaklaşım da Bütüncül Kodlama ile mümkündür. Bütüncül Kod atanan bir veri için belirli bir maksimum uzunluk sınırlaması yoktur. Kodlanmış olan birim yarım sayfalık bir paragraf kadar küçük olabileceği gibi, çalışmanın tamamı kadar büyük de olabilir.

Uygulamalar

Bütüncül Kodlama kodlamanın nasıl yapılacağını öğrenmekte olan yeni araştırmacılar için ve çok çeşitli veri türlerini içeren çalışmalar (örn. görüşme kaydı dökümleri, alan notları, anı kayıtları, dokümanlar, günlükler, yazışmalar, eşyalar, video) için uygundur.

Bütüncül Kodlama araştırmacının veride neye bakacağına dair genel bir kanısının olduğu durumlarda ya da veriyi daha detaylı analizden önce hazırlık amacıyla geniş konulara "bölmek" için kullanılabilir. Aynı zamanda veri korpusu çok büyük olanlar için ve/veya analitik çalışma için sürenin kısıtlı olduğu durumlarda zaman tasarrufu sağlayan bir yöntemdir. Fakat unutmayın ki analiz için zamanın kısıtlı olması genellikle derinliksiz bir raporu da beraberinde getirir. Çoğu durumda, Bütüncül Kodlama daha detaylı kodlama için bir altyapı çalışmasıdır.

Bütüncül Kodlama başı, sonu ve ortası olan bir katılımcı hikâyesinin görüşme kaydının dökümü; bir iki sayfalık kısa dokümanlar; zaman, mekân, eylem ve/veya içerik (örn. 15 dakikalık bir oyun alanı teneffüsü, satış tezgâhında bir işlem, cemaatin dini törenin bir esnasındaki katılımı) gibi etkenlerle sınırlı sosyal yaşama dair bir alan notu gibi başlı başına duran diye adlandırılabilen veri birimleri –vinyetler ya da epizotlar– için daha uygundur.

Örnek

Aşağıdaki örnek ana sınıfından 8. sınıfa kadar öğretim veren bir kenar mahalle okulunda meslekte ikinci yılında bir öğretmenin, bir üniversitenin eğitim alanında kayıtlı öğrencilerine öğretim yöntemleri dersinde misafir konuşmacı olarak yaptığı konuşmadan bir pasajdır (Saldaña, 1997, s. 44). Öğretmen bunun hemen öncesinde zor öğrencilerinden bazıları hakkında dokunaklı vinyetler sunmuştu:

[1]Bunları sizi üzmek ya da korkutmak için anlatmıyorum, ama bunlar benim için gerçekti. Farklı öğrenci gruplarında daha önce öğretmenlik yaptığım için bu gruba hazır olduğumu düşünüyordum. Fakat bu, kenar mahalle okulu, öyle benzersiz bir durum ki. Hayır, bu söylediğimi geri almalıyım: *Artık* o kadar da benzersiz bir durum değil. Giderek daha fazla okul kenar mahalle okullarına dönüşüyor... Bu çocukları gerçekten tanımam gerekti, kültürlerini öğrenmem gerekti, dillerini öğrenmem gerekti, çete işaretlerini öğrenmem gerekti, hangi müziklerin kabul edildiğini öğrenmem gerekti, hangi tişörtleri hangi günlerde giyip hangi günlerde giyemediklerini öğrenmem gerekti. Daha önce hiç aklıma gelmeyen ancak öğrenilmesi gereken çok şey vardı.

[1] ÖĞRENİLMESİ GEREKEN ÇOK ŞEY

Tüm bu veri kesitini temsil edecek şekilde atanan tek Bütüncül Kod, bir In Vivo Kod olan "ÖĞRENİLMESİ GEREKEN ÇOK ŞEY." Bir diğer olası Bütüncül Kod, daha betimsel nitelikte olabilir: "UYARICI TAVSİYE." Eğer daha detaylı bir analiz için "orta derece" kodlar ya da kategoriler gerekirse, UYARICI TAVSİYE için yukarıdaki veriden türetilebilecek bir iki kod şöyle olabilirdi:

PROFESYONELLİK ÖNCESİ HAZIRLIK
MESLEKTE ÖĞRENME

Analiz

Bütüncül Kodların uygulandığı veri korpusunun ilk gözden geçirilmesinden sonra "herhangi bir işlem öncesinde bir kategori altındaki tüm veriler bir araya getirilerek bir bütün olarak incelenir" (Dey, 1993, s. 105). Böylece, yukarıdaki çalışmada "ÖĞRENİLMESİ GEREKEN ÇOK ŞEY", PROFESYONELLİK ÖNCESİ HAZIRLIK ve MESLEKTE ÖĞRENME kodları ile kodlanmış tüm veriler daha yakından detaylı bir inceleme için bir yerde toparlanmış olur. Araştırmacı meslekte öğrenme eğrisinde yer alan şeylerin eğer profesyonellik öncesi öğretmenlik eğitimi derslerinde ele alınırsa azaltılabileceğini gözlemleyebilir.

Görüşme kayıtlarının dökümlerini ya da alan notlarını analize hazır hale getirilir getirilmez parça parça kodlamak yerine, büyük resmi görmek için veri korpusunu bir bütün olarak tekrar tekrar okumaya zaman ve bilişsel enerji ayırmaya değer. Dey (1993) "analizin başlarında veriye tümüyle gömülmeye ayrılan süre daha sonraki aşamalarda dikkate değer oranda zaman tasarrufu sağlayabilir, çünkü bu durumda beklenmedik gözlemler ya da gidişatta ani değişiklikler nedeniyle oluşabilecek problemlerin oluşması daha az olasıdır" önerisinde bulunur (s. 110).

Bütüncül Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- birinci döngü kodlama yöntemleri
- eylem ve uygulayıcı araştırmaları (Altrichter, Posch, & Somekh, 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- kodlarla/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)

- kısa etnografi (Handwerker, 2001)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Bütüncül Kodlama ile ilgili sorgulama temelli bir yöntem için bkz. Yapısal Kodlama.

Geçici Kodlama (Provisional Coding)

Kaynaklar

Dey, 1993; Miles, vd., 2014.

Açıklama

Geçici Kodlama alan çalışmasından önce belirlenmiş kodlardan oluşan bir başlangıç listesi belirler. Bu kodlar öngörülen kategorilerden ya da toplanacak veride ortaya çıkabilecek cevap/eylem türlerinden türetilebilir. Geçici liste, araştırmaya hazırlık sürecindeki çalışma ile ilgili alanyazın taraması, çalışmanın kavramsal çerçevesi ve araştırma soruları, geçmiş araştırma bulguları, pilot alan çalışması, araştırmacının geçmiş bilgi ve deneyimleri (deneyimsel veri), araştırmacı tarafından formüle edilen hipotezler ve önseziler gibi kaynaklardan hareketle oluşturulabilir. Nitel veri toplandıkça, kodlandıkça ve analiz edildikçe, Geçici Kodlar revize edilebilir, değiştirilebilir, silinebilir ya da yeni kodları kapsayacak şekilde genişletilebilir.

Uygulamalar

Geçici Kodlar geçmiş araştırma ve incelemeler üzerine inşa edilen ya da onları destekleyen nitel çalışmalar için uygundur. Miles vd. (2014) çoğu nitel çalışma için yaklaşık 12 ile 60 kod arasında bir başlangıç listesi önermektedir. Creswell (2013) "yalın kodlama" sürecini başlatan beş ya da altı koddan oluşan daha kısa bir liste ile başlar. Liste daha sonra beş ya da altı ana tema altında birleşen 25-30'u geçmeyen kategoriye kadar genişler (ss. 184-185).

Layder (1998) "veri toplama ve hatta alanyazın taramasının başlamasından önce çalışma alanı ile ilgili akla gelen anahtar kelimeler, ifadeler ve kavramların" (s. 31) aranmasını teşvik eder. Bu liste sadece muhtemel bir Geçici Kodlar listesi olarak iş görmekle kalmayıp, söz konusu fenomenle ilgili olası ilişkileri incelemek için listedeki maddeler birbirleriyle ilişkilendirilebilir (bkz. Bölüm 2).

Örnek

Gençlerle sınıfta drama uygulaması alanında katılımcıların yaratıcı ifadeleri genellikle şu üç yoldan biri aracılığıyla fark edilir: Sözel olmayan (vücut hareketi, jestler, pando-

mim vs.), sözel (sözlü doğaçlamalar vasıtasıyla, okunan tiyatro, şiir vs.) ya da bu ikisinin birleşimi (jestlerle koro şeklinde konuşma, pandomimle birlikte sözlü doğaçlama vs.). Dramatik ifadenin bu üç yolu gençlerle drama uygulamalarında "verilidir" ve rahatlıkla Geçici Kodlar repertuvarına dâhil edilebilir:

VÜCUT
SES
VÜCUT-SES

Çocuklarla sanat çalışmaları ile ilgili geçmiş araştırmalar ağırlıklı olarak drama yoluyla dil sanatlarının gelişimine odaklanmıştır (Wagner, 1998). Bu durumda Geçici Kodlar, ilgili değişkenlere odaklı bir şekilde geliştirilebilir, örneğin:

KELİME DAĞARCIĞI GELİŞİMİ
SÖZEL DİLDE AKICILIK
HİKÂYEYİ ANLAMA
TARTIŞMA BECERİLERİ

Ancak, eğer araştırmacı alana girdikten sonra drama öğreticisinin dil sanatlarından ziyade çocuklarla sınıfta topluluk bilinci ve sosyal değişim yaratmak için doğaçlama dramaya odaklandığını gözlemlerse geçmiş araştırmalardan hareketle oluşturulmuş olan başlangıç listesi yeniden düzenlenebilir. SÖZEL DİLDE AKICILIK ve TARTIŞMA BECERİLERİ drama sınıfında gözlemleniyor olabilir, bu durumda bu kodlar korunabilir. Fakat eğer drama öğreticisinin odak noktası hikâyenin dramatizasyonu ve canlandırılmasından ziyade sosyal meseleler ise (örn. zorbalık, çatışma çözümü ve barışı koruma becerileri) KELİME DAĞARCIĞI GELİŞİMİ ve HİKÂYEYİ ANLAMA kodları silinebilir. Dolayısıyla alan çalışması ile daha ilişkili olarak ortaya çıkan yeni kodlar şunlar olabilir:

TOPLULUK OLUŞTURMA
ZORBALIK-FİZİKSEL
ZORBALIK-SÖZEL
ÇATIŞMA YARATMA
ÇATIŞMA ÇÖZME

Analiz

Çalışmaya dâhil olmayan başka bir meslektaş ya da hatta katılımcıların kendileri, kodlayıcıya Geçici Kodlar oluşturulurken ya da düzenlendiğinde kodların "gerçeğe uygunluğu" konusunda bir kontrol sağlayabilirler. Araştırmacı, Geçici Kodları nitel veriye ilk uygulaması esnasında listedeki her bir maddenin ilişkili olup olmadığını kısa zamanda öğrenebilir.

Araştırmacıların Geçici Kodlarda dikkatli olmaları gerekir. Klasik bir alan çalışması deyişi vardır: "Dikkat et: Eğer bir şey arayarak gidersen, onu bulursun." Bu şu anlama gelir, alandan ne bekleyeceğinize dair sahip olduğunuz ön fikirler, orada "gerçekte" ne

olduğuna dair yorumlayıcı gözlemleriniz olan araştırmanızı çarpıtabilir. Geçici Kodlara çok bağlı kalır ve onları düzenlemeye yanaşmazsanız nitel veriyi ona uymayan bir kodlar ve kategoriler setine uydurmaya çalışma riskini göze almış olursunuz: "Zamansız kodlama zamansız kapanış gibidir; araştırmacının yeni fikirlere, bir fenomene yönelik alternatif düşünme biçimlerine ve olup bitenlere dair –farklı ama kimi zaman oldukça doğru olan– açıklamalara açık olmasını engelleyebilir" (LeCompte & Schensul, 2013, s. 146). Belirsizliği tolere etmeye gönüllü olmak, esneklik ve kendine karşı dürüst kalma becerisi araştırmacılar ve Geçici Kodlama için gerekli kişisel özelliklerdir: "Daha fazla veri ile karşı karşıya geldikçe kategorilerimizi daha hassas bir şekilde belirleriz. ... Kurulu bir kategori bile taşa kazınmış değildir, veriyle etkileşim yoluyla sürekli olarak düzenleme ve yenilenmeye maruz kalır" (Dey, 1993, s. 124).

Küçük fakat hayati önemi olan zaman ve enerji yatırımı, Geçici Kodların gelişmesinde katkıda bulunur. Alanyazındaki geçmiş araştırmalardan hareket etmekten ziyade, gerçek çalışma alanında katılımcı gözlem ve görüşmeye dayalı bir hazırlık pilot çalışması, mevcut araştırmayla daha ilişkili bir Geçici Kodlar setinin oluşmasını sağlayabilir. Nitel sorgulamanın bağlama özgün oluşu özelleştirilmiş (bir diğer ifade ile "tasarım") kodlama sistemleri ve yöntemlerini gerektirir.

BDNVAY programları kod yönetim sistemlerinde Geçici Kodların girilmesine ve geliştirilmesine olanak tanırlar. Dokümanlar gözden geçirildikçe daha önceden belirlenmiş listeden bir kod, seçili veri parçasına doğrudan atanabilir. BDNVAY kod listesi aynı zamanda başka projeler ya da araştırmacılar arasında içe ve dışa aktarılabilir.

Geçici Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- karma yöntem araştırmaları (Creswell, 2014; Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- kısa etnografi (Handwerker, 2001)
- tarama araştırmaları (Fowler, 2014; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Bir Geçici Kodlar seti kullanan ikinci döngü analiz için bkz. Eklektik ve Açımlayıcı Kodlama.

Hipotez Kodlama (Hypothesis Coding)

Kaynaklar

Bernard, 2011; Weber, 1990

Açıklama

Hipotez Kodlama, nitel veriye araştırmacı tarafından geliştirilmiş bir kodlar listesinin özellikle araştırmacı tarafından önceden geliştirilmiş bir hipotezi test etmek için uygulanmasıdır. Kodlar veriler toplanmadan ya da analiz edilmeden önce veride ne bulunacağına dair bir teoriden/öngörüden hareketle geliştirilir. "Hipotez test etme araştırmasında, ... önceden üzerinde çalışılmış bir kodlama şeması ile alana gözleme gidersiniz. Buradaki düşünce, kod şemasındaki maddeleri doğrulayan davranış örneklerini kaydetmektir. Bu size belirli davranışların ortaya çıkma koşullarına dair önsezinizin doğru olup olmadığını görme olanağı sağlar" (Bernard, 2011, s. 311). Weber (1990) "en iyi içerik analizi çalışmaları metin üzerinde hem nitel hem de nicel işlemler uygular" (s. 10; krş. Schreier, 2012) düşüncesini savunur. İstatistiksel uygulamalar basit frekans sayımlarından çok değişkenli analize kadar çeşitlilik gösterebilir.

Uygulamalar

Hipotez Kodlama nitel veri setinde hipotez test etme, içerik analizi ve analitik tümevarım için, özellikle de veride kurallar, nedenler ve açıklamalar aranması durumunda uygundur.

Hipotez Kodlama aynı zamanda o ana kadar geliştirilen iddia ya da teorilerin doğrulanması ya da yanlışlanması için nitel araştırmanın veri toplama ya da analizi sürecinin ortalarında ya da daha sonrasında da uygulanabilir (bkz. Bölüm 5, ikinci döngü kodlama yöntemleri). Deneyimli araştırmacılar genellikle ne bulunacağı ya da büyük olasılıkla nelerin olup biteceğine dair bir fikirle çalışma alanına girer ya da nitel veriye bu fikirle yaklaşırlar. Ancak bu Hipotez Kodlamanın muhakkak gerekli olduğu anlamına gelmez. Bu yöntem inceleme parametrelerinin odaklı ve bazen de dar bir biçimde belirlenmiş olduğunu kabul eden hızlı ve verimli bir çalışma için stratejik bir seçimdir. Bir etnograf olan Martyn Hammersler (1992) "Varsayımlarımızın daha fazlasını sorgulamaya açık hale getirmek için test etmenin keskinliğinden feragat ettiğimiz daha informel ve kapsayıcı bir yaklaşımı benimseme" durumunda bile "hipotez geliştirmeye, onları deneyimlerimize karşı test etmeye ve gerektiğinde düzenlemeye dayanmadan edemeyiz" (s. 169) demektedir. DeCuir-Gunby vd. (2011) de bir kodlama ve kod defteri oluşturma stratejisi olarak ortaya çıkan ya da *veriden türetilen kodlara* ek olarak önceden belirlenmiş *teori temelli kodların* da geliştirilmesini savunur.

Örnek

Dördüncü sınıf Latin ve beyaz çocuk dinleyici üyelerinin, biri Latin diğeri beyaz iki karakteri temsil eden iki dilli bir oyuna nasıl tepki verdiklerini değerlendiren bir karma yöntem çalışması (Saldaña, 1992) yürütülmüştür. Çalışma başlamadan önce Latin çocukların oyundaki Latin emsalleri olan karakter ile daha fazla özdeşlik kuracaklarını ve onlara empati duyacaklarını, beyaz çocukların ise büyük olasılıkla her iki karaktere empati duyacaklarını ama beyaz emsalleri olan karakterle daha fazla özdeşlik kuracakları hipotezini kurmuştum.

Çocukların oyunu izlemesinden sonra benzer etnik ve cinsiyetteki çocuklardan oluşan küçük odak grup görüşmeleri yolu ile çocukların şu tür sorulara verdikleri cevaplar

toplandı: "'Juan Amerika'da yaşadığı için, John onun İngilizce konuşması gerektiğini düşünüyor. Fakat Juan eğer arkadaş olmak istiyorlarsa John'un İspanyolcayı öğrenmesi gerektiğini düşünüyor. Kim haklı? [ilk tepkileri aldıktan sonra] Neden böyle düşünüyorsun?'" (Saldaña, 1992, s. 8). Araştırma ekibi seçenekli ilk soruya beş tür cevap almayı beklemek üzere eğitilmişti. Bu cevaplar aynı zamanda görüşme kayıtlarının dökümlerine uygulanan Hipotez Kodlardır: JOHN, JUAN, HER İKİSİ DE, HİÇBİRİ, CEVAPSIZ (CEVAP YOK/"BİLMİYORUM").

Latin çocukların büyük olasılıkla "haklı" olarak, JUAN'ı seçecekleri, beyaz çocukların büyük olasılıkla HER İKİSİ DE ya da HİÇBİRİ'ni seçecekleri öngörülmüştü. Bu sonucu Latin çocukların oyundaki JUAN'ın etnik ve dil temelli ikilemlerinde algıladıkları benzerliklerin onları etkileyeceği ve İspanyolca konuşan karakter için kasıtlı bir biçimde "taraf olma" yönünde onları etkileyeceği hipotezime dayanarak öngörmüştüm. Frekans sayımları bu hipotezi olasılık anlamında kısmen destekledi, fakat etnik grupların seçimlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadı. Dolayısıyla veri analizi ilerledikçe ilk hipotez ortadan kaldırılmadı ama düzenlendi. (Örn. veri etnisite yerine cinsiyete göre analiz edildiğinde, erkeklerden çok daha fazla bir biçimde kızlar Juan'ın lehine seçim yaptılar.)

Takip eden "Neden böyle düşünüyorsun?" sorusu ile ilgili olarak, gerekçelendirme türlerinin her iki grup çocuk için *hem benzer hem de gruba özgü* olacak şekilde ortaya çıkacağı hipotezi kurulmuştu. Analizden önce dil konusunda Amerika'daki yaygın ideolojilere dayanarak şu kodlar (ve onların ifade ettiği anlamlar) geliştirilmişti:

HAK – Amerika'da hangi dili istersek onu konuşma hakkımız var
AYNI – Amerika'da aynı dili –yani İngilizceyi– konuşmamız gerekir
FAZLA – Birden fazla dili konuşmayı öğrenmemiz gerekir
CEVAPSIZ – Cevapsız ya da "bilmiyorum"

Böylece aşağıdaki görüşme kayıdı dökümü pasajları hipoteze dayalı cevap seçeneklerine göre kodlandı:

LATİN ERKEK: [1] John İspanyolca öğrenmeli ve Juan da İngilizcesini geliştirmeli. [1] FAZLA

BEYAZ KIZ: [2] Burası özgür bir ülke ve hangi dili istersen o dili konuşabilirsin. [2] HAK

LATİN KIZ: [3] Herkes birden fazla dil öğrenmeli. John'un, Juan'ın İngilizce konuşmasını isteyip kendisinin İspanyolca konuşmak istememesi adil değil. [3] FAZLA

Muhtemelen görüşme esnasında dile getirilmesi uygunsuz olacağı düşüncesine bağlı olarak AYNI kodu ile kodlanan bir veri olmadı. Ne var ki analiz ilerledikçe, daha önce öngörülmemiş bir kategori ve dolayısıyla kod ortaya çıktı – Amerika'da çok FARKLI dillerin varlığı.

LATİN ERKEK: [4] Amerika'da herkes faklı diller konuşuyor. [4] FARKLI

LATİN KIZ: [5] Bambaşka diller konuşan ve farklı yerlerden gelen bir sürü insan var. [5] FARKLI

FAZLA (Birden fazla dili konuşmayı öğrenmemiz gerekir) kodunun her iki etnik grubun cevaplarında da görüleceği fakat HAK (Amerika'da hangi dili istersek onu konuşma hakkımız var) kodunun daha ziyade Latin çocukların cevaplarında daha sıklıkla görüleceği hipotezi kurulmuştu. Sonuçlar hipotezi kısmen yanlışladı. Her iki grup da neredeyse benzer ölçüde Amerikalıların birden fazla dili konuşmayı öğrenmeleri gerektiğini savundular. Her ne kadar Latinler, Amerikalıların hangi dili isterlerse onu konuşabileceklerini beyazlardan daha fazla sıklıkla dile getirmiş olsalar da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmedi. Aslında beyazlardan çok Latinlerde anlamlı biçimde öne çıkan, önceden öngörülmemiş olan FARKLI (Amerika'da çok FARKLI dillerin varlığı) kodu oldu. Bu bulgu yeni bir gözleme yol açtı: Her ne kadar bu çalışmadaki hem Latin hem de beyaz çocuklar Amerikalıların hangi dili isterlerse onu konuşabilecekleri politikasını destekleseler de, Latin çocuklar Amerika'da zaten var olan "olağan" bir şey olarak, sadece bir "hak" olarak değil, İngilizce dışında bir dili konuşmaya daha fazla uyumlular.

Analiz

Hipotez Kodların analizi, nicel ve/veya nitel olsun, inceleme altındaki hipotezi test eder. Benim yukarıda açıklanan çalışmamda olduğu gibi, bazı hipotezlerinizin aykırı durumlar ya da istatistiksel analizle yanlışlandığını bulsanız da, bu durumun bizzat kendisi önemli bir öğrenme sağlar ve sizi verinizi daha yakından incelemeye ve böylece daha güvenilir bulgular geliştirmeye sevk eder. Eğitim araştırmacıları LeCompte ve Preissle (1993) bunu nitel sorgulama sürecinin gereği olarak dile getirir: "Etnograflar araştırma süreci boyunca çalışmadaki insanların sergiledikleri davranışlara ve sahip oldukları tutumlara ilişkin olarak birbiri ardına hipotezler geliştirirler ve sistematik olarak test ederler, birbiri ardına hem olağan hem teorik açıklamalar üretirler ve incelerler" (s. 248).

Hipotez Kodlama, sıklıkla içerik analizinde uygulanan ancak diğer nitel çalışmalara da aktarılabilirliği olan veri analizine karma yöntem bir yaklaşımdır. Yöntem oldukça pozitivist görünse de, Weber (1990) araştırmacılara, "içerik analizinin tek bir doğru yolu yoktur. Bunun yerine araştırmacıların kendi problemlerine uygun yöntemleri değerlendirmeleri gerekir" (s. 69), şeklinde öneride bulunur. BDNVAY programları, önerilen kodlar çalışma öncesinde kod yönetim sistemine girilebileceğinden ve arama işlevi araştırmacının veriler arasında olası karşılıklı ilişkileri incelemesine ve doğrulamasına yardımcı olmasından dolayı Hipotez Kodlama için oldukça uygundur. Excel de nitel verileri, kodları ve nicel verileri eşzamanlı olarak farklı satır ve sütunlarda toplayabilir ve kullanıcı tarafından belirlenen ihtiyaç duyulan istatistikleri hesaplayabilir.

Hipotez Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)

- tek değişkenli, iki değişkenli ve çok değişkenli analiz için veri matrisleri (Bernard, 2011)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- mantık modelleri (Knowlton & Phillips, 2013; Yin, 2014)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)
- karma yöntem araştırmaları (Creswell, 2014; Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- kısa etnografi (Handwerker, 2001)

Notlar

Hipotez Kodlama, Protokol Kodlamadan farklıdır, zira ilkinde kodlar seti araştırmacının kendisi tarafından geliştirilirken, ikincisinde kodlar seti başka araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.

PROSEDÜREL (PROCEDURAL) YÖNTEMLER

Prosedürel Kodlama yöntemleri normatiftir. Bu yöntemler, önceden oluşturulmuş kodlama sistemleri veya nitel veriyi analiz etmenin oldukça özel yollarını içerirler. Her ne kadar bağlama ve alana özel çalışmalar için bir miktar serbestlik sağlasalar da, bu bölümde profili sunulan yöntemler onları geliştirenler tarafından belirlenmiş ve doğrudan takip edilmesi gereken prosedürler içerirler.

Protokol Kodlama kendi çalışma alanınızda başka araştırmacıların geliştirdiği önceden oluşturulmuş kodlama sistemlerini takip etmenin genel yöntemlerinin, avantajlarının ve dezavantajlarının çerçevesini çizer.

KMT (Kültürel Materyaller Taslağı) Kodlama etnografik alan çalışması verilerinin sınıflandırılması için antropologlar tarafından geliştirilmiş geniş kapsamlı bir kültürel konular indeksi kullanır.

Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama kültürel terimlerin sistematik olarak taranması ve kategorizasyonu için antropolog James P. Spradley tarafından geliştirilmiş bazı işaretleme ve analitik yöntemler sunar. Bu yöntem aynı zamanda öncelikli olarak etnografik çalışmalar içindir.

Nedensellik Kodlama belirli bazı bulguların sadece nasıl değil aynı zamanda *neden* ortaya çıktığı ile ilgili katılımcı verilerinden nitelikleri ve nedensellikle ilgili inançları açığa çıkarmak içindir. Bu yöntem belirli patikalara yol açan öncül koşullar ile aracı değişkenlerin kombinasyonlarını arar.

Protokol Kodlama (Protocol Coding)

Kaynaklar

Boyatzis, 1998; Schensul, LeCompte, Nastasi, & Borgatti, 1999a; Shrader & Sagot, 2000 (örnek olarak)

Açıklama

Protokol Kodlama yöntem alanyazınında aynı zamanda "apriori kodlama" olarak da adlandırılmıştır. Bu el kitabında, bu kodlamaya temel teşkil eden kaynaklarda ifade edildiği gibi Protokol Kodlama terimi kullanılacaktır.

Katılımcıları insan olan araştırmalarda *protokol*, bir deneyin yürütülmesi, bir müdahalenin uygulanması ya da nitel sorgulamada alan çalışması ve veri analizinin tüm boyutlarında takip edilen detaylı ve belirli prosedürel yönergeleri ifade eder. Protokol Kodlama nitel verinin daha önceden oluşturulmuş, tavsiye edilmiş, standartlaştırılmış ya da uyulması gereken bir sisteme göre toplanması ve özellikle de kodlanmasıdır. Araştırmacıya sunulan ve genellikle oldukça kapsamlı olan kodlar ve kategoriler listesi araştırmacının veri toplamasından sonra veriye uygulanır. Bazı protokoller aynı zamanda kodlanmış veri için de belirli nitel (ve nicel) analitik teknikler önerisinde bulunur.

Uygulamalar

Protokol Kodlama önceden geliştirilmiş ve alanda test edilmiş kodlama sistemlerinin olduğu disiplinlerde araştırmacının amaçlarının protokolün çıktıları ile uyumlu olduğu nitel çalışmalar için uygundur. Boyatzis (1998), "Bir kodu geliştirirken daha önce yapılmış bir araştırmayı ve verileri temele almak, araştırmacının bir başka araştırmacının ön kabullerini, öngörülerini ve yanlılıklarını kabul etmesi anlamına gelir" (s. 37) uyarısında bulunur. Araştırmacıya verinin kodlanması ve kategorizasyonu için standartlaştırılmış yollar sunulduğundan dolayı, kodlayıcının tüm tanımların anlaşılır olduğundan ve toplanacak olası her tür cevabı içerir nitelikte kapsayıcı olduğundan emin olması gerekir. Bazı protokoller, transfer edilebilirliğe ve güvenilirliğe bağlı olarak aynı zamanda araştırmacının yeni çalışmasının geçerlik ve güvenirliğine (örn. güvenilirlik) de katkıda bulunabilirler.

Schensul vd. (1999a) önceden oluşturulmuş ya da düzenlenmiş kodlama şemalarının, ekip kodlayıcılar tarafından video kaydına alınmış verilerin ve odak grup görüşme dökümlerinin gözden geçirilmesinde kullanılmasını tavsiye eder. Altheide and Schneider (2013) nitel medya analizi için sabit bir Protokol Kodlamasını önermezler, bunun yerine elektronik materyaldeki ufak ayrıntıların ve anlamların açığa çıkartılabilmesi için süreç içerisinde ortaya çıkan yaklaşımları daha çok tercih ederler (s. 130).

Örnek

Shrader and Sagot (2000) şiddet mağduru kadınların durumlarında iyileşme sağlama nihaî hedefi ile –yani bir eylem araştırması modeli– kadına yönelik şiddeti incelemek için oldukça zengin detayları olan bir nitel araştırma protokolü kaleme almışlardır. Hizmet sağlayıcıları, topluluk üyeleri ve kişisel olarak aile içi şiddetten etkilenmiş kadınlar ile tavsiye edilen bir sorular listesi çerçevesinde görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında kadınlara sorulan sorulara örnek olarak: "İçinde yaşamakta olduğun (geçmişte yaşamış olduğun) şiddet ortamını anlatır mısın?" (Bunu takiben şiddetin ne zaman meydana geldiğini, katılımcının ne tür bir şiddet yaşadığını sor.) Kadınlarla yapılan odak grup görüşme sorularından ikisi: "Hangi aile fertleri diğer aile fertlerini istismar eder/onlara saldırır/onlara yanlış davranır?" ve "Bu şiddet neden meydana gelir?" (ss. 45-48).

Araştırmacılara görüşme kayıtlarının dökümlerine ve dokümanlara uygulanmak üzere kategori görevinde (rolünde) belirli bir kodlar serisi sunulur. Kodlamadan sonra çıktıları değerlendirmek ve stratejik müdahaleleri planlamak için veriler matrisler, sınıflandırmalar, açımlayıcı ağlar, karar modellemeleri gibi teknikler yolu ile analiz edilir. Shrader and Sagot kendi kategorizasyon sistemlerinin 10 farklı Latin Amerika ülkesinde test edildiğini ancak yine de başka araştırmacılar tarafından ilave kategorilerin entegre edilmesi için yeterli esneklikte olduğunu not etmişlerdir. Örneğin, aile içi şiddetten etkilenmiş kadınlar çalışmasında elde edilen cevaplara uygulanan bir ana kod ve onun alt kodları kümesi şunları içerebilir (Shrader and Sagot, 2000, s. 63'ten uyarlanmıştır):

Kategori	**Kod**	**Tanım**
Aile içi şiddetin nedenleri	NEDENLER.	Katılımcının aile içi şiddete neden olduğunu düşündüğü unsurlar
	Alt kod	***Aile içi şiddetin nedenleri:***
Alkol	.ALKOL	Alkoliklik ya da içki tüketimi
Uyuşturucu	.UYŞ	Uyuşturucu kullanımı
Para	.PARA	Para yoksunluğu ya da finansal sorunlar
Eğitim	.EĞT	Eğitim yoksunluğu
Şartlanma	.ŞARTL	Sosyal şartlanma ya da öğrenilmiş davranışlar
Kişilik	.KŞLK	İstismar edenin ya da istismar mağdurunun kişiliği
Maçoluk	.MAÇO	Erkeklere özgü özellikler ya da "maçoluk"
Kontrol	.KONT	İstismar edenin kontrolcü davranışları

Eşinin istismarcı davranışlarının ardında yatan nedenler hakkında konuşan bir kadın şöyle cevaplar verebilir: "O hasta, sapkın bir adamdı, öyle doğmuş." Böyle bir cevap NEDENLER.KŞLK. kodu ile etiketlenir. Bir başka kadın, "Babası annesini dövermiş, o da şimdi beni dövüyor." diyebilir. Bu cevap NEDENLER.ŞARTL. kodu ile etiketlenir.

Analiz

Protokol Kodlama ile yapılan analitik uygulamalar o protokolün kaynağında belirtilen belirli prosedürleri takip etmelidir.

Daha önceden belirlenmiş araştırma protokolleri genellikle belirli bir araştırmacı eğitimini, veri toplama, kodlama ve analitik yöntemleri önerir ya da talimatlar sunar. Protokol aynı zamanda minimum katılımcı sayısı, kodlayıcılar arası güvenirliğin değerlendirilmesi için istenen istatistiksel oran ve başka bazı yönergeler gibi belirli parametreler de içerebilir. Protokole bağlı olarak prosedürler ve ölçme araçları esneklikten yoksun görünebilir ve bu nedenle sadece belirli araştırmacılar için sınırlayıcı olabilir. Fakat diğer bazı protokoller, Shrader ve Sagot'te olduğu gibi, nitel sorgulamanın bağlama özel doğasını kabul eder ve kendi bünyesinde özel ortam ve durumlar için bir esneklik payı barındırır.

Başkalarının sistemlerini kullanmanın dezavantajlarından biri sistemi geliştirenlerin açık olmayan bir metni açıklamak için ya da kendi çalışmanızda ortaya çıkabilecek bir soruna cevap verebilmek için her an erişilebilir durumda olamamalarıdır. Standartlaştırma genellikle nitel paradigmaya zıt olarak görülür. Protokoller yeni araştırmacı için hazırlık çalışmalarının çoğunu sunar, fakat araştırmacının her bir yönergeyi yüzeysel olarak yani göründüğü gibi kabul etmekten sakınması gerekir. Bir protokolü eleştirel bir

biçimde değerlendirin ve gerektiğinde kendi çalışmanızın bağlamına uyacak şekilde onu uyarlayın.

Olumlu tarafından bakılacak olursa, eğer çalışmanız bir protokolü takip eder ve geçmiş araştırmalar üzerine inşa edilip onların bulgularını doğrular ya da yanlışlarsa ve konu ile ilgili veri ve bilgi birikimini genişletirse (bkz. Açımlayıcı Kodlama), belirli bir çalışma alanına büyük katkı sağlar. Eğer kendiniz başka nitel araştırmacılar için bir araştırma protokolü geliştirirseniz her bir kodun açıkça anlaşılır olduğundan emin olun: "Eğer kodunuz öğrenmek için çok zorsa, diğer araştırmacılar onu görmezden gelecektir" (Boyatzis, 1998, s. 10). Doktora tezleri ya da yayımlanmış uzun dergi makaleleri gibi bazı çalışmalar sözkonusu araştırmaların tekrarlanmasını teşvik etmeyebilirler ama eğer bu çalışmaların konusu, araştırma soruları ya da amaçları kendi incelemenize aktarılabilirlik potansiyeli taşıyorsa, bu çalışmalarda önerilen protokolleri kendi çalışmanıza uyarlamanın yollarını arayın.

BDNVAY kod listeleri başka projeler ya da araştırmacılar arasında içe ve dışa aktarılabilir olduğundan dolayı, Protokol Kodlama için elverişlidirler.

Notlar

Eğitim araştırmaları çocukların davranışlarının ve yarı yapılandırılmış katılımlı aktivitelerin doğal ortamlarda gözlemlenmesi, kaydedilmesi ve kodlanması için çeşitli enstrümanlar geliştirmişlerdir (Greig vd., 2013; O'Kane, 2000). Mukherji ve Albon (2015, ss. 139–140) çocukların uğraşları ve sosyal etkileşim için aşağıdaki gibi bir kodlama stenografisi önermektedirler:

TB – çocuk kendi kendine oynuyor (tek başına)
KG – çocuk bir küçük grup içerisinde (üç ya da beş çocuk)
BKH – büyük kas hareketleri
PÇ – problem çözme
SD – sıkıntı davranışı

Psikoloji gibi diğer sosyal bilim alanlarında da nicele dönüştürme ve analiz için nitel veriye uygulanan bir kodlama şemaları serisi bulunmaktadır (örn. moral değerlerin aktarımı ve sosyalizasyonun değerlendirilmesi için aile öykülerinin toplanması – bkz. Fiese & Spagnola, 2005). Nitel görüşme verilerini istatistiksel analiz için kodlama ve nicele dönüştürme amacıyla ilgi çekici bir protokol, bir katılımcının nedenselliğe dair inançlarını (bkz. Nedensellik Kodlama) değerlendiren Leeds Niteleyici Kodlama Sistemidir (Munton, Silvester, Stratton, & Hanks, 1999). İncelenebilecek diğer ilgi çekici protokoller Amerikan Zaman Kullanım Anketindeki (www.bls.gov/tus/) "Kodlama Sözlüğü" dosyasında yer alan detaylı kategoriler ve içerik analizi yöntembilimcisi olan Kimberly A. Neuendorf'un kod defterleri ve kodlama formları web sayfası koleksiyonudur: http://academic.csuohio.edu/neuendorf_ka/content/. "Güven"in beş bileşeninden oluşan Protokol Kodlamanın kategoriler ve temalar geliştirmek amacıyla incelikli bir kullanımı için bkz. Brooks (2014).

Protokol Kodlama, Hipotez Kodlamadan farklıdır, zira ilkinde kodlar seti başka araştırmacılar tarafından geliştirilirken, ikincisinde kodlar seti araştırmacının kendisi tarafından geliştirilmiştir.

KMT (Kültürel Materyaller Taslağı) Kodlama (Outline of Cultural Materials Coding)

Kaynaklar

Bernard, 2011; DeWalt & DeWalt, 2011; Murdock vd., 2004

Açıklama

KMT Yale Üniversitesindeki sosyal bilimciler tarafından antropologlar ve arkeologlar için bir konu indeksi oluşturmak amacıyla yirminci yüzyılın ortalarında geliştirilmiştir. "KMT geleneksel olarak etnografik açıklamalarda yer alan sosyal hayatın kategorilerinin kodlanmasını sağlar: tarihçe, demografik bilgiler, ziraat" ve "alan notlarının kültürel sistemlerle ilgili bölümleri için iyi bir başlangıç noktasıdır" (DeWalt & DeWalt, 2011, s. 184). Binlerce maddeden oluşan indeks, dünya çapındaki yüzlerce kültür hakkında etnografik alan notları ve kayıtlardan oluşan devasa bir koleksiyon olan İnsan İlişkileri Alan Dosyası (İİAD) veri tabanının organize edilmesini sağlar. KMT'nin her bir alan ve alt alanları belirli referans numaralarına sahiptir, örneğin:

290 GİYİM KUŞAM

291 NORMAL KIYAFET
292 ÖZEL KIYAFET

İndeksteki her bir madde ilişkili başka maddelere referansları da olan açıklamalar içerir; örneğin:

292 ÖZEL KIYAFETLER Özel durumların giyim kuşamıdır (örn. bayram kıyafetleri, yağmurluk, mayo); normalde giyilmeyen baş ve ayak giysileri; özel bir statü ve aktivite ile ilgili kostümler; kılık kıyafet giymeye özgü özel yöntemler vs.
Tören kıyafeti 796 ORGANİZE TÖREN
Drama Kostümleri 536 DRAMA
Dans kostümleri 535 DANS
Asker Üniformaları 714 ÜNİFORMA VE TEÇHİZAT
Dans ve dramatik kostümler 530 SANAT

Uygulamalar

KMT Kodlama kültürel ve kültürlerarası etnografik çalışmalar için ve eşyalar, halk sanatı ve insan ürünleri üzerine odaklı çalışmalar için uygundur.

KMT özellikle antropologlar için geliştirilmiş özel bir indeksleme sistemidir, ancak web sitesi diğer disiplinlerden araştırmacıların alan notları geliştirirken insan deneyimleri ile ilgili konu kapsamının genişliğini görmeleri için gözden geçirmelerine değerdir. DeWalt ve DeWalt (2011) "alan notlarının analizinde indeksleme büyük olasılıkla kodlamadan daha önemli olacaktır. Kodlama araştırmacının görüşme kayıtlarının dökümleri ve diğer dokümanlar üzerinde çalışırken daha yaygın olarak uygulanan bir aktivitedir."

(s. 195) demektedir. Bernard (2011) özellikle de eşyalar ve dokümanların kodlanmasında veri tabanı yönetim yazılımı kullanılmasını şiddetle tavsiye eder.

Örnek

Aşağıda Amerika Yerlilerinin çember dansı kıyafetleri ile ilgili betimsel alan notlarından bir kesit sunulmuştur. Başlangıçta belirtilmiş olan dört sayısal KMT kodları tüm veri kesitine uygulanmıştır. Kod tanımlarından bölümler ve içerdikleri terimler okurlara referans olması için parantez içerisinde sunulmuştur:

292 ÖZEL KIYAFETLER [özel durumlarla ilişkili kostümler ... aktiviteler]
301 TAKI [takılan takılar ... takılma biçimleri]
535 DANS [dans türü hakkında bilgi ... dans kostümleri ve donanımı]
5311 GÖRSEL SANATLAR [ifade biçimi öncelikli olarak görsel olan objeler (örn. boncuk işi) ... tasarım ve örüntü]

> Ho-chunk çember dansçısının üstündeki uzun kollu bluz limoni sarı renginde, bilekleri kapatıyor ve ipekten yapılmış görünüyor. Kapalı ama gevşek oturmuş olan yeleğinde boncukla incelikli üçgen şeklinde ve pürüzlü kenarlı desenler işlenmiş. Bu boncuk işleme bluzunun kollarına dirseklik olarak, başlığına ve eteğine de dikilmiş. Boncuklar mavi, koyu kırmızı, açık mor ve gümüş renkteler. Boynundaki sarı ipek fular bir düğümle bağlanmış ve karnına kadar uzanmış. Etek kalın ağır deriden yapılmış gibi görünüyor fakat o da limon sarısı renginde. Dansçı ayaklarını yere basıp hızla döndükçe serbestçe ve kendi başlarına sallanan yirmi santim uzunluğunda ve iki buçuk santim genişliğindeki saçaklar eteğin yanlarını kaplıyor. Eteğin önünde ve arkasındaki on beş santim genişliğindeki saçak yanık bir turuncuya boyanmış. Eteğin ön ve arkası diz kapağı uzunluğundayken, yanları üst baldıra kadar kesilmiş. Önde ve arkada bulunan oval şeklindeki boncuk işlemeli etek de diz kapağı uzunluğunda. Dansçının çemberleri de safran sarısı olup, çemberin her dörtte biri kıyafeti ile bütünlük oluşturan renklerde boncuklarla kaplanmış.

KMT Kodlar konular değiştikçe sayfa kenarlarına da uygulanabilir:

[1] Dansçı ayaklarını yere basıp hızla döndükçe serbestçe ve [2] kendi başlarına sallanan yirmi santim uzunluğunda ve iki buçuk santim genişliğindeki saçaklar eteğin yanlarını kaplıyor. [3] Eteğin önünde ve arkasındaki on beş santim genişliğindeki saçak yanık bir turuncuya boyanmış. Eteğin ön ve arkası diz kapağı uzunluğundayken, yanları üst baldıra kadar kesilmiş.

[1] 535
[2] 292
[3] 292

Analiz

Bernard (2011) bağlama özel çalışmaların KMT'de olmayan ve konuya oldukça özel kodlar gerektirebileceğini, bu yüzden uyarlamak, özelleştirmek ve alt alanları genişlet-

mek için sayıdan sonra ondalıkların ya da kelimelerin eklenebileceğini belirtir. Örneğin, ÖZEL KIYAFETLER için KMT kodu 292 ise, buna nicel uygulamalar ve analiz için aşağıdaki gibi "Drama Kostümleri" uzantısı ekleyebilirim:

292.1 PASTOREL KOSTÜMLER
292.11 ÇOBAN KOSTÜMLERİ
292.12 KRAL KOSTÜMLERİ
292.13 ŞEYTAN KOSTÜMLERİ

LeCompte ve Schensul (2013, s. 121) KMT'nin geleneksel kategori alanlarının güncel medya ve teknoloji (örn. cep telefonları, tabletler), gelişen sosyal ilişkiler (örn. hemcins evliliği) ve yeni iletişim biçimleri (örn. sosyal medya, video blogları) için yeni eklemelere ihtiyacı olduğunu ileri sürmektedir.

Bernard (2011) İİAD'den KMT kodları aracılığı ile kültürlerarası temsil teşkil eden örneklerden yararlanmanın öncesinde, hipotezler belirlenmesini, daha sonra hipotezleri doğrulamak ya da yanlışlamak için uygun istatistiksel analizlerin uygulanmasını önerir (ss. 300-3004, 449-453). DeWalt ve DeWalt (2011) alıntılar, vinyetler, zaman akış çizelgeleri ve karar modellemeleri gibi nicel olmayan gösterim stratejilerinin kullanımını tavsiye eder (ss. 196-2013).

KMT Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- kültürlerarası içerik analizi (Bernard, 2011)
- tek değişkenli, iki değişkenli ve çok değişkenli analiz için veri matrisleri (Bernard, 2011)
- betimsel istatistiksel analiz (Bernard, 2011)
- alan ve sınıflandırıcı analiz (Schensul, Schensul, & LeCompte, 1999b; Spradley, 1979, 1980)
- frekans hesaplama (LeCompte & Schensul, 2013)
- kodlarla/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- karma yöntem araştırmaları (Creswell, 2014; Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010)
- kısa etnografi (Handwerker, 2001)

Notlar

Etnografik çalışmalar için antropologlar tarafından geliştirilmiş başka yerleşmiş kodlama şemaları da bulunmaktadır, ancak KMT en büyük ve muhtemelen çeşitli akademik disiplinler arasında en iyi bilinenleridir. Ne var ki DeWalt ve DeWalt (2011) KMT'nin evrensel, kültürlerarası karşılaştırılabilirlik varsayımından kaynaklanan bir yanlılığı olduğuna dikkat çeker. Geleneksel, bütüncül kültürel tanımlamalar yerine kültürlerin benzersiz kentsel ya da sanal alanlarına, sosyopolitik temelli sorulara ve katılımlı sosyal değişim gündemine odaklanan güncel etnografiler "KMT'yi pek çok araştırmacı için daha az uygulanabilir" (s. 184) hale getirmişlerdir.

Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama (Domain and Taxonomic Coding)

Kaynaklar

McCurdy vd. 2005; Spradley, 1979, 1980

Açıklama

Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama insanların davranışlarını düzenleme ve deneyimlerini yorumlamada kullandıkları kültürel bilgileri incelemek için kullanılan etnografik bir yöntemdir (Spradley, 1980, s. 30-31). "Her kültür benzersiz şeyleri alarak ve onları sınıflandırarak yüzbinlerce kategori yaratır" (s. 88), fakat bu bilgi çoğunlukla örtüktür. Bu yüzden bu anlam kategorilerini açığa çıkartmak için etnograflar ağırlıklı olarak stratejik sorulardan oluşan geniş kapsamlı görüşmelere dayanır.

Alan ve sınıflandırıcı analizler tek bir süreçte birleştirilmiş ayrı işlemlerdir. "Diğer kategorileri kategorize eden kategorilere *alan* diyoruz ve bunları adlandıran kelimeler *genel terimler*dir. ... Sınıflandırmalar, bir mikro kültür üyelerince ortak niteliklerden hareketle bir alan adı altında bir arada toplanmış farklı şeylerin [hiyerarşik] listeleridir" (McCurdy vd., 2005, ss. 44–5). Örneğin, bu el kitabının alanı ve onun genel terimi *kodlama yöntemleri* olarak etiketlenebilir. Sınıflandırma genel terimin altında iki farklı kategori ile başlar: **Birinci Döngü Kodlama** ve **İkinci Döngü Kodlama**. Sınıflandırma her bir kategorinin altında daha özel kodlama setleri olduğundan alt kategorilerle devam eder (bkz. Şekil 3.1 ya da bu el kitabının İçindekiler sayfası – bunlar sınıflandırmalardır).

Bu kültürel kategorileri bulmak için farz edilmiştir ki, "Ortak kültürel bilgiyi de kapsayan bilgi insan beyninde bir kategoriler sistemi olarak kayıtlıdır. ... [Eğer] katılımcıların kendi mikro kültürlerindeki diğer üyelerle konuşurken şeyleri adlandırmada kullandıkları kelimeleri bulabilirsek, grubun kültürel kategorilerinin varlığına dair çıkarımlarda bulunabiliriz. Bu, katılımcılar tarafından oluşturulan kelimelere *halk terimleri* deriz" (McCurdy vd., 2005, ss. 35-36). Alan ve Sınıflandırıcı Kodlamada *halk terimlerini* saptamak için veri kaydının motamot dökümünün yapılması zorunludur. Fakat katılımcılar tarafından özel halk terimleri üretilmediği durumlarda araştırmacı, *analitik terimler* olarak adlandırılan, kendi terimlerini geliştirir.

Spradley'ye göre alanlar arasında aşağıda kod ve kodlama örnekleri ile verilen olası dokuz semantik ilişki türü (Spradley, 1979, s. 111) bulunmaktadır:

Form	Semantik İlişki
1. Mutlak kapsam	X, Y'nin bir türüdür (*Süreç Kodlama birinci döngü kodlama yönteminin* bir türüdür)
2. Mekânsal	X, Y'de bir yerdir; X, Y'nin bir parçasıdır (*geniş sayfa kenar boşluğu basılı kopya kodlamanın* bir parçasıdır)
3. Neden – sonuç	X, Y'nin bir sonucudur; X, Y'nin nedenidir (*analiz kodlamanın* bir sonucudur)

4. Mantıkî gerekçe	X, Y'yi yapmak için mantıkî gerekçedir (*görüşme kayıtlarını yazıya dökmek onları kodlamak* için mantıkî gerekçedir)
5. Eylem için yer	X, Y'yi yapma yeridir (*masa* bir kodlama yapma yeridir)
6. İşlev	X, Y için kullanılır (*bilgisayar* kodlama için kullanılır)
Araç-amaç	X, Y'yi yapmanın bir aracıdır (*veriyi dikkatlice okumak onu kodlamanın* bir aracıdır)
Sıralama	X, Y'de bir adımdır (evredir) (*birinci döngü kodlama veri kodlamanın* bir evresidir)
Nitelik	X, Y'nin bir niteliğidir (ayırt edici özellik) (*tırnak işaretleri In Vivo Kodlamanın* bir niteliğidir)

Mutlak kapsam formları veride genellikle isim, *amaç-araç* formları ise genellikle fiil şeklindedir.

Analiz için öncelikle bir semantik ilişki seçilir. Daha sonra veri semantik ilişkinin örneklerini bulmak için gözden geçirilir ve ilgili halk terimleri ya da analitik terimlerin bir kâğıda listesi çıkartılır. Bu listeden "tek bir semantik ilişki üzerine kurulu bir kategoriler seti" olan *halk sınıflandırması* geliştirilir. Sınıflandırma "bir alandaki *tüm* halk terimleri arasındaki mevcut ilişkileri gösterir" (Spradley, 1979, s. 137).

Spradley erken dönem yayınlarında alanların ve sınıflandırmaların oluşturulması için özel kodlar ya da kodlama prosedürleri önermemiştir. Halk terimlerinin aranması ve analitik terimlerin geliştirilmesi sadece verinin gözden geçirilmesi, terimlerin altının çizilmesi, katılımcıların doğrulama için ya da ek veri toplanması için daha çok gözlenmesi ya da ek görüşmeler yapılması ve elde edilen bilgilerin ayrı çalışma sayfalarında toparlanması yolu ile tamamlanır. Burada taslağı verilen yöntemler Spradley'nin prosedürlerini, veri organizasyonu ve yönetimi ve ihtiyaç halinde ileri analizi için, daha kod-temelli bir sisteme uyarlamaktadır.

Uygulamalar

Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama etnografik çalışmalar için ve verideki konuların bir listesi ya da ana kategoriler veya temalar indeksi oluşturmak için uygundur.

Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama analiz için yeterli veri olduğu durumlarda, katılımcıların anlam kategorilerinin organize edilmesi için eksiksiz ancak yoğun zamanlı bir yöntemdir. Kendine özgü halk terimleri repertuvarı olan mikro kültürleri çalışmak için özellikle etkilidir - örn. evsiz gençlerin kullandıkları terimler şunlar olabilir: "sokak faresi," "bozuklamak," "büyük para kaldırmak," "yeşil," "çömelmek," "işe yaramazlar" (Finley ve Finley, 1999). Ne var ki bu yaklaşım bazıları tarafından, antropolog Clifford Geertz'in de uyardığı gibi, sosyal yaşamın dağınıklığı üzerine aşırı bir organizasyon dayatıyor şeklinde algılanabilir:

> Sanırım hiçbir şey kültürel analizi, formel düzenin gerçekte öyle olduğuna kimsenin inanmadığı, kusursuz tasvirleri kadar itibarsızlaştırmamıştır. ... Burada teori geliştirmede temel görev soyut düzenlilikleri kodlamak değil, olabildiğince zengin betimleme yapmaktır, durumlararası genelleme yapmak değil, durum içerisinde genellemektir. (ss. 157, 165)

Örnek

Dördüncü ve beşinci sınıf çocuklarla bir ezilenler tiyatrosu (diğer adıyla sosyal değişim tiyatrosu) alan deneyi; çocukların gözlemlenmesi, okulda ve evde karşılaştıkları zulüm türleri ile ilgili olarak onlarla görüşme yapılması ve anket uygulaması ile başlamıştır (Saldaña, 2005b). Aşağıdaki veri kesitleri, araştırmacının "Çocukların başka çocukları incitmesi –zulüm– ile ilgili neler gördün, neler duydun?" sorusuna yönelik grup görüşmeleri ve açık uçlu anket sorularına yazılı cevaplardan alınmıştır. Motamot dökümü yapılmış olan metindeki halk terimleri (ki bunlar In Vivo Kodlar haline gelmiştir) koyu punto yapılarak kodlanmış ve erişim düzeni sağlamak için sayfa kenar boşluklarında tırnak içinde not edilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen analitik terimler/kodlar da yine sayfa kenar boşluklarında not edilmiştir. Görüşme ve anket sorularına verilen yanıtların bir ön okumasının yapılmasının ardından baskının fiziksel (FZ), sözel (SZ) ya da ikisinin birleşimi şeklinde (FZ/SZ) ortaya çıktığını fark ettim. Bu, her ne kadar geçici de olsa, bir sınıflandırmanın başlangıcını oluşturdu. Böylece kodlama aynı zamanda halk terimleri ve analitik terimlerin uygun bir şekilde sınıflandırılmasını sağladı. Kodlama sadece verideki semantik ilişkilerin bulunmasına odaklandı:

Semantik ilişki: Araç-amaç (X, Y'yi yapmanın bir aracıdır): Çocukların aşağıda tanımladıkları şeyler başkalarını "incitmenin" (zulüm) yollarıdır

Genel terim: Alan için çocukların kullandıkları halk terimi: "incitmek"; alan için araştırmacının analitik terimi: ZULMETME

Sınıflandırma (ana kategoriler): Başkalarını incitme (zulüm) yolları: FİZİKSEL, SÖZEL ve FİZİKSEL VE SÖZEL BİRLEŞİK

BEŞİNCİ SINIF KIZ ÇOCUKLAR [grup görüşmesi]:
KIZ ÇOCUK 1: Bir oğlan var, bir oğlanı başka iki oğlana doğru [1] **itmeye** çalışıyordu.
KIZ ÇOCUK 2: Bazı kızlar [2] **kavga** ederler ve bu durumda yüzünüz [3] **tırmalanabilir**, [4] **size isim takarlar**.
KIZ ÇOCUK 3: Arkadaşı ile [5] **güreşmeye** çalışan bir oğlan vardı, sonra aynı şeyi başka bir oğlana yaptılar ve onu incittiler.

[1] FZ: "İTMEK"
[2] FZ: "KAVGA"
[3] FZ: "TIRMALANMA"
[4] SZ: "SİZE İSİM TAKARLAR"
[5] FZ: "GÜREŞME"

DÖRDÜNCÜ SINIF ERKEK ÇOCUK [grup görüşmesi]: Bazen biz oyun oynarken falan bir oğlan var, o gelip "Sizinle oynayabilir miyim?" diyor ve insanlar [6] **"Hayır sen bizim tipimiz değilsin** o yüzden [7] şimdi kaybolsan iyi olur." diyorlar.

[6] FZ/SZ: DIŞLAMAK
[7] SZ: TEHDİT

BEŞİNCİ SINIF ERKEK ÇOCUK [yazılı anket cevabı]: Bir gün okuldayken futbol oynuyordum ve sonra içeri girdiğimde herkes [8] **saçlarımı dağıtmaya** başladı sonra saçlarım darmadağınık olduğunda da hepsi [9] **gülmeye** başladı ve saçların ne kadar

[8] FZ: "SAÇLARIMI DAĞITMA"
[9] SZ: "GÜLMEK"

darmadağın [10] **diyerek** hâlâ saçlarımı karıştırıyorlardı, yumruğumu sıktım ve onlara [11] **yumruklayacak** gibi yaptım.

[10] SZ: DALGA GEÇMEK
[11] FZ: "YUMRUKLAMAK"

BEŞİNCİ SINIF KIZ ÇOCUK [yazılı anket cevabı]: [12]Şişmanlığımla **alay edildi**. Şişko diye [13] **isim taktılar**, koca dobiş bebeğin mi olacak dediler. Daima üzgün oluyordum. Kilo vermeye çalışıyordum ama durmadan kilo alıyordum, kilo, kilo, kilo. Hiç kilo veremedim. Zulümden kurtulamadım.

[12] SZ: "ŞİŞMANLIĞIMLA ALAY EDİLDİ"
[13] SZ: İSİM TAKMA

BEŞİNCİ SINIF ERKEK ÇOCUK [yazılı anket cevabı]: Bazen erkek kardeşim [14] **bana isim takıyor**. Ve biz birlikte oynamıyoruz. Birbirimize sinirleniyoruz. Bazen biz oyun oynarken mızıkçılık yapıyor.

[14] SZ: "BANA İSİM TAKIYOR"

Analiz

Alanı temsil eden kodlar (tekrar eden terimler de dâhil ve bunlar bir alt kategoriden ziyade ana kategori de olabilir) kendilerine ait bir liste altında toplanır. Halk terimleri, eğer mikro kültüre özgü değillerse, analitik terimler olacak şekilde düzenlenebilir (örn. "itmek" "ittirmek" olabilir):

BAŞKALARINI İNCİTME (ZULÜM) YOLLARI

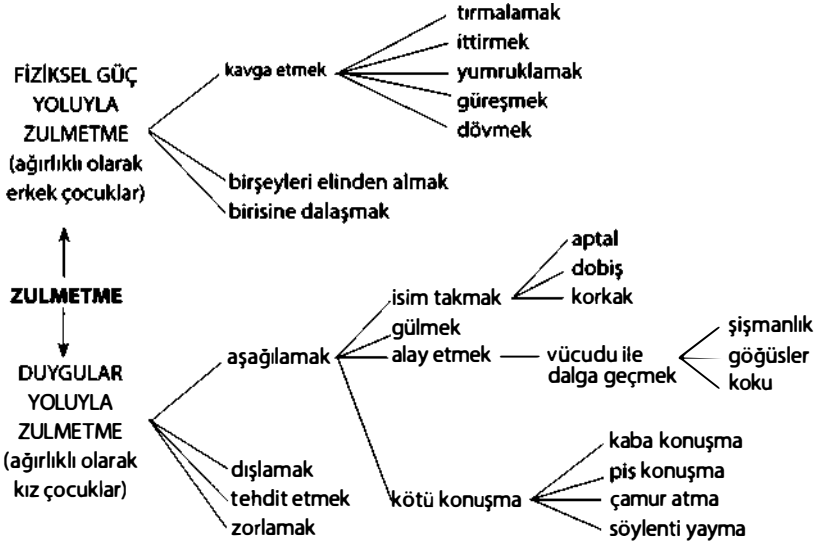
Fiziksel	Sözel	Fiziksel ve Sözel
İttirmek	İsim takmak	Dışlamak
Kavga etmek	Tehdit etmek	
Tırmalamak	Gülmek	
Güreşmek	Dalga geçmek	
Saçları dağıtmak	Şişmanlıkla alay etmek	
Yumruklamak	İsim takmak	
	İsim takmak	

İsim takmak sık tekrar eden bir kategori olduğundan araştırmacı alana dönüp katılımcılara (eğer açıklamak isterlerse) çocukların birbirlerine taktıkları isimleri sorabilir ve bir alt kategoriler havuzu oluşturabilir – örn, "aptal," "korkak," "dobiş" vs.

Çalışma ilerledikçe, diğer yöntemlerle de daha fazla veri toplanmış ve çocukların zulme dair görüşleri ve zulüm uygulamalarında belirgin bir cinsiyet farklılığı ortaya çıkmıştır. Çocukların ortaya çıkan ve cinsiyete dayalı gözlemlerle daha uyumlu olan kendi kategorilerine dayanarak, sınıflandırmada başlangıçtaki üç kategori ikiye düşmüştür: Fiziksel *güç* yoluyla zulmetme (sadece onlarla sınırlı olmasa da ağırlıklı olarak erkek çocuklar tarafından) ve başkalarının *duygularını* incitmek suretiyle zulmetmek (sadece onlarla sınırlı olmasa da ağırlıklı olarak kız çocuklar tarafından).

Taksonomik diyagramlar, çizgiler ve düğümler şeklinde basit bir taslak, kutu diyagramı veya ağaç diyagramı olarak geliştirilebilir. Sınıflandırıcı analiz; veri alt setleri ve ara-

larındaki ilişkileri bulmada yardımcı olur. Yukarıda kesiti verilen kategorilerin bazılarını çalışmadan ek veriler kullanarak terimler Şekil 3.7'de gösterildiği gibi sınıflandırıcı bir ağaç diyagramında (alıntı) yeniden düzenlenmiştir:

Şekil 3.7 Çocukların başkalarına zulmetme yollarına dair sınıflandırıcı bir ağaç diyagramından kesitler

Spradley'nin alan ve sınıflandırıcı analiz yöntemleri iki ileri evre için temel teşkil eder:

> *Bileşen analizi* bir alandaki semboller arasında farklılıkları işaret eden özelliklerin aranmasını kapsar. ... *Tema analizi* alanlar arası ilişkilerin ve bunların kültürle nasıl bir bağlantısı olduğunun aranmasını kapsar. ... Tüm bu analiz türleri kültürel anlamın keşfine götürür. (Spradley, 1979, 94)

Bileşen ve tema analizi zorunlu olarak ikinci döngü kodlamayı gerektirmez, bunun yerine kategoriler arası ilişkileri doğrulama ve açığa kavuşturmak için gerekli ek veri toplanması ile birlikte o ana kadar geliştirilmiş olan alanlar ve sınıflandırmalardaki analitik çalışmanın sentezlenmesine dayanır.

BDNVAY programlarının çoğu alanlar ve sınıflandırmaların çizimini olanaklı kılan grafik özellikler barındırmaktadır. Quirkos gibi bazı programlar görülme sıklıkları ve araştırmacının kurduğu bağlantılara dayanarak kodlarınızın organizasyonel düzenlemesini gösteren görsel bir model "hesaplayabilir" ve sunabilir. BDNVAY programları aynı zamanda talimatlarınıza göre kodlarınızı hiyerarşiler ya da ağaç diyagramlar şeklinde düzenleyebilir ve yönetebilir.

Alan ve Sınıflandırıcı Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- bilişsel haritalama (Miles vd., 2014; Northcutt & McCoy, 2004)
- bileşen ve kültürel tema analizi (McCurdy vd., 2005; Spradley, 1979, 1980)
- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- kültürlerarası içerik analizi (Bernard, 2011)
- alan ve sınıflandırıcı analiz (Schensul, Schensul, & LeCompte, 1999b; Spradley, 1979, 1980)
- semantik ağ analizi için grafik teori teknikleri (Namey vd., 2008)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012)
- kodlar/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- metaetnografi, metaözetleme ve metasentezleme (Finfgeld, 2003; Major & Savin-Baden, 2010; Noblit & Hare, 1988; Sandelowski & Barroso, 2007; Sandelowski, Docherty, & Emden, 1997)
- kısa etnografi (Handwerker, 2001)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama In Vivo Kodlamadan farklıdır, zira ilk yöntem sistematik bir biçimde belirli hiyerarşik halk terimlerini ve analitik terimleri ararken, ikincisi temellendirilmiş kuram ve diğer kodlama yöntemleri için açık uçlu kodlama yöntemidir. *Soy gelişimi bilimi* ya da türler arası ilişkiler üzerine sınıflandırmalarla karşılaştırılabilir nitelikteki hipotezler ile ilgili keyifli bir inceleme için bkz. http://wildlifesnpits.wordpress.com/2014/03/22/understanding-phylogeniesterminology/.

Nedensellik Kodlama (Causation Coding)

Kaynaklar

Franzosi, 2010; Maxwell, 2012; Miles vd., 2014; Morrison, 2009; Munton vd., 1999; Vogt vd., 2014

Açıklama

Bu kodlama yönteminde özel olarak kullanılan *niteleme* ile Nitelik Kodlamayı karıştırmayın. Nitelik Kodlamadaki nitelikler yaş, cinsiyet, etnisite vs. gibi betimsel değişkenlere dair bilgilerdir. Nedensellik Kodlamadaki *niteleme* ise sebepler ya da nedensel açıklamaları ifade eder.

Nedensel Kodlama, Leeds Niteleyici Kodlama Sisteminin argümanlarını (Munton, vd., 1999), Franzosi (2010) tarafından öyküleme için taslağı sunulan nicel uygulamaları, nedenselliğin temel prensip ve teorilerini (Maxwell, 2012; Morrison, 2009; Vogt vd., 2014) ve Miles vd.deki (2014) açıklayıcı analitik stratejileri uyarlayarak benimser. Amaç görüşme kayıtlarının dökümleri, katılımcı gözlem alan notları, açık uçlu anket cevapları gibi nitel verideki nedenselliğe dair inançlarını tespit etmek, açığa çıkartmak ve/veya çıkarımda bulunmaktır. Nedensellik Kodlama, "İnsanların olaylar ya da onların nedenlerine yönelik inançlarını" (Munton, vd., 1999, ss. 5-6) açığa çıkarmak için katılımcıların kullandıkları zihinsel modelleri etiketlemeye çalışır. "Niteleme bir insanın bir sebep ve bir sonuç arasındaki ilişki hakkındaki düşünme biçiminin bir ifadesidir" ve niteleme bir olay, eylem ya da nitelikten oluşabilir (Munton, vd., 1999, ss. 5-6).

Her ne kadar bir "Neden?" sorusunun muhtemel pek çok cevabı olsa da, niteleme temelde "Neden?" sorusuna yanıt verir. Munton vd. (1999) "Nedenselliğe dair inançlar, çoklu yanıtlar ve çoklu sonuçlar içerebilir ve genellikle de bu böyledir. ... Nitelemelerin sıralamasında, bir nitelemedeki bir sonuç bir sonrakinde neden olabilir" (s. 9) diye ekler. Morrison (2009) bu ilkeleri onaylar ve şu eklemede bulunur: Bir neden, bir mantıkî gerekçe ve bir güdüleyici arasındaki ince ayrımı dikkatle göz önünde bulundurmalıyız ve dikkatimizi insanların niyetleri, seçimleri, amaçları, değerleri, bakış açıları, beklentileri, ihtiyaçları, arzuları ve kendi belirli bağlamları ve koşulları altında fail oluşları üzerinde odaklamamız gerekir. "Eylemde bulunan ve neden teşkil eden değişkenler [sosyal sınıf, cinsiyet, etnisite vs. gibi] değil, kişilerdir" (s. 116).

Nedensellik kodlama konusunda üç ayrı kaynak, nedensellik analiz edilirken en az üç boyutun tespit edilmesi gerektiğinde hemfikirdirler. Munton vd. (1999) nitelemenin üç unsurunu; neden, sonuç ve neden ile sonuç arasındaki ilişki olarak belirler (s. 9). Miles vd. (2014) buna paralel bir model ileri sürer: Öncül ya da başlangıç koşulları, aracı değişkenler ve sonuç. Ve Franzosi (2010) "bir eylemin de bir nedeni ve sonucu vardır" (s. 26) varsayımından hareketle "üçleme" adını verdiği bir dizilimden söz eder. Böylece Nedensellik Kodlama KOD 1 > KOD 2 > KOD 3 dizilimindeki (burada ">" işareti "-e yol açar" anlamında kullanılır) üç parçalı bir süreci haritalamaya çalışır. Fakat çoklu nedenler ve çoklu sonuçlar denkleme dâhil olabileceği için, üç parçalı süreç KOD 1A > KOD 1B > KOD 2 > KOD 3A > KOD 3B > KOD 3C şeklinde alt setler içerebilir. Daha sonra gösterileceği gibi bu faktörlerin bazıları iki ya da üç boyutlu olarak bağlantılıdır; nedensellikte her zaman değişmez bir doğrusallık olduğu kanısına kapılmayın. Nicel araştırma modelleri bile değişkenler ve onlar arasındaki ilişkilerle ilgili olarak iç içe geçmiş karşılıklı ilişkileri kabul ederler (Vogt vd., 2014, s. 200).

Franzosi (2010) "öyküsel dizilimler nedensel dizilimleri belirtir" (s. 13) ve "bir hikâyenin grameri bir kodlama şemasından başka bir şey değildir ve gramerin her bir bileşeni içerik analizi dilinde bir kodlama kategorisinden başka bir şey değildir" (s. 35) iddiasında bulunur. Fakat doğrusal bir sıralama öyküsel veride her zaman açıkça görülebilir ya da mevcut değildir. Tabii ki önce katılımcı ifadelerinde belirli bir sonuca götüren unsurlar ya da koşulları arayabiliriz. Bazen katılımcılar tarafında "çünkü," "dolayısıyla," "bu nedenle," "olduğundan," "eğer... için olmasaydı," "bir sonucu olarak," "sebebi," "ve bu yüzden" vs. gibi ipucu veren kelimeler ve ifadeler kullanılır. Fakat analistin üç parçalı dizilimi hikâyelemek için aynı zamanda verideki öyküde gömülü olan süreçlere de bakması gerekir. Bir diğer ifadeyle, süreci deşifre etmeli ve yeniden bir araya getirmelisiniz, çünkü

katılımcılar size önce sonucu, onu takiben de ondan önce olmuş olanları ya da ona yol açanları anlatabilirler ve bazen de çoklu nedenler ve sonuçları yankılayan, ileri-geri bir üslupla açıklayabilirler. Bu süreçleri çıkarsamak, çocukluk döneminde rastgele dizilmiş resimlerden önce ne olduğunu, sonra olduğunu ve en son ne olduğunu çıkarsadığımız mantık egzersizlerine benzer. Katılımcılar her zaman "aracı değişkeni" ya da neden ile sonuç (ya da *fail* ile *hedef*) arasında olan bitenin detaylarını ve olan bitenin etkilerinin uzun ya da kısa süreli olup olmadığını açıkça ifade etmeyebilirler ve bu da analizi daha da karmaşık hale getirebilir (Hays & Singh, 2012, ss. 316, 329). Böyle bir durumda araştırmacının ek veri toplamak için katılımcıları takip etmesi ya da KOD 1'in KOD 2'ye nasıl yol açmış olabileceğe dair makul bir çıkarımda bulunması gerekecektir.

Munton vd. (1999) Leeds Niteleyici Kodlama Sistemi için incelenebilecek bir boyutlar seti geliştirmiştir. Nitel verinin Nedensellik Kodlama için bu şekilde kodlanması gerekmeyebilir ama bunlar analitik not yazma aşamasında yardımcı olabilirler. Nedenselliğin boyutları şunlardır:

- içsel/dışsal – nedenin kendinden ya da başkasından kaynaklı olması
- sabit/değişken – bir kişinin sonucu başarılı bir şekilde öngörebilmesi
- global/özel – etkinin pek çok ya da belirli bir duruma özgü olması
- kişisel/evrensel – durumun kişiye özel ya da pek çok insana genellenebilir olması
- kontrol edilebilir/kontrol edilemez – bir kişinin neden, sonuç ve ikisi arasındaki bağ üzerinde kontrol algısı

Uygulamalar

Katılımcıların bir şeyin neden o halde olduğuna dair mantıkî gerekçeleri hakkında inceleme yaparken araştırmacılar olarak biz onların "gerçek" ya da olası olarak gördüklerini ya da farz ettiklerini, onlar bunları yapılandırırken elde ederiz. Munton, vd.ne (1999) göre:

> Niteleme teorisi insanların yeni, önemli, sıra dışı ya da potansiyel olarak tehdit edici davranışlar ve olaylarla karşılaştıklarında oluşturdukları nedenselliğe dair gündelik açıklamalar ile ilgilenir. Niteleme teorisyenlerine göre insanlar bu tür olayların nedenlerini belirlemeye motivedirler. Çünkü böyle yaparak çevrelerini daha öngörülebilir ve kontrol edilebilir hale getirirler. (s. 31)

Niteleme aynı zamanda kişilere algı, anlam ve bazen rahatlık sağlayabilir. Çözümlenmemiş, akıldışı ve açıklanmamış şeylerle mücadele etmekte güçlük çekeriz. Olan biten şeyle ilgili bir neden, bir mantıkî gerekçe, bir amaç (mantıklı olsun olmasın) bulduğumuzda, kişisel yaşamımızda yeniden bir düzen hissi elde ederiz. "Beyinlerimiz *neden* hikâyelerine açlık duyar" (Lieberman, 2013, s. 288).

Nedensellik Kodlama, güdüleri (bir şey ya da birine yönelik ya da ondan kaynaklı), inanç sistemlerini, dünya görüşlerini, süreçleri, yakın geçmişi, karşılıklı ilişkileri ve insan eylemleriyle olgular üzerindeki etmenler ve etkilerin (pozitivist "neden-sonuç" ilişkisinin nitel eşdeğeri olarak gördüğüm) karmaşıklığını açığa çıkartmak için uygundur. Bu yöntem temellendirilmiş kuram araştırmacılarına nedenler, koşullar, bağlamlar ve sonuçlara

ilişkin özenli arayışlarında hizmet edebilir. Nedensellik Kodlama ayrıca, bir programın etkililiğini değerlendirmede ya da bir sürecin nedensel ağlar veya karar modelleme gibi görsel araçlarla diyagramını veya modelini oluşturmada hazırlık çalışması olarak da uygundur (Miles vd., 2014). Nedensellik Kodlama aynı zamanda katılımcıların "suçlama" ya da "sorumluluğu ya da suçu başkasına yükleme" ile ilgili bakış açılarının incelendiği araştırmalar için de uygundur (Vogt vd., 2014, s. 269). Nedensellik Kodlama elbetteki araştırma uğraşında neden sorularını incelemeye yöneliktir ama yöntem "doğru" cevapların ortaya çıkarılması için kusursuz bir algoritma olarak görülmemelidir. Yöntem daha ziyade belirli sonuçların *olası* nedenlerin ve belirli nedenlerden *muhtemel* sonuçların dikkate alınması ya da hipotez kurulması için bir keşif olarak değerlendirilmelidir.

Katılımcıların deneyimlerindeki ve bakış açılarındaki özgün durumlara daima sıkıca bağlı kalmalıyız ama nedensellik, her zaman yerel ya da yakında olup bitenlere bağlı değildir. Bazı jest ile ilgili alışkanlıklarımın ve hatta yetişkin bir insan olarak düşünme süreçlerimin kökenine baktığımda, çocukluk ve ergenlik dönemi gibi onlarca yıl öncesindeki ailesel ve eğitimsel kökenleri görüyorum. Ayrıca, günümüz küresel ve bağlantılı dünyası, uluslararası ve bölgesel etkenler ile ulusal hükümet politikalarının etkilerinin, uluslararası krizlerin ve teknolojinin yaygın etkilerinin hızla bireysel mikro düzeyde yansımada bulunabileceğini akla getirmektedir. Nedenler gerçek insanlardan (örn. sevilen bir lise öğretmeni), kavramsal olgulara (örn. ekonomi), önemli olaylara (örn. 11 Eylül), doğal afetlere (örn. kasırgalar), kişisel değerler sistemi ve fail oluşa (örn. bir insanın kariyerine yönelik öz motivasyonu) ve diğer çok sayıda faktörlerin farklı kombinasyonlarına kadar büyük bir çeşitlilik gösterebilir.

Nedenleri açığa çıkarmak için nicel (örn. regresyon ve pat analizi) ve nitel yöntemler bulunmaktadır, ama Morrison (2009) nitel yöntemlerin, eylem öyküleri ve yapısal açıklamalar yolu ile nedensellik sürecinin ve mekanizmalarının belirlenmesinde daha "ideal" olabileceklerini savunmaktadır (ss. 99, 105).

Örnek

Aşağıdaki örnekte, lisede konuşma/iletişim dersi ve ilgili ders dışı aktivitelere (örn. münazara kulüpleri, adli turnuvalar) katılmış olan farklı yaş grubundan yetişkinlerden açık uçlu anket verileri toplanmıştır. Katılımcılar deneyimlerine ilişkin anılarının ve bakış açılarının istendiği bir açık uçlu eposta anketine cevap vermişlerdir (McCammon & Saldaña, 2011; McCammon vd., 2012). Sorulardan ikisi şöyledir: "Geriye dönüp baktığınızda, lisedeyken konuşma dersinde karşılaştığınız/üstesinden geldiğiniz en büyük güçlüğün ne olduğunu düşünüyorsunuz?" ve "Bir lise öğrencisi olarak konuşma eğitimine katılmak, şu anki yetişkin halinizi hangi şekillerde etkiledi?"

Araştırmacı ilk kodlama ve analiz esnasında bazı katılımcıların yazılı yanıtlarında belirli nedenler ve sonuçları dile getirdiklerini fark etti. Katılımcı öykülerindeki hikâye örgüsünün her zaman doğrusal bir biçimde olmadığına ama sağ sütunda gösterilen kodlama sıralamasının nitelemeleri ve sonuçları nasıl kronolojik bir sıralamada yeniden düzenlediğine dikkatinizi çekmek isterim. Ayrıca, üç parçalı sıralama tüm katılımcılar tarafında da dile getirilmemiştir – çoğunluk sadece iki tanesinden söz etmiştir. Aşağıda olası kodlama değişikliklerini ve Nedensellik Kodlama için ne kadar büyük bir sayıda kodların ve üçlemelerin gerektiğini gösterebilmek için çoklu örnekler sunulmuştur.

Maxwell (2012) nedensellik için kodlamanın veriyi parçalamaması, fakat daha ziyade geniş çaplı veri kesitleri içinde gömülü olan süreçsel bağlantıları incelemesi gerektiğini vurgular (s. 44). Bu kodlama sisteminde ">" işareti "-e yol açar" anlamında kullanılır:

[1] Lisedeyken inanılmaz derecede utangaçtım, lise ikinci sınıfa gelene kadar hızlı düşünüp cevap vermeyi ve başkalarının önünde konuşmayı öğrenmiş olmam kabuğumdan çıkmamda yardımcı oldu – dolayısıyla bir kurumu başkan olarak yürütebilmek, okul dergisine editörlük yapmak ya da burs görüşmelerinde daha başarılı bir görüşmeci olmak gibi işler yapabilecektim. [2] Konuşma eğitimi olmasaydı, anti sosyal berbat bir halde olacaktım. Bu eğitim bana aynı zamanda üniversite eğitimime daha iyi bir başlangıç yapmam için özgüven sağladı.

[1] UTANGAÇ > "HIZLI DÜŞÜNÜP CEVAP VERMEK"+ BAŞKALARININ ÖNÜNDE KONUŞMAK > "KABUĞUMDAN ÇIKMAK"> LİDERLİK BECERİLERİ + GÖRÜŞME BECERİLERİ

[2] KONUŞMA EĞİTİMİ > ÖZGÜVEN > ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK

[1] Akranlarım tarafından kabul görme ihtiyacım. Konuşma turnuvaları her cumartesi günü bana bunu sağladı. Başka okullardan arkadaşlar edinmek; [2] yarışmak ve kazanmak da benim tümüyle okul-akran ilişkilerinden kaynaklı olarak sallantıda olan özsaygıyla ilgili meselelerimi halletmemde yardımcı oldu.

[1] KONUŞMA TURNUVALARI > AKRAN KABULÜ + ARKADAŞLAR

[2] YARIŞMA > KAZANMA > ÖZSAYGI

[1] Hiç şüphesiz başkalarının önünde konuşma korkusu yüzünden. Yetişkinliğim için gazetecilik alanında bir kariyer hedefliyordum. Yabancılara yaklaşma ve bir grup insanın önünde konuşmaya yönelik geçmişteki korkularımın konuşma etkinliklerine katılmamla üstesinden gelindi. Yukarıda bahsettiğim gibi, konuşma dersi ve ders kapsamında katıldığım etkinlikler muhtemelen benim gazeteciliği bir kariyer olarak seçmemde doğrudan etkili oldu. Eğer lisede konuşma dersi almasaydım gazetecilik alanındaki başarılarım mümkün olmayabilirdi.

[1] "KONUŞMA KORKUSU"> KONUŞMA ETKİNLİKLERİ + KONUŞMA DERSİ > GAZETECİLİK KARİYERİ + BAŞARI

[1] Eğer konuşma dersi olmasaydı şu an sahip olduğum özgüven ve duruş mümkün olmazdı. [2] Şu an sahip olduğum iş becerilerim ve yeteneklerim olmazdı. [3] Şu an sahip olduğum arkadaşlar seti ve tanıdıklar olmazdı (çoğu ile konuşma ve tiyatro aracılığı ile tanıştım). [4] Politik ideolojilerimi ve kişisel inançlarımı yaratan etkenlere maruz kalmazdım.

[1] KONUŞMA > ÖZGÜVEN + DURUŞ

[2] KONUŞMA > İŞ BECERİLERİ

[3] KONUŞMA + TİYATRO > ARKADAŞLIKLAR

[4] KONUŞMA > KİŞİSEL DEĞERLER SİSTEMİ

[5] Lisede konuşma ve tiyatro derslerine katılımımın şu an bir yetişkin olarak benim ben olmamda hayatımdaki hiçbir şeyin etkilemediği kadar etkilediğine inanıyorum. Üzerimde etkisi olan şeyler arasında en etkilisi bu derslere katılmamdı.

[5] KONUŞMA + TİYATRO > YETİŞKİNLİK ÜZERİNDE ANA ETKEN

Birkaç şey:
[1] Konuşma becerileri seti benim mücadele etmemde, personel yönetimimde, iş sunumlarım ve uzlaşmalarımda işimi çok kolaylaştırdı.

[1] KONUŞMA BECERİLERİ > İŞ BECERİLERİ

[2] Başarıya ulaşma ve çok çabalamanın karşılığını almış olma (tabi herkesin bizimki kadar iyi bir koçu yoktu) deneyimlerim sayesinde özgüven sağladı.

[2] BAŞARI + ÇABALAMANIN KARŞILIĞINI ALMA + İYİ BİR KOÇ > ÖZGÜVEN

[3] Biz bir araya getirilmiş hazır bir grup olduğumuz için ilişki kurma becerilerini geliştirdi.

[3] GRUP HİSSİ > KİŞİLERARASI İLİŞKİLER

[1]Kısmen konuşma yarışmalarındaki olumlu deneyimler nedeniyle konuşma ve dil bozuklukları alanına yöneldim. [2]Profesör olduğumda sınıf önünde ayağa kalkıp performans yapmakla ilgili [öğretmenimden] öğrendiklerimden çok yararlandım. Ülkenin dört bir yanında sunumlar yaptım ve çalıştığım üniversitede tüm kampüsteki akademisyenlerin ve idari personelin katıldığı toplantılarda sunum yapmamı gerektirecek görevlerim oldu. Eğer [öğretmenim] üzerimde bir mucize gerçekleştirmeseydi tüm bunları yapamazdım.

[1] KONUŞMA YARIŞMALARINDAKİ "OLUMLU DENEYİM" > KONUŞMA İLE İLGİLİ KARİYER
[2] KONUŞMA ÖĞRETMENİ > ÖĞRETMEN MODELİ > SUNUM BECERİLERİ

[1] Sürekli tekrar eden provalar ve metinlerin ezberlenmesi, özellikle de öğretmeniniz sizden mükemmelin dışında bir şey kabul etmediğinde oldukça zordu, fakat kalabalığın önünde performans sergilemek üstesinden gelinmesi gereken en korkunç şeydi, ama bana güçlü bir lider olmayı öğretti.

[1] MÜKEMMELLİK BEKLENTİSİ + PERFORMANS BECERİLERİ > LİDERLİK ÖZELLİKLERİ

[1] Yarışmaya katılan okullarda hepimiz yakın arkadaşlar edindik. [2] Ve kazanan bir takımda olmak keyiflidir ve çok kazandık. [3]Konuşma dersi okuldaki olumlu geri bildirimde ana kaynağım oldu (geri dönüp bakınca, bende belki de dikkat eksikliği bozukluğu (DEB) var/dı) ve [4] potansiyelimi tam anlamıyla gerçekleştiremedim. Bu kısmen öğretim elemanlarının

[1] KONUŞMA YARIŞMALARI > ARKADAŞLAR
[2] KAZANMAK > KEYİF
[3] KONUŞMA > "OLUMLU GERİ BİLDİRİM"
[4] "ÖĞRETİM ELEMANI BAŞARISIZLIĞI > ÖĞRENCİNİN POTANSİYELİNİ GERÇEKLEŞTİREMEMESİ

büyük bir kısmının ya tükenmişlik yaşamasından ya da öğretmenliğe dair kararsızlıklarından dolayıydı. [5]Kazanmak her zaman en hoşlandığım anılarımdandır – [6] herkesin bir şeyde mükemmel olmaya ihtiyacı var. Bu grup çoğumuzun kendini ait hissettiği ve bazılarımızın mükemmelliğe ulaştığı tek yerdi. [7] En iyi performansı sergilemeyenler bile grubumuz ve diğer okullardaki gruplar tarafında koşulsuzca kabul edildiler. Belki de "inek sürüsü" zihniyeti kısmen devreye girdi. [8] Kazanmakla gelen popülerliğin de kendi ödülleri var.

[5] KAZANMAK > HOŞ ANILAR

[6] AİDİYET > MÜKEMMEL OLMA

[7] AİDİYET > KABULLENİLME

[8] KAZANMAK > POPÜLERLİK

[1] Benim başkaları ile onları ikna edecek şekilde konuşmak ve onları kendi düşüncemle hemfikir kılmak gibi bir endişem yok. Ayrıca çok ufak dozda bir kaygı ile doğaçlama bir şekilde de konuşabiliyorum. Lisedeki deneyimlerimin bir sonucu olarak eğer formel bir ortamda bir şey sunuyorsam daha özgüvenli hissediyorum.

[1] KONUŞMA DENEYİMLERİ > İKNA EDİCİ KONUŞMA + DOĞAÇLAMA KONUŞMA + ÖZGÜVEN

[1] Benim iş etiğim o zamanlar şekillendi; akademik çalışma ile konuşmanın gerekleri arasındaki dengeyi kurmak büyük bir yoğunlaşma ve birçok işi aynı anda yürütebilmeyi gerektiriyor. [2] Doğaçlama konuşma alanında öğrendiğim beceriler tabii ki hızlı düşünme ve keyifli sunumların gerekli olduğu işimde benim için çok değerli oldu. Neredeyse herkesle konuşacak bir kapasitem var. [3] Üniversiteye girme konusunda akranlarımdan bir adım önde oldum. Bir sınıfın önünde güvenle konuşabiliyordum, kolay sorular için hızlıca düşüncelerimi toparlayıp onları mantıksal bir çerçevede sunabiliyordum.

[1] KONUŞMA > YOĞUNLAŞMA + BİRÇOK İŞİ AYNI ANDA YAPABİLME > İŞ ETİĞİ

[2] DOĞAÇLAMA KONUŞMA > HIZLI DÜŞÜNME + SUNUM BECERİLERİ + SOSYAL BECERİLER

[3] KONUŞMA > ÖZGÜVENLE KONUŞMA + HIZLI DÜŞÜNME

Analiz

Veri korpusu kodlandıktan sonra veri yekûnunu analiz etmenin bir taktiği katılımcıların ve araştırmacının çıkarımlarına göre neyin neye yol açtığını değerlendirmek ve buna uygun bir şekilde kodları benzerliklerine göre kategorize etmek için niteleme diziliminin kronolojik bir matris ya da akış şemasında yerleştirilmesidir. Öncül koşullar (örn. daha önce var olan ya da tetikleyici unsurlar), aracı değişkenler (örn. nedenler, bağlam, eylemler) ve sonuçlar (örn. çıktılar) için en az üç sütun önerilir.

Aşağıda yukarıdaki anket verilerinden çeşitli kodların manuel olarak yedi kategori altında karşılaştırılabilir değişkenler ve/veya çıktılara göre yeniden organize edilmesinin bir örneği sunulmuştur – bu yöntem ve süreç, eğitim araştırmacısı Howard Gardner

tarafından bir sunumunda "bir tür öznel faktör analizi" olarak adlandırılmıştır. Ayrıca anketteki ilk örneğin nasıl üç yerine dört parçalı bir kod sıralaması olduğuna dikkatinizi çekmek isterim. Böylece, her iki olası üç yönlü kod kombinasyonuna aşağıdaki dizilimde yer verilmiştir:

ÖNCÜL KOŞULLAR >	**ARACI DEĞİŞKENLER** >	**SONUÇLAR**
		Sonuç Kategorisi: Kariyer Becerileri
KONUŞMA EĞİTİMİ	ÖZGÜVEN	ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK
	KONUŞMA BECERİLERİ	İŞ BECERİLERİ
KONUŞMA		İŞ BECERİLERİ
KONUŞMA	YOĞUNLAŞMA + BİRÇOK İŞİ AYNI ANDA YAPABİLME	İŞ ETİĞİ
"KONUŞMA KORKUSU"	KONUŞMA ETKİNLİKLERİ + KONUŞMA DERSİ	GAZETECİLİK KARİYERİ + BAŞARI
	KONUŞMA YARIŞMALARINDAKİ "OLUMLU DENEYİM"	KONUŞMA İLE İLGİLİ KARİYER
		Sonuç Kategorisi: Sunum Becerileri
KONUŞMA ÖĞRETMENİ	ÖĞRETMEN MODELİ	SUNUM BECERİLERİ
	DOĞAÇLAMA KONUŞMA	HIZLI DÜŞÜNME + SUNUM BECERİLERİ
KONUŞMA		HIZLI DÜŞÜNME
	KONUŞMA DENEYİMLERİ	İKNA EDİCİ KONUŞMA + DOĞAÇLAMA KONUŞMA
		Sonuç Kategorisi: Liderlik Becerileri
"HIZLI DÜŞÜNÜP CEVAP VERMEK" + BAŞKALARININ ÖNÜNDE KONUŞMAK	"KABUĞUMDAN ÇIKMAK	LİDERLİK BECERİLERİ + GÖRÜŞME BECERİLERİ
	MÜKEMMELLİK BEKLENTİSİ + PERFORMANS BECERİLERİ	LİDERLİK ÖZELLİKLERİ

		Sonuç Kategorisi: Özgüven
KONUŞMA		ÖZGÜVEN + DURUŞ
KONUŞMA DENAYİMLERİ		ÖZGÜVEN
	BAŞARI + ÇABALAMANIN KARŞILIĞINI ALMA + İYİ BİR KOÇ	ÖZGÜVEN
KONUŞMA		ÖZGÜVENLE KONUŞMA
		Sonuç Kategorisi: Kazanmanın Getirileri
YARIŞMA	KAZANMA	ÖZSAYGI
	KAZANMA	KEYİF
	KAZANMA	HOŞ ANILAR
	KAZANMA	POPÜLERLİK
		Sonuç Kategorisi: Sosyal Aidiyet
KONUŞMA + TİYATRO	DOĞAÇLAMA KONUŞMA	SOSYAL BECERİLER
		ARKADAŞLIKLAR
	KONUŞMA TURNUVALARI	ARKADAŞLAR
	KONUŞMA YARIŞMALARI	ARKADAŞLAR
	AİDİYET	MÜKEMMEL OLMA
	AİDİYET	KABULLENİLME
	KONUŞMA YARIŞMALARI	AKRAN KABULÜ
	GRUP HİSSİ	KİŞİLERARASI İLİŞKİLER
		Sonuç Kategorisi: Kişisel Etkiler
UTANGAÇ	"HIZLI DÜŞÜNÜP CEVAP VERMEK" + BAŞKALARININ ÖNÜNDE KONUŞMAK	"KABUĞUMDAN ÇIKMAK"
KONUŞMA	"OLUMLU GERİ BİLDİRİM"	KİŞİSEL DEĞERLER SİSTEMİ
KONUŞMA		
KONUŞMA + TİYATRO		YETİŞKİNLİK ÜZERİNDE ANA ETKEN
ÖĞRETİM ELEMANI BAŞARISIZLIĞI	ÖĞRENCİNİN POTANSİYELİNİ GERÇEKLEŞTİREMEMESİ	

İlk kategorizasyondan sonra benzer sonuçlar tekrar kategorize edilebilir. Araştırmacı başlangıçtaki yedi kategoriden iki ana kategori geliştirdi:

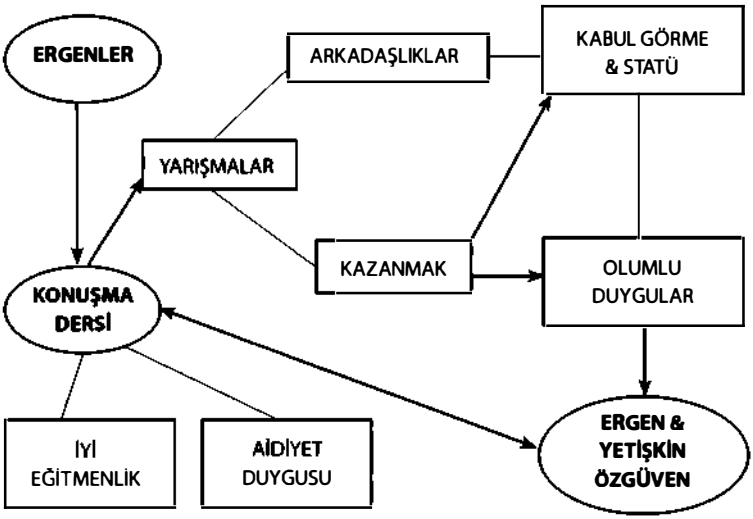
- **İş Hayatına Hazırlık (Kariyer Becerileri, Sunum Becerileri** ve **Liderlik Becerileri**nden oluşmaktadır)
- **Hayata Hazırlık (Özgüven, Kazanmanın Getirileri, Sosyal Aidiyet** ve **Kişisel Etkiler**den oluşmaktadır)

Bu noktada analitik notlar, araştırmacının sonuca yol açan nitelemelere yönelik değerlendirmelerini ele almalıdır. Kod dokuma (bkz. Bölüm 2) araştırmacının veride kalmasını temin eden taktiklerden biridir ve spekülasyona ağırlıklı olarak dayanmaz. Kronolojik süreçleri (ilk olarak, başlangıçta, daha sonra, gelecek vs.) işe katan bir dil, etmenler ve etkilerinin bir hikâye örgüsü içinde sunulduğu hissini yaratır. Durumu açıklarken katılımcı ifadeleri ve alan notlarından alıntılarla destekleyici kanıtlar sunulması da işe yarar:

> 16 Kasım 2010
> İŞ HAYATINA HAZIRLIK NİTELEMELERİ
> Bir ergen KONUŞMA DERSİne başlangıçta başkalarının önünde KONUŞMA KORKUSUndan hareketle başlayabilir, fakat sadece sesi değil aynı zamanda zihni de şekillendiren KONUŞMA DENEYİMLERİ konusunda uzman ve yüksek BEKLENTİLERİ olan bir ÖĞRETMENin yönlendirmesi altında öğrenci zihinsel olarak ODAKLANMA ve BİRDEN FAZLA İŞİ AYNI ANDA YAPABİLME becerisi kazanır. Ankete cevap verenler özellikle de OLUMLU sonuçlanan konuşma YARIŞMALARındaki DOĞAÇLAMA ve İKNA EDİCİ KONUŞMA görevlerinin HIZLI DÜŞÜNME ve SUNUM BECERİLERİni geliştirdiğini doğrulamaktadır. Bu ilk sonuçlar gelecekteki İŞ ve ÜNİVERSİTE kariyerlerinde ve bazıları için LİDERLİK rollerinde, güçlü bir ÇALIŞMA ETİĞİ oluşmasına katkıda bulunmaktadır: "Benim iş etiğim o zamanlar şekillendi; akademik çalışma ile konuşmanın gerekleri arasındaki dengeyi kurmak büyük bir yoğunlaşma ve biçok işi aynı anda yürütebilmeyi gerektiriyor. Doğaçlama konuşma alanında öğrendiğim beceriler tabii ki hızlı düşünme ve keyifli sunumların gerekli olduğu işimde benim için çok değerli oldu."

Öncel koşullar, aracı değişkenler ve sonuçların akışını göstermede etkili bir diğer yol grafik modellemedir. Morrison'a (2009) göre: "bir etki, çeşitli şekillerde birbirleriyle etkileşime giren şartlar, koşullar, niyetler ve fail oluş ağının sonucudur" (s. 12) ve doğrusal modeller nedenselliği göstermenin yollarından sadece bir tanesidir. Şekil 3.8 yukarıdaki örnekte yer alan Hayata Hazırlık kod ve kategorilerini göstermektedir.

Çalışmaya dâhil olan 234 anket katılımcısının büyük çoğunluğundan, ana sonuç olarak ÖZGÜVEN ortaya çıkmıştır, ama konuşma yarışmalarına katılmamış olan katılımcılar da vardır. Bu yüzden model adli turnuvalara katılan ve katılmayanlar için gidişatı göstermektedir. Modelde çizgi ve okların seçimi araştırmacının veride ortaya çıkan karşılıklı etkileşimlere (çizgi ile temsil edilmiştir) ve tesir ve etkilere (tek ya da çift yönlü oklarla temsil edilmiştir) dair değerlendirmelerine dayanarak dikkatle ele alınmıştır. BDNVAY programı ile ve Eşzamanlı Kodlama ile kodlanmış veri seti koşullar, değişkenler ve sonuçlar arasında ne tür karşılıklı etkileşimlerin bulunabileceğini daha teferruatlı bir şekilde inceleyebilir.

Şekil 3.8 Hayata hazırlık olarak konuşma dersleri nedensellik modeli

Fakat modeller kendilerini açıklayamazlar. Nedensellik Kodlama "neden" sorusu ile ilgili olduğu için sizin "çünkü" cevabı ile ilgilenmeniz gerekmektedir. Çalışmanın tam raporunda açıklayıcı bir öyküleme, öğrencilerin sadece nasıl değil, aynı zamanda neden konuşma derslerinden, sunumlardan ve yarışma etkinliklerinden özgüven kazandıklarını tartışmalıdır:

> Lise konuşma dersine katılanların büyük bir çoğunluğu için başlıca kazanım hayat boyu özgüvendir – dışa dönük, fikirler ve insanlara açık bir bağımsız dışavurumculuk. Konuşma programlamanın doğası öğrencilerin fiziksel, vokal ve mental olarak rahatlık alanından çıkmalarını ve kendilerini dengeli ve serinkanlı bir performans ve sunum deneyimine açmalarını gerektirmektedir. Özgüven; kamusal konuşma/iletişim, liderlik ve bilişsel/düşünme becerilerinde ustalık etkileriyle yankılanır. Özgüven ile birlikte ya da onun bir zorunlu öncülü olarak, kişinin potansiyelinin ve yeteneklerinin önemli başarılara ulaşması ve sahnede ya da adli etkinliklerde "parıldaması" ve akranlar ve yetişkinlerce onaylanması için desteklenmesine (yüksek beklentileri olan bir konuşma öğretmeni tarafından "itilmesine") yönelik fırsatlar ortaya çıkar. Bu süreçler aracılığı ile öğrenci kendi sesini farkeder, öz saygısını geliştirir ve gelişmekte olan kimliğini tutkulu bir şekilde ifade eder (McCammon & Saldaña, 2011, s. 100).

Bir şeyin "neden" meydana geldiğini açıklamak nitel araştırmada (hatta bazı nicel araştırmalarda da) zorlu bir iştir. Kaqhneman (2011) insan zihninin nedensel akıl yürütmeye yönelik yanlılığı ve hatta nedensellik aramaya eğilimli bir şekilde donatılmış olduğu konusunda bizleri uyarır. Sistem 1 ile Sistem 2 arasında beynimizin dürtüsel bir şekilde kurduğu nedensel bağlantı, makul ve temeli olan açıklamalar geliştirmeye çalışırken birbirine aykırı düşebilir (ss. 76, 182). Örneğin, dini aşırılık yanlısı bazı insanlar kuraklık, sel, deprem gibi doğal afetlerin, ilahi olarak, modern sosyal ve ahlâkî düzende algıla-

nan çöküntüler (örn. kürtaj hakkı, homoseksüel evlilikler vs.) nedeniyle ortaya çıktığına inanırlar. Gubrium and Holstein (1997) "Sosyal dünyanın *ne*leri, daima *nasıl*larını kavrayışımızı şekillendirir. ... Birlikte ele alındıklarında bu karşılıklı *ne* ve *nasıl* ile ilgili düşünceler, çeşitli *neden* sorularımızı cevaplamada temel teşkil eder" (s. 196) demektedir. Kodlama ve analizin bu döngüsü esnasında, bir şeyin neden meydana geldiğine dair elde ettiğiniz açıklamalar size sadece geçici gibi görünüyor ise, katılımcıların "ne"lerini ve "nasıl"larını incelemek için yeniden verinize dönün.

Topladığımız veride kronolojik bir düzen mevcut olabilir (katılımcı kendi hikâyesini akışkan bir dizilimde anlatmış olsa bile), fakat her zaman neyin tam olarak *ne zaman* meydana geldiğini ayrıt edemeyebiliriz. Katılımcıların kendileri de genellikle günleri, dönüm noktalarını ya da dönemleri tam olarak anımsamayabilirler, bunun yerine değişim ve sonuçlara zaman içinde gelişen evrimsel bir süreç olarak göndermede bulunabilirler. Katılımcının tam zamanını ya da zaman dilimini işaret edebilecekleri türden ani, aydınlatıcı, açığa vurucu olaylar bu duruma istisnadır (örn. "O günü hiç unutmam, o andan itibaren kendimi bir daha asla öyle durumlara sokmamaya yemin etmiştim", "40 yaşıma henüz girmiştim, sanki birden bire orta yaş krizine girmiş gibi hissettim."). Franzosi'nin (2010) öyküsel yöntemleri, nedensellik analizi için zaman dilimi özelliklerini ön plana çıkartır, çünkü "Öyküsel zamanın üç farklı soruyla ilgili üç boyutu vardır: Düzen, uzunluk ve sıklık: Ne zaman? Ne kadar süre boyunca? Ve ne sıklıkta?" (s. 26). Fakat araştırmacı katılımcılardan özellikle daha kesin yanıtlar almada ısrarcı olmadığı sürece ya da katılımcıların eylemlerine tarihsel notların düşüldüğü boylamsal alan çalışmaları dışında, nitel veride bu tür bilgiler oldukça seyrektir. Eğer zaman araştırma sorularınızın içeriği açısından kritik önem arz ediyor ise; veri toplarken verinizin "ne zaman," "ne kadar süre boyunca" ve "ne sıklıkla" sorularına yönelik bilgileri içerdiğinden emin olun.

Son olarak Vogt vd. (2014), araştırmacının nedensellik öyküleri ya da diyagramlarını oluşturmada daha incelikli ayrımlara ve detaylara ihtiyaç duyması halinde, nicel akıl yürütmeden nitel veri analizi ile ilişkili ve nitel veri analizine uyarlanabilir olan bazı uygulamalar önerir. Bu ince ayrımlar, "olasılıklı," "zorunlu," "yeterli" nedensel koşulların ve durum çalışmaları için "sürecin izini sürme" yöntemlerinin belirlenmesini kapsar (ss. 405, 411). Nedensellik Kodlama kaynaklarından bazıları aynı zamanda nitelemelerin boyutlandırılabileceği ya da bazı nedensel faktörlerin ve sonuçların etmenleri ve etkileri diğerlerinden daha fazla olabileceğinden dolayı ona eşlik eden Büyüklük Kodlama gibi ölçümlerle değerlendirilebileceği önerisinde bulunurlar. Tavory ve Timmermans (2014) nedensellik analizinin, teori oluşturmanın zorunlu bileşeni olan çeşitliliğin araştırılmasında kritik önemi olduğunu vurgular (s. 87).

Nedensellik Kodları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- eylem ve uygulayıcı araştırmaları (Altrichter, Posch, & Somekh, 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- bilişsel haritalama (Miles vd., 2014; Northcutt & McCoy, 2004)
- karar modelleme (Bernard, 2011)
- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- Temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012)
- karşılıklı ilişkiler (Saldaña, 2003)

- mantık modelleri (Knowlton & Phillips, 2013; Yin, 2014)
- kodlar/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- nitel değerlendirme araştırmaları (Patton, 2008, 2015)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Eatough and Smith (2006) "neden ile sonucu eşleştirmeye dayanan niteleme yaklaşımlarına" karşı çıkarlar [çünkü bu yaklaşımlar] "bir insanın anlamlandırma sürecinin karmaşıklığını açıklayamazlar" (s. 129). Ve bu el kitabının diğer kısımlarında belirtildiği gibi, nitel araştırma analizi insanın fail oluşu ve etkileşimlerinde iş başında olan çok yönlü etmenleri ve etkileri incelemelidir.

O'Dwyer ve Bernauer (2014) klasik gelenekteki gerçek deneysel araştırmanın nicel ampiristin neden ve sonucu savunmasının muhtemelen tek yolu olduğunu dile getirir (s. 59). Nitel Nedensellik Kodlama, çoğunlukla insan kurmacası ve dolayısıyla bir yanılsama olan yüzeysel ve pozitivist temelli kolay bir neden-sonuç varsayımı riskini beraberinde taşır (Packer, 2011, s. 142). Bu ikileme karşı bazı çözümler, incelikli bir analiz yolu ile inandırıcılık ve güvenirliği arttırmak için büyük miktarda veri toplanması ve/veya iş başında olan nitelemelerin gözle görülmeyen dinamiklerini katılımcılarla birlikte keşfetmek için stratejik derinlemesine görüşmelerdir. Kaygan doğasına rağmen, katılımcılara bir şeyin *neden* o halde olduğuna yönelik inançlarını sormaktan korkmayın. Bazıları "bilmiyorum" diye cevap verebilir; bazıları tahmin yürütmeye çalışabilir; bazıları sadece filozofvari konuşabilir ve diğer bazıları içgörü sağlayacak cevaplar sunabilir.

Nedensellik Kodlama için ya da onunla birlikte kullanılabilecek ilişkili yöntemler için bkz. Büyüklük, Eşzamanlı, Süreç, Değer, Değerlendirme, Dramatürjik, Hipotez ve Odaklı Kodlama. Analitik notlarda ve yazma sürecinde zaman ve süreç ilişkili kelime dağarcığı kullanımı için bkz. Bölüm 6, Analitik Hikâye Örgüsü. Çalışma alanınız ya da disiplininiz her ne olursa olsun, Morrison'ın (2009) *Causation in Educational Research* başlıklı muhteşem çalışmasını konunun karmaşıklığı ve ince ayrımların geniş kapsamlı bir tartışması için; Handwerker'ın (2015) bireylerin ve grupların eylemleri üzerindeki kültürel etmenler ("seçim çerçeveleri") konulu eserini ve Maxwell'in (2012) nitel materyallerde nedensellik arayışı ve doğası ile ilgili etkileyici düşüncelerini okuyunuz.

VERİYİ TEMALANDIRMA (THEMEING THE DATA)

Bölüm 1'de bir temanın, kodlanmış şeyin kendisi değil, kodlamanın, kategorizasyonun ve analitik düşünmenin bir *sonucu* olduğunu belirtmiştim. Fakat birkaç yöntembilimci veri kesitlerinin, bu el kitabında tanımlandığı şekilde kısa bir kodla kodlanmasından ziyade,

geniş tematik bir cümle ile etiketlenmesi ve böyle analiz edilmesi önerisinde bulunurlar. Bu yüzden Veriyi Temalandırma, bahsi geçen bu sürecin kısa bir profilini sunacaktır. Bunu takiben, *metaözetleme* ve *metasentezleme* açıklamalarına yer verilecektir.

Kaynaklar

Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Butler-Kisber, 2010; DeSantis & Ugarriza, 2000; Giorgi & Giorgi, 2003; Brinkmann & Kvale, 2015; Rubin & Rubin, 2012; Ryan & Bernard, 2003; Smith & Osborn, 2008; van Manen, 1990

Açıklama

Nitel araştırmada temanın kullanımı üzerine yaptıkları geniş kapsamlı alanyazın taramasının ardından DeSantis ve Ugarriza (2000) bu terimin genellikle "kategori," "alan," "ifade," "analiz birimi" vd. gibi kelimelerle değiştirilebilir bir biçimde kullanıldığını görmüşlerdir (s. 358). Sonuçta, bir tema (bir kod ve kategoriye benzer şekilde) "tekrarlanan [örüntülenen] bir deneyim ve onun farklı görünümlerine anlam ve kimlik kazandırır. Bu şekilde, bir tema deneyimin doğasını ya da temelini yakalar ve onu anlamlı bir bütün halinde bir araya getirir" (s. 362) iddiasında bulunurlar. Bölüm 1'de örnek olarak gösterildiği gibi, GÜVENLİK bir koddur, fakat İNKÂR YANLIŞ BİR GÜVENLİK ALGISIDIR bir temadır.

Genel olarak, bir tema bir veri biriminin ne *hakkında* olduğunu ve/veya ne *anlama geldiğini* tespit eden *genişletilmiş bir ifade ya da cümledir*. Rubin ve Rubin'e (2012) göre temalar katılımcılar tarafından görüşmelerde sunulan nelerin olup bittiğini özetleyen, olan biteni açıklayan ya da bir şeyin neden o şekilde meydana geldiğini belirten fikirler görevinde (rolünde) cümlelerdir (s. 118). Temalar aynı zamanda bir kültürdeki davranışların, simgesel ifadelerin ve katılımcı hikâyelerindeki ana fikirlerin açıklamalarından da oluşabilirler. Bu temalar veri toplama ve başlangıç aşamasındaki analiz esnasında önce ayırt edilir, sonrasında devam eden görüşmelerde daha detaylı bir şekilde incelenir. Analitik amaçlar raporda temaların sayısını azaltmak ve veri korpusundan kapsayıcı bir tema ya da çeşitli temaları anlamlı bir öykülemede birlikte dokuyan bütünleyici bir tema geliştirmektir.

Boyatzis (1998) bir tema "açık bir seviyede (bilgide doğrudan gözlemlenebilir) ya da örtük bir seviyede (olgunun altında yatar) tespit edilebilir" (s. vii) açıklamasında bulunur. Açık seviyede bir tema bir veri setini "tekrar eden fikirler grubunu organize eden bir konu" altında kategorize etmenin bir yolu olarak işlev görür (Auerbach & Silverstein, 2003, s. 38). Bu temel çalışması benzer temalar bir araya getirildiğinde üst düzey teorik yapıların (açıklaması ileride yapılacaktır) gelişmesine yol açar. Örtük seviyede temalar fenomenolojiye "yaşam dünyasına –onu kavramsallaştırma, kategorize etme ya da üzerinde düşündüğümüz halinden ziyade yansıtma öncesi doğrudan deneyimlenen haliyle dünya– yönelik araştırmaya" hizmet eder. "Fenomenoloji gündelik deneyimlerimizin anlamının doğasına ilişkin daha derin bir kavrayış elde etmeyi amaçlar" (van Manen, 1990, s. 9). Sandelowski (2008) "fenomenolojik araştırma soruları bir şeye sahip olmanın, bir şey olmanın ya da bir şeyi yaşamanın ne demek olduğu ile ilgili olma eğilimindedir" (s. 787) şeklinde açıklık getirir.

Van Manen'a göre bir tema "kişinin anlamaya çalıştığı fenomeni yakalama şeklidir" (s. 87). Manen temaların "arızi" olandan "özsel" olana doğru ayıklanmasını önerir, zira özsel olan, "bir fenomeni olduğu şey yapar ve o olmadan fenomen olduğu şey olamaz" (s. 107). Butler-Kisber (2010, ss. 50-61) fenomenolojik sürecin, veriden "önemli ifadelerin" motamot bir şekilde alınması, araştırmacı yorumları aracılığıyla bunların "anlamlarının formüle edilmesi," bu anlamların organize edilmiş bir temalar serisi altında toplanması ve daha sonra yazılı zengin betimlemeler yolu ile temaların ayrıntılı olarak ele alınmasını kapsadığını belirtir.

Uygulamalar

Veriyi Temalandırma muhtemelen, sadece araştırmacı tarafından oluşturulan alan notlarından ziyade, görüşme kayıtlarının dökümleri ve katılımcılar tarafından oluşturulan dokümanlar ve eşyalar için daha uygundur. Ancak, eğer alan notları kanıt teşkil etmesi bakımından bol miktarda katılımcı ifadelerinden alıntılar ve katılımcı eylemleri içeriyorsa, böyle bir veri korpusundan da temalar geçerli bir şekilde geliştirilebilir.

Veriyi Temalandırma neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle de fenomenoloji ve katılımcıların inançlarına, kurgularına, kimlik gelişimi ve deneyimlerine dair iç dünyalarını inceleyen çalışmalar için uygundur (Giorgi & Giorgi, 2003; Smith & Osborn, 2008; Smith vd., 2009; Wertz vd., 2011). Kozinets (2010) çevrimiçi araştırmanın ("netetnografi") bir "analitik kodlama ile hermenötik yorumlama – yani tematik analiz" (s. 124) birleşimini kullanmasını tavsiye eder. Veriyi Temalandırma aynı zamanda metaözetleme ve metasentezleme çalışmaları için stratejik bir yaklaşımdır (Major & Savin-Baden, 2010; Sandelowski & Barroso, 2007; bkz. bu profilin sonundaki tartışma).

Kodlama gibi tematik analiz ya da veride tema arayışı da temel sorular, amaçlar, kavramsal çerçeve ve alanyazın taramasını içeren araştırma deseninin bir parçası olan stratejik bir seçimdir. Brinkman ve Kvale (2015) bunu "temalandırma" ya da görüşmeler başlamadan önce incelenen konunun kavramını betimleme olarak etiketler. Brinkman ve Kvale, Rubin ve Rubin, van Manen dikkatlice planlanmış sorgulama yoluyla, katılımcıların araştırmacının keşfetmeye çalıştığı şeyin anlamını inşa ettiklerini ileri sürerler. Öyle ki In Vivo Temalar veya tematik cümleler, katılımcıların bir ana fikri özlü bir şekilde yansıtan kendi ifadelerinden çıkartılarak oluşturulabilir. Temalar analizin birinci döngüsünde bir şeyin basit örnekleri olarak ifade edilmelidir, daha sonraki döngülerde süreçleri, gerilimleri, açıklamaları, nedenleri, sonuçları ve/veya neticeleri tespit etmek için birbirleriyle ilişkilendirilirler (Rubin ve Rubin, 2012, s. 206).

Veriyi Temalandırma kestirme bir nitel analiz yöntemi değildir. En az kodlama kadar yoğundur ve katılımcıların anlamları ve sonuçlar üzerinde en az onun kadar yansıtıcı düşünmeyi gerektirir.

Örnek

Aşağıdaki örnekte, "Aidiyet" –"ait olmak" ne demektir– üzerine bir fenomenolojik çalışma yürütülmüştür. Soru orta yaş bir erkeğe yöneltilmiştir. Sayfa kenar boşluklarındaki temaların, araştırma amacı ile nasıl doğrudan ilişkili olduğuna dikkatinizi çekmek isterim. Temaların bazıları açık iken bazıları örtüktür ve bazıları da In Vivo Kodlar kullanmışlardır.

Ayrıca "Aidiyet ... dır" ve "Aidiyetin anlamı ..." şeklindeki ifadeler arasında kasıtlı bir ayrım yapılmıştır. Bunlardan ilki genellikle açık seviyede somut detaylara ya da eylemlere referansta bulunurken; ikincisi genellikle örtük seviyede kavramsal fikirlere referansta bulunur:

[BEN: Ait olmak sizin için ne anlama geliyor?]

Hmm, bu zor. [1] Benim için ait olmak bir yere ait olmak anlamına gelir, belirli bir yere, başka bir yere değil.

[1] AİT OLMAK "BELİRLİ BİR YER" ANLAMINA GELİR

[BEN: Ne tür bir yer?]

New Orleans. [2] O şehre köklü bağım olduğunu hissediyorum. Bu Katrina Kasırgası'ndan önceydi, yıllar önce. [3] O şehirde bir şeyler var – hafif bir ehlikeyflik, tarz, dayanıklılık, başka hiçbir şehirde bulamayacağınız bir şey, New York'ta bile. Bu şehrin bir tür kışkırtıcılığı var, yemek, müzik, eşi benzeri olmayan şeylerin birleşimi, başka hiçbir yerde o karışımda bulamayacağınız şeyler.

[2] AİT OLMAK "KÖKLÜ BAĞ" ANLAMINA GELİR
[3] AİDİYET "EŞSİZ" BİR YERDE ORTAYA ÇIKAR

[4] Orda arkadaşlarım var, iyi arkadaşlarım, [5] iyi hatıralarım, içmeye gittiğim yerler, yemeğe gittiğim yerler. [6] Her zaman o mükemmel jumbalaya arayışındayımdır. Henüz bulamadım, ama aramaya devam ediyorum. Mükemmel kırmızı barbunyalarımı, pirinci ve sosisi buldum, ama henüz jumbalaya yok.

[4] AİDİYET "İYİ ARKADAŞLARIN" OLDUĞU YERDİR
[5] AİDİYET "İYİ HATIRALARIN" OLDUĞU YERDİR
[6] AİDİYET MÜKEMMELLİK -ÜTÜOPYA- ARAYIŞIDIR

Başka? [7] Kaldırım satıcıları, Jackson Meydanındaki sanatçılar, medyumlar, evsiz çocuklar, Mardi Gras boncukları takmış turistler. Evimin her yerinde dekor olarak o boncuklardan var, ama New Orleans'tayken hiç takmam, çünkü Mardi Gras değilken onları sadece turistler takar. Evet, [8] ben orda bir turist değilim, orada yaşıyor olmasam da ben oraya aitim.

[7] AİDİYET KÜLTÜRÜN DETAYLARINI BİLMEKTİR

[8] GERÇEKTE BİR YERDE OLMADAN DA ORAYA AİT OLABİLİRSİN

[9] Eğer yapabilecek olsam yarın evimi satar ve New Orleans'a taşınır ve ölene kadar da orada yaşardım. [10] Etnik kökenimde Cajun'luk olduğunu hissediyorum ve ben oraya aitim.

[9] AİDİYET KALICI OLARAK BİR YERDE OLMA ARZUSUDUR
[10] AİDİYET SOY KÖKENİNİN OLDUĞU HİSSİ ANLAMINA GELİR

[BEN: Kökeninizin yarısı mı Cajun?]

[11] Hayır, ama ben öyle olduğumu hissediyorum

[11] AİDİYET BİR KİMLİK DUYGUSU ANLAMINA GELİR

Analiz

Veriyi Temalandırma ile ilgili kaynaklar, temalar oluşturulduktan sonra onların analiz edilmesi için ve onlar üzerinde yansıtıcı düşünme için farklı yollar önermişlerdir. İlk olarak temaların basit bir şekilde kategorize edilmesi en sık önerilen taktiktir, dolayısıyla burada ona yer verilecektir. Genel olarak araştırmacı çeşitli temaların nasıl birbirine benzer olduklarına, nasıl birbirinden farklı olduklarına ve aralarında ne tür ilişkiler olduğuna bakar (Gibson & Brown, 2009, ss. 128–129).

Yukarıdaki görüşme kaydında listelenen temalar şimdi aralarındaki benzerlikler esas alınarak kategorize edilecek ve olası gruplaşma ve ilişkileri yansıtabilmek için alt-üst hiyerarşisi içinde düzenlenecektir. Aşağıdaki olası bir düzenleme örneğidir:

I. Aidiyet kökleri olmak anlamına gelir

A. Aidiyet soy kökeninin olduğu hissi anlamına gelir
B. Aidiyet bir kimlik duygusu anlamına gelir
C. Aidiyet kültürün detaylarını bilmektir

II. Aidiyet kalıcı olarak bir yerde olmak arzusudur

A. Ait olmak "belirli bir yer" anlamına gelir
B. Aidiyet "eşsiz" bir yerde ortaya çıkar
C. Gerçekte bir yerde olmadan da oraya ait olabilirsin

III. Aidiyet mükemmellik –ütopya– arayışıdır

A. Aidiyet "iyi arkadaşların" olduğu yerdir
B. Aidiyet "iyi hatıraların" olduğu yerdir

Bu üç ana tema başlıkları (metatemalar ya da "unsurlar" (Durbin, 2010)) "aidiyetin" (1) gerçek bir yer, (2) o yerdeki benlik algısı ve (3) ideal bir yer olduğu düşüncesini akla getirmektedir. Bu ilk kategorizasyon üzerine inşa edilen ve tematik unsurları birbirine dokuyan yansıtıcı bir analitik not şöyle olabilir:

> "Aidiyet" hem coğrafi hem de kavramsaldır. Kapsayıcı bir tema olarak, köklerimizin orada olduğunu hissettiğimiz ideal bir yerdir, soykök ve hatıralar anlamında köklenmiş olma, kültür ve kimlik anlamında köklenmiş olma ve kalıcılık ve mükemmellik anlamında köklenmiş olma.

Temalara farklı bir yaklaşım araştırmacı tarafından oluşturulan *teorik yapılar* –bağlantılı tema setlerini bir araya getirmenin ve her bir kümeyi bir tür "tematik kategori" ile etiketlemenin bir yolu– geliştirmek için kategorizasyonu içerebilir. Temaların aşağıdaki kategorizasyonunun yukarıdaki organizasyondan nasıl farklılaştığına dikkatinizi çekmek isterim:

Teorik Yapı 1: Aidiyet Sosyaldir

Destekleyici Temalar:
Ait olmak "belirli bir yer" anlamına gelir
Aidiyet "eşsiz" bir yerde ortaya çıkar

Aidiyet bir kimlik duygusu anlamına gelir
Aidiyet kültürün detaylarını bilmektir
Aidiyet "iyi arkadaşların" olduğu yerdir

Teorik Yapı 2: Aidiyet Hafızadır

Destekleyici Temalar:
Aidiyet soy kökeninin olduğu hissi anlamına gelir
Gerçekte bir yerde olmadan da oraya ait olabilirsin
Aidiyet "iyi hatıraların" olduğu yerdir

Teorik Yapı 3: Aidiyet Arayıştır

Destekleyici Temalar:
Aidiyet kökleri olmak anlamına gelir
Aidiyet kalıcı olarak bir yerde olmak arzusudur
Aidiyet mükemmellik –ütopya– arayışıdır

Yazılı metin daha sonra bu üç teorik yapıyı (aidiyet sosyaldir, hafızadır, arayıştır) ve bunların nasıl birbiri ile bütünleşik ya da ilişki içerisinde olduklarını tartışır. Temalar ve onlarla bağlantılı veriler yorumlamayı destekleyici örnekler olarak hizmet görürler. Konuyla ilgili bir tematik analizde Madden (2010) "ev"in anlamı üzerinde yansıtmada bulunmuş, şu teorik yapılar listesini oluşturup bir araya getirmiştir: Ev tanıdıktır, mahallidir, ayrıdır, alışılagelmiştir, kalıcıdır, doğumdur, ölümdür ve duygu karmaşasıdır – sonuncusunun anlamı "ayrılmak ve geri dönmek ihtiyacı duyduğum bir yerdir" (ss. 45-46).

Yukarıda iki biçimde kategorize ve organize edilmiş olduğu gösterilen aynı temalar "ait olmanın" ne demek olduğuna dair kısmen farklı bir bakış açıları ortaya çıkartmıştır. Emerson vd. (2011), sıklıklar bir yana bırakılırsa, en nihayetinde analiz için seçilen ve geliştirilen temaların kişisel ya da disipline özgü meselelerle ilişkili olduğuna dikkat çeker. Shaw (2010) da konumsal gömülülüğün önemini vurgular: "İnsanların deneyimlerini tarihin belirli bir döneminde, hayatlarının belirli bir noktasında, [onların] sosyal, kültürel, politik ve ekonomik bağlamında anlamak" (s. 178). Yukarıda örneği verilen başlangıç seviyesindeki analizin sadece bir katılımcının bir görüşme kaydının dökümünden bir kesit olduğunu aklınızdan çıkartmayın. İlave katılımcılar belki de "ait olma" ile ilgili benzer olduğu kadar farklı temalar da oluşturabilir ve bu da daha bütünlüklü bir analize katkıda bulunabilir. Görüşmeler devam ettikçe o ana kadar geliştirilmiş olan temalar, geçerliklerini değerlendirmek için ve araştırmacının görüşme sorularını şekillendirmek üzere gözden geçirilebilir. Daha fazla veri toplandıkça ve analiz ilerledikçe yukarıdaki temaların bazıları çıkartılabilir. Bazıları daha geniş bir kategori altında toplanabilir ve bazıları da oldukları gibi muhafaza edilebilir.

Bu el kitabında Bölüm 1'e "Neler Kodlanır?" başlıklı bir kısım eklemiştim. Bu yöntem için ise "Neler Temalandırılabilir?" sorusu sorulabilir. Ryan ve Bernard (2003) temaların veride şu tür özelliklere bakılarak bulunabileceğini önerirler: Tekrarlanan fikirler, katılımcı ya da yerli terimler, metaforlar ve analojiler, konuda geçişler ve değişimler, katılımcı ifadelerindeki benzerlik ve farklılıklar, dilbilgisel bağlayıcılar (örn. "çünkü," "-den dolayı," "-den sonra" vs.), veride ortaya çıkan teorik meseleler (örn. kişilerarası ilişkiler, sosyal çatışma ve kontrol) ve hatta veride eksikler – tartışılmayanlar ya da bulunmayanlar.

Temalandırma bazı BDNVAY programları için oldukça elverişlidir, fakat temalar aynı zamanda basit bir metin düzenleyicide olası kategorileri ve ilişkileri incelemek için farklı düzenlemelerde kolayca "kes-yapıştır" için de müsaittirler. Smith ve Osborn (2008) tematik analitik iş için üç sütunlu bir format kullanmaktadır. Ortadaki sütun görüşme kaydı verilerini içermekte; soldaki sütun ilk notlar, anahtar kelimeler ve kısa kodlar için bir çalışma alanı sağlamakta ve sağdaki sütun ise analiz için nihaî temaları içermektedir.

Temaları analiz etmenin önerilen diğer bazı yolları şunlardır (bkz. Ek B):

- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- söylem analizi (Gee, 2011; Rapley, 2007; Willig, 2008)
- kodlarla/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- metaetnografi, metaözetleme ve metasentezleme (Finfgeld, 2003; Major & Savin-Baden, 2010; Noblit & Hare, 1988; Sandelowski & Barroso, 2007; Sandelowski, Docherty, & Emden, 1997)
- metafor analizi (Coffey & Atkinson, 1996; Todd & Harrison, 2008)
- öyküsel araştırma ve analiz (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)
- fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith, Flowers, & Larkin, 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011)
- şiirsel ve dramatik yazma (Denzin, 1997, 2003; Glesne, 2011; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015; Saldaña, 2005a, 2011a)
- portreleme (Lawrence-Lightfoot & Davis, 1997)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- vinyet yazma (Erickson, 1986; Graue & Walsh, 1998)

Notlar

Packer (2011) "Bir tema asla kendiliğinden 'ortaya çıkmaz'; tema yorumlamanın ürünüdür. ... Veride 'göze çarpan' temalar bize görüşülen kişiden çok araştırmacı hakkında bilgi verirler ve analiz için hareket noktası olmamalıdırlar" (s. 70) şeklinde bir uyarıda bulunur. Ne var ki Packer'ın endişesi araştırmacının, katılımcıların anlamlarının incelikli ve/veya karmaşık bir biçimde yorumlamasıyla geliştirilmiş ayrıntılı ve tam cümleler şeklindeki temalardan ziyade, sadece isim ya da kategorilere benzer türde tamamlanmamış ifadeler şeklindeki temalar için geçerlidir.

Metaözetleme ve metasentezleme

Aşağıda kodlama *ve* nitel veriyi temalandırmanın eşsiz bir kombinasyonunu uygulayan araştırma uğraşısı olarak nitel metaözetleme ve metasentezleme konularına kısa bir genel bakış sunulmuştur.

Metaözetleme ve metasentezleme birkaç yorumlayıcı/nitel çalışmadaki ana bulguları toplama, karşılaştırma ve sentezlemeye yönelik yöntemsel yaklaşımlardır (Major & Sa-

vin-Baden, 2010; Noblit & Hare, 1988; Sandelowski & Barroso, 2007). Bu tekniklerin öncelikli amacı tümevarımsaldır ve "durumlararası çıkarımlar yapabilmek için durumların sistematik bir biçimde karşılaştırılması" ve temalar, kavramlar ve bakış açıları gibi "ana düzenleyicileri ve metaforları seçmek suretiyle anlatıdaki anlamın korunup anlatıların azaltılması"dır (Noblit & Hare, 1988, ss. 13-14). Bu, nicel meta analizin nitel kuzenidir ve araştırmacının geçmiş çalışmaların özleri ve esaslarını temsil eden ifadeleri ve cümleleri –yani temaları– toplaması ve karşılaştırmalı olarak analiz etmesine dayanır. Bu tür bir teşebbüs için gerekli çalışma sayısı yöntembilimciler arasında iki ile yirmi arasında farklılık göstermektedir, ancak Major ve Savin-Baden (2010) "6 ile 10 arasında araştırma yeterli ve yönetilebilir veri sağlamak bakımından uygundur" (s. 54) önerisinde bulunurlar.

Bazı araştırmacılar bir çalışmanın özünü temsil etmek için Betimsel, Bütüncül ve Eşzamanlı Kodların birleşimini kullanırlar. Bu kodlar, metaözetleme için toplanmış olan veri bütününü gözden geçirme öncesinde belirlenmiş ya da gözden geçirme esnasında ortaya çıkan temalar setine dayanabilir. Örneğin Au (2007) 49 nitel eğitim araştırması üzerinde yaptığı çalışmada, inceledikleri araştırmalarda sonuçları katılanların geleceğini belirleyici olan kritik sınavlara karşılık olarak her bir alanda o alana özgü müfredat değişikliklerini tasnif etmek için altı koddan oluşan bir şablon kullanmıştır. Müfredat temelli bu altı koddan "baskın temaları" temsil eden iki tanesi şöyledir: "ÖMP – Öğretmen merkezliliğe doğru pedagojik değişim" ve "PB – Bilgi formunda parçalı bilgiye doğru değişim" (s. 260).

Bazı başka araştırmacılar ilk olarak kodlama yapmak yerine topladıkları araştırmaların bulgularında tematik cümleler ve genişletilmiş savları arayıp açığa çıkartırlar ve eğer gerekirse onları karşılaştırma ve metaözetleme ya da metasentezleme için özetlerler. Örneğin, Sandelowski ve Barroso (2003), HIV pozitif kadınlar ile ilgili 45 nitel araştırmayı incelemiş ve ilk aşamada çalışmalardaki önemli gözlemleri temsil eden 800'e yakın tematik cümle derlemişlerdir. Bu "ham veri" temaları daha sonra karşılaştırılmış ve benzerliklerine göre 93 cümleye daraltılmıştır, sonrasında kodlanmış ve kadınlar hakkında ortaya çıkan "damgalama ve ifşa etme" ve "HIV negatif ve HIV pozitif çocuğa anne olmak" gibi 10 temel kategori altında sınıflandırılmıştır. Her ne kadar metasentezleme için zorunlu olmasa da hem Au (2007) hem de Sandelowski ve Barroso (2003, 2007) katılımcı etki büyüklüğü ve ana temaların tekrar sayısı gibi olguları değerlendirmek için veride yüzdelik hesaplamaları da yapmışlardır. Au'nun Eşzamanlı Kodlama sistemi "baskın temalar arasındaki olası önemli ilişkileri" (2007, s. 263) çıkarsamasını olanaklı kılmıştır.

Kodlar ve kategorilerin veriden çıkartıldığı yukarıdaki çalışmalardan farklı olarak, Maher ve Hudson (2007) 15 nitel araştırmanın metasentezini yaptığı çalışmasında "kadınların yasadışı ilaç ekonomisine katılma deneyimleri ve bu deneyimin doğasını yakalayan altı [meta]tema" (s. 812) belirlemiştir. 15 çalışmadan toplam 60 özet teması 6 ana tema altında kategorize edilmiş; daha sonra kod dokumada (bkz. Bölüm 2) olduğu gibi, güzel bir sonuç öykülemesinde "tema dokuması" yapılmıştır. Metindeki yerlerini vurgulamak için ana temalar koyu punto ile belirtilmiştir:

> Burada gözden geçirilen nitel kanıtlar gösteriyor ki **yasadışı ilaç ekonomisi ve özellikle de sokak üzeri ilaç piyasası cinsiyet bakımından tabakalı ve hiyerarşik olup kadınlar öncelikli olarak** birer kapı tutucu, sponsor ya da koruyucu olarak iş gören **erkeklerle kurdukları bağlar aracılığı ile erişim sağlıyor ve ekonomik rollerini sürdürüyorlar**.

Bu piyasalarda **kadınlara cinsiyetçi bir rol yüklenmeye devam etmekte** fakat **bazı kadınlar da "feminen" özelliklerini ve bu kurumsallaşmış cinsiyetçiliği kendi avantajlarına kullanmaktadır**. Metasentezimizde ayrıca görülmüştür ki **aile ve akrabalık bağları ilaç satışındaki kadınların önemli bir kaynağıdır ve başarılı kadınların daha yüksek sosyal kapitale erişimleri bulunmaktadır**. Son olarak bulgularımız gösteriyor ki **kadınlar farklı gelir kaynaklarına dayanıyor ve hem ilaç piyasasındaki hem de aile içi sorumluluklarla ilgili farklı görevleri dengelemekle baş ediyorken, ilaç piyasalarının çoğundaki kadınların büyük bir kısmı düşük seviyede ve marjinal rollere sıkışmışlardır** (s. 821).

Metaözetleme ve metasentezleme kodlama ve veriyi temalandırmanın eşsiz bir kombinasyonunu kullanabilir. Bu yaklaşım gerekeli görünmektedir, çünkü "metasentezleme aşırı basitleştirme üretmek için tasarlanmış bir yöntem değildir, daha ziyade bu yöntemde farklılıklar korunur ve karmaşıklıklar aydınlatılır. Hedef daha azına değil, daha fazlasına ulaşmaktır. Elde edilen sonuç, uzlaşımsal bir dünya anlayışına değil, bir fenomenin doğasına ilişkin ortak bir kavrayışa benzer" (Thorne, Jensen, Kearney, Noblit, & Sandelowski, 2004, s. 1346). Major ve Savin-Baden (2010) farklı çalışmalar arasında bağlantı kuran metaforlar ve kavramlar aracılığı ile "büyük resmi" görmek için Betimsel ve Ön Kodlama gibi birinci döngü yöntemler ve Eksensel Kodlama gibi ikinci döngü yöntemler kullanmak suretiyle ele alınan meseleler üzerinde yeni sentezler ve bakış açıları yaratmak için kodlama ve temalandırmayı hem betimsel hem de yorumlayıcı düzeyde yaparlar (ss. 62-63).

DİĞER BİRİNCİ DÖNGÜ KODLAMA YÖNTEMLERİ İÇİN FORMLAR

Aşağıdaki sayfalar diğer kaynaklarda görülen ya da araştırmacı tarafından geliştirilen diğer birinci döngü kodlama yöntemlerinin belgelenmesi amacı ile sunulmuştur.

_____ Kodlama

Kaynak(lar):

Açıklama:

Uygulama(lar):

Örnek:

Analiz:

Notlar:

_____ Kodlama

Kaynak(lar):

Açıklama:

Uygulama(lar):

Örnek:

Analiz:

Notlar:

_____ Kodlama

Kaynak(lar):

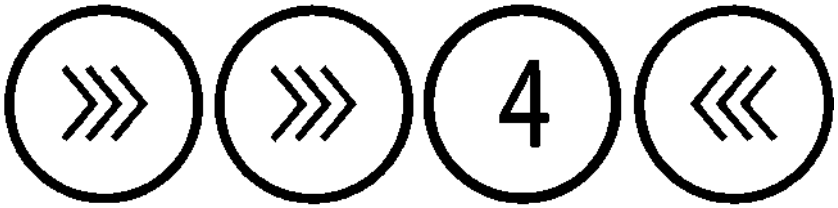
Açıklama:

Uygulama(lar):

Örnek:

Analiz:

Notlar:

Birinci Döngü Kodlama Sonrası

BÖLÜM ÖZETİ

Bu bölümde birinci kodlama döngüsü sonrası geçiş süreçleri anlatılmaktadır. Bölüm Eklektik Kodlama yöntem profilleri ile başlayıp iki veri yönetim tekniğine ilişkin açıklamalarla devam etmektedir: Kod haritalama ve kod peyzajı. İzleyen bölümde işlemsel model şemalarının oluşturulmasına yer verilmiştir. Bölümün sonunda ise alternatif beş geçiş yöntemi sunulmuştur.

KODLAMA SONRASI GEÇİŞLER

Geçişler sancılı olabilir. İster fiziksel olsun isterse zihinsel, bir yerden başka bir yere yapılacak seyahat bazen sorunsuz ve kesintisiz olurken bazen de yıkıcı ve bölük pörçük olabilir. Birinci kodlama döngüsünden ikinci kodlama döngüsüne ya da diğer nitel veri analiz süreçlerine geçişlerde de benzer bir durum söz konusudur. Kitabın bu bölümünde, veri setinin ön değerlendirmesi sonrası geçişler incelenmekte ve dönüştürülen çalışmanızın yeniden düzenlenmesi ve yeniden ayarlanması için alternatif yöntemler sunulmaktadır. Bu bölümün amacı "sizi bir sonraki aşamaya götürmek" değil; stratejik olarak sizi alternatif kodlama ve nitel veri analiz yöntemlerini denemeniz adına döngünün başına dönüp ilk kodlama çabalarınızı gözden geçirmenizi sağlamaktır.

Verileriniz için bir ya da daha fazla kodlama yöntemini uygularken ve analitik notlar yazarken, katılımcılarınız, geçirdikleri süreçler ya da araştırılan olgu hakkında yeni keşifler yapmanız, kavrayışlar edinmeniz ve bağlantılar kurmanız beklenir. Fakat veri setinizi kodlamayı bitirdikten sonra, aklınıza takılan temel soru şudur "Peki şimdi ne olacak?" Bu bölümde, verinizin yeniden analizi için yeni kodlama yöntemlerinin seçimi; kodlarınızın sınıflandırmasından çıkacak yeni kategorilerin yapılandırılması; verinizdeki temel eylemlere ait taslak modellerin çizimi ve çalışmanızın gidişatına daha iyi odaklanabilmeniz için dönüştürülen verilerin yeniden toparlanması ve organize edilmesi gibi analitik geçişlere odaklanılmıştır.

Robert E. Stake'in (1995) iddialı saptamasını hatırlatmak gerekirse "İyi bir araştırma, iyi yöntemlerden çok iyi bir kavrayış/anlayışla ilgilidir" (s. 19). Bu bölümde analitik yolculuğunuzda size rehberlik edecek yeni yöntemleri tabii ki bulacaksınız, fakat teknikler ve örnekler sizi sadece daha öteye götüremez. Kendi spesifik araştırma projenizde kullanmak üzere aşağıdaki önerileri seçmek ve uygulamak, verileriniz üzerinde yaptığınız keşif ve yansıma süreçlerinde doğru bir kavrayış/anlayış tatbik etmek tamamen size bağlıdır. Lindlof and Taylor'a (2011) göre araştırmacının analiz girişimi "stratejik bir farkındalık ve beklenmedik keşiflerin bir karışımıdır" (s. 242).

EKLEKTİK KODLAMA (ECLECTIC CODING)

Eklektik Kodlama aslında sınıflandırılması zor bir yöntemdir. Dilbilgisel, Temel ve Keşfedici Yöntemler için gerekli ölçütleri karşılar ve aynı zamanda hem birinci hem de ikinci döngü için bir kodlama yaklaşımı olarak kullanılabilir. Keşfedici Yöntem sınıflamasına bire bir uymasına rağmen, göz ardı edilebilme riski taşıyan bir kategoriye sokulmayacak kadar önemlidir. Dolayısıyla, bu melez kodlama profiline ayrı bir başlık altında yer vermek daha makul görünüyor, çünkü eklektik kodlama analiz yapan kişiye bir dizi kodlama yöntemiyle "ilk taslak" kodlamaya nasıl başlayabileceği ve ardından deneyimlerinden öğrendiklerine dayalı olarak "ikinci taslak" kodlama sürecindeki stratejik yeniden kodlama kararlarına nasıl geçebileceğini gösterir.

Kaynaklar

Birinci döngü kodlama yöntemlerinde alıntılanan tüm kaynaklar

Açıklama

Eklektik kodlama, ilk kez Glaser ve Strauss (1967) tarafından belirtildiği üzere açık kodlamanın bir türü olarak değerlendirilebilir. Fakat ben bu yaklaşımı, bu kitapta tanıtılan belirli yöntemlerden yararlanılan bir yöntem olduğu için Eklektik Kodlama olarak isimlendiriyorum.

Şu ana kadar, 26 birinci döngü kodlama/temalandırma yöntemi tek tek açıklanmıştır. Birçok durumda nitel verilerin bu yöntemlerden birkaçının eşzamanlı olarak kullanılması suretiyle kodlanması mümkündür. Eklektik kodlama, süreci tanımlar, ardından ikinci bir kodlama döngüsüne nasıl geçileceğini gösterir.

Eklektik Kodlamada, birbiriyle uyumlu iki ya da daha fazla birinci döngü kodlama yöntemi bir arada kullanılır. İdeal olarak, yöntem seçimi gelişigüzel yapılmamalı, araştırmanın ve veri analizinin ihtiyaçlarını karşılayacak kodlama yöntemi seçilmelidir. Yine de, araştırmacının "ilk izlenime" dayalı tepkileri kod işlevi görebilir, çünkü analitik not yazımı ve ikinci yeniden kodlama döngüsü, kod çeşitliliğini ve sayısını sentezleyerek daha bütünlüklü bir şemaya indirgeyebilir.

Uygulamalar

Eklektik Kodlama, başta veri kodlamayı yeni öğrenen başlangıç düzeyindeki nitel araştırmacılar ve çok çeşitli veri türlerinin (ör. görüşme kaydı dökümleri, alan notları, belgeler, günlükler, yazışmalar, eşyalar, videolar) analiz edildiği araştırmalar olmak üzere hemen hemen tüm nitel çalışmalarda kullanılmaya uygundur. Eklektik kodlama, özellikle verinin içinden çeşitli süreçlerin ve olguların bulunması gerektiğinde ya da araştırma soruları ve amaçlarının birinci kodlama döngüsünde birden fazla yöntemin birlikte kullanılmasını gerektirdiğinde, veriyi keşfetmek amacıyla nitel bir ön analiz tekniği olarak da kullanılabilir.

Örnek

Doktora öğrencileri ile kayıtlı oldukları doktora programına yönelik algılarını belirlemek için bir araştırma projesi yürütülmüştür. İkinci yılındaki bir doktora öğrencisi süreçteki planlarına ilişkin duygularını paylaşmaktadır. Aşağıda eklektik kodlamanın görüşme kaydı metinlerine nasıl uygulandığı gösterilmektedir. Sadece referans kolaylığı sağlaması için, kodlarla ilişkili belirli ilk döngü kodlama yöntemleri kareli parantez içerisinde gösterilmiştir:

KATILIMCININ CİNSİYETİ: ERKEK [Nitelik Kodu]
KATILIMCININ YAŞI: 27 [Nitelik Kodu]
KATILIMCININ ETNİK KİMLİĞİ: BEYAZ [Nitelik Kodu]
KATILIMCININ ÖĞRENİM DÜZEYİ: Doktora, İKİNCİ YIL [Nitelik Kodu]

ACİLİYET HİSSİ: "ZORUNDAYIM" [Bütüncül / In Vivo Kod]

[1] 27 yaşındayım ve ödemem gereken 50.000 dolarlık öğrenim kredim var. Bu borç beni [2]dehşet korkutuyor. Seneye tezimi bitirmem gerekiyor, çünkü okula devam edecek maddi durumum yok. [3]Bir iş bulup çalışmaya başlamak zorundayım.

[1] ÖĞRENCİ BORCU [Betimsel Kod]

[2] KORKMUŞ [Duygu Kodu]

[3] "ZORUNDAYIM" [In Vivo Kod]

[Ben: Ne tür bir iş bulmayı umuyorsun?]
[4]Üniversitede falan bir öğretim görevliliği olabilir.
[Ben: Aklında belirli bir yer var mı?]

[4] KARİYER HEDEFLERİ [Betimsel Kod]

Tekrar doğu kıyılarına dönüp oradaki belli başlı üniversitelerin birinde çalışmak istiyorum. Ancak başka yerlerden gelecek tekliflere de kapalı değilim.

[5]Jake ve Brian gibi diğer bazı arkadaşlarımın [mezuniyet aşamasındaki doktor adayları] iş görüşmelerinden elleri nasıl boş döndüğünü dinlemek insanı kötü hissettiriyor. [6]Bu, beyaz bir erkek olarak benim de işe alınma ihtimalimin düşük olduğu anlamına geliyor.
[Ben: Bence çoğu işveren renginden ziyade işini en iyi yapabilecek kişiyi arar.]
[7]Belki de.

[8]Elimde sağlam referanslar [referans mektupları] olursa, işime yarar. Ders notlarım gerçekten yüksekti ve konferanslarda da ismimi yeterince duyurduğumu düşünüyorum.
[Ben: Tüm bunlar önemli tabii.]

[9]Tez önerisi ilk adım. Yani, KEK [Kurum Etik Kurulu] ilk adım. Bu yaz literatür taramasına başlıyorum, mülakatlar ve gözlemlerimi yapacağım, bu arada da yazma işlemi devam edecek ve nihayet ilkbaharda bitirmeyi planlıyorum.
[Ben: Tezi tamamlamak için daha fazla zaman gerekirse peki?]
[10]Seneye ilkbaharda bitirmek zorundayım.

[5] ENDİŞE [Duygu Kodu]

[6] AYRICALIKLI STATÜ krş

[7] ŞÜPHE krş. ÜMİT [Karşıtlık Kodu]

[8] TAKTİK: BAŞARI STRATEJİLERİ [Dramatürjik Kod]

[9] TEZ PLANI [Süreç Kodu]

[10] MOTİF: "ZORUNDAYIM" [Öyküsel/In Vivo Kod]

Analiz

Kodlar, derin ve karmaşık anlamlar çağrıştırır. Dolayısıyla kodlar, analitik not yazımı yoluyla araştırmacının bu derin ve karmaşık anlamlar üzerinde yansıtmalar yapmasını sağlar ya da tetikler. Aşağıda böyle bir analitik not örneğine yer verilmiştir. İlk analitik notta eklektik yolla kodlanmış görüşme kaydı dökümü yorumlanmıştır, devamında ise planlanan ikinci döngü kodlamayla ilgili bir takip notuna yer verilmiştir:

22 Haziran 2011
ORTAYA ÇIKAN ÖRÜNTÜLER, KATEGORİLER, TEMALAR, KAVRAMLAR, İDDİALAR: "ZORUNDAYIM"

Bu noktada doktora programındaki katılımcının duygusal durumu olumsuz (KORKMUŞ, ENDİŞELİ, ŞÜPHELİ). Tezinin henüz başında bile değil, ama şimdiden gelecek ve iş bulma konusunda çok endişeli. "ZORUNDAYIM" kodu onun hedefi, onun güdüsü. Zaman-

lamanın dışında teziyle ilgili mesleki gelişim deneyimi süreçlerinden hiç söz etmiyor, sadece bitmiş ürün haline odaklanmış.

Bu kötümser düşünce dünyasıyla, kendisine spesifik amaçlar ve hatta tezini tamamlamak için sıkışık bir takvim belirlemiş. Finansal borç zihninde giderek büyüyen bir sorun gibi görünmekte. Karşıtlık Kodlarına göre ise zihni allak bullak ve beyaz bir erkek olmasının gelecekte işe girmesinin önünde bir engel teşkil edeceğini düşünüyor (neredeyse kendini gerçekleştiren bir kehanet). Fakat öğrenci problem/çözüm odaklı birisi. Karşısına bir engel çıktığında, bir plan yaparak şüphe ve korkuyu azaltabiliyor. Korkuları onu zaman baskısı kadar çok etkilemiyor. Şüpheye karşı ümit, geçmişe karşı gelecek. Bir taraftan cebindeki kuruşlar tükenirken, diğer taraftan zihni kuşkularla dolmuş. Ne istediğine dair ağzından pek fazla kelime çıkmıyor; çoğunlukla yapmak zorunda olduklarından bahsediyor: "borcum var" ve "zorundayım." Bir başka ifadeyle kredi borcu olduğu için, tezi bitirmek zorunda.

24 Haziran 2011
GELECEK YÖNELİMLER: DRAMATÜRJİK KODLAMA

Bu görüşme dökümü üzerinde düşündükten sonra, içeriğin hedefler, çatışmalar, duygular ve alt metinlerle dolu olduğunu görüyorum. Bana biraz Dramatürjik Kodlama gibi geldi. İkinci döngüde bu kez Dramatürjik Kodlama yöntemini uygulayıp neler olacağını görelim.

Oldukça çeşitli görünen ayrı ayrı analiz edilmiş metinleri bir araya getirmek amacıyla şu ana kadar açıklanan temel yeniden kodlama, sınıflandırma ve/veya analitik not tutma teknikleri, Eklektik Kodlanmış verilere uygulanabilir. Aşağıda aynı metnin ikinci kodlama döngüsünde daha odaklı ilk döngü kodlama yöntemleri olan Dramatürjik ve In Vivo Kodlama ile yeniden kodlanmış hali ve ardından analitik bir not sunulmuştur. Hatırlatmak gerekirse, Dramatürjik Kodlar aşağıdaki unsurlardan oluşur:

1. AMC: katılımcı aktörün eylem fiilleri biçiminde ifade edilen *amaçları*, güdüleyicileri
2. ÇAT: katılımcı aktörün amacına ulaşmasını engelleyen çatışmalar veya *engeller*
3. TAK: katılımcı aktörün çatışma ve engellerle baş etmek ve amaçlarına ulaşmak için kullandığı *taktik* veya *stratejiler*
4. TUT: katılımcı aktörün ortama, diğer insanlara ve çatışmaya yönelik *tutumları*
5. DYG: katılımcı aktörün deneyimlediği *duygular*
6. ALTM: *alt metinler*, katılımcı aktörün dile dökülmemiş düşünceleri ya da yaratmaya çalıştığı izlenim, genellikle ulaçlar ("bağ-fiil" eki alan kelimeler) biçimindedir

Ana amaç katılımcının en genel ve nihai amacıdır.

ANA AMAÇ: "BİR İŞ BULMAK ZORUNDAYIM"

[1] 27 yaşındayım ve ödemem gereken
[2] 50.000 dolarlık öğrenim kredim var.
[3] Bu borç beni dehşet korkutuyor.
[4] Seneye tezimi bitirmem gerekiyor,
[5] çünkü okula devam edecek maddi durumum yok. [6]Bir iş bulup çalışmaya başlamak zorundayım.

[1] AMC: BORÇ ÖDEME
[2] ÇAT: ÖĞRENCİ BORCU
[3] DYG: KORKMUŞ
[4] AMC: "TEZİMİ BİTİRMEM"
[5] ÇAT: MADDİ İMKÂNSIZLIK
[6] AMC: "İŞ BULMAK"

[Ben: Ne tür bir iş bulmayı umuyorsun?]
[7]Üniversitede falan bir öğretim görevliliği olabilir.
[Ben: Aklında belirli bir yer var mı?]
[8]Tekrar doğu kıyılarına dönüp oradaki belli başlı üniversitelerin birinde çalışmak istiyorum. [9]Ancak başka yerlerden gelecek tekliflere de kapalı değilim.

[10]Jake ve Brian gibi diğer bazı arkadaşlarımın [mezuniyet aşamasındaki doktor adayları] iş görüşmelerinden [11]elleri nasıl boş döndüğünü dinlemek insanı kötü hissettiriyor. Bu, [12]beyaz bir erkek olarak benim de [13]işe alınma ihtimalimin düşük olduğu anlamına geliyor.
[Ben: Bence çoğu işveren renginden ziyade işini en iyi yapabilecek kişiyi arar.]
[14]Belki de.

[15]Elimde sağlam referanslar [referans mektupları] olursa, işime yarar. Ders notlarım gerçekten yüksekti ve konferanslarda da ismimi yeterince duyurduğumu düşünüyorum.
[Ben: Tüm bunlar önemli tabii.]

[16]Tez önerisi ilk adım. Yani, KEK [Kurum Etik Kurulu] ilk adım. Bu yaz literatür taramasına başlıyorum, mülakatlar ve gözlemlerimi yapacağım, bu arada da yazma işlemi devam edecek ve [17]nihayet ilkbaharda bitirmeyi planlıyorum.
[Ben: Tezi tamamlamak için daha fazla zaman gerekirse peki?]
[18]Seneye ilkbaharda bitirmek zorundayım.

[7] AMC: ÖĞRETİM GÖREVLİLİĞİ IŞI

[8] AMC: DOĞU KIYISINA DÖNMEK

[9] TAK: "KAPALI DEĞİLİM"

[10] ALTM: KARŞILAŞTIRMA VE TAHMİN ETME

[11] DYG: KAYGI

[12] TUT: OLUMLU EYLEM BENİM ALEYHİMDE

[13] ÇAT: İŞ OLANAKLARININ YOKLUĞU

[14] ALTM: ŞÜPHE DUYMA AMA ÜMİTLENME

[15] TAK: KENDİ REKLAMINI YAPMA

[16] TAK: GÖREVLER VE TAKVİM

[17] AMC: İLKBAHARDA BİTİRMEK

[18] ALTM: İNKAR ETME VE ISRAR ETME

Drama Kod Sırası

ANA AMAÇ: "BİR İŞ BULMAK ZORUNDAYIM"
AMAÇLAR: BORÇ ÖDEME, "TEZİMİ BİTİRMEM", "İŞ BULMAK", ÖĞRETİM GÖREVLİLİĞİ IŞI, DOĞU KIYISINA DÖNMEK, İLKBAHARDA BİTİRMEK
ÇATIŞMALAR: ÖĞRENCİ BORCU, MADDİ İMKÂNSIZLIK, İŞ OLANAKLARININ YOKLUĞU
TAKTİKLER: "KAPALI DEĞİLİM", KENDİ REKLAMINI YAPMA, GÖREVLER VE TAKVİM
TUTUMLAR: OLUMLU EYLEM BENİM ALEYHİMDE
DUYGULAR: KORKMUŞ, KAYGI
ALT-METİNLER: KARŞILAŞTIRMA VE TAHMİN ETME, ŞÜPHE DUYMA AMA ÜMİTLENME, İNKÂR ETME VE ISRAR ETME

Analitik Hafıza

24 Haziran 2011
ORTAYA ÇIKAN ÖRÜNTÜLER, KATEGORİLER, TEMALAR, KAVRAMLAR, İDDİALAR:
KULVAR(LAR)DA KALMAK

Bu bana her biri beyaz şeritlerle ayrılmış birbirine paralel kulvarların olduğu ve her kulvarda sadece bir sporcunun koşmasına izin verilen bir yarış pistini hatırlattı. Bu öğrenci aynı anda tüm kulvarlarda bitiş çizgisine doğru koşmaya çalışan biriymiş gibi geldi bana. Amaç ya da ödül ise üniversitede bir öğretim görevliliği pozisyonu. Fakat bu kulvarlar, geleceğe ilişkin kaygılar gibi negatif duyguları, sınırlı mali kaynakları, derslerden alınması gereken iyi notları, referans mektuplarının alınmasını, akademik kongrelere katılarak kendini tanıtmayı ve tezin bizzat kendisini içermekte... Hatta kulvarlar kendi içinde alt bölümlere Kurumsal Etik Kurulu başvurusu, proje, alan çalışması, yazım vb. gibi daha alt kulvarlara da ayrılabilir.

Bu öğrenci için, yolculuğun kendinden çok varış noktası (öğretim görevlisi kadrosu) daha önemliymiş gibi görünüyor. Özellikle de zamana karşı yarıştığında, öğrencinin koltuğunun altında birden çok karpuz taşıması söz konusu. Burada sadece birden çok görev yüklenmek değil, aynı zamanda BİRDEN ÇOK KULVARDA koşmak ve birçok şeyin kaygı yaratması söz konusu. Akranlarının işe girememiş olmalarını ya da tezi tamamlamak için gerekli zamanın sınırlı olmasını bir kenara bırakırsak, belki de adamakıllı bir planı vardır, yani amacına ulaşmak için belirli işlem adımları... Başkalarının başarısızlıklarını görmezden gel, okulu uzatma ihtimalini görmezden gel. (Belki de bu, atlara yoldan çıkmamaları için at gözlüğü takılmış bir at yarışıdır?) Tamamlanması gereken görev kulvarları var, her görev eş zamanlı ve olabildiğince çabuk bitirilmeli.

ÇOK KULVARLILIĞIN onların da yaşadığı bir deneyim olup olmadığını kontrol etmek için doktora programlarının ortasına gelmiş diğer doktora öğrencileriyle de görüş. Ayrıca farklı bilim alanlarından öğrencilerin ve erkeklerle kadınların, kadınların deneyimlerini nasıl farklı algıladıklarını da incele.

Kenar notu: "Müfredat (*curriculum*)" da koşulması gereken bir yarış kulvarıdır. İş peşinden koşmak bir müfredattır. Yaşam bir müfredattır. Öyleyse soru şu: Hangi tür(ler)?

Yukarıdaki ikinci kodlama örneğinde In Vivo Kodlamayla benzer bir şekilde Dramatürjik Kodlama kullanılmıştır. Farklı bir nitel veri analisti ilk Eklektik Kodlama döngüsünden sonra tamamen farklı yöntem(ler) seçebilir; ya da ikinci kodlama döngüsü boyunca kodların kategorizasyonuna geçebilir; önemli temalar keşfedebilir ve bir rapor hazırlamak için yoğun bir şekilde analitik not yazma işine koyulabilir. Bu, alternatifler kodlamanın kesin kurallara dayalı bir bilim olmadığı, yorumlayıcı bir eylem olduğu ilkesini güçlendirmektedir.

Eklektik Kodlamada farklı yöntemler bir arada kullanabildiği için kodlanmış verilerin ileri analizine (analitik not yazımı hariç) yönelik herhangi öneri listesi verilmemiştir. Kullandığınız spesifik kodlama yöntemleri için analitik önerilere ve Ek B'ye bakınız.

Notlar

Eklektik Kodlama birinci döngü Keşfedici Yöntemlerden ve Ön Kodlamadan (bir temellendirilmiş kuram analiz yöntemi) farklıdır. Çünkü Keşfedici Yöntemler ve Ön Kodlama genellikle veriyi detaylı bir şekilde satır satır geçici olarak kodlar *ve* kategorilerin özellik-

leri ve boyutlarını dikkate alarak kategorize eder. Eklektik Kodlamada, önerilen bu parametrelere harfiyen uyulması zorunlu değildir. Eklektik yöntemin, farklı kodlama yöntemlerinin bir arada kullanıldığı bir "ilk taslak" ya da birinci döngü kodlama yaklaşımı olarak kullanılması, ardından belirli sayıda daha amaç odaklı kodlama yöntemlerinden oluşan "gözden geçirilmiş taslak" ya da ikinci döngü kodlama yaklaşımının kullanılması beklenir.

KOD HARİTALAMA VE KOD PEYZAJI

İkinci kodlama döngüsüne ait yöntemlere geçmeden önce, bu bölümde birinci döngü kodlama süreçlerinden elde edilen kodları organize etme ve birleştirmenin iki yolunu keşfedelim: *Kod haritalama* ve *kod peyzajı*. Bunlar, gerektiğinde ikinci kodlama döngüsü öncesinde ya da esnasında hazırlık analizleri olarak kullanmakta fayda görebileceğiniz iki tekniktir.

Kod haritalama

İkinci döngü kodlamaya doğru ilerlerken ya da ikinci döngü kodlama devam ederken, yaptığınız gözlemlerin inandırıcılırlığı ve güvenirliğini (ve söylemeye bile gerek yok ki organizasyonunu) artırmaya yönelik birçok nitel veri gösterim stratejisi vardır. Anfara'nın (2008) atıfladığı çalışmasında Brown (1999) ön kodlardan oluşan uzun bir listenin "tekrarlı" analizler boyunca nasıl ilerlediğini gösterir. Bu süreçte, elde edilen ön kodların tamamı öncelikle belirli bir kategori listesine göre yeniden organize edilir ve ardından araştırmanın merkezî temaları ya da kavramları altında daha da özetlenir.

Aşağıdaki detaylı örnekte, verinin "anlamlandırılması, yapılandırılması ve düzenlenmesi" amacıyla kodlama sürecinin birinci döngüden ikinci döngüye kadar nasıl ilerlediğine dair bir yaklaşım sunulmuştur (Anfara, 2008, s. 932). Bu örnekte Karşıtlık Kodlama yönteminin (bkz. Bölüm 3) kullanıldığı, eğitsel başarı için devlet tarafından geliştirilen güzel sanatlar standartlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelendiği nitel bir çalışmaya yer verilmiştir. Ne yazık ki süreç çatışmalarla doluydu ve görüşme yaptığımız ve gözlemlediğimiz katılımcılar neredeyse hiçbir öğretmenin görüşü alınmadan yazılmış bu yeni belgeye karşı dirençliydiler. Özetle, bireysel görüşme dökümleri ve odak grup görüşme dökümleri, eposta yazışmaları, katılımcı gözlem alan notları, belgeler ve eşyalardan hareketle 52 Karşıtlık Kodu üretilmiş ve verinin kodlanmasında kullanılmıştır. Veri setinden çıkartılan toplam 52 kod, kod haritalama sürecinin *birinci tekran* kapsamında rastgele listelendi.

KARŞITLIK KODLAMANIN BİRİNCİ TEKRARI:
52 KARŞITLIK KODLAMA LİSTESİ

STANDARTLAR krş. "NE İSTEDİĞİMİZİ BİLİYORUZ"
"TABAN ÖRGÜTLENMELERİ" KOMİTESİ krş. ÖĞRETMEN GİRDİSİ
DİSİPLİNLER ARASI krş. PERFORMANS/ÜRETİM
"BİLMEK VE YAPABİLMEK" krş. "FARKLI GÜÇLÜ NOKTALAR"
"SINAV İÇİN ÖĞRETMEK" krş. "EĞLENCE"
"YUKARIDAN AŞAĞI" krş. AŞAĞIDAN YUKARI
ÜRÜN krş. SÜREÇ

"BUNU KİM YAZDI?" krş. SAHİPLENME
YÖNETİCİ krş. ÖĞRETMEN
ONAYLAMA krş. BOYKOT
TALİMAT krş. ÖZERKLİK
BİZE krş. ONLARA
SİZ BİLİRSİNİZ krş. "BİZ BİLİRİZ"
PERFORMANS AMAÇLARI krş. "İŞ GEÇMİŞİ"
DEĞERLENDİRME krş. "BUNU NASIL TEST EDERSİN?"
STANDARTLAR krş. "YAPMAYACAĞIM"
YOL HARİTASI krş. "KENDİ YOLUNU SEÇ"
TEST ETMEYİ AMAÇLAR krş. KREDİLER
FİLDİŞİ KULE krş. VAROŞ
SINIF krş. MÜFREDAT DIŞI FAALİYETLER
BELİRLİ krş. BELİRSİZ
SAVUNMA krş. "BANA BİR ŞEY İFADE ETMİYOR"
UYUM krş. BİREYSELLİK
SENİN TARZIN krş. BİZİM TARZIMIZ
TİYATRO KONFERANSLARI krş. OYUNCU TOPLULUĞU
GEREKLİ krş. "YAPMAMAYI SEÇMEK"
TUTUCU krş. LİBERAL
YAZARIN AMAÇLARI krş. ÖĞRETMENİN AMAÇLARI
ŞEHİR krş. KIRSAL
"ÇOK MİKTARDA YAZI" krş. GÖRÜŞ BİRLİĞİ
DİSİPLİN TEMELLİ krş. "YAŞAM BECERİLERİ"
CUMHURİYETÇİ krş. DEMOKRAT
AZİMLİ krş. GERÇEKLER
BÖLGE krş. OKUL
"ACİL" krş. ZAMAN ALAN
ELİT krş. SIRADAN
MALİ FON krş. "BİR DOLAR BİLE DEĞİL"
NİCEL krş. NİTEL
EYALET krş. BÖLGE
SANAT FORMU krş. YAŞAM FORMU
MEZUNİYET İÇİN ZORUNLU krş. SEÇMELİ
AŞAMALI İLERLEME TASARIMI krş. ÇOKLU BÖLGELER
HABERDAR krş. "?"
DİLSEL SANATLAR krş. TİYATRO STANDARTLARI
"TEMELLER" krş. SANATLAR
BUYRUK krş. YEREL YÖNETİM
PERFORMANS HEDEFLERİ krş. "KESİNLİKLE SANA BAĞLI"
İLK ÖNCELİK krş. İKİNCİ ÖNCELİK
GÖZDEN GEÇİRME krş. RASYONELLEŞTİRME

ATP [Arizona Öğretmen Yeterlikleri] SINAVI krş. ÜNİVERSİTE DERS KREDİLERİ
DERECELİ PUANLAMA ANAHTARLARI krş. KİŞİSEL DEĞERLENDİRME
DEVLET OKULU YÖNETİM KURULU krş. ARIZONA ÜNİVERSİTELERİ

Kod haritalamanın *ikinci tekrarı*nda yukarıda listelenen ön kodlar kategorize edilir. Bu çalışmada yer alan kategoriler, gerçek (**İnsanlar**) ve kavramsal (**Siyasi İdeolojiler**) başlıklar arasında değişmektedir. Sekiz kategori ve bunlara verilen isimler basit bir şekilde 52 koddan hangilerinin aynı başlıklar altında toplanabileceğini belirlemek amacıyla birbiriyle karşılaştırılması ve sınıflandırılması (yani bir metin düzenleme sayfasında kes-kopyala işleminin yapılması) gibi oldukça basit, ama bazen de oldukça zorlayıcı bir süreç ile elde edilmiştir.

KARŞITLIK KODLAMANIN İKİNCİ TEKRARI: 52 KARŞITLIK KODUNUN ÖN KATEGORİZASYONU

Kategori 1: İnsanlar

İlgili Kodlar:
BİZE krş. ONLARA
YÖNETİCİ krş. ÖĞRETMEN

Kategori 2: Kurumlar

İlgili Kodlar:
BÖLGE krş. OKUL
EYALET krş. BÖLGE
DEVLET OKULU YÖNETİM KURULU krş. ARIZONA ÜNİVERSİTELERİ
ŞEHİR krş. KIRSAL
TİYATRO KONFERANSLARI krş. OYUNCU TOPLULUĞU

Kategori 3: Siyasi İdeolojiler

İlgili Kodlar:
CUMHURİYETÇİ krş. DEMOKRAT
TUTUCU krş. LİBERAL
FİLDİŞİ KULE krş. VAROŞ

Kategori 4: Müfredat

İlgili Kodlar:
SENİN TARZIN krş. BİZİM TARZIMIZ
DİLSEL SANATLAR krş. TİYATRO STANDARTLARI
"TEMELLER" krş. SANATLAR
PERFORMANS HEDEFLERİ krş. "İŞ GEÇMİŞİ"
"BİLMEK VE YAPABİLMEK" krş. "FARKLI GÜÇLÜ NOKTALAR"
DİSİPLİNLERARASI krş. PERFORMANS/ÜRETİM
SINIF krş. MÜFREDAT DIŞI FAALİYETLER
ÜRÜN krş. SÜREÇ
SANAT FORMU krş. YAŞAM FORMU

Kategori 5: Sanat Standartları Gelişimi

İlgili Kodlar:

BELİRLİ krş. BELİRSİZ
GÖZDEN GEÇİRME krş. RASYONELLEŞTİRME
"ACİL" krş. ZAMAN ALAN
DİSİPLİN TEMELLİ krş. "YAŞAM BECERİLERİ"
AŞAMALI İLERLEME TASARIMI krş. ÇOKLU BÖLGELER
BUYRUK krş. YEREL YÖNETİM

Kategori 6: Test ve Mezuniyet Gereksinimleri

İlgili Kodlar:

MEZUNİYET İÇİN ZORUNLU krş. SEÇMELİ
ATP SINAVI krş. ÜNİVERSİTE DERS KREDİLERİ
TEST ETMEYİ AMAÇLAR krş. KREDİLER
"SINAV İÇİN ÖĞRETMEK" krş. "EĞLENCE"
DEĞERLENDİRME krş. "BUNU NASIL TEST EDERSİN?"
DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI krş. KİŞİSEL DEĞERLENDİRME
NİCEL krş. NİTEL

Kategori 7: Dışta Bırakma ve Marjinalleştirme

İlgili Kodlar:

İLK ÖNCELİK krş. İKİNCİ ÖNCELİK
ARZULU krş. GERÇEKLER
ELİT krş. SIRADAN
BİLGİLİ krş. "?"
"YUKARIDAN AŞAĞI" krş. AŞAĞIDAN YUKARI
"TABAN ÖRGÜTLENMELERİ" KOMİTESİ krş. ÖĞRETMEN GİRDİSİ
YAZARIN AMAÇLARI krş. ÖĞRETMENİN AMAÇLARI
"ÇOK MİKTARDA YAZI" krş. GÖRÜŞ BİRLİĞİ
MALİ FON krş. "BİR DOLAR BİLE DEĞİL"

Kategori 8: Öğretmen Direnci

İlgili Kodlar:

UYUM krş. BİREYSELLİK
TALİMAT krş. ÖZERKLİK
ONAYLAMA krş. BOYKOT
"BUNU KİM YAZDI?" krş. SAHİPLENME
SİZ BİLİRSİNİZ krş. "BİZ BİLİRİZ"
STANDARTLAR krş. "NE İSTEDİĞİMİZİ BİLİYORUZ"
GEREKLİ krş. "YAPMAMAYI SEÇMEK"
SAVUNMA krş. "BANA BİR ŞEY DEME"
KIYASLAMA krş. "YAPMAYACAĞIM"
PERFORMANS AMAÇLARI krş. "KESİNLİKLE SANA BAĞLI"
YOL HARİTASI krş. "KENDİ YOLCULUĞUNU SEÇ"

Kod haritalamanın *üçüncü tekrarı*nda kategoriler sekizden üçe inecek şekilde kategorize edilir. Kategorilere nasıl yeni isimler verildiğine dikkat ediniz.

KARŞITLIK KODLAMANIN ÜÇÜNCÜ TEKRARI:
SEKİZ ÖN KATEGORİNİN YENİDEN KATEGORİZASYONU

Kategori 1: Bireysel ve Kurumsal Çatışmalar – "Kavgacılar"

Alt-kategoriler:
İnsanlar
Kurumlar
Siyasi İdeolojiler

Kategori 2: Standartlar ve Müfredat Çatışmaları – "Riskler"

Alt-kategoriler:
Müfredat
Sanat Standartları Gelişimi
Test ve Mezuniyet Gereksinimleri

Kategori 3: Çatışma Sonuçları – "Ek Zararlar"

Alt-kategoriler:
Dışta Bırakma ve Marjinalleştirme
Öğretmen Direnci

Bu aşamada üç temel kategori oluşturulduğu için, kod haritalamanın *dördüncü tekrarı* kapsamında Karşıtlık Kodlama yapılarak kategoriler **X krş.Y** formatına dönüştürülmek suretiyle bunların "karşıt çift" kavramıyla nasıl örtüştüğü keşfedilir:

KARŞITLIK KODLAMANIN DÖRDÜNCÜ TEKRARI:
KARŞIT OLARAK İFADE EDİLEN ÜÇ "KARŞIT ÇİFT"

Kavram 1: BİZ krş. ONLAR (öğretmenlere karşı müdür, okul bölgeleri, eğitim bakanlığı, devlet üniversiteleri vb. gibi diğer tüm personel)

Kavram 2: SENİN TARZIN krş. BİZİM TARZIMIZ (dayatılmış ancak kötü yazılmış eyalet standartlarına karşı kendi sanatlarını ve öğrencilerini tanıyan yerel düzeyde çalışan deneyimli eğitimciler)

Kavram 3: UYUM-FORMU krş. SANAT-FORMU (hazır ve standardize edilmiş müfredata uyuma karşı öğretmenin konu alanı ve uygulamada kendini yaratıcı bir şekilde ifade etmesi)

Kod haritalama, araştırma sürecinde aynı zamanda bir denetleme görevi de görür. Bir kod listesinin, analiz süreci boyunca nasıl kategorize edildiğini, yeniden kategorize edildiğini ve kavramlaştırıldığını belgeler. İkinci döngü kodlama yöntemlerinin hepsinde kod haritalama yöntemi kullanılmayabilir, fakat kod haritalama çalışma metninizin bir görüntüsünü çıkarma imkânı sunan basit bir tekniktir ve kodlarınızı önce düzenlenmiş kategorilere, ardından da üst düzey kavramlara dönüştürme potansiyeline sahiptir. Bu tekniğe ait mükemmel bir başka örnek için Harding'e (2013, Bölüm 5) bakabilirsiniz.

Kod peyzajı

Gelişmiş BDNVAY veya içerik analizi yazılımı kullanmıyor olmanız, basit metin düzenleme programları yardımıyla kodlarınızı organize etmek ve incelemek için basit ancak yenilikçi yollar kullanmanızı engellemez. Kod peyzajı, hem ormanı hem de ağaçları birlikte görebilmenizi sağlayacak şekilde metinsel ve görsel yöntemleri birleştirir. Kod peyzajı, bir metinde en sık geçen sözcük veya ifadelerin diğerlerinden daha büyük gösterildiği görsel "etiketleme" tekniğine dayanır. Belirli kelimelerin veya ifadelerin görülme sıklığı azaldığında, görsel boyutları da azalır.

Wordle (www.wordle.net) gibi İnternet araçları, büyük miktarda metni kopyalayıp yapıştırabileceğiniz bir alan sunar. Ardından çevrimiçi yazılım kopyaladığınız metnin sözcük sayısı frekanslarını analiz eder ve sonuçları daha sık kullanılan sözcüklerin daha büyük yazı boyutuyla gösterildiği rastgele bir "bulut" tasarımı formatında görselleştirir. Şekil 4.1'de, el kitabının bu bölümünde geçen sözcüklerin sıklığına ait görselleştirme sonuçlarını görebilirsiniz.

Şekil 4.1 Bölüm 4'ün içeriğine ait Wordle grafiği (www.wordle.net'ten oluşturulmuştur)

Wordle, programa girdiğiniz metninizle ilgili ayrıntılı bir sözcük sayımı da sağlar, ancak program verileri bu betimsel düzeyin ötesinde analiz etmez. Yine de bu ön veri girişi, metninizdeki en belirgin sözcüklere ve dolayısıyla olası kodlara ve kategorilere ait "taslak" bir görsel bakış sunar. Bazı BDNVAY programları da etiket bulutları ve kümeleme analizleri gibi buna benzer yöntemler içermektedir. Kod peyzajı, bu fikirleri benzer bir şekilde tekrarlayan manuel ama sistematik bir yöntemdir.

Temel düzenleme formatları, kodlarınızı gerektiği gibi alt-kodlar ya da daha alt-kodlar halinde düzenlemenize olanak tanır. Şekil 4.2'de, katılımcılara sorulan "Lisedeyken yaptığım bir konuşma/sunum ve/veya rol aldığım bir tiyatro oyunu şu anda nasıl bir yetişkin olduğumu etkilemiştir. Lisedeyken yaptığınız konuşma/sunum ve/veya rol aldığınız tiyatro oyununun, şu anda nasıl bir yetişkin olduğunuzu hangi açılardan etkilediğini düşünüyorsunuz?" nitel anket sorusuna verilen 234 cevaptan oluşan verilere atanan bir dizi kod sunulmuştur (McCammon & Saldaña, 2011; McCammon vd., 2012).

Yanıtlarından geliştirilen ana kategorilerden biri **Bir Ömür Yaşamak ve Sevmek** diye isimlendirilmiştir. Şekil 4.2'de bu kategoriyle ilgili kodlar görsel olarak listelenmiştir. Özellikle yazı boyutunun, kodların sıklığını ve dolayısıyla büyüklüklerini yansıtacak şekilde nasıl kullanıldığına dikkat ediniz. Bu görselde, her kodun yazı boyutu, veri setinde göründüğü her sefer için bir değer artırılmıştır.

ARKADAŞ-LIKLAR+4

SOSYAL

İNSANLARLA ETKİLEŞİM

İNSANLARLA BAĞLANTI KURMA

- AİLE İLİŞKİLERİ
- SOSYAL AĞ (DİĞER HOMOSEKSÜELLERLE)
- TOPLUMU YENİDEN OLUŞTURMAK
- KONUŞKAN

İNSAN FARKINDALIĞI

AÇIK FİKİRLİLİK / HOŞGÖRÜ

- KÜLTÜREL FARKINDALIK
- BAŞKALARINA GÜVENME
- DİNLEMEK

AİT OLMA

- KABUL

KİMLİK

YETENEKLERİN/GÜÇLÜ YÖNLERİN KEŞFİ

- EĞLENCE

AMAÇ/ODAK HİSSİ

- ARZULARI GİDERME
- ÖNEMLİ ŞEYLER
- İNANÇ SİSTEMLERİ

EMPATİ

DUYGUSAL ZEKÂ / BİLGİLENDİRME

- MUTLULUK
  - TUTKU
  - NEŞE
  - EĞLENMEK
  - MİZAH DUYGUSU
  - GURUR
  - SEVECENLİK

ÖZ SAYGI / ÖZ DEĞER

- "MUTLU ANLAR"
- "BİR İNSAN OLARAK CANLI"
- YAŞAM / MACERA İÇİN GÜDÜLEME
- GÜVENLİK

ÖZ FARKINDALIK
OLGUNLUK / KARAKTER
DURUMLARLA YÜZLEŞME
MÜCADELECİ KİŞİLİK
DAYANIKLILIK
KIRILGANLIK
FİZİKSEL FARKINDALIK
RAHATLAMA
DEĞİŞİKLİK YOK

Şekil 4.2 Bir temel kategorinin kod tasarımı ve alt-kategorileri

Ankete katılanların ARKADAŞLIKLAR'ından söz etme sıklığı o kadar çoktu ki koddan sonra "+4" ibaresini kullanmak zorunda kaldım, çünkü kullandığım kelime işlemci programının yazı tipi boyutu ancak bu kadar artırılabiliyordu. ARKADAŞLIKLAR kodundan sonra kullanılan +4 ve font boyutu, toplam 18 kişinin arkadaşlığın lisedeki deneyimlerinin bir çıktısı olduğunu söylediğini göstermektedir. SOSYAL kodunun font boyutu, sekiz yanıtı; İNSANLARLA ETKİLEŞİM, yedi yanıtı; İNSANLARLA BAĞLANTI, beş yanıtı ve AİLE İLİŞKİLERİ, bir yanıtı göstermektedir.

Girintiler yoluyla yapılan basit listeleme yöntemleri sayesinde, ana kodlar ve ilgili alt-kodlar organize edilmiştir. Girinti olmayan sözcükler (ARKADAŞLIKLAR, SOSYAL ve KİMLİK), bu başlıkların analitik notlarımda ve nihaî raporda tartıştığım ana unsurlar olduğunu göstermektedir. Altındaki girintili sözcükler ve ifadeler ise, birincil kodların anlamlarını ayrıntıları ve nüanslarıyla "açıklayabilmemi" sağladı. Tabii ki, verilerden yapılan doğrudan alıntılar da iddialarınıza kanıt olarak destek sağlıyor. Kod peyzajı, nihaî yazım için bir tür küçük kroki işlevi görür. Aşağıda Şekil 4.2'deki taslaktan hareketle yazılmış araştırma raporunun bir bölümü sunulmuştur. Metinde özellikle kod başlıklarının birçoğunun analitik anlatının içerisine nasıl işlendiğine dikkat ediniz:

Bir Ömür Yaşamak ve Sevmek

> Şu anda tiyatro yapmıyor olmama rağmen, hâlâ tiyatronun bir parçasını iliklerimde hissediyorum. Bazen tiyatro, kişiliğimde ortaya çıkar. Lisede tiyatro yapmak hem bir öğrenci hem de bir insan olarak canlı kalmamı da sağladı. (Erkek, Misafir Sanat Profesörü, 1978 Lise Sınıfı)

Bu kategori, duyuşsal, içsel ve kişilerarası öğrenme alanlarından oluşur. Daha önce yapılan anket sonuçlarında olduğu gibi, bazı katılımcılar, lise yıllarında başlatılan ve bir ömür süren dostluklardan söz ettiler. Fakat aynı zamanda burada belirgin olan, kişinin kişisel kimliğinin oluşmasıdır. Tiyatro ve konuşma, kişinin yeteneklerini ve güçlü yönlerini keşfetmek ve böylece odağını veya amacını bulması için birer fırsatı:

> Tiyatroda geçirdiğim zaman boyunca, her zaman olmak istediğim kişi oldum. Hayatım boyunca dünyadaki yerimi ve gerçekte kim olduğumu bulmak için çabaladım. Tiyatro ve oradaki herkes, bu iki şeyi bulmama yardımcı oldu. Tiyatro sayesinde varım. (Kadın, Üniversite Tiyatro Dizayn, 2009 Lise Sınıfı)

Bazı katılımcılar benlik saygısı, öz değer, değer aydınlanması, olgunluk ve kişisel karakter gelişimi gibi kavramsal süreçlerden geçerek duygusal gelişim yaşadıklarını ifade ettiler. Konuşma ve tiyatro bazılarının, özellikle insan farkındalığı ve sosyal etkileşim konusunda "önemli olanın" ne olduğunu keşfetmesine vesile olmuştu:

> Tiyatro beni yarattı. Tiyatro olmasaydı nasıl biri olurdum, düşünmek neredeyse imkânsız. Açıkçası böyle bir çıkış olmasaydı, hayatta kalabileceğimi bile sanmıyorum. Kabul gören biri olarak hissettiğim tek ortamda kendimi nasıl ifade edebileceğimi öğrendim. Bunun üzerine, güvenim arttı, zihnim açıldı ve kendimi daha fazla keşfetmek için güdülendim. (Kadın, Uçuş Görevlisi, 1992 Lise Sınıfı)

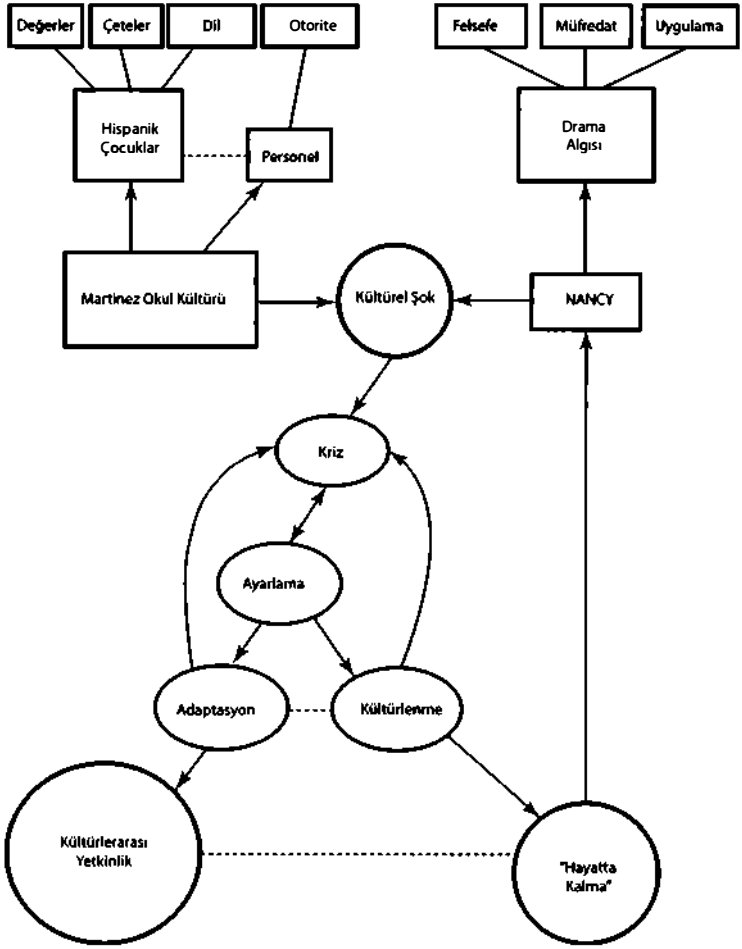
BDNVAY programı kullanmıyorsanız ve özellikle de bir "ayırıcı" olarak kodlarsanız Kod Peyzajı tekniğini kullanmanız önerilir (bkz. Bölüm 1). Kod peyzajı ayrıca gerektiğinde, ilk döngü kodlamadan ikinciye geçişte size yardımcı olacaktır. Ayrıca, kodlara ait basit frekans değerlerinin veride neyin önemli olabileceğinin güvenilir bir göstergesi olmadığını da tekrar belirtmek isterim. Bu tekniği yalnızca nicel veriler için bir algoritma olarak değil, *nitel veriler* için sezgisel bir keşif aracı olarak kullanınız.

İŞLEMSEL MODEL ŞEMALARI ÇİZME

Miles'ın (2014) "görüntülü düşünme"ye dair zekice tavsiyesi, eşzamanlı kodlama, kategorize etme ve analitik not yazma çabalarımıza yardımcı olabilir. Dey (1993), "karmaşık ve çok miktarda veri ile uğraştığımızda, şemaların analiz sonuçlarımızı çözmemize ve sonuçlarımızı tutarlı ve anlaşılır bir biçimde sunmamıza yardımcı olabileceğini" (s. 192) vurgulamaktadır. Friese (2014), ağlar şeklinde hazırlanan şemaların sadece analitik kategorilerimizi değil araştırma sorularına cevapları da görünür kıldığını ekler. İlk taslak olarak işe yarayan elde hazırlanmış çizimlerin yanında, BDNVAY programları da çalışmanızla ilgili ortaya çıkan kod ve kategori dizilerinizi veya ağlarınızı gelişmiş yöntemlerle haritalamanıza veya şemalamanıza olanak tanır ve açıklamalı referans için görsel sembollere yorum ve notlar eklemenize izin verir.

Bu el kitabında da işlemsel model şemaları kullanılmıştır (bkz. Şekil 1.1, 2.1, 2.2, 3.4, 3.8 ve 5.5). Aşağıda, şehrin kenar mahallesinde okul öncesi, ilk ve orta kademede sanat ağırlıklı eğitim hizmeti veren bir okulda çalışan beyaz bir kadın tiyatro öğretmeniyle yaptığım etnografik çalışmamda kullandığım daha karmaşık bir işlemsel model şeması (bkz. Şekil 4.3) örneklenmiştir (Saldaña, 1997). Bu örneğe yer verilme sebebi, araştırmacının analitik bir sentez yapabilmesi ve okuyucunun çalışmayı görsel olarak kavrayabilmesi için katılımcıların, kodların, kategorilerin, olguların, süreçlerin ve kavramların nasıl haritalanabileceğini göstermektir. Dairelerin veya dikdörtgenlerin (hem düz hem de kalın ve çeşitli şekil ve büyüklüklerde), bağlantı çizgilerinin veya bağlantıların (hem düz hem de kesikli) ve okların (hem tek hem iki yönlü) yalnızca alan ve akışı, eylemin/tepkinin/etkileşimin gidişatını ve belirli noktalardaki birleşimini göstermediğine, aynı zamanda bir nitelik ve büyüklük hissi de verdiğine dikkat ediniz.

Şemada önemli katılımcılar dikdörtgen sembollerle gösterilmektedir: *Martinez Okulunun Öğrencileri ve Çalışanları* (bir kültür grubu) ve tiyatro eğitmeni *Nancy*.

Şekil 4.3 Varoşta çalışan bir öğretmenin yaşadığı kültürel şokun ve hayatta kalma süreçlerinin işlemsel model şeması

Bu etmenler bir noktada birleşerek Nancy için *kültürel şok* denen olguyu yaratmıştır (DeWalt & DeWalt, 2011; Winkelman, 1994). Yeni bir öğretmen olarak Nancy'nin Martinez Okul kültürü içinde başa çıkmakta en fazla zorlandığı kategorilerin başında, İspanyol kökenli çocukların *değer sistemleri* (değer, tutum ve inanç sistemleri), çete alt kültürü ve İspanyolca *dili* geliyordu. Deneyimsiz bir öğretmen olan Nancy, *personelden* yaşça büyük ve deneyimli meslektaşlarının sözde otoritesine boyun eğmek zorunda kalmıştı.

Nancy'nin okuldaki faaliyetleri, tepkileri ve etkileşimleri, DeWalt ve DeWalt ve Winkelman tarafından tanımlanan ve şemada oval sembollerle gösterilen "kültürel şok" ve "adaptasyon" başlıklı süreçsel ve döngüsel örüntülerle uyuşuyordu. Yaşadığı kültürel şok örneklerinden birinde, Nancy yaşadığı *krizle* (örn. İspanyolca konuşamaması), kendini duruma *ayarlayarak* (örn. birkaç anahtar İspanyolca kelime ve cümle öğrenerek) baş

edebildi. Krize başarılı bir şekilde *adapte olmak* ise (örn. İspanyolcayı akıcı bir şekilde konuşabilmek), çok-kültürlü eğitim bilimci James A. Banks'in (2007) *kültürlerarası yetkinlik* olarak adlandırdığı şeye yol açacaktı. Ancak, Nancy'nin kullandığı isteksiz ya da yetersiz başa çıkma stratejileri (örn. çevirmen öğrencilere aşırı bağımlılık, küçük bir İspanyolca sözlük, sınıf iletişiminin sınırlılıklarını kabul etmek) öğretme bağlamında böyle bir adaptasyonu değil sadece *kültürlenme* sürecini beraberinde getirmişti. Bu süreç, kültürlerarası yetkinlik kadar etkili değildi; sadece bir "*hayatta kalma*" mücadelesinden ibaretti (çalışmanın üç önemli kavramının kalın dairelerle temsil edildiğine dikkat ediniz). Nancy'nin öğretmen olarak ilk iki yılı boyunca yaşadığı yeni krizler yeni düzenlemeler yapmasına yol açtı; kendini bir duruma başarılı bir şekilde adapte ettiğinde, yeni bir krizle karşılaşıyordu ve böyle devam ediyordu.

İster kendini yeni durumlara başarıyla adapte etsin ve kültürlerarası yetkinlik geliştirsin, isterse de yüzeysel bir kültürlenme süreci kapsamında hayatta kalmaya çalışsın, zamanla bu süreç Nancy'nin zihnindeki Hispanik çocuklarla *drama algısını* etkiledi ve öğretim *felsefesini, müfredatını ve uygulamalarını* değiştirdi. Örneğin, Nancy okuldaki ilk yılında yaptığı gibi Avrupa merkezli bir kaynaktan tiyatro oyunları okutmak yerine, öğrencilerin geldiği toplumla kültürel açıdan daha ilgili materyalleri derste kullanmaya başladı (bkz. Bütüncül Kodlama). Okuldaki bazı deneyimli öğretmenler, Nancy'den ders programında sahne performansı beklentileri içeren makul olmayan taleplerde bulundu. Nancy'nin bu talepler karşısında yaşadığı kültürel şok ve geçirdiği adaptasyon süreçleri okuldaki ilk yılında tiyatral açıdan ortaya nitelikli ürünlerin çıkmamasına ("hayatta kalma"), ancak ikinci yılında daha başarılı sonuçlar elde edebilmesine neden oldu (kültürlerarası yetkinlik).

Bu şema, etnografik araştırmanın başında oluşturulmamıştır. Gelişimi, üç yıl boyunca süren literatür taramaları, alan çalışmaları, veri analizi ve yazım sonucunda ortaya çıkmıştır. Araştırma yöntemleri derslerimde, nitel veri analizine yeni başlayan öğrencilerimin oluşturdukları şemalardaki kavramsal kutucukları daha çok basit doğrusal veya döngüsel düzenlerde çizdiklerini gözlemledim. Başlangıç taktiği olarak yanlış bir yaklaşım olmasa da, sosyal etkileşimler nadiren böyle doğrusal ya da kusursuz döngüsel bir düzen içinde gerçekleşir. Ampirik temelli şemaların çoğu asimetrik olarak kümelenmiştir ve kök gövdelidir. Knowlton and Phillips (2013), Miles vd. (2014), Wheeldon ve Åhlberg (2012) tarafından oluşturulmuş oldukça karmaşık ayrıntılar içeren bazı şemaları ve BDNVAY programlarının kullanıcı kılavuzlarını incelediğinizde, katılımcılar ve olgular arasındaki karmaşık etkileşim ve karşılıklı ilişkiler konusundaki farkındalığınız artacaktır. Görsel sunumlar için grafik, stil, renk ve düzenleme gibi konularda oldukça nitelikli bir kılavuz olan Evergreen'in (2014) *Presenting Data Effectively* isimli çalışmasına bakabilirsiniz. "A Periodic Table of Visualization Methods", verilerinizi farklı görsel formatlarda sunma konusunda genel açıklamalar sunan etkileyici bir online kaynaktır (http://www.visual-literacy.org/periodic_table/ periodic_table.html). Son olarak CmapTools'tan (http://cmap.ihmc.us/download/) kavram haritaları oluşturmak için gerekli ücretsiz yazılımlar indirebilirsiniz.

Çalışmanızın uzunluğu veya kapsamı ne olursa olsun, görüntülü düşünün. Analizlerinizi desteklemek, düşüncelerinizi netleştirmek ve yazılı sununuzu geliştirmek için kodlarınızı, kategorilerinizi, temalarınızı ve kavramlarınızı görsel olarak sunabilmenin farklı ve etkili yollarını bulmaya çalışın.

ALTERNATİF GEÇİŞ YÖNTEMLERİ

Aşağıda, araştırma yöntemleri dersinde ve tez danışmanlığım sürecinden edindiğim deneyimlerden ve alandaki yayınlardan hareketle geliştirdiğim, öğrencilerin kodlamadan analizin daha kavramsal düzeylerine geçerken oldukça yararlı buldukları beş pratik öneri sunulmuştur.

Kodları kodlama

Birinci Bölüm'de de açıklandığı üzere analizi yapan kişi bir "ayırıcı" ya da bir "birleştirici" gibi kodlama yapabilir (bkz. Bölüm 1). Ayırma, satır-satır yapılan daha titiz bir kodlama iken, birleştirmede görüşme dökümleri, dokümanlar ve alan notlarına ait paragraflar ya da uzun bölümler gibi daha geniş veri birimleri kodlanır. Kodların kodlanması (Charmaz, 2014, s. 127-8; Gibson ve Hartman, 2014, s. 162), çok sayıdaki ardışık ayrılmış kodun birleştirilerek analiz için daha yönetilebilir bir küme haline getirilmesini sağlar. Aşağıda, Bölüm 3'te yer alan Ön Kodlama örneğinden alınmış bir veri bulunmaktadır. Bu görüşme metnine beş farklı kod atanmıştır:

TIFFANY: [1] Herkesle takılıyorum.	[1] "HERKESLE TAKILMAK"
Gerçekten, [2] seçtiğim herkesle. O kadar uzun	[2] "TAKILDIKLARINI" SEÇMEK
zamandır burada olduğum [yaşadığım] için,	
[3] dönüp anasınıfı zamanıma bakıyorum da,	[3] ARKADAŞLARI ANIMSAMA
buradaki herkes bir dönem [4] gerçekten benim	[4] NİTELEME: "GERÇEKTEN"
[5] en iyi arkadaşım olmuşlar.	[5] "HERKESLE ÇOK İYİ ARKADAŞ"

Daha sonra, yukarıdaki ayrılmış ardışık beş kod gözden geçirilerek, tek bir birleşik kod altında kodlanır. Sonuçta ortaya çıkan birleşik kod, diğerlerini yeterince kapsaması koşuluyla, ilk beş koddan biri olabilir; seçilen kod kelimelerinin birleştirilmesinden oluşan bir kod olabilir ya da tamamen yeni bir kod olabilir. Bu örnekte, analizi yapan araştırmacı, yukarıdaki beş kodu da yoğunlaştırıp içine alacak şekilde KALICI DOSTLUKLAR adında yeni bir Kavram Kodu üretmeye karar vermiştir.

Verilerdeki diğer ayrılmış ardışık kodların tamamı, anlamları daha da yoğunlaştırmak için bu şekilde birleştirilerek kodlanabilir. Bu teknik, araştırmacıyı daha soyut ve kavramsal analiz düzeylerine çıkarmak için de elverişlidir (bkz. Kavram ve Örüntü Kodlama). Özetlemek gerekirse, verilere atadığınız ilk kodların sayısı altında boğulduysanız, mevcut analiziniz veya ikinci döngü süreçler için sonuçları sadeleştirmek adına kodlarınızı kodlayın.

Kod tablosu hazırlama

Harding (2013) verilerin kodlanmasının ardından temel analitik tekniklerden özetl*eme* ve *karşılaştırma*nın kullanılmasını önerir. Bu amaçla hazırlanacak basit bir tabloda her bir katılımcıya ait birincil veri setinin (örn. bir görüşme kaydı dökümü, gözlemler) özetlendiği yoğun bir paragraf ve bu verilere atanan kodlar sütunlar halinde gösterilir. Gerek ayrı ayrı görüşülmüş/gözlenmiş katılımcıların olduğu gerekse odak gruplar içinde görüşülmüş birden fazla katılımcının bulunduğu çalışmalarda bu strateji özellikle yararlıdır. Kod tablosu hazırlamak, analizi yapanın kodlardan örüntüleri taramasına ve oluşturmasına, ön iddialar veya önermeler geliştirmesine ve çeşitli kodlar içerisinde bulunabilecek olası boyutları keşfetmesine olanak tanır (bkz. Miles vd., 2014, Bölüm 8).

Şekil 4.4, dört sınıf öğretmeninin okullarında düzenlenen misafir sanatçı programına katılımlarıyla ilgili bir araştırma kapsamında öğretmenlerin çocuklarla ve sanatçılarla olan etkileşimlerinin araştırmacı tarafından gözlemlenmesi sonucunda elde edilen verileri özetlemektedir. Özetler, programa en açık öğretmenden en dirençli öğretmene doğru yukarıdan aşağıya sıralanmıştır.

Katılımcı	Gözlem Özeti	Temel Kodlar
Geniene	Sınıfına karşı çok nazik, öğrencilerin sanat öğrenmesini destekleyen bir ortam hâkim. Aktivitelerde çocuklara katılıyor. Üniversitede dans bölümünde yan dal. Sanat deneyimlerini hoş karşılayan, misafir sanatçıları destekleyici.	SANATI KUCAKLAYAN SANATÇI DUYARLIĞI KATILIMCI HOŞ KARŞILAYAN
Andrea	Sınıf aktivitelerine kısmen değer veriyor, fakat "geleneksel" müfredata (matematik, dil, sanat vb.) daha fazla sanatın eklenmesini istiyor. Çocukların sanatsal etkinliklere odaklanma yeteneğini önemsiyor. Misafir sanatçılarla arasında nitelikli bir meslektaş dayanışması var.	MÜFREDAT-TEMELLİ "GELENEKSEL" İŞBİRLİKÇİ
Martha	Sanatsal etkinliklerin ders saatini almasından endişeli. Misafir sanatçılar, çocuklarla sınıf yönetimi sorunları yaşadığında çok müdahale ediyor. Misafirler Martha'nın sınıf dinamiklerini ve kültürünü özümsüyor. Çocuklar arasında çok fazla klik var.	KÖTÜ YÖNETİLEN SINIF PARÇALANMIŞ TOPLULUK KONTROLÜ
Anne	Sınıf içinde katı disiplinli, günlük rutinlerine müdahale istemiyor. Çocuklarla sert bir dille konuşuyor. Misafir sanatçıların sınıfta geçirecekleri zamanı sınırlıyor. Çalışmanın dördüncü haftasında programdan çekildi.	DİSİPLİNLİ DİRENÇLİ "ÇEKİLDİ"

Şekil 4.4 Verilere ve kodlara ait özet bir tablo

Orta sütundaki özetler, sınıf yönetimi, öğrencilerle yakın ilişkiler, sanat programına katılmaya isteklilik gibi temel konuları ele almaktadır. Sağ sütunda ise, veri setindeki en belirgin kodlar listelenmiştir. Özetlerin ve kodların eşzamanlı taranması neticesinde, araştırmacı çalışmasının devamında test edilmesi gereken bir ön önerme geliştirmiştir: *Sınıflarında olumlu ve samimi ortamlar yaratan ve sürdüren ilköğretim öğretmenleri, müfredatlarında sanat programlarına yer verilmesine daha açıktır.*

Masaüstü kategoriler

Nitel araştırma yöntemleri dersimde kullandığım bir alıştırmada, öğrencilerimin kodlanmış ve sınıflandırılmış verileri bir masanın üzerinde görsel olarak düzenlemelerini isterim. Bu amaçla önce verilerin basılı kopyasının kenar boşluklarına kodlama yaparız, kodlanmış her bir "bölümü" şeritler halinde keserek ayrı kâğıt parçaları elde ederiz, herbirini uygun kategoriler altında sınıflandırırız, ardından her bir kategorideki kâğıtları zımbalarız, her kâğıt yığınının üzerine kategori adını yazarız, sonra kategorilerin süreçlerini ve yapılarını haritalamak amacıyla masanın üzerinde nasıl düzenlenebileceklerini keşfetmeye çalışırız.

Kullandığımız verilere bağlı olarak, bazı kategori yığınları kodlarının sayısal frekans değerine göre yukarıdan aşağıya doğru tek bir sütun halinde düzenlenir. Bazen kategoriler, kâğıt üzerindeki bir liste ya da sınıflandırma gibi genelden özele ya da özelden genele doğru gruplandırılır. Bazen, seçilen kategoriler daha geniş bir ortak temayı veya kavramı

paylaştıkları için ayrı bir şekilde kümelenebilirler. Ancak, bazen de kategoriler aşamalar ya da süreçler halinde etmenler ve etkiler içerdiğinden masaüstünde doğrusal, döngüsel ya da ağlar şeklinde düzenlenmeleri mümkündür. Bazen de bazı kategorilere ait yığınlar kendine özgü özelliklerinin yanında bazı benzer özellikleri paylaştıkları için matematikteki kesişim kümeleri gibi üst üste binişirler.

Öğrenciler, bu şekilde "verilere dokunmanın" ve masaüstündeki kategorilerin yerlerini elleriyle değiştirip farklı şekillerde düzenlemenin, hiyerarşi, süreç, karşılıklı ilişki, temalandırma ve yapı gibi örgütsel kavramları daha iyi keşfetmelerine ve anlamalarına yardımcı olduğunu belirtirler. Tuhaf bir şekilde, elle yapılan yöntem BDNVAY programlarının modelleme işlevlerinden daha hızlı ve daha esnektir. İki elinizle kâğıtları düzenlemek, tek bir fareyle bilgisayardaki grafikler üzerinde çalışmaktan daha hızlıdır.

Süreçte ortaya çıkan ya da süreç sonunda ulaştığınız nihaî kategorileriniz, temalarınız veya kavramlarınızın birbirleriyle nasıl bir etkileşim ya da ilişki içinde olduğunu yorumlamakta zorlanıyorsanız, bu masaüstü tekniğini kullanarak verilerinizle desteklenebilen ve "doğru görünen" bir yapı ve süreç ortaya çıkıncaya kadar elinizdeki unsurların yerlerini (dizin kartlarına veya yarım sayfalık ayrı ayrı kâğıtlara yazılmış) değiştirip farklı kombinasyonlar deneyebilirsiniz. Ortaya çıkan dizilimi araştırma raporunuzu yazarken izleyeceğiniz görsel bir şablon olarak kullanabilirsiniz. Mümkünse, bu şablonu çalışmanızda kullanılmak üzere işlemsel bir model şemasına dönüştürün. Bölüm 6'da yer alan kategorilerin kategorileri başlığı altında bu konuyla ilgili daha fazla tartışma ve açıklama bulabilirsiniz.

Kodlardan temalara

Verilerinizi yalnızca sözcükler veya kısa ifadelerle kodladıysanız ve sonuçta elde ettiğiniz kodların anlaşılır olmadığını düşünüyorsanız, nihaî kod veya kategori setinizi daha uzun ifade edilmiş temalara dönüştürünüz (bkz. Bölüm 3'teki Veriyi Temalandırma). Temalandırmak, bir kodun temsil ettiği anlamları daha ayrıntılı işleyerek kodun özüne dair eksik kalan noktaları tamamlamanızı mümkün kılabilir.

Örneğin, analizinizde ürettiğiniz Süreç Kodlarından biri MÜZAKERE olabilir. Sözcük esasında katılımcılar arasında gözlemlediğiniz toplumsal eylem türlerini tanımlıyor olsa da, terim tek başına analitik bir açıklık sağlamayacak kadar geniş kalmıştır. Verileri Temalandırmak için önerilebilecek stratejilerden ikisi, araştırılan olguyu "... dır" ya da "... anlamına gelir" yüklemleriyle biten cümleler içinde kullanmaktır. Böylece ilgili kodu, "Müzakere ... dır." ya da "Müzakere ... anlamına gelir." şeklinde genişletmek, verinin ötesine geçerken yine veri temelli kalmanızı sağlar. MÜZAKERE altında kategorize edilen verileri tekrar okuyarak ve yorumlayarak, örneğin "Müzakere, en az direniş içeren yoludur." veya "Müzakere, başkalarını manipüle etmek anlamına gelir." önermesini destekleyecek ifadeleri görebilirsiniz. Bunlar, ileri analiz ve yazım için daha somut ve çağrışımsal önermelerdir.

Çalışma boyunca "ayaküstü sohbetler"

Güvenilir bir akran, meslektaş, danışman, mentör, uzman veya arkadaşınızla araştırmanız ve veri analiziniz hakkında düzenli olarak konuşunuz. Bu kişi, araştırmacının aklına gelmeyen kışkırtıcı sorular sorabilir, karşılaştığınız analitik ikilemlerle ilgili fikir verebilir ve çalışmanın gidişatıyla ilgili taze bakış açıları önerebilir. Şanslı iseniz, bu kişinin bilerek ya da bilmeyerek söyleyeceği tek bir cümle bir kilit taşı gibi tüm taşları yerli yerine oturtabilir.

Tez projeleri üzerinde çalışan öğrencilerimizin birçoğu çalışma ile ilgili yaptığımız yüzyüze görüşmelerin son derece yararlı olduğunu, çünkü bu vesileyle verileri ve analizleriyle ilgili "olup bitenleri" ilk defa sözlü olarak açıklamak zorunda kaldıklarını söylerler. Yaptığımız "ayaküstü sohbetler" sayesinde, öğrencilerim analitik çalışmalarıyla ilgili nispeten bir odaklanma ve netlik hissi edinirler ve bu sayede çalışmalarını daha iyi bir şekilde yazabilirler.

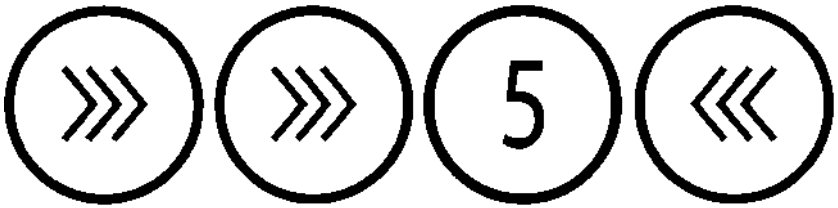
Eleştirel etnografi, eylem ve feminist araştırma gibi bazı araştırma yaklaşımları, katılımcının veriyi sahiplenmesini teşvik ederler. Gözlemlediğiniz ve görüşme yaptığınız insanlarla analitik yansıtmalarınız hakkında konuşmak, size bir "gerçeklik kontrolü" imkânı sunabilir ve muhtemelen ek kavrayışlar geliştirmenizin önünü açabilir.

İKİNCİ DÖNGÜ KODLAMA YÖNTEMLERİNE GEÇİŞ

Unutmayınız ki veriler kodlanmaz, *yeniden* kodlanır. İkinci bir kodlama döngüsünde, bir sonraki bölümde ele alınacak olan altı yöntemden biri kullanılmak zorunda değildir. Eklektik Kodlamada olduğu gibi, verilerinizi ilk döngü yöntemlerinden biriyle yeniden kodlamanız, mevcut kodlarınız ve kategorilerinizin sayısını analiz için daha derli toplu bir kod/kategori setine indirgemek için yeterli olacaktır. Bu nedenle, ilk döngü kodlama yöntemlerinden hangisini/hangilerini seçtiğinize göre ve ön veri analizlerinizin nasıl ilerlediğine bağlı olarak, ikinci kodlama döngüsüne geçmeniz gerekebilir veya gerekmeyebilir. Ancak bunun sizi ikinci döngü kodlama yöntemlerine ait profilleri okumaktan alıkoymasına izin vermeyin, çünkü bir bakarsınız Örüntü Kodlama veya Odaklı Kodlama gibi ikinci döngü kodlama yöntemlerinden biri analiz ettiğiniz verilerin daha iyi kategorize edilmesine ve berraklaşmasına büyük katkı sağlayabilir. Projeniz, temellendirilmiş bir kuram geliştirmeyi, önceki araştırmacıların çalışmalarını devam ettirmeyi ya da katılımcılar veya sistemler üzerinde gerçekleşen değişimleri boylamsal olarak incelemeyi içeriyorsa, verinizin karmaşık doğasını incelemek için ikinci döngü kodlama yöntemlerine ihtiyacınız var demektir.

Kodlama ve kategorizasyon süreçleriyle eş zamanlı olarak yazdığı analitik notlara yoğunlaşarak derinlemesine düşünmesi araştırmacıyı, üst düzey temalar, kavramlar, iddialar ve kuramlar üretmeye götürebilir. Bundan sonraki iki bölümde önerilen bazı rotalar aracılığıyla bu yolculuğun yol haritasının sunulması amaçlanmıştır. Ancak hangi yoldan gideceğinize karar vermek size kalmıştır. *İkinci döngü kodlama süreçlerinden sonra bu bölümde sunulan yöntemlere dönmeye hazır olun çünkü bu stratejilerden bazıları analizin sonraki aşamalarında da işe yarayabilir.*

https://study.sagepub.com/saldanacoding3e web sitesini ziyaret ederek BDNVAY programı linkleri, kod listeleri ve kodlama örnekleri, ücretsiz örnek SAGE dergi makaleleri, örnek görüşme kaydı dökümleri ve grup alıştırmaları ve etkinliklerine ait zengin kaynaklara erişebilirsiniz.

İkinci Döngü Kodlama Yöntemleri

BÖLÜM ÖZETİ

Bu bölümde ikinci kodlama döngüsünün amaçları açıklanarak, ileri ya da ayrıntılı analiz gerektiren altı kodlama yöntemi tanıtılacaktır. Her yöntemle ilgili olarak 'kaynaklar', 'açıklama', 'uygulamalar', 'örnek', 'analiz' ve 'notlar' başlıklarına yer verilecektir.

İKİNCİ KODLAMA DÖNGÜSÜ YÖNTEMLERİNİN AMAÇLARI

İkinci kodlama döngüsünde kullanılacak yöntemler, ilk döngüde kodlanan verilerin gerektiğinde yeniden düzenlenmesi ve analiz edilmesi için kullanılan ileri analiz yöntemleridir. Her biri elinizdeki veri setinden tutarlı bir metasentez oluşturabilmek için Morse'un (1994, s. 25) ifadesiyle "görünüşte alakasız gerçekleri mantıksal bir şekilde birbiriyle ilişkilendirmeye, ... kategorileri birbirleriyle uyumlu hale getirmeye" yarar. Kategoriler oluşturulmadan önce verilerinizin yeniden kodlanması gerekebilir, çünkü orijinal kodlarınız için daha doğru sözcükler ya da ifadeler bulmuş olabilirsiniz; kavramsal olarak benzeştikleri için bazı kodları birleştirmeniz gerekebilir; düşük sıklıktaki kodların genel kod şeması içerisindeki işlevselliğini yeniden değerlendirmeniz gerekebilir ya da ilk kodlama döngüsünde makul görülen bazı kodların tüm veri seti gözden geçirildikten sonra marjinal ya da gereksiz görüldüğü için analizden topyekûn çıkarılması gerekebilir (Silver & Lewins, 2014, s. 227).

İkinci döngü kodlama sürecinin başlıca amacı ilk kodlama döngüsünde elde ettiğiniz kodlardan hareketle kategorik, tematik, kavramsal ve/veya kuramsal bir düzenlemeye ulaşmaktır. Ancak bu bölümde tanıtılan yöntemlerin bazıları hem ilk hem de sonraki kodlama aşamalarında kullanılabilir. Temelde, ilk döngüdeki kodlarınız (ve bağlantılı kodlanmış veriler) geniş kategoriler, temalar, kavramlar ve/veya iddialardan oluşan daha kısa ve daha seçme bir liste oluşturmak amacıyla yeniden organize edilir ve yeniden şekillendirilir. Örneğin, ilk döngü kodlama aşamasında veri setinizden 50 farklı kod ürettiyseniz, bu 50 kod (ve bağlantılı kodlanmış veriler) gerektiği gibi yeniden kodlanır, ardından ikinci döngü kodlama sürecinde aralarındaki benzerliklere göre kategorize edilirler. Bu süreçte, 25 kodunuz bir kategori altında, diğer 15 kodunuz ikinci bir kategori altında ve kalan 10 kodunuz da üçüncü bir kategori altında toplanabilir. Bu üç kategori ve üçünün birlikte ifade ettiği ortak anlam, araştırmanızın ve araştırma raporunuzun ana bulgularını oluşturabilir (bkz. Şekil 1.1). Elbette bu oldukça basit ve sade bir örnektir. Kendi projenizde çok daha fazla kod ve kategori sayısıyla ya da farklı bir yaklaşımla karşılaşabilirsiniz. Yöntembilimci Ruthellen Josselson "Birbirinden belirgin şekilde ayrışan kategoriler yapaydır. Elbette insan yaşamı parçalardan, katmanlardan, çelişkilerden ve çoklu değerlerden oluşur, ancak bu farklı kollar her zaman için birbiriyle bağlantılıdır." diyerek farklılıkların içindeki bütünlüğe dikkat çeker (akt. Wertz vd., 2011, s. 232).

Amaç, bu analiz döngüsünde ve sonrasında mutlaka mükemmel bir hiyerarşi içerisinde tanımlanmış nihai kod başlıklarından oluşan bir listeye ulaşmak değildir. Süreci bir benzetmeyle anlatmaya çalışırsak: Demonte halde satılan ve üzerinde "Kurulum gereklidir." yazan yemek masası gibi büyükçe bir mobilya satın aldınız diyelim. Paketin üzerindeki talimatlarda önce cıvata, pul, somun, masa ayağı ve üstü gibi paketteki tüm malzemeleri kutudan çıkarmanız ve ardından tornavida ve cıvata anahtarı gibi gerekli araçları temin etmeniz gerektiği yazar. Talimatlarda ihtiyacınız olan her şeyin eksiksiz olduğundan emin olmak için *tüm parçaları saymanız* ve *kurulum öncesinde tüm parçaları uygun bir şekilde dizmeniz* önerilir. Muhtemelen şimdiden bu benzetmenin nereye doğru gittiğini anlamışsınızdır. Sayımı yapılan tüm ahşap ve metal malzemeler aslında ilk döngüde kodlanan verilerdir ve malzemelerin organize edilmiş kategoriler halinde yere dizilmesi, alet takımları ve kurulum süreci ise her şeyin yerli yerine yerleştirildiği ikinci döngü kodlama yöntemlerinin kullanıldığı aşamadır.

Ancak yukarıda yapılan benzetmede önemli bir fark vardır. Yemek masasının nasıl kurulacağı özel ve ayrıntılı bir dizi talimat ile anlatılmaktadır. Bu yönergelere uyulmadığında ya da bir malzemenin yerine başka bir malzeme kullanıldığında mobilyanın bütünlü-

ğü bozulacaktır. Nitel veri analizinde ise yorumlamaya dayalı bir esneklik payı mutlaka vardır. Aslında araştırmacının verileriyle ilgili yeni ve mümkünse çarpıcı bakış açılarına ulaşabilmek için hayal gücü ve yaratıcılık gereklidir. Cıvata cıvatadır, anahtar da anahtar ve masa üstü de masa üstüdür. Ancak kurulumun ardından, elektrikli bir zımpara makinesiyle ahşabın kenarlarını yeniden şekillendirdiğinizi veya düzelttiğinizi ya da bir fırça ve vernik kullanarak masayı cilaladığınızı ya da çeşitli masa örtüleri ve ortaya yerleştireceğiniz süslerle farklı dekoratif rötuşlar deneyerek güzel bir görünüm yakalamaya çalıştığınızı düşünün, ortaya nasıl bir şey çıkar? Bu bölümde anlatılan yöntemler katı ya da aşırı kuralcı değildir. Araştırmacının verisi üzerinde ayrıntılı bir şekilde çalışabilmesini sağlayacak temel kurulum yönergeleri sunarlar. Wolcott'ın (1994) ve Locke'ın (2007) belirttiği gibi analiz yaparken nihai amacımızın yalnızca veriyi dönüştürmek değil, aynı zamanda verinin ötesine geçmek, yani daha farklı daha büyük bir şeye, parçaların toplamından daha büyük bir bütüne ulaşmaktır.

Unutmayınız ki birbirini takip eden her kodlama döngüsünün sonunda kodların sayısı artmamalı, aksine azalmalıdır. Şekil 1.1'de gösterildiği gibi kodlar ve alt kodlar, kategoriler (ve gerekirse alt kategoriler) altında birleştirilir ve bunlar da işlenerek ana temalara ya da kavramlara dönüştürülür ve nihayetinde süreç iddialar ya da muhtemel yeni bir kuramla son bulabilir. İkinci döngü kodlama, ilk döngü analizden elde edilen çok sayıdaki detayın yeniden organize edilerek ve yoğunlaştırılarak "ana yemeğe" dönüştürülmesini sağlar. Bir başka benzetmeyle anlatmak gerekirse, market alışverişi yapmaya gittiğimde (yani veri toplamak için alana indiğimde), alışveriş sepetime (alan notu günlüklerim) 20 farklı gıda malzemesi (veri) koyabilirim. Kasaya (bilgisayar) gittiğimde ve her bir malzemeyi (veriler) bir barkod okuyucusunda tarattığımda (ilk kodlama döngüsü kodlama), tezgâhtar (analizci) tüm donmuş gıdaları aynı poşete (birinci kategori), taze gıdaları başka bir poşete (ikinci kategori), etleri bir başka poşete (üçüncü kategori) yerleştirecektir. Satın aldıklarımı eve getirdiğimde, yemeğe ne pişireceğimi düşünmeye koyulurum (yansıtma ve analitik notlar yazma). Gıda malzemelerini poşetlerinden çıkarırım (ikinci kodlama döngüsü) ve buzdolabına (birinci kavram), kilere (ikinci kavram) ya da buzluğa (üçüncü kavram) yerleştirecek şekilde düzenlerim. Ne zaman ki o özel yemeğimi (kilit bir iddia ya da kuram) pişirmeye hazır hissedersem, o zaman satın aldığım (analiz ettiğim) onca şeyin içerisinden sadece ihtiyacım olanları (veri seti içerisinden öz ve elzem olanları) çıkararak yemeğimi pişiririm (raporumu yazarım).

İlk döngü kodlama yöntemlerinde olduğu gibi, ikinci döngü kodlama yöntemlerinden bazıları da uygunsa karma ya da eşleştirilmiş şekilde kullanılabilir. Çalışmaya bağlı olarak, örneğin, ikinci kodlama döngüsü yöntemlerinden biri olarak Örüntü Kodlama tek başına kullanılabileceği gibi Açımlayıcı ya da Boylamsal Kodlama ile birlikte de kullanılabilir. Temellendirilmiş Kuramla ilgilenen araştırmacılar ise sürece Odaklı Kodlamayla başlayıp, ardından Eksensel ve/veya Kuramsal Kodlama ile devam edebilirler.

İKİNCİ KODLAMA DÖNGÜSÜ YÖNTEMLERİNE GENEL BAKIŞ

Örüntü Kodlama "üst kodu", yani benzer şekilde kodlanmış verileri tanımlayan kategori başlığını oluşturur. Örüntü Kodları sadece veri setini düzenlemeye yaramaz, aynı zamanda bu düzenlemeye anlam yüklemeye de çalışır.

Odaklı Kodlama, Eksensel Kodlama ve *Kuramsal Kodlama,* temellendirilmiş kuram girişiminin sonraki aşamalarını teşkil ederler. İlk aşamalarında ise In Vivo, Süreç ve Ön Kodlama yöntemlerinin bir birleşiminden faydalanılır. Odaklı Kodlama, kodlanmış verileri tematik veya kavramsal benzerliklerine göre kategorize eder. Eksensel Kodlama,

bir kategorinin özelliklerini ve boyutlarını tanımlar ve kategoriler ve alt kategorilerin birbiriyle nasıl ilişkili olduklarını keşfetmeye yarar. Kuramsal Kodlamada ise araştırmanın temel temasını tanımlayan merkezi/çekirdek bir kategori keşfedilmeye çalışılır. Bu üç yöntemde de yansıtıcı analitik not yazma işi hem kod hem de kategori üretmeye yönelik keşfedici bir süreçtir.

Açımlayıcı (Elaborative) Kodlamada hâlihazırda devam eden bir çalışma, onunla alakalı önceki bir çalışmanın kodları, kategorileri ve temaları üzerine inşa edilir. Bu yöntemde, araştırmacının daha önceki bir projede geliştirdiği gözlemleri desteklemek ya da düzenlemek için ek nitel veriler kullanılır.

Boylamsal Kodlamada zaman içerisinde toplanan ve karşılaştırılan nitel veriler ile belirli değişim süreçlerinin açıklamasına çalışılır. Oluşturulan tablolar sayesinde saha gözlemleri görüşme kayıtlarının dökümü ve yazılı dokümanlar benzer zaman kategorilerine ayrılarak araştırmacının zamana göre bu veriler arasındaki benzerlik ve farklılıkları analiz edebilmesi ve yorumlayabilmesi sağlanır.

İKİNCİ DÖNGÜ KODLAMA YÖNTEMLERİ

Örüntü Kodlama (Pattern Coding)

Kaynak

Miles vd., 2014

Açıklama

Birinci döngü kodlama, veri parçacıklarını baştan özetlemenin bir yoludur. İkinci döngü kodlama yöntemi olarak Örüntü Kodlama ise bu özetleri gruplandırarak daha az sayıda kategoriye, temaya ya da kavrama dönüştürmenin bir yoludur. Bu nitel analiz yöntemi, nicel araştırmacıların istatistiksel analizlerde kullandığı kümeleme ve faktör analizi tekniklerine benzetilebilir.

Örüntü Kodları, ortaya bir tema, konfigürasyon ya da açıklama koyabilecek, açımlayıcı ya da çıkarımsal kodlardır. Birinci döngü kodlamadan çıkan çok sayıda malzemeyi toparlayıp daha anlamlı ve sınırlı analiz birimlerine dönüştürürler. Örüntü Kodları bir nevi üst kod gibidir (Miles vd., 2014, s. 86).

Uygulamalar

Miles vd. (2014, ss. 86–93) aşağıdaki durumlarda Örüntü Kodlama kullanılmasının uygun olduğunu belirtir:

- geniş miktarda veriyi damıtarak daha az sayıda analiz birimine indirgemek,
- verilerden ana temalar geliştirmek,
- veride kurallar, nedenler ve açıklamalar aramak
- insan ilişkilerine dair örüntüleri ve sosyal ağları incelemek
- kuramsal yapılar ve süreçler (örn. "uzlaşma", "pazarlık") oluşturmak
- ortak temalar ve yönlendirici süreçler oluşturarak karşılaştırmalı durum analizi için gerekli çalışma zeminini hazırlamak.

Örnek

Küçük bir işletme ofisinde görev yapan beş çalışan ile yönetsel liderlik konusunda bireysel görüşmeler yapılmıştır. Çalışanların her biri yöneticilerin kurum içi iletişim süreçlerinin ne kadar plansız, eksik ya da iletişimden yoksun olduğunu belirtmiştir. Aşağıda verilen her bir paragraf öncelikle Betimsel Kodlama ya da In Vivo Kodlamaya tabi tutulmuştur. Kodlama esnasında araştırmacının çarpıcı bir ifadeyi nasıl kalın yazdığına dikkat ediniz.

SEKRETER: [1] Sıklıkla tekrar yanına gidip tam olarak ne istediğini sormak zorunda kalıyorum, çünkü başta verdiği talimatlar açık olmuyor.

[1] AÇIK OLMAYAN TALİMATLAR

RESEPSİYONİST: [2] Onunla çalışmak gerçekten zor, çünkü koşturarak gelir, ne yapılacağını söyler ve ofisine döner. [3]Gittikten sonra verdiği işi yapmaya başlarsınız ve fark edersiniz ki aslında size söylemediği başka bir sürü şey vardır.

[2] ACELE EMİRLER
[3] EKSİK EMİRLER

YÖNETİCİ ASİSTANI: [4] Bazen kadının sizden aklını okumanızı ve ne istediğini bilmenizi beklediğini ya da kendisi söylemek zorunda kalmadan olup biten her şeyi anlamanızı beklediğini düşündüğüm oluyor. [5] **Benimle iletişim kurmadığı için işimi düzgün yapamıyorum.**

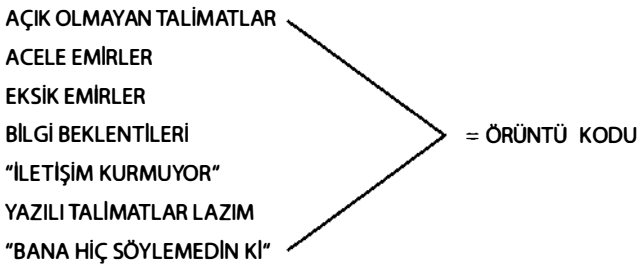
[4] BİLGİ BEKLENTİLERİ
[5] "İLETİŞİM KURMUYOR"

İŞLETME YÖNETİCİSİ: [6] Koridorda ayaküstü ya da bir konuşmanın ortasında, ne yapılacağını söylemesinden nefret ediyorum. Yapılacakları bana e-maille yazılı olarak göndermesi lazım ki elimde operasyon sorumlusuna ya da denetçiye sunabileceğim kayıtlı bir işlem evrakı olsun

[6] YAZILI TALİMATLAR GEREKLİ

TESİS MÜDÜRÜ: [7] Bazen ne istediğini hiç söylememesine rağmen, iş yapılmadığı için çok sinirlenir. Yani, baştan bu işin yapılacağını bana hiç söylemedin ki.

[7] "BANA HİÇ SÖYLEMEDİN Kİ"

Şekil 5.1 Örüntü Kodunu belirleyen kodlar

Benzer kodlar bir araya getirilerek (bkz. Şekil 5.1) ortak özellikleri incelenir ve bir Örüntü Kodu oluşturulur.

Ardından, belirlenecek Örüntü Kodu için aşağıdaki gibi fikirler ortaya atılarak tartışılır:

"İLETİŞİM KURMUYOR" (İlk Döngü Kodlamada belirlenen ve diğer kodları da özetleyebileceği düşünülen bir In Vivo Kod)

EKSİK ETEK İLETİŞİM (bayan yöneticiye atfen yazılmış, ancak cuk diye otursa da cinsiyetçi bir kod)

Araştırmacılar konuyu derinlemesine düşündükten sonra yukarıdaki veriler için şu nihai Örüntü Kodunu kullanmaya karar verirler.

İŞLEVSİZ YÖNLENDİRME (hem süreci hem de olumsuz sonuçlarını birlikte ifade eden bir Örüntü Kodu)

Analiz

Görüşme deşifrelerinden alınan bu metinler sebep-sonuç ilişkilerine işaret eden "çünkü", "için", "söylemedin ki" gibi bağlaçlar ya da edatlar içermektedir. Bu da araştırmacıyı Miles vd.nin (2015) söz ettiği gibi verinin içindeki "kuralları, nedenleri ve açıklamaları" aramaya sevk eder. Son olarak, kalın yazılan cümle olan "**Benimle iletişim kurmuyor ki işimi düzgün yapayım**"ın işyerindeki iletişim işlevsizliğinin ruhunu bütüncül bir şekilde yansıttığı görülmektedir.

Örüntü Kodu, "için-çünkü" gibi sebep-sonuç ifadeleri ve kalın yazılan cümleyle birlikte araştırmacıyı "Yönetsel liderlikte zayıf iletişim, personelde sadece yılgınlığa neden olmakla kalmaz ayrıca işlerinde başarısız olmalarını da beraberinde getirir." iddiasını geliştirmeye yönetmiştir. Konuyla ilgili açıklamalar araştırmacın iddiasını destekleyecek kanıtlar sunmasıyla devam eder ve ardından işlevsiz işyeri dinamiklerinin neler olduğu okura açıklanır.

İkinci döngü Örüntü Kodlaması için benzer şekilde kodlanmış metinler bulmanız gerekir. BDNVAY programlarının arama, sorgulama ve çağırma özellikleri bu süreçte büyük kolaylık sağlamaktadır. Birinci döngüde yaptığınız kodlamaları gözden geçirerek kodlar arasındaki benzerlikleri değerlendirin ve benzer olanları farklı Örüntü Kodlarına atayın. Oluşturduğunuz Örüntü Kodundan yola çıkarak veriden hareketle bir ana tema, eylem örüntüsü, ilişkiler ağı ya da kuramsal yapıyı açıklayan bir ifade geliştirin. Daiute (2014) bu süreci, çok sayıda katılımcıdan elde edilen verilerin içerisinde çalışmanın ana hikâyesini ya da baskın söylemini oluşturan ortak "kodların"... yani "bireylerin ortak bilme, yorumlama ve davranma yollarının... ya da algı ve eylemlerini düzenleyen ortak örtük yönelimlerin" aranması olarak tanımlar (s. 142). Gibson ve Brown (2009, s. 143) Örüntü Kodlama ile ilgili ve ona destek olabilecek "süper kodlama" adında (birçok BDNVAY programında bulunan) bir analitik sürecin kullanılmasını tavsiye eder. Süper kodlama ile kodlar arasındaki ilişkiler bulunur ve yapılan sorgulamanın sonuçları daha sonra üzerinde düşünülmek ve incelenmek üzere kaydedilir. Süper kodlama, Mantıksal arama terimlerini (*ve, veya, hariç, ve/veya*) ya da anlamsal ya da yakınlığa dayalı arama işlevlerini kullanarak kodlanmış veriler içerisindeki bu ilişkileri bulmaya yarar (Friese, 2014, s. 34). Bu yüzden, araştırmacı eğer AÇIK OLMAYAN TALİMATLAR *ve* ACELE EMİRLER *ve* EKSİK EMİRLER kodlarının atandığı veri içeriklerini tek bir havuzda görmek isterse, bu kodları BDNVAY programının Mantıksal arama penceresine girerek bu üç kodun atandığı veriler arasındaki olası ilişkileri incelemek suretiyle yeni bir süper kod geliştirebilir. Bu

durumda, TALİMATLAR ve EMİRLER eşanlamlı sayılacaktır, ama asıl amaç EKSİK, AÇIK OLMAYAN ve ACELE kavramlarının ortak noktalarını belirlemektir. Belki de her üç kavramı temsil eden ve analitik yansıtmanın ardından ortaya çıkan süper kod ETKİSİZ TALİMATLAR ya da BELİRSİZ REHBERLİK olarak adlandırılacaktır.

"Birçok kod, özellikle de örüntü kodları, metaforlar halinde üretilir (örn. "tükenen çabalar' ve 'interaktif tutkal') ve bu sayede uzun paragraflardan oluşan veriler sentezlenerek tek bir mecaz ile ifade edilebilir" (Miles vd., 2014, s. 333). Nitel verilerin ikinci döngü analizi esnasında birçok Örüntü Kod ortaya çıkabilir. Her biri analiz edilmeye ve geliştirmeye değer bir ana tema olma potansiyeline sahiptir, ancak örüntü kodları tomurcuk gibidir: Bazısı meyve verir bazısı vermez.

Örüntü Kodlarının ileri analizine yönelik önerilen bazı yöntemler aşağıda sunulmuştur (bkz. Ek B):

- eylem ve uygulayıcı araştırması (Altrichter vd., 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- içerik analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003)
- karar modelleme (Bernard, 2011)
- temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- etkileşimsel nitel analiz (Northcutt & McCoy, 2004)
- mantık modelleri (Knowlton & Phillips, 2013; Yin, 2014)
- karma yöntem araştırması (Creswell, 2014; Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010)
- nitel değerlendirme araştırması (Patton, 2008, 2015)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Örüntü Kodlama ile benzer analiz süreçleri için bkz. Odaklı, Eksensel ve Kuramsal Kodlama.

Odaklı Kodlama (Focused Coding)

Kaynak

Charmaz, 2014

Açıklama

Temellendirilmiş kuramla ilgili bazı kaynaklarda Odaklı Kodlama, "seçici kodlama" ya da "aracı kodlama" olarak da geçer. Bu el kitabında Charmaz'ın çalışmalarında kullanılan haliyle Odaklı Kodlama kavramı tercih edilmiştir.

Odaklı Kodlama, temellendirilmiş kuramın birinci döngüsünde kullanılan kodlama yöntemleri olan In Vivo, Süreç ve/veya Ön Kodlama yöntemlerinin ardından kullanılabileceği gibi verileri kategorize etmek amacıyla diğer kodlama yöntemleriyle birlikte de kullanılabilir. Odaklı Kodlamada, veri korpusunda ana kategorilerin oluşturulması amacıyla en sık tekrar eden ya da en önemli kodlar aranır ve "analiz sürecindeki ön kodlardan hangilerinin en önemli olduğuna karar verilmesi gerekir" (Charmaz, 2014, s. 138).

Uygulamalar

Odaklı Kodlama, başta temellendirilmiş kuram metodolojisinin kullanıldığı araştırmalar ve veriden ana kategorilerin ya da temaların geliştirilmesi süreçleri olmak üzere hemen her nitel araştırmada kullanılmaya uygundur.

İkinci döngü analiz yöntemi olarak Odaklı Kodlama, temellendirilmiş kuram deseninde kullanılan seçici ve Eksensel Kodlama yöntemlerinin geliştirilmiş bir uyarlamasıdır. Yöntemin amacı bu kez özellikleri ve boyutlarıyla çok fazla ilgilenmeden doğrudan kategoriler üretmektir. Ancak Dey (1999), özellikle nitel araştırmalarda kategorilerin bileşenlerinin her zaman ortak özelliklere ve keskin sınırlara sahip olmadıklarına ve "içeriklerin kategorilere ait olma derecelerinin farklılaştığına" (ss. 69–70) dikkat çeker.

Örnek

Bu bölümde kodların birinci döngüden ikinci döngüye nasıl dönüştürüldüğünü göstermek amacıyla 3. Bölüm'deki Ön Kodlama yönteminde kullanılan görüşme kayıtlarının dökümlerinden faydalanılmıştır. Dolayısıyla öncelikle birinci döngü kodlamaları incelemeniz önerilir. Aşağıdaki örnekte, benzer şekilde kodlanmış (aynen kodlanmış olmak zorunda değildir) veriler kümelenmiş ve mastar eklerinin kullanımıyla sürece vurgu yapılacak şekilde (-mek/-mak; bkz. Süreç Kodlama) geçici kategori isimleri verilmek üzere incelenmiştir. Her kategoride o kategoriye ait sadece tek bir kodlanmış alıntıya yer verilmiştir:

Kategori: KENDİNİ ARKADAŞ OLARAK TANIMLAMAK

Bence, [31] insanlar beni popüler olarak görüyor.

[31] KENDİNİ BAŞKALARININ GÖZÜNDEN TANIMLAMAK: "POPÜLER"

Kategori: ARKADAŞLIKLARI SÜRDÜRMEK

[1] Herkesle takılıyorum. Gerçekten.
[3] Dönüp anasınıfı zamanıma bakıyorum da,
[5] buradaki herkes bir dönem gerçekten en iyi arkadaşım olmuşlar. [7] Çok uzun zamandır arkadaş olduğum [8] belirli insanlar var.

[1] HERKESLE TAKILMAK.
[3] ARKADAŞLIKLARI HATIRLAMAK
[5] "HERKESLE EN İYİ ARKADAŞ"
[7] "ÇOK UZUN ZAMANDIR" ARKADAŞ
[8] "BELİRLİ İNSANLAR" ARKADAŞ

Kategori: GRUPLARI ETİKETLEMEK

[10] gerçekten süper popüler güzel kızların hepsi zalim
[14] bilgisayar kurtları
[16] tuhaf-psikopat-katil-bilgisayar-kurdu-tipler-sırt-çantalarının-üzerine-gamalı-haç-çiziyorlar
[23] kaslı atletik tipler

[10] ETİKETLEME: "GERÇEKTEN SÜPER POPÜLER GÜZEL KIZLAR"
[14] ETİKETLEME: "BİLGİSAYAR KURTLARI"
[16] ETİKETLEME: "TUHAF-PSİKOPAT-KATİL-BİLGİSAYAR KURDU"
[23] ETİKETLEME: "KASLI ATLETİK TİPLER"

Kategori: GRUPLARI NİTELEMEK

[5] gerçekten
[6] Sınıfımdaki hemen hemen herkesi
[15] Fakat bunların bazıları
[17] bilgisayar kurdu türünden insanlar
[18] bazıları kısmen öyle
[19] Ama sonra, yine
[21] hepsi öyle değil

[5] NİTELEME: "GERÇEKTEN"
[6] NİTELEME: "HEMEN HEMEN"
[15] NİTELEME: "BAZILARI"
[17] NİTELEME: "TÜRÜNDEN"
[18] NİTELEME: "BAZILARI"
[19] NİTELEME: "AMA SONRA"
[21] NİTELEME: "HEPSİ DEĞİL"

Kategori: GRUPLARA YÖNELİK KALIP YARGILARA KARŞI OLMAK

[9] kalıp yargılar kullanmam adil olmaz
[11] hepsi kendini beğenmiş ve hep birbirleri hakkında konuşurlar
[12] çünkü hepsi öyle değil. Bazıları, bazısı öyle değil
[20] hepsi öyle değil
[24] adamların hepsi geri zekâlı değil ki

[9] "KALIP YARGILAR ADİL DEĞİL"
[11] KALIP YARGILARI TESPİT ETME
[12] KALIP YARGILARA KARŞI OLMA
[20] KALIP YARGILARA KARŞI OLMA
[24] KALIP YARGILARA KARŞI OLMA

Kategori: ARKADAŞLIK İÇİN KRİTERLER BELİRLEME

[2] seçtiğim herkesle
[13] benim arkadaş olduklarım onlar

[22] ben onlarla arkadaşım

[25] bir konu hakkında iki çift söz edebilen atletik tiplerle de arkadaşım
[26] Ben aslında insanlarla kim olduklarına bakarak arkadaş olurum,
[27] takıldıkları gruba göre değil. Çünkü bence

[2] TAKILACAĞI KİŞİYİ "SEÇMEK"
[13] ARKADAŞ SEÇİMİ: "SÜPER POPÜLER GÜZEL KIZLAR"
[22] ARKADAŞ SEÇİMİ: "BİLGİSAYAR KURTLARI"
[25] ARKADAŞ SEÇİMİ: "İKİ ÇİFT SÖZ EDEBİLEN" ATLETİK TİPLER
[26] ARKADAŞLIK KRİTERİ: "İNSANLARIN KİM OLDUKLARI"
[27] ARKADAŞLIK KRİTERİ: GRUP AİDİYETİ ÖNEMLİ DEĞİL

[28] şöyle düşünmek çok aptalca,
[29]"İnsanlar bu kişinin yanında beni görseler acaba ne derler?"falan filan.
[Ben: Yani kendini herhangi bir grup üzerinden tanımlamaz mısın?]
[30] Hayır.
Bunun nedeni aslında şu: ben
[32] çok zeki ama kötü kalpli birisiyle takılmaktansa
[33] biraz geç anlayan ama iyi kalpli biriyle takılmayı tercih ederim.

[28] ARKADAŞLIK ALAKI
[29] BAŞKALARININ NE DÜŞÜNDÜĞÜNÜ UMURSAMAMA
[30] BİREYSELLİĞİ KORUMA
[32] ARKADAŞLIK KRİTERİ: "ZEKİ AMA KÖTÜ KALPLİ" OLMAMAK
[33] ARKADAŞLIK KRİTERİ: "İYİ KALPLİ AMA GEÇ ANLAYAN"

Analiz

Öncelikle kategori görevindeki (rolündeki) kodlar incelenmek üzere listelenir:

KENDİNİ ARKADAŞ OLARAK TANIMLAMAK
ARKADAŞLIKLARI SÜRDÜRMEK
GRUPLARI ETİKETLEMEK
GRUPLARI NİTELEMEK
GRUPLARA YÖNELİK KALIP YARGILARA KARŞI OLMAK
ARKADAŞLIK İÇİN ÖLÇÜTLER BELİRLEME

Rubin ve Rubin (2012) daha iyi kavrayabilmeniz için kategorileri ve alt kategorileri sistematik ya da hiyerarşik bir şekilde ana hatlarıyla listelemenizi önerir. Yukarıdaki ana kategoriler aşağıdaki gibi sistematik bir listeye dönüştürülebilir:

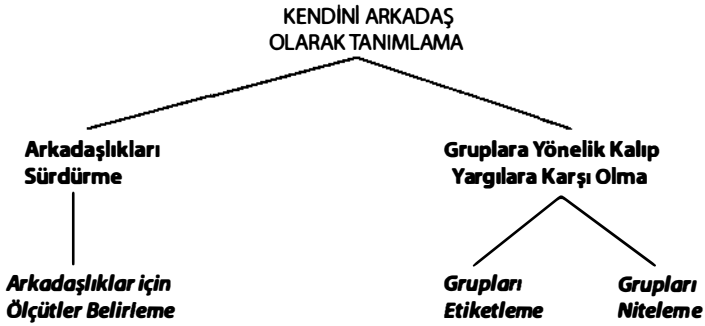
I. KENDİNİ ARKADAŞ OLARAKTANIMLAMAK

A. Arkadaşlıkları Sürdürmek
   1. Arkadaşlık İçin Ölçütler Belirlemek

B. Gruplara Yönelik Kalıp Yargılara Karşı Olmak
   1. Grupları Etiketlemek
   2. Grupları Nitelemek

Aynı kategoriler ve alt kategoriler, incelenen olgu ya da sürece ilişkin resmin bütününü "tek bakışta" sunabilecek bir ağaç diyagramı şeklinde de gösterilebilir (bkz. Şekil 5.2).

Analitik bir not, araştırmacının o ana kadar geliştirilen kodlar ve kategoriler hakkındaki düşünme sürecini ortaya koyar. Unutmayınız ki *analitik not yazmak aynı zamanda bir kod ya da kategori üretme yöntemidir.* Analitik notlar yazılırken kodlarla kategorilerin dikkatli bir şekilde eşleştirilmesi ya da birleştirilmesi onları anlamsal ve sistematik bir şekilde düzenlemek için yapılan bir keşif sürecidir (bkz. Bölüm 2). Dey (2007), "önce kategorize edip sonra bağlantı kurmayız; kategorize ederek bağlantı kurarız" (s. 178) önerisiyle bizlere temellendirilmiş kuram sürecinin iç içe geçmiş doğasını hatırlatır.

Şekil 5.2 Kategori ve alt kategorilere ait bir ağaç diyagramı

3 Temmuz 2014
KODLAMA: KATEGORİLERE ODAKLANMA

Kategorileri gözden geçirdikten sonra, GRUPLARI NİTELEME'nin GRUPLARA YÖNELİK KALIP YARGILARA KARŞI OLMA'nın altına yerleştirilebileceğini düşünüyorum. Tiffany'nin kullandığı tanımlamalarda kalıp yargıların istisnalarının olduğu görülüyor. KENDİNİ ARKADAŞ OLARAK TANIMLAMA kategorisi, ergenlerin ARKADAŞLIKLARI SÜRDÜRME yollarıyla alakalı görünüyor. Belki KENDİNİ ARKADAŞ OLARAK TANIMLAMA başlığı KENDİNİ ARKADAŞ OLARAK ALGILAMA şeklinde yeniden kodlanabilir. Tiffany'ye göre insanlar onu "popüler" olarak algılıyor, demek ki o kendisini öyle algılayabilir ve bu da sonuç olarak hem geçmişte hem de şu anda ARKADAŞLIKLARI SÜRDÜRME konusundaki düşüncelerini etkiler ve ondan etkilenir.

Lise kültüründe öğrenciler sözlü gelenek, medya etkisi ve kişisel gözlemler aracılığıyla aktarılan sosyal grup etiketleri ve kalıp yargılar edinirler. Tiffany, sosyal grup isimlerinin ve grupların belli özellikleri açısından nasıl kalıplara sokulduğunun oldukça farkında görünüyor. Ama istisnai örnekler vererek insanların genel kalıplara sokulmasını olumlu karşılamadığını gösteriyor. Kendisiyle arkadaş olanlar da bahsettiği bu istisnai kategoriye girenler. Sanki bu arkadaşları da DIŞLAMA ÜZERİNDEN KABUL ETME gibi bir yaklaşımı var... Arkadaşlarından bazılarının alt kültürel etiketler taşıyan sosyal gruplardan geldiklerinin ve kalıp yargılar içeren olumsuz bir ünlerinin olduğunu kabul ediyor. Etiketler ürünlerin üzerinde olur, arkadaşların üstünde değil.

Daha önce yapılan Ön Kodlamada bir süreç olarak AYRIMCILIK üzerine yazılan analitik not bu döngü kodlamada da hâlâ geçerliliğini koruyor gibi. Başka öğrencilerden de veri topladıkça, bu kategoriyle devam edip etmeyeceğimi görebilirim.

Odaklı Kodlama, bu döngüde yeni oluşturulmuş kodları diğer katılımcıların verileriyle karşılaştırarak benzerlikleri ve aktarılabilirliği değerlendirme olanağı sunar. Katılımcıların deneyimlerini yansıtan kategoriler geliştirebilmek için araştırmacı başka lise öğrencilerine de insanlarla nasıl arkadaşlık kurduklarını sorarak kodlayacağı yeni verileri Tiffany'ninkilerle karşılaştırır. Ayrıca unutulmamalıdır ki kategoriler, katılımcıların verilerinin yeniden düzenlenmesi ve kategorizasyonu esnasında ortaya çıkarak yapılandırılır: "Veriler, önceden belirlenmiş ya da hazır bir kategoriye dâhil edilmek için zorlanmamalı ya da geçerli bir kurama ters düştüğü için analizden çıkarılmamalıdır" (Glaser, 1978, s. 4).

Eşzamanlı kodlama, kategori oluşturma ve analitik not yazma özellikleri sayesinde BDNVAY programları Odaklı Kodlama için biçilmiş kaftandır.

Odaklı Kodların ileri analizine yönelik önerilen bazı yöntemler aşağıda sunulmuştur (bkz. Ek B):

- Eksensel Kodlama ve Kuramsal Kodlama
- temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- etkileşimsel nitel analiz (Northcutt & McCoy, 2004)
- kodlarla/temalarla ilgili analitik not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser,1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Odaklı Kodlamayla alakalı yöntemler için bkz. Veriyi Temalandırma ve Örüntü Kodlama.

Eksensel Kodlama (Axial Coding)

Kaynaklar

Boeije, 2010; Charmaz, 2014; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987; Strauss & Corbin, 1998

Açıklama

Eksensel Kodlama; Ön Kodlama ve kısmen Odaklı Kodlama ile yapılan analizleri daha da genişletmek için kullanılır. Amaç Ön Kodlama sürecinde "bölünmüş" ya da "parçalara ayrılmış" verileri stratejik bir şekilde yeniden birleştirmektir (Strauss & Corbin, 1998, s. 124). Boeije (2010) Eksensel Kodlamanın amacının kısaca "araştırmada hangi [kodların] daha baskın, hangilerinin ise daha az önemli olduğunu belirlemek ... [ve] eşanlamlıları çıkararak, gereksiz kodları silerek ve temsil gücü en yüksek kodları seçerek veri setini yeniden düzenlemek" olduğunu söyler (s. 109).

Eksensel Kodlamanın "ekseni" birinci döngü kodlamada fark edilmiş bir *kategoridir* (kalın jantlı ahşap bir tekerleğin aksı gibi). Bu yöntem "kategorileri alt kategorilerle bağlamayı amaçlar, nasıl ilişkili olduklarını sorgular" ve bir kategorinin özellikleri ve boyutlarını ayrıntılı bir şekilde tanımlar (Charmaz, 2014, s. 148). Bir kategorinin özellikleri (yani karakteristik özellikleri ya da nitelikleri) ve boyutlarıyla (bir nesnenin bir düzlem üzerindeki ya da aralıktaki konumu) kastedilen; bir sürecin bağlamı, koşulları, etkileşimleri ve sonuçları gibi araştırmacının bir olayın "hangi koşulda, ne zaman, nasıl ve neden" gerçekleştiğini bilmesi için gerekli bileşenleridir (s. 62).

Uygulamalar

Eksensel Kodlama, temellendirilmiş kuram çalışmalarında ve çok çeşitli verilerin (örn. görüşme kayıtlarının dökümü, alan notları, anı kayıtları, dokümanlar, günlükler, yazışmalar, eşyalar, eserler, video kayıtları vb.) kullanıldığı çalışmalarda kullanılmaya uygundur. Kavram Kodlama yöntemiyle (bkz. Bölüm 3) geliştirilen kodlar ikinci döngüde Eksensel Kod görevi görebilir.

Benzer şekilde kodlanmış verileri gruplandırmak, kavramsal kategorilere ayırıp yeniden etiketlerken geliştirdiğiniz Ön Kodların sayısını azaltır. Bu kodlama döngüsünde, "en iyi şeklini verebilmek için kodlar bilenir" (Glaser, 1978, s. 62) ve bu süreçte birden fazla Eksensel Kod geliştirilebilir. Bu bölümün devamında değinilecek olan (notlar bölümüne bakınız) eleştirilere ve küçümsemelere rağmen, Eksensel Kodlama, temellendirilmiş kuram sürecinin Ön Kodlama ile Kuramsal Kodlama aşamaları arasındaki geçişi sağlayan evresidir.

Örnek

Aşağıdaki örnekte Odaklı Kodlama yönteminde kullanılan kategorilerden faydalanılmıştır. Dolayısıyla öncelikle ilgili kategorilere bakınız. Örneklerde sadece bir katılımcının verileri ile araştırmacının yaşantılarına dayalı veriler (diğer bir deyişle kişisel bilgileri ve deneyimleri) örnek olarak analiz edilmiştir. Analitik notlar araştırmacının düşüncelerinin canlanması ve fikirlerin ortaya çıkmasına olanak sunan sansürsüz ve makul düzeyde dağınık kaynaklardır. Ayrıca unutmayınız ki *analitik not yazmak aynı zamanda bir kod ya da kategori üretme yöntemidir.* Analitik notlar yazılırken kodlar ile kategorilerin dikkatli bir şekilde eşleştirilmesi ya da birleştirilmesi onları anlamsal ve sistematik bir şekilde düzenlemek için yapılan bir keşif sürecidir (bkz. Bölüm 2).

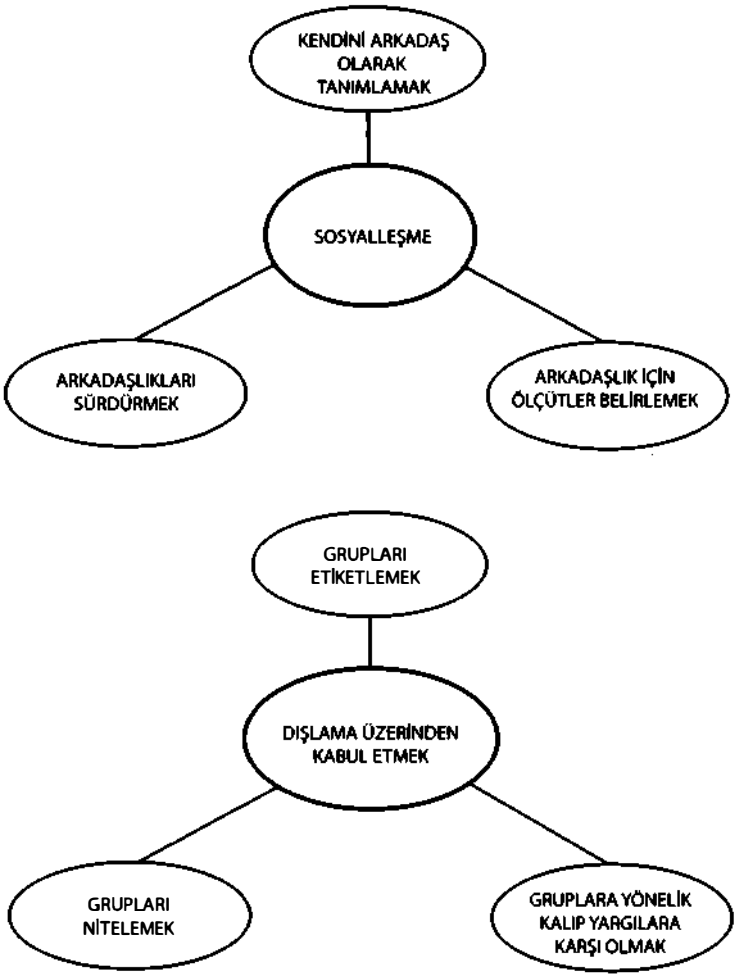
Aşağıda analiz sonucunda keşfedilen iki Eksensel Kod örneklenmiştir: SOSYALLEŞME ve DIŞLAYARAK KABUL ETME. Bu iki yeni kod, Odaklı Kodlama esnasında geliştirilen altı ana kategorinin birleştirilmesiyle elde edilmiştir:

1. KENDİNİ ARKADAŞ OLARAK TANIMLAMAK
2. ARKADAŞLIKLARI SÜRDÜRMEK
3. GRUPLARI ETİKETLEMEK
4. GRUPLARI NİTELEMEK
5. GRUPLARA YÖNELİK KALIP YARGILARA KARŞI OLMAK
6. ARKADAŞLIK İÇİN ÖLÇÜTLER BELİRLEME

Yukarıdaki altı kodun SOSYALLEŞME ve DIŞLAMA ÜZERİNDEN KABUL ETME başlıklı iki Eksensel Kod etrafında nasıl konumlandığı Şekil 5.3'te görülmektedir.

Analiz

Ön ve Odaklı Kodlamada olduğu gibi, Eksensel Kodlamada da analitik not yazma, kodlama sürecinin kritik bir bileşenidir. Ancak burada kategorilerin özellikleri ve boyutlarının yanında çıkmış ya da çıkmaya devam eden kodların bizzat kendisine odaklanılır.

Şekil 5.3 İki Eksensel Kod ve bağlantılı kategorileri

3 Temmuz 2014
EKSENSEL KOD: SOSYAL AÇIDAN KABUL EDİLEBİLİR/DIŞLANABİLİR OLMA

Sosyal bir sistem olarak liseler hem yetişkinler hem de ergenler için sosyalleşilen bir alandır. Yetişkinler açısından SOSYALLEŞME, gençlere ülkenin kültürü, değer ve inanç sistemlerini aşılamak suretiyle gerçekleşirken, ergenler açısından SOSYALLEŞME yaşam boyu sürebilecek arkadaşlıklar kurma ve sürdürme fırsatı anlamına gelir. Okuduğum bir makalede, spor ve sanat gibi müfredat dışı etkinliklere katılan ergenlerin en çok da bu etkinliklerin sunduğu arkadaşlarla sosyalleşme fırsatlarını sevdiklerini yazıyordu – kaynağı bulup daha sonra bu nota eklemek lazım. (SOSYALLEŞME yerine ARKADAŞ EDİNME gibi bir Eksensel

Kod da kullanabilirdim, ama bu başlık daha çok online Facebook etkileşimleri bağlamında kullanılmakta ve katılımcı aslında sanal ortam değil de okulda gerçekleşen yüz yüze deneyimleri kastediyor.)

DIŞLAMA ÜZERİNDEN KABUL ETME, analitik not yazımı ve analiz esnasında bir kategoriye dönüştürülebilecek Odaklı Kodlardan biriydi. KABUL ETME bir kod ya da kategori olarak biraz daha geniş bir etiket olmakla birlikte bence DIŞLAMA ÜZERİNDEN KABUL ETME, kastedileni kavramsal olarak yeterince iyi ifade ediyor.

SOSYAL AÇIDAN KABUL EDİLEBİLİR OLMA, beklenen davranış normlarıyla tam olarak uyuşmuyor. Ergenlere göre, SOSYAL AÇIDAN KABUL EDİLEBİLİR/DIŞLANABİLİR OLMAK, arkadaşlıklardaki asıl eylem/etkileşim örüntülerini, yani kimin bizden kimin bizden olmadığını belirliyor.

SOSYAL AÇIDAN KABUL EDİLEBİLİR OLMA'nın özellikleri (karakteristik özellikleri ya da nitelikleri) şunlardır:

- Ergenler, kendileriyle ortak özelliklere sahip olduğunu algıladıkları akranları kabul ederler.
- Ergenler, birlikte uyumlu olduklarını hissettikleri akranları kabul ederler.
- Ergenler, birlikte emniyette ya da en azından güvende olduklarını hissettikleri kişileri kabul ederler.
- Ergenler, ortak ilgi alanlarına sahip olan kişileri kabul ederler.
- Ergenler, deneyimlemek istedikleri şeyleri (örn. uyuşturucu, spor vb.) yapanları kabul ederler.
- Ergenler, birlikte eğlendikleri kişileri kabul ederler.

Yukardakilerden herhangi biri değilseniz, büyük ihtimalle SOSYAL AÇIDAN DIŞLANABİLİR'siniz.

SOSYAL AÇIDAN KABUL EDİLEBİLİR/DIŞLANABİLİR OLMA'nın boyutları (bir şeyin bir düzlem üzerindeki ya da aralıktaki konumu; ya da araştırmacıya bir olayın hangi koşulda, ne zaman, nasıl ve neden gerçekleştiği hakkında bilgi veren koşullar, nedenler ve sonuçlar) ise şunlardır:

- Popülerlik: Bazıları tarafından sevilebilirsiniz, ama bazıları tarafından da sevilmeyebilirsiniz (örn. bazı insanlar Justin Bieber'a hayranken bazıları onun sosyal "açısından kabul edilemez" olduğunu düşünür.
- Popülerlik: Popüler olarak algılanan gençler sadece "popüler güzel kızlar" ve "kaslı atletik tipler" olmak zorunda değildir, popülerler birçok alt kültür/klik arasından da çıkabilir (örn. popüler bir gotik tip, hatta popüler bir bilgisayar kurdu).
- Popülerlik: Bazıları popüler olana yanaşır çünkü bu onların benlik saygılarını besler; bazıları popüler olana yanaşır çünkü revaçtadırlar; bazıları ise popüler olana yanaşır çünkü "onlarda çekici bir şeyler vardır." (Karizma mı desem?)
- Kabul edilebilirlik: Bazı insanları kabul ederiz ama arkadaş olmayız – onları dışlarız.
- Dışlanabilirlik: "Dışlananlar" bile bir yerde kendine bir grup bulabilir.
- Hem dışlanabilir hem kabul edilebilir olmak: Bazı gruplar, çok da sevilen biri olmasa da "o yalnız çocuğun" kendileriyle takılmasına izin verirler.
- Kalıp yargılar: Basmakalıp yargıları kabul edebiliriz, ama kurallara istisnalar da bulabiliriz: "Bunlar genellikle böyledir. Ama ... ."

Psikolog bir arkadaşım insanın AİT OLMA ihtiyacının aslında bir şeylerin (kulüp, örgüt vb. gibi) parçası olma ihtiyacıyla alakalı olduğunu söylemişti. Ama KABUL EDİLMEK; onaylanmak, iyi olmak, insan olmak, değerli olmak anlamına geliyor. Şayet birey *bir şeye ait ise, kabul görüyordur*. Şayet dışlanıyorsanız, ait değilsinizdir. *Ama dışlananlar bile bir yer-*

lerden kabul görebilirler. Etnik kökenim, cinsel tercihlerim, yaşım, bedenim vb. gibi SOSYAL KATEGORİLER sayesinde/yüzünden bazıları tarafından KABUL GÖRDÜĞÜMÜ ve bazıları tarafından da DIŞLANDIĞIMI bilirim. Beni rahat, uyumlu hissettiren, bana benzeyenlerle birlikte olmaktır. Ancak, bir gruba fiziksel olarak AİT OLSAM da kendimi tamamen KABUL GÖRMÜŞ hissetmeyebilirim, işte o zaman o grup tarafından DIŞLANMIŞ hissederim.

Glaser ve Strauss (1967) "kategorilerin, duyarlılık özelliklerini yitirecek kadar soyut olmamaları gerektiğini, ancak [ortaya çıkan] kuramı farklı koşullar içeren değişken gündelik durumlara uyarlanabilecek genel bir kılavuz haline getirmeye yetecek kadar soyut olmaları gerektiğini" (s. 242) önerir. Northcutt ve McCoy (2004), kendilerine özgü nitel analiz sistemlerinde, bazen görüşme kayıtlarının dökümlerinde karşılaşılan ve Eksensel Kod olabilecek doğrudan alıntılar dikkate alındığında aslında katılımcıların farkında olmadan analizi araştırmacının yerine yaptığını gözlemlerler: "Katılımcılar bir [kategorinin] doğasıyla ilgili tartışırken o [kategorinin] diğerleriyle nasıl ilişkili olduğunu sıklıkla size açıklar" (s. 242).

Ayrıca Eksensel Kodlama esnasında yazılan analitik notlar verilerden hareketle aşağıdaki ilave dört süreç ya da sebep-sonuç öğesi (geleneksel temellendirilmiş kuram yaklaşımı için gerekli unsurlar) hakkında da açıklamalar ya da "tartışmalar" sunar (Boeije, 2010, s. 112–13):

- bağlamlar – eylem ya da sürecin gerçekleştiği ortamlar ve sınırlar ("Sosyal bir sistem olarak lise hem yetişkinler hem de ergenler için bir sosyalleşme yeridir."); artı
- koşullar – bu bağlamlar içerisinde gerçekleşen (ya da gerçekleşmeyen) rutinler ve durumlar ("Ergenler açısından ise SOSYALLEŞME yaşam boyu sürebilecek arkadaşlıklar kurma ve sürdürme fırsatı anlamına gelir."); artı
- etkileşimler – bu bağlamlar ve koşullarda insanlar arasında gerçekleşen belirli türlerde, niteliklerde ve stratejilerde alışverişler ("Spor ve sanat gibi müfredat dışı etkinliklere katılan ergenler en çok da bu etkinliklerin sunduğu arkadaşlarla sosyalleşme fırsatlarını seviyorlar"); eşittir
- sonuçlar – bu bağlamların, koşulların ve etkileşimlerin çıktıları ya da neticeleri ("Şayet birey bir şeye ait ise, kabul görüyordur. Şayet dışlanıyorsanız, ait değilsinizdir.")

Creswell (2015) koşulları, *nedensel* ve *müdahaleci* diye ikiye ayırır: Nedensel koşullar henüz belirlenmemiş merkezi/çekirdek kategoriyi (bkz. Kuramsal Kodlama) etkilerken, müdahaleci koşullar sonuçları etkileyecek şekilde katılımcılar tarafından kullanılan etkileşimleri ya da stratejileri etkiler.

Eksensel Kodlamadaki nihai amaçlardan biri de (devam eden nitel veri toplama ve analizinin yanı sıra) veri *doygunluğ*una ulaşmaktır: "Kodlama esnasında artık yeni bir bilginin ortaya çıkmaması, yani, veride yeni özellikler, boyutlar, koşullar, eylemler/etkileşimler ya da sonuçların görülmemesi" (Strauss & Corbin, 1998, s. 136).

Eksensel Kodlama sürecinde ayrıca olguya ilişkin görsel desteklerin kullanılması da istenir (bkz. Şekil 5.4). Bu görseller basit bir tablo, grafik ya da tablo olabileceği gibi karmaşık bir akış diyagramı da olabilir.

Bu görselleştirme teknikleri kodlara ve analitik notlara hayat verecek ve araştırmacıya veriye dair hikâyenin nereye doğru gittiğini görme konusunda yardımcı olacaktır. Öğrencilerinden birisinin aktardığına göre Strauss "şemalandırma sürecine oklar ve kutucuklarla geçici bağlantıları gösterdiği tek bir kod ifadesiyle, hatta o ana kadar analizde neyin önemli olduğuna dair bir sezgiyle başlarmış" (Strauss, 1987, s. 179).

KABUL EDİLEBİLİR ⟵	⟶ DIŞLANABİLİR
Kalıp Yargıların İstisnaları Olduğunu Kabul Etme	Kalıp Yargıları Kabul Etme
Ortak İlgi Alanları Olanlar	Ortak İlgi Alanları Olmayanlar
"Popüler" ve Bazılarının Sevdiği	"Popüler" ve Başkalarının Sevdiği
Ait Olma ve Kabul Görme	Ait Olma Ama Kabul Görmeme / Ait Olmama ya da Kabul Görmeme
Kabul Görme ve Ait Olma	Kabul Görme Ama Ait Olmama / Kabul Görmeme ya da Ait Olmama

Şekil 5.4 Eksensel Kodlamadan elde edilmiş basit bir özellik ve boyut tablosu

Çalışmanın ana unsurları arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını keşfetmek için Clarke'ın (2005) ilişkisel analizinin, sosyal dünyaların/alanların ve konum haritalarının kullanılması önerilir.

Strauss (1987) ve Strauss & Corbin'in (1998) Eksensel Kodlama konusundaki kapsamlı ve derinlikli tartışmalarını incelemek isteyenler *Qualitative Analysis for Social Scientists* ve *Basics of Qualitative Research* (1998, ikinci baskı) isimli kitaplarındaki eylem/etkileşim; yapı ve süreç; ve nedensel, müdahaleci ve bağlamsal koşullar gibi konulara ilişkin geniş açıklamalara bakabilirler (ayrıca boylamsal nitel araştırma çalışmaları açısından bir tartışma için bkz. Saldaña, 2003).

Odaklı Kodların ileri analizine yönelik önerilen bazı yöntemler aşağıda sunulmuştur (bkz. Ek B):

- Kuramsal Kodlama
- temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- karşılıklı ilişki (Saldaña, 2003)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)
- kodlarla/temalarla ilgili not yazımı (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- meta-etnografi, metaözet ve metasentez (Finfgeld, 2003; Major & Savin-Baden, 2010; Noblit & Hare, 1988; Sandelowski & Barroso, 2007; Sandelowski vd., 1997)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- veriyi ayırma, birleştirme ve bağlantılandırma (Dey, 1993)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Charmaz (2014) ve Dey (1999) Eksensel Kodlamaya karşı çıkarlar. Charmaz, Eksensel Kodlamayı, önceki Ön Kodlamadan Kuramsal Kodlamaya doğru kat edilen analitik ilerlemeyi engelleyebilecek kullanışsız bir adım olarak görür. Dey ise kategorileştirme

ve süreç mantığının, temellendirilmiş kuramın kurucuları tarafından geliştirilmediğine inanır. Temellendirilmiş kuram yaklaşımının evrilme sürecinin henüz başında, Eksensel Kodlama yönteminin yöntemsel açıdan kullanışlılığı Glaser, Strauss ve Corbin (Kendall, 1999) arasında tartışma konusu olmuştur. Bizzat Corbin, temellendirilmiş kuram prosedürleriyle ilgili ileriki çalışmalarında Eksensel Kodlamayı önemsizleştirmiş, ama merhum ortak yazarının iki ya da daha fazla kavramı birbirine bağlamak amacıyla Eksensel kodlamayı kullandığını da kabul etmiştir (Corbin & Strauss, 2015). Eksensel Kodlama yapmadan önce ve yaparken verilen tüm ek kaynaklara bakmanızı öneririm.

Kuramsal Kodlama (Theoretical Coding)

Kaynaklar

Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978, 2005; Stern & Porr, 2011; Strauss, 1987; Strauss & Corbin, 1998

Açıklama

Temellendirilmiş kuramla ilgili bazı kaynaklarda Kuramsal Kodlama, "seçici kodlama" ya da "kavramsal kodlama" olarak da adlandırılır. İkinci döngüde yapılan bu analizin sonuçları açısından daha uygun bir isim olduğu için bu el kitabında Kuramsal Kodlama başlığı tercih edilmiştir.

Kuramsal Kodlar, temellendirilmiş kuram analizinde baştan itibaren kullanılan diğer tüm kodları ve kategorileri kapsayan ve açıklayan bir şemsiye kod işlevi görür. Bütünleştirme işi, "araştırmacının başlıca tema olarak tanımladığı şey aracılığıyla" (Corbin & Strauss, 2015, s. 8) "'olup bitenin neyle alakalı olduğunu' açıklayan birkaç kelimeyle sıkıştırılmış ve araştırmanın tüm çıktılarını içeren ana temasını" (Strauss & Corbin, 1998, s. 146) (temellendirilmiş kuramda *merkezi* ya da çekirdek kod da denir) bulmakla başlar. Stern ve Porr (2011), merkezi/çekirdek kategorinin, katılımcılarla ilgili ana çatışma, engel, problem, sorun veya kaygıları tanımladığını vurgular. Kuramsal Kodlamada, artık tüm kategoriler ve kavramlar, çalışılan olguya dair kuramsal bir açıklama sunan bu merkezi/çekirdek kategorinin etrafında sistematik bir şekilde birleşir (Corbin & Strauss, 2015, s. 13). Kuramsal kod (birkaç örnek vermek gerekirse, HAYATTA KALMA, DENGE, UYUM SAĞLAMA, ÖLÜRKEN KENDİNİ KAYBETMEME vb.) kuramın kendisi değil, kuramsal bütünleştirmeyi modelleyen bir soyutlamadır (Glaser, 2005, s. 17). Kuramsal Kod, kuramın kendisiyle ilgili bir tartışmayı başlatan anahtar bir sözcük ya da ifadedir.

Kathy Charmaz, kodları analizimizin "iskeletini" oluşturan "kemiklere" benzetiyorsa; merkezi ya da çekirdek kategoriyi, veri setini destekleyen ve ayakta tutan iskeletin *bel kemiği*, yani "omurgası" olarak düşünebiliriz. Strauss (1987) bu benzetmeyi biraz daha da genişleterek, devam eden detaylı kodlama turları ile "bu analitik kemiklerin analitik ete büründüğünü" (s. 245) söyler. Glaser (2005), her temellendirilmiş kuram çalışmasında bir Kuramsal Kodun geliştirilmesine gerek olmadığını, hatta Kuramsal Kodun hatalı ya da yanlış geliştirilmesindense hiç geliştirilmemesinin daha iyi olduğunu ileri sürer.

Uygulamalar

Kuramsal Kodlamanın, temellendirilmiş kuram geliştirmeye doğru nihai adım olarak kullanılması uygundur. (Bu yöntemle ilgili açıklamaların en sonunda yer alan notlardaki temellendirilmiş kuramla ilgili uyarılara da bakınız.)

Kuramsal Kodlama, kodlama ve analiz sürecinden üretilen kategorileri bir kuram geliştirmek için bütünleştirir ve sentezler. Bu döngüde; Ön, Odaklı ve Eksensel Kodlamalardan başlayarak şimdiye kadar geliştirilen kategoriler "çalışmadaki tüm durumlar için geçerlidir ve hepsine uygulanabilir. Her kategori ve alt kategoride özellik ve boyutların ayrıntılı bir şekilde betimlenmesi bir kategorideki durum farklılıklarını ve çeşitliliği ortaya koyar" (Glaser, 1978, s. 145). Kuramsal Kod kategoriler arasındaki olası ilişkileri açıklar ve analizler sonucunda ortaya çıkan hikâyeyi kuramsal bir istikamete taşır (Charmaz, 2014, s. 150). Drama diliyle ifade etmek gerekirse, merkezi/çekirdek kategori, hikâyenin kahramanının/katılımcılarının çözmek için onca badire atlatmalarına neden olan temel çatışmayı tanımlamaktadır (Stern & Porr, 2011).

Ancak nitel bir araştırmada her zaman özgün bir kuram geliştirmek gerekmez. Hennink vd. (2011) var olan kuramların farklı bağlamlara veya sosyal durumlara uygulandığı ya da mevcut kuramların detaylandırıldığı ya da modifiye edildiği araştırmaların da temellendirilmiş kuram kadar önemli olduğunu hatırlatır. Ancak, bu temellendirilmiş kuram döngüsü esnasında önemli olan, incelenen olguların ne işe yaradığını, nasıl oluştuklarını, diğer olgularla hangi açılardan benzeştiklerini ya da neden belli koşullar altında gerçekleştiklerini açıklayabilmek amacıyla "nasıl" ve "neden" sorularına cevap bulabilmektir (ss. 258–261, 277).

Örnek

Bu bölümde, Ön, Odaklı ve Eksensel Kodlama yöntemlerinde kullanılan bir örnek kullanılmıştır. Dolayısıyla devam etmeden önce ilgili bölümlere bakınız. Kuram hakkında yazılacak iyi bir analitik not sayfalarca sürebilse de aşağıda analitik nottan sadece kısa bir bölüme yer verilmiştir. Unutmayınız ki *analitik not yazmak aynı zamanda bir kod ya da kategori üretme yöntemidir ve dikkatlice ayıklanmış analitik notlar bizzat kuramsal kodlar oluşturulmasını ve bir kuramın ortaya çıkmasını sağlar* (Glaser, 2005, s. 8). Kuramsal Kodlamanın yapıldığı bu döngüde, açıklamaların odağında artık teyit edilmiş merkezi/çekirdek kategoriler ve onunla bağlantılı alt kategoriler vardır.

Odaklı Kodlama örneğinde ulaşılan ana kategoriler hatırlatma amacıyla aşağıda sunulmuştur:

I. KENDİNİ ARKADAŞ OLARAK TANIMLAMAK

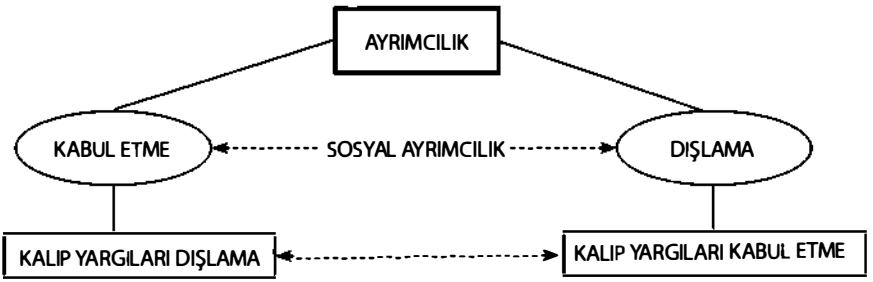
   A. Arkadaşlıkları Sürdürmek
      1. Arkadaşlık İçin Ölçütler Belirlemek

   B. Gruplara Yönelik Kalıp Yargılara Karşı Olmak
      1. Grupları Etiketlemek
      2. Grupları Nitelemek

Eksensel Kodlama sürecinde elde edilen bazı başlıca kodlar ise şöyleydi:

1. SOSYALLEŞME
2. SOSYAL AÇIDAN KABUL EDİLEBİLİR/DIŞLANABİLİR OLMA
3. DIŞLAMA ÜZERİNDEN KABUL ETME
4. KABUL ETME ÜZERİNDEN DIŞLAMA

Bu aşamada araştırmacı merkezi/çekirdek süreci, temayı ya da sorunu belirlemek için bu başlıca kodların ve kategorilerin tamamı üzerine düşünmeye koyulur. Söz konusu merkezi/çekirdek fikir şimdiye kadar geliştirilmiş kod ya da kategorilerin birinin isminde saklı olabileceği gibi yukarıdaki kodların tümünü kapsayan tamamen yeni bir kelime ya da ifade şeklinde de ortaya çıkabilir (bkz. Örüntü Kodlama). Bu aşamada araştırmacıya yol göstermesi ve düşüncelerini sentezlemesine yardımcı olması açısından önceden yazmış olduğu analitik notların incelenmesi önemlidir. Merkezi/çekirdek kategoriyi ve bağlantılı süreçleri gösteren taslak grafikler de son derece yararlıdır. Şekil 5.5'te bu analize ait model gösterilmektedir:

Şekil S.S Merkezi/çekirdek kategoriyi ve temel süreçleri gösteren bir şema

Aşağıdaki analitik notta, açıklamaların içerisine dokunmuşçasına nasıl yerleştirildiklerini göstermek için kategoriler ve alt kategoriler büyük harflerle yazılmıştır:

5 Haziran 2007
MERKEZİ/ÇEKİRDEK KATEGORİ: AYRIMCILIK
Bu çalışmanın merkezi/çekirdek kategorisi: AYRIMCILIK.

Ergenler arkadaşlarını seçerken AYRIMCILIK yapıyorlar. Bu AYRIMCILIK, bir KABUL ETME ve DIŞLAMA süreciyle gerçekleşiyor. Ergenler, bir eylem olarak SOSYAL AÇIDAN AYRIMCILIK yapıyor ve arkadaşlık seçimlerinde SOSYAL açıdan AYRIMCILAR.

Genel olarak AYRIMCILIK terimini bize veya başkalarına itici gelen bir özellik olarak öğrenmişizdir. Olumsuz anlamda kullanıldığında bu terim başkaları hakkında öğrenilmiş KALIP YARGILAR içeren tutumlar, değerler ve inançlara dayalı ırkçılık, cinsiyetçilik ve diğer"-çilik"le biten nefret söylemlerini ifade eder. Ancak AYRIMCılık yapmak aynı zamanda niteliklere bakarak dikkatli bir seçim yapmak amacıyla farkları inceleyerek ayırt etmek anlamına da gelir. Yani, ergenler, çeşitli SOSYAL GRUP KİMLİKLERİ'ne sahip farklı özelliklerdeki akranlar arasından kendilerine uygun olanları dikkatli bir şekilde seçtiklerinde olumsuz bir AYRIM(cılık) yapmaktadır. Ancak kendileri ve başkaları arasındaki belirgin SOSYAL BENZERLİKLERİ VE FARKLARI incelerken de olumlu bir AYRIM yaparlar.

KABUL ETME VE DIŞLAMA, bir düzleme benziyor: Düzlemin bir ucunda bireyin bir başkasının kişisel himayesine ya da SOSYAL GRUBU'na kabul edilmesi, diğer uçta ise bireyin açıkça dışlanması, reddedilmesi ya da bireyden uzak durulması söz konusudur. İkisinin ortası ise

bireye yönelik tarafsızlık ya da kayıtsızlık alanıdır. *Uyuşma ve ortak ilgi alanları* gibi ARKADAŞLIK açısından olumlu özellikler söz konusu olduğunda ergenler akranlarını arkadaş olarak KABUL EDER. Ancak koşullar ARKADAŞLIK için elverişsiz bir hâl aldığında, ergenler akranlarını DIŞLARLAR. Ancak bir ergenin arkadaş tercihi bu düzlemin neresinde yer alırsa alsın, aslında ortada açık bir AYRIMCILIK vardır. Yani hem akranlarımızı arkadaş olarak KABUL EDERKEN hem de onları DIŞLARKEN aslında bir tür AYRIMCILIK yapıyoruz. Belirli bir ergen SOSYAL GRUBA (örn. beyinsiz atletik tipler, katil bilgisayar kurtları) ait KALIP YARGILARI DIŞLARKEN ve ARKADAŞ olarak KABUL EDERKEN aslında AYRIMCILIK yapıyoruz. Ama aynı zamanda, bu SOSYAL GRUPLARA ait KALIP YARGILARI KABUL EDEBİLİR ama ARKADAŞ adayı olarak DIŞLAYABİLİRİZ.

Peki şimdi, tüm bu tartışmaların ardından, ulaştığım kuram nedir? Bu aşamada şunu ileri sürebilirim: *Bir ergenin arkadaşlık konusundaki kabul ya da dışlama ölçütlerini belirleyen şey ergenin sosyal olarak oluşturulmuş akran kalıpları arasından olumlu ve olumsuz anlamda ayrım(cılık) yapabilme becerisidir.*

Analiz

Temellendirilmiş kuramla ilgili bazı yayınlarda, yazarlar açıkça "Bu çalışmanın merkezi/çekirdek kategorisi .....dır" ve "Bu çalışmayla ileri sürülen kuram .....dır" demeyi ihmal ediyorlar. Analitik notlarınız ve nihai çalışma raporunuzda bu ifadelere mutlaka yer veriniz. Merkezi/çekirdek kategorinizin adını açıkça koyunuz ve çalışmanızda iddia ettiğiniz teoriyi italik bir cümle halinde ifade ederek iddianızı açıklayınız. Bunu yapamıyorsanız, zaten büyük ihtimalle bir kuram geliştirmemişsinizdir. (Kuram geliştirmeye dair daha fazla ayrıntı için bkz. Bölüm 6.)

Araştırmanın merkezi veya çekirdek kategorisi, şimdiye kadar tekrar tekrar kodlanmış verilerin içerisinde sıklıkla görünebilir ve "farklı koşulların yanı sıra veriden hareketle ulaşılan ana noktayı açıklamasına" izin verecek şekilde soyut bir kavram olarak ifade edilir (Strauss & Corbin, 1998, s. 147). Bu kodlama döngüsünde, "eldeki tüm veriler kodlanamazsa, ortaya çıkan kuram veriyle tam olarak uyuşmaz ya da örtüşmez ve üzerinde değişiklikler yapılması gerekir" (Glaser, 1978, s. 56). Analitik notlarda ve nihai araştırma raporunda kategorilerin ve alt kategorilerin merkezi/çekirdek kategoriyle nasıl alakalı olduğu veriye atıflarda bulunularak açıklanmalı ve gerekçelendirilmelidir. Bu açıklamalarda kurama dair bileşenler (örn. bağlamlar, koşullar, etkileşimler ve sonuçlar) de okurlara tanımlanır.

Geliştirilen kuram içerisindeki varyasyonları da tanımlayabilmek için araştırmacının yeni katılımcılardan ilave veriler toplaması ya da mevcut katılımcıların verileri arasından seçici örneklemler alması önerilir. Morse'a (2007) göre araştırmacılar kendilerini bir "süper koda" ya da "çekirdek değişkene" (s. 237) doğru götürebilecek bir yol açabilmek için, yaptıkları her görüşmenin ardından katılımcılardan anlattıkları hikâyeleri birkaç sözcükle başlıklandırmalarını istemelidir. Her ne kadar Glaser (2005) grafikle sunumdan ziyade, Kuramsal Kodun analitik notlardan hareketle yapılandırılması ve sadece sözcüklerle açıklanması gerektiğini söylese de bu kodlama döngüsünde olguya ya da sürece ait işlevsel bir model geliştirebilmek ya da hikâyenin karmaşık ayrıntılarını daha sade bir şekilde haritalayabilmek için Eksensel Kodlamadan başlayarak kategorilerin, sürecin ve kuramın şemalarla sadeleştirilmesi önerilir.

Bir kez daha hatırlatmak gerekirse, veri analizi ve analitik notlardan hareketle oluşturulan bir kodun veya kategorinin sayısal frekansı tek başına bir merkezi/çekirdek kategorinin güvenilir ve geçerli bir göstergesi olmak zorunda değildir. Yürüttüğüm etnografik çalışmaların birinde (Saldaña, 1997), 20 aylık alan notlarım ve görüşme kayıtlarımın dökümleri içerisinde "hayatta kalma" başlıklı bir In Vivo Kod sadece dört kez geçmişti. Ama bu kodun veri setindeki tüm temel ve alt kategorileri özetleyici nitelikte güçlü bir kod

olduğu ve hikâyenin ana konusu haline geldiği açıktı. Dolayısıyla araştırmacı bir kodun niceliği kadar *niteliklerinin* de farkında olmalıdır. Bazı durumlarda, az şey çok şey ifade edebilir (Saldaña, 2003, s. 115), çünkü bir iddiayı kuram yapan "inceliği, kesinliği, tutarlılığı ve açıklığıdır" (Dey, 2007, s. 186).

Glaser (1978, 2005), araştırmacılara verilerini kavramsal düzeyde isimlendirirken yol gösterebilecek bir dizi "kodlama türü" sıralamıştır. Bu türlerin amacı, analiz yapan kişilerin bir kategorinin incelenmesinde kullanılabilecek çok çeşitli yollara aşina olmasını sağlamaktı ve şu bileşenleri içeriyordu: *Birim* (örn. aile, rol, örgüt), *derece* (örn. miktar, olasılık, yoğunluk), *strateji* (örn. teknikler, taktikler, vasıtalar) ve *kesme noktası* (örn. sınır, ölçüt, sapma). Glaser, örneğin sosyologlar için "olmazsa olmaz" kodlama türlerini beş başlıkta toplar: "Nedenler, Bağlamlar, Beklenmedik Durumlar, Sonuçlar, Birlikte Değişim ve Koşullar" (1978, s. 74). Daha sonraki bir çalışmasında Glaser (2005), Kuramsal Kod türlerine başka örnekler de ekler: *simetri-asimetri, mikro-makro, sosyal kısıtlılıklar, seviyeler ve döngüsellik.*

Glaser (1978) ayrıca sosyolojik bağlamda çekirdek kategori türlerinden birisinin de *meslek edinmek, kariyer, uzlaşma gibi* "temel sosyal süreçler" (TSS) olabileceğini belirtmiştir. TSS'ler "sosyal yaşamın içerindeki birbirini tekrar eden sistematik benzerliklerin kuramsal yansımaları ve özetleridir" (1978, s. 100). TSS'ler süreçseldir; zamanla gerçekleşirler, değişim gösterirler ve aşamalar arasındaki sınırlar genellikle belirgindir. Merkezi/çekirdek bir kategori olarak ortaya çıkmaları halinde, TSS'lerin de eylemin/etkileşimin zamana bağlılığının ön plana çıktığı özellikler ve boyutlar sergilemeleri gerekir. Aksine, Strauss ve Corbin (1998) "temel bir sosyal ya da psikolojik süreç temele alınarak pratik bir şekilde kodlama yapılabileceğini, ancak her çalışmanın bu şekilde işlem adımları, aşamalar ya da sosyal-psikolojik süreçler etrafından organize edilmesinin yaratıcılığı sınırlandıracağını" (s. 294) söyleyerek araştırmacıları uyarır.

Kuramsal Kodların ileri analizine yönelik önerilen bazı yöntemler aşağıda sunulmuştur (bkz. Ek B):

- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)
- kodlarla/temalarla ilgili not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)

Notlar

Strauss (1987) ve Strauss & Corbin'in (2015) merkezi/çekirdek kategoriler, notlar ve süreçler konusundaki kapsamlı ve derinlikli tartışmalarını okumak isteyenler, yazarların *Qualitative Analysis for Social Scientists* ve *Basics of Qualitative Research* isimli kitaplarında yer alan not yazma ve öyküleme (hikâyenin ana konusu) türünde temellendirilmiş kuram süreçlerine ilişkin güzel örneklere ve geniş açıklamalara bakabilirler. Glaser (2005) Kuramsal Kodlama konulu çalışmasında da konuyla ilgili derinlikli bir tartışmaya yer

verirken, Stern ve Porr (2011) çalışmalarında Kuramsal Kodlama sürecini mükemmel bir şekilde tanımlayarak "klasik" temellendirilmiş kuram yaklaşımına muhteşem bir genel bakış sunar. Analizcilerin aynı zamanda Adele E. Clarke'ın aşağıdaki alıntıdan da anlaşılacağı gibi veri analizine indirgemeci bir anlayışla değil özellikle sürecin karmaşıklığının haritalandığı "tamamen farklı bir kavramsal [temellendirilmiş kuram] altyapısı" (s. xxii) sunduğu *Situational Analysis: Grounded Theory after the Postmodern Turn* (2005) isimli çalışmasını okumasını öneririm:

> Hikâyelerimizi bütün karmaşıklığıyla sunmalıyız, sadece fark(lar) değil verideki çelişkileri ve tutarsızlıkları da yansıtmalıyız, okunması gereken diğer kaynakları belirtmeliyiz ve en azından bazı kaygılarımızı ve ihmallerimizi de dile getirmeliyiz... İçinde yaşadığımız gerçek dünyanın tutarsızlıklarını, düzensizliklerini ve apaçık karmaşıklığını en baştan ifade etmeli, sırf bir sunumda ya da yayında görücüye çıkacak diye derleyip toparlamamalı, iki dirhem bir çekirdek giydirmemeliyiz. (s. 15)

Araştırmacılar temellendirilmiş kurama ilişkin post modern bakış açılarını da incelemelidir. Her ne kadar Clarke (2005) temellendirilmiş kuramın başlarındaki analiz yöntemlerini ve süreçleri savunsa da, eninde sonunda "büyük ya da formel kuramlar çağının çok uzun zaman önce kapandığını... Dünyadaki yaşamın, ebediyet şöyle dursun kalıcılıktan bahsedemeyecek kadar hızlı değiştiğine" (s. 293) kanaat getirir. Alvesson ve Kärreman (2011) ile Jackson ve Mazzei (2012) gibi yöntembilimciler de verilerin kodlanması, kategorize edilmesi, temalandırılması ve örüntülendirilmesine karşı çıkarak nitel analize yönelik daha "sorunsallaştırıcı" yaklaşımlar kullanmayı tercih eder.

Son olarak, Ian Dey'in (1999) *Grounding Grounded Theory: Guidelines for Qualitative Inquiry* kitabını incelemenizi öneririm. Kitap yöntemi eleştirir ve merkezi/çekirdek bir kategori bulmaya karşı çıkar: "Alternatif yorumlara yönlendiren verilerin göz ardı edilebilmesi sorun yaratır. Tek bir çekirdek değişkene odaklanıldığında, araştırma çok boyutlu olmaktan ziyade tek boyutlu bir hal alabilir" (s. 43).

Açımlayıcı Kodlama (Elaborative Coding)

Kaynak

Auerbach & Silverstein, 2003

Açıklama

Açımlayıcı Kodlama "kuramı daha fazla geliştirmek için veri metnini analiz etme sürecidir" (Auerbach & Silverstein, 2003, s. 104). Yöntem ayrıca "genelden özele" kodlama olarak da anılır, çünkü;

> araştırmacı kodlamaya kafasında mevcut [bir] çalışmadaki kuramsal yapılarla başlar. Bu durum, araştırmacının kafasında yerleşik herhangi bir düşünce olmadan [temellendirilmiş kuram için] metinleri seçtiği bir önceki çalışmada yaptığı kodlamadan (özelden-genele) çok farklıdır. Önceki çalışmadan kalan kuramsal yapıları rafine etmenin amaçlandığı açımlayıcı kodlamada, ilgili metin araştırmacının kafasında bu yapılar varken seçilir. (s. 104)

Bu yüzden, Açımlayıcı Kodlama için biri tamamlanmış, diğeri devam eden en az iki farklı ama ilişkili çalışma gereklidir. Kuramsal yapılar, kodlandıktan sonra kategoriler ya da "anlamlı birimler" (s. 105) halinde gruplanan verilerin temalarından ortaya çıkar.

Uygulamalar

Açımlayıcı Kodlama, önceki araştırmaları ve incelemeleri devam ettirmeyi ya da doğrulamayı amaçlayan nitel araştırmalar için uygun bir yöntemdir. Temelde, her iki çalışmanın araştırma amaçları ve kavramsal çerçeveleri arasında hafif farklılıklar olsa da, ikinci çalışma birincinin temel kuramsal bulgularının ayrıntısına iner. İkinci çalışmada farklı katılımcılar ya da örneklemler da kullanılabilir. Bu yöntem önceki araştırmadan gelen bulguları destekler, pekiştirir, düzeltir ya da değiştirir.

Örnek

İlk projede, Barry adında bir çocuğun hayatının 5 ile 18 yaş arasındaki dönemi kapsayan boylamsal bir durum çalışması yapılmıştır. Çocukluk döneminde, Barry derslerde doğaçlama drama yapmayı çok seviyordu ve sonrasında tiyatrolarda rol oynamaya başladı ve tiyatroya olan güçlü ilgisi uzun yıllar devam etti. Hayatını derinden etkileyen yetişkinler arasında annesi ve tiyatro öğretmeni yer alıyordu. İkisi de Barry'nin doğuştan yetenekli bir tiyatrocu olduğunu düşündüklerinden onun bu merakını sürekli beslediler. Barry'nin yaşamının ilk döneminin araştırıldığı bu çalışmanın sunumu Barry'nin kendisini tasvir ettiği etnodramatik bir performans olarak yapılandırıldı (Saldaña, 1998). Oyunun her sahnesi Barry'nin yaşamındaki önemli bir temayı anlatıyordu. Sekiz sahnenin başlığı için aşağıdaki In Vivo Kodlar kullanıldı ancak temaları açıklamak için parantez içinde daha geleneksel betimleyici ifadelere de yer verildi:

1. "TUTKUM BAŞLADI" (ÇOCUKLUK DENEYİMLERİ VE ETKİLERİ)
2. "TAMAMEN BOŞLUKTAYDIM" (SORUNLU VE AYDINLATICI ERKEN ERGENLİK DÖNEMİ)
3. "ARADIĞIMI SPORDA BULAMADIM" (MÜFREDAT DIŞI ETKİNLİKLER/KARİYER SEÇENEKLERİ)
4. "BENCE İYİ BİR AKTÖR..." (YETENEĞİN GELİŞİMİ)
5. "SANATI İÇİNDE SEVMEK" (SANATÇI RUHUN GELİŞİMİ)
6. "İNSANLARIN DESTEĞİ" (ETKİLİ YETİŞKİNLER)
7. "TİYATRO ÇOK MANEVİ BİR ŞEY" (TİYATROYA YÜKLENEN KİŞİSEL ANLAM)
8. "BUNU İSTİYORUM" (GELECEK KARİYERİ/YAŞAM HEDEFİ)

Yapılan durum çalışmasının sonuçları bu kısa açıklamalarla özetlenemeyecek kadar geniş olmakla birlikte, kullanılan yöntemin amaçlarından da hareketle elde edilmesi hedeflenen bulgulardan biri; katılımcın hikâyesinin *ana-konusuna*, yani boylamsal çalışmalarda "katılımcının zaman içindeki yolculuğunun ve değişiminin (varsa) özünü ve kilometre taşlarını ortaya koyan" (Saldaña, 2003, s. 170) cümleye ulaşmaktı. Barry'nin ailesinin kilisesi de onun hayatında önemli bir rol oynamıştı, ancak ergenlik yıllarında cemaatle alakalı birçok mesele yüzünden kiliseye güvenini yitirmişti. Barry'nin sanatındaki gelişimi açısından en kritik dönemler lise yıllarına denk geldiği için, ilk çalışmanın sonunda Barry'nin hikâyesinin ana konusu olabilecek kilit iddia aşağıdaki gibi yapılandırılmıştı:

> Lise birinci sınıftan son sınıfa kadar, Barry kiliseden alamadığı manevi doyumun yerine, tiyatrodaki deneyimlerinin ona giderek daha fazla yaşattığı daha kişisel ve anlamlı manevi doyumu koydu (Saldaña, 2003, s. 154).

Bu çalışmadaki temel kuramsal yapı, bir In Vivo Koddan ortaya çıkan "TUTKU" kavramıydı. Bu kod Barry'nin sanata olan bağlılığını anlattığı, "Sanata olan tutkum başladı ve farklı sanat dallarını ideal bir kariyer, neredeyse hayattan daha büyük, romantik bir... bir *tutku* olarak görmeye başladım. Bunu başka nasıl açıklayabileceğimi bilmiyorum: Bir sanat *tutkusu*!" (Saldaña, 1998, s. 92) cümlesinin içerisinden seçilmişti.

Bu ilk çalışmanın tamamlanması ve sunumunun ardından, Barry ile 18 yaşından 26 yaşına kadar düzenli aralıklarla temas kuruldu. Bu dönemde, Barry'nin hayatının seyriyle ilgili veriler toplamaya devam ettim ve hayatının o zamana kadarki seyrinin hem de tüm boyutlarıyla insanların gelişim yönelimlerine ilişkin mevcut araştırma bulgularıyla (Giele & Elder, 1998) uyuştuğunu gördüm. Ancak bu dönem, bir araştırmacı için aynı zamanda bir aydınlanma dönemi niteliğindeydi. Barry'nin sadece şu anda yaşadığı sorunları öğrenmekle kalmadım, aynı zamanda ilk çalışmada benimle paylaşılmayan, aralarında geç teşhis edilmiş bipolar kişilik bozukluğu ve iki başarısız intihar girişiminin de olduğu geçmişteki bazı sorunların varlığını da öğrendim.

Auerbach ve Silverstein (2003) Açımlayıcı Kodlamayla ilgili şu öneride bulunur:

> Bazen [ikinci çalışmanızdan] seçtiğiniz metin [ilk çalışmanızdan elde ettiğiniz] eski kuramsal yapılarınızla uyuşacaktır. Bu durum işinizi kolaylaştırır, çünkü mevcut yapılarınızı daha da ayrıntılı bir şekilde geliştirmenize imkân tanır. Ancak bazen de ilgili metin eski kuramsal yapılarınızla uyuşmadığından yeni yapılar üretmenizi gerektirecektir. Aslında bunun da olumlu tarafı olduğunu söyleyebiliriz, çünkü araştırma amaçlarınıza ilişkin anlayışınızın gelişmesine yardımcı olur. (s. 107)

İlk çalışmadaki orijinal sekiz tema sadece çalışmanın kategorilerini temsil etmekle kalmaz aynı zamanda Barry'nin 18 yaşına kadarki yaşam seyrini oluşturan kısmen birişik dönemleri ve aşamaları da birbirinden ayırır. İkinci çalışma ise Barry'nin 18 ile 26 yaş (çalışmanın sonlandırılmasıyla ilgili karşılıklı olarak anlaştığımız zaman) arasındaki yaşamının biyografisini içerecektir. Acaba Barry'nin yaşam öyküsü devam ederken orijinal sekiz tema değişmeden kalacak mıydı? Geçmişi elbette değiştiremeyiz ancak insanın yaşamı devam ettikçe ve yeni deneyimler biriktirdikçe geçmiş de yeni bağlamlar içinde yeniden yorumlanabilir.

Analiz

İkinci çalışmada (Saldaña, 2008), ilk tema olan ÇOCUKLUKDENEYİMLERİ VE ETKİLERİ, Barry'nin tiyatroyla ve dinle alakalı deneyimlerini ve bunların etkilerini içeren bir dönem olarak değişmeden kaldı. Ancak ikinci tema olan SORUNLU VE KADERİNİ DEĞİŞTİREN ERKEN ERGENLİK DÖNEMİ, ikinci analiz turunda SORUNLU VE KADERİNİ DEĞİŞTİREN ERKEN YETİŞKİNLİK DÖNEMİ adında yeni bir temanın geliştirilmesini gerektiren daha geniş bir yaşam döngüsünün birinci aşaması olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu dönemlerin her ikisinde de Barry intihar girişimlerinde bulunmuştur, ancak Barry'nin ikinci intihar girişimine kadar bipolar kişilik bozukluğu olduğunu dair o geç kalınmış teşhis yapılamamıştır. Dolayısıyla orijinal çalışmadaki ikinci tema da bu yeni bağlamda tekrar düzenlenmiştir.

Üçüncü tema olan MÜFREDAT DIŞI ETKİNLİKLER/KARİYER SEÇENEKLERİ içerisinde Barry'nin muhtemel ilgi alanlarından biri olan futbol vardı, ancak geriye dönüp bakıldığında bu kategori ilk çalışma esnasında önemsiz temalardan biri olduğu için ikinci döngü analizde yaşam seyrine etki eden temalar listesinden silindi.

Orijinal listedeki dördüncü ve beşinci temalar olan YETENEĞİN GELİŞİMİ ve SANATÇI RUHUN GELİŞİMİ temaları ikinci döngüde birleştirilerek SANATSAL GELİŞİM adı altında tek bir temaya dönüştürüldü. İlk çalışmadaki bu ayrımın temel sebebi Barry'nin teknik yeteneğinin sanatsal yeteneğe evrilişini göstermekti.

İlk çalışmadaki altıncı tema olan ETKİLİ YETİŞKİNLER, zaten Barry'nin yaşam seyrindeki "değişmeyen" kişileri içerdiği için bu tema da ikinci çalışma da aynen korundu.

Yedinci tema olan TİYATROYA YÜKLENEN KİŞİSEL ANLAM (ya da In Vivo Kodlanan haliyle "TİYATRO ÇOK MANEVİ BİR ŞEY") teması silinmedi ama ikinci çalışma devam ederken düzenlendi ve verileri kodlanarak tema yeni bir bağlamın içerisine yerleştirildi (ayrıntılar aşağıda sunulmuştur).

Liseden sonra, Barry'nin yükseköğrenim öncelikleri ve para kazanmak için tam ya da yarı zamanlı bir işte çalışmak zorunda kalması sahne performansına yeterince zaman ayıramamasına neden oldu. Maddi anlamda sınırlı bir geleceği olduğu için tiyatroyu tercih etmeyerek üniversitede sosyal hizmetler bölümünde dini bilimler alanında okumaya karar verdi. Ama hâlâ In Vivo Kodla da belirtildiği gibi "Kendimi sanki kaybolmuş hissediyorum." dediği zamanlar oluyordu.

Barry'nin kolej ve üniversite yıllarında Betimsel Kodlardan TİYATRO KATILIMI'nın sıklığı önemli ölçüde azalarak, GENÇ CEMAAT kodu daha sık görülmeye başlanmıştır. Yirmili yaşlarının ortalarında, orijinal listedeki sekizinci ve son tema olan GELECEK KARİYERİ/YAŞAM HEDEFİ temasını değiştiren bir başka dönüşüm gerçekleşti. İkinci çalışma devam ederken, Barry, Tanrı'dan genç cemaate vaizlik yapması yönünde ilahi bir çağrı aldı. Dolayısıyla kariyer teması artık yeni bir yön ve anlam kazanmış oldu, çünkü Barry'nin artık "kariyer hedefleri" yerine bir varoluş nedeni vardı. Yine de Barry, tiyatro deneyimi ve eğitiminin vaizlik yaptığı genç cemaatin informel drama projelerine ve vaizlik becerilerine faydası olduğunu düşünüyordu. Her ne kadar bu Barry'nin değil benim yazdığım saha notundan bir In Vivo kod olsa da, orijinal çalışmadaki "TİYATRO ÇOK MANEVİ BİR ŞEY" kodunu MANEVİYAT ÇOK TİYATRAL BİR ŞEY şeklinde değiştirdim.

Baştan özetlemek gerekirse, Barry'nin 5-26 yaşları arasındaki hayatının incelendiği ikinci çalışmadan ortaya çıkan yedi yeni tematik dönem aşağıda verilmiştir:

1. ÇOCUKLUK DENEYİMLERİ VE ETKİLERİ ("TUTKUM BAŞLADI")
2. SORUNLU VE KADERİNİ DEĞİŞTİREN ERKEN ERGENLİK DÖNEMİ ("TAMAMEN BOŞLUKTAYDIM")
3. SANATSAL GELİŞİM ("SANATI İÇİNDE SEVMEK")
4. ETKİLİ YETİŞKİNLER ("İNSANLARIN DESTEĞİ")
5. TİYATROYA YÜKLENEN KİŞİSEL ANLAM ("TİYATRO ÇOK MANEVİ BİR ŞEY")
6. SORUNLU VE KADERİNİ DEĞİŞTİREN ERKEN YETİŞKİNLİK DÖNEMİ ("KENDİMİ SANKİ KAYBOLMUŞ HİSSEDİYORUM")
7. VAROLUŞ NEDENİ (MANEVİYAT ÇOK TİYATRAL BİR ŞEY)

İkinci çalışmada Barry'nin hikâyesinin ana konusunu yansıtabilecek kilit bir iddia da arandı. İlk çalışmanın sonunda üretilen ana fikir Barry'nin ergenliğinin sadece üç yılına odaklanmıştı. İkinci çalışmada üretilecek nihai bir ana fikrin ise Barry'nin yirmi altı yıllık hayatının tamamını boylamsal bir bağlam içerisine yerleştirmesi gerekiyordu. Barry'nin yaşamı; yüksek akademik başarı, sanatsal başarılarının tanınması, liderlik hizmeti rolleri ve manevi doyum gibi başarıları içeriyordu. Ancak diğer taraftan Barry hayatında, bir dönem madde kullanımı, yıllar süren teşhis edilmemiş bipolar bozukluk, uyuşturucu

kullanmaktan bir kez tutuklanmış alkolik bir baba deneyimi, sıklıkla yaşanan depresyon krizleri ve iki başarısız intihar girişimi gibi olumsuzluklar da yaşamıştı. Barry'nin yaşamının artık yeni bir anlamı ve yönü vardı ve Barry'nin yaşam hikâyesinin yeni ana fikrinin de bunu yansıtması gerekiyordu. İkinci çalışmanın sonunda ortaya çıkan kilit iddia ve beraberindeki açıklamalar şöyleydi:

> *Barry erdi.* Beş yaşından yirmi altı yaşına kadar, Barry tüm hayatı boyunca yaşadığı derinlikleri aşmak ve telafi etmek için hem gerçek hem de mecazi anlamda daha yüksekelere ermenin arayışı içinde oldu. Akademik başarı listesinin en üstündeydi, akranlarından daha uzundu, akran zorbalığına uğrayanlar için ayağa kalktı, ama uyuşturucudan ayakları yerden kesildi, sahnenin tepesinde oyunlar oynadı, futbol sahasında takım arkadaşlarını geçti, ağırlık kaldırdı, kaya tırmanışı yaptı, uyuşturucu bağımlılığının üstesinden geldi, iyimser göründü, öğretmenlerine baba figürü gibi baktı, bipolar kişilik bozukluğunu yendi, annesinin istediği gibi bir evlat oldu, sosyal ve öze dönük zekâsını yüksek düzeyde sergiledi, kilisedeki gençleri yeni hedeflere ulaşmaları için cesaretlendirdi, yüksek lisans derecesini hedefledi, ilahi bir çağrı aldı, maneviyatı arttı, vaaz kürsüsüne çıktı, vaazlarıyla insanları coşturdu ve Tanrısına şükretti.

İlk çalışmamda ortaya çıkan temel kuramsal yapı, ikinci çalışmamda geçerliliğini korusa da yeni bir yorum ve ironik bir anlam yüklenecekti. "TUTKU", sadece bireye duyulan sevgiden kaynaklanan bir güdü anlamına gelmez, aynı zamanda çile ve kontrol edilemeyen yoğun duygu patlamaları anlamına da gelir. Barry, bu duyguların tamamını tüm hayatı boyunca şu ya da bu şekilde yaşamıştı. Bipolar kişilik bozukluğunun teşhis edilmesinden önce inişleri ve çıkışları, başarıları ve başarısızlıkları, acıları ve sevinçleri; tutarlı ama birden değişiveren ritimler gibiydi. Doktorların verdiği ilaçları kullandıktan sonra bile, ilaçlardan ziyade kendini kontrol etmek için daha doğal destekleri tercih etmeye çalışsa da "bazı günler diğerlerinden çok daha zor" diyerek tedavinin zor olduğunu itiraf etmişti.

Yukarıdaki örnek, önce Barry'nin 5-18 yaşlarını, ardından da 18-26 yaşlarını boylamsal olarak inceleyen iki durum çalışmasından hareketle Barry'nin hayat hikâyesinin ana konularından oluşan temaların nasıl geliştirildiğini, evrildiğini ve temel bir kuramsal yapının ne anlama geldiğini açıkça ortaya koymuştur. Kodların ve temaların ayrıntısı böyle bir boylamsal çalışmada zaman geçtikçe daha da evrilecek ve değişecektir. Ancak, iki çalışmanın geniş veri havuzunun toplanması, karşılaştırılması ve kodlanması sayesinde değişimlerin daha belirgin bir şekilde görülmesi sağlandı ve ortaya daha çarpıcı bir analiz çıktı.

Açımlayıcı kodlama aynı zamanda nitel metaözetleme ve metasentezleme çalışmalarında da kullanılabilir (bkz. Bölüm 3, Verinin Temalandırılması). Heaton (2008) da ilk çalışmadan elde edilen verilerin yeniden analizi, iki ya da daha fazla farklı çalışmanın verilerinin birleştirilmesi gibi yaklaşımları içeren ikinci düzey nitel veri analizlerinde ilk keşif sürecinde Açımlayıcı Analizin kullanılabileceğini önerir.

Açımlayıcı Kodların ileri analizine yönelik önerilen bazı yöntemler aşağıda sunulmuştur (bkz Ek B):

- eylem ve uygulayıcı araştırması (Altrichter vd., 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014)
- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)

- kodlar/temalarla ilgili not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- metaetnografi, metaözet ve metasentez (Finfgeld, 2003; Major & Savin- Baden, 2010; Noblit & Hare, 1988; Sandelowski & Barroso, 2007; Sandelowski vd., 1997)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Açımlayıcı Kodlama ile ilgili daha kapsamlı açıklamalara Auerbach ve Silverstein'in (2003) *Qualitative Data: An Introduction to Coding and Analysis* başlıklı muhteşem çalışmasından ulaşabilirsiniz. Bu çalışmalarında yazarlar, temellendirilmiş kuram yöntemini farklı örneklemlerde babalar ve babalık üzerine yaptıkları araştırmalarda nasıl kullandıklarını ve uyarladıklarını açıklarlar. Okurların ayrıca Layder'ın (1998) temellendirilmiş kuram ilkeleri üzerine inşa ettiği ancak "araştırma verisini bir taraftan belirli bir kuram çerçevesinde geçici bir şekilde düzenlemeyi ve örüntülemeyi, eşzamanlı olarak da ortaya çıkan verideki yeni düzenleme ve örüntülere uyum sağlamayı" (s. viii) gerektiren "uyarlamalı kuram"ına bakmasını öneririm. Layder'ın sunduğu bu yöntemsel çerçeve Açımlayıcı Kodlamanın yapı yönünden farklı bir çeşididir.

(Yukarıdaki durum çalışmasında hikâyesi anlatılan Barry'nin son durumunu merak edenler için bir bilgi vermem gerekirse Barry, Temmuz 2015 itibariyle evliydi ve bir çocuğu vardı, din bilimleri alanında yüksek lisansını tamamladı ve ana akım bir cemaat kilisesinde papaz olarak görev yapmaya devam ediyordu.)

Boylamsal Kodlama (Longitudinal Coding)

Kaynaklar

Giele & Elder, 1998; LeGreco & Tracy, 2009; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008

Açıklama

Kısaca tanımlamak gerekirse, boylamsal kodlama yöntemi, yaşam seyri çalışmalarına odaklanır. Daha geniş bilgi için notlar başlığı altında özellikle antropoloji, sosyoloji ve eğitim alanlarındaki önerilen referanslara bakınız.

Boylamsal Kodlama, bireylerin yaşam seyirleri boyunca geçirdikleri belirli değişim süreçlerinin, zaman içinde toplanan ve karşılaştırılan nitel verilerle betimlenmesidir. Holstein ve Gubrium (2000), *Constructing the Life Course* isimli çalışmalarında bunu şöyle açıklar:

> Yaşam seyri ve onu oluşturan bileşenler ve aşamalar geleneksel olarak varsayıldığı gibi deneyimlerimizden kaynaklanan nesnel özellikler değildir. Yapılandırmacı yaklaşım aslında yaşam seyrimizi, deneyimlerimizi anlamlandırmak için yapılandırılan ve kullanılan sosyal bir biçim olarak görmemize yardımcı olur. ... İnsanların yaşam seyirleri basit bir şekilde gözümüzün önüne ya da etrafımıza serilmez; gündelik yaşamın sosyal alanlarında yolculuk yaparken deneyimlerimizin akışı, örüntüsü ve yönünü aktif bir şekilde düzenleriz. (s. 182)

BOYLAMSAL NİTEL VERİ ÖZET TABLOSU

VERİ ZAMAN DENİZİ/HAVUZU: ___ / ___ / ____ İLE ___ / ___ / ____ ARASI
ÇALIŞMA BAŞLIĞI: _____
ARAŞTIRMACI(LAR): _____
(mümkünse ya da gerekliyse, özel günleri, tarihleri, zamanları, dönemleri vb. aşağıya not edin; uygun DİNAMİK tanımlayıcılar kullanınız)

ARTIŞ/ YENİLİK	KÜMÜLATİF	KRİZ/KADER ANI/ DÖNÜM NOKTASI	AZALMA/ DURMA	SABİT/ İSTİKRARLI	KİŞİYE ÖZEL	EKSİKLER
	ÖNCEKİ VERİ ÖZETLERİNDEN FARKLI HUSUSLAR					
	YUKARIDAKİ DEĞİŞİMİ ETKİLEYEN BAĞLAMSAL/ARACI KOŞULLAR					
KARŞILIKLI İLİŞKİLER		İNSAN GELİŞİMİ/SOSYAL SÜREÇLER İLE ÇELİŞEN/UYUŞAN DEĞİŞİMLER		KATILIMCI/KAVRAMSAL RİTİMLERİ (devam eden evreler, aşamalar, döngüler vb.)		
VERİ ANALİZİ DEVAM EDERKEN YAPILABİLECEK ÖN İDDİALAR (önceki tablolara bakınız)						
					ANA KONU (devam ediyor)	

Şekil 5.6 Boylamsal bir nitel veri özet tablosu (Saldaña, 2003, Rowman and Littlefield Publishing Group/AltaMira Press)

Uzun süreli nicel değişim analizleri, belirli değişkenlere ait ölçme sonuçları üzerinden bir artış, azalış, değişmezlik vb. gibi eğilimler olup olmadığını istatistiksel açıdan inceler. Katılımcılardan toplanan veriler içerisinde de zaman içerisinde *nitel* artışlar, azalışlar, ya da değişmezlik vb. gibi eğilimler gözlemlenebilir. Boylamsal Kodlama, karşılaştırmalı analizler ve yorumlamalar sayesinde bu değişimle (varsa) ilgili çıkarımlar yapabilmesi için araştırmacının gözlemlerini bir dizi tablo yardımıyla sınıflandırmasını sağlar (Saldaña, 2008; bkz. Şekil 5.6)

Şekil 5.6'da sunulan analitik şablon, araştırmacıların uzun süreli projelerden toplanan büyük çaplı nitel verileri özetleyebilmeleri için kullanabilecekleri bir yöntem sunar:

> Böyle tek sayfalık bir tablonun üç aylık bir saha çalışmasından elde edilen özet gözlemleri içerdiğini düşünelim. Çalışmanın iki yıl boyunca sürmesi halinde, boylamsal nitel verilerin tamamı toplamda sadece sekiz sayfada özetlenecektir. ... Üç aylık verileri içeren her bir sayfayı çizgi film ressamının çizdiği resimler gibi düşünelim... Çizimler hızlı bir şekilde art arda gösterildiğinde hareket ve değişim belirgin bir şekilde ortaya çıkacaktır. Ya da her tablo sayfasını takvimin birer aylık sayfaları gibi düşünün, takvimin sayfası her çevrildiğinde zaman ve değişim kronolojik bir sırayla takip edilebilir. Ya da her tablo sayfasını aynı çocuğun farklı yaşlarda düzenli olarak çekilmiş bir fotoğrafı olarak düşünün, fotoğraflara arka arkaya bakıldığında çocuğun nasıl büyüdüğü ve geliştiği görülecektir. (Saldaña, 2008, s. 299)

İlk veri toplama ve analizi aşamasında, uzun bir süreçte toplanmış nitel veriler muhtemelen katılımcının duyguları, değerleri vb. gibi özelliklerine odaklanılarak betimsel, süreçsel vb. yaklaşımlarla kodlanmış olabilir. Boylamsal Kodlamada, veri korpusu katılımcılarla ilgili olası değişimleri değerlendirmek için kategorik, tematik ve karşılaştırmalı olarak zaman içerisinde gözden geçirilir. İkinci döngü kodlama esnasında veriler aşağıdaki yedi betimsel kategori kullanılarak düzenlenip ilgili tablo hücrelerine yerleştirilir (Saldaña, 2003, 2008):

1. **Artış ve Yenilik**: Bu hücre, *"Zaman içinde ne arttı ya da yeni ne gerçekleşti?"* sorusuna cevap olabilecek hem nitel hem de nicel özet gözlemleri içerir. Katılımcının gelirindeki artış nicel bir değişime örnekken, buna paralel olarak artan ya da ilk defa ortaya çıkan "iş sorumlulukları", "stres" ve "kariyer hedeflerini gözden geçirme" gibi faktörler nitel değişimlere örnektir. Bu kategoride, sıradaki iki koddan farklı olarak, daha çok hayatın olağan akışı içinde gerçekleşen ortalama değişimler kodlanır.
2. **Kümülatif**: Bu hücre, *"Zaman içinde birikimli olarak ilerleyen ne var?"* sorusuna cevap olabilecek özet gözlemleri içerir. Kümülatif etkiler, belirli bir zaman aralığında *art arda* gerçekleşen yaşantılardan birikerek ortaya çıkar. Örnekler arasında bir piyanistin bir yıl boyunca aldığı özel derslerin ve bağımsız çalışmalarının sonrasında tekniğini geliştirmesi ya da bireyin birkaç yıl süren sosyal faaliyetler ve flört deneyimlerinin ardından kişilerarası iletişim konusunda bilgi sahibi olması verilebilir.
3. **Krizler, Kader Anları ve Dönüm Noktaları:** Bu hücre *"Zaman içinde ne tür krizler, kader anları, ya da dönüm noktaları yaşandı?"* sorusuna cevap olabilecek değişimleri içerir. Bu tür değişimler, katılımcının algılarını ve/veya yaşam seyrini önemli düzeyde değiştirebilecek büyüklüklerdeki deneyimlerden etkilenir. Örnekler arasında liseden mezun olma, 11 Eylül 2001'deki terörist saldırılar ve beklenmedik bir şekilde işsiz kalmak sayılabilir.
4. **Azalma ve Durma**: Bu hücre, *"Zaman içinde ne azaldı ya da durdu?"* sorusuna cevap olabilecek değişimleri içerir. Artışlarda olduğu gibi, nitel azalma hücrelerine de hem nicel hem de

nitel özet gözlemler kaydedilebilir. Örnek olarak, yetersiz bir yöneticinin işe başlamasının ardından işyerinde morallerin bozulması ya da bir bireyin uyuşturucu kullanımının azalarak ardından tamamen bitmesi verilebilir.

5. **Sabit ve İstikrarlı**: Bu hücre, *"Zaman içinde ne sabit ya da istikrarlı kaldı?"* sorusuna cevap olabilecek özet gözlemleri içerir. Bu hücre diğerlerinden daha büyüktür çünkü "gündelik hayatın tekrar eden ve sıklıkla da rutin hale gelmiş özellikleri" (Lofland vd., 2006, s. 123) veri setinin çoğunu oluşturmaktadır. Örnekler arasında bir fast-food restoranındaki günlük rutin işler ya da bir katılımcının aynı eşle uzun süre evli kalması verilebilir.
6. **Kişiye özel**: Bu hücre, *"Zaman içinde kişiye özel ne oldu?"* sorusuna cevap olabilecek özet gözlemleri içerir. Bunlar, kader anları gibi büyük deneyimlerden ziyade "istikrarsız, sürekli değişen, çok boyutlu ve sahadayken önceden kestirilemeyen" olaylardır (Saldaña, 2003, s. 166). Örnekler arasında bir gencin gardırobunu değiştirmesiyle ilgili deneyimleri, sorunlu bir dizi araba tamiri deneyimi ya da ara sıra yakalanılan basit hastalıklar verilebilir.
7. **Eksikler**: Bu hücre, *"Zaman içinde eksik olan neydi?"* sorusuna cevap olabilecek özet gözlemleri içerir. Saha çalışmaları esnasında, araştırmacı sadece nelerin olduğunu değil aynı zamanda katılımcıların hayatını etkileyecek şekilde yetersiz ya da eksik olan şeyleri de not etmelidir. Örnekler arasında bir öğretmenin engelli öğrencilerle nasıl ilgilenilmesi gerektiğine dair bilgisinin yetersizliği, orta yaşlardaki bir yetişkinin cinsel ilişkiden yoksunluğu ya da bir örgütün etkili bir şekilde çalışabilmesi için gerekli standart iş tanımlarının eksik olması verilebilir.

Tüm veri girişi sürecinde, araştırmacının *dinamik* tanımlayıcılar kullanması önerilir. Her ne kadar en iyi ihtimalle "yaklaşık ya da oldukça yoruma dayalı" (Saldaña, 2003, s. 89) bir iş olsa da, araştırmacının *dinamik* tanımlayıcıları, olguları ve değişimi "en iyi" tanımlayabilecek fiiller, sıfatlar ve zarflar arasından dikkatle seçmesi beklenir. Dinamik tanımlayıcılar, bir şeyin "daha azı" ve "daha fazlası" gibi doğrusal bir düzlemin ötesine geçer ve daha çok olgunun asıl nitelikleri üzerine odaklanır. Örneğin, araştırmacı "daha fazla tutucu hale gelmek" gibi bir ifadenin yerine "tutucu ideolojileri benimsemek" ifadesini kullanabilir. Ya da "yaşlanmak" gibi genel bir gözlemin yerine "saçları ağarmak, oturup kalkarken zorlandığını gösteren hafif iniltiler çıkarmak, yağmurlu veya soğuk havalarda eklemlerin ağrıması" gibi daha betimleyici ifadeler kullanılabilir.

Uygulamalar

Bir insanın etrafındaki sosyal dünyaya ilişkin algısı, tüm yaşamı boyunca evrilir (Sherry, 2008, s. 415). Dolayısıyla, Boylamsal Kodlama, bireylerde, gruplarda, örgütlerde meydana gelen uzun süreli değişim ve gelişimleri inceleyen boylamsal nitel araştırmalar için uygundur. Kimlik araştırmaları da bu yöntemle analiz edilebilir, çünkü kimlik durağan değil değişken bir kavramdır. "Nitel boylamsal araştırmalar, sosyal bağlamlar içerisinde gerçekleşen kişisel süreçleri psikolojik ve duygusal derinliği de yansıtacak şekilde anlamamızı sağlar" (McLeod & Thomson, 2009, s. 77). Morse (2012), sağlık alanındaki nitel araştırmalar için boylamsal kodlamayı önerir, çünkü "koşullar kötüleştiği ya da iyileştiği için ya da ihtiyaçlar ve kabiliyetler değiştiği için, zamanla gerçekleşen değişimleri kaydetmek ve tanımlamak önemlidir" (s. 42). Mikro, lokal ve makro düzeylerde "değişimin

kolaylaştırılması ve yeni rutinlerin tesis edilmesi" gibi geniş kapsamlı sosyal süreçlerin incelendiği araştırmalarda kullanılan *söylem takibi* yöntemi, kronolojik olarak ortaya çıkan, değişen ve dönüşen tema ve konuları inceler (LeGreco & Tracy, 2009, s. 1516).

Giele ve Elder (1998) son zamanlarda yapılan yaşam seyri araştırmalarının insanların genel gelişim seyirlerini, örüntüler halinde modellemekten vazgeçip artık benzersiz karakterleri, önceden kestirilemeyen farklı yaşam döngülerini ve cinsiyetleştirilmiş bireylerin farklı zamanlarda ve sosyal bağlamlarda farklı şekilde gerçekleşen karmaşık kişilerarası ilişkilerini kabul etmeye yöneldiklerine dikkat çeker. Yaşam hikâyeleri; kolejden mezun olma, tam zamanlı çalışma, evlilik, ilk çocuğun doğumu vb. gibi olgusal olayların ötesine geçip artık dünya görüşü, yaşam doyumu ve kişisel değerler vb. açılardan katılımcıların geçirdikleri *değişim* ve *dönüşümler* ile ilgilenir. Bireylerin yaşam seyirleri; tematik, öyküleyici ya da kronolojik bir yaklaşımla eşsiz bir analitik harmanlamayla yapılandırılarak ve haritalandırılarak raporlanabilir (Clausen, 1998). Burada sunulan kodlama ve kategorilendirme yöntemi boylamsal veri analizi için kullanılabilecek birçok nitel ve karma yöntemden sadece bir tanesidir.

Örnek

Aşağıda sunulan örnek, Açımlayıcı Kodlamayla ilgili bölümde kullanılan örnekle bağlantılıdır. Dolayısıyla devam etmeden önce ilgili örneği incelemeniz önerilir.

Boylamsal nitel veri özeti tablo sayfalarının, standart zaman bloklarına ayrılması (örn. her sayfanın altı aylık bir veri dönemini kapsaması gibi) gerekmez. Her tablo, ilkokul dönemi, ortaokul dönemi ya da üniversite yılları gibi gündelik hayatımızda sıklıkla kullandığımız geleneksel dönemlerle ifade edilen zaman aralıklarında toplanan verileri (büyük bir "deniz" ya da küçük bir "havuz" halinde) içerebilir. Bu dönemler yaşam seyri içerisindeki varsa dönüm noktaları referans alınarak da belirlenebilir (Clausen, 1998). Bazen de planlanan görüşme tarihleri gibi araştırmacının belirlemek zorunda kalabileceği yapay kesme noktaları kullanılabilir.

Barry ile yapılan boylamsal durum çalışmasında (Saldaña, 2008), 5-12 yaşlar için hazırlanan ilk veri denizi ve tablo, ilkokulda yaşadığı şu temel ARTIŞLAR/YENİLİKLERİ içeriyordu:

- ilave tiyatro izleme deneyimleri
- tiyatroya olan ilgisinin ebeveynleri tarafından beslenmesi
- 11–12 yaşlarında, akranları tarafından akran zorbalığına maruz kalması
- 12 yaşında kariyer tercihleri üzerine düşünmeye başlaması (aktör, yazar, "tink tank")
- 12 yaşında geri çekilme ve depresyon nedeniyle psikolojik tedavi alması

Barry, 12-16 yaşları arasında bizzat takip edilmedi, ama daha sonraki yıllarda geriye dönük anlattıklarından hareketle iki kader anı yaşadığı anlaşıldı. Bunlardan birincisi başarısız bir intihar girişimiydi diğeri ise ilk resmi sahne performansıydı. İkinci tabloda ARTIŞLAR/YENİLİKLER başlığı altındaki diğer veriler şunlardı:

- yeni: sigara, uyuşturucu kullanımı
- saçının uzunluğu
- 12–14 yaşlarında akran zorbalığından kaygılanma
- 14 yaşında ilk performansı ve gelecekteki performans fırsatlarıyla yaşadığı tutum "rönesansı"

Çalışmanın devamında Barry'nin lise yıllarında, doğrudan katılımcı gözlemleriyle de veri toplanmaya başlandı. 16-18 yaşları arasını temsil eden üçüncü tabloda aşağıdaki ARTIŞLAR/YENİLİKLER yer alıyordu:

- yeni: tiyatro öğretmelerinin danışmanlığı
- yeni: manevi inanç sistemini sorgulaması
- tiyatro yapımlarında roller
- performans çalışmaları esnasında yoğunlaşma
- sanat formuna "tutku"
- liderlik becerileri

18-23 yaş arası için hazırlanan dördüncü tablo ise şu ARTIŞLAR/YENİLİKLER'i içermişti:

- yeni: kendi kredi kartı
- yeni: doktorun bipolar kişilik bozukluğu için ilaç yazması
- yerel kolejde genel bilimler alanında okumaya başlaması
- Amerikan İşaret Dili öğrenmesi
- kariyer olarak drama terapisi konusunda araştırma
- özel ilgiye muhtaç bireyler için yaz kampı danışmanı olarak hizmet
- aynı mezhepten farklı bir kiliseye devam etme
- "sanat dolu bir yaşam" arayışı

23 yaşındayken hazırlanan beşinci tablo Barry ile ilgili şu ARTIŞLAR/YENİLİKLER'i içeriyordu:

- yeni: kaşına pirsing yapması sakal, dik saç stili
- üniversitede sosyal hizmet mi yoksa şehir sosyolojisi mi okuyacağına karar verme
- gençlere vaaz verme

24-26 yaşlarında hazırlanan altıncı ve son tabloda yer alan ARTIŞLAR/YENİLİKLER ise şunlardı:

- yeni: hobi olarak kaya tırmanışı
- yeni: babasının geçmişteki manevi istismarının açığa çıkması
- yeni: sol koluna dövme – "mücadele, yarış, inanç" (İncil: 2. Timothy 4:7)
- üniversite eğitimi: sosyal hizmetler bölümünde dini ilimler alanında lisans eğitimine devam
- Pazar ayinlerinde zaman zaman vaazlar
- "sosyal adalet" çalışmaları

Yukarıda listelenen kısa liste, fırtınalarla dolu bir hayat geçiren bir bireye dair 21 yıllık katılımcı gözlemler, görüşmeler ve doküman incelemelerinin özetlendiği tek bir veri hücresinden alınmış kısa alıntılardır. Başından sonuna Barry'nin hayatındaki en belirgin iniş çıkışların ve yeniliklerin kronolojisi öyküleyici ve sürükleyici bir şekilde sunulmuştur. Tabii ki bu kategoride yer almayan diğer veriler arasında örneğin iki başarısız intihar girişimi, bipolar kişilik bozukluğu teşhisi ve vaizlik yapmak için aldığı çağrı gibi Barry'nin yaşamındaki KRİZLER, KADER ANLARI ve DÖNÜM NOKTALARI başlığı altında kodlananlar da mevcuttur.

Analiz

Verilerin kodlanması ve kategorize edilerek tabloların ilgili gözeneklerinin içerisine atanmalarının ardından ne yapılır? Yedi betimsel kodlama hücresinin her biri diğer boylamsal tablolardaki muadil hücrelerle kronolojik olarak karşılaştırılır (örn. üçüncü tablodaki artışlar birinci ve ikinci tablodaki artışlarla karşılaştırılır). Karşılaştırma sonucunda farklı olduğu anlaşılanlar, önceki veri özetlerinden farklı hususlar başlığı altındaki hücrelere yazılır. Diğer taraftan, *artışlar/yenilikler* ile ilgili analizleri örneğin *azalma ve durma* hücresinden ya da *kümülatif* hücresini *kişiye özel* notların yazıldığı hücredeki veri özetlerinden bağımsız bir şekilde analiz etmeniz gerekmez. Analizin devamında hücreler arasındaki olası örtüşmeler ve karmaşık bağlantıları inceledikçe kategoriler arasındaki karşılıklı etkileşime ilişkin gözlemleriniz ve yorumlarınız daha da belirgin hale gelecektir.

Yukarıdaki değişimi etkileyen bağlamsal/aracı koşullar başlıklı tablo satırında araştırmacının betimsel gözlemlerinin ve belirlediği farklılıkların nasıl, ne kadar, hangi yollardan ve neden gerçekleşmiş olabileceğine ilişkin görüşlerine yer verilir. Bağlamsal koşullarla kastedilen okula gitmek, çalışmak, ebeveynlik yapmak gibi sosyal yaşamın rutin aktiviteleri ve gündelik konulardır. Bağlamsal koşullar aynı zamanda cinsiyet, etnisite ve alışkanlıklar gibi bireylerin "değişmeyen" kimlik ya da kişilik özellikleri olabilir. Aracı koşullar ise gergin bir çalışma ortamı, yeni yasaların yürürlüğe girmesi ya da doktora tezi yazmak gibi harici bir baskı unsuru olarak değişimi önemli ölçüde zorunlu kılan olaylar ya da durumlardır. Neyin bağlamsal, neyin aracı koşul olarak değerlendirileceği tamamen araştırmacının algısına bağlıdır. Örneğin bazı mesleklerde gergin bir çalışma ortamı "değişmeyen" bağlamsal bir koşul olarak değerlendirilebilir, ancak bu durum katılımcının özgüvenini olumsuz yönde etkileyerek bir değişime neden oluyorsa bağlamsallıktan çıkıp aracı bir koşula dönüşecektir.

Benzer şekilde değişim süreçlerine ilişkin sütunların da soyutlanmış bir şekilde kalmasına gerek yoktur. Aslında, verilerin bir sonraki analizine geçmeden o ana kadar incelenmiş eylemlerin ve olguların tamamının sıkı bir şekilde ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Araştırmacı *karşılıklı ilişkiler* hücresine, diğer hücreler arasındaki doğrudan bağlantılar ya da etmenler ve etkilerle (pozitivist "neden sonuç ilişkisinin" nitel eşdeğeri olarak kullandığım kavramlar) ilgili gözlemlerini ve yorumlarını yazar. Örneğin, *artışlar/yenilikler* hücresindeki özet veriler *azalma ve durma* hücresindeki bilgilerle ilişkili olabilir ya da *kümülatif* hücresindeki bilgilerle *sabit ve istikrarlı* hücresindeki bilgiler arasında bir ilişki olabilir. Ancak, veriler arasındaki bilişsel bağlantılar zıvanadan çıkabileceği için burada çok dikkatli olmak gerekir. Her ne kadar bu durum, sosyal yaşamın kendi içerisinde birçok karmaşık ilişki ağını barındırdığına dair genel gözlemimizi desteklese de, araştırmacının karşılıklı ilişkilere dair herhangi bir iddiasını veri korpusundan kanıtlarla desteklemesi gerekir.

İnsan gelişimi/sosyal süreçler ile çelişen/uyuşan değişimler, mevcut durum çalışmasının ilgili alandaki geçmiş araştırma bulguları ve yapılan literatür taramalarıyla karşılaştırılan ayrıntılarıdır. Örneğin, incelenen durumun yaşam seyri, literatürdeki genel gelişimsel eğilimlerle benzeşiyor mu yoksa farklı eğilimler mi içeriyor? Katılımcının yaşam seyri boyunca meşgul olduğu özgün uğraşlar, "kariyer" gibi alandaki temel sosyal süreçlerden birinin yeni baştan kavramsallaştırılmasını gerektirecek kadar farklılık gösteriyor mu?

Katılımcı/kavramsal ritimler ile eylemlerin evre, aşama, döngü ve diğer zaman temelli yapılar gibi örüntülenmiş dönemselliklerle gözlemlenmesi kastedilir. Değişime ilişkin tekrarlı gözlemlerin farklı yollarla bir şekilde kümelendikleri görülüyorsa, bu eylemin evrelere (ayrı fakat kronolojik eylem kümeleri), aşamalara (zaman içinde biriken kümülatif eylem kümeleri) ve döngülere (zaman içinde tekrarlanan eylem kümeleri) ayrıldığı

anlamına gelebilir. Araştırmacı bu kümeler arasındaki geçici süreçleri analiz etme konusunda dikkatli olmalıdır (bkz. antropolog Victor Cyclener'ın artık klasikler arasına giren "eşikteki" sosyal alanlar çalışması).

Veri analizi devam ederken yapılabilecek ön iddialar, şimdiye kadar yapılan analizlerden hareketle katılımcılar ya da olgular hakkında yapılan çeşitli gözlemlerin "madde madde" listelendiği ifadelerdir. Burası araştırmacının veriler ve verilerin sentezleri üzerine uzun uzun düşüneceği ve not yazabileceği geniş ve önemli bir alandır. Başka yerlere yazılmış analitik notlar önemli ve gereklidir, ancak çarpıcı gözlemlerin özetlenerek listeleneceği yer esasen bu tablodur. Araştırmacılar veri korpusu boyunca fark edilebilir tekrarlı motiflere karşı özellikle duyarlı olmalıdır.

Hikâyenin *ana konusu* (örnekler için bkz. Açımlayıcı Kodlama), kilit bir iddiaya (Erickson, 1986) ya da merkezi/çekirdek bir kategoriye (Corbin & Strauss, 2015) benzer, ancak boylamsal bir nitel çalışmada analizin nihai amacı olmak zorunda değildir. Ana konu genellikle katılımcıyla ilgili değişim süreçlerini topyekûn yansıtan tematik bir ifadedir.

Boylamsal nitel çalışmalarda BDNVAY programları kullanmak zorunlu hale gelir. Yazılımın, önceden düzenlenmiş dosyalardaki çok sayıda veriyi yönetme ve proje ilerledikçe karmaşık kodlama değişiklikleri yapabilme ve bunları saklayabilme özelliği araştırmacılar için önemli avantajlar sunar. Örneğin ATLAS.ti programı, herhangi bir olayı zamanda istenilen bir noktada tanımlayan "Şipşak Kodlama" (Silver & Lewins, 2014) özelliğine sahiptir. Bu sayede analizi yapan kişi katılımcıyla ilgili (varsa) bir değişimi değerlendirmek için şipşak kodlamalara ait kayıtları görüp inceleyebilir.

Doğası gereği boylamsal süreçlere dair bir tartışma oldukça uzun olacaktır. Yukarıda kısaca özetlenmiş ilkeler kapsamlı bir şekilde açıklanmaya kalkışılsa rapor ancak birkaç ciltlik bir kaynağa sığacaktır. Katılımcının yaşamındaki değişimlere dair gözlemlerin ve iddiaların inandırıcı bir şekilde sunulabilmesi için araştırmacının sahada uzun zaman geçirmesi, katılımcılarla kapsamlı ve derinlikli görüşmeler yapması ve incelediği yaşam seyri boyunca topladığı veriler içerisindeki değişimleri zeki bir şekilde görmesi gerekir. Diğer taraftan Patton (2008) günümüz toplumlarında ve özellikle örgütlerde "hızlı değişim[in] istisna değil kaide" (s. 198) olduğuna dikkat çeker.

Boylamsal Kodların ileri analizine yönelik önerilen bazı yöntemler aşağıda sunulmuştur (bkz Ek B):

- iddia geliştirme (Erickson, 1986)
- durum çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995)
- temellendirilmiş kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011)
- açıklayıcı grafikler, tablolar, şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012)
- karşılıklı ilişkiler (Saldaña, 2003)
- yaşam seyri haritalama (Clausen, 1998)
- mantık modelleri (Knowlton & Phillips, 2013; Yin, 2014)
- boylamsal nitel araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008)
- kodlarla/temalarla ilgili not yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987)
- anlatı araştırması ve analizi (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008)

- portreleme (Lawrence-Lightfoot & Davis, 1997)
- durumsal analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015)
- tematik analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008)
- durum bazlı ve durumlararası gösterimler (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005)

Notlar

Vogt vd. (2014, s. 457) incelenen bir sosyal bağlamla ilgili bütüncül bir resim elde etmek için kısa süreli gözlemlerin yetmeyeceğini, mutlaka sahada uzun süre geçirilmesi gerektiğini anlatmak için güzel bir benzetme yaparak araştırmacılara hava durumuyla iklimi karıştırmamalarını önerir. Diğer yandan boylamsal araştırmalarda ve analizlerde tek fark ölçüsü olarak tamamen "değişim" kavramının içine sıkışmamak gerekir. Bazen *etki*, *dönüm noktası*, *evrim* ve *yeni görünüş* gibi kavramlar da incelenen katılımcı açısından benzer bir öneme sahiptir.

Boylamsal araştırmalarda yaşam seyriyle ilgili izlenecek işlemler ve analizlere ilişkin ayrıntılar hakkında daha fazla şey öğrenmek için Giele ve Elder'a (1998) ve Saldaña'ya (2003, 2008) bakabilirsiniz. Holstein ve Gubrium (2000) ile McLeod ve Thomson (2009) yaşam seyriyle ilgili çok iyi kuramsal ve epistemolojik tartışmalar sunarken, Bude (2004), boylamsal çalışma birimi olarak "aynı zaman diliminde doğanlar"ın bir yeniden kavramsallaştırması olarak "kuşak" terimini önerir. Kemper ve Royce'da (2002) antropoloji alanında 50 yılı bulabilen uzun soluklu saha çalışmaları örneklenmektedir. Fullan (2007) ve Hargreaves, Earl, Moore ve Manning'de (2001) eğitimsel değişim çalışmaları ustalıkla derlenmiştir. Diğer yandan Patton (2008, Bölüm 10) örgütlerde, kurumlarda ve sistemlerde değişim teorilerini etkili bir şekilde özetlemiştir. Sheridan, Chamberlain ve Dupuis (2011), boylamsal durum çalışması mülakatları için "zaman şeridi hazırlamayı" etkileyici bir grafik hazırlama tekniği olarak tanımlar. Belli, Stafford ve Alwin (2009), uzun vadeli veri (öncelikle "nicelleştirilmiş" nitel veriler) toplama, yönetim ve analiz için takvim ve zaman günlüğü yöntemlerinin nasıl kullanılacağını açıklanmıştır. İngiltere'de kişisel ve aile ilişkilerinin nitel yöntemlerle boylamsal olarak araştırılması için fon ayrılan ilk büyük çaplı proje olan Timescapes için www.timescapes.leeds.ac.uk. adresinden bilgi alabilirsiniz.

DİĞER İKİNCİ DÖNGÜ KODLAMA YÖNTEMLERİ İÇİN FORMLAR

Aşağıdaki sayfalar diğer kaynaklarda görülen ya da araştırmacı tarafından geliştirilen ilave ikinci döngü kodlama yöntemlerinin belgelenmesi amacı ile sunulmuştur.

_____ Kodlama

Kaynak(lar):

Açıklama:

Uygulama(lar):

Örnek:

Analiz:

Notlar:

_____ Kodlama

Kaynak(lar):

Açıklama:

Uygulama(lar):

Örnek:

Analiz:

Notlar:

_____ Kodlama

Kaynak(lar):

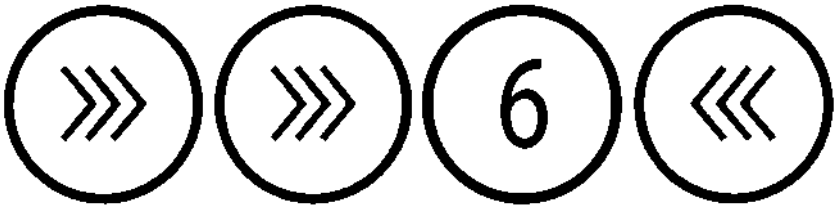
Açıklama:

Uygulama(lar):

Örnek:

Analiz:

Notlar:

İkinci Döngü Kodlama Sonrası

BÖLÜM ÖZETİ

Bu bölümde ikinci döngü kodlama yöntemleri kullanıldıktan sonraki geçiş süreçlerine yer verilmiştir. Ancak bu süreçlerin çoğu birinci kodlama döngüsünün ardından da uygulanabilir. Bölümde ayrıca odaklanma, kuramsallaştırma, biçimlendirme, yazma, düzenleme, ağ oluşturma ve rehberlik için gerekli stratejilere de yer verilmiştir. Bölüm, nitel araştırmacılar olarak hedeflerimize ilişkin düşüncelerimizle son bulmaktadır.

https://study.sagepub.com/saldanacoding3e web sitesini ziyaret ederek BDNVAY programı linkleri, kod listeleri ve kodlama örnekleri, ücretsiz örnek SAGE dergi makaleleri, örnek görüşme kaydı dökümleri, grup alıştırmaları ve etkinliklerine ait zengin kaynaklara erişebilirsiniz.

KODLAMA-SONRASI VE YAZMA-ÖNCESİ GEÇİŞ SÜREÇLERİ

Verilerinizi ilk döngü kodlama yöntemlerini kullanarak dikkatli bir şekilde (birkaç kez) kodladıysanız ve gerektiğinde bu kodları ikinci döngü kodlama yöntemlerini kullanarak (yine birkaç kez) elden geçirdiyseniz, bu esnada eş zamanlı olarak yoruma dayalı kapsamlı analitik notlar tuttuysanız ve verilerinizi kodlarken bir ya da daha fazla ek analitik yaklaşım uyguladıysanız, artık ana kategorilere, temalara veya kavramlara ya da en azından bir kurama (ya da bir ana konuya, anahtar bir iddiaya, temel bir hikâyeye vb.) ulaşmış olmanız gerekir. Elbette bu beklenen ideal senaryodur. Peki ya bu noktaya hâlâ gelemediyseniz? Ya da bu aşamaya gelmiş olmanıza rağmen bundan sonra nasıl devam edeceğinizi bilmiyorsanız?

Kitabın bu son bölümünde kodlama-sonrası yazma-öncesi dediğimiz geçiş aşamasında analitik geçiş süreciyle ilgili birkaç öneri sunulacaktır. *Analizin bu aşamasında araştırmacı Bölüm 4'te sunulan yöntemlerden de faydalanabilir.* Analiz sürecinde nerede olduğunuz, bir dereceye kadar, verilerinizi hangi kodlama yöntem(ler)iyle kodladığınıza bağlıdır. Örneğin Karşılaştırma Kodlamada araştırmacı üç temel "karşıt çifti" bulmaya yönlendirilir; kod peyzajı gibi Verileri Temalandırma ve örgütleme tekniklerinde çıktıların ana hatlarıyla listelenmesi önerilir; Eksensel Kodlamada ise araştırmacının temel bir kategorinin özelliklerini ve boyutlarını ayrıntılı bir şekilde tanımlaması gerekir. Ancak bazıları için "Hepsi bu kadar!" deyip süreci tamamlamak zordur. Analiz süreci sonlara yaklaştığında "Doğru yaptım mı?", "Yeni bir şey öğrendim mi?", "Şimdi ne yapmak lazım?" gibi sorular zihnimizi meşgul etmeye başlayınca çoğumuzu bir korku sarar.

Burada nihaî araştırma raporunun nasıl şekillendirileceği ve yazılacağına yer vermeyeceğim, çünkü araştırma yazımı ile ilgili etnografi, öyküleyici kısa hikâye, etnotiyatral performans, akademik makale yazımı, tez, özel Internet sayfası vb. gibi o kadar çok tür, tarz ve format var ki burada hepsini yeterince ele almam mümkün değil (bu konuda uzman rehberliği almak için bkz. Gibbs, 2007; Wolcott, 1994, 2009; Woods, 2006). Antropolog Clifford Geertz (1983) şiirsel bir dille "Hayat bir kâse dolusu stratejiden ibarettir." (s. 25) der. Dolayısıyla, aşağıda sizlere buraya kadarki analitik çalışmalarınızın tümünün netleşmesini sağlayacağını ve yazılı dokümanlarınız ya da sözlü ve görüntülü raporunuz için bir şablon ya da basamak görevi göreceğini umduğum bir kâse dolusu strateji sunacağım. Çalışmanızın nihaî yazım aşamalarına yaklaşırken bu stratejilerden size rehberlik edecek birkaçını seçerek kullanabilirsiniz. Glesne'in (2011) çarpıcı bir şekilde özetlediği üzere "Kullandığınız kodlama yönteminin niteliğini makaleyi okumadan bilemezsiniz" (s. 197).

ODAKLANMA STRATEJİLERİ

Bazen çalışmalarımızın büyüklüğü karşısında bunalırız ve bu yüzden özüne ulaşabilmek için devam eden araştırmamızın parametrelerine planlı bir şekilde odaklanmamız gerekir. Kendinizi çalışmanızdan çıkan çok sayıda fikirden sadece bazılarını seçmeye zorlamak, sizi çoklu gözlemlerinizi öncelemeye ve bunların özünde ne anlama geldiği üzerinde düşünmeye sevk eder.

"En iyi 10" listesi

Üzerlerine atanan kodlara bakılmaksızın, alan notlarınız, görüşme kaydı dökümleriniz,

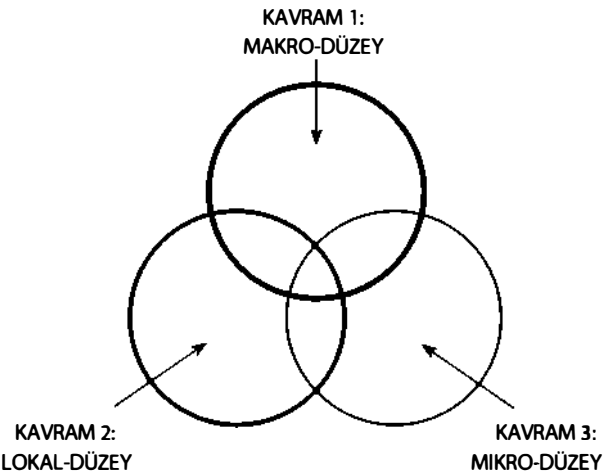
belgeleriniz, analitik notlarınız ya da diğer verileriniz içerisinden çalışmanız açısından size çarpıcı ve/veya temsilî gelen en fazla 10 doğrudan alıntı veya pasaj (tercihen her biri yarım sayfayı geçmeyecek uzunlukta) çıkartın. Her alıntıyı ayrı bir kâğıda yazdırın veya bir kelime işlemci sayfasında tek bir doküman halinde bir araya getirin.

Bu 10 alıntının içeriği üzerinde iyice düşünün ve bunları çeşitli ölçütlere göre düzenleyin: kronolojik, hiyerarşik, teleskopik, bölümler halinde, öyküleyerek, açıklayıcıdan özetleyiciye doğru, somut yaşantıdan soyut kavrayışa doğru, küçük ayrıntılardan büyük resme doğru vb. Her çalışmanın verisi kendine özgü olduğundan nasıl bir format kullanılacağı önceden kestirilemez. Ancak, veri setinizden elde ettiğiniz en fazla göze çarpan fikirleri tekrar tekrar düzenleyerek araştırma raporunuzu yapılandırmak ya da ana hatlarıyla sunmak için farklı yollar keşfedebilirsiniz.

"Üçleme"

İkinci döngü kodlamaların ardından hâlâ çalışmanızla ilgili en önemli başlıkları belirleyemediğinizi düşünüyorsanız, kendinize şu ana kadar analizlerden çıkan en çarpıcı, en dikkat çekici üç (sadece üç) ana kod, kategori, tema ve/veya kavramın ne olduğunu sorun.

Her öğeyi bir kâğıda kutucukların içerisine yazın (veya bilgisayar ekranında BDNVAY programı grafiklerini kullanın) ve üç kutuyu bir üçgen halinde düzenleyin. Size göre bu üç ögeden hangisinin neden diğerlerinin üstünde ya da baskın öge olduğunu düşünün? Bu üstün unsur; diğer iki kod, kategori, tema ve/veya kavramı nasıl etkilemekte ve onlardan nasıl etkilenmektedir ya da birbirleriyle nasıl bir ilişki içerisindedirler? Çalışmadan elde edilen diğer önemli öğeler arasında da olası üçlü kombinasyonları keşfetmeye çalışın.

Şekil 6.1 Kavram üçlemesinin Venn şemasıyla gösterimi (Soklaridis, 2009)

Üçlü konfigürasyon oluşturmanın bir başka yolu da üç temel kod, kategori, tema ve/veya kavramı bir Venn şeması içerisinde üst üste gelen daireler halinde çizmektir (bkz. Şekil 6.1). Üç öğenin ikisinin örtüşen alanlarına hangi başlıkların veya özelliklerin yazılabileceğini ve üç öğenin tümünün kesişim noktasını temsil eden merkezdeki alana hangi başlığın ve özelliklerin gelebileceğini iyice düşünün. Soklaridis (2009) nitel araştırmasında üç tema geliştirmiş ve bu tema üçlüsüne sadece başlıklar değil, aynı zamanda boyutlar ya da *büyüklük* de atfetmiştir. Bunlardan birincisi *makro* düzeyde örgütsel bir tema; ikincisi *lokal* düzeyde gruplararası bir tema ve üçüncüsü de *mikro* düzeyde bireysel bir temadır. Sizler de çalışmanızdaki örtüşen üçlü tema, kategori ve benzeri unsurlarınızın benzer boyutlara ya da büyüklüğe sahip olup olmadığını inceleyin. Charmaz (2014), "ideolojik değişim mikro süreçler aracılığı ile gerçekleşebilir ve eşzamanlı olarak makro yapıların bu sürecin ilerleyişini nasıl sınırlandırdığını belirler"(s. 254) tespitinde bulunur.

Kod dokuma

Bölüm 2'de nitel veri analizinin en kritik çıktılarından birinin, çalışmanın bileşenlerinin birbiri içerisine nasıl dokunduğunu yorumlamak olduğunu belirtmiştim. Kod dokuma, yap-bozun parçalarının birbirine nasıl uyduğunu görmek için anahtar kodlara verilen başlıkların (sözcük/ifadeler) bizzat açıklayıcı metinlere dönüştürülmesidir. Bu teknik, ilk aşamada ortaya zorlama ve görünüşte yapay bir iddia çıkarabilir, ancak ana kodlarınız arasındaki muhtemel ve makul ilişkileri ve etkileşimleri keşfetmek için bir yöntem olarak kullanılabilir.

Analizinizden çıkan ana kodları, kategorileri, temaları ve/veya kavramları metnin içerisine dokurken olabildiğince az cümle kullanınız. Öğelerin birbirleriyle nasıl karşılıklı ilişki ya da nedensellik içerdiklerini, nasıl bir süreç tanımladıklarını ya da bir araya gelerek nasıl daha geniş bir tema yaratabileceklerini keşfedebilmek için farklı varyasyonlar yazmayı deneyin. Verilerinizin içerisinden özet cümlelerinizi destekleyecek ya da bu cümlelerinizi gözden geçirmenizi gerektirecek aksi kanıtlar bulmaya çalışın. Kodlarınızı içerisine dokuduğunuz cümleyi, gözlemlerinizi çok daha ayrıntılı bir şekilde açıkladığınız paragraf ya da genişletilmiş pasajın ana fikrini ifade eden konu cümlesi olarak kullanın (genişletilmiş örnekler için Bölüm 3'teki Nedensellik Kodlama ve Bölüm 4'teki Kod Peyzajı bölümüne bakınız).

"Dokunma testi"

Bazen analizlerden çıkan bir dizi kod ya da kategori çok umut vadetmeyebilir, çünkü sadece yüzeysel ve betimsel örüntüler ortaya koyan bir dizi isimden ibaretlerdir. "Dokunma testi", konudan kavrama, somuttan soyuta ve özelden genele geçebilmek için kullanılabilecek bir stratejidir. Öğrencilerime, örneğin bir anneye gerçek anlamda dokunabileceklerini, fakat "annelik" kavramına fiziksel olarak dokunamayacaklarını; harabeye dönüşmüş bir eve dokunabileceklerini, ama "yoksulluk" olgusuna dokunamayacaklarını; bir ressamın yaptığı bir resme dokunabileceklerini ancak sanatçının "yaratma sürecine" fiziksel olarak dokunamayacaklarını söylerim. Gerçek anlamda dokunulmayacak şeyler kavramsal, olgusal ve süreçseldir ve çoğu zaman üst düzey düşünmeyi gerektiren soyutlamalar içerirler.

İlk döngü kodlama ve analizin ardından geliştirdiğiniz kodları ve kategorileri inceleyiniz. Bu kod ve kategorilerin temsil ettiklerine fiziksel olarak dokunabilir misiniz? Eğer

öyleyse, o zaman çalışmanızın ayrıntıların ötesine geçebilmesi için bu kodların ve kategorilerin yeniden nasıl ifade edilebileceğini ve daha soyut anlamlara nasıl dönüştürülebileceklerini bulmaya çalışın. Örneğin, ergenlerle ilgili bir durum çalışmasında kategorilerden biri **İlaçlar** ve kötüye kullanımları olabilir. Yapılacak daha zengin Betimsel, Süreç ve/veya Kavram Kodu dili aracılığıyla, *bağlanma*, *bağımlılık*, *başa çıkma mekanizması*, *"kafası dumanlı olmak"* veya "... *den kaçmak*" gibi daha üst düzey kavramlar, olgular ve süreçler ortaya çıkabilir.

Bununla birlikte, kavramsal görüşlerinizin önemli ve belki de daha anlamlı kökenlerini gözden kaçırmamanız için, soyutlama sürecinde aşırıya kaçmamanızı öneririm. Jackson ve Mazzei (2012), "kodlardan üretilen makro düzeye odaklanmanın, mikro düzeyde üretilen dokuyu, çelişkileri, gerilimleri ve karmaşıklığı kaçırmamıza neden olabileceğine" (s. 12) dikkat çeker. Bu el kitabının yazıldığı dönemde, dünya çapında yaşanan ekonomik krizin sorumluları, kısmen, etkili kurumsal, finansal ve siyasi mevkilerde çalışan ve "yetkilerini kötüye kullanmalarına" neden olan "hâkimiyet duygusu" denen özelliğe sahip insanlar olarak görülmüştü. Bunlar olgusal görüşler ya da kavramsal yapılardır, ancak bu insanların eylemlerini harekete geçiren *temel güdüler ve ihtiyaçlar* üzerinde durmazlar. Ayrıca "hâkimiyet duygusu" ve "yetkinin kötüye kullanılması" gibi kavramlar günümüze ait eylemler ya da güdülerden ziyade geçmişten beri bilinen terimlerdir. "Hâkimiyet duygusu" ifadesi bana *servetine servet katmak* ya da *açgözlülük* gibi temel bir "ölümcül günah" kadar anlamlı gelmez. "Yetkinin kötüye kullanılması" son zamanlarda o kadar yaygın kullanıldı ki neredeyse bir klişe haline geldi. *Etik dışı müdahale* ya da *fütursuzca tüketmek* gibi daha açık bir şekilde tanımlanmış finansal tabirler, insanların arasında olup bitenleri çok daha iyi anlatır. Buradan çıkarılacak ders, çalışmanızda araştırdığınız olguyu kavramsal ya da kuramsal olarak açıkladığını düşündüğünüz bir kelime ya da ifade bulduğunuzda, bir kez daha düşünmeniz gerektiğidir. Bir şeyi tercih etmek birçok başka şeyden vazgeçmeyi gerektirir. Dolayısıyla sadece hangi kelimeleri seçtiğinizi değil, olası hangi kelimeleri kullanmadığınızı da iyice düşünün.

KODLAMADAN KURAMSALLAŞTIRMAYA

Kuramsal Kodlama (bkz Bölüm 5), verilerden hareketle bir kuram oluşturacak şekilde kodlardan merkezi/çekirdek bir kategoriye ulaşmak için kullanılan bir yöntemdir. Ancak Kuramsal kodlama, bir kuramı geliştirmek için faydalanılacak tek yöntem değildir. Karmaşık bir konu olsa da bazılarının nitel araştırmaların olmazsa olmaz çıktısı olarak gördükleri temellendirilmiş kuram konusunda sizlere yardımcı olabilecek birkaç önemli strateji sunacağım. Bana sorarsanız araştırmanın sonunda bir kuramın geliştirilmesi iyi bir şeydir, ama geliştirilemezse de olur.

Bir kuramın bileşenleri

Bana göre, sosyal bilimlerde geleneksel anlamda tasarlanmış bir kuramın dört ana özelliği vardır: "Şayet ... olursa/olduğunda, ... olur" mantığıyla bir eylemi önceden kestirir ve kontrol eder; ampirik gözlemlerdeki değişimleri açıklar (Tavory & Timmermans, 2014, ss. 66–67); bir şeyin neden ve/veya nasıl olduğunu sebepleri ve sonuçlarıyla birlikte açıklar; ve sosyal yaşamı iyileştirebilmek için gerekli kavrayışı ve rehberliği sunar (Gibson & Brown, 2009, s. 11):

En pratik anlamda, bir kuram, verimli bir şekilde yaşamanın ya da çalışmanın yolunu/yöntemini öneren genel bir ifadedir. Örneğin eğitim bağlamında, öğretmenlere yönelik kuramlardan biri şöyledir: *Öğrenciler dersin içeriğine ne kadar çok ilgi duyarlarsa, sınıfta ortaya çıkabilecek yönetim ve disiplin sorunları da o kadar az olacaktır.* Psikoterapide ise uygulayıcılara yönelik bir kuram şöyledir: *Klinik depresyonlu bir ebeveyn, klinik depresyonlu çocuklar yetiştirme eğilimindedir.* (Saldaña, 2011b, s. 114; vurgu eklenmiştir.)

Genel olarak, bir kuram bir şeyin nasıl ve tercihen niçin meydana geldiğini açıklar. Birçok kuram geçicidir. Bu nedenle, önermelerimizin geçici doğasını destekleyen bir dil kullanılmalıdır (örn. "meydana gelebilir", "eğilimindedir" gibi). Ayrıca, bir kişinin oldukça sağlam olarak algıladığı kuramsal bir önermenin bir başkası tarafından zayıf olarak algılanabileceğini de gördüm. "Güzellik gibi, herkesin kuram anlayışı farklıdır" (s. 114). Bir kuram, hikâyeden ziyade bir atasözü özelliği taşır (örn. "Körle yatan şaşı kalkar."). Deneyimlerimizden süzerek, gelecek nesillere aktardığımız özlü bir bilgelik dersidir. Ezop'un masallarından çıkarılacak ahlaki dersler varsa bizim araştırma öykülerimizin de kuramları vardır.

Kategorilerin kategorileri

Araştırma deneyimlerimden hareketle, zihnimde bir kuramın belirmeye başladığı anın *kategorilerin kategorilerini* oluşturduğum aşama olduğunu söyleyebilirim. Örneğin, 4. Bölüm'deki kod haritalama örneğinde, 52 kod sekiz kategori altında kümelenmiş, bunlar da üç "üst" kategori altında yeniden düzenlenmiştir. Araştırmacının çalışmasında ayrıntıların ötesine geçerek benzer bağlamlar için genelleme yapabilmesini mümkün kılan bir soyutlama düzeyine ulaştığı aşama burasıdır.

Birden çok kategoriyi, daha gelişmiş az sayıda kategoriye indirgenmek amacıyla kullandığım çeşitli ilişki düzenleme stratejileri Bölüm 4'te masaüstü kategoriler başlığı altında tartışılmıştır. Ben öncelikle aşağıdaki gibi olası *yapısal özelliklere* bakarım:

- **Üst ve Alt Kategori Düzenlemesi.** Kategoriler ve alt kategoriler, benzerlik ve farklılıkların doğrusal bir şekilde sınıflandırıldığı yapısal bir örgütlenme içerisinde ana hatlarıyla düzenlenir:

I. Kategori 1

A. Alt kategori 1A
B. Alt kategori 1B
C. Alt kategori 1C

II. Kategori 2

A. Alt kategori 2A
B. Alt kategori 2B

- **Sınıflandırma**. Kategoriler ve altkategoriler görünürde herhangi bir hiyerarşi olmaksızın gruplandırılmıştır; her kategorinin ağırlığı eşit görünür:

Kategori 1	**Kategori 2**	**Kategori 3**
Alt kategori 1A	***Alt kategori 2A***	***Alt kategori 3A***
Alt kategori 1B	***Alt kategori 2B***	***Alt kategori 3B***
	Alt kategori 2C	

- **Hiyerarşi.** Kategoriler belirli özellikler açısından (örn. sıklık, önem, etki vb.) çoktan aza doğru sıralanır:

  Kategori 1 – en çok
  Kategori 2 – orta
  Kategori 3 – en az

- **Binişiklik**. Bazı kategoriler kendilerine has özelliklerini korurken bazı kategorilerle ortak bazı özellikleri paylaşabilirler:

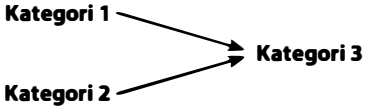
  Kategori 1 ◄---------- **Kategori 2** ----------► **Kategori 3**

İkinci olarak, aşağıdaki gibi *süreçlere*, yani bir ya da daha fazla kategorinin diğer kategoriler üzerindeki eylem odaklı etkilerine bakarım:

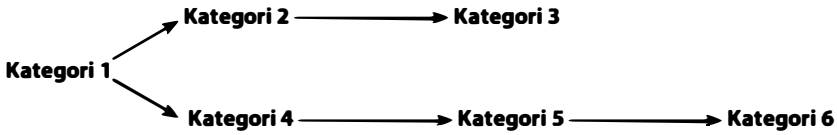
- **Sıralı Düzen**. Kategorilerde tanımlanan eylem doğrusal bir şekilde gerçekleşir:

  Kategori 1 ⟶ **Kategori 2** ⟶ **Kategori 3**

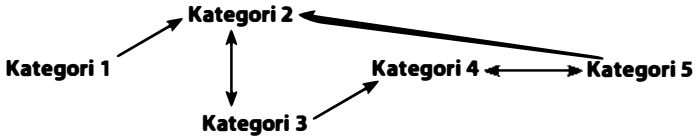
- **Eşzamanlılık**. İki ya da daha fazla kategori eşzamanlı olarak faaliyete geçerek üçüncü bir kategoriyi etkiler:

- **Domino Etkisi**. Kategoriler çok çeşitli yollardan kademeli olarak birbirlerini etkiler:

- **Ağlar**. Kategoriler karşılıklı ilişkiler oluşturacak şekilde karmaşık yollardan birbirleriyle etkileşim kurarlar:

Yukarıda sunulan düzenleme yaklaşımlarının, kategorilerden bir kuram yapılandırma formülleri olduğunu iddia etmiyorum. Ayrıca kullanabileceğiniz düzenleme yaklaşımları bu kadarla da sınırlı değildir. Sıkça kullanılan bu yapıları ve süreçleri, analizleriniz sırasında kâğıt üzerinde veya kafanızda bir "şimşeğin çakıp çakmadığını" görmek için kullanılabilecek keşfedici yöntemler olarak sundum. Özellikle temellendirilmiş kuram geliştirme süreçlerinde kullanılmak üzere strateji modelleri, zamansal sıralama modelleri ve nedensel sonuç modelleri gibi farklı düzenleme yaklaşımları için Rosenbaum'a (2011) bakınız. Ayrıca kategori oluşturma ve karşılıklı ilişkiler konusunda daha kapsamlı bir tartışma için Lyn Richards'ın (2015) *Handling Qualitative Data: A Practical Guide* isimli kitabına bakabilirsiniz.

Kategori ilişkileri

Yukarıda sıralı düzen, eşzamanlılık, domino etkisi ve ağlar başlıklarıyla açıklanan süreçlerde kategorileri birbirine bağlayan oklar yalnızca kategoriler arasındaki doğrusal bağlantıları değil, aynı zamanda aktif ve çeşitli *ilişkileri* de temsil eder. Klasik Glaserci temellendirilmiş kuram yaklaşımının temsilcilerinden Urquhart'a (2013) göre iddiaların, önermelerin, hipotezlerin ve kuramların geliştirilmesi için kategorilerarası ilişkiler gereklidir. İki kategori arasına oklar yerine, bir sözcük veya tamlamanın yerleştirildiğini düşünün: Kategori 1 • Kategori 2 ilişkisi; Kategori 1, Kategori 2'yi *hızlandırır* veya Kategori 1, Kategori 2'nin *türlerine göre değişir* veya Kategori 1, Kategori 2'yi *zorlaştırır* şeklinde ifade edilebilir. Kategorileri birbirleriyle bağlamak amacıyla Spradley'nin sözel ilişki ifadeleri (Bölüm 3'teki Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama'ya bakınız) de kullanılır: Kategori 1, Kategori 2'yi *yapmanın bir yoludur*; Kategori 1, Kategori 2'nin *bir sebebidir*; Kategori 1, Kategori 2'yi *yapmanın bir nedenidir* vb.

Elinizde bir kategori listeniz olmasına rağmen aralarında ilişki kurmakta ve ilişkileri açıklamakta zorluk yaşıyorsanız ya da işlemsel model şemaları oluşturma yöntemiyle kategoriler arasındaki ilişkileri haritalandırdıysanız, verilerinizden ve analitik notlarınızdan hareketle kategorilerin arasına uygun kelime ya da kelimeler yazarak kategorilerin arasındaki ilişkileri tanımlayınız. Urquhart (2013), Spradley'ninkilere ek olarak aşağıdaki bağlayıcı ifadeleri kullanmayı önermiştir:

- hızlandırır
- katkı sağlar
- türüne göre değişir
- yönlendirir
- kolaylaştırır
- dizginler
- artırır
- zorlaştırır
- ... 'den etkilenir
- ... için elzemdir
- ... için gereklidir
- sağlar
- uzlaştırır
- azaltır

- ... ile sonuçlanır
- ...'nın başarılmasını sağlar
- tetikler
- ...'e göre değişir
- ...'e yardımcı olur

Oluşturduğunuz kategoriler, isim ya da isim tamlaması (örn. **Motivasyon, Değişen Bakış Açısı, Uzmanlık**) şeklinde yapılandırılmışsa, ifadeleri mastar hallerine dönüştürün (**Motive Olmak/Etmek, Bakış Açısını Değiştirmek, Uzmanlaşmak**). Böylelikle kategoriler arasındaki süreç ve eylem duygusunu daha iyi yansıtmış olursunuz. Aşağıda Analitik Hikâye Örgüsü Oluşturma başlığı altında öyküleme yoluyla kategorileri birleştirmede kullanılabilecek diğer yöntemlere yer verilmiştir.

Kurama kaynaklık eden kategoriler ve analitik notlar

Kodlar ve kodlama, araştırmacıyı kategoriler oluşturmak suretiyle bir kurama doğru götürür. Analitik notlarınızda bu kategoriler arasındaki olası ilişkilere ve kategorilerin temalara ya da kavramlara nasıl dönüşebileceklerine dair düşüncelerinizi yazdıkça, kuram geliştirmek için gereken temeli de oluşturmuş olursunuz (bkz. Şekil 1.1). Bir kuram, beraberinde ayrıntılı açıklamaları içeren 'zengin bir ifade' olduğu için, nihaî amacınız mümkün olduğunca çok benzer bağlamlarda 'sebep-sonuç' ilişkilerine ve nasıl/neden sorularına dair geçerli cevaplar sunabilecek, analizinizin bütününe dayalı tek bir cümle yazmaktır. Bunun zor ve ürkütücü bir iş olduğunu düşünüyorsanız, haksız değilsiniz. Bildiğim kadarıyla araştırmacıyı kestirmeden yeni bir kurama götürebilecek sihirli bir algoritma yoktur. Kuram geliştirmek için veri ve kodlarınızdan hareketle keşfettiğiniz insan davranışları ve eylemlerine dair belirli örüntüleri sembolik düzeyde temsil eden kategoriler ile bu kategorilerin de kategorileri hakkında derinlemesine düşünmeniz gerekmektedir. Tek cümlelik böyle bir kurama, "*Toplumdaki suçların nedeni büyük ölçüde eşitsizliktir.*" iddiası örnek verilebilir (Charon, 2013, s. 158, vurgu eklenmiştir).

Nasıl ki tüm araştırma projelerinin tek cümlelik bir ifadeyle başlaması gerekiyorsa (örn. "Bu çalışmanın amacı..."), bazı araştırma projeleri de bir başka tek cümlelik ifade ile sonuçlanabilir (örn. "Bu çalışmadan hareketle oluşturulan kurama göre ..."). Görev ve hedef odaklı bir araştırmacı olduğum için, proje boyunca analitik not yazmaya ayırdığım zamanın bir kısmını bu nihaî cümleyi nasıl yazacağımı düşünmeye ayırırım. Ama iyi bir fincan kahve ve çay gibi iyi fikirlerin de kaynaması ve demlenmesi zaman alır. Bazen kuramsal bir ifadeyi aktif bir şekilde zihnimde kaynatmaya çalışırım, bazen de zihnimi mevcut veriler, kodlar, kategoriler ve analitik notların içerisinde demlenmeye bırakılarak şans eseri de olsa kuramsal açıdan bir berraklaşmanın gerçekleşip gerçekleşmediğini görmeye çalışırım. Çoğu zaman, bu mücadelenin sonucunda veri korpusunun içinden doğru sözcükler bulunup doğru bir şekilde sıralanır ve her şey bir kuramın etrafında birleşerek yerli yerine oturur. Kod dokuma, bu kategorileri bir araya getirmenin yollarından sadece biridir. Galman (2013), nitel bir çalışmanın kendi sınırlı bağlamı için geçerli ayrıntıların betimlenmesiyle başlayıp farklı sosyal bağlamlara uygulanabilirliğinin ve aktarılabilirliğinin tartışılmasıyla devam eden alternatif analiz yönteminin aşamalarını O.Z.A.M.A.N. akrostişiyle kodlar: bir **O**dak cümlesi ya da kuramsal ifade yazmak, ardından **Z**engin,

yoğun bir betimleme ve *A*naliz yapmak, devamında kuramsal ifadenin *M*anasına dair bir tartışma yapmak, sonra görüşleri ve doğurguları daha geniş bir şekilde *A*çımlamak ve sonuçta olup biteni "*N*e yani?" sorusunu cevaplayarak toparlamak (ss. 50–53).

Eğer bir kuram geliştiremezsem, o zaman bulgularımdan hareketle başka ortamlara ve bağlamlara genellenebilir ve aktarılabilir anlamlar çıkarmak yerine, sadece *kilit iddiamı* (Erickson, 1986), yani yürüttüğüm araştırmamın kendi bağlamı için geçerli ayrıntıları hakkındaki özetleyici ve veri-destekli açıklamamı yapılandırmakla yetinirim. McCammon vd. (2012) yaşları 18-70 arasında değişen 234 yetişkinden e-posta aracılığıyla farklı türde veriler topladıkları çalışmalarında, katılımcıların lisede katıldıkları tiyatro ve konuşma dersleri ile diğer müfredat dışı etkinlikler ve bunların ileride kariyerlerini ve yaşamlarını nasıl etkilediğine ilişkin görüşlerini almışlardır. Benim de dahil olduğum bu araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemi kullandığımız ve sadece Kuzey Amerikalılardan veri topladığımız için başlarda ortaya genellenebilir bir kuram koymanın pek makul olmayacağını düşünmüştük. Ancak, elde ettiğimiz verilerin analizi sonucunda ulaştığımız sağlam kanıtlara dayanarak, "*Lisede geçirilen nitelikli tiyatro ve konuşma deneyimlerinin ergen gelişimini istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda hızlandırabildiğini ve yetişkinlik boyunca kalıcı, pozitif ve sürdürülebilir etkilere yol açabileceğini*" öne sürdük (s. 2). Bu *kilit iddia*, bir kuramın sahip olması gereken 'neden-sonuç' ilişkisi sunma ölçütünü karşılamakla kalmayıp sosyal yaşamın nasıl iyileştirilebileceğine ilişkin bir öneri de sunmaktadır, ancak "niçin" sorusuna bir cevap vermemekte ya da içermemektedir. Bu sorunun cevabını verecek olan ise söz konusu iddia ve alt iddialara eşlik edecek analitik açıklamalardır.

Nitel araştırmalarda kuram geliştirme ile ilgili daha fazla bilgi için, kodlama ve kategorizasyona alternatif olarak "disipline edilmiş imgelem" yöntemini öneren Alvesson ve Kärreman'a (2011); temellendirilmiş kuramda uzaklaşmanın rolüne ilişkin olarak Tavory ve Timmermans'a (2014) ve nitel veri analizinde çerçeve olarak kullanılabilecek çeşitli kuramsal bakış açılarıyla ilgili olarak da Jackson ve Mazzei'ye (2012) bakabilirsiniz.

FORMATLAMANIN ÖNEMİ

Metin görseldir. Bu nedenle, yazılı bir anlatım esnasında en önemli olanı vurgulamak için elinizdeki basit ve estetik biçimlendirme araçlarını kullanabiliriz.

Zengin metin vurgusu

Nihaî rapor yazılırken vurgu amacıyla kilit iddialar ve kuramların mutlaka italik ya da kalın harflerle yazılmasını şiddetle öneririm. Bu önerim önemli **kod**, **tema** ve **kavramlar** metinde ilk defa geçtiğinde de geçerlidir. Özellikle de okurların çalışmanın başlıca bulgularını hızlıca taramak zorunda kaldıkları ya da bir metaözetleme ya da metasentezleme yaptıkları durumlarda, bu basit ama işlevsel metin biçimlendirme özellikleri, çarpıcı ve önemli bulguların okurun gözünden kaçma ihtimalini en aza indirecektir. Bu taktik aynı zamanda araştırmacı için veri analizinizin artık bir sentez ve berraklaşma aşamasına ulaştığını teyit etmenin de bir yoludur. İnternet sayfaları ve CD-ROM dosyaları gibi biçimlendirmeye kapalı materyallerde de yazı boyutu, rengi ve eşlik eden görsel içerikler gibi biçimlendirme araçları metindeki önemli bölümlerin vurgulaması için kullanılabilir (Saldaña, 2011b, s. 144).

Başlıklar ve alt başlıklar

Araştırma raporunuzda kod, kategori, tema ve kavram etiketlerini sıklıkla başlık ve alt başlık olarak kullanınız. Bu italik, koyu, sola yaslı veya ortalanmış biçimsel araçlar, aslında metninizin bölümlerini de kodlamak ve kategorilere ayırmak için kullanılabilir. Araştırma öykünüzü sistematik bir şekilde düzenlemenizi sağlayacak çerçeve görevi görürler ve bunları kullanmak sıklıkla okuyucunun raporunuzda kurguladığınız sunum sırasını sapmadan takip edebilmesini sağlar.

Başlıklar ve alt başlıklarla bölümlere ayrılmamış uzun bir makale ya da tez bölümü incelediğimde, kişisel okuma yolculuğumda bana yol göstermesi gereken bu bilişsel tabelalar olmadığı için çok geçmeden yolumu kaybederim. Yazının kenarına yazar için şu notu düşmekten kendimi alamam: "Alt başlıklar dostunuzdur." Sadece bu bölüme bile baksanız kodlama-sonrası ve yazma-öncesi önerileri düzenli bir şekilde sunabilmek için ne kadar sık alt başlık kullandığımı görebilirsiniz. Tamamen başlıksız uzun bir metin halinde yazılmış olsaydı bu bölümü odağınızı yitirmeden okumaya çalışmak ne kadar zor olurdu, değil mi?

Alt başlıklar dostunuzdur.

"Tek bakışta" bulgu sunumu

Tek sayfalık görsel sunumlar, bir süreci veya olguyu şematik olarak göstermeye yardımcı olur, ancak çok fazla kelime içerebilirler. Bulgularınızı ve bağlantılarını mümkün olduğunca az sayfa kaplayan basit bir metin tablosu halinde özetlemek, hem araştırmacı olarak sizin hem de muhtemelen okurlarınız için araştırmanın temel bulgularının tek bakışta algılanmasını sağlar. Henwood ve Pidgeon (2003), ilk sütunda başlıca kod veya temaların, ikinci sütunda bu kod veya temaları destekleyen bir (veya iki) örnek doğrudan alıntının, son sütunda ise bu kod veya temanın genel analitik şemayla ilişkisine ya da araştırmanın sonuçlarına katkısına ilişkin özet yorumların yer aldığı bir matris hazırlamayı önerir. Aşağıda böyle bir matris örneğine yer verilmiştir:

SÜTUN 1 **Kod veya Tema**	**SÜTUN 2** **Kod veya Temayı Destekleyen Örnek Veri**	**SÜTUN 3** **Araştırmacının Özet Yorumları**
DİRENÇ	"Ben de içimden şöyle dedim: 'Tamam, bana böyle davranacaksan, ben de kılımı bile kıpırdatmam."	YETKİLENDİRME, çalışanın şirketteki KIDEM'ine bağlı olarak DİRENCE neden olur.
BOZGUNCULUK	"Sırf olayı benim penceremden görmesini sağlamak için bu kadar uğraşmaya... tatsızlık çıkartmaya değmez."	BOZGUNCULUK, çalışanın YAŞından ziyade şirkette kaç yıldır çalıştığıyla doğrudan ilişkilidir. 20'li yaşlarının sonlarından 50'li yaşlarının başlarına kadar görüşülen çalışanlar alan çalışmaları sırasında aktif bir şekilde yeni iş arayışı içerisindeydi.

KODLAMA SÜRECİNİN RAPORLAŞTIRILMASI

Basılı dergi makalelerdeki kelime sınırlamasından dolayı, analizde kullanılan kodlama yöntemleri ve kodlarla ilgili açıklamalar genellikle iki kısa paragrafı geçmeyecek şekilde kısa tutulur. Ancak tez ve teknik raporlar gibi daha geniş alana sahip dokümanlarda araştırmacının analiz süreçlerine ilişkin daha fazla ayrıntıya yer verilebilir. Bu yüzden çalışmanız boyunca, yaptığınız kodlamalar ve analiz süreçleriyle ilgili analitik notlar tutsanız da nihaî araştırma raporunuzda bunlardan sadece en alakalı ve çarpıcı olanlara yer verin. Aşağıda bununla ilgili bazı önerilere yer verilmiştir.

Araştırmacılar, "sahne arkasında" bilgisayar başında ve yoğun çalışma seansları esnasında neler olduğuna ilişkin kısa açıklamalar sunarlar. Katılımcıların ve veri toplama sürecinin tanımlanmasının ardından sunulan kodlama ve analiz süreçlerine dair açıklamalar genellikle şu bilgileri içerir: analitik işlemlerin dayandırıldığı literatür kaynakları; projede kullanılan nitel veri düzenleme ve yönetim stratejileri; kullanılan özel kodlama ve veri analizi yöntemleri ve bunların genel sonuçları; ve kullanılan BDNVAY programları ve işlevleri. Bazı yazarlar rapora ayrıca oluşturulan kodları veya ana kategorileri gösteren tablolar veya şekilleri de ekleyebilirler. Ortak yürütülen projelerde genellikle ekiple kodlama süreçlerine ve kodlayıcılararası uyum ya da görüş birliği sağlamaya yönelik işlemlere dair açıklamalar da sunulur. Bazı yazarlar, analiz sürecinde karşılaşabilecekleri herhangi bir ikilemi vurgulayan itiraf mahiyetinde kısa notlara da yer verebilirler. Bu pasajlar araştırmacıların hesap verebilirliğini ve güvenilirliğini (yani, bir alandaki kabul edilebilir prosedürleri bildiğini) göstermeyi ve okurları ileride çalışmalarında kullanabilecekleri veri analizi yöntemleri hakkında bildirmeyi amaçlamaktadır.

Aşağıdaki örnekte, McCammon ve Saldaña (2011) teknik raporlarında kodlama süreci ve karma yöntem verilerinin analizinde yazılımdan nasıl faydalanıldıklarını, ilgili yazılım programının özelliklerine ve kullanılan tekniklere atıflar yaparak ve okurlar için az bilinen ama faydalı olabilecek bilgiler sunarak açıklamışlardır:

> Tamamlanan anketler, Saldaña'ya elektronik posta aracılığıyla gönderilmiş ya da yönlendirilmiştir. Saldana nitel kodlama ve nicel hesaplamalar için verileri kesip Excel sayfalarına kopyalayarak düzenlemiştir (Hahn, 2008; Meyer & Avery, 2009). Tanımlayıcı bilgiler (örneğin, verinin geliş tarihi, cevap verenin e-posta adresi, cinsiyeti vb.), nicel puanlamalar ve açık uçlu yorumların her biri Excel sayfasında ayrı hücrelere aktarılarak, satırlar ve sütunlar taranırken ya da sonrasında sorgulamalar için yeniden düzenlenirken karşılaştırma ve analitik çıkarımlar yapmaya olanak sağlanmıştır. Nitel verilerin analizinde eklektik bir yaklaşım izlenerek çeşitli kodlama yöntemlerinden (nitelik, yapısal, betimsel, in vivo, süreç, ön, duygu, değerler, örüntü ve açımlayıcı) faydalanılmıştır (Saldaña, 2009). Analizi "tek bakışta" iyileştirebilmek için hücrelere renk kodları atanmış ve açıklamalar zengin metin özellikleri kullanılarak biçimlendirilmiştir (örneğin, tiyatroyla ilgili mesleklerde çalışmayan katılımcıların verileri sarı renkle vurgulanmış; önemli pasajlar daha sonra alıntılanmak üzere koyu ya da kırmızı renkle yazılmıştır).
>
> Betimsel istatistikler Excel'in ORTALAMA işleviyle hesaplanmış...; TTEST uygulamasıyla çıkarımsal fark analizleri yapılmıştır. Ön analiz kapsamında 101 katılımcı verisi üzerinde içerik analizi yapmak ve örüntü saptamak için nitel kodlar elle atanmış, düzenlenmiş, kategorize edilmiş ve hiyerarşik bir formatta bir araya getirilmiştir (Krippendorff & Bock, 2009).

> Ardından bu kodlar 102-234 arasında katılımcı için Excel'in HÜCRE BİRLEŞTİR seçeneği kullanılarak birleştirilmiştir. ... Microsoft Word programının SIRALAMA ve YAZI TİPİ BOYUTU gibi özellikleri kodlamaların düzenlenmesi ve yönetilmesini kolaylaştırmıştır. İddialar geliştirmek ve veri korpusunda doğrulayıcı ve yanlışlayıcı kanıtlar bulmak amacıyla Erickson'ın (1986) yorumlayıcı keşif stratejisi kullanılmıştır. İddiaları kanıtlamak amacıyla katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. (ss. 19-20)

Açıklamaların içerisine gömüldüğünde önemli noktalar gözden kaçabileceğinden, ulaşılan kod ve/veya kategoriler basit tablolar ve şekiller, zengin metin özellikleri, başlıklar ve alt başlıklar kullanılarak okurun "tek bakışta" ya da "tek bir göz atışta" görebilmesini sağlayacak şekilde vurgulanabilir (bkz. Şekil 6.2).

Lisede tiyatro ya da güzel konuşma dersi öğretmeni olmak isteyen bir üniversite öğrencisine neler önerirdiniz?

Yaşam Boyu Tutku – Yaptığınız şeyi sevin, enerjinizi, heyecanınızı ve tutkunuzu muhafaza edin; deneyimlerinizden keyif alın; bu meslek adanmışlık ve fedakârlık gerektirir.

Yaşam Boyu Zoru Başarmak – *Öğrencilerinizi birer sanatçı olarak zorlayın, mükemmeli yakalamak için çıtayı hep yüksek tutun, zengin yaratıcı yaşantılar oluşturun, sorunları çözün, statükoya meydan okuyun.*

Yaşam Boyu İlişkiler – *Bir ilgi etiği geliştirin, öğrencilerinizle bağ kurun (teşvik edin, saygı duyun, ilham verin); özellikle dışlanmış öğrencileriniz için kapsayıcı, eşitlik temelli, öğrenci odaklı "güvenli bir sığınak", bir topluluk ve birliktelik yaratan; uzun vadeli düşünün çünkü öğretmen öğrencisinin geleceğini etkileyebilir.*

Yaşam Boyu Öğrenme – Çok geniş bir alan bilgisi ve planlı öğretim becerisi gerektirir; sizi geliştirebilecek kaynaklar bulun ve keşfedin; öğrenmeye devam edin, süreç ve sonuç arasında bir denge kurun.

Yaşam Boyu Dirayet – Bu meslek zor ve zaman alıcı olduğundan, öğretmenlerin özellikle de politik "savaşlar" karşısında beden ve akıl sağlığını, sabrını ve tahammülünü koruması gerekir; "aza kanaat etmeyi" hatırlamalı ve yedek bir öğretmenlik planı hazırlamalıdır.

Şekil 6.2 Ana kategori ve betimlemelerin (kodlardan harekete) listelendiği örnek bir tablo (McCammon & Saldaña, 2011, s. 64)

Bir başka çalışmadan alınan ikinci bir örnekte, Steinberg ve McCray (2012) ortaokul öğrencilerinin okul yaşamıyla ilgili görüşlerini öğrenmek için odak grup görüşmeleri yapmıştır. Aşağıdaki pasajda yazarların çalışmalarında kullandıkları kod, kategori ve tema oluşturma stratejileri açıklanmaktadır:

> Birinci yazar tarafından kaydedilen ve dökümü alınan odak grup görüşmelerinden tek satır aralıklı toplam 35 sayfalık bir metin elde edilmiştir. Creswell'in (2007) önerdiği üzere, dökümleri iki kodlayıcı (araştırmacılar) bireysel olarak okumuş ve kodlamıştır. Yorumlarda uyuşmazlıklarla karşılaşıldığı durumlarda kodlayıcılar kavramların anlamları üzerinde birlikte çalışmış ve yüksek düzeyde görüş birliği sağlanmıştır.
>
> Öğrencilerin cevaplarındaki örüntülerden kavramlara ve ardından kodlara ulaşılmıştır. Bu amaçla araştırmacılar her görüşme dökümünü iki kez okuyarak ilk kavramları ve ardından

ayrı ayrı kodları belirlemiştir. Her iki araştırmacının da, metnin aynı bölümlerini aynı anlama gelebilecek benzer sözcükler kullanarak kodladıkları görülmüştür. Örneğin, birinci yazar bir öğrencinin yorumunu ÖĞRENCİ DAVRANIŞI + KARARLAR şeklinde kodlarken ikinci yazar aynı bölümü ÖĞRENCİLER ZAYIF KARARLAR VERİYOR diye kodlamıştır. Bu tür farklılıklar kodlayıcılar tarafından tartışılarak düşünme sürecinin benzer olması ve kod başlıklarının kodlama düzeninin tutarlılığını bozmayacak şekilde özünde aynı olması sağlanmıştır. Kodlanan verilerin kümelenmesi sonucunda ortaya beş kategori çıkmıştır: **Öğretmen algısı, öğretmen niteliği, sınıf algısı, teknoloji ve okuma. Öğretmen niteliği** kategorisi altında öğrenci cevaplarından hareketle oluşturulmuş YARDIM, ANLAMAK İÇİN ÖĞRETMEK, MODEL OLMA VE KONUYU ÖĞRETECEK NİTELİKTE gibi kodlar yer almıştır. **Öğretmen algısı** kategorisi altında kümelenen kodlara bakıldığında, öğrencilerin kodlanan cevapları arasında YARDIM, BEKLENTİLER, NİTELİK, İLGİ ve ZAMAN gibi maddeler yer almıştır. Bu beş kategori ortaya çıktıktan sonra, her iki araştırmacı da bir araya gelip örtüşen kavramlar/görüşlerden (örn. YARDIM) dolayı beş kategorinin daha da sadeleştirilmesi gerektiğine karar vermiştir. Ardından öğretmen algısı ve öğretmen niteliği kategorileri **Öğrencilerin Öğretmenin Rolüne Dair Algıları** teması altında birleştirilmiştir (ya da daraltılmıştır). Diğer kategoriler de veri indirgeme sürecinde daha az sayıda tema altında daraltılmıştır (Merriam, 2009). Süreç sonunda üç tema elde edilmiştir (Miles & Huberman, 1994): (a) **Öğrenciler İlgili Öğretmenler İster**; (b) **Öğrenciler Aktif Sınıflar İster**; ve (c) **Öğrencinin Teknoloji Kullanımı, Öğrenmeye Yönelik Tutumlarını Etkiler**. (s. 5, zengin metin özellikleri eklenmiştir)

Yukarıda örneklendiği gibi, gerektiğinde, giriş ifadeleri ve italik yazılmış cümlelerle okurlarınız için en önemli analiz sonuçlarınızı vurgulayınız: "Görüşme kaydı dökümlerinin analizinden hareketle ulaşılan üç temel kategori...," "Temellendirilmiş kurama yönelik ortaya çıkan merkezi kategori ...," "Bu çalışmanın öne sürdüğü kilit iddia ...," "Buradan hareketle önereceğim kuram ...," vb. Araştırmanın sonuçlarını böyle açık bir şekilde ifade etmek, başta literatür taraması ya da nitel metaözetleme veya metasentez yapanlar olmak üzere, okurların araştırma hikâyenizin ana başlıklarını yakalamalarını sağlayacak faydalı ve zaman kazandırıcı bir stratejidir. McCammon ve Saldaña (2011) hazırladıkları teknik raporun üç kategoriden oluşan araştırma sonuçlarını çalışmanın en başında ve sonunda aşağıdaki gibi özetlemişlerdir:

> Ankete katılanların görüşlerine göre, lisede geçirilen tiyatro ve konuşma deneyimleri kişinin, dinamik ve sürekli değişen bağlamlarda *doğaçlama düşünebilme ve davranabilme* becerisini geliştirir, *duygusal ve sosyal zekâsını* besler ve gelişimini hızlandırır ve çeşitli sunum türlerinin gerektirdiği sözlü ve sözsüz *iletişim becerilerini* artırır. (s. 6)

DÜZENLEME ve YENİDEN DÜZENLEME

İş araştırma raporunu yazmaya geldiğinde iki ile yedi arasında ana kod, kategori, tema ve/veya kavramdan oluşan kısa bir liste ya da hatta sadece tek başına yeni bir kuram hakkında sonuç/tartışma cümleleri yazmak araştırmacıya zor görünebilir. Aşağıda araştırmacının tartışmasını nasıl planlayabileceğine (ya da yapılandırabileceğine) ilişkin bazı öneriler ve stratejiler sunulmuştur.

Analitik hikâye örgüsü oluşturma

Drama literatüründeki bir olay örgüsü, bütün oyunun iskeletini oluşturur. Hikâye örgüsü, karakterlerin bu temel olay örgüsü içerisinde başından geçen olayların, eylemlerin, tepkilerin ve etkileşimlerin doğrusal sırasıdır. Kathy Charmaz (2001, 2008) temellendirilmiş kuram yaklaşımı konusunda usta bir süreç (ya da oyun yazarlarının tabiriyle *hikâye örgüsü*) yazarıdır. Kathy Charmaz'ın analitik açıklamaları bu süreci aktif bir şekilde betimleyen "... anlamına gelir", "içerir", "yansıtır", "...diğinde", "ardından", "ile", "şekillendirir", "etkiler", "gerektirir", "...duğunda gerçekleşir", "..mesi halinde gerçekleşir", "değişir", "katkı sağlar", "...de değişir", "özellikle .... olduğuda", "... için bir stratejidir", "çünkü", "...den farklılaşır", "...dan ziyade", "müteakiben", "ardınan", "bu yüzden", "dolayısıyla" ve "bu nedenle" gibi sözcük ya da bağlaçlar içerir. Bu kelimelerin ve ifadelerin, olayların zaman içindeki gerçekleşme sırasını nasıl belirttiğine dikkat ediniz. Charmaz (2010) aynı zamanda "[araştırılan] deneyimin temposunu ve ruh halini yeniden canlandıran analitik kelimeleri" stratejik bir şekilde seçer (s. 201).

Her nitel araştırma raporu mutlaka bir hikâye örgüsüyle anlatılmak zorunda değildir. Unutmayalım ki karmaşık sosyal eylemlerin ayrıntılı bir şekilde tanımlanması söz konusu olduğunda, "neden-sonuç" ilişkilerinin pozitivist bir yaklaşımla açıklanmaya çalışılması yetersiz kalabilir (Bölüm 3'te Nedensellik Kodlama bölümüne bakınız). Yine de, verilerinizden hareketle ve verileriniz hakkında anlatılacak, koşulları ve sonuçları olan bir hikâyeniz varsa, katılımcılarınızın *başından geçenler* ya da bir olguya ilişkin *yaşantılar* hakkında yapacağınız yazılı betimlemelerinizin içerisine yukarıda atıflanan sözcük ya da bağlaçları nasıl entegre edebileceğinizi keşfediniz (Saldaña, 2011b, ss. 142–143).

Teker teker ilerleme

Veri analizinizden birçok ana kategori, tema, kavram ya da kuram oluşturduysanız, *her seferinde tek bir şey* yazarak başlayın. Kapsamlı ve zahmetli nitel veri analizi sürecinin ardından, her şeyin birbiriyle ne kadar iç içe geçmiş olduğunun ve fikirleri bağlamlarından koparmanın ne kadar zor olduğunun farkına varmış olabilirsiniz. Ama sizi temin ederim ki bu öğeleri teker teker tartışmak hem yazar olarak sizin yazdıklarınıza odaklanmanızı hem de okur olarak bizim okuduklarımıza odaklanmamızı sağlayacaktır. Herbir unsuru ayrı ayrı tartıştıktan sonra, artık bu unsurların birbirleriyle olan karmaşık ilişkileri ve bağlantıları hakkındaki görüşlerinizi açıklamaya başlayabilirsiniz.

Peki tartışmaya ilk hangi maddeden başlamak gerekir? Hatırlatmam gerekir ki bir kod, kategori, tema ya da kavrama ait verilerin sıklığına ilişkin sayısal değerler, söz konusu maddenin öneminin ya da değerinin güvenilir bir göstergesi olmak zorunda değildir. Dolayısıyla raporu yazarken en yüksek frekansa sahip madde her zaman ilk sırayı hak etmeyebilir. Analitik tartışmalarınız için çeşitli sıralama stratejileri kullanabilirsiniz: en önemliden önemsize, en önemsizden en önemliye, özelden genele, başlatan olaydan nihaî sonuçlara vb. Seçeceğiniz sıralama stratejisi çalışmanızın ve hedef kitlenizin özelliklerine göre değişecektir, ancak bir araştırma raporunda haberin detaylarına girmeden önce olayın "başlığının" önden söylenmesi beni memnun eder.

Özellikle insanın gözünü korkutacak kadar büyük projelerde, "teker teker ilerleme" konusunda mesleki kariyerim boyunca işime çok yarayan bir başka püf nokta da şudur: Günde en az bir sayfa yazıp düzenlerseniz, bir yılda bir kitap yazarsınız.

Sonuçlardan başlayın

Doktora tez öğrencilerimden birisi müthiş bir ertelemeciydi ve ciddi bir yazamama sorunu vardı. Alan çalışmaları bitip artık yazma aşamasına geldiğinde yazmaya nereden ve nasıl başlayacağını bilmediğini söyledi. Ben de şakayla karışık stratejik bir cevap verdim: "Öyleyse sonuçlardan başla." Bu öneri gerçekten de öğrencimi çalışmasının temel bulgularını özetlediği sağlam bir bölüm yazmaya cesaretlendirdi. Geriye ise onu bu sonuçlara götüren süreci yazmak kalmıştı.

Bu strateji sizde de işe yarayabilir. Baştan başlamak konusunda zorlanıyorsanız, siz de sondan başlayın. Uzun bir çalışmanın son bölümü sıklıkla şu geleneksel unsurları içerir: çalışmanın amaçları ve araştırma deseninin kısa bir tekrarı; alan çalışmalarından elde edilen bulguların ya da başlıca araştırma sonuçlarının gözden geçirilmesi (ancak yazmaya sonuçlardan başladıysanız taslak şeklinde); konuyla ilgili araştırma yapacaklara öneriler; ve bu projenin araştırmacıyı nasıl etkilediği ya da ona ne kattığına ilişkin bir yansıtma. Çalışmanın ayrıntılarına dair bu kısa taslak, raporunuzun tamamını yazma konusunda size daha iyi bir yönlendirme yapabilir.

DIŞ DESTEK

Etrafımdaki insanlara sıklıkla söylediğim bir atasözü şöyle der: "Resmin içindeysen çerçeveyi göremezsiniz." Bazen çalışmamızın nasıl ilerlediğini sormak için dışardan bir çift göz ya da kulak gerekir.

Akran ve internet desteği

Çalışmanızla ve devam eden analizinizle ilgili yüz yüze konuşabileceğiniz meslektaşlarınızın dışında, günümüzde Methodspace (www.methodspace.com), Social Science Space (www.socialsciencespace.com) ve ResearchGate (www.researchgate.net) gibi online web sayfaları aracılığıyla sürekli genişleyen uluslararası araştırmacı ağlarından destek alabilirsiniz. Kurumsal liste hizmetlerinden faydalanarak da çalışmanızla ilgili sorularınıza hızlı cevap alabileceğiniz meslektaşlar veya danışmanlarla temasa geçebilirsiniz. Mümkünse, konu alanınız ya da araştırma yönteminiz konusunda deneyimli bir meslektaşınızla önceden görüşerek konferanslarda yüz yüze görüşmek ya da özel bir ders almak için ayarlamalar yapın. Şimdiye kadar çok ilginç çalışmalar yapan muhteşem doktora öğrencilerinden çok sayıda e-posta almışımdır ve ardından çalışmalarıyla ilgili telefonda konuşmuşumdur.

Sage Research Methods Online (http://srmo.sagepub.com), QDA Online (http://onlineqda.hud.ac.uk/), Text Analysis Info Page (www.textanalysis.info) ve Phenomenology Online (www.phenomenologyonline.com) gibi kişisel gelişim sayfalarından kitap bölümleri, referanslar ve araştırma yöntemleri ders videoları (QDA Online sayfasında) gibi kaynak destekleri edinebilirsiniz. YouTube'da nitel araştırma ve analiziniz hakkında çok sayıda videoya ulaşabilirsiniz. Nova Southeastern Üniversitesinin *The Weekly Qualitative Report* (www.nova.edu/ssss/QR/WQR/index.html) sayfası okurlarını nitel araştırma-

larla ilgili güncel konferanslar, etkinlikler, haberler ve yakın zamanda yayımlanmış dergi makaleleri hakkında düzenli olarak bilgilendirmektedir. Uluslararası hakemli bir dergi olan *Forum: Qualitative Social Research* (www.qualitative-research.net/index.php/fqs), birçok dilde makale, kitap incelemesi ve bilgilendirici kaynağı yayımlamaktadır.

"Saklı hazineyi" aramak

Öğrencilerimin tezlerinin taslaklarını okuduğumda, hep "saklı hazine" dediğim şeyin arayışı içinde olurum. Bazen öğrencilerin analiz bölümlerinde çalışmalarıyla ilgili, bana göre, fevkalade analitik kavrayış içeren cümleler kurduklarını görürüm. Ancak bu ifadeler bir konu cümlesi ya da özet fikir olarak çalışmanın hemen girişinde sunulması gerekirken sıklıkla bir paragrafın ya da bölümün ortasına adeta saklanmışlardır. Bu tür cümleleri kırmızı kalemle yuvarlak içine alırım ve "Bu harika!" ya da "Bu önemli bir fikir." ve "Bu cümleyi italik yazarak paragrafın başına al." gibi notlar yazarım. Öğrenciler bazen çalışmalarına o kadar gömülürler ki etrafını saran ağaçlardan ormanı göremezler. Kendilerine göre analitik hikâyenin normal bir bölümünü yazdıklarını düşünürler, ama aslında belki de nispeten büyük bir kavrayış geliştirdiklerinin farkına varamayabilirler.

Araştırma raporunuzun önemli bir kısmını yazdıktan sonra, çalışmanızı bir danışmana ya da mentore gösterin ve özellikle rapordaki "saklı hazineleri" aramalarını isteyin.

KAPANIŞ

Araştırmacılara nitel araştırma konusunda çok çeşitli ama bazen çelişkili öneriler sunulur. Bazı akademisyenler bizlere kodlamanın nitel veri analizinin önemli ve gerekli bir adımı olduğu söylerken, bazıları da yöntemin modasının geçtiğini ve yeni paradigmalar ve araştırma desenleriyle ile bağdaşmadığını söyler. Bazıları çalışma verilerimizin özünü yakalamamız gerektiğini söylerken, aynı zamanda alanda gözlemlediklerimizin anlaşılması güç karmaşıklığı hakkında yazmamızı da isterler. Bir taraftan verilerimizi bir dizi iyi kodlanmış temaya "azaltmamız" tavsiye edilirken, diğer taraftan açıklamalarımızı zengin ve yoğun betimlemelerle desteklememiz önerilmektedir. Bir taraftan kanıta dayalı hesap verebilirlik çağında bilimsel titizliği elden bırakmamaya özen göstermemiz gerektiği söylenirken, aynı zamanda şiirsel ve otoetnografik metinler gibi akademik araştırma raporu yazımı açısından daha esnek denilebilecek formatları keşfetmemiz salık verilir. Bir taraftan alanımızdaki bilgi birikimine önemli katkılar yapmakla yükümlü olduğumuz söylenir, ama diğer taraftan belirsizliği ve kuşkuyu artırmak suretiyle okuyucularımızı cevaplardan çok sorularla baş başa bırakmamız tavsiye edilir.

Bu çelişkileri gidermek için uğraşmamıza gerek yoktur; tek yapmamız gereken farklı bakış açılarını kabul etmek ve çok çeşitli nitel (ve nicel) analiz yöntemleri ve yaklaşımları konusunda yetkin hale gelmektir. Ben pragmatik ve eklektik bir araştırmacıyım ve herkesin de böyle olması gerektiğine yürekten inanırım. Kodlama nitel verilerin analizinde kullanılacak *tek* yol değildir, yollardan sadece *biridir*. Bazen verilerin kodlanması kaçınılmaz bir gerekliliktir, ama bazen de elinizdeki çalışmada en son yapılacak şey kodlama yapmaktır. Bazen akademik bir dergiye 30 sayfalık bir makale yazmamız gerekir, bazen de sahnede oynanmak üzere 30 dakikalık bir performans etnografisi yazmanız icap eder.

Bazen karmaşık hesaplamalar yapmamız gerekir, bazen de bir şiir yazmamız yeterlidir. Bazen bir sunumu zor sorularla bitirmek çok daha güçlü bir etki yaratırken, bazen düşündürücü cevaplarla bitirmek daha etkilidir. Ama dürüst olmak gerekirse, daha çok ikincisini yapmamız gerekir.

Ben şahsen ilginç olanın sorular değil, *cevaplar* olduğuna inanıyorum. Nitel araştırma konusunda hem bir öğrenci hem de bir öğretmen olarak, hangi form ya da formatta olursa olsun, okuduğum bir rapordan ya da izlediğim bir sunumdan bende geriye kalan araştırmacının analiz becerilerini ne ölçüde sergilediğidir. Çalışmanın sonunda içimden ya da dışımdan sessizce "Vay be!" diyebiliyorsam, o çalışmadan sadece yeni şeyler öğrenmekle kalmadığımı aynı zamanda yeni bir farkındalık da edindiğimi bilirim.

Sözlerimi artık aramızda olmayan antropolog Harry F. Wolcott'ın çalışmalarında dile getirdiği ve bana göre biz nitel araştırmacıların kendilerine düstur edinmesi gereken bilge öğütlerinin şiirsel bir uyarlaması ile bitirmek istiyorum:

Asıl olan anlayabilmektir.

Verilerimizi dönüştürmek yetmez,
onların ötesine de geçmek gerekir.

Sezgi bizim en büyük gücümüz.

Bunca emekteki yegâne amacımız
keşfetmek ve
gün yüzüne çıkarmaktır.

Bilgelik adına yapıyoruz...

EK A

Bir Kodlama Yöntemleri Sözlüğü

Aşağıda birinci ve ikinci döngü kodlama yöntem ve kategorilerinin özetleri sunulmuştur. Ek bilgi (kaynaklar, açıklama, uygulama, örnekler, analiz ve notlar) için ilgili yöntemin profiline bakınız.

Açımlayıcı Kodlama (elaborative coding) – Mevcut ve ilgili bir araştırma devam ederken araştırmacının önceki bir projede geliştirdiği gözlemleri desteklemek ya da değiştirmek amacıyla daha önceki bir çalışmanın kodları, kategorileri ve temaları üzerine inşa edilir. Dolayısıyla en az iki farklı ama ilişkili araştırma gereklidir. Araştırma problemleri, kavramsal çerçeveleri ve katılımcıları arasında küçük farklılıklar olsa bile, daha önceki bir araştırma ve incelemeler üzerine inşa edilen ya da onları pekiştiren nitel çalışmalar için uygundur. Örnek: Bir durum çalışmasındaki GELECEK KARİYERİ/YAŞAM HEDEFİ kodları, ikinci çalışmada VAROLUŞ NEDENİ şeklinde değiştirilmiştir.

Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama (domain and taxonomic coding) – Kültürel terimlerin sistematik olarak taranması ve kategorizasyonudur. İnsanların davranışlarını düzenleme ve deneyimlerini yorumlamada kullandıkları kültürel bilgileri incelemek için kullanılan etnografik bir yöntemdir. Diğer kategorileri kategorize eden kategoriler, alanlardır. Sınıflandırmalar bir alan adı altında bir arada toplanmış farklı şeylerin hiyerarşik listeleridir. Halk terimlerini saptamak için motamot veri kaydı zorunludur, fakat katılımcılar tarafından özel halk terimleri üretilmediği durumlarda araştırmacı, analitik terimler olarak adlandırılan, kendi terimlerini geliştirir. Etnografik çalışmalar için ve verideki konu listesi ya da ana kategoriler veya temalar indeksi oluşturmak için uygundur. Kendine özgü halk terimleri repertuvarı olan mikro kültürleri çalışmak için özellikle etkilidir. Örnekler: Alan KÖTÜ KONUŞMA; Sınıflandırma KABA KONUŞMA, PİS KONUŞMA, ÇAMUR ATMA, SÖYLENTİ YAYMA.

Alt Kodlama (subcoding) – Birincil kodu detaylandırmak ya da kaydı zenginleştirmek için birincil koda atanan ikincil bir etikettir. Neredeyse tüm nitel çalışmalar için, ama özellikle de etnografiler ve içerik analizleri, çoklu katılımcıları ve alanları olan çalışmalar ve geniş çeşitlilikte veri türünü içeren çalışmalar için uygundur. Aynı zamanda, genel kod daha sonra bir hiyerarşik düzenleme, sınıflama için daha genişletilmiş bir indeksleme, kategorizasyon, alt kategorizasyon gerektireceği zaman ya da incelikli nitel veri analizi için uygundur. Birincil ancak genel bir kodlama şemasının uygulamasını takiben araştırmacının sınıflama şemasının çok geniş olduğunu fark etmesi durumunda ya da veride belirli özellikler ya da ilişkiler ortaya çıkması halinde asıl koda eklenebilir. Örnekler: EVLER-BAHÇELER; EVLER-DEKOR; EVLER-GÜVENLİK.

Betimsel Kodlama (descriptive coding) – Nitel verinin bir kesitindeki ana konuyu özetlemek için bir kelime ya da kısa bir ifade –genellikle isim– ile veriyi etiketler. İndeksleme ve kategorizasyon için konu içeriğinin bir envanterini sağlar. Neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle veri kodlamayı öğrenmekte olan başlangıç düzeyindeki nitel araştırmacılar, etnografiler ve geniş çeşitlilikte veri türünü içeren çalışmalar için

uygundur. Muhtemelen sosyal eylemlerden ziyade sosyal çevre için daha uygundur, yine de Değerlendirme ve Boylamsal Kodlama için de kullanışlıdır. Örnekler: İŞYERLERİ; EVLER; GRAFİTİ.

Boylamsal Kodlama (longitudinal coding) – Zaman içerisinde toplanan ve karşılaştırılan nitel veriler üzerinden belirli değişim süreçlerinin tanımlanmasıdır. Alan gözlemleri, görüşme kaydı dökümleri ve dokümanlardan elde edilen veriler benzer geçici kategoriler içeren tablolar halinde düzenlenerek şayet varsa değişime ilişkin çıkarımlar yapabilmesi için araştırmacının, katılımcıların yaşamlarının farklı dönemlerine ait veriler arasındaki benzerlik ve farklılıkları incelemesi ve üzerinde düşünmesi sağlanır. Bireyler, gruplar ve örgütlerin uzun bir zaman dilimi içerisindeki kimliğini, değişimini ve gelişimini keşfetmeyi amaçlayan çalışmalar için uygundur. Değişim süreci örnekleri: ARTIŞ ve YENİLİK; SABİT ve İSTİKRARLI; KÜMÜLATİF.

Bütüncül Kodlama (holistic coding) – Satır satır kodlama yerine genel içeriği ve oluşabilecek olası kategorileri belirlemek için büyük bir veri kütlesine tek bir kod uygular. Birinci ya da ikinci döngü yöntemler yoluyla daha detaylı bir kodlama ya da kategorileştirme süreci öncesinde, bir veri birimine hazırlık niteliğinde bir yaklaşımdır. Kodlanmış olan birim yarım sayfalık bir paragraf kadar küçük olabileceği gibi, çalışmanın tamamı gibi büyük de olabilir. Kodlamanın nasıl yapılacağını öğrenmekte olan yeni araştırmacılar için ve geniş çeşitlilikte veri türünü içeren çalışmalar için uygundur. Araştırmacının veride neye bakacağına dair genel bir kanısının olduğu durumlarda kullanılabilir. Örnekler: 140 kelimelik bir görüşme kaydındaki pasajın bütünü UYARICI TAVSİYE kodu alabilir.

Büyüklük Kodlama (magnitude coding) – Mevcut bir kodlanmış veri ya da kategoriye onun yoğunluğu, frekansı, yönü, varlığı ya da değerlendirilen içeriğini belirtmek için ek olarak alfa sayısal ya da sembolik kod ya da alt kodları içerir. Büyüklük Kodları nitel, nicel ve/veya betimlemeyi güçlendirecek nominal göstergeler olabilir. Sosyal bilimler ve sağlık hizmetleri alanında çıktıların bir kanıtı olarak nicel ölçümlerin de kullanıldığı karma yöntem ve nitel çalışmalar için uygundur. Örnekler: GÜÇLÜ (GÜÇ); 1 = DÜŞÜK; + = VAR.

Değer Kodlama (values coding) – Katılımcının bakış açılarını ya da dünya görüşünü yansıtan değerleri, tutumları ve inançları temsil eden kodların nitel veriye uygulanmasıdır. *Değer* (D:) kendimize, bir başkasına, bir şeye ya da bir fikre atfettiğimiz önemdir. *Tutum (T:)*, kendimiz, bir başkası, bir şey ya da bir fikir hakkındaki düşünme ve hissetme biçimimizdir. İnanç (İ:) değerlerimize ve tutumlarımıza ek olarak kişisel bilgi dünyamızı, deneyimlerimizi, düşüncelerimizi, önyargılarımızı, ahlakımızı ve sosyal dünyaya dair diğer tüm yorumsal bakış açılarımızı içeren bir sistemin parçasıdır. Neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle de kültürel değerler ve inanç sistemleri, kimlik, durum çalışmalarında kişi ve kişilerarası deneyim ve eylemleri inceleyen çalışmalar, takdirkâr sorgulama, sözlü tarih çalışmaları ve eleştirel etnografi için uygundur. Örnekler: D: SAYGI; T: HOŞLANILMAYANLAR: "SUDAN MAZERETLER"; İ: İDEALİN GERÇEKLEŞMESİ MÜMKÜNDÜR.

Değerlendirme Kodlama (evaluation coding) – Nitel veriye programların ya da politikaların katkısı, değeri ya da önemine dair yargılamaları atfeden (temelde) nicel-olmayan kodlar uygulanmasıdır. Özellikle çoklu alan ve uzun zaman dilimine yayılan politika, eylem, örgütsel ve değerlendirme çalışmaları için uygundur. Bu el kitabında profili verilen bazı kodlama yöntemleri Değerlendirme Kodlamada kullanılabilir ya da onu tamamlayabilir, ama yöntem aynı zamanda belirli çalışmalar için özelleştirilir de. Örnekler: + TEST YAPMAK: "İYİ"; – İLAÇLAR: YAN ETKİ; ÖNR: DOKTOR DESTEĞİ.

Dilbilgisel (Grammatical) Yöntemler – Dilin gramerini değil, fakat kodlama tekniğinin temel dilbilgisel ilkelerini ifade ederler. Nitel verinin organizasyonunu, detaylarını ve yapısını kuvvetlendirir. Bakınız Nitelik Kodlama, Büyüklük Kodlama, Alt Kodlama ve Eşzamanlı Kodlama.

Dramatürjik Kodlama (dramaturgical coding) – Karakter, oyun, oyun metni, prodüksiyon analizi terim ve geleneklerini nitel veriye uygular. Karakter için bu terimler şunları kapsar: katılımcı *amaçları* (AMC), çatışmalar (ÇAT), stratejiler (STR), tutumlar (TUT), duygular (DYG) ve altmetinler (ALTM). Durum çalışmalarında katılımcıların kişi ve kişilerarası deneyim ve eylemlerini incelemek için, güç ilişkilerini ve insanın motivasyon ve fail olma sürecini incelemek için uygundur. Örnekler: AMC: YÜZLEŞME; STR: UYARMAK; TUT: İRONİK.

Duygu Kodlama (emotion coding) – Katılımcının hatırladığı ve/veya deneyimlemekte olduğu ya da araştırmacı tarafından katılımcı ile ilgili olarak çıkarımsanan duyguları etiketler. Neredeyse tüm nitel çalışmalar için, ama özellikle de kişi ve kişilerarası deneyim ve eylemleri inceleyen çalışmalar için uygundur. Katılımcıların bakış açılarına, dünya anlayışlarına ve yaşam koşullarına ilişkin içgörü sağlar. İÇİMİ PARÇALIYORDU; UFAK SÜRPRİZ; RAHATLAMA.

Duyuşsal (Affective) Yöntemler – Bunlar katılımcıların duyguları, değerleri, çatışmaları ve insan deneyiminin diğer öznel niteliklerini inceleyen yöntemlerdir. Bakınız Duygu Kodlama, Değer Kodlama, Karşılaştırma Kodlama ve Değerlendirme Kodlama.

Edebiyat ve Dil (Literary and Language Methods) Temelli Yöntemler – Altta yatan sosyolojik, psikolojik ve kültürel yapıları keşfetmek için edebi eser analizine ilişkin yerleşik yaklaşımlar ve sözlü iletişim analizine yönelik çağdaş bir yaklaşımdan beslenir. Bakınız Dramatürjik Kodlama, Motif Kodlama, Öyküsel Kodlama ve Sözlü Değişim Kodlaması.

Eklektik Kodlama (eclectic coding) – Birinci döngü kodlama yöntemlerinden iki veya daha fazlasından oluşan amaçlı ve benzer bir kombinasyonu kullanır. Analitik not yazımı ve ikinci yeniden kodlama döngüsüyle, kod sayısının ve çeşitliliğinin daha birleşik bir şema altında sentezlenmesi amaçlanır. Başta veri kodlamayı yeni öğrenen başlangıç düzeyindeki nitel araştırmacılar ve çok çeşitli veri türlerinin analiz edildiği araştırmalar olmak üzere hemen hemen tüm nitel çalışmalarda kullanılmaya uygundur. Özellikle verinin içinden çeşitli süreçlerin ve olguların bulunması gerektiğinde ya da araştırma soruları ve amaçlarının birinci kodlama döngüsünde birden fazla yöntemin birlikte kullanılmasını gerektirdiğinde, veriyi keşfetmek amacıyla nitel bir ön analiz tekniği olarak da kullanılabilir. Örnekler: Birkaç birinci döngü eklektik kod örneği olarak KORKMUŞ (Duygu Kodu), "ZORUNDAYIM" (In Vivo Kod) ve ŞÜPHE krş. ÜMİT (Karşıtlık Kodu) verilebilir. Aynı veri setinin ikinci döngü yeniden kodlama sürecinin tamamında Dramatürjik Kodlar kullanılır: AMC: "TEZİMİ BİTİRMEM"; TAK: GÖREVLER VE TAKVİM.

Eksensel Kodlama (axial coding) – Ön Kodlama ve bir ölçüde Odaklı Kodlamadan elde edilen analitik sonuçları daha da genişletmeyi amaç edinir. Bir kategorinin özelliklerini (yani karakteristik özellikleri ya da nitelikleri) ve boyutlarını (bir nesnenin bir düzlem üzerindeki ya da aralıktaki konumu) açıklar ve kategori ve alt kategorilerin birbirleriyle nasıl ilişkili olduğunu keşfeder. Özellikler ve boyutlarla kastedilen, bir sürecin bağlamı, koşulları, etkileşimleri ve sonuçları gibi bileşenleridir. Temellendirilmiş kuram yönteminin (Ön ve Kuramsal Kodlama süreçleri arasındaki geçiş döngüsü olarak) kullanıldığı ve

çok çeşitli veri biçimlerinin yer aldığı araştırmalar için uygundur. Örnek: SOSYAL AÇIDAN KABUL EDİLEBİLİR/DIŞLANABİLİR OLMA; örnek özellik: Ergenler, kendileriyle ortak özelliklere sahip olduğunu algıladıkları akranları kabul ederler; örnek boyut: Kabul edilebilirlik: Bazı insanları kabul ederiz ama arkadaş olmayız – onları dışlarız.

Eşzamanlı Kodlama (simultaneous coding) – Tek bir nitel veri kütlesine iki ya da daha fazla kodun uygulanması ya da ardışık nitel veri birimlerine binişik bir şekilde ortaya çıkan iki ya da daha fazla kodun uygulanmasıdır. Veri içeriği birden fazla kodu gerektiren ve gerekçelendiren çoklu anlamları akla getirdiği (örneğin, betimsel olarak ya da çıkarımsal olarak) zaman uygundur. Örnekler: ADALETSİZLİK bir veri kütlesine BÖLGE OKUL YÖNETİM BÜROKRARİSİ ile eşzamanlı olarak kodlanır; hiyerarşik bir kod olarak BAĞIŞ TOPLAMA dört yerleşik kodla birlikte kodlanmıştır, GÖREVLENDİRME, MOTİVE ETME, PROMOSYON, İŞ GÖRME.

Geçici Kodlama (provisional coding) – Araştırmacı tarafından, araştırmanın hazırlık aşamasında veri analiz edilmeden önce ortaya çıkabileceği düşünülen kodlardan geliştirilen bir "başlangıç listesi" ile başlar. Geçici Kodlar revize edilebilir, değiştirilebilir, silinebilir ya da yeni kodları kapsayacak şekilde genişletilebilir. Geçmiş araştırma ve incelemeler üzerine inşa edilen ya da onları destekleyen nitel çalışmalar için uygundur. Örnek: Dil sanatları ve drama araştırmaları çocukların sınıf içi çalışmalarında şunların gözlemlenebileceğini bildirmektedir: KELİME DAĞARCIĞI GELİŞİMİ; SÖZEL DİLDE AKICILIK; HİKÂYEYİ ANLAMA; TARTIŞMA BECERİLERİ.

Hipotez Kodlama (hypothesis coding) – Nitel veriye araştırmacı tarafından geliştirilmiş bir kodlar listesinin özellikle araştırmacı tarafından önceden geliştirilmiş bir hipotezi test etmek için uygulanmasıdır. Kodlar veriler toplanmadan ya da analiz edilmeden önce veride ne bulunacağına dair bir teoriden/öngörüden hareketle geliştirilir. İstatistiksel uygulamalar basit frekans sayımlarından çok değişkenli analize kadar çeşitlilik gösterebilir. Nitel veri setinde hipotez test etme, içerik analizi ve analitik tümevarım için, özellikle de veride kurallar, nedenler ve açıklamalar aranması durumunda uygundur. Aynı zamanda o ana kadar geliştirilen iddia ya da teorilerin doğrulanması ya da yanlışlanması için nitel araştırmanın veri toplama ya da analizi sürecinin ortalarında ya da daha sonrasında da uygulanabilir. Örneğin, Amerika'daki dil sorunu ile ilgili belirli bir soruya katılımcıların cevaplarından şu dört yanıtın ortaya çıkacağı hipotezi kurulmuştu: HAK: Amerika'da hangi dili istersek onu konuşma hakkımız var; AYNI: Amerika'da aynı dili konuşmamız gerekir – yani İngilizce; FAZLA: Birden fazla dili konuşmayı öğrenmemiz gerekir ve CEVAPSIZ: Cevapsız ya da "bilmiyorum."

In Vivo Kodlama (In Vivo coding) – Veri kayıtlarındaki katılımcıların kendi dilindeki kelimeleri ya da kısa ifadeleri kod olarak kullanır. Belirli bir kültürün, altkültürün veya mikrokültürün halk ya da yerli terimlerini, gruptaki kültürel kategorilerinin varlığını belirtmek için içerebilir. Neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle veri kodlamayı öğrenmekte olan başlangıç düzeyindeki nitel araştırmacılar ve katılımcıların sesine değer ve öncelik veren çalışmalar için uygundur. Temellendirilmiş kuramın bir parçası olup başka temellendirilmiş kuram yöntemlerinde de kullanılabilir (Ön, Odaklı, Eksensel ve Kuramsal Kodlama). In Vivo Kodlar tırnak içine alınır. Örnekler: "OKULDAN NEFRET EDİYORDUM"; "UMURSAMAYI BIRAKTIM"; "BİLMİYORUM."

Karşıtlık Kodlama (versus coding) – Birbiriyle doğrudan karşıtlık içindeki, kendini X krş. Y (ç.n.: X'e karşı Y) kodu şeklinde gösteren, kişileri, grupları, sosyal sistemleri, ku-

rumları, olguları, süreçleri, kavramları vb. dikotom ya da ikili terimlerle tanımlar. Politika çalışmaları, söylem analizi, eleştirel etnografi, eylem ve uygulayıcı araştırması ve katılımcılar içinde, arasında birbirine rakip amaçlar ya da güçlü çatışmalar, adaletsizlikler, güç dengesizlikleri olduğunu dile getiren veri setleri için uygundur. Örnekler: İMKÂNSIZ KRŞ. GERÇEKÇİ; KİŞİYE ÖZEL KRŞ. BAŞKALARIYLA KARŞILAŞTIRMA; STANDARTLAŞTIRMA KRŞ. "ÇEŞİTLİLİKLER."

Kavram Kodlama (concept coding) – Veriye ya da devam etmekte olan analitik çalışmaya mezo veya makro düzeyde anlam yükler. Kavram, sembolik olarak ifade edilen anlamı tek bir öğe ya da eylemden daha geniş bir biçimde dile getiren bir kelime ya da kısa bir söz dizisidir – obje veya gözlemlenebilir davranıştan ziyade bir fikri ifade eden "daha büyük bir resim." Kavramlar isimler ya da ulaç formatında fiiller –birleşerek daha büyük ve geniş bir şema oluşturan ufak gözlemlenebilir eylemler– şeklinde ifade edilebilirler. Daha büyük veri birimleri ya da veri kesitlerine uygulanırlar. Teori ve teori geliştirmeye odaklı çalışmalar ve daha soyut ve genellenebilir bağlamlar için uygundur. Her veri türü için, çoklu katılımcıları ve alanları olan çalışmalar için ve geniş çeşitlilikte veri türünü içeren temellendirilmiş kuram, fenomenoloji ve eleştirel teori gibi araştırma türleri için uygundur. Örnekler: KOKU KÜLTÜRÜ; AMERİKAN "BOLLUK"; ŞIK TEKDÜZELİK.

Keşfedici (Exploratory) Yöntemler – Daha rafine kodlama sistemleri gelişmeden ve uygulanmadan önce verinin açık uçlu bir biçimde incelenmesi ve kodlanmasıdır. Daha özel birinci döngü ya da ikinci döngü kodlama yöntemleri uygulanmadan önce hazırlık çalışması sağlar. Bakınız: Bütüncül Kodlama, Geçici Kodlama, Hipotez Kodlama ve Eklektik Kodlama.

Kod (code) – Dil temelli ya da görsel bir veriyi betimlemek amacıyla sembolik olarak kullanılan özetleyici, çarpıcı, özü yansıtan ve/veya çağrışımsal nitelikteki sıklıkla araştırmacı tarafından üretilmiş bir sözcük ya da kısa bir ifade. Kodlanan veri ve dolayısıyla kodlama süreçleri tek bir kelimeden de oluşabilir bir paragraftan da, bir sayfa dolusu metinden de oluşabilir, video görüntülerinden de oluşabilir. Örüntüler saptama, veriyi kategorize etme ve benzeri analitik süreçler için her bir veriye spesifik anlamlar atfeder. Örnekler: ÖZ-DEĞER ALGISI; İSTİKRAR; "KONFORLU."

KMT (Kültürel Materyaller Taslağı) Kodlama (outline of cultural materials coding) – Etnografik alan çalışması verilerinin sınıflandırılması için antropologlar tarafından geliştirilmiş geniş kapsamlı numaralandırılmış bir kültürel konular indeksi olan KMT kullanır. Dünya çapındaki yüzlerce kültür hakkında etnografik alan notları ve kayıtlardan oluşan devasa bir koleksiyon olan İnsan İlişkileri Alan Dosyasına (İİAD) uygulanmış sistematik bir kodlama sistemidir. KMT Kodlama etnografik çalışmalar (kültürel ve kültürlerarası) ve eşyalar, halk sanatı ve insan ürünleri üzerine odaklı çalışmalar için uygundur. Örnekler: 292 ÖZEL KIYAFETLER; 301 TAKI; 535 DANS.

Kuramsal Kodlama (theoretical coding) – Temellendirilmiş kuram analizinde baştan itibaren kullanılan diğer tüm kodları ve kategorileri kapsayan ve açıklayan bir şemsiye işlevi görür. Katılımcılarla ilgili ana çatışma, engel, problem, sorun veya kaygıları tanımlayan merkezi/çekirdek kategoriyi keşfe doğru ilerler. Kod kuramın kendisi değil, tüm kod ve kategorilerin bütünleşmesini modelleyen bir soyutlamadır. Temellendirilmiş kuram geliştirmeye doğru atılan nihai adım olarak kullanılması uygundur. Örnekler: HAYATTA KALMA; AYRIMCILIK; ÖLÜRKEN KENDİNİ KAYBETMEME.

Motif Kodlama (motif coding) – Nitel veriye halk masalları, mitler ve efsanelerin türleri ve unsurlarını sınıflandırmak amacıyla önceden geliştirilmiş ya da orijinal indeks kodların uygulanmasıdır. Edebi bir araç olarak motif öyküsel bir çalışmada bazen birkaç defa görünen bir unsurdur ancak Motif Kodlamada bu unsur veri pasajında birkaç defa ya da sadece bir defa görünebilir. Özellikle anlatıya dayalı ve sanatsal sunum formlarındaki durum çalışmalarında katılımcıların kişi ve kişilerarası deneyim ve eylemlerini incelemek için ve ek olarak kimlik çalışmaları ve sözlü tarih çalışmaları için uygundur. Örnekler: ESARET YERLERİ; MEŞAKKATLİ İŞLER; ÇİLE.

Nedensellik Kodlama (causation coding) – Katılımcı verilerinden, belirli bazı sonuçların sadece nasıl değil, aynı zamanda *neden* ortaya çıktığı ile ilgili nitelikleri ve nedensellikle ilgili inançları açığa çıkartır. Belirli sonuçlara yol açan öncel koşullar ve aracı değişkenler arar. Üç parçalı bir süreci KOD 1 > KOD 2 > KOD 3 diziliminde haritalamaya çalışır. Güdüleri, inanç sistemlerini, dünya görüşlerini, süreçleri, yakın geçmişi, karşılıklı etkileşimleri ve insan eylemleri ve olgulara ilişkin etmenler ve etkilerin karmaşıklığını açığa çıkartmak için uygundur. Temellendirilmiş araştırmacılarına nedenler, koşullar, bağlamlar ve sonuçlara ilişkin arayışlarında hizmet edebilir. Ayrıca bir programın etkililiğini değerlendirmek için ya da bir sürecin nedensel ağlar veya karar modelleme gibi görsel araçlarla diyagramını veya modelini oluşturmaya hazırlık çalışması olarak uygundur. Örnekler: KONUŞMA EĞİTİMİ > ÖZGÜVEN > ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK; YARIŞMA > KAZANMA > ÖZSAYGI; BAŞARI + ÇABALAMANIN KARŞILIĞINI ALMA + İYİ BİR KOÇ > ÖZGÜVEN.

Nitelik Kodlama (attribute coding) – Alan çalışması ortamı, katılımcı özellikleri ve demografik bilgileri, veri türü ve nitel ve bazı nicel analiz uygulamaları için ilgili diğer değişkenler gibi temel bazı betimsel bilgilerin, genellikle aralarda değil veri setinin hemen başlangıcında belirtilmesidir. Neredeyse tüm nitel çalışmalar için, ama özellikle de çoklu katılımcıları ve alanları olan çalışmalar ve geniş çeşitlilikte veri türünü içeren çalışmalar için uygundur. Nitel veri yönetimi için oldukça kullanışlıdır ve analiz ve yorumlama için gerekli katılımcı ve bağlam bilgilerini sağlar. Örnekler: KATILIMCILAR – 5. SINIF ÇOCUKLAR; VERİ TÜRÜ – KATILIMCI GÖZLEM ALAN NOTLARI / SET 14/22; TARİH – 6 EKİM 2011.

Odaklı Kodlama (focused coding) – In Vivo, Süreç ve/veya Ön Kodlamayı izler. Kodlanmış verileri tematik veya kavramsal benzerliklerine göre kategorize eder. Veri korpusundaki en belirgin kategorileri geliştirmek için en sık ya da en önemli Ön Kodları arar. Başta temellendirilmiş kuram metodolojisinin kullanıldığı araştırmalar ve veriden ana kategorilerin ya da temaların geliştirilmesi süreçleri olmak üzere hemen her nitel araştırmada kullanılmaya uygundur. Eksensel Kodlamadaki özellikler ve boyutları dikkate almadan kategori geliştirmede kullanılır. Örnekler: Kategori ARKADAŞLIKLARI SÜRDÜRMEK; Kategori ARKADAŞLIK İÇİN KRİTERLER BELİRLEME.

Ön Kodlama (initial coding) – Veriye temellendirilmiş kuram yaklaşımının ilk açık uçlu temel aşamasıdır. In Vivo ve Süreç Kodlamayla ve diğer yöntemlerle birleştirilebilir. Nitel veriyi ayrı parçalara böler, onları yakından inceler ve benzerlik ve farklılıklar açısından karşılaştırır. Neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle de temellendirilmiş kuram çalışmaları, etnografiler ve geniş çeşitlilikte veri türünü içeren çalışmalar için uygundur. Örnekler: KALIP YARGILARI YIKMA; NİTELEME: "TÜRÜNDEN"; ETİKETLEME: "BİLGİSAYAR KURDU."

Örüntü Kodlama (pattern coding) – Benzer kodlanmış verileri tanımlayan bir kategori etiketidir ("meta kod"). Veri korpusunu veri setleri, temalar veya yapılar halinde organize eder ve bu organizasyona bir anlam yükler. İkinci döngü kodlama; verilerden ana temalar geliştirme; veride kurallar, nedenler ve açıklamalar arama; insan ilişkilerindeki örüntüleri ve sosyal ağları inceleme ya da kuramsal yapılar ve süreçler oluşturma gibi amaçlar için uygundur. Örnek: AÇIK OLMAYAN TALİMATLAR, ACELE EMİRLER, "BANA HİÇ SÖYLEMEDİN Kİ" gibi bağlantılı kodlar için geliştirilmiş örüntü kodu İŞLEVSİZ YÖNLENDİRME.

Öyküsel Kodlama (narrative coding) – Çoğunlukla hikâye formundaki nitel verilere, (temelde) edebi unsurlar ve analiz geleneğini uygular. Öyküleme yoluyla insana özgü durumları anlamak için kişisel ve kişilerarası katılımcı deneyimlerini ve eylemlerini keşfetmek için uygundur. Özellikle kimlik gelişimi, eleştirel/feminist çalışmalar, yaşam seyri belgeleme gibi çalışmalar ve öyküsel sorgulama için uygundur. Örnekler: VİNYET; APAR; HABERCİ.

Prosedür Temelli (procedural) Yöntemler – Nitel veriyi analiz etmenin normatif, önceden oluşturulmuş ya da oldukça özel yollarıdır. Bakınız Protokol Kodlama, KMT (Kültürel Materyaller Taslağı) Kodlama, Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama ve Nedensellik Kodlama.

Protokol Kodlama (protocol coding) – Nitel verinin daha önceden oluşturulmuş, tavsiye edilmiş, standartlaştırılmış ya da uyulması gereken bir sisteme göre kodlanmasıdır. Araştırmacıya sunulan genellikle oldukça kapsamlı olan kodlar ve kategoriler listesi araştırmacının veri toplamasından sonra veriye uygulanır. Bazı protokoller aynı zamanda kodlanmış veri için belirli nitel (ve nicel) analitik teknikler önerisinde bulunur. Önceden geliştirilmiş ve alanda test edilmiş kodlama sistemlerinin olduğu disiplinlerdeki olduğu nitel çalışmalar için uygundur. Örnekler: ALKOL = Alkoliklik ya da içki tüketimi; UYŞ = Uyuşturucu kullanımı; PARA = Para yoksunluğu ya da finansal sorunlar.

Sözel Değişim Kodlaması (verbal exhange coding) – Konuşmayı sosyal uygulamalar ve yorumsal anlamlar üzerinden düşünerek analiz etmeye yönelik imzalı bir etnografik yaklaşımdır. Motamot görüşme kaydının analizi ve sözlü değişimdeki konuşma türleri ve önemli anların kişisel anlamlarının yorumlanmasını gerektirir. Kültürel uygulamaları inceleyen insan iletişim çalışmalarının birçok çeşidi için ve otoetnografiler gibi hâlihazırda mevcut etnografik metinlerin analizi için uygundur. (Sözel değişimin) Örnekleri: *Vasıflı Konuşma; Rutinleri ve Ritüeller; Şaşkınlık ve Anlamlandırma Anları.*

Süreç Kodlama (process coding) – Verideki gözlemlenebilir ve kavramsal eylemleri ifade etmek için sadece ulaçları ("bağ-fiil" eki alan kelimeler) kullanır. Belirli bir sıralamada ortaya çıkan, değişen ya da beliren şeyler gibi zamanın dinamiği ile iç içe geçmiş eylemleri ya da stratejik olarak uygulanan eylemleri de akla getirirler. Neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle de katılımcı eylem ve etkileşimleri ile bunların sonuçlarını açığa çıkaran temellendirilmiş kuram araştırması için ve rutinler ve ritüellerin belgelenmesi için uygundur. Temellendirilmiş kuramın bir parçası olup başka temellendirilmiş kuram yöntemlerinde de kullanılabilir (Ön, Odaklı, Eksensel ve Kuramsal Kodlama). Örnekler: BAŞKALARINA SÖYLEME, DEDİKODULARI REDDETME; ARKADAŞLARIN YANINDA DURMA.

Tema, Veriyi Temalandırma (Theme, Themeing the Data) – Koddan farklı olarak bir tema, bir veri biriminin ne hakkında olduğu ve/veya ne anlama geldiğini tespit eden genişletilmiş bir ifade ya da cümledir. Bir tema açık (bilgide doğrudan gözlemlenebilir) ya da örtük (olgunun altında yatar) bir seviyede tespit edilebilir. Temalar aynı zamanda bir kültürdeki davranışa dair tanımlamalar, bir şeyin olma nedenine yönelik açıklamalar, simgesel ifadeler ve katılımcı hikâyelerindeki ana fikirler gibi fikirlerden de oluşabilirler. Analitik amaçlar veri korpusundan kapsayıcı bir tema ya da çeşitli temaları anlamlı bir anlatı içerisinde birlikte dokuyan bütünleyici bir tema geliştirmektir. Neredeyse tüm nitel çalışmalar için uygundur ve özellikle de fenomenoloji ve katılımcıların inançlarına, kurgularına, kimlik gelişimi ve deneyimlerine dair iç dünyalarını inceleyen çalışmalar için uygundur. Aynı zamanda metaözetleme ve metasentezleme çalışmaları için stratejik bir yaklaşımdır. Örnekler: "Ait olmak?" ne demektir konulu bir çalışma için: AİDİYET KÜLTÜRÜN DETAYLARINI BİLMEKTİR; AİT OLMAK "KÖKLÜ BAĞ" ANLAMINA GELİR; GERÇEKTE BİR YERDE OLMADAN DA ORAYA AİT OLABİLİRSİN.

Temel (Elemental) Yöntemler – Nitel verinin kodlanması için temel yaklaşımlardır. Veri yığınını gözden geçirmek için basit ama odaklı filtreler sonraki kodlama döngüleri için temel oluştururlar. Bakınız Yapısal Kodlama, Betimsel Kodlama, In Vivo Kodlama, Süreç Kodlama, Ön Kodlama ve Kavram Kodlama.

Yapısal Kodlama (structural coding) – Veri kütlesinin hem kodlanması hem kategorize edilmesi için araştırma sorusu ile ilgili veri kesitine içerik temelli ya da kavramsal ifadeyi etiketler. Daha sonra daha detaylı kodlama ve analiz için benzer şekilde kodlanmış veri kesitleri bir araya getirilir. Hemen her tür nitel çalışmalar için uygundur ama özellikle çoklu katılımcıları olan, yapılandırılmış ya da yarı yapılandırılmış veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, hipotez testi yapılan ya da ana kategoriler ya da temaların bir liste ya da indeksini oluşturmak için keşfedici incelemelerin yapıldığı araştırmalar için uygundur. Örnek: Araştırma Sorusu: Katılımcılar geçmişte ne tür sigara bırakma (eğer olmuşsa) tekniklerine başvurmuşlardır? Yapısal Kod: BAŞARISIZ SİGARA BIRAKMA TEKNİKLERİ.

EK B

Analitik Öneriler Sözlüğü

Kodlanmış nitel verilerin daha ileri analitik çalışmaları için kullanılabilecek kodlama metodları profillerine yönelik öneriler aşağıda bir cümlelik tanımlamalar halinde verilmiştir. Bu yöntemlerin daha detaylı özeti için Pat Bazeley'nin (2013) *Nitel Veri Analizi: Pratik Stratejiler* kitabına bkz. Ek bilgi ve süreçlere ilişkin tartışma için kaynakçaya bkz.

Açıklayıcı Grafikler, Tablolar, Şemalar (Miles vd., 2014; Morgan vd., 2008; Northcutt & McCoy, 2004; Paulston, 2000; Wheeldon & Åhlberg, 2012) – Nitel verilerin görsel gösterimi-sunumu ve açıklayıcı özetle analizler. (bkz. Nitelik, Büyüklük, Eşzamanlı, Yapısal, Süreç, Değerlendirme, Alan ve Sınıflandırıcı, Nedensellik, Kuramsal, Boylamsal Kodlama; ayrıca bkz. Bölüm 4)

Alan ve Sınıflandırıcı Analiz (Schensul vd., 1999b; Spradley, 1979, 1980) – Katılımcı tarafından oluşturulan verinin, anlamın kültürel kategorisine göre araştırmacı tarafından örgütsel ve hiyerarşik düzenlenmesi. (Bkz. Alt Kodlama, Betimsel, In Vivo, KMA, Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama)

Anket Araştırması (Fowler, 2014; Wilkinson & Birmingham, 2003) – Çoklu katılımcılardan nicel ve nitel veri toplamak için standardize yaklaşımlar ve araç formatları, çoğunlukla yazılı formda. (Bkz. Nitelik, Büyüklük, Yapısal, Değer, Geçici Kodlama)

Betimleme (Lawrence-Lightfoot & Davis, 1997) – Katılımcı perspektif ve deneyimlerinin bütüncül, kompleks ve boyutsal anlatılarının özet yaklaşımı. (Bkz. In Vivo, Duygu, Değer, Drama, Motif, Öyküsel, Boylamsal Kodlama; Verinin Temalandırılması)

Betimsel İstatistiksel Analiz (Bernard, 2011) – Bir veri seti için ortanca, ortalama ve korelasyon katsayısı gibi temel betimsel istatistiğin hesaplanması. (Bkz. Büyüklük, Alt Kodlama, KMA Kodlama)

Bileşen ve Kültürel Tema Analizi (McCurdy vd., 2005; Spradley, 1979, 1980) – Kültürel anlamın keşfi için alan/kategori arasında ilişki ve özellik arayışı. (Bkz. Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama)

Bilişsel Haritalama (Miles vd., 2014; Northcutt & McCoy, 2004) – Çoğunlukla akış diyagramı formatında bilişsel bir sürecin detaylı görsel gösterimi ve sunumu (görüşme, karar-verme vb.). (Bkz. Süreç, Duygu, Alan ve Sınıflandırıcı, Nedensel Kodlama)

Boylamsal Nitel Araştırma (Giele & Elder, 1998; McLeod & Thomson, 2009; Saldaña, 2003, 2008) – Uzun dönemli alan çalışmasından elde edilen nitel verilerin toplanması ve analizi. (Bkz. Nitelik, Büyüklük, Betimsel, Değer, Değerlendirme, Hipotez, Eksensel, Kuramsal, Açımlayıcı, Boylamsal Kodlama; ayrıca Bkz. Bölüm 5 Boylamsal Kodlama)

Çerçeve Politikası Analizi (Ritchie & Spencer, 1994) – Sosyal politika araştırmalarıyla ilgili önemli konular, kavramlar ve temaları belirlemek için nitel verili çok aşamalı analitik süreç (örneğin indeksleme, grafikleme, haritalama), bir imza. (Bkz. Değer, Karşıtlık, Değerlendirme Kodlama)

Çok Sesli Analiz (Hatch, 2002) – Herkese söz hakkı vererek çoklu ve bazen de çelişkili katılımcı perspektifleri doğrulayan ve analiz eden nitel yaklaşım. (Bkz. In Vivo, Karşıtlık, Değerlendirme, Öyküsel Kodlama)

Durum bazlı ve durumlararası gösterim (Gibbs, 2007; Miles vd., 2014; Shkedi, 2005) – Nitel verilerin görsel özetleri ve gözlemlerdeki zıtlıkları ve aralıkları betimleyen tablo, grafik, matris, diyagram vb.lerin analizi. (Bkz. Nitelik, Büyüklük, Alt Kod, Yapısal, Betimsel, Karşıtlık, Değerlendirme, Alan ve Sınıflandırıcı, Nedensel, Açımlayıcı, Boylamsal Kodlama)

Durum Çalışmaları (Merriam, 1998; Stake, 1995) – Derinlemesine çalışma odaklı ve tek bir birimin analizi – bir kişi, bir grup, bir organizasyon, bir olay vb. (Bkz. Nitelik, In Vivo, Süreç, Değer, Değerlendirme, Drama, Motif, Öyküsel, Nedensellik, Boylamsal Kodlama; Veri Temalaştırma)

Durumsal Analiz (Clarke, 2005; Clarke vd., 2015) – Sosyal yaşamın bağlamını ve karmaşasını görsel olarak haritalayan ve doğrulayan nitel veri analizi özet yaklaşımı. (Bkz. Eşzamanlı, Ön, Duygu, Karşıtlık, Değerlendirme, Alan ve Sınıflandırıcı, Nedensel, Örüntü, Odaklı, Eksensel, Kuramsal, Açımlayıcı, Boylamsal Kodlama)

Duygu Analizi (Liu, 2012) – Görüşler, tutumlar, duygular ve değerlendirmeler gibi yazılı metinlerdeki öznel niteliklerin analizi; görüş madenciliği diye de bilinir. (Bkz. Büyüklük, In Vivo, Duygu, Değer, Değerlendirme Kodlama)

Etkileşimli Nitel Analiz (Northcutt & McCoy, 2004) – Kolaylaştırıcı ve katılımcı nitel veri analizi için imza yöntemi ve verinin karşılıklı ilişki ve frekans hesaplamaları. (Bkz. In Vivo, Değer, Karşıtlık, Değerlendirme, Örüntü, Odaklı Kodlama)

Eylem ve Uygulayıcı Araştırması (Altrichter vd., 1993; Coghlan & Brannick, 2014; Fox vd., 2007; Stringer, 2014) – Sosyal bir ortamda yapıcı ve pozitif değişimi hedefleyen bireylerin kendi uygulamalarını ya da katılımcıların çatışmalarını ve gereksinimlerini araştıran proaktif araştırma projesi. (Bkz. In Vivo, Süreç, Duygu, Değer, Karşıtlık, Değerlendirme, Sözel Değişim, Bütüncül, Nedensellik, Örüntü, Açımlayıcı Kodlama)

Fenomenoloji (Butler-Kisber, 2010; Giorgi & Giorgi, 2003; Smith vd., 2009; Vagle, 2014; van Manen, 1990; Wertz vd., 2011) – Olağan ya da önemli deneyimlerin doğası ya da anlamına yönelik çalışma. (Bkz. In Vivo, Kavram, Duygu, Değer, Drama, Motif, Öyküsel, Sözel Değişim, Nedensel Kodlama; Verinin Temalandırılması)

Frekans Sayısı (LeCompte & Schensul, 2013) – Bir veri setine ilişkin toplam, frekans, oran, yüzde gibi temel betimsel özet istatistiksel bilgi. (Bkz. Nitelik, Büyüklük, Alt Kodlama, Yapısal, Betimsel, In Vivo, Duygu, Değer, Değerlendirme, Hipotez, KMA Kodlama)

Hızlı Etnoğrafya (Handwerker, 2001) – Zaman baskısı olduğunda verimli olan ve araştırma parametrelerinin (sorular, gözlemler, amaçlar vb.) net bir şekilde odaklandığı alan yaklaşımı. (Bkz. Büyüklük, Yapısal, Betimsel, Kavram, Bütüncül, Geçici, Hipotez, KMA, Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama)

İçerik Analizi (Krippendorff, 2013; Schreier, 2012; Weber, 1990; Wilkinson & Birmingham, 2003) – Veri kaynağının içeriğine yönelik sistematik nitel ve nicel analiz (dokümanlar, metinler, videolar vb.). (Bkz. Nitelik, Büyüklük, Alt Kodlama, Eşzamanlı, Yapısal, Betimsel, Değer, Geçici, Hipotez, KMA, Alan ve Sınıflandırıcı, Örüntü Kodlama)

İddia Geliştirme (Erickson, 1986) – Nitel veri kaynağında geçerli ve geçerli olmayan kanıtlara dayalı inanılır ve güvenilir gözlemsel özet ifadelere ait yorumlayıcı yapı. (Bkz. Büyüklük, Değer, Karşıtlık, Değerlendirme, Hipotez, Nedensellik, Örüntü, Kuramsal, Açımlayıcı, Boylamsal Kodlama; Veri Temalandırma)

Karar Modelleme (Bernard, 2011) – Belirli şartlar altında katılımcının seçeneklerine ait eğer-ise ifadelerinin grafiksel akış diyagramı ya da dizisi (Bkz. Süreç, Değerlendirme, Nedensellik, Örüntü Kodlama)

Karma Yöntemler Araştırması (Creswell, 2014; Creswell & Plano Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010) – Veri toplama ve analiz için nitel ve nicel yöntemleri uyumlu şekilde birleştiren yöntemsel araştırma yaklaşımı. (Bkz. Nitelik, Büyüklük, Betimsel, Değerlendirme, Geçici, Hipotez, KMA, Örüntü Kodlama)

Karşılıklı İlişki (Saldaña, 2003) – Kategorize edilmiş verilerin kendi içinde aralarındaki olası etkileri ve etmenleri inceleyen nitel "korelasyon." (Bkz. Alt Kodlama, Eşzamanlı, Yapısal, Duygu, Nedensellik, Eksensel, Boylamsal Kodlama)

Kısa Hikâye Yazımı (Erickson, 1986; Graue & Walsh, 1998) – Sosyal bir eylemin kısa bir bölümünü betimleyen ve özet açıklamayı destekleyen yazılı gösterim ve sunum. (Bkz. Süreç, Drama, Motif, Öyküsel, Sözel Değişim; Verinin Temalandırılması)

Kodlar/Temalarla İlgili Kısa Notlar Yazma (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser, 1978; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987) – Araştırmacının kodlara/temalara yönelik yazılı yansımaları ve nitel verideki örüntülerin kompleks anlamları. (Bkz. In Vivo, Süreç, Ön, Kavram, Değerlendirme, Bütüncül, KMA, Alan ve Sınıflandırıcı, Nedensellik, Odaklı, Eksensel, Kuramsal, Açımlayıcı, Boylamsal Kodlama; Verinin Temalandırılması; ayrıca Bkz. Bölüm 2)

Kültürlerarası İçerik Analizi (Bernard, 2011) – İki ya da daha fazla kültüre ait verileri karşılaştıran içerik analizi. (Bkz. Nitelik, Alt Kodlama, Betimsel, Kavram, Değer, KMA, Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama)

Mantık Modelleri (Knowlton & Phillips, 2013; Yin, 2014) – Uzatılmış bir dönem boyunca birbiriyle bağlantılı ve kompleks olaylar zincirinin akış diyagramı. (Bkz. Süreç, Değerlendirme, Hipotez, Nedensellik, Örüntü, Boylamsal Kodlama)

Meta-etnoğrafya, Metaözetleme ve Metasentezleme (Finfgeld, 2003; Major & Savin-Baden, 2010; Noblit & Hare, 1988; Sandelowski & Barroso, 2007; Sandelowski vd., 1997) – Gözlemlerin benzerlik ve farklılıklarını belirlemek için çoklu ve bağlantılı nitel çalışmaların özet ya da sentez olarak analitik değerlendirilmesi. (Bkz. Alan ve Sınıflandırıcı, Eksensel, Açımlayıcı Kodlama; Verinin Temalandırılması)

Metafor Analizi (Coffey & Atkinson, 1996; Todd & Harrison, 2008) – Katılımcı dilinin nasıl mecazi olarak kullanıldığının incelenmesi (Örn. mecaz, karşılaştırma, benzetme). (Bkz. In Vivo, Kavram, Duygu, Motif, Öyküsel, Sözel Değişim; Verinin Temalandırılması)

Nitel Değerlendirme Araştırması (Patton, 2008, 2015) – Yararlılık, kıymet, etkililik, kalite, değer vb. açısından değerlendirme yapmak için katılımcı ve programa ait verilerin toplanması ve analizi yaklaşımı (Bkz. Nitelik, Büyüklük, Alt Kod, Betimsel, In Vivo, Değer, Karşıtlık, Değerlendirme, Bütüncül, Geçici, Hipotez, Nedensel, Örüntü Kodlama)

Öyküleyici Araştırma ve Analizi (Clandinin & Connelly, 2000; Coffey & Atkinson, 1996; Cortazzi, 1993; Coulter & Smith, 2009; Daiute & Lightfoot, 2004; Holstein & Gubrium, 2012; Murray, 2003; Riessman, 2008) – Katılımcı yaşamlarını öyküleme yoluyla nitel olarak araştırma, gösterim ve sunumu. (Bkz. In Vivo, Duygu, Değer, Karşıtlık, Drama, Motif, Öyküsel, Sözel Değişim, Boylamsal Kodlama; Verinin Temalandırılması)

Performans Araştırmaları (Madison, 2012; Madison & Hamera, 2006) – Sosyal etkileşim ve sosyal ürünlerin içsel bir özelliği olarak "performansı" en geniş anlamıyla doğrulayan bir disiplin. (Bkz. Drama, Öyküsel, Sözel Değişim)

Politik Analiz (Hatch, 2002) – Okul ve bürokrasi gibi sosyal sistemler ve örgütlerin doğasında olan politik çatışmaları ve güç mücadelelerini doğrulayan ve analiz eden nitel yaklaşım. (Bkz. Kavram, Değer, Karşıtlık, Değerlendirme Kodlama)

Semantik Ağ Analizi İçin Grafik-Kuramsal Teknikler (Namey vd., 2008) – Veri içindeki bağlantıları ve semantik ilişkileri tanımlamaya yönelik, metinlerin istatistik temelli analizleri (örn. hiyerarşik kümeleme, çok boyutlu ölçekleme). (Bkz. Nitelik, Büyüklük, Eşzamanlı, Yapısal, Betimsel, Değerlendirme, Alan ve Sınıflandırıcı Kodlama)

Söylem Analizi (Gee, 201 1; Rapley, 2007; Willig, 2008) – Sosyo-politik anlam içindeki gömülü ve çıkarımsal metin ya da konuşmaların stratejik incelenmesi. (Bkz. In Vivo, Süreç, Değer, Karşıtlık, Değerlendirme, Drama, Öyküsel, Sözel Değişim, Nedensel Kodlama; Veriyi Temalaştırma)

Şiirsel ve Dramatik Yazım (Denzin, 1997, 2003; Glesne, 2011; Knowles & Cole, 2008; Leavy, 2015; Saldaña, 2005a, 2011a) – Şiir ve dramayı dışavurumsal bir edebi tür olarak nitel araştırma ve sunum için kullanan sanat temelli yaklaşımlar. (Bkz. In Vivo, Duygu, Drama, Motif, Öyküsel, Sözel Değişim; Verinin Temalandırılması)

Tek Değişkenli, İki Değişkenli ve Çok Değişkenli Analiz İçin Veri Matrisleri (Bernard, 201 1) – Çıkarımsal analiz için değişken verisinin tablo halinde verilmesi (örneğin, histogramlar, ANOVA, faktör analizi). (Bkz. Büyüklük, Hipotez, KMA Kodlama)

Tematik Analiz (Auerbach & Silverstein, 2003; Boyatzis, 1998; Smith & Osborn, 2008) – Kısa kodlar yerine uzatılmış ifadeler ve/veya cümleler yoluyla yapılan nitel veri analizi ve özeti. (Bkz. Yapısal, Betimsel, In Vivo Kod, Süreç, Ön, Kavram, Değer, Değerlendirme, Motif, Öyküsel, Sözel Değişim, Bütüncül, Geçici, Alan ve Sınıflandırıcı, Örüntü, Odaklı, Eksensel, Kuramsal, Açımlayıcı, Boylamsal Kodlama; Verinin Temalandırılması)

Temellendirilmiş Kuram (Bryant & Charmaz, 2007; Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Stern & Porr, 2011) – Data içerisinde "gömülü" teoriyi ortaya çıkaran nitel sorgulama için sistematik metodolojik yaklaşım. (Bkz. Betimsel, In Vivo, Süreç, İlk, Kavram, Karşıtlık, Değerlendirme, Nedensellik, Örüntü, Odaklı, Eksensel, Kuramsal, Açımlayıcı, Boylamsal Kodlama; ayrıca Bkz. Bölüm 2).

Veriyi Ayırma, Birleştirme ve Bağlantılandırma (Dey, 1993) – Nitel veri birimlerinin ilişkilerarası yapılaştırma ve kategorileştirmesi için sistematik yaklaşım, çoğunlukla BDNVA destekli olarak. (Bkz. Büyüklük, Alt Kod, Eşzamanlı, Yapısal, Süreç, Değerlendirme, Alan ve Sınıflandırıcı, Örüntü, Nedensel, Odaklı, Eksensel Kodlama)

Yaşam Seyri Haritalama (Clausen, 1998) – Bir kişinin yaşam seyrinin, çeşitli dönemlerdeki yükseliş ve düşüş noktalarını da belirterek, kronolojik diyagram gösterimi. (Bkz. Duygu, Değer, Motif, Öyküsel, Boylamsal Kodlama; ayrıca bkz. Bölüm 5 Boylamsal Kodlama)

EK C

Kodlama İçin Alan Notu, Görüşme Kayıt Dökümü ve Belge Örnekleri

Aşağıdaki nitel veriler, bireysel ya da ders kapsamında yapılacak kodlama alıştırmaları için örnek içerik olarak sunulmuştur. Ders kapsamında yapılacak uygulamalarda sınıfın üç gruba ayrılarak her gruptan farklı bir yöntemle kodlama yapmalarını istemek ilginç bir alıştırma yaklaşımıdır. Etkinlik sonunda grupların kodlamaları karşılaştırılarak üç farklı yöntemden nasıl farklı sonuçlar elde edilebileceğini tartışınız. Aşağıdaki kodlama önerileri, birinci döngü kodlama yöntemleri listesinden seçilmiştir. Dolayısıyla alıştırmanın ardından Örüntü Kodlama ya da Odaklı Kodlama gibi ikinci döngü kodlama yöntemlerinden biriyle analize nasıl devam edilebileceğini keşfetmeye çalışınız.

İlave ve genişletilmiş örnekler için, kitaba paralel hazırlanan web sayfasına bakınız.

ÖRNEK ALAN NOTU: ÜNİVERSİTE VÜCUT GELİŞTİRME SALONUNDAN GÖZLEMLER

Aşağıdaki örnek alan notunda araştırmacının üniversitenin spor ve rekreasyon merkezinin vücut geliştirme salonunda şubat öğleden sonra yaptığı katılımcı gözlemlerine yer verilmiştir. Erkek katılımcılara isimleri yerine bazı betimleyici takma isimler atanmıştır (örn. IŞÇI BOTU, TOPSAKAL). Örnek alan notunda betimleyici ayrıntılara ek olarak ayrıca Gözlemci Yorumlarına (GY) da özellikle yer verilmiştir. Aşağıdaki metni Süreç Kodlama, Ön Kodlama ya da Değer Kodlama yöntemlerini kullanarak sayfanın sağ kenarındaki boşluğa kodlayınız ve ardından ürettiğiniz kodlardan hareketle analitik bir not yazınız. Süreç Kodlama yöntemini kullanmanız halinde, söz konusu sosyal eylemleri şemayla gösteriniz. (Bu alan notlarının Erickson'ın (1986) sezgiye dayalı iddia geliştirme keşif sürecine göre nasıl yazıldığını görmek için bkz. Saldaña, 2011b, ss. 119–27.)

Odadaki baskın koku "kıyafetlerin kesif ter" kokusu şeklinde tanımlanabilir. Salonun tavan yüksekliği yaklaşık üç buçuk metre ve oda ısısını düzenleyen havalandırma menfezleri ve radyodan orta şiddette rock müzik sesinin geldiği hoparlörler mevcut.

Salonun doğu tarafında dambılların bulunduğu zemin siyah, dikdörtgen kauçuk matlarla kaplı. Bu gözlem için tanımlanmış alanda üç ağırlık bençi mevcut; üzerlerinde bir kişinin oturabileceği ve/veya

uzanabileceği ayarlanabilir, koyu kırmızı, deri yastıklı kaideler bulunan metal çerçeveler. Bençler arasında insanların rahatlıkla çalışabileceği kadar boşluklar bırakılmış. Farklı boyutlarda ve ağırlıklardaki metal diskleri taşıyan dambıl ve aksesuar tezgahları doğu duvarının ve ortadaki sütunun karşısına yerleştirilmiş.

Kuzey duvarındaki geniş pencerelerden giren gün ışığı floresan lambalarla birlikte salonu daha da aydınlatıyor. Güney duvarındaki pencerelerden Spor merkezinin salonu ve havlu kabini görülüyor.

Doğu duvarındaki lamine ya da metal kaplamalı levhalarda "Kemer Takmak Zorunludur" ve "Ağırlıkları Yerine Koyunuz" gibi "Salon Kullanım Kuralları" yazılı.

Doğu duvarını boydan boya kaplayan iki metre yüksekliğinde aynalar dikkat çekiyor.

GY: Burası gönüllüler için çağdaş bir işkence odasına benziyor; sadece ciddi olanların başvurması gerek. Tüm metal ve cam aksamlar ortama bir soğukluk, sertlik, masiflik duygusu katıyor.

Bol bir kot pantolon, salaş bir tişört ve açık renk bir IŞÇİ BOTU giymiş yirmili yaşlarda beyaz bir adam ağırlık bençlerinden birinin üzerinde oturmuş. Ardından ayağa kalkıyor ve ellerine aldığı birer adet dambılı dirsekleri sabit duracak şekilde eşzamanlı olarak kaldırıp indiriyor. Ağırlıkları boyun hizasına kadar kaldırırken yüz kasları zorlandığını gösterircesine acı içinde kasılıyor. Tüm bu egzersiz boyunca yaklaşık bir metre geriden tüm duvarı kaplayan aynaya doğru ayakta duruyor. Orta uzunluktaki saçları bal rengine çalıyor.

GY: Üzerindeki elbiseler salondaki diğer erkeklerin çoğundan farklı. Diğerleri çoğunlukla şort ve spor ayakkabısı giyinmiş. Salaş kıyafetlerinden ve ön-kollarının boyutlarından hareketle oldukça kaslı biri olduğunu hissettim.

IŞÇİ BOTU, hâlâ bençin üzerinde oturuyor ama ağırlıklar yerde duruyor. Arkasına yaslandı, ellerini kafasının arkasında bağladı ve bacaklarını iki yana açtı. Aynada kendisine baktı. Ardından yan tarafına baktı, nefes aldı ve kollarını iki yana açarak ayağa kalktı ve yanındaki ZAYIF ADAM İLE KONUŞMAYA BAŞLADI. IŞÇİ BOTU, aynı ağırlıkları yerden tekrar alıp yaklaşık yirmi "set" (tekrar) ön-kol çalışmaya devam etti.

Egzersiz boyunca aynada kendine baktı, gülümsedi, yüzünü ekşitti, yere baktı ve tekrar aynada kendine baktı.

GY: Adam kendisinin çok çekici olduğunu düşünüyor. Ellerin başın arkasında birleştiği, geriye doğru yaslanılan ve yayılarak oturulan bu klasik poz, doğrudan basma kalıp bir erkeksilik mesajı ("Ateşli bir erkeğim") veriyor. Karnını içine çekip göğüs kafesini şişirerek aynada kaslarına bakmaktan kişisel bir zevk duyuyor. Aynada kendisine sürekli bakması ve yüzündeki gülümseme kibirli bir O.Ç. gibi görünmesine neden oluyor. Öz saygısı çok yüksek ve fiziksel görünüşünden memnun görünüyor.

TOP SAKALLI, yeşil şapkalı, gri tişörtlü ve mavi şortlu oldukça iri yarı ama kısmen kaslı bir adam IŞÇI BOTU'na yakın bir ağırlık bençinde oturuyor ve bir dambılı başının arkasına kadar kaldırıp indiriyor. Ayaklarını zemine tam basmayıp "parmak uçlarında" duruyor. TOP SAKAL, dambıllardan biriyle yaklaşık yedi tekrar yaptıktan sonra diğer kola geçiyor. O da aynanın karşısında duruyor ancak şu an yaklaşık üç metre uzaktıkta.

GY: "Parmak uçlarında" durmak mekânla hiç bağdaşmayan bir duruş gibi – adamın iri gövdesiyle bu kalıplaşmış feminen duruş şekli bir arada. Ağırlık kaldıran bir balet – "erkeksi bir dans." Dansçılar da ayna karşısında prova yapar.

IŞÇI BOTU, ayakta, yaklaşık on beş saniye boyunca aynada kendi kendisiyle göz teması kurdu. Ağzını oynattı. Yerden ağırlıkları tekrar aldı ve yine sürekli aynada kendine bakarak kaldığı yerden ağırlık kaldırmaya devam etti.

ÖRNEK GÖRÜŞME KAYDI DÖKÜMLERİ – GENÇ YETİŞKİN BİR KADIN SİNDİRİM BOZUKLUĞU ÜZERİNE KONUŞUYOR

Aşağıdaki görüşme kaydı dökümünde, 25 yaşında bir kadın (B) görüşmeciye (araştırmacı Cody Goulder) sindirim konusunda yaşadığı çeşitli sorunları ve tedavi süreçlerini anlatıyor. Aşağıdaki metni In Vivo Kodlama, Süreç Kodlama ya da Dramaturjik Kodlama yöntemlerini kullanarak sayfanın sağ kenarındaki boşluğa kodlayınız ve ardından ürettiğiniz kodlardan hareketle analitik bir not yazınız:

A: Rahatsızlığınızı nasıl tanımlarsınız?
B: Kolonoskopi sonucum çölyak ve iltihabi bağırsak hastalığım olmadığını söylüyor. Kan tahlillerim ise iltihabi bağırsak hastalığım olduğunu söylüyor. Ben kesinlikle glüten duyarlılığım olduğunu söylerdim.
A: Kayda geçmesi için, bunun ne anlama geldiğini açıklar mısınız? Glüten duyarlılığı? Nasıl tanımlarsınız?

B: Glüten duyarlılığı, vücudunuzun glüten maddesini sindirememesi ya da parçalayamaması ya da gerçekten emememesi anlamına geliyor. Glüten, buğdayda bulunan bir protein. İşlenmiş buğdaydan elde edilen ürünleri de tüketemiyorum. Imm ve hastalığın belirtileri çok çeşitli. Bende mesela, ımm, eklem ağrılarım olur, yorgunluk, ımm ve inanılmaz tok hissederim. Dört beş lokmadan sonra, yani makarna ya da glüten olan bir şey yiyorsam, dört beş lokmadan sonra, daha fazla yiyemem, midem bulanır. İlk belirtiler böyle başladı.
A: Bunun dışında bir şey var mıydı? Mesela migren veya ...
B: Baş ağrısı. Evet, ama epeyce düzeldi. Imm çok kötü hormonal ağrım vardı. Bu adı veriyorlar. Başvurmadığım şey kalmadı. Kremler ve antibiyotikler, retin-A'lar, neler neler denedim. Glüten ve buğday yemeyi kestiğimde, cildim hiç olmadığı kadar açıldı. Beş ay boyunca Accutane tedavisi bile gördüm ve işte tam bu dönemde belirtiler ortaya çıktı. Tüm hayatım boyunca hep tamamen sağlıklı biri oldum.
A: Sence aralarında bir bağlantı var mı...
B: Evet. Ben, şey, çalışmalar gösteriyor ki muhtemel bir Crohn hastalığınız ya da ülserit kolitiniz varsa ve Accutane tedavisi alırsanız, bu tür hastalıkların fitilini ateşlemiş oluyorsunuz. Imm, bilmiyorum, sanki benim başıma gelen de böyle bir şey, çünkü dediğim gibi tamamen sağlıklı biriyken bir gün bakıyorsunuz bağırsaklarınızda sorunlar var ve ilaçlara başlamışsınız.
A: Doktora, tıp doktoruna gittiğinizi söylediniz. Tahlil süreciniz nasıl geçti? Sonuçlar nasıldı?
B: Şey, ilk hastalandığımda kendi dahiliye doktoruma gittim. Doktor, "Asit reflüsü ya da benzer bir durum olup olmadığını bilmiyorum. Dolayısıyla, bir kan tahlili yapacağım." dedi. İşte o kan tahlilinin ardından "Pekâlâ, kan tahlili sonuçları sende IBH olduğunu gösteriyor, bir gastroloji uzmanına görünmelisin." dedi. Ben de önerdiği bir uzmana gittim ve şey, kadın "Pekâlâ, seni öncelikle bir muayene etmek istiyorum." dedi. Kendisine tüm belirtileri anlattım ve Accutane tedavisi aldığımı söylediğimde bana şöyle, "Oo, Pekâlâ." dercesine baktı. Ayrıca maalesef ailemde de iltihabi bağırsak hastalığı geçmişi var. Her iki kız kardeşimde de ülserit kolit mevcut. Ölen bir amcamın da ülserit koliti vardı ve iki ya da üç uzak kuzenimde de ülserit kolit ve Crohn hastalığı var.
A: Ülserit kolitin ne olduğunu kendi cümlelerinizle açıklayabilir misiniz?
B: Şey, bağırsaklarınız gerekli besinleri yeterince ememiyor ve iltihaplanıyor. Imm ve bu sizin bağırsaklarınızın herhangi bir yerinde olabiliyor. Crohn hastalığı da yutağınızı ve ağzınızı, sindirim sistemi boyunca aşağıya doğru geri kalan her yeri yakabiliyor. Oldukça yoğun. Ailemde en sağlıklı kişi bendim. Kız kardeşlerim gibi hiç astım falan bile olmadım. Ortaokuldayken hastalıklar hayatlarını cehenneme çevirmişti, ben ise hiç hastalık yaşamadım.

A: Bu konuyla ilgili biraz daha konuşmak ister misiniz?
B: Yani, ilk kız kardeşim ortaokul yıllarında hastalandı. Hastalığının belirtileri ne zaman yemek yese anında tuvalete gitmesiyle başladı, anında ishal oluyordu. Kızı ter basıyordu. Cildi .... [*kayıt dökümü yapılamadı*], bir tür cilt lezyonu. Dermatologla görüştük ama gerçekten altında yatan sorunu iyileştirene kadar neler olup bittiğini bilemiyorsun. Şey, başka neler çıktı? O doktordan bu doktora dolaştık durduk. Şey, doktorlar muayene etti ve tek bulabildikleri az miktarda iltihaplanmaydı.
Şey, doktorlar hâlâ "Evet, sende ülserit kolit var." demekten çok çekiniyorlardı, çünkü kardeşim kitaplardaki tipik ülserit kolit vakası kategorisine girmiyordu. Doktorlar için teşhis koymak çok zor. Durum siyah ve beyaz kadar belirgin değilse, net bir ...

ÖRNEK BELGE – BİR BAKIMEVİ BROŞÜRÜ

Aşağıdaki belge birkaç bakımevinin hizmetleriyle ilgili tanıtımları içeren üçe katlanmış broşürlerden alınmış kısa bir metne aittir. Orijinal belgeler bir göğüs hastalıkları uzmanının muayenehanesinin bekleme salonunda bulunmaktadır. Aşağıdaki metni Ön Kodlama, Değer Kodlama ya da Veriyi Temalandırma yöntemlerini kullanarak sayfanın sağ kenarındaki boşluğa kodlayınız ve ardından ürettiğiniz kodlardan hareketle analitik bir not yazınız. Ya da öncelikle belge içeriğine dair açık uçlu izlenimlerinizi yazıp ardından yazdığınız notları kodlayınız. (Broşürde yer alan fotoğraflar ve grafikler analize dahil edilmemiştir.)

Sunrise Bakımevi

"Her yaşam şefkatli bir bakımı hak eder"

Sunrise Bakımevi 1976'dan bu yana ağır hastalara ve ailelerine hizmet sunmaktadır. Misyonumuz, yaşam yolculuklarının sonuna yaklaşan hastalara acılarını hafifletecek şefkatli bir bakım hizmeti sunarak profesyonel ve kişisel destek sağlamaktır. Mesleğine adanmış ve ileri düzeyde eğitimli personelimiz, hastalara zor zamanlarında fiziksel, duygusal ve manevi destek sunarak bu dünyadan huzurlu ve değerli bir şekilde ayrılmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bakımevi Ekibimiz:

- Bakımevinde ve Evlere Hizmet Veren Hekimler
- Lisanslı Hemşireler
- Onaylı Hasta Bakıcılar
- Eczacılar
- Diyetisyenler
- Sosyal Hizmet Uzmanları
- Acı ve Matem Danışmanları
- Din Görevlileri ve Rahip
- Fizik, Meslek ve Sanat Terapistleri
- Eğitimli Gönüllüler

"Her yaşam şefkatli bir bakımı hak eder"

İnsanın yaşamının sonunun hem tıbbi hem de duygusal anlamda çok zor olabileceğini biliyoruz. Sunrise Bakımevi, ağır hastalara ve ailelerine nitelikli bir bakım hizmeti kapsamında profesyonel ve şefkatli destek sunmaktadır. Bakımevi çalışanlarımız; evinizde, yaşam destek tesisinde, hastanede ya da bir bakım tesisinde geçirdiğiniz son günlerinizde bu dünyadan rahat bir şekilde ayrılabilmeniz için gerekli tüm yardımı vermeye kendilerini adamıştır.

Bakımevi hizmetlerimizin kapsamı:

- 7/24 ulaşılabilir personel
- Ağrıları hafifletici bakım ve semptom yönetimi
- Eczane, tıbbi malzeme ve gereçler
- Aylık hekim ev ziyaretleri
- Yatılı hastalar için akut bakım birimi
- Bir saatte eve intikal
- Evde yatılı bakım
- Sosyal, duygusal ve manevi destek
- Rahatlatıcı terapiler (evcil hayvan, masaj, müzik)
- Anma törenleri
- Matem danışmanlığı ve desteği

"Her yaşam şefkatli bir bakımı hak eder"

Bir insan, yaşamının sonlarına doğru bakımevi hizmeti almaya karar vermekte oldukça zorlanabilir ve hastanın doktoru bu kararın uygunluğunun değerlendirilmesi sürecinde önemli bir role sahiptir. Sevdiğiniz biriyle ilgili aşağıdaki durumlar ya da koşullardan herhangi biri söz konusuysa aklınıza Sunrise Bakımevi gelsin:

- Fiziksel olarak güçsüzleşme ve giderek sıklaşan düşmeler
- Gündelik faaliyetlerde (yemek yeme, banyo yapma, giyinme) başkalarına bağımlı olma
- Giderek sıklaşan acil bakım hizmeti ve acil servis ziyaretleri
- Hastanede yatarak tedavi sayısındaki artış
- Çoklu durumlar ya da hastalıklar
- Kilo kaybı

Her yaşam şefkatli bir bakımı hak eder. Daha fazla bilgi için bizimle iletişime geçiniz.

Tel: (555) 555-5555
Web sayfası: www.sunrisehospice.com [*gerçek adres verilmemiştir*]

Sunrise Bakımevi, devlet onaylı ve Medicare sertifikalıdır.

Sunrise Bakımevinde; kabul ve tedavi sürecinde ya da programlara, hizmetlere ve etkinliklere katılımda ya da işe alımlarda ırk, renk, milliyet, din, cinsiyet, yaş, engel ve cinsel tercih ayrımı yapılmaz.

EK D

Kodlama ve Nitel Veri Analizi Beceri Gelişimi İçin Alıştırmalar ve Etkinlikler

Bu etkinlikleri tek başınıza ya da sınıf arkadaşlarınızla yapabilirsiniz. Etkinlikler bir araştırmacının kodlama, örüntü geliştirme, kategorileştirme ve nitel veri analizinin temel prensiplerini kavraması amacıyla oluşturulmuştur. Küçük ve büyük gruplar için oluşturulmuş alıştırmalara erişmek için kitabın web sayfasına bakınız.

KENDİNİ TANI

Bu alıştırmanın çıkış noktası "Sen kimsin?" sorusudur. Cüzdanınızı, el, sırt ya da okul çantanızı boşaltın ve içindeki her şeyi bir masanın üzerine yerleştirin. Benzer özellikleri taşıyan tüm nesneleri düzenleyin, organize edin ve kümeleyin (örneğin tüm yazı araçlarını, tüm kredi kartlarını ve tüm makyaj malzemelerini ayrı yığınlar halinde gruplayın). Her bir yığına bir etiket ya da kategori adı verin, ama MAKYAJ gibi betimleyici isimler kullanmaktan kaçının; ÇEKİCİLİK ya da KENDİMİ MASKELEME gibi daha çağrışımsal etiketler kullanın. Kendiniz hakkında "kimliklerimizin çeşitli tanımlama biçimleri tarafından desteklenir ve değiştirilir" iddiasını tartışan analitik bir not yazın (Prior, 2004, s. 88). Aynı zamanda şu üst düzey analitik soruyu irdeleyiniz: Tüm bu yığınların (kategorilerin) ortak noktası nedir? Örüntü Kodu nedir?

ON KİTAP

Bu alıştırma bir kişi tarafından yapılabilir. Amaç bir veri setinin kaç farklı şekilde kategorileştirilebileceğini, sınıflandırılabileceğini ve düzenlenebileceğini keşfetmektir.
Kişisel kütüphanenizden rastgele 10 kitap (sadece baslı, dijital değil) seçiniz. Onları masaya dağıtın ve kitapları mümkün olabildiğince fazla örüntüye, kümeye ve hiyerarşiye göre organize etmeye çalışın. Örneğin:

- Bir yığında ya da grupta ciltli kitaplar ve diğer yığın ya da grupta ise karton kapaklı kitaplar
- Bir yığında kurgu ve diğer yığında kurgu olmayan kitaplar
- Sayfa sayısı az olandan sayfa sayısı en fazla olana doğru sıralanmış kitaplar
- En hafiften en ağıra doğru sıralanmış kitaplar
- Telif hakkı tarihine göre sıralanmış kitaplar
- En yıpranmış olandan en temize doğru sıralanmış kitaplar

- Tek yazarlı ve çok yazarlı (iki, üç vb) kitaplara ait iki yığın
- Sahaflardaki muhtemel satış fiyatına göre sıralanmış kitaplar
- Tekrar okumak istediğinizden, bir daha asla okumak istemediğinize doğru sıralanmış kitaplar
- İçindeki görsellerin türüne göre (resimsiz yok, fotoğraflı, çizimli, renkli, karışık vb.) kümelenmiş kitaplar

Bu 10 kitabı organize etmenin başka yollarını da deneyebilirsiniz. Ardından bu alıştırmayla ve bu yöntemin araştırmacının bir dizi nitel veriyi keşfetme ve analiz etme süreciyle nasıl benzeştiğiyle ilgili düşüncelerinizi içeren bir analitik not yazınız.

RENK KARTLARI

Bu alıştırma da bir kişi tarafından yapılabilir. Amaç bir dizi veriyi nasıl etiketlediğimizi ve dolayısıyla nasıl kodladığımızı ve kategorize ettiğimizi öğrenmektir.

Bir boya mağazasını ziyaret ediniz ve her biri üç ya da dört renk tonu, gölgesi ve derecesi içeren birkaç farklı numune renk kartı alınız. İmalatçının her bir renk için nasıl çağrışımsal isimler oluşturduğuna dikkat ediniz. Örneğin, bir Behr Paint markasının turuncu renge ait bir renk paletinde rastladığım isimler arasında "Şeker mi, Şaka mı[1]" (açık turuncu ton), "Kavrulmuş Çekirdek" (pastel turuncu), "Balkabağı Püresi" (koyu turuncu), "Balkabağı Feneri" (açık kahverengi) vardı. Analiz ve kategorileştirme alıştırması olarak, paletteki bu dört renk "kodunun" ortak noktasını, yani temalarını isimlendiriniz. Kesin olmamakla birlikte seçeneklerden biri "Cadılar Bayramı" olabilir. Fakat amaç kategoriyi mümkün olduğunca ilgili renk kodları kadar yaratıcı yapmaktır. Dolayısıyla, bu renkleri temsil edebilecek "Güz Festivali" ya da Ekim Gecesi" gibi daha çağrışımsal kategori isimleri bulunabilir. Bu alıştırmayı farklı birkaç renk kartı ile de yapınız.

Sentezleme yeteneğinizi ve yaratıcılığınızı daha da geliştirmek için, farklı renk kartından iki farklı rengi yan yana koyunuz. Örneğin kombinasyonlardan biri "Ayışığı Sonatı" (koyu yeşil) ile "Krep" (açık sarı) olabilir. Eğer bu iki renk gerçek anlamda ya da mecazi olarak karıştırılabilir ya da sarmal gibi birbirine katılabilseydi, yeni kombinasyonun ismi ne olurdu? Etiketlerden biri "Akşam Yemeğinde Krep" ya da "Romantik Kek" olabilirdi. Buradaki benzetme iki rengin altkodken, iki ayrı kategoriden oluşan iki rengin birleşerek bir çeşit ilişki oluşturmasıdır. Farklı renk çiftlerinden birkaçı için de kombinasyonlar oluşturup bu alıştırmayı tekrarlayınız.

Daha sonra, bu alıştırmaya aynı konuyla alakalı gerçek nitel veri içeriklerini kullanarak devam ediniz (aşağıda bir örneği sunulmuştur). Bu amaçla üç ya da dört görüşme ya da doküman içeriği toplayınız ve renklerle yaptığınız gibi yaratıcı bir şekilde verileri kodlayınız. Ardından kodları birleştiren çağrışımsal bir kategori ismi ya da tematik bir ifade geliştiriniz. Aşağıda herkese açık bir internet forum sitesinden alınmış Washington eyaletindeki yasal marihuana satışlarının ilk günleri, halkın yoğun talebi karşısından arzın yetersiz kalması, hükümetin düzenleyici gözetim konusunda ağır kalması ve Seattle'daki yetkili bir mağazanın yalnızca üç gün içinde stoğundaki tüm malları sattığı için erken kapatılması konularıyla ilgili dört bakış açısına yer verilmiştir. Örneğin bir kişi şöyle yaz-

1 Çn: Cadılar Bayramı'nda kapı kapı dolaşan çocukların şeker ya da para almak için ev sahibine söyledikleri söz.

mış, "Tesadüfe bak ki caddenin başındaki markette ne kadar Ben & Jerry's [dondurma markası] varsa satılmış." Bu yorum için olası bir yaratıcı kod belki de DUMANLI KAFA AÇLIĞI MİZAHI olabilir:

1. Peki, bu otu içtiği için kendini kaybeden, hastalanan ve ölen insanlarla ilgili o haberler nerede hani? Gerçek şu ki böyle bir şey yok. İnsanlar kenevirin vücutlarında neler yaptığını öğrenmek için kendilerini eğitmeli. Bkz. "Kannabinoidler ve Endokannabinoid sistemi."

2. Eğer uyuşturucu kartellerinin kârlarını azaltma konusunda ciddiysek, o zaman hem Washington'da hem de Colarado'da esrar fiyatlarını ve vergileri önemli miktarda düşürülmeliyiz. Birçok işletme modeli için standardın, 5 yıl içerisinde sermayeyi karşılamak ve kâra geçmek olmasına rağmen, bu esrar dükkanları ilk beş ayda kâra geçiyor görünüyorlar. Serbest Piyasa Kapitalizmi... her şeyi berbat ediyor. Kendi KENDİNİZİ büyütün!

3. Bu utanç değil mi. Devlet bürokrasisi yasa dışı pazarların büyümesini ve gelişmesini daha uzun yıllar destekleyecek.

4. Washington [eyaleti] yasal marihuana satışlarından ilk üç gün içinde neredeyse 150.000 $ vergi toplayacak. Buna eyalet ve yerel satış vergileri dahil değil. Likör Kontrol Kurulu'nun yasal esrar proje müdürü, pazarın eyalet çapında sadece birkaç dükkanla henüz emekleme döneminde olduğu düşünüldüğünde hiç de fena değil diyor.

Kaynaklar

Abbott, A. (2004) *Methods of discovery: Heuristics for the social sciences.* New York: W. W. Norton.

Adler, P. A., & Adler, P. (1987) *Membership roles in field research.* Newbury Park, CA: Sage.

Agar, M. (1994) *Language shock: Understanding the culture of conversation.* New York: Quill-William Morrow.

Agar, M. H. (1996) *The professional stranger: An informal introduction to ethnography.* San Diego: Academic Press.

Alderson, P. (2008) Children as researchers: Participation rights and research methods. In P. Christensen & A. James (Eds.), *Research with children: Perspectives and practices* (2nd ed., pp. 276–90). New York: Routledge.

Altheide, D. L., & Schneider, C. J. (2013) *Qualitative media analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Altrichter, H., Posch, P., & Somekh, B. (1993) *Teachers investigate their work: An introduction to the methods of action research.* London: Routledge.

Alvesson, M., & Kärreman, D. (2011) *Qualitative research and theory development: Mystery as method.* London: Sage.

Andrews, M., Squire, C., & Tamboukou, M. (Eds.) (2008) *Doing narrative research.* London: Sage. Anfara, V. A., Jr. (2008) Visual data displays. In L. M. Given (Ed.), *The Sage encyclopedia of qualitative research methods* (Vol. 2, pp. 930–4). Thousand Oaks, CA: Sage.

Angus, L., Levitt, H., & Hardtke, K. (1999) The narrative processes coding system: Research applications and implications for psychotherapy practice. *Journal of Clinical Psychology* 55(10),1255–70.

Animating Democracy (2014) Typical social and civic outcomes. Accessed 1 May 2014 from:http://animatingdemocracy.org/social-impact-indicators/typical-social-civic-outcomes

Au, W. (2007) High-stakes testing and curricular control: A qualitative metasynthesis. *Educational Researcher 36*(5), 258–67.

Auerbach, C. F., & Silverstein, L. B. (2003) *Qualitative data: An introduction to coding and analysis.* New York: New York University Press.

Back, M. D., Küfner, A. C. P., & Egloff, B. (2010) The emotional timeline of September 11, 2001. *Psychological Science 21*(10), 1417–19. Accessed 30 March 2012 from: http://pss.sagepub.com/content/21/10/1417

Bamberg, M. (2004) Positioning with Davie Hogan: Stories, tellings, and identities. In C. Daiute & C. Lightfoot (Eds.), *Narrative analysis: Studying the development of individuals in society* (pp. 135–57). Thousand Oaks, CA: Sage.

Banks, J. A. (2007) *Educating citizens in a multicultural society* (2nd ed.). New York: Teachers College Press.

Barone, T. (2000) *Aesthetics, politics, and educational inquiry: Essays and examples.* New York: Peter Lang.

Basit, T. N. (2003) Manual or electronic? The role of coding in qualitative data analysis. *Educational Research 45*(2), 143–54.

Bazeley, P. (2003) Computerized data analysis for mixed methods research. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social & behavioral research* (pp. 385–422). Thousand Oaks, CA: Sage.

Bazeley, P. (2013) *Qualitative data analysis: Practical strategies.* London: Sage.

Bazeley, P., & Jackson, K. (2013) *Qualitative data analysis with NVivo* (2nd ed.). London: Sage. Behar, R., & Gordon, D. A. (Eds.) (1995) *Women writing culture.* Berkeley: University of California Press.

Belli, R. F., Stafford, F. P., & Alwin, D. F. (Eds.) (2009) *Calendar and time diary methods in life course research.* Thousand Oaks, C A: Sage.

Berg, B. L. (2001) *Qualitative research methods for the social sciences* (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon. Berger, A. A. (2012) *Media analysis techniques* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Berger, A. A. (2014) *What objects mean: An introduction to material culture* (2nd ed.). Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Bernard, H. R. (2011) *Research methods in anthropology: Qualitative and quantitative approaches* (5th ed.). Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Bernard, H. R., & Ryan, G. W. (2010) *Analyzing qualitative data: Systematic approaches.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Bernauer, J. A. (2015) Opening the ears that science closed: Transforming qualitative data using oral coding. *The Qualitative Report 20*(4), 406–415. Retrieved from http://www.nova.edu/ssss/ QR/ QR20/4/bernauer1.pdf

Bettelheim, B. (1976) *The uses of enchantment: The meaning and importance of fairy tales.* New York: Alfred A. Knopf.

Birks, M., & Mills, J. (2015) *Grounded theory: A practical guide* (2nd ed.). London: Sage.

Birks, M., Chapman, Y., & Francis, K. (2008) Memoing in qualitative research: Probing data and processes. *Journal of Research in Nursing 13*(1), 68–75.

Boal, A. (1995) *The rainbow of desire: The Boal method of theatre and therapy.* London: Routledge.
Boeije, H. (2010) *Analysis in qualitative research.* London: Sage.

Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2007) *Qualitative research for education: An introduction to theories and methods* (5th ed.). Boston: Pearson Education.

Booth, W. C., Colomb, G. G., & Williams, J. M. (2008) *The craft of research* (3rd ed.). Chicago: University of Chicago Press.

Boyatzis, R. E. (1998) *Transforming qualitative information: Thematic analysis and code development.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Brent, E., & Slusarz, P. (2003) "Feeling the beat": Intelligent coding advice from metaknowledge in qualitative research. *Social Science Computer Review 21*(3), 281–303.

Brinkmann, S. (2012) *Qualitative inquiry in everyday life: Working with everyday life materials.* London: Sage.

Brinkmann, S., & Kvale, S. (2015) *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Brooks, M. C. (2014) School principals in Southern Thailand: Exploring trust with community leaders during conflict. *Educational Management Administration & Leadership*. doi: 10.1177/1741143213513191.

Brown, K. M. (1999) Creating community in middle schools: Interdisciplinary teaming and advisory programs. Unpublished doctoral dissertation, Temple University.

Bryant, A., & Charmaz, K. (Eds.) (2007) *The Sage handbook of grounded theory.* London: Sage. Bude, H. (2004) Qualitative generation research (B. Jenner, trans.). In U. Flick, E. von Kardoff, & I. Steinke (Eds.), *A companion to qualitative research* (pp. 108–12). London: Sage. (Original work published 2000)

Burant, T. J., Gray, C., Ndaw, E., McKinney-Keys, V., & Allen, G. (2007) The rhythms of a teacher research group. *Multicultural Perspectives 9*(1), 10–18.

Butler-Kisber, L. (2010) *Qualitative inquiry: Thematic, narrative, and arts-informed perspectives.* London: Sage.

Cahnmann-Taylor, M., & Siegesmund, R. (2008) *Arts-based research in education: Foundations for practice.* New York: Routledge.

Caldarone, M., & Lloyd-Williams, M. (2004) *Actions: The actors' thesaurus.* Hollywood, CA: Drama Publishers.

Cannon, A. (2012) Making the data perform: An ethnodramatic analysis. *Qualitative Inquiry 18*(7), 583–94.

Chang, H. (2008) *Autoethnography as method.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Charmaz, K. (2001) Grounded theory. In R. M. Emerson (Ed.), *Contemporary field research: Perspectives and formulations* (2nd ed., pp. 335–52). Prospect Heights, IL: Waveland Press.

Charmaz, K. (2002) Qualitative interviewing and grounded theory analysis. In J. F. Gubrium & J. A. Holstein (Eds.), *Handbook of interview research: Context & method* (pp. 675–94). Thousand Oaks, CA: Sage.

Charmaz, K. (2008) Grounded theory. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (2nd ed., pp. 81–110). London: Sage.

Charmaz, K. (2009) Example: The body, identity, and self: Adapting to impairment. In J. M. Morse, P. N. Stern, J. Corbin, B. Bowers, K. Charmaz, & A. E. Clarke, *Developing grounded theory: The second generation* (pp. 155–91). Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Charmaz, K. (2010) Grounded theory: Objectivist and constructivist methods. In W. Luttrell (Ed.), *Qualitative educational research: Readings in reflexive methodology and transformative practice* (pp. 183–207). New York: Routledge.

Charmaz, K. (2014) *Constructing grounded theory* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. Charon, J. M. (2013) *Ten questions: A sociological perspective* (8th ed.). Belmont, CA: Cengage Learning.

Clandinin, D. J., & Connelly, F. M. (2000) *Narrative inquiry: Experience and story in qualitative research.* San Francisco: Jossey-Bass.

Clark, C. D. (2011) *In a younger voice: Doing child-centered qualitative research.* New York: Oxford University Press.

Clarke, A. E. (2005) *Situational analysis: Grounded theory after the postmodern turn.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Clarke, A. E., Friese, C., & Washburn, R. (Eds.) (2015) *Situational analysis in practice: Mapping research with grounded theory.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Clausen, J. A. (1998) Life reviews and life stories. In J. Z. Giele & G. H. Elder, Jr. (Eds.), *Methods of life course research: Qualitative and quantitative approaches* (pp. 189–212). Thousand Oaks, CA: Sage.

Coffey, A. (2014) Analysing documents. In U. Flick (Ed.), *The Sage handbook of qualitative data analysis* (pp. 367–79). London: Sage.

Coffey, A., & Atkinson, P. (1996) *Making sense of qualitative data: Complementary research strategies.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Coghlan, D., & Brannick, T. (2014) *Doing action research in your own organization* (4th ed.). London: Sage.

Collins, C. S., & Cooper, J. E. (2014) Emotional intelligence and the qualitative researcher. *International Journal of Qualitative Methods 13.* Accessed 31 March 2014 from: http://ejournals. library.ualberta.ca/index.php/IJQM/index

Constas, M. A. (1992) Qualitative analysis as a public event: The documentation of category development procedures. *American Educational Research Journal 29*(2), 253–66.

Corbin J., & Strauss, A. (2015) *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Cortazzi, M. (1993) *Narrative analysis.* London: Falmer Press.

Coulter, C. A., & Smith, M. L. (2009) The construction zone: Literary elements in narrative research. *Educational Researcher 38*(8), 577–90.

Creswell, J. W. (2013) *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Creswell, J. W. (2014) *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Creswell, J. W. (2015) *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (5th ed.). Boston: Pearson.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011) *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Crossley, M. (2007) Narrative analysis. In E. Lyons & A. Coyle (Eds.), *Analysing qualitative data in psychology* (pp. 131–44). London: Sage.

Daiute, C. (2014) *Narrative inquiry: A dynamic approach.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Daiute, C., & Lightfoot, C. (Eds.) (2004) *Narrative analysis: Studying the development of individuals in society.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Davidson, J., & di Gregorio, S. (2011) Qualitative research, technology, and global change. In N. K. Denzin & M. D. Giardina (Eds.), *Qualitative inquiry and global crises* (pp. 79–96). Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

DeCuir-Gunby, J. T., Marshall, P. L., & McCulloch, A. W. (2011) Developing and using a codebook for the analysis of interview data: An example from a professional development research project. *Field Methods 23*(2), 136–55.

Denham, M. A., & Onwuegbuzie, A. J. (2013) Beyond words: Using nonverbal communication data in research to enhance thick description and interpretation. *International Journal of Qualitative Methods 12*. Accessed 1 July 2014 from: http://ejournals.library.ualberta.ca/index. php/IJQM/article/view/19271/16031

Denzin, N. K. (1997) *Interpretive ethnography: Ethnographic practices for the 21st century.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Denzin, N. K. (2003) *Performance ethnography: Critical pedagogy and the politics of culture.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.) (2011) *The Sage handbook of qualitative research* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

DeSantis, L., & Ugarriza, D. N. (2000) The concept of theme as used in qualitative nursing research. *Western Journal of Nursing Research 22*(3), 351–72.

DeWalt, K. M., & DeWalt, B. R. (2011) *Participant observation: A guide for fieldworkers* (2nd ed.). Lanham, MD: AltaMira Press.

Dey, I. (1993) *Qualitative data analysis: A user-friendly guide for social scientists.* London: Routledge.

Dey, I. (1999) *Grounding grounded theory: Guidelines for qualitative inquiry.* San Diego: Academic Press.

Dey, I. (2007) Grounding categories. In A. Bryant & K. Charmaz (Eds.), *The Sage handbook of grounded theory* (pp. 167–90). London: Sage.

Dobbert, M. L., & Kurth-Schai, R. (1992) Systematic ethnography: Toward an evolutionary science of education and culture. In M. D. LeCompte, W. L. Millroy, & J. Preissle (Eds.), *The handbook of qualitative research in education* (pp. 93–159). San Diego: Academic Press.

Drew, P. (2008) Conversation analysis. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (2nd ed., pp. 133–59). London: Sage.

Durbin, D. J. (2010) *Using multivoiced poetry for analysis and expression of literary transaction.* Paper presented at the American Educational Research Association Annual Conference, Denver.

Eastman, J. T. (2012) Rebel manhood: The hegemonic masculinity of the southern rock music revival. *Journal of Contemporary Ethnography 41*(2), 189–219.

Eatough, V., & Smith, J. A. (2006) I feel like a scrambled egg in my head: An idiographic case study of meaning making and anger using interpretative phenomenological analysis. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice 79*, 115–35.

Edhlund, B. M. (2011) *NVivo 9 Essentials.* Stallarholmen, Sweden: Form & Kunskap AB.

Emerson, R. M., Fretz, R. I., & Shaw, L. L. (2011) *Writing ethnographic fieldnotes* (2nd ed.). Chicago: University of Chicago Press.

Erickson, F. (1986) Qualitative methods in research on teaching. In M. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching* (3rd ed., pp. 119–61). New York: Macmillan.

Erickson, K., & Stull, D. (1998) *Doing team ethnography: Warnings and advice.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Esterhuizen, H. D., Blignaut, A. S., Els, C. J., & Ellis, S. M. (2012) Computer literacy learning emotions of ODL teacher-students. Accessed 3 July 2014 from: http://bit.ly/1cBKEf4

Evergreen, S. D. H. (2014) *Presenting data effectively: Communicating your findings for maximum impact.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Ezzy, D. (2002) *Qualitative analysis: Practice and innovation.* London: Routledge.

Faherty, V. E. (2010) *Wordcraft: Applied qualitative data analysis (QDA): Tools for public and voluntary social services.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Feldman, M. S. (1995) *Strategies for interpreting qualitative data.* Thousand Oaks, CA: Sage. Fetterman, D. M. (2008) Ethnography. In L. M. Given (Ed.), *The Sage encyclopedia of qualitative research methods* (Vol. 1, pp. 288–92). Thousand Oaks, CA: Sage.

Fetterman, D. M. (2010) *Ethnography: Step-by-step* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Fielding, N. (2008) The role of computer-assisted qualitative data analysis: Impact on emergent methods in qualitative research. In S. N. Hesse-Biber & P. Leavy (Eds.), *Handbook of emergent methods* (pp. 675–95). New York: Guilford.

Fiese, B. H., & Spagnola, M. (2005) Narratives in and about families: An examination of coding schemes and a guide for family researchers. *Journal of Family Psychology 19*(1), 51–61.

Finfgeld, D. L. (2003) Metasynthesis: The state of the art – so far. *Qualitative Health Research 13*(7), 893–904.

Finley, S., & Finley, M. (1999) Sp'ange: A research story. *Qualitative Inquiry 5*(3), 313–37. Fisher, E. (2012) Interview, CNN, 12 December.

Fowler, F. J., Jr. (2014) *Survey research methods* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. Fox, M., Martin, P., & Green, G. (2007) *Doing practitioner research.* London: Sage.

Frank, A. W. (2012) Practicing dialogical narrative analysis. In J. A. Holstein & J. F. Gubrium (Eds.), *Varieties of narrative analysis* (pp. 33–52). Thousand Oaks, CA: Sage.

Franzosi, R. (2010) *Quantitative narrative analysis.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Freeman, M. (2004) Data are everywhere: Narrative criticism in the literature of experience. In C. Daiute & C. Lightfoot (Eds.), *Narrative analysis: Studying the development of individuals in society* (pp. 63–81). Thousand Oaks, CA: Sage.

Freeman, M., & Mathison, S. (2009) *Researching children's experiences.* New York: Guilford. Friese, S. (2014) *Qualitative data analysis with ATLAS.ti* (2nd ed.). London: Sage.

Fullan, M. (2007) *The new meaning of educational change* (4th ed.). New York: Teachers College Press.

Fuller, M., & Goriunova, O. (2014) Phrase. In C. Lury & N. Wakeford (Eds.), *Inventive methods: The happening of the social* (pp. 163–171). New York: Routledge.

Gable, R. K., & Wolf, M. B. (1993) *Instrument development in the affective domain: Measuring attitudes and values in corporate and school settings* (2nd ed.). Boston: Kluwer Academic Publishers.

Gallagher, K. (2007) *The theatre of urban: Youth and schooling in dangerous times.* Toronto: University of Toronto Press.

Galman, S. C. (2007) *Shane, the lone ethnographer: A beginner's guide to ethnography.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Galman, S. C. (2013) *The good, the bad, and the data: Shane the lone ethnographer's basic guide to qualitative data analysis.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Gee, J. P. (2011). *How to do discourse analysis: A toolkit.* New York: Routledge.

Gee, J. P., Michaels, S., & O'Connor, M. C. (1992) Discourse analysis. In M. D. LeCompte, W. L. Millroy, & J. Preissle (Eds.), *The handbook of qualitative research in education* (pp. 227–91). San Diego: Academic Press.

Geertz, C. (1983) *Local knowledge: Further essays in interpretive anthropology.* New York: Basic Books. Geertz, C. (2003) Thick description: Toward an interpretive theory of culture. In Y. S. Lincoln & N. K. Denzin (Eds.), *Turning points in qualitative research: Tying knots in a handkerchief* (pp. 143–68). Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Gibbs, G. R. (2002) *Qualitative data analysis: Explorations with NVivo* Buckingham: Open University Press.

Gibbs, G. R. (2007) *Analysing qualitative data.* London: Sage.

Gibson, B., & Hartman, J. (2014) *Rediscovering grounded theory.* London: Sage. Gibson, W. J., & Brown, A. (2009) *Working with qualitative data.* London: Sage.

Giele, J. Z., & Elder, G. H., Jr. (Eds.) (1998) *Methods of life course research: Qualitative and quantitative approaches.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Gilligan, C., Spencer, R., Weinberg, M. K., & Bertsch, T. (2006) On the *Listening Guide*: A voice-centered relational method. In S. N. Hesse-Biber & P. Leavy (Eds.), *Emergent methods in social research* (pp. 253–71). Thousand Oaks, CA: Sage.

Giorgi, A. P., & Giorgi, B. M. (2003) The descriptive phenomenological psychological method. In P. M. Camic, J. E. Rhodes, & L. Yardley (Eds.), *Qualitative research in psychology: Expanding perspectives in methodology and design* (pp. 243–73). Washington, DC: American Psychological Association.

Glaser, B. G. (1978) *Theoretical sensitivity.* Mill Valley, CA: Sociology Press.

Glaser, B. G. (2005) *The grounded theory perspective III: Theoretical coding.* Mill Valley, CA: Sociology Press.

Glaser, B. G., & Holton, J. (2004) Remodeling grounded theory. *Forum: Qualitative Social Research* 5(2), art. 4. Accessed 29 January 2012 from: http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/607/1315

Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967) *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research.* New York: Aldine de Gruyter.

Glesne, C. (2011) *Becoming qualitative researchers: An introduction* (4th ed.). Boston: Pearson Education.

Goffman, E. (1959) *The presentation of self in everyday life.* New York: Anchor Books.

Goffman, E. (1963) *Stigma: Notes on the management of spoiled identity.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Goleman, D. (1995) *Emotional intelligence.* New York: Bantam Books.

Goodall, H. L., Jr. (2000) *Writing the new ethnography.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Goodall, H. L., Jr. (2008) *Writing qualitative inquiry: Self, stories, and academic life.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Gordon-Finlayson, A. (2010) QM2: Grounded theory. In M. A. Forrester (Ed.), *Doing qualitative research in psychology* (pp. 154–76). London: Sage.

Graue, M. E., & Walsh, D. J. (1998) *Studying children in context: Theories, methods, and ethics.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Grbich, C. (2013) *Qualitative data analysis: An introduction* (2nd ed.). London: Sage.

Greene, S., & Hogan, D. (Eds.) (2005) *Researching children's experience: Approaches and methods.* London: Sage.

Greig, A., Taylor, J., & MacKay, T. (2013) *Doing research with children* (3rd ed.). London: Sage.

Gubrium, J. F., & Holstein, J. A. (1997) *The new language of qualitative method.* New York: Oxford University Press.

Gubrium, J. F., & Holstein, J. A. (2009) *Analyzing narrative reality.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Guest, G., & MacQueen, K. M. (2008) *Handbook for team-based qualitative research.* Lanham, MD: AltaMira Press.

Guest, G., MacQueen, K. M., & Namey, E. E. (2012) *Applied thematic analysis.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Hager, L., Maier, B. J., O'Hara, E., Ott, D., & Saldaña, J. (2000) Theatre teachers' perceptions of Arizona state standards. *Youth Theatre Journal 14*, 64–77.

Hahn, C. (2008) *Doing qualitative research using your computer: A practical guide.* London: Sage. Hakel, M. (2009) How often is often? In K. Krippendorff & M. A. Bock (Eds.), *The content analysis reader* (pp. 304–5). Thousand Oaks, CA: Sage.

Hammersley, M. (1992) *What's wrong with ethnography? Methodological explorations.* London: Routledge.

Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007) *Ethnography: Principles in practice* (3rd ed.). London: Routledge.

Handwerker, W. P. (2001) *Quick ethnography.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Handwerker, W. P. (2015) *Our story: How cultures shaped people to get things done.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Harding, J. (2013) *Qualitative data analysis from start to finish.* London: Sage.

Hargreaves, A., Earl, L., Moore, S., & Manning, S. (2001) *Learning to change: Teaching beyond subjects and standards.* San Francisco: Jossey-Bass.

Harré, R., & van Langenhove, L. (1999) *Positioning theory: Moral contexts of intentional action.* Oxford: Blackwell.

Harry, B., Sturges, K. M., & Klingner, J. K. (2005) Mapping the process: An exemplar of process and challenge in grounded theory analysis. *Educational Researcher 34*(2), 3–13.

Hatch, J. A. (2002) *Doing qualitative research in education settings.* Albany, NY: SUNY Press.

Hatch, J. A., & Wisniewski, R. (Eds.) (1995) *Life history and narrative.* London: Falmer Press.

Haw, K., & Hadfield, M. (2011) *Video in social science research: Functions and forms*. London: Routledge.

Hays, D. G., & Singh, A. A. (2012) *Qualitative inquiry in clinical and educational settings*. New York: Guilford.

Heath, C., Hindmarsh, J., & Luff, P. (2010) *Video in qualitative research: Analysing social interaction in everyday life*. London: Sage.

Heaton, J. (2008) Secondary analysis of qualitative data. In P. Alasuutari, L. Bickman, & J. Brannen (Eds.), *The Sage handbook of social research methods* (pp. 506–19). London: Sage.

Heiligman, D. (1998) *The New York Public Library kid's guide to research*. New York: Scholastic Reference.

Hendry, P. M. (2007) The future of narrative. *Qualitative Inquiry 13*(4), 487–98. Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2011) *Qualitative research methods*. London: Sage.

Henwood, K., & Pidgeon, N. (2003) Grounded theory in psychological research. In P. M. Camic, J. E. Rhodes, & L. Yardley (Eds.), *Qualitative research in psychology: Expanding perspectives in methodology and design* (pp. 131–55). Washington, DC: American Psychological Association.

Hitchcock, G., & Hughes, D. (1995) *Research and the teacher: A qualitative introduction to school-based research* (2nd ed.). London: Routledge.

Hochschild, A. R. (2003) *The managed heart: Commercialization of human feeling* (2nd ed.). Berkeley: University of California Press.

Holstein, J. A., & Gubrium, J. F. (2000) *Constructing the life course* (2nd ed.). Dix Hills, NY: General Hall.

Holstein, J. A., & Gubrium, J. F. (Eds.) (2012) *Varieties of narrative analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Hruschka, D. J., Schwartz, D., St. John, D. C., Picone-Decaro, E., Jenkins, R. A., & Carey, J. W. (2004). Reliability in coding open-ended data: Lessons learned from HIV behavioral research. *Field Methods 16*(3), 307–31.

Iseke, J. (2013) Indigenous storytelling as research. *International Review of Qualitative Research 6*(4), 559–77.

Jackson, A. Y., & Mazzei, L. A. (2012) *Thinking with theory in qualitative research: Viewing data across multiple perspectives*. New York: Routledge.

Janesick, V. J. (2011) *"Stretching" exercises for qualitative researchers* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Jones, E., Gallois, C., Callan, V., & Barker, M. (1999) Strategies of accommodation: Development of a coding system for conversational interaction. *Journal of Language and Social Psychology 18*(2), 123–52.

Kahneman, D. (2011) *Thinking, fast and slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Kemper, R. V., & Royce, A. P. (Eds.) (2002) *Chronicling cultures: Long-term field research in anthropology*. Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Kendall, J. (1999) Axial coding and the grounded theory controversy. *Western Journal of Nursing Research 21*(6), 743–57.

Knowles, J. G., & Cole, A. L. (2008) *Handbook of the arts in qualitative research: Perspectives, methodologies, examples, and issues*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Knowlton, L. W., & Phillips, C. C. (2013) *The logic model guidebook: Better strategies for great results* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Kozinets, R. V. (2010) *Netnography: Doing ethnographic research online*. London: Sage.

Krippendorff, K. (2009) Testing the reliability of content analysis data: What is involved and why. In K. Krippendorff & M. A. Bock (Eds.), *The content analysis reader* (pp. 350–7). Thousand Oaks, CA: Sage.

Krippendorff, K. (2013) *Content analysis: An introduction to its methodology* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Krippendorff, K., & Bock, M. A. (Eds.) (2009) *The content analysis reader*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Kuckartz, U. (2007) *MAXQDA: Professional software for qualitative data analysis*. Berlin and Marburg, Germany: VERBI Software.

Kuckartz, U. (2014) *Qualitative text analysis: A guide to methods, practice & using software*. London: Sage.

La Pelle, N. (2004) Simplifying qualitative data analysis using general purpose software tools. *Field Methods 16*(1), 85–108.

Lakoff, G., & Johnson, M. (2003) *Metaphors we live by* (2nd ed.). Chicago: University of Chicago Press.

Lawrence-Lightfoot, S., & Davis, J. H. (1997) *The art and science of portraiture.* San Francisco: Jossey- Bass.

Layder, D. (1998) *Sociological practice: Linking theory and research.* London: Sage.

Leavy, P. (2015) *Method meets art: Arts-based research practice* (2nd ed.). New York: Guilford Press.

LeCompte, M. D., & Preissle, J. (1993) *Ethnography and qualitative design in educational research* (2nd ed.). San Diego: Academic Press.

LeCompte, M. D., & Schensul, J. J. (2013) *Analyzing & interpreting ethnographic data: A mixed methods approach* (2nd ed.). Lanham, MD: AltaMiraPress.

Leech, N. L., & Onwuegbuzie, A. J. (2005) *Qualitative data analysis: Ways to improve accountability in qualitative research.* Paper presented at the American Educational Research Association Annual Conference, Montreal.

LeGreco, M., & Tracy, S. J. (2009) Discourse tracing as qualitative practice. *Qualitative Inquiry 15*(9), 1516–43.

Liamputtong, P. (2013) *Qualitative research methods* (4th ed.). South Melbourne: Oxford University Press.

Liamputtong, P., & Ezzy, D. (2005) *Qualitative research methods* (2nd ed.). South Melbourne: Oxford University Press.

Lichtman, M. (2013) *Qualitative research in education: A user's guide* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Lieberman, M. D. (2013) *Social: Why our brains are wired to connect.* New York: Crown.

Lieblich, A., Zilber, T. B., & Tuval-Mashiach, R. (2008) Narrating human actions: The subjective experience of agency, structure, communion, and serendipity. *Qualitative Inquiry 14*(4), 613–31.

Lincoln, Y. S., & Denzin, N. K. (Eds.) (2003) *Turning points in qualitative research: Tying knots in a handkerchief.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985) *Naturalistic inquiry.* Newbury Park, CA: Sage.

Lindlof, T. R., & Taylor, B. C. (2011) *Qualitative communication research methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Liu, B. (2012) *Sentiment analysis and opinion mining.* San Rafael, CA: Morgan & Claypool.

Locke, K. (2007) Rational control and irrational free-play: Dual-thinking modes as necessary tension in grounded theorizing. In A. Bryant & K. Charmaz (Eds.), *The Sage handbook of grounded theory* (pp. 565–79). London: Sage.

Locke, K., Feldman, M. S., & Golden-Biddle, K. (in press) Discovery, validation and live coding. In K. D. Elsbach & R. M. Kramer (Eds.), *Doing innovative qualitative research in organizations: Paths to cool ideas and interesting papers.* New York: Routledge.

Lofland, J., Snow, D., Anderson, L., & Lofland, L. H. (2006) *Analyzing social settings: A guide to qualitative observation and analysis* (4th ed.). Belmont, CA: Thomson Wadsworth.

MacQueen, K. M., & Guest, G. (2008) An introduction to team-based qualitative research. In G. Guest & K. M. MacQueen (Eds.), *Handbook for team-based qualitative research* (pp. 3–19). Lanham, MD: AltaMira Press.

MacQueen, K. M., McLellan, E., Kay, K., & Milstein, B. (2009) Codebook development for team- based qualitative analysis. In K. Krippendorff & M. A. Bock (Eds.), *The content analysis reader* (pp. 211–19). Thousand Oaks, CA: Sage.

MacQueen, K. M., McLellan-Lemal, E., Bartholow, K., & Milstein, B. (2008) Team-based code-book development: Structure, process, and agreement. In G. Guest & K. M. MacQueen (Eds.), *Handbook for team-based qualitative research* (pp. 119–35). Lanham, MD: AltaMira Press.

Madden, R. (2010) *Being ethnographic: A guide to the theory and practice of ethnography.* London: Sage.

Madison, D. S. (2012) *Critical ethnography: Method, ethics, and performance* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Madison, D. S., & Hamera, J. (Eds.) (2006) *The Sage handbook of performance studies.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Maher, L., & Hudson, S. L. (2007) Women in the drug economy: A metasynthesis of the qualitative literature. *Journal of Drug Issues 37*(4), 805–26.

Major, C. H., & Savin-Baden, M. (2010) *An introduction to qualitative research synthesis: Managing the information explosion in social science research.* London: Routledge.

Margolis, E., & Pauwels, L. (Eds.) (2011) *The Sage handbook of visual research methods.* London: Sage.

Mason, J. (1994) Linking qualitative and quantitative data analysis. In A. Bryman & R. G. Burgess (Eds.), *Analyzing qualitative data* (pp. 89–110). London: Routledge.

Mason, J. (2002) *Qualitative researching* (2nd ed.). London: Sage.

Maxwell, J. A. (2004) Using qualitative methods for causal explanation. *Field Methods 16*(3), 243–64.

Maxwell, J. A. (2012) *A realist approach for qualitative research.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Maykut, P., & Morehouse, R. (1994) *Beginning qualitative research: A philosophic and practical guide.* London: Falmer Press.

McCammon, L. A., & Saldaña, J. (2011) *Lifelong impact: Adult perceptions of their high school speech and/or theatre participation.* Unpublished report.

McCammon, L., Saldaña, J., Hines, A., & Omasta, M. (2012) Lifelong impact: Adult perceptions of their high school speech and/or theatre participation. *Youth Theatre Journal 26*(1), 2–25.

McCurdy, D. W., Spradley, J. P., & Shandy, D. J. (2005) *The cultural experience: Ethnography in complex society* (2nd ed.). Long Grove, IL: Waveland Press.

McIntosh, M. J., & Morse, J. M. (2009) Institutional review boards and the ethics of emotion. In N. K. Denzin & M. D. Giardina (Eds.), *Qualitative inquiry and social justice* (pp. 81–107). Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

McLeod, J., & Thomson, R. (2009) *Researching social change.* London: Sage.

Mears, C. L. (2009) *Interviewing for education and social science research: The gateway approach.* New York: Palgrave Macmillan.

Mello, R. A. (2002) Collocation analysis: A method for conceptualizing and understanding narrative data. *Qualitative Research 2*(2), 231–43.

Merriam, S. B. (1998) *Qualitative research and case study applications in education.* San Francisco: Jossey-Bass.

Meyer, D. Z., & Avery, L. M. (2009) Excel as a qualitative data analysis tool. *Field Methods 21*(1), 91–112.

Mihas, P. (2014) *Load-bearing codes: Coding the connections.* Paper presented at the International Congress of Qualitative Inquiry, Urbana, IL, 22 May.

Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2014) *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Miller, P. J., Hengst, J. A., & Wang, S. (2003) Ethnographic methods: Applications from developmental cultural psychology. In P. M. Camic, J. E. Rhodes, & L. Yardley (Eds.), *Qualitative research in psychology: Expanding perspectives in methodology and design* (pp. 219–42). Washington, DC: American Psychological Association.

Morgan, D., Fellows, C., & Guevara, H. (2008) Emergent approaches to focus group research. In S. N. Hesse-Biber & P. Leavy (Eds.), *Handbook of emergent methods* (pp. 189–205). New York: Guilford.

Morner, K., & Rausch, R. (1991) *NTC's dictionary of literary terms.* New York: NTC Publishing Group.

Morrison, K. (2009) *Causation in educational research.* London: Routledge.

Morse, J. M. (1994) "Emerging from the data": The cognitive processes of analysis in qualitative inquiry. In J. M. Morse (Ed.), *Critical issues in qualitative research methods* (pp. 22–43). Thousand Oaks, CA: Sage.

Morse, J. M. (2007) Sampling in grounded theory. In A. Bryant & K. Charmaz (Eds.), *The Sage handbook of grounded theory* (pp. 229–44). London: Sage.

Morse, J. M. (2012) *Qualitative health research: Creating a new discipline.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Morse, J. M., Niehaus, L., Varnhagen S., Austin, W., & McIntosh, M. (2008) Qualitative researchers' conceptualizations of the risks inherent in qualitative interviews. In N. K. Denzin & M. D. Giardina (Eds.), *Qualitative inquiry and the politics of evidence* (pp. 195–217). Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Mukherji, P., & Albon, D. (2015) *Research methods in early childhood: An introductory guide* (2nd ed.). London: Sage.

Munton, A. G., Silvester, J., Stratton, P., & Hanks, H. (1999) *Attributions in action: A practical approach to coding qualitative data.* Chichester: John Wiley & Sons.

Murdock, G. P. et al. (2004) *Outline of cultural materials* (5th ed.). Accessed 29 January 2012 from: http://hraf.yale.edu/resources/guides/outline-of-world-cultures-list/.

Murray, M. (2003) Narrative psychology and narrative analysis. In P. M. Camic, J. E. Rhodes, & L. Yardley (Eds.), *Qualitative research in psychology: Expanding perspectives in methodology and design* (pp. 95–112). Washington, DC: American Psychological Association.

Murray, M. (2008) Narrative psychology. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (2nd ed., pp. 111–32). London: Sage.

Namey, E., Guest, G., Thairu, L., & Johnson, L. (2008) Data reduction techniques for large qualitative data sets. In G. Guest & K. M. MacQueen (Eds.), *Handbook for team-based qualitative research* (pp. 137–61). Lanham, MD: AltaMira Press.

Narayan, K., & George, K. M. (2002) Personal and folk narrative as cultural representation.In J. F. Gubrium & J. A. Holstein (Eds.), *Handbook of interview research: Context & method* (pp. 815–31). Thousand Oaks, CA: Sage.

Nathan, R. (2005) *My freshman year: What a professor learned by becoming a student.* New York: Penguin Books.

Noblit, G. W., & Hare, R. D. (1988) *Meta-ethnography: Synthesizing qualitative studies.* Newbury Park, CA: Sage.

Northcutt, N., & McCoy, D. (2004) *Interactive qualitative analysis: A systems method for qualitative research.* Thousand Oaks, CA: Sage.

O'Connor, P. (2007) Reflection and refraction – the dimpled mirror of process drama: How process drama assists people to reflect on their attitudes and behaviors associated with mental illness. *Youth Theatre Journal 21*, 1–11.

O'Dwyer, L. M., & Bernauer, J. A. (2014) *Quantitative research for the qualitative researcher.* Thousand Oaks, CA: Sage.

O'Kane, C. (2000) The development of participatory techniques: Facilitating children's views about decisions which affect them. In P. Christensen & A. James (Eds.), *Research with children: Perspectives and practices* (pp. 136–59). London: Falmer Press.

Olesen, V., Droes, N., Hatton, D., Chico, N., & Schatzman, L. (1994) Analyzing together: Recollections of a team approach. In A. Bryman & R. G. Burgess (Eds.), *Analyzing qualitative data* (pp. 111–28). London: Routledge.

Packer, M. (2011) *The science of qualitative research.* Cambridge: Cambridge University Press.

Patterson, W. (2008) Narratives of events: Labovian narrative analysis and its limitations. In M. Andrews, C. Squire, & M. Tamboukou (Eds.), *Doing narrative research* (pp. 22–40). London: Sage.

Patton, M. Q. (2008) *Utilization-focused evaluation* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Patton, M. Q. (2015) *Qualitative research & evaluation methods* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Paulston, R. G. (Ed.) (2000) *Social cartography: Mapping ways of seeing social and educational change.* New York: Garland Publishing.

Paulus, T., Lester, J. N., & Dempster, P. G. (2014) *Digital tools for qualitative research.* London: Sage.

Pitman, M. A., & Maxwell, J. A. (1992) Qualitative approaches to evaluation: Models and meth- ods. In M. D. LeCompte, W. L. Millroy, & J. Preissle (Eds.), *The handbook of qualitative research in education* (pp. 729–70). San Diego: Academic Press.

Poland, B. D. (2002) Transcription quality. In J. F. Gubrium & J. A. Holstein (Eds.), *Handbook of interview research: Context & method* (pp. 629–49). Thousand Oaks, CA: Sage.

Polkinghorne, D. E. (1995) Narrative configuration in qualitative analysis. In J. A. Hatch & R. Wisniewski (Eds.), *Life history and narrative* (pp. 5–23). London: Falmer Press.

Poulos, C. N. (2008) *Accidental ethnography: An inquiry into family secrecy.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Prior, L. (2004) Doing things with documents. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative research: Theory, method and practice* (2nd ed., pp. 76–94). London: Sage.

Prus, R. (1996) *Symbolic interaction and ethnographic research: Intersubjectivity and the study of human lived experience.* Albany, NY: SUNY Press.

Punch, S. (2009) Case study: Researching childhoods in Bolivia. In E. K. M. Tisdall, J. M. Davis, & M. Gallagher (Eds.), *Researching with children & young people* (pp. 89–96). London: Sage.

Rallis, S. F., & Rossman, G. B. (2003) Mixed methods in evaluation contexts: A pragmatic framework. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social & behavioral research* (pp. 491–512). Thousand Oaks, CA: Sage.

Rapley, T. (2007) *Doing conversation, discourse and document analysis.* London: Sage.

Richards, L. (2015) *Handling qualitative data: A practical guide* (3rd ed.). London: Sage.

Richards, L., & Morse, J. M. (2013) *Readme first for a user's guide to qualitative methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Riessman, C. K. (2002) Narrative analysis. In A. M. Huberman & M. B. Miles (Eds.), *The qualitative researcher's companion* (pp. 217–70). Thousand Oaks, CA: Sage.

Riessman, C. K. (2008) *Narrative methods for the human sciences.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Ritchie, J., & Spencer, L. (1994) Qualitative data analysis for applied policy research. In A. Bryman & R. G. Burgess (Eds.), *Analyzing qualitative data* (pp. 173–94). London: Routledge.

Rosenbaum, M. S. (2011) From theoretical generation to verification using structural equation modeling. In V. B. Martin & A. Glynnild (Eds.), *Grounded theory: The philosophy, method, and work of Barney Glaser* (pp. 283–95). Boca Raton, FL: BrownWalker Press.

Rossman, G. B., & Rallis, S. F. (2003) *Learning in the field: An introduction to qualitative research* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2012) *Qualitative interviewing: The art of hearing data* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Ryan, G. W., & Bernard, H. R. (2003) Techniques to identify themes. *Field Methods 15*(1), 85–109.

Saldaña, J. (1992) Assessing Anglo and Hispanic children's perceptions and responses to theatre: A cross-ethnic pilot study. *Youth Theatre Journal 7*(2), 3–14.

Saldaña, J. (1995) "Is theatre necessary?": Final exit interviews with sixth grade participants from the ASU longitudinal study. *Youth Theatre Journal 9*, 14–30.

Saldaña, J. (1997) "Survival": A white teacher's conception of drama with inner city Hispanic youth. *Youth Theatre Journal 11*, 25–46.

Saldaña, J. (1998) "Maybe someday, if I'm famous ...": An ethnographic performance text. In J. Saxton & C. Miller (Eds.), *Drama and theatre in education: The research of practice, the practice of research* (pp. 89–109). Brisbane: IDEA Publications.

Saldaña, J. (2003) *Longitudinal qualitative research: Analyzing change through time.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Saldaña, J. (Ed.) (2005a) *Ethnodrama: An anthology of reality theatre.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Saldaña, J. (2005b) Theatre of the oppressed with children: A field experiment. *Youth Theatre Journal 19*, 117–33.

Saldaña, J. (2008) Analyzing longitudinal qualitative observational data. In S. Menard (Ed.), *Handbook of longitudinal research: Design, measurement, and analysis* (pp. 297–311). Burlington, MA: Academic Press.

Saldaña, J. (2010) Writing ethnodrama: A sampler from educational research. In M. Savin-Baden & C. H. Major (Eds.), *New approaches to qualitative research: Wisdom and uncertainty* (pp. 61–79). London: Routledge.

Saldaña, J. (2011a) *Ethnotheatre: Research from page to stage.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Saldaña, J. (2011b) *Fundamentals of qualitative research.* New York: Oxford University Press.

Saldaña, J. (2015) *Thinking qualitatively: Methods of mind.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Salovey, P., Detweiler-Bedell, B. T., Detweiler-Bedell, J. B., & Mayer, J. D. (2008) Emotional intelligence. In M. Lewis, J. M. Haviland-Jones, & L. F. Barrett (Eds.), *Handbook of emotions* (3rd ed., pp. 533–47). New York: Guilford.

Sandelowski, M. (2008) Research question. In L. M. Given (Ed.), *The Sage encyclopedia of qualitative research methods* (Vol. 2, pp. 786–7). Thousand Oaks, CA: Sage.

Sandelowski, M., & Barroso, J. (2003) Creating metasummaries of qualitative findings. *Nursing Research 52*(4), 226–33.

Sandelowski, M., & Barroso, J. (2007) *Handbook for synthesizing qualitative research.* New York: Springer.

Sandelowski, M., Docherty, S., & Emden, C. (1997) Qualitative metasynthesis: Issues and techniques. *Research in Nursing & Health 20*(4), 365–71.

Sandelowski, M., Voils, C. I., & Knafl, G. (2009) On quantitizing. *Journal of Mixed Methods Research 3*(3), 208–222.

Scheff, T. (2015) Toward defining basic emotions. *Qualitative Inquiry 21*(2), 111–121.

Schensul, J. J., LeCompte, M. D., Nastasi, B. K., & Borgatti, S. P. (1999a) *Enhanced ethnographic methods: Audiovisual techniques, focused group interviews, and elicitation techniques.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Schensul, S. L., Schensul, J. J., & LeCompte, M. D. (1999b) *Essential ethnographic methods: Observations, interviews, and questionnaires.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Schreier, M. (2012) *Qualitative content analysis in practice.* London: Sage.

Schwalbe, M. L., & Wolkomir, M. (2002) Interviewing men. In J. F. Gubrium & J. A. Holstein (Eds.), *Handbook of interview research: Context & method* (pp. 203–19). Thousand Oaks, CA: Sage.

Schwarz, N., Kahneman, D., & Xu, J. (2009) Global and episodic reports of hedonic experience. In R. F. Belli, F. P. Stafford, & D. F. Alwin (Eds.), *Calendar and time diary methods in life course research* (pp. 157–74). Thousand Oaks, CA: Sage.

Seidman, I. (2013) *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences* (4th ed.). New York: Teachers College Press.

Shank, G. D. (2002) *Qualitative research: A personal skills approach.* Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Shaw, M. E., & Wright, J. M. (1967) *Scales for the measurement of attitudes.* New York: McGraw-Hill.

Shaw, R. (2010) QM3: Interpretative phenomenological analysis. In M. A. Forrester (Ed.), *Doing qualitative research in psychology* (pp. 177–201). London: Sage.

Sheridan, J., Chamberlain, K., & Dupuis, A. (2011) Timelining: Visualizing experience. *Qualitative Research 11*(5), 552–69.

Sherry, M. (2008) Identity. In L. M. Given (Ed.), *The Sage encyclopedia of qualitative research methods* (Vol. 1, p. 415). Thousand Oaks, CA: Sage.

Shkedi, A. (2005) *Multiple-case narrative: A qualitative approach to studying multiple populations.* Amsterdam: John Benjamins.

Shrader, E., & Sagot, M. (2000) *Domestic violence: Women's way out.* Washington, DC: Pan American Health Organization.

Silver, C., & Lewins, A. (2014) *Using software in qualitative research: A step-by-step guide* (2nd ed.). London: Sage.

Silverman, D. (2006) *Interpreting qualitative data: Methods for analyzing talk, text and interaction* (3rd ed.). London: Sage.

Sipe, L. R., & Ghiso, M. P. (2004) Developing conceptual categories in classroom descriptive research: Some problems and possibilities. *Anthropology and Education Quarterly 35*(4), 472–85.

Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009) *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research.* London: Sage.

Smith, J. A., & Osborn, M. (2008) Interpretative phenomenological analysis. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (2nd ed.) (pp. 53–80). London: Sage.

Soklaridis, S. (2009) The process of conducting qualitative grounded theory research for a doctoral thesis: Experiences and reflections. *The Qualitative Report 14*(14), 719–34. Accessed 29 January 2012 from: http://www.nova.edu/ssss/QR/QR14-4/soklaridis.pdf.

Sorsoli, L., & Tolman, D. L. (2008) Hearing voices: Listening for multiplicity and movement in interview data. In S. N. Hesse-Biber & P. Leavy (Eds.), *Handbook of emergent methods* (pp. 495–515). New York: Guilford.

Sousa, D. A. (2011) *How the brain learns* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin.

Spencer, S. (2011) *Visual research methods in the social sciences: Awakening visions.* London: Routledge.

Spindler, G., & Spindler, L. (1992) Cultural process and ethnography: An anthropological perspective. In M. D. LeCompte, W. L. Millroy, & J. Preissle (Eds.), *The handbook of qualitative research in education* (pp. 53–92). San Diego: Academic Press.

Spradley, J. P. (1979) *The ethnographic interview.* Fort Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich.

Spradley, J. P. (1980) *Participant observation.* Fort Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich.

Stake, R. E. (1995) *The art of case study research.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Stanfield, J. H., II, & Dennis, R. M. (Eds.) (1993) *Race and ethnicity in research methods.* Newbury Park, CA: Sage.

Steinberg, M. A., & McCray, E. D. (2012) Listening to their voices: Middle schoolers' perspectives of life in middle school. *The Qualitative Report 17*(Art. 68). Retrieved from http://www.nova. edu/ssss/QR/QR17/steinberg.pdf.

Stenner, P. (2014) Pattern. In Lury, C., & Wakeford, N. (Eds.), *Inventive methods: The happening of the social* (pp. 136–146). New York: Routledge.

Stern, P. N. (2007) On solid ground: Essential properties for growing grounded theory. In A. Bryant & K. Charmaz (Eds.), *The Sage handbook of grounded theory* (pp. 114–26). London: Sage.

Stern, P. N., & Porr, C. J. (2011) *Essentials of accessible grounded theory.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Stewart, A. (1998) *The ethnographer's method.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Strauss, A. L. (1987) *Qualitative analysis for social scientists.* Cambridge: Cambridge University Press.

Strauss, A., & Corbin, J. (1998) *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Stringer, E. T. (2014) *Action research* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Sullivan P. (2012) *Qualitative data analysis using a dialogical approach.* London: Sage.

Sunstein, B. S., & Chiseri-Strater, E. (2012) *FieldWorking: Reading and writing research* (4th ed.). Boston: Bedford/St. Martin's.

Tashakkori, A., & Teddlie, C. (1998) *Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Tashakkori, A., & Teddlie, C. (Eds.) (2010) *Sage handbook of mixed methods in social & behavioral research* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Tavory, I., & Timmermans, S. (2014) *Abductive analysis: Theorizing qualitative research.* Chicago: University of Chicago Press.

Tesch, R. (1990) *Qualitative research: Analysis types and software tools.* New York: Falmer Press.
Thompson, S. (1977) *The folktale.* Berkeley: University of California Press.

Thomson, P. (Ed.) (2008) *Doing visual research with children and young people.* London: Routledge.

Thornberg, R., & Charmaz, K. (2014) Grounded theory and theoretical coding. In U. Flick (Ed.), *The Sage handbook of qualitative data analysis* (pp. 153–69). London: Sage.

Thorne, S., Jensen, L., Kearney, M. H., Noblit, G., & Sandelowski, M. (2004) Qualitative metasynthesis: Reflections on methodological orientation and ideological agenda. *Qualitative Health Research 14*(10), 1342–65.

Tisdall, E. K. M., Davis, J. M., & Gallagher, M. (2009) *Researching with children & young people.* London: Sage.

Todd, Z., & Harrison, S. J. (2008) Metaphor analysis. In S. N. Hesse-Biber & P. Leavy (Eds.), *Handbook of emergent methods* (pp. 479–93). New York: Guilford.

Trede, F., & Higgs, J. (2009) Framing research questions and writing philosophically: The role of framing research questions. In J. Higgs, D. Horsfall, & S. Grace (Eds.), *Writing qualitative research on practice* (pp. 13–25). Rotterdam: Sense Publishers.

Turner, B. A. (1994) Patterns of crisis behaviour: A qualitative inquiry. In A. Bryman & R. G. Burgess (Eds.), *Analyzing qualitative data* (pp. 195–215). London: Routledge.

Urquhart, C. (2013) *Grounded theory for qualitative research: A practical guide.* London: Sage.

Vagle, M. D. (2014) *Crafting phenomenological research.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Van de Ven, A. H., & Poole, M. S. (1995) Methods for studying innovation development in the Minnesota Innovation Research Program. In G. P. Huber & A. H. Van de Ven (Eds.), *Longitudinal field research methods: Studying processes of organizational change* (pp. 155–85). Thousand Oaks, CA: Sage.

Van Maanen, J. (2011) *Tales of the field: On writing ethnography* (2nd ed.). Chicago: University of Chicago Press.

van Manen, M. (1990) *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy.* Albany, NY: SUNY Press.

Vogt, W. P., Vogt, E. R., Gardner, D. C., & Haeffeke, L. M. (2014) *Selecting the right analyses for your data: Quantitative, qualitative, and mixed methods.* New York: Guilford.

Wagner, B. J. (1998) *Educational drama and language arts: What research shows.* Portsmouth, NH: Heinemann.

Walsh, D. J., Bakin, N., Lee, T. B., Chung, Y., Chung, K., et al. (2007) Using digital video in field-based research with children: A primer. In J. A. Hatch (Ed.), *Early childhood qualitative research* (pp. 43–62). New York: Routledge.

Warren, S. (2000) Let's do it properly: Inviting children to be researchers. In A. Lewis & G. Lindsay (Eds.), *Researching children's perspectives* (pp. 122–34). Buckingham: Open University Press.

Weber, R. P. (1990) *Basic content analysis* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.

Wertz, F. J., Charmaz, K., McMullen, L. M., Josselson, R., Anderson, R., & McSpadden, E. (2011) *Five ways of doing qualitative analysis: Phenomenological psychology, grounded theory, discourse analysis, narrative research, and intuitive inquiry.* New York: Guilford.

Weston, C., Gandell, T., Beauchamp, J., McAlpine, L., Wiseman, C., & Beauchamp, C. (2001) Analyzing interview data: The development and evolution of a coding system. *Qualitative Sociology 24*(3), 381–400.

Wheeldon, J., & Åhlberg, M. K. (2012) *Visualizing social science research: Maps, methods, & meaning.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Wilkinson, D., & Birmingham, P. (2003) *Using research instruments: A guide for researchers.* London: Routledge Farmer.

Willig, C. (2008) Discourse analysis. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (2nd ed., pp. 160–85). London: Sage.

Winkelman, M. (1994) Cultural shock and adaptation. *Journal of Counseling and Development 73*(2), 121–6.

Wolcott, H. F. (1994) *Transforming qualitative data: Description, analysis, and interpretation.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Wolcott, H. F. (1999) *Ethnography: A way of seeing.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Wolcott, H. F. (2003) *Teachers versus technocrats: An educational innovation in anthropological perspective.* Walnut Creek, CA: AltaMira Press.

Wolcott, H. F. (2009) *Writing up qualitative research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Woods, P. (2006) *Successful writing for qualitative researchers* (2nd ed.). London: Routledge.

Yin, R. K. (2014) *Case study research: Design and methods* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Zingaro, L. (2009) *Speaking out: Storytelling for social change.* Walnut Creek, CA: Left Coast Press.
Zoppi, K. A., & Epstein, R. M. (2002) Interviewing in medical settings. In J. F. Gubrium & J. A.
Holstein (Eds.), *Handbook of interview research: Context & method* (pp. 355–83). Thousand Oaks, CA: Sage.

Zwiers, M. L., & Morrissette, P. J. (1999) *Effective interviewing of children: A comprehensive guide for counselors and human service workers.* Philadelphia: Accelerated Development.

İndeks

Agar, Michael H., 39, 137
ağlar, 34, 48, 176, 187, 189, 195, 226, 231, 238, 279, 280
aktarma, aktarılabilirlik, 15, 49, 73, 101, 173, 175, 177, 197, 243, 278, 282
Alan deneyi, 26, 86, 183
Alan notları, 4, 8, 17, 18, 21, 22, 23, 28, 29 *(şek.)*, 31, 32, 38, 45, 54, 57, 58, 60, 61, 62, 71, 73, 74, 75, 81, 84, 92–3, 95–6, 98, 103–4, 115, 125, 132, 145, 146, 166, 167, 178–9, 200, 305–7
Altalan, 178, 180
Altbaşlıklar, 283, 285
alt kodlama, *bkz.* kodlama, alt kod, alt kodlama
altsüreçler, 111
Amerikan Zaman Kullanım Anketi, 177
Ana hedef, 148, 215, 216
analitik not, 21, 22, 34, 36, 40, 44–5, 69, 70, 80, 112, 114, 118, 119, 139, 188, 195, 198, 212, 217, 226, 243, 252–3, 274, 275, 280, 281–2, 284
  ...'ın kodlanması ve kategorileştirilmesi, 45–6
  amaç, 44
  görsel veriler için..., 57–65
  kod ve kategori oluşturma için..., 46–7, 54–7, 108, 118, 213, 215, 236, 242, 245, 251, 252
  örnekler, 45–53, 58–60, 114, 254
  tanım, 44–5
  Üst notlar, 51–2
  Yansıtma olarak..., 18, 38, 42, 54, 76, 77, 78, 108, 113, 122–3, 134, 135, 161, 202, 214, 226, 232, 235, 245, 248, 251, 267
Analitik terimler, 181–4, 186
Analiz(i)
  Akıcı sorgulama..., 157
  alan ve sınıflandırıcı..., 181–6
  ayrıca bkz. İstatistik
  ayrıca bkz. Kodlama
  bileşen..., 185
  doküman.., 61–2
  dramaturjik..., 146, 150
  Durumsal..., 64, 137, 249, 255
  Duyarlılık.., 86, 124
  eşya..., 61–2
  Fotoğraf..., 57–61
  görsel.. için kaynaklar, 64–5
  içerik, 26, 41, 57, 82, 86, 91, 171, 173, 177, 187, 223
  İkilem..., 139
  İkili.., 63
  İkincil..., 259
  Konuşma.., 63, 70, 145, 159, 161, 163, 164
  kuvvet alanı..., 139
  medya, 64, 153, 175
  meta analiz..., 86, 102, 205
  Mikro analiz..., 117
  Nicel..., 10, 25–7, 28, 31, 35, 73, 83, 86, 96, 100–1, 102, 135, 171, 173, 175, 177, 187, 189, 197, 198, 236, 262
  Öyküsel..., 154–9, 187
  Semantik ağ..., 101
  söylem, 18, 19, 57, 62, 70, 137, 164
  Tematik..., 15, 101, 185, 200, 203
  uzaklaşımsal... 7, 61
  Video..., 37, 62–4, 84, 149, 175
Analysing Qualitative Data, 2
antropoloji, antropolojik, antropolog, 25, 48, 64, 69, 71, 151, 154, 174, 178, 180, 182, 260, 267, 268, 274, 290
apriori, 52, 71–2, 132, 173, 205
aracı değişkenler, 174, 187–8, 192–3, 195
Araştırma soruları, 2, 17, 22, 25, 27, 44, 52, 55, 57, 70–1, 74, 75, 79, 98, 100, 101, 122, 165, 168, 177, 199, 226
argo, 106
Ayaküstü sohbet, 37, 63, 231–2, 288
Ayırıcı birliktelik, 135

bağlam, 4, 15, 23, 40, 44, 59, 60, 64, 72, 83, 113, 120, 127, 128, 129, 136, 140, 145, 155, 157, 161, 170, 174, 176, 177, 179, 187, 188, 192, 203, 244, 248, 249, 251, 253, 254, 257, 258, 264, 266, 278, 281–2, 287
Basics of Qualitative Research, 54, 114, 249, 254
Bazeley, Pat, 299
BDNVAY (Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi Yazılımları), 30–6, 44, 47, 82, 223, 226, 228, 275, 284
  alıntılar, 20
  AnSWR, 32
  AQUAD, 32
  Arama ve sorgulamalar, 34–6
  ATLAS.ti, 31 *(şek.)*, 32, 34, 63, 267
  Cmap Tools, 228
  Dedoose, 27, 35, 35 *(şek.)*
  DiscoverText, 32
  Evernote, 45
  Görsel veriler ile, 58, 63
  İstatistiksel işlemler, 27, 37, 72–3, 101
  Kod sıklığı, 23
  Kodlama Analysis Toolkit, 32
  MAXQDA, 35, 35 *(şek.)*, 130, 131 *(şek.)*
  Microsoft Excel ile, 29–30, 30 *(şek.)*, 72, 82, 89, 173, 284–5
  Microsoft Word ile, 29 *(şek.)*, 82, 285
  NVivo, 32, 33, 33 *(şek.)*, 63, 63 *(şek.)*, 73, 97, 109
  Otomatik kodlama, 34, 82
  Quirkos, 33, 34, 34 *(şek.)*, 185
  the Observer, 63

Transana, 17, 31, 63
ve alan ve sınıflandırıcı kodlama, 185
ve alt kodlama, 93–4
ve analitik not, 45, 47, 53–4
ve betimsel kodlama, 105
ve boylamsal kodlama, 267
ve büyüklük kodlama, 89–90
ve duygu kodlama, 129
ve elle kodlama, 28–9, 36, 38, 231
ve eşzamanlı kodlama, 83, 96–7, 195
ve geçici kodlama, 170
ve hipotez kodlama, 173
ve In Vivo kodlama, 109–10
ve karşıtlık kodlama, 139
ve kod defteri, 27–8
ve nitelik kodlama, 83, 84–5
ve odaklı kodlama, 243
ve ön kodlama, 118
ve örüntü kodlama, 238
ve protokol kodlama, 177
ve süreç kodlama, 114
ve veriyi temalandırma, 204
Veri formatları, 19, 32–3, 34
Weft QDA, 32
Wordle, 223, 223 *(şek.)*
Yazılım programları, 31–2
Belirginlik puanlaması, 90
Benliğin sunumu, 49, 50, 149, 155
Beş R, 6, 47
Bettelheim, Bruno, 152
Boal, Augusto, 15, 139
boylamsal, 85, 96, 102, 132, 135, 197, 232, 249, 256–9
ayrıca bkz. değişim *ve* kodlama, boylamsal
boyutlar, 16–17
Brown, Brené, 131, 154
Bruner, Jerome, 152
Bulanık diziler, 11

Campbell, Joseph, 152
Causation in Educational Research, 198
Charmaz, Kathy, 2, 44, 55, 250, 287
cinsiyet, 8, 11, 12, 13, 15, 61, 72, 83, 85, 86, 91, 101, 137, 160, 171, 172, 184, 186, 205–6, 264, 266
Clarke, Adele E., 55, 255
Constructing Grounded Theory, 2, 114
Constructing the Life Course, 260
Corbin, Juliet, 55
çıktı, 11, 15, 26, 27, 39, 40, 41, 48, 63, 76, 81, 86, 97, 112, 113, 140, 143–4, 157, 174–6, 187–9, 192–7, 198, 200, 206, 248, 250, 274, 276, 277, 284, 286, 288
ayrıca bkz. sonuçlar

Çözümleme (decoding), 5, 22

damga, 15, 47, 49–50, 163, 205
Değerler sistemi, 123, 125, 153, 189, 227, 246
değerler, tutumlar, inançlar, 2, 7, 16, 18, 23, 40, 46, 50, 60, 61, 64, 70, 72, 80, 104, 124, 125, 128, 131–6, 137, 143, 145, 146–8, 153, 155, 158, 173, 174, 177, 187, 188, 200, 227, 262, 264
ayrıca bkz. kodlama, değer
değişim, 55, 71, 102, 111, 114, 125, 132, 135, 136, 137, 139, 141, 143–4, 149, 158, 167, 169, 180, 197, 205, 232, 236, 254, 256, 257, 259, 260, 263, 276
ayrıca bkz. kodlama, boylamsal *ve* boylamsal
Dey, Ian, 255
dinamikler, 47, 57, 74, 78, 111, 117, 198, 263
Dinleme Kılavuzu, 165
dizeler, 19–20, 120, 125, 127, 128 *(şek.)*, 146, 155
dokümanlar (veri), 18, 21, 23, 33, 57, 61–2, 64, 73, 143, 151, 166, 179, 309–10
doygunluk, 248
dönüşüm, 25–7, 72, 75, 85, 86, 144, 150, 153, 157, 177, 235, 264, 277
Durum çalışması, 11, 74, 102, 132, 145, 146, 150, 153, 165, 197, 205, 256, 259, 260, 268, 277
Duygusal güzergah, 127–8, 131
Duygusal Zekâ, 47

eğitim, eğitsel, 10, 23, 25, 42, 52, 61, 71, 85, 86, 106, 129, 137–9, 166–7, 177, 205, 218, 227–8, 260, 264, 268, 278
Eleştirel ırk kuramı, 8, 85
empati, 41, 42, 46, 125, 129, 164, 171
eşyalar, 4, 18, 57, 60, 61–2, 63, 64, 73, 104, 145, 163, 178, 179, 200
etik, 38, 39, 42, 50–1, 61, 118, 129, 149
Etmenler ve etkiler, 48, 85, 158, 172, 188–9, 195, 197, 198, 231, 266, 279
etnik, etnisite, 8, 72, 74, 83, 85–6, 160, 164, 171–3, 186, 187, 247, 266
etnografik, etnografi, 8, 10–11, 12, 18, 28, 36, 37, 39, 42, 57, 64, 65, 71, 85, 91, 92, 93, 102, 103, 106, 115, 120, 125, 145, 160, 161, 171, 173, 174, 178, 180, 181–2, 226, 228, 253, 274
eleştirel, 71, 132, 135, 137, 232
evreler, aşamalar, döngüler, 68, 112, 115, 254, 257, 266–7
Eylem araştırması, 12, 106, 130, 137, 139, 141, 144, 175, 232

fail oluş, 17, 81, 132, 146, 150, 187, 189, 195, 198, 264
Fenomenolojik, fenomenoloji, 8, 52, 70, 120, 199–200, 276–7, 288
Fisher, Erik, 127
Forum: Qualitative Social Research, 289
frekanslar frekans, 7, 35, 90, 197, 226
Fundamentals of Qualitative Research, 2

Gardner, Howard, 62, 193
Geertz, Clifford, 182, 274
Gibbs, Graham R., 2

Glaser, Barney G., 55
Glass Menagerie, The, 159
Goffman, Erving, 49
Goodall, H. L. (Bud), 145
Görsel söylemler, 62, 64
Görüşme kaydı dökümleri, 4, 17–18, 18–20, 21, 23, 32, 54, 63, 70, 74, 75, 76, 78, 80, 81, 83 98, 102, 105, 107, 109, 110, 115, 125, 145, 148, 151, 153, 155, 156, 157, 159, 160, 164, 165, 175, 204, 229, 248, 274
  ayrıca bkz. interviews
görüşme, 8, 17, 18, 19, 21, 23, 28, 34, 50, 51, 55, 72, 74, 78, 88, 91, 98, 100, 110, 123, 125, 127, 129, 143, 149, 156, 159, 166, 175, 181, 198, 199, 200, 203, 204, 232, 238, 253, 264, 267, 268, 307–9
  ayrıca bkz. Görüşme kaydı dökümü
göstergebilim, 4, 57
Gözlemci yorumları, 18, 21, 45, 92, 103–4, 305
Grounding Grounded Theory, 255
Guidelines for Video Research in Education, 64
güvenirlik, 58, 175, 198, 218

Hafıza yoklama uğraşı, 157
halk terimleri ve yerli terimler, 105, 181, 182, 183, 184, 186
Hammersley, Martyn, 171
Handbook of the Arts in Qualitative Research, 64
Handling Qualitative Data: A Practical Guide, 280
hikaye örgüsü, 112, 127, 147, 187–8, 189, 195, 198, 254, 287
Hikayenin ana konusu, 21, 157, 253, 256, 258–9, 267
  ayrıca bkz. kodlama, boylamsal
hipotez, hipotez kurma, 41, 56, 98, 168, 180, 186, 189, 280
  ayrıca bkz. kodlama, hipotez
hiyerarşi, 10, 12, 16, 28, 34, 48, 83, 85, 91, 92, 93, 101, 108, 137, 181, 185, 186, 231, 234, 242, 275, 278, 279
Hochschild, Arlie Russell, 130

Interviewing for Education and Social Science Research, 110

iddia, 4, 10, 17, 20, 39, 48, 53, 58, 134, 171, 205, 225, 229, 232, 234–5, 238, 266, 267, 274, 276, 280
  Kilit..., 15, 138, 235, 256–7, 258–9, 267, 274, 282, 286
İlgili metin, 18, 80, 255, 257
inançlar, *bkz.* değerler, tutumlar, inançlar
inandırıcılık, 38, 63, 132, 175, 198, 218, 284
indeks, indeksleme, 28, 40, 57, 83, 92, 93, 98, 104, 152, 154, 174, 178, 182
İnsan İlişkileri Alan Dosyası (İİAD), 178, 180
istatistik, 25, 27, 28, 37, 72–3, 75, 82, 86, 89, 90, 96, 101, 135, 171, 173, 176, 177, 180, 236, 262, 284
  ayrıca bkz. analiz, nicel

Janesick, Valerie, 44
Josselson, Ruthellen, 234
Jung, Carl, 152

Kappa katsayısı, 37
Karar modelleme, 176, 180, 189
karma yöntemler, 26, 29, 30 *(şek.)*, 30–1, 72–3, 75, 82, 86, 90, 98, 131, 171–3, 264, 282, 284
karşılıklı ilişki, 35, 55, 83, 85, 92, 96, 164, 168, 173, 187, 188, 195, 228, 231, 238, 264, 266, 278, 279, 280
karşıt çiftler, 137–9, 222, 274
Kategori(si), 9, 14 *(şek.)*, 15–16, 23, 26–7, 41, 44, 48, 62, 68, 69, 74, 83, 86, 87, 91–2, 94, 97, 98–101, 105, 112, 123, 125, 126, 133, 143, 149, 166–7, 175, 176, 178, 181–2, 199, 226, 228, 231, 234, 243 *(şek.)*, 244, 248, 249, 255, 274, 276–7, 283, 285 *(şek.)*, 286, 287
  ...'ın oluşturulması, 7, 9, 24, 36, 39, 139, 157, 160, 170, 184–5, 202–4, 223, 234–5, 236, 256–8, 262, 284
  Alt kategoriler, 10–11, 14, 25, 27, 44, 48, 54, 68–9, 83, 92, 93, 181, 184, 222, 225, 235, 236, 242–3, 244, 251–3, 278–9
  ayrıca bkz. Nedenler *ve* kodlama, nedensellik
  ayrıca bkz. Özellikler ve boyutlar
  ilişkiler, 38, 83, 108, 230–1, 234, 236, 244–6, 248, 266, 275, 276, 280–2
  Kategorilerin..., 195, 205, 222, 278–80
  Kod ve kategori oluşturma, 46–7, 54–7, 93, 102, 104–5, 108, 109, 115–16, 118, 119, 120, 128, 168, 213, 215, 236, 242, 245, 251, 252
  Kodlardan..., 9, 10–11, 24, 78–9, 147, 192–3, 212, 215, 218–21, 223–6, 235, 240, 240–3
  merkezi/çekirdek, 48, 52, 55, 56, 138, 236, 248, 250–5, 252 *(şek.)*, 267, 277, 286
  sayısı, 25, 29, 168, 232, 234, 286
  Yeniden kategorileme, 11–14, 33, 222, 234
katılımcı teyidi, 37
kavram, 8, 9, 10, 11, 12, 14–15, 16, 17, 23, 25, 39, 41, 44, 47, 48–9, 51, 61, 64, 69, 71–2, 74, 78, 87, 90, 97, 98, 106, 109, 110–11, 118, 119–20, 127, 131, 134, 137, 138, 139, 143, 148, 154, 168, 189, 199, 200, 201, 203, 205, 206, 218, 222, 226, 228, 229, 231, 232, 234–5, 236, 245, 250, 253, 254, 255, 260, 263, 268, 275–7, 281, 282, 283, 286, 287
  ayrıca bkz. kodlama, kavram
Kavramsal çerçeve, 2, 5, 71, 75, 76, 95, 129, 137, 168, 200, 256
kırılma, 50, 53–4, 60
kısaltma, 22, 53, 281
kimlik, 11, 47, 71–2, 104, 109, 111, 132, 135, 149, 150, 155, 158, 160, 196, 199, 200, 202, 203, 215, 224, 225, 263, 266
kişiye özgü özellik, 7, 263, 266
kod
  ... çoğalması, 78–80
  ... haritalama, 14, 140, 218–22, 278

... tekrarı, 5, 6, 79, 267
... üyeleri, 23–5
..'dan kurama, 21 *(şek.)*
...binişikliği, 33, 94
...peyzajı, 14, 94, 223–6, 274, 276
...şeması oluşturma, 229–30
ayrıca bkz. kodlama
emojikodlar, 130–1
İşlemsel tanım, 27–8, 46–7
tanım, 4
Taşıyıcı..., 123
Üst..., 34, 235, 236
Kod defteri, 27–8, 36, 39, 171, 177
Kod dokuma, 48–9, 49 *(şek.)*, 122, 123, 168, 195, 205, 225, 229, 242–3, 245, 276, 281
kodlama (coding)
.. için gerekli kişisel özellikler, 38–9
... hakkında yazmak, 284–6
açık, 55, 115, 118, 212
açımlayıcı, 71, 120, 170, 177, 235, 236, 255–60, 264, 267
aileler, 254
Alan ve sınıflandırma, 11, 13, 17, 70, 94, 96, 104, 106, 174, 181–6, 280
Alt kod, altkodlama, 13, 24, 33, 54, 57, 82, 83, 86, 90, 91–4, 97, 100, 104, 116, 128, 141, 158, 176, 223, 225, 235
analitik notları..., 54–5
analitik, 119, 200
apriori, 71–2, 132, 173, 175, 205
aracı, 239
araştırmacı, 17
ayırıcı, ayırma, 23–5, 79, 92, 106, 108, 111, 116, 166, 226, 229, 244
bağlantılandırma, 9, 114, 242, 245
betimsel, 4, 8, 17, 57, 70, 71, 73, 76–8, 83, 88, 92–3, 97, 102–5, 122, 128, 141, 205, 206, 237, 258, 266, 277
binişik, 33, 94
birinci döngü gözden geçirme,, 68–9, 80
birleştirici, birleştirme, 23–5, 79, 92, 107, 120, 166, 229
boylamsal, 71, 78, 94, 115, 136, 144, 235, 236, 260–8, 261 *(şek.)*
bütüncül, 23, 73, 80, 92, 101, 120, 165–8, 205, 228
büyüklük, 27, 72, 74, 78, 82, 86–91, 89 *(şek.)*, 94, 128, 141, 143, 197, 198
çift, 33, 94
çoklu, 33, 83, 94, 97
Çözümleme (decoding), 5, 22
Davis gözlem sistemi, 3
değer, 8, 17, 70, 72, 73, 78, 80, 91, 102, 120, 124, 128, 131–6, 141, 146, 150, 198
değerlendirme, 27, 70, 72, 78, 91, 94, 124, 140–5, 198
Dikkate alınması gereken sorular, 22–3
Dilbilgisel yöntemler, 57, 68, 80, 82–3, 212
doğal, 105
dramaturjik, 70, 78, 80, 102, 115, 136, 145–50, 159, 198, 215–17
duygu, 17, 57, 70, 72, 78, 80, 91, 102, 124–31, 136, 146
Duyuşsal yöntemler, 57, 68, 72, 80, 124
Edebiyat ve dil temelli yöntemler, 68–9, 80, 145
eklektik, 5, 20, 45, 47, 69, 71, 73, 74, 80, 119, 141, 150, 165, 170, 212–18, 232
Eksensel... , 11, 55–7, 71, 75, 97, 111, 119, 120, 123, 206, 235–6, 239, 240, 244–50, 246 *(şek.)*, 251, 253, 275
eleştiriler, 40–2, 70, 289
elle, 19, 28–30, 33, 34, 36, 78–9, 81–2, 93–4, 96, 193, 204, 223–5
emik, 105
Eşdizimli..., 33, 94
eşzamanlı, 6, 7, 33, 73, 83, 94, 94–7, 128, 195, 198, 205
eylem, 111
faydacı, 98
geçici, 25, 71, 132, 165, 168–70
geçişler, 10, 21, 54, 69, 212, 226, 228–32, 245, 267, 274
Genelden özele, 255
Harfi harfine, 105
haştag, 102
hipotez, 27, 71, 72, 90, 91, 104, 165, 170–4, 177, 198
İçiçe geçmiş, 33, 91, 94
İkinci döngü gözden geçirme, 69, 234–6
ikincil, 91
In Vivo, 4, 8, 23–4, 55–6, 70, 71, 73, 75, 77–8, 79 *(şek.)*, 80, 90, 97, 102, 105–10, 111, 115, 120, 125, 129, 138, 141, 167, 183, 186, 200, 215–17, 235, 237, 240, 253, 256, 257, 258
İşbirlikli..., ekiple, 27–8, 29, 36–7, 38, 40, 175, 284
jenerik yöntemler, 73–4, 75
kararlar, 7–8, 22, 69–76, 212, 240
karşıtlık, 17, 70, 71, 73, 124, 128, 136–40, 145, 215, 218–22, 274
kavram, 24, 80, 97, 119–24, 229, 245, 277
kavramsal, 250
keşfedici yöntemler, 69, 72, 73, 80, 165, 212, 217
Kodlanabilir anlar, 20, 24
Kodları..., 79, 124, 229
Kodlayıcılararası tutarlılık, 37, 40–1, 176, 284
konu, 102
korkusu, 76
kuramsal, 55–7, 71, 75, 97, 120, 235–6, 239, 244, 245, 248, 249, 250–5, 277
Kültürel Materyaller Taslağı (KMT), 94, 154, 174, 178–80
Leeds Niteleyici Kodlama Sistemi, 177, 187, 188
makro-düzey, 166
mekanik, 83
melez, 74, 75
motamot, 105

motif, 145, 150–4, 155–7, 159
müşterek, 91
Nedensellik..., 17, 70, 96, 114, 115, 174, 177, 186–98, 276, 287
Nitelik..., 73, 82, 83–6, 186
notlar, 21–2, 58–9
odaklı, 10, 11, 13, 55–6, 57, 70, 71, 74, 75, 97, 104, 111, 119, 120, 153, 198, 232, 235, 239, 239–44, 244, 245, 251
ortam/bağlam, 83
ön, 11, 13, 55–6, 57, 70, 71, 75, 80, 94, 97, 106, 111, 115–19, 206, 217, 229, 235, 238, 240, 244, 245, 249, 251
ön-kodlama, 20–1
örüntü, 10, 17, 70, 74, 90, 104, 120, 229, 232, 235–9, 244, 252
öyküsel, 145, 146, 150, 153, 154–9
paralel, 94
Profil biçimi, 80–2
prosedürel yöntemler, 69, 80, 174
protokol, 71, 94, 154, 174–7
Satır satır, 24, 79, 115, 116, 117, 166, 217, 229
seçici, 55, 239, 240, 250
seçim, 69–76
sıklıklar, sıklık, 23, 27, 41, 72–3, 82, 86, 87, 90, 91, 94, 100–1, 107, 157, 171, 185, 203, 223, 226, 230, 234, 240, 253–4, 279, 287
sosyodemografik, 83
Sözel değişim, 145, 159–65
sözlü, 74
stratejisi, 146
süperkodlama, 238–9, 253
süreç, 6, 17, 55–6, 70, 71, 73, 75, 78, 95, 96, 97, 110–15, 113 *(şek.)*, 115, 116, 120, 122, 128, 146, 181, 198, 231, 235, 240, 277
şema, 10, 12, 39, 40, 74–5, 92, 158, 171, 175, 177, 180, 187, 234, 274
şipşak, 267
Tek başına, 37–8
Temel yöntemler, 57, 68, 80, 97, 212
Temellendirilmiş kuramda, 55–7
tümevarımsal, 75, 105
yalın, 25, 168
yapısal, 71, 73, 97, 98–101, 133, 168
Yaygın hatalar, 76–80
Yeniden kodlama, 11–14, 23, 36, 38, 41, 68, 69, 76, 79, 118, 212–18, 232, 234, 253
yerli, 105
Yorum uyumu, 37
Yöntem olarak, 39–40
yuvalanmış, 33, 91, 94, 95
Zanaat olarak..., 42
Kodlamak (codifying), 9, 14, 38
konumsallık, 23, 135
koşullar, 114, 171, 188, 197, 244, 247, 248, 251, 253, 254, 287
koşullar, 114, 171, 188, 197, 244, 247, 248, 251, 253, 254, 287
Bağlamsal ve dışsal, 249, 258, 266
koşullar, 114, 171, 188, 197, 244, 247, 248, 251, 253, 254, 287
öncül, 118, 174, 187, 192–3, 195
kuramsal yapılar, 199, 202–3, 236, 238, 255–6, 257, 259
kuramsal, kuram, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 17, 20, 35, 39, 41–2, 61, 70, 71, 109, 110, 119, 129, 130, 135, 137, 139, 154, 157, 171, 173, 182, 187, 197, 203, 232, 234–5, 242, 251, 253, 254, 255, 256, 268, 277–8, 282, 286, 287
analitik notta, 44, 49–50, 53, 54, 251
ayrıca bkz. Temellendirilmiş kuram
Kodlardan kategorilere, 14–15, 55–7, 69, 105, 115, 120, 158, 235, 277–82
konumlandırma, 140
uyarlamalı, 260
yükleme, 188
Kurosawa, Akira, 8
kültür, kültürel, 4, 16, 18, 26, 41, 64, 65, 71, 72, 85, 90, 95, 105–6, 119, 120, 122–3, 125, 126, 132, 134, 136, 137, 145, 146, 155, 157, 158, 159–64, 174, 178, 180, 181–2, 185, 198, 199, 202–3, 226–8, 243, 246
ayrıca bkz. kodlama, Kültürel Materyaller Taslağı (KMT)
mikrokültür, 15, 40, 105, 134, 181, 182, 184

Labov modeli, 156
Likert ölçekleri, 135

Managed Heart: Commercialization of Human Feeling, The, 130
Mears, Carolyn Lunsford, 110
mercekler, filtreler, açılar, 7–8, 27, 46, 53–4, 60, 64, 94
metafor, 4, 9, 39, 49, 55, 107, 109, 129, 139, 159, 203, 205, 206, 239, 250
metaözetleme, metasentezleme, 80, 86, 102, 199, 200, 204–5, 234, 259, 282, 286
Mihas, Paul, 123
mit, mitolojik, 150–3
Morse, Janice, 55
My Freshman Year, 86

Nathan, Rebekah, 85
nedenler, 17, 48, 118, 171, 176, 181, 192, 198, 200, 238, 247, 254, 266, 277, 287
ayrıca bkz. nedensel, nedensellik

nedensel, nedensellik, 7, 85, 132, 174, 177, 187–90, 195–8, 196 *(şek.)*, 248–9, 276, 280
netnografi, 64, 200
Neuendorf, Kimberly A., 177
Nicelleştirme, nicelleştirmek, 25–7, 72–3, 86, 90, 268
Niteleme (nedensel), 174, 182, 186, 187, 188, 189, 192, 195, 197, 198, 236
NTC's Dictionary of Literary Terms, 159

otoetnografik, otoetnografi, 153, 157, 159, 161, 289

önerme niteliğinde, önerme, 4, 11, 20, 229, 230, 280
örüntü , 4, 9–10, 11, 15, 17, 22, 35, 41, 44, 73, 74, 79, 85, 96, 137, 141, 142, 151, 157, 158, 160, 164, 199, 227, 229, 254, 255, 260, 264, 266, 281
  analitik notta, 48–9
  ayrıca bkz. kodlama, örüntü
  kodlama için, 5–7
  tanım, 5–6
öyküsel, 17, 21, 42, 58, 60, 62, 77, 78, 104, 122, 145, 148, 150, 151, 152, 160, 161, 177, 187, 189, 196–7, 205, 225, 238, 242, 245, 251, 252, 253, 254, 259, 264, 265, 268, 274, 275, 276, 281, 282, 285, 287
  ayrıca bkz. kodlama, öyküsel
  kaos, 151, 152, 163
  sorgulama, 70, 81, 82, 146, 150, 151, 153, 157, 159
özellikler ve boyutlar, 52, 55, 56–7, 90, 108, 116, 118, 217, 229, 235, 240, 244, 245, 247, 248, 249 *(şek.)*, 251, 254, 274

paradigm, paradigmatic, 11, 40, 71, 75, 130, 135, 140, 156, 157, 176, 289
paradigmatik doğrulama, 26–7
Patton, Michael Quinn, 69
performans, 28, 45, 49–50, 51, 58, 62, 70, 72, 109, 127–8, 129, 145–50, 155, 158, 160, 190–6, 256, 258–9, 264–5, 274, 289
Periodical Table of Visualization Methods, A, 228
pragmatizm, 3, 70, 289
Presentation of Self, The, 50
Presenting Data Effectively, 228
Propp, Vladimir, 151, 153
Psikolojik, psikoloji, 64, 71, 72, 111, 125–7, 129–30, 135, 145, 149, 152, 153, 154, 155, 157, 159, 164, 165, 177, 200, 247, 254, 263

Qualitative Analysis for Social Scientists, 249, 254
Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook, 2
Qualitative Data Analysis: Practical Strategies, 299
Qualitative Data: An Introduction to Kodlama ve Analysis, 260

Rashômon, 8
Richards, Lyn, 280
ritimler, 111, 161, 259, 266, 287

Sage Handbook of Grounded Theory, The, 55
Sage Handbook of Visual Research Yöntemler, The, 64
Saklı hazine, 289
Sanat temelli, 74, 109, 114, 127, 145, 146, 150, 155
semantik ayrışım, 135
semantik ilişkiler, 101, 181–3
sembol, sembolik, sembolism, 4, 10, 26, 39, 40, 41, 49, 72, 74, 82, 86–7, 102, 104, 109, 114, 119, 127, 145, 152–3, 157, 158, 159, 160, 164, 185, 226, 259, 281
sempati, 41, 46, 125, 129
sentez, 10, 25, 38, 41, 55, 69, 80, 165, 185, 204, 206, 213, 226, 239, 251, 252, 267, 282
Ses izleri, 158
Sezgisel keşif, 9, 10, 42, 44, 54, 69, 72, 114, 128, 137, 189, 226, 236, 242, 245, 249, 276, 280
sınıflandırıcı, sınıflandırma, 74, 83, 92, 93, 176, 181, 182–5, 185 *(şek.)*, 230, 278–9
  ayrıca bkz. kodlama, alan ve sınıflandırıcı
Situational Analysis, 64, 255
Smith, Anna Deavere, 109
sonuçlar, 17, 111, 113, 118, 188, 192–3, 195, 200, 244, 247, 248, 253, 254, 287
  ayrıca bkz. çıktı
Sosyal örgütlenme birimleri, 16–17
sosyolojik, sosyoloji, 15, 60, 64, 71, 72, 129, 130, 132, 135, 143, 145, 154, 157, 254, 260
Soy gelişim bilimi, 186
Söylem takibi, 264
Sözlü tarih, 132, 150, 155, 157
Spindler, George ve Louise, 69
Spradley, James P., 174
Stake, Robert E., 44, 212
Stigma, 49
Strauss, Anselm L., 55
süreç (katılımcı, fenomen), 48, 53, 69, 70, 71, 75, 76, 87, 95, 96, 109, 113 *(şek.)*, 114–15, 118–20, 130, 137, 146, 187–9, 197, 200, 212, 213, 226, 277 *(şek.)*, 227–8, 231, 236, 240, 242, 244, 247, 248, 252 *(şek.)*, 253–4, 263, 266–7, 276, 277, 279, 280–1, 283, 287
  ayrıca bkz. kodlama, süreç *ve* yapılar ve süreçler

şema, 48, 112, 184–5, 189, 195–6, 197, 226–8, 231, 242–3, 248–9, 252 *(şek.)*, 253, 275 *(şek.)*, 280
Şiir, şiir sanatı, 3, 4, 109, 110, 290

takdirkâr sorgulama, 132, 141
tarama, 4, 30, 72, 82, 98, 135, 143, 177
taslak, 12, 93, 108, 184, 202, 223–6, 230, 234, 242, 251, 274, 278
Teachers versus Technocrats, 137
tema, 9, 10, 14–15, 17, 39, 70, 74, 84, 85, 98, 198–206, 218, 228, 231, 232, 234–5, 274, 275–6, 281, 282, 283, 286, 287, 289
  analitik notta, 22, 44, 48, 53–4
  ayrıca bkz. Veriyi temalandırma
  Koddan farkı, 15–16, 198–9
  sayısı, 23, 25, 100, 168, 203
  tanım, 198–200
  Üst tema, 202
  ve açımlayıcı kodlama, 256, 257–9
  ve alan ve sınıflandırıcı kodlama, 182, 185
  ve boylamsal kodlama, 264
  ve bütüncül kodlama, 166
  ve dramaturjik kodlama, 148
  ve eklektik kodlama, 217

ve in vivo kodlama, 108–9
ve karşıtlık kodlama, 138–9
ve kavram kodlama, 123
ve kuramsal kodlama, 236, 250, 252, 255
ve motif kodlama, 153
ve odaklı kodlama, 240
ve örüntü kodlama, 236, 238, 239
ve öyküsel kodlama, 158
ve protokol kodlama, 177
Temel Sosyal Süreçler (TSS), 254
Temellendirilmiş kuram, 2, 11, 17, 44, 52, 56 *(şek.)*, 61–2, 71, 75, 232, 235, 280, 286, 287
kodlama esasları, 55–7, 97, 235–6
kuramsal örnekleme, 120
ve açımlayıcı kodlama, 255, 260
ve büyüklük kodlama, 90
ve değerlendirme kodlama, 141, 143
ve eksensel kodlama, 245, 248, 249–50
ve in vivo kodlama, 106–8, 186
ve karşıtlık kodlama, 139
ve kavram kodlama, 120
ve kuramsal kodlama, 250–1, 253–5, 277
ve nedensel kodlama, 188
ve odaklı kodlama, 239–40
ve ön kodlama, 115–18, 217
ve öyküsel kodlama, 157
ve süreç kodlama, 111
ve yapısal kodlama, 101
yazarlar, 55
Thompson Motif-Index, 150–3
Thompson, Stith, 152, 153
Timescapes, 268
Turner, Victor, 267
tutumlar, *bkz.* değerler, tutumlar, inançlar

Uses of Enchantment, The, 152

veri
deneyimsel, 119, 168, 245
düzeni, 18–20
görsel, 57–65
Kodlanacak ... miktarı, 17–18
Üst veri, 18
Veriyi temalandırma, 15, 58, 69, 70, 80, 159, 198–206, 231, 244, 259, 274
vinyet, 109, 127, 146, 147, 148, 151, 157, 164, 166, 180

Weekly Qualitative Report, The, 288
Williams, Tennessee, 159
Winter, Richard, 139
Wolcott, Harry F., 25, 290

yansıtma, 53–4
yapılar ve süreçler, 17, 230, 231, 249, 278–80
Yargılar simgeler, 87–8
Yaşam seyri, 135, 155, 157, 256–9, 260, 262, 264–8
ayrıca bkz. boylamsal
yazma, 282–8, 289
yöntemsel ihtiyaçlar, 71, 76

Zengin metin, 21, 33, 88, 282, 284, 285–6

"Yoğun bir şekilde görüşme, anlatı ve görsel materyallerle çalışan tüm alan araştırmacıları için olmazsa olmaz bir eser. Anlaşılır, iyi yazılmış ve kapsamlı. Ekler bile başlı başına paha biçilmez değerde."
Norman K. Denzin, Illinois Üniversitesi, Urbana-Champaign

"Tüm nitel araştırmacılar için temel bir başvuru kaynağı. Eseri kodlama süreci üzerine yazılmış en geniş kapsamlı metin kılan bu son baskı, görsel veri analizi ve analitik not yazımını detaylı bir biçimde ele almaktadır."
Jennifer Roberts, St. Louis Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

"Bu kitap şimdiye kadar derslerim, doktora öğrencilerim ve araştırmalarım için hep vazgeçilmez bir kaynaktı. Çok çeşitli alanlardan araştırmacılar ve disiplinler için yeni yaklaşımlar ve örnekler sunan bu üçüncü baskı daha da vazgeçilmez bir kaynak olacaktır."
Steven Harvey, Johns Hopkins Bloomberg Halk Sağlığı Fakültesi

Johnny Saldaña'nın bu eşsiz ve paha biçilmez el kitabı; kodlama türleri, örnekleri ve alıştırmalarına ilişkin içerdiği kapsamlı değerlendirmeler sayesinde kodlama süreciyle ilgili tüm soru işaretlerini gideriyor. Nitel araştırmayla ilgilenen tüm öğrenciler, öğretmenler ve uygulayıcılar için ideal bir başvuru kaynağı; sosyal bilimlerin her alanında mutlaka okunması gereken bir eser; nitel verilerin kodlanma süreciyle ilgili tüm yaklaşımlar arasında okura net bir şekilde yol gösteren bir kılavuz.

Herhangi bir araştırmada uygulanabilecek eksiksiz bir kod ve beceri repertuvarının sunulduğu eserde, en basitinden en karmaşığına kadar çok sayıda analiz stratejisi ustalıkla açıklanmış ve dikkatlice örneklenmiş.

Saldaña her bir kod için yöntemin kaynağı hakkında bilgi vermekte, yöntemin ayrıntılı açıklamasını sunmakta, pratik uygulamalarını göstermekte ve analitik notların takip ettiği dikkatlice seçilmiş örnekler ortaya koymaktadır.

Kitaba eşlik eden yeni web sayfasında aşağıdaki içeriğe ulaşabilirsiniz:

- Yaklaşımın gerçek bir araştırmadaki uygulamasından örnekler
- Olumlu ve olumsuz yanların gösterildiği multidisipliner durum çalışmaları
- Çevrimiçi içeriğe erişim bağlantıları
- İlgili veri setlerine erişim bağlantıları
- Uygulamalı öğrenci alıştırmaları
- Sözlük şimşek kartları

Bu uluslararası çok satan eser, oldukça kullanışlı ve etkili bir el kitabıdır; her seviyedeki nitel araştırmacılar için temel bir başvuru kaynağıdır.

Johnny Saldaña, Arizona State Üniversitesi, Herberger Tasarım ve Sanat Enstitüsü Film, Dans Okulunda Emeritus Profesör olarak görev yapmaktadır.

Kitaba eşlik eden web sayfası https://study.sagepub.com/saldanacoding3e

yayınlarımıza ilişkin eleştiri ve önerileriniz için;
elestiri@pegem.net
oneri@pegem.net

PEGEM.NET
internet'teki kitapçınız...

ISBN/BARKOD: 978-605-241-605-1